РУССКО-КАЗАХСКИЙ СЛОВАРЬ

ТОМ
II

ҚАЗАҚ ССР-нің ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ
ТІЛ, ӘДЕБИЕТ ИНСТИТУТЫ

ОРЫСША-ҚАЗАҚША СӨЗДІК

РЕДАКЦИЯ:
М. БАЛАҚАЕВ,
С. ЖИЕНБАЕВ,
С. КЕНЕСБАЕВ
Н. САУРАНБАЕВ
(жауапты редактор)

II
ТОМ
(ПА — ЯЩУР)

ҚАЗАҚ ССР ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
БАСПАСЫ
АЛМАТЫ—1946

СОСТАВИТЕЛИ:
АДАЙХАНОВ Х., АМАНЖОЛОВ С.,
АСПАНДИАРОВ Б., БЕГАЛИЕВ Г.,
ЖИЕНБАЕВ С., КЕНЕСБАЕВ С.,
МУСАБАЕВ Г., Ю. ЦУНВАЗО

Принимали участие в составлении словаря:

БАЛАКАЕВ М., БУКЕЙХАНОВ Р.,
ИСКАКОВ А., КОКУМБАЕВ Ш.,
НУРТАЗИН Т., САУРАНБАЕВ Н.,
СЕБЕПОВ Г., СИДДИКОВ А.

РУССКИЙ АЛФАВИТ

Аа Бб Вв Гг Дд Ее Жж Зз Ии Йй Кк Лл
Мм Нн Оо Пп Рр Сс Тт Уу Фф Хх Цц Чч
Шш Щщ Ъъ Ыы Ьь Ээ Юю Яя

СПИСОК СОКРАЩЕНИЙ

авиац. — авиация
анат. — анатомия
арифм. — арифметика
архит. — архитектура
астрон. — астрономия
безл. — безлично
биол. — биология
бот. — ботаника
бухг. — бухгалтерия
вводн. — вводное слово
вин. — винительный п.
возвр. — возвратная форма
воен. — военный термин
вр. — время
вульг. — вульгарное выражение
геом. — геометрия
геол. — геология
гл. — глагол
грам. — грамматический т.
дат. — дательный п.
деепр. — деепричастие
дипл. — дипломатический т.
д. м. — деген мағнада
доревол. — дореволюционный т.
д. с. — деген сөз
ед. — единственное число
ж. — женский род
живоп. — живопись
зоол. — зоология
им. п. — именительный п.
ирон. — иронический
истор. — история
канц. — канцелярский т.
книжн. — книжный язык
кратк. — краткий
кулин. — кулинарный т.
ласк. — ласкательная форма
лингв. — лингвистика
лит. — литература
л. — лицо (глагола)
матем. — математика
маг. — мағнасында
мед. — медицина
междом. — междометие
мин. — минералогия
мест. — местоимение
метеор. — метеорология
миф. — мифология
мн. — множественное число
мор. — морской т.
м. — мужской род
муз. — музыка
мыс. — мысалы
нар. — наречие
нар.-поэт. — народно-поэтическое
наст. вр. — настоящее время
науч. — научный т.
нескл. — несклоняемое слово
несов. — несовершенный вид
обл. — областное
офиц. — официальный т.
п. — падеж
педаг. — педагогика
перен. — переносное значение
погов. — поговорка
послов. — пословица
поэт. — поэтическое выражение
пр. ст. — превосходная степень
прил. — прилагательное
прич. — причастие
предл. — предложный п.
полит. — политика
простореч. — просторечие
прош. — прошедшее время
психол. — психология
прям. — прямое
разг. — разговорный язык
религ. — религиозный т.
род. п. — родительный п.
рыбол. — рыболовство
сапож. — сапожное
с.-х. — сельскохозяйственный т.
сказ. — сказуемое
слав. — славянизм
собир. — собирательное имя сущ.
сов. — совершенный вид
спец. — специальный
спорт. — спортивный
ср. ст. — сравнительная степень
ср. — средний род
старин. — старинное
страд. — страдательная форма
суд. — судебный т.
сущ. — существительное
твор. — творительный п.
театр. — театральный т.
техн. — технический т.
тип. — типографский т.
т. — туралы, турасында
увелич. — увеличительное
уменьш. — уменьшительное
устар. — устаревшее слово
фигур. — фигурное выражение
физ. — физика
физиол. — физиология
филол. — филология
филос. — философия
фин. — финансовый т.
фот. — фотография
хим. — химия
церк. — церковный т.
числ. — числительное
школ. — школьное
юрид. — юридический т.

П

ПА *нескл. ср.* па (бидің аяқты ерекше тастап қыймыл жасайтын бір түрі); **сделать несколько па** бидің бірнеше пасын (қыймыл түрін) билеп шығу.

ПА́ВА тотының ұрғашысы; *перен.* келбетті, жүрісі әсем әйел.

ПАВИА́Н павиан (маймылдың итке ұқсас түрі).

ПАВИЛИ́КА *см.* **повилика.**

ПАВИЛЬО́Н павильон: 1) баудың ішіне әсемдеп салынған кішкене үйшік; 2) көрмелерде экспонат қоятын орын; 3) кино-картиналар түсіру жұмысына арналған үй (орын).

ПАВИЛЬО́ННЫЙ 1) *прил. к* **павильон**; 2) павильонда істеліп (түсіріліп) жатқан (кино).

ПАВЛИ́Н тоты құс.

ПАВЛИ́НИЙ *прил. к* **павлин**; **п. глаз** (зоол.) үлкен ала көбелек; **ворона в павлиньих перьях** боома, қу адам (мәдениетті, үлкен кісі болып көрінуге тырысатын қу адам).

ПА́ВОДОК, дка бөгеттелген су (сельдің суынан я қардың, мұздың еруінен пайда болып бөгеттеліп қалған су).

ПА́ВУШКА *уменьш.-ласк. к* **пава.**

ПА́ВШИЙ *прич. от* **пасть** құлаған, құлап қалған; *в знач. сущ.* **па́вшие**, их *мн.* өлген (соғыста, майданда) қаза тапқан.

ПАГИНА́ЦИЯ пагинация (кітап беттерін нөмірлеу).

ПА́ГОДА пагода (будда дініндегілердің пұтқа табынатын үйі).

ПА́ГОЛЕНОК, нка қоныш (басы жоқ байпақ, чулки т. б.), етік қонышы.

ПА́ГУБА қаза, қатер, қатты зиян, әлеге; **постоянное недосыпание — п. для здоровья** ұдайы ұйқы қанбаушылық — ден саулыққа өте зиян.

ПА́ГУБНЫЙ, бен қазалы, пәлелі, қатерлі; **пагубное влияние** аса зиянды әсер; **пагубно** *нар.*

ПА́ДАЛЬ *ж.* 1) өлексе, өлімтік, жемтік; 2) (обл.) ағаштан үзіліп түскен жеміс.

ПА́ДАНЕЦ, нца *м.* үзіліп түскен жеміс (пісуі жетіп сабағынан үзіліп түскен жеміс).

ПА́ДАТЬ *несов.* 1) жығылу, қыйрау; 2) жауу (жаңбыр, қар); 3) түсу, төмендеу; 4) мал қырылу; 5) жұлыну, түсу; **тень падает** көленке түседі; **ударение падает на последний слог** екпін сөздің соңғы буынына түседі; **температура падает** температура төмендейді; **п. духом** енжиғасы түсу (жабырқау); **п. морально** азу, жамандық жолына салыну; **п. в обморок** есінен тану.

ПАДЕ́Ж (лингв.) септік; **родительный п.** ілік септік.

ПАДЕ́Ж малдың індеті, мал қырылу, мал өлімі.

ПАДЕ́ЖНЫЙ *прил. к* **падеж** (лингв.); **падежные окончания** септік жалғаулар.

ПАДЕ́НИЕ түсу, көшу, азаю, төмендеу, жығылу, құлау. **п. цен** бағаның төмендеуі.

ПАДИША́Х падишах (кейбір шығыс елдерінде—бұрын түркияда, кәзір Ауғанстанда, монархтың мәнсәп атағы).

ПА́ДКИЙ, док құмар, көрсе қызар; **падок на деньги** ақша құмар.

ПАДУ́ЧИЙ: **падучая болезнь** қояншық ауру.

ПА́ДЧЕРИЦА өгей қыз.

ПАДЬ *ж.* (обл.) терең сай, аңғар, алап.

ПАЕВО́Й жарналы, жарнамалы; **паевая сумма** жарнама ақшасы.

ПАЁК, пайка́ паек; үлес (азық);

красноармейский п. қызыләскер паегі (үлесі, азығы).

ПАЖ[1] паж (орта ғасырларда ұлық әйелге, я құзырлы ақсүйек әйелге қызмет істейтін дворян баласы).

ПАЖ[2] паж (әйелдердің ұзын юпкасын көтеріп байлайтын белбеуі).

ПА'ЖЕСКИЙ *прил. к* **паж**[1]; ✦ **п. корпус** (доревол.) дворяндар тұқымдары оқыйтын әскери оқу орны.

ПА'ЖИТЬ *ж.* жайлым (жер), мал өрісі.

ПАЗ (техн.) қуыс саңлау (бір-бірінe қыйыстырыла салынған тақтайдың, бөренеңің, плитаның, я қаңылтырдың мығым қабыспауынан пайда болатын қуыс, саңлау).

ПАЗИ'ТЬ, пажу *несов.* ұңғылау, ұңгу, қуыс қалдыру, қуыстау.

ПА'ЗУХА 1) қойын; 2) жапрақтың сабаққа біткен жеріндегі қуысы; ✦ **камень за пазухой держать** бір ұртында қаны, бір ұртында майы жұру.

ПА'ИНЬКА, *род. мн.* нек *м.* и *ж.* тіл алғыш, зерделі, сөз қайтармас (бала).

ПАЙ жарна, үлес.

ПАЙКО'ВЫЙ *прил. к* **паёк.**

ПА'ЙЩИК[1], *ж.* **пайщица** жарнашы, үлес иесі.

ПА'ЙЩИК[2] дәнекерші, қалайышы.

ПАК (спец.) пак (терістік мұхитта көп жыл жатқан қалың мұз); **полярный п.** терістіктегі мәңгі мұз.

ПАКГА'УЗ пакгауз (зат қоятын қойма); **железнодорожный п.** темір-жол пакгаузы.

ПАКГА'УЗНЫЙ *прил. к* **пакгауз; п. сторож** пакгауз күзетшісі.

ПАКЕ'Т пакет (жабық хат); **завернуть в п.** пакет қылып бүктеу.

ПАКЕ'ТИК *уменьш. к* **пакет** кішкене пакет.

ПА'КЛИТЬ, лю *несов.* мүктеу, тығындау; **п. дом** үйдің қабырғасын тығындау.

ПА'КЛЯ қыйқым-сыйқым (шүберектен, кендірден түсетін үй мүктеуге, машина сүртуге қолданылатын қыйқым-сыйқым).

ПАКОВА'ТЬ, кую *несов.* орау, теңдеп буу, буып-түю.

ПАКО'ВКА *см.* **упако'вка.**

ПАКО'ВОЧНЫЙ: п. материал орағыш заттар.

ПА'КОВЫЙ *прил. к* **пак.**

ПА'КОСТИТЬ, кощу *несов.* (простореч.) 1) қый тастау, нәжістеу; 2) былғау, ластау, бұлдіру; 3) қаскүнемдік істеу.

ПА'КОСТНИК, *ж.* **пакостница** 1) бұлдіргіш, қаскүнем; 2) бұзық, құлықсыз.

ПА'КОСТНЫЙ, тен 1) жаман, жүрек айныйтын; **п. запах** жаман иіс; 2) қаскүнем, қараниет.

ПА'КОСТЬ 1) қасастық, біреуге істелетін қастық; 2) лас, былғаныш, былық.

ПАКТ пакт, келісім (мемлекеттердің арасындағы ірі саяси маңызды шарт).

ПАЛ (обл.) 1) далада, тоғайда болатын өрт; 2) өртенген жер (өрттің орны).

ПАЛАДИ'Н 1) (истор.) паладин (патша сарайындағы мырза, орта ғасырларда болған); 2) *перен.* (устар.) бір идеяға жан-тәнімен берілген, соны қуған, я біреуді жан-тәнімен жақтаған адам.

ПАЛАНКИ'Н паланкин (шығыс елдерде бай, я хүрметті адамды отырғызып алып жүретін үсті жабық сембіл).

ПАЛА'ТА палата: 1) салтанатты сарай; 2) бірдемеге арнап, безеп салған зор үй (қазна палатасы, сот палатасы, зеңбірек палатасы т. б.); **п. мер и весов** өлшеуіштер палатасы; **книжная п.** шыққан кітаптардың сан, сапасын есептеп отыратын орын; 3) ауруханалардағы аурулар бөлмесі; **больничная п.** ауру адам жататын бөлме; 4) заң шығаратын жоғарғы мекемелер; 5) кейбір буржуазия мемлекетінде уәкілдер палатасы; **нижняя п. (п. общин)** Англияда бұқаралар палатасы; **верхняя п.** жоғарғы палата (лордтар палатасы).

ПАЛАТАЛИЗИ'РОВАТЬСЯ, руюсь *сов. и несов.* дыбыстардың жіңішкеруі, жіңішкелеиуі.

ПАЛАТА'ЛЬНЫЙ (лингв.) жіңішке (дыбыстар т.); **палатальные звуки** жіңішке дыбыстар.

ПАЛА'ТКА шатыр.

ПАЛА'ЦЦО *нескл. ср.* дворец, сарай.

ПАЛА'Ч 1) жендет қанкешпе; 2) *перен.* қанішер.

ПАЛА́Ш палаш, наркескен (екі жүзді ұзын қылыш).

ПА́ЛЕВЫЙ сары қоңыр.

ПАЛЕ́НЫЙ үйтілген, күйдірілген, күйген.

ПАЛЕО́ГРАФ палеограф (палеографиямен шұғылданған ғалым).

ПАЛЕОГРА́ФИЯ (филол.) палеография (ерте замандардағы жазулар, қолжазбалар туралы ғылым).

ПАЛЕОНТОЛО́ГИЯ палеонтология: 1) жер қабатында қатып тасқа айналған қазып алынатын жәндіктер мен өсімдіктерді зерттейтін ғылым; 2) (лингв.) **лингвистическая п. или п. языка** ертеде болған тіл түрлерінің осы кездегі тілдердегі қалдықтарымен салыстырып зерттейтін ғылми әдіс.

ПА́ЛЕЦ, льца саусақ; **большой п.** басбармақ; **указательный п.** сұққол; **средний п.** ортанқол; **безымянный п.** атыжоқ қол; **в п. толщиной** қалыңдығы бір елі; ✦ **смотреть сквозь пальцы** нем құрайды қарау; **п. о п. не ударить** шөптің басын сындырмау (түк істемеу); **знать как свои пять пальцев** бес саусағындай білу.

ПАЛИСА́Д шарбақ.

ПАЛИСА́ДНИК палисадник (үй жанында қоршалған кішкене бау-бақша).

ПАЛИ́ТРА палитра (суретшілердің бояу салатын кішкене қол жәшігі).

ПАЛИ́ТЬ[1], лю *несов.* 1) үйту, өртеу; 2) қыздыру, жандыру, күйдіру.

ПАЛИ́ТЬ[2], лю *несов.* зеңбірекпен атқылау я бірнеше мылтықпен оқтың астына алу.

ПА́ЛИЦА күрзі, шоқпар: кір жуатын қалақша.

ПА́ЛКА таяқ, сойыл; ✦ **п. о двух концах** пайдасы мен зияны бірдей іс.

ПАЛЛА́ДИУМ палладиум (қорған тірек).

ПАЛЛИАТИ́В паллиатив, далбаса, ілдалда (толық нәтиже бере алмайтын шала әрекет).

ПАЛЛИАТИ́ВНЫЙ *прил. к* **паллиатив.**

ПАЛО́МНИК, *ж.* **паломница** 1) хажы (дінге беріліп, «қасиетті» орындарға бара беретіндер) (мұсылмандар Мекеге, христиандар Иерусалимге баратын сияқты); 2) *перен.* біреуді, бір орынды кәдірлеп көп келушілер.

ПА́ЛОЧКА 1) кішкене таяқ, шыбық; 2) аурудың құрты; **п. Коха** туберкулез құрты.

ПА́ЛОЧНЫЙ: *прил. к* **палка; палочные удары** таяқпен соғу; ✦ **палочная дисциплина** ұру-соғумен тәртіпке үйрету.

ПА́ЛУБА палуба (кеменің үсті).

ПА́ЛЫЙ 1) арам өлген (мал); 2) *прил. к* **палец; однопалый** бір саусақты; **шестипалый** алты бармақ.

ПАЛЬБА́ атыс (үсті-үстіне ату).

ПА́ЛЬМА пальма құрма (ыстық жерде өсетін жапырағы ұшар басына бітетін сидам ағаш; ✦ **получить пальму первенства** жарыста, бәсекеде бірінші орын алу.

ПАЛЬМИ́РА пальмира (типографиялық әріптердің гарнитурасы).

ПАЛЬНУ́ТЬ *сов.* атып, атқылап жіберу.

ПАЛЬТО́ *нескл. ср.* пальто.

ПА́ЛЬЧИК *уменьш.* бармақ, саусақ; **мальчик с п.** бармақтай бала (ұл бала).

ПА́ЛЬЩИК пальщик (шахтада, кен орындарында дәрімен кенді босатып жұмысты оңайлатушылар).

ПАМПА́СЫ *мн.* пампасы (түстік Американдағы шөбі мол жазық жер).

ПАМФЛЕ́Т памфлет, кісіге, әлеуметтік я саяси уақыйғаларға қарсы күнделік шығарма—мақала, кітапша).

ПА́МЯТКА 1) әдеби ескерткіш; 2) қысқаша нұсқау, ереже нұсқау.

ПА́МЯТНИК 1) ескерткіш; 2) қабыр басындағы тас; 3) ертеде болған мәдениет нұсқаларының қалдығы, жұрнағы.

ПА́МЯТНО есте, есте бар.

ПА́МЯТНЫЙ, тен: **памятная книжка** ескерткіш кітапша.

ПА́МЯТОВАТЬ, тую *несов.* еске алу, есте тұту ұмытпау.

ПА́МЯТЬ *ж.* 1) хатер, ес; 2) белгі, ескерткіш; **знать на п.** жатқа білу (бір нәрсені); **потерять п.** ұмытшақ болу, хатерсіз болу.

ПАН[1] пан 1) Польшаның алпауыт жер иелері; 2) ақсүйек; 3) *перен.* тәуелсіз, өзінше өзі не адам.

ПАН² (греч. книж.) біріккен сөздердің бірінші жартысы (барлық, жалпы *д. м.*).

ПАНА́МА (орталық Американың астанасы).

ПАНА́МА панама, етекті қалпақ.

ПАНАМЕРИКАНИ́ЗМ (полит.) панамериканизм (Солтүстік Америка Құрама Штаттарының жетекшілігімен барлық Америка халықтарын біріктіру идеясы).

ПАНАЦЕ́Я панацея жалған химиктердің айтуынша барлық ауруға ем дәрі; 2) *перен.* бәріне ем, бар іске қонымды.

ПАНЕГИ́РИК панегирик (есепе, етіп сөйлейтін)

ПАНЕ́ЛЬ *ж.* панель (көшенің екі жағындағы адам жүретін жол).

ПАНИБРА́Т («за» шылауымен қосылып айтылады) жан дос, жан жолдас, жан серік.

ПА́НИКА паника, қос үрейлік, байбалам шығындық, дүрбелең; **впасть в панику** құты қашу.

ПАНИКЁР, *ж.* **паникёрша** жүрексіздер, дүрбелең салушы (қорқыныш хабар таратқыш кісі).

ПАНИСЛАМИ́ЗМ панисламизім ислам дініндегі елдердің мұсылман феодалдары—буржуазиялары арасындағы барлық ислам дініндегі елдердің басын қосып, бір мұсылман мемлекетін құру дейтін реакциялық ағым).

ПАНИХИ́ДА (церк.) жаназа (өлікті жерлеуге арналған жыпылық).

ПА́ННА бикеш (полякша).

ПАНОРА́МА панорама (жердің әсем көрінісі, сол көріністің үлкен суреті).

ПАНСИО́Н пансион (қасында жатақханасы бар орта оқу орны).

ПАНСИОНЕ́Р, *ж.* **пансионерка** пансионер (пансионда жағып сылайтын оқушы).

ПАНСЛАВИ́ЗМ панславизм (Ресей патшалығымен барлық славян елдерін біріктіреміз деп тырысқан Ресейдің және басқа славян халықтарының монархиялық буржуазиясының XIX ғасырда және XX ғасырдың бас кезіндегі ағымы).

ПАНТАЛО́НЫ *мн.* панталон 1) шалбар (устар.); 2) әйелдің іш киімі.

ПАНТЕИ́ЗМ пантеизм (құдай мен жаратылыс екеуі бір дейтін идеалистік ағым).

ПАНТЕИ́СТ пантеист, пантеизмді жақтаушы.

ПАНТЕО́Н пантеон (атақты адамдардың сүйегін сақтау үшін салынған үй).

ПАНТЕ́РА пантера (барыс сияқты шұбар аң).

ПАНТОМИ́МА пантомима (ымдап түсіндіру), осындай ойынға арналған пьеса.

ПАНТЮРКИ́ЗМ панмюркизм (түркияның қол астына барлық түрік тілдес елдерді қосып, байшыл-феодалшыл мемлекет құруды көксеген ұлтшыл-байшыл ағым).

ПА́НЦЫРНЫЙ панцырлы (тас қабықты, қатты қабықты, сауытты).

ПА́НЦЫРЬ *м.* 1) батырлар киетін сауыт; 2) тас қабық, құрыш қабық); тас бақаның қабығы; сушылардың су өтпейтін киімі.

ПА́ПА 1) әке; 2) **папа римский** Рим папасы, Рим қаласындағы бүкіл католик дінінің бастығы.

ПАПА́ХА папақ (бас киім).

ПАПА́ША, **папенька** әкетай.

ПАПИРО́СА папирос (жасаулы шылым).

ПАПИРО́СНЫЙ: папиросная бумага шылым қағазы.

ПАПИ́РУС папирус (жапрағы жарғақ сияқты өсімдік), папирус жапрағы.

ПА́ПКА папка, мұқаба.

ПА́ПОРОТНИК папоротник (өсімдіктің бір түрі).

ПА́ПОЧКА *уменьш.* 1) папатай, әкетай, 2) кішкене мұқаба.

ПАПЬЕ́-МАШЕ́ *некл. ср.* папьемаше; бор, гипс қосқан қамыр қағаз.

ПАР бу.

ПА́РА жұп, пар әріптес.

ПАРА́БОЛА парабола (доға сияқты сызық).

ПАРАГВА́Й Парагвай (түстік Американдағы бір мемлекет).

ПАРА'ГРАФ параграф, бап.

ПАРА'Д парад, сәулет (сәулетті жүріс, салтанатты жүріс); **первомайский п.** бірінші май парады.

ПАРАДИ'ГМА парадигма сөздердің жалғаулар арқылы құбылып өзгеруін көрсететін кесте, үлгі).

ПАРАДИ'РОВАТЬ, рую *несов.* сәулет құру, парад өткізу (парадқа қатынасу).

ПАРА'ДНЫЙ, ден сәнді, салтанатты; **парадная сторона дела** істің көз тартар жағы; **п. вход** көшеден кіретін есік; **п. костюм** сәулет, сәнді костюм; **парадно** *нар.*

ПАРАДО'КС парадокс (дағдылы ұғымға қайшы, соны сөз, пікір).

ПАРАЗИ'Т паразит (арам тамақ, жатып ішер, тоғышар).

ПАРАЗИТИ'ЗМ паразитизм, тоғышарлық.

ПАРАЛИЗОВА'ТЬ, зую *сов. и несов.* дененің жанын кетіру, дене мүшесін семдіру; 2) *перен.* берекесін кетіру, әлсірету.

ПАРАЛИ'ТИК параличпен ауырған кісі.

ПАРАЛИ'Ч паралич (адам мүшесін жансыздандыратын, семдіретін ауру).

ПАРАЛЛЕЛИ'ЗМ параллелизм, қатар сызық (арасының алыстығы бірдей қатар сызық), жарыспалы қатар екі зат, қатарластық.

ПАРАЛЛЕ'ЛЬ *ж.* параллель (қатар сызық).

ПАРАПЕ'Т парапет: 1) қоршау, жақтау, таяныш; 2) жаудан қорғану үшін жасалған пана, қалқан.

ПАРАФИ'Н парафин (мұнайдан шыққан ақ түсті май тектес қою зат).

ПАРАФРА'З (парафраза) 1) парафраз (бір сөзді я сөйлемді басқаша құру); 2) мұзыкалық фантазия.

ПАРАФРАЗИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* бір ұғымды өз сөзімен басқаша беру, айту.

ПАРАШЮ'Т парашют (жоғарыдан я аэропланнан секіріп түсуге керекті шатыр).

ПАРАШЮТИ'СТ, *ж.* **парашютистка** (авиац.) парашютист (аэропланнан парашютпен секіруші).

ПАРЕНЁК, нька бала жігіт, бозбала.

ПА'РЕНИЕ булау, бұлаулау.

ПАРЕ'НИЕ жоғарыда қалықтау; **п. орла** бүркіттің қалықтауы; **парение в небесах** аспанда шырқтау.

ПА'РЕНЫЙ буға піскен.

ПА'РЕНЬ, парня *м.* жігіт, ер азамат.

ПАРИ' *нескл. ср.* бәстесу; **держать п.** бәс тігу.

ПАРИ'ЖСКАЯ ЗЕ'ЛЕНЬ астық дәрісі (тұқымдық дәнді дәрілейтін көк у).

ПАРИ'ЖСКАЯ КОММУ'НА Париж коммунасы (1871-жылы болған бірінші пролетариат диктатурасы).

ПАРИ'К парик (басқа киетін жасама шаш).

ПАРИКМА'ХЕР, *ж.* **парикмахерша** парикмахер, шаш тараз (сақал—шаш алумен-кәсіп етуші).

ПАРИКМА'ХЕРСКАЯ *род. п.* ой, *сущ.* шаштараз (сақал-шаш алатын орын).

ПАРИ'ЛЬНЯ моншадағы шабынатын бөлме.

ПАРИТЕ'Т паримет, тең праволық, (книжн.) екі нәрсенің тең болуы, тең праволылығы); 2) ел-елдің алтын ақшасының салыстырма құны (экон.),

ПА'РИТЬ, рю *несов.* 1) булау, қыздыру, бұлықтыру; 2) моншада шабыну; **курица парит яйца** тауық жұмыртқа басады.

ПА'РИТЬ, рю *несов.* 1) қалықтау, жоғарыда парлап ұшу.

ПА'РИТЬСЯ буға шабыну, буланып терлеу.

ПАРК парк (қаладағы саяхат орны); **тракторный п.** трактор жыйыны.

ПАРКЕ'Т паркет (иденге төсейтін қыйықша тақтай).

ПАРКЕ'ТНЫЙ *прил. к* **паркет;** п. пол паркетті иден.

ПАРЛА'МЕНТ парламент (Конституциялы мемлекеттердегі заң шығаратын халық уәкілдерінің жоғарғы жыйылысы).

ПАРЛАМЕНТАРИ'ЗМ парламентаризм (конституциялы буржуазия елдерінің мемлекеттік құрылысының системасы)

ПАРЛАМЕНТА'РИЙ парламент мүшесі, парламентизмды жақтаушы.

ПАРЛАМЕНТЕР парламентер бітімге жіберген елші.

ПАРНИ́К парник (ерте өсетін гүлдерді, жемістерді суықтан қорғап өсіретін жылы орын).

ПАРНИКО́ВЫЙ: парниковое растение парниктегі өсімдік.

ПАРНО́Й: парное молоко жаңа сауған сүт.

ПАРНОКОПЫ́ТНЫЙ *род. п.* ых, *сущ.* айырықша тұяқтылар.

ПА́РНЫЙ жұп қос: **парные дрожки** қос ат жеккен жеңіл арба.

ПАРОВИ́К (бу қазан, бу қазанды машина).

ПАРОВО́З паровоз.

ПАРОВО́Й *прил. к* **пар.**

ПАРОДИ́ЙНЫЙ пародиялы (мысқыл шығарма).

ПАРОДИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* мысқылдау, сықақтау.

ПАРОДИ́СТ мысқыл түрде жазатын жазушы.

ПАРО́ДИЯ пародия, сықақ шығарма.

ПАРОКСИ́ЗМ пароксизм (қоянның сыяқты үстемалы ауру).

ПАРО́ЛЬ *м.* пароль (құпия белгі, сөз).

ПАРО́М паром (арқанмен жүріп судан өткізетін кепір қайық).

ПАРООБРАЗОВА́НИЕ пардың жасалуы.

ПАРООТВО́ДНЫЙ: пароотводная труба пар жүретін труба.

ПАРОХО́Д пароход, кеме.

ПАРОХО́ДСТВО кеме қатынасы (кеме жұмысын басқаратын мекеме).

ПА́РТА парта (мектеп партасы).

ПАРТАКТИ́В партия актив, белсенділері.

ПАРТВЗЫСКА́НИЕ партия жазасы.

ПАРТДИСЦИПЛИ́НА партия тәртібі.

ПАРТЕ́Р партер (театрдағы төменгі орын); **в пятом ряду партера** партердің бесінші ретінде.

ПАРТИЕ́Ц, ийца партия мүшесі.

ПАРТИЗА́Н, *ж.* **партизанка** партизан: **партизанское движение** партизандар қозғалысы; **партизанский отряд** партизан жасағы.

ПАРТИ́ЙНОСТЬ *ж.* партияда барлық, партия жолына ниетіне сәйкес.

ПАРТИ́ЙНЫЙ и партийная *род. п.* ого *и* ой, *прил. к* **партия; п. билет** партия билеті; **п. комитет** партия комитеті.

ПА́РТИЯ партия (бір таптың мүддесін көздейтін саяси ұйым).

ПАРТНЁР, *ж.* **партнёрша** жұбай әріптес.

ПА́РУС желкен (кеменің желкені).

ПАРУСИ́НА кенеп (тоқылған кенеп).

ПА́РУСНЫЙ *прил. к* **парус; парусная лодка** желкенді қайық.

ПАРФЮМЕ́РИЯ парфюмерия (иісті сабын, опа т. б.).

ПАРЧА́ қамқа (алтын, күміс, оқа араластырып тоқылған қалың жібек).

ПАРША́ 1) таз; 2) малдың қотыры (просторeч.). **паршивый,** шив таз; қотыр; оңбаған; **паршиво** *нар.*; **дела идут паршиво** іс оңға баспай жүр.

ПАС пас (карта ойынында «тұрдық» *д. м.*).

ПА́СЕКА *ж.* 1) бір топ ағаш (кесуге арналған); 2) ара ұялары.

ПА́СЕЧНИК ара асырауши; ара бағушы, арашы.

ПА́СКВИЛЬ *м.* пасквиль (біреуді өсектеп қорлап жазылған шығарма).

ПАСКВИЛЯ́НТ пасквиль жазушы, жалақор жазушы.

ПАСКУ́ДА *м. и ж.* оңбаған, бұзақы (адам).

ПА́СМУРНЫЙ, рен, п. день бұлықсыр күн, буылдыр күн, жауын шашынды күн; **пасмурно** *нар.*

ПАСОВА́ТЬ, сую *несов.* ойынға қатынаспау; 2) тартыну.

ПАСПАРТУ́ *нескл. ср.* паспарту; 1) кілт; 2) портрет, сурет қыстырылатын оймыш қағаз.

ПА́СПОРТ паспорт.

ПАСПОРТИЗА́ЦИЯ паспорттандыру (тиісті адамдарға паспорт беру).

ПАССА́Ж пассаж, жайма дүкендер.

ПАССАЖИ́Р, *ж.* **пассажирка** пассажир (пойыз, пароход т. басқамен жүріп бара жатқан жолаушы).

ПАССАЖИ́РСКИЙ: *прил. к* **пассажир; п. поезд** пассажир поезы (кісі мінетін пойыз).

ПАССИ́В пассив: 1) шаруашылық мекемелер борышының, жыйнағы; 2) істің келісімсіз, кемістік жағы; 3) (грам.) *страд. залог* (ырықсыз етістік).

ПАССИ́ВНОСТЬ керенаулық, енжарлық, әрекетсіздік.

ПАССИ́ВНЫЙ, вен керенау, енжар; **пассивно** *нар.*

ПА́СТА паста, тіс тазартқыш; **зубная п.** тіс пастасы (тіс тазалайтын зат).

ПА́СТБИЩЕ жайылым, өріс.

ПАСТЕ́ЛЬ *ж.* 1) пастель (сурет салатын жұмсақ қарындаштар); 2) қарындашпен салынған суреттер.

ПАСТЕРИЗА́ЦИЯ пастеризация (сүйық нәрселерді жабық сауытта қайнатып, зиянды микробтардан аман сақтау (Пастер 19-ғасырдағы Француз ғалымы).

ПАСТИ́, пасу *несов.* мал бағу, мал жаю.

ПАСТИЛА́ жент (қант қосып қайнатқан тәтті тамақ); **вишневая п.** шие жент.

ПАСТИ́СЬ жайылу, жайылып жүру.

ПА́СТОР (церк.) пастор (протестанттар тобы).

ПАСТУ́Х бақташы, малшы.

ПА́СТЫРЬ *м.* діни хызметкер, поп.

ПАСТЬ[1], паду *сов.* 1) жоғарыдан құлау; **п. духом** ынжырғасы түсу.

ПАСТЬ[2] *ж.* ауыз, аранды ауыз (жыртқыш аңдардың).

ПАСТЬБА́ бағу, мал бағу, жаю.

ПА́СХА (церк.) пасха (қызыл жұмыртқа мейрамы).

ПА́СЫНОК, нка 1) өгей бала; 2) *перен.* шет қақпай болу, көз түртті болу.

ПАТЕ́НТ патент (сауда я кәсібін істеу правосы).

ПАТЕНТО́ВАННЫЙ: патентованное лекарство патентті дәрі.

ПА́ТЕР (церк.) католик побы.

ПАТЕТИ́ЧЕСКИЙ әсерлі, лебізді, рухты; **патетическая речь** әуезді (лебізді) сөз; **патетически** *нар.*

ПА́ТИНА қоланың тоты.

ПА́ТОКА патока, тәтті зат.

ПАТО́ЛОГ патолог (аурудың негізгі себебін зерттеуші дәрігер); **патологическая анатомия** патологиялық анатомиясы!

ПАТОЛО́ГИЯ патология (аурудың себебін және белгісін айыратын ғылым).

ПАТРИА́РХ 1) ақсақал; 2) ең жоғарғы дін басы.

ПАТРИАРХА́ЛЬНЫЙ патриархалдық (патриархат қалпымен байланысты); **п. быт** ескі аталық дәуірдің салттық қалпы.

ПАТРИМО́НИЙ, патримониум мал мүлік, мұра.

ПАТРИО́Т, *ж.* **патриотка** отаншыл, отанын сүйетін.

ПАТРИОТИ́ЗМ патриотизм, отанын сүюшілік.

ПАТРИОТИ́ЧЕСКИЙ отанын сүйгіштік, ел сүйгіш.

ПАТРО́Н патрон: 1) бұрынғы Римде өзіне меншікті құлын азат еткен адам; 2) *перен.* жақтаушы, қорғаушы; 3) (механ.) мылтық патроны, электр патроны, станок патроны.

ПАТРОНИ́РОВАТЬ, рую *несов.* паналату, бағуға таратып орналастыру.

ПАТРО́ННИК патрон ұясы, (атылатын құралдарда).

ПАТРОНТА́Ш оқшантай (оқ салатын сумка).

ПА́ТРУБОК, бка, патрубок (түпкі трубадан тармақтанып кеткен қысқа трубалар, труба).

ПАТРУЛИ́РОВАТЬ, рую *несов.* патрулдау (тәртіпті бақылау қызметін атқару).

ПАТРУ́ЛЬ *м.* патруль (қарауылға тәртіп сақтау үшін шыққан топ әскер, күзетші топ).

ПАТРУ́ЛЬНЫЙ; *прил. к* **патруль; п. начальник** патрул бастығы.

ПА́УЗА пауза, тыныс (үзіліс).

ПАУ́К өрмекші.

ПАУПЕРИ́ЗМ пауперизм, жоқшылық (капитал елдерінде қанаудың күштілігінен халықтың кедейленуі).

ПАУТИ́НА өрмекшінің ұясы, өрмегі.

ПА́ФОС пафос (әсерлі сезім шаттылығы, жалынды рух).

ПАХ шап; **боль в паху** шаптың ауруы.

ПА́ХАРЬ *м.* жер жыртушы, (егінші).

ПАХА́ТЬ, пашу, пашешь *несов.* жер жырту, жер айдау.

ПАХВИ́, пахвы́, вей *мн.* құйысқан.

ПА́ХНУТЬ *несов.* иісі шығу, аңқу, иістену.

ПАХОВО́Й и ПА́ХОВЫЙ: *прил. к* **пах; паховая железа** шап безі.

ПА́ХОТА айдау, жер айдау.

ПА́ХОТНЫЙ: егін егуге жарайтын; **пахотная земля** егіндік (егістік) жер.

ПА́ХТАНЬЕ 1) май былғау; 2) майдың сары суы.

ПА́ХТАТЬ *несов.* май былғау.

ПАХУ́ЧЕСТЬ *ж.* иістілік, иіс.

ПАХУ́ЧИЙ, хуч иісті, иісі шығып тұрған.

ПАЦИЕ́НТ, *ж.* **пациентка** пациент (емделіп жүрген адам).

ПАЦИФИ́ЗМ пацифизм (империалистік соғыстардың эпохасында бейбітшілікке үгіттеу, пропагандалау, буржуазиялық құрылысты қолдату үшін және империалистік үкіметтерге қарсы белсенді түрде революциялық күреске шақырмай, тек бітім, бейбітшілік болсын деп үгіт жүргізу, жұмысшы табын революциялық жолдан тайдырудың бір әдісі).

ПАЦИФИ́СТ, *ж.* **пацифистка** пацифизмді жақтаушы.

ПА́ЧЕ *в знач. ср. ст.* көбірек, берірек, артығырақ; тем п. соғұрлым, сондықтан да.

ПА́ЧКА пашке (топ); **п. папирос** бір пошке шылым; **п. писем** бір топ қат.

ПА́ЧКАТЬ *несов.* ластау, былғау.

ПА́ЧКАТЬСЯ ластану, былғану.

ПАЧКОТНЯ́ былапыт.

ПАЧКУ́Н, *ж.* **пачкунья** нас, былапыт; іске олақ адам.

ПАША́ *м.* паша (түріктің әскери және әлеуметтік үлкен чині).

ПА́ШНЯ айдалған жер, айдау; **выехать на пашню** егін басына шығу.

ПАШТЕ́Т паштет (қара еттен, бауырдан, құс етінен ұнтақталып істелген тамақ, арасына ет салып пісірген нан).

ПАЮС паюс (балықтың ішіндегі уылдырықты қаптап тұратын қағанақ).

ПАЮСНЫЙ *прил.* **к паюс; паюсная икра** қағанақтағы қатты уылдырық.

ПАЯ́ЛЬНИК дәнекер аспабы.

ПАЯ́ЛЬНЫЙ: паяльная лампа дәнекерлеу лампасы (дәнекерлеуге қолданылатын лампа).

ПАЯ́ЛЬЩИК дәнекерші.

ПАЯ́ТЬ *несов.* дәнекерлеу.

ПАЯ́Ц масқарапаз (күлдіргіш, күлдіргі адам); *перен.* қылжақ адам.

ПЕВЕ́Ц, вца, *ж.* **певица** әнші, өлеңші.

ПЕВУ́ЧИЙ, вуч лебізді, үнді; **п. голос** лебізі әдемі дауыс.

ПЕ́ВЧИЙ сайрайтын, ән салатын, әнші, өлеңші; **певчие птицы** сайрайтын құс.

ПЕ́ВЧИЙ *род. п.* его, *сущ.* шіркеу әншісі.

ПЕГА́С қанатты ат, пырақ.

ПЕ́ГИЙ жылқының шабдары.

ПЕДАГО́Г педагог, оқытушы, тәрбиеші.

ПЕДАГО́ГИКА педагогика (баланы тәрбиелеу, оқыту, оған білім беру туралы ғылым).

ПЕДА́ЛЬ *ж.* педаль, табан темір, үзеңгі.

ПЕДА́НТ тақуа, қазымыр; болмашыны тәпіштеуші.

ПЕДАНТИ́ЗМ тақуалық.

ПЕДИА́ТР педиатр (бала ауруына маман, жетік дәрігер).

ПЕДИАТРИ́Я педиатрия (бала емдеу ғылымы).

ПЕЙЗА́Ж пейзаж (жаратылыстың әсем суреті, әсем көрінісі т. б.).

ПЕЙЗАЖИ́СТ жаратылыстағы әсем суретті жазушы, жаратылыс суретін салушы.

ПЕКА́РНЯ нан пісіретін жер, пекарни.

ПЕ́КАРЬ *м.* нан пісіруші, наубай.

ПЕКЛЕВА́ННЫЙ: пеклеванная мука майда еленген ұн.

ПЕ́КЛО 1) қызу, ыстық, күншуақ; 2) тозақ оты (дін).

ПЕЛЕНА́ жамылғы, бүркеншік.

ПЕЛЕНА́ТЬ *несов.* бөлеу, жөргектеу (баланы).

ПЕЛЕНКА жаялық, жөргек.

ПЕЛИКА́Н 1) бірқазан (құс); 2) қос ауызды шыны сауыт; 3) тіс суырғыш.

ПЕЛЬМЕ́НИ *мн.* түшпәра (арасына үнтақталған ет салып пісірген тамақ).

ПЕ́МЗА пемза (бірдемені өңдейтін я киімге жұққан дақты кетіретін жеңіл зат).

ПЕ́НА көбік.

ПЕНА́Л пенал (қалам — қарындаш салатын сопақ жәшік).

ПЕНЁК, нька *уменьш.* түбір (кесілген ағаштың орнында қалған түбірі).

ПЕ́НИЕ ән салу, өлең айту.

ПЕ́НИСТЫЙ көпіршіген, көбікті.

ПЕ́НИТЬ, ню *несов.* көпіршіту, көбіктендіру.

ПЕ́НКА 1) қаймақ; **снять пенку с молока** қайнаған сүттің бетінен қаймағын алу; 2) клегей (суый бастаған, суын я сұйық заттың бетінде пайда болатын қабыршық); **уже пенки сняты** (еншіден) үлестен құры қалу.

ПЕНСИОНЕ́Р, *ж.* **пенсионерка** пенсионер (пенсия алатын адам).

ПЕ́НСИЯ пенсия (еңбек, соғыс жарымжандарына берілетін жәрдем).

ПЕНСНЭ́ *нескл. ср.* пенснэ (мұрын қырына қыстырып киетін көзілдірік).

ПЕНЬ, пня, *мн.* пни, *м.* кесілген ағаштың түбірі.

ПЕНЬКА́ кендірдің талшығы; **канаты и шпагат из пеньки** кендір арқан, кендір жіп.

ПЕ́НЯ пеня: 1) өсім салық; 2) бетке салық, кінә.

ПЕНЯ́ТЬ *несов.* кінәлау, өкпелеу; **нечего на зеркало п., коли рожа крива** (Крылов) бетің қыйсық болса, айнаға өкпелеме.

ПЕ́ПЕЛ, пла күл.

ПЕПЕЛИ́ЩЕ күл-қоламса, өрттің күйігі.

ПЕ́ПЕЛЬНИЦА күл сауыт (шылым күлін салатын сауыт).

ПЕ́РВЕНЕЦ, нца түңғыш (бала).

ПЕ́РВЕНСТВО бірінші орын, озық.

ПЕРВИ́ЧНЫЙ бастапқы, алғашқы, бірінші.

ПЕРВОБЫ́ТНЫЙ алғашқы, ертедегі; **п. коммунизм** алғашқы коммунизм; **п. человек** тағылық дәуірдегі адам.

ПЕРВОИСТО́ЧНИК негізгі қор (мәліметтің бірінші шыққан жері; ғылыми, теориялық бастапқы шығарма).

ПЕРВОКЛА́ССНЫЙ *прил. к* **первый класс** бірінші дәрежедегі; **п. мастер** бірінші дәрежедегі шебер.

ПЕРВОКУ́РСНИК, *ж.* **первокурсница** бірінші курста оқушы.

ПЕРВОНАЧА́ЛЬНЫЙ алғашқы, бастапқы ең әуелгі; **первоначальное накопление** ең алғашқы қор.

ПЕРВООЧЕРЕДНО́Й бірінші реттегі, бірінші кезектегі.

ПЕРВОПРИЧИ́НА бастапқы себеп, бірінші себеп.

ПЕРВОПУ́Т, первопуток, тка бірінші жол; алғашқы жауған қарға жаңа түскен шана ізі.

ПЕРВОСО́РТНЫЙ бірінші сортты, таңдамалы.

ПЕРВОСТЕПЕ́ННЫЙ ең мәндай алды, ең маңызды; факт первостепенной важности ең маңызды жұмыс.

ПЕРВОЦВЕ́Т 1) наурыз шешегі (өсімдік); 2) көктемде ең алдымен шығатын өсімдіктер.

ПЕРГА́ перга (ара тасыған гүлдің тозаңы).

ПЕРГА́МЕНТ пергамент: 1) жарғақ; 2) жарғақ қағазға жазылған ертедегі жазу.

ПЕРЕАДРЕСОВА́ТЬ, сую *сов.* басқа әдреске жіберу.

ПЕРЕАРЕСТОВА́ТЬ, тую *сов.* сыпыра тұтқынға алу.

ПЕРЕБЕГА́ТЬ *см.* **перебежать**.

ПЕРЕБЕЖА́ТЬ, бегу *сов.* 1) жүгіріп өту; 2) жау жағына шығып кету; 3) басып озу.

ПЕРЕБЕ́ЖКА жүгіріс (шоршып-шоршып жүгіру).

ПЕРЕБЕ́ЖЧИК, *ж.* **перебежчица** жау жаққа өтіп кетуші.

ПЕРЕБЕЛИ́ТЬ, белю *сов.* қайта ақтау; **п. потолок** төбені қайта ақтау.

ПЕРЕБИВА́ТЬ *несов.* 1) қағып соқ-қылау, сілкілеу, сөзін бөлу, кескестеу; 2) уатып сындыру, өлтіру, қыру.

ПЕРЕБИВА́ТЬСЯ өте қысымшы-лықта, мұхтаждықта тұру, күн көру.

ПЕРЕБИНТОВА́ТЬ, нтую *сов.* қай-та орау, қайта таңу.

ПЕРЕБИНТОВА́ТЬСЯ қайта таңы-лу, қайта оралу.

ПЕРЕБИРА́ТЬ *несов. см.* **перебрать.**

ПЕРЕБИРА́ТЬСЯ *см.* **перебраться.**

ПЕРЕБИ́ТЬ, бью *сов.* 1) қағып-соғып қоқсыйту, қайта қаптау (матамен); 2) қырып жіберу, қырып жою; 3) біреудің сөзін бөлу, кескестеу;

ПЕРЕБИ́ТЬСЯ көрмегенді көріп күн елту.

ПЕРЕБО́Й бөгеліс, іркіс-тартыс; **п. в работе транспорта** транспорт жұ-мысындағы іркіс-тартыс кедергі; **пе-ребои сердечные** жүрек соғуының кі-бірткгі.; **п. в снабжении товаром** та-уардың оқтын-оқтын келмей қалуы.

ПЕРЕБОЛЕ́ТЬ *сов.* 1) көп ауырып айығу; 2) тегісінен ауырып тұру.

ПЕРЕБОРОНИ́ТЬ, ню **перебороно-вать,** ную *сов* қайта тырмалау.

ПЕРЕБОРО́ТЬ, борю *сов.* бәрін жығу, шетінен жығу (разгов.).

ПЕРЕБОРЩИ́ТЬ, щу *сов.* былық-тырып жіберу, асыра сілтеу.

ПЕРЕБРА́НИВАТЬСЯ *несов.* ұры-са беру, бажылдасу.

ПЕРЕБРА́СЫВАТЬ *несов. см.* пе-ребросить.

ПЕРЕБРА́СЫВАТЬСЯ *см.* пере-броситься.

ПЕРЕБРА́ТЬ, беру *сов.* 1) сұрып-тып қарау, сұрыптап өту; 2) *перен.* ойланып еске түсіру.

ПЕРЕБРА́ТЬСЯ *сов.* 1) екінші жаққа өту; 2) екінші жерге көшу (қоныс).

ПЕРЕБРЕСТИ́, бреду *сов.* ілби ба-сып өту.

ПЕРЕБРОДИ́ТЬ, брожу *сов.* ашы-ту, бижыту; артық ашытып, бижы-тып жіберу.

ПЕРЕБРО́СИТЬ, брошу *сов.* асы-ра лақтыру; екінші орынға аудару, көшіру.

ПЕРЕБРО́СИТЬСЯ 1) секіріп түсу, екінші жерге жыйылу; 2) жау жа-ғына шығып кету.

ПЕРЕБРО́СКА екінші орынға жібе-ру, ауыстыру; **п. специалистов** ма-мандарды екінші орынға ауыстыру; **п. товаров** тауарды бір орыннан екін-ші орынға аудару.

ПЕРЕБЫВА́ТЬ *несов.* көп жерде болу, көп жерді аралап өту.

ПЕРЕВА́Л асу, бел.

ПЕРЕВА́ЛИВАТЬ *несов.* 1) *см.* **перевалить;** 2) көшіру, ауыстыру, ау-дару; 3) асудан асу.

ПЕРЕВА́ЛИВАТЬСЯ *несов.* аунап кету, теңселіп жүру.

ПЕРЕВАЛИ́ТЬ, валю *сов.* 1) ауыс-тыру, аударып тастау; 2) асып түсу; **перевалило за сто** жүзден асып түс-ті.

ПЕРЕВА́РИВАТЬ *несов. см.* **пере-варить.**

ПЕРЕВАРИ́ТЬ, рю *сов.* 1) қайта пісіру; 2) елжіретіп пісіру, асыра қайнату; 3) тозу, шыдау.

ПЕРЕВАРИ́ТЬСЯ 1) өте пісін кету; 2) ішкен, жеген астың бойға сіңуі.

ПЕРЕВЕДЁННЫЙ, ден аударыл-ған; **п. текст** аударылған текст.

ПЕРЕВЕЗТИ́, зу *сов.* көлікпен та-су, көлікке артып (салып) алып бару.

ПЕРЕВЕНЧА́ТЬ *сов.* некелеу (ер-лі-зайып болған адамдардың некесін қию) (простореч., устар.).

ПЕРЕВЕРНУ́ТЬ *сов.* 1) төңкеріп тастау; 2) екінші жағын айналдыру, аудару.

ПЕРЕВЕРНУ́ТЬСЯ аударылып тү-су, төңкерілу.

ПЕРЕВЕРСТА́ТЬ *сов.* қайта бет-теу (тип.).

ПЕРЕВЕРТЕ́ТЬ, рчу *сов.* асыра бұрап, бұзып алу.

ПЕРЕВЁРТЫВАТЬ *несов.* 1) ауда-ру; 2) бұру; **п. вверх дном** астын үс-ке аудару.

ПЕРЕВЕ́С басымдық, салмақтың артықтығы; **у нас был п. силы** біздің күшіміз артық еді.

ПЕРЕВЕ́СИТЬ, вешу *сов.* 1) қай-тадан өлшеу; 2) бір жерден екінші жерге алып өту, қайта ілу, асып қою; 3) салмағы арту.

ПЕРЕВЕСТИ́, веду *сов.* 1) екінші жерге ауыстыру, көшіру; 2) почта, телеграф арқылы жіберу.

ПЕРЕВЕСТИ́СЬ 1) екінші қызметке ауысу, шығу; 2) таусылу, жоғалу.

ПЕРЕВЕ́ШАТЬ *сов.* 1) *см.* **перевесить**; 2) дарыға асып өлтіре беру.

ПЕРЕВЕ́ЯТЬ *сов.* қайта ұшыру, жаңадан ұшыру.

ПЕРЕВИВА́ТЬ *несов. см.* **перевить.**

ПЕРЕВИДА́ТЬ *сов.* бәрін көру, бәрін басынан өткізу.

ПЕРЕВИНТИ́ТЬ, нчу, нтишь *сов.* 1) қайтадан бұрап қою; 2) асыра бұрау.

ПЕРЕВИРА́ТЬ *несов.* 1) бірдемені қате түсіндіру; 2) өтірік айту, асырып айту.

ПЕРЕВО́Д 1) аудару, екінші орынға қою, жіберу (ақша); **денежный п.** почта, телеграфпен жіберетін ақша.

ПЕРЕВОДИ́ТЬ *несов. см.* **перевести.**

ПЕРЕВО́ДНЫЙ: переводные бланки ақша жіберетін бланка; **переводная литература** аударма әдебиет.

ПЕРЕВОЗИ́ТЬ, вожу *несов.* тасу, көшіру (көлікпен).

ПЕРЕВО́ЗКА тасу, көшіру (көлікпен), тасымалдау.

ПЕРЕВО́ЗЧИК судан өткізуші, тасушы.

ПЕРЕВОЛО́ЧЬ, локу *сов.* сүйрелеп өткізу.

ПЕРЕВООРУЖА́ТЬ *несов. см.* **перевооружить.**

ПЕРЕВООРУЖИ́ТЬ, жу *сов.* қуралдандыру, жаңадан қуралдандыру.

ПЕРЕВОРА́ЧИВАТЬ *несов.* **переворотить** төңкеру, төңкеріп тастау, айналдыру, астын үстіне қарату.

ПЕРЕВОРО́Т төңкеріс, өзгеріс, астан-кестең; **Октябрьский п.** октябрь төңкерісі.

ПЕРЕВОРОТИ́ТЬ, рочу *сов.* 1) аудару, төңкеру; 2) астан-гестеңін шығару.

ПЕРЕВОСПИТА́НИЕ қайта тәрбиелеу.

ПЕРЕВОСПИТА́ТЬ *сов.* қайта тәрбиелеу, басқа тәрбие беру.

ПЕРЕВОСПИТА́ТЬСЯ *сов.* қайта тәрбиелену.

ПЕРЕВРА́ТЬ, вру *сов.* асыра өтірік айту, жаңылыс айту.

ПЕРЕВЫБИРА́ТЬ *несов. см.* **перевыбрать.**

ПЕРЕВЫ́БОРЫ *мн.* қайта сайлау.

ПЕРЕВЫ́БРАТЬ, беру *сов.* 1) қайта сайлау; 2) жаңадан сайлау.

ПЕРЕВЫПОЛНЕ́НИЕ асыра орындау, артық орындау.

ПЕРЕВЫ́ПОЛНИТЬ, ню *сов.* асырып орындау.

ПЕРЕВЯЗА́ТЬ, вяжу *сов.* 1) таңу, орау, байлау, қайта байлау; 2) матау, матап тастау.

ПЕРЕВЯ́ЗКА таңу, орау, байлау.

ПЕРЕВЯ́ЗОЧНЫЙ таңатын, байлайтын орын; **перевязочная комната** жараны таңатын бөлме; **п. материал** таңатын зат.

ПЕРЕВЯ́ЗЫВАТЬ *несов.* таңу, орау, қайта таңу.

ПЕ́РЕВЯЗЬ *ж.* бау аспа, қайыс т. б.; **п. для сабли** қылыштың бауы.

ПЕРЕГА́Р күйік; қоңырсық ыс.

ПЕРЕГИ́Б 1) артық бүгу, майыстырып жіберу; 2) *перен.* асыра сілтеу.

ПЕРЕГИБА́ТЬ *несов.* 1) майыстыру, сындыру, бүлдіру; 2) *перен.* асыра сілтеп жіберу.

ПЕРЕГИБА́ТЬСЯ майысу, бүгілу, иілу.

ПЕРЕГЛА́ДИТЬ, глажу *сов.* 1) қайта өтектеу; бәрін тегіс өтектеу, (таптау, тегістеу).

ПЕРЕГЛЯДЕ́ТЬ, гляжу әбден қарау, қайта-қайта қарау.

ПЕРЕГЛЯ́ДЫВАТЬ *несов. см.* **переглядеть.**

ПЕРЕГЛЯ́ДЫВАТЬСЯ *несов.* бірі-не бірі қарау.

ПЕРЕГНА́ТЬ, гоню *сов.* қуып жетіп, басып озу.

ПЕРЕГНИВА́ТЬ *несов.* шіріп кету, іріп-шіру.

ПЕРЕГНИ́ТЬ, нию *сов.* шіріп кету.

ПЕРЕГНУ́ТЬ *сов.* 1) ию, бүгу; 2) асыра сілтеу.

ПЕРЕГОВА́РИВАТЬ *сов.* 1) сөйлесу, маслихаттасу; 2) тақасу, қарсы сөйлеу, сөзге қонақ бермеу.

ПЕРЕГОВО́Р сөйлесу, келісім сөз; **мирные переговоры** бітісу жайындағы келісім сөз.

ПЕРЕГОВОРИ́ТЬ, рю тілдесу, сөйлесу.

ПЕРЕГОВО́РЫ *мн.* келісім сөздер.

ПЕРЕГО́Н перегон (екі станцияның аралығы, бір бірінен қашықтығы); **п. скота** малды бір жерден екінші жерге айдап жеткізу.

ПЕРЕГО́НКА перегонка (қайнату, қыздыру арқылы бастапқы жыныс тегіне айыру, ажырату).

ПЕРЕГОНЯ́ТЬ *несов.* малды айдап өткізу, екінші жерге айдап апару.

ПЕРЕГОРА́ЖИВАТЬ *несов. см.* перегородить.

ПЕРЕГОРА́ТЬ *несов.*, перегореть, рю *сов.* жанып кету, күйіп кету.

ПЕРЕГОРЕ́ЛЫЙ күйік.

ПЕРЕГОРОДИ́ТЬ, рожу *сов.* қоршау, бөлу.

ПЕРЕГОРО́ДКА (в комнате) бөлме ішіндегі қоршау.

ПЕРЕГРЕВА́ТЬ *несов.*, **перегревание** қайнату, дәрежесінен аса қызу.

ПЕРЕГРЕ́ТЬ *сов.* қыздырып жіберу, тым асыра қыздыру.

ПЕРЕГРУЖА́ТЬ *несов. см.* перегрузить.

ПЕРЕГРУ́ЖЕННОСТЬ жұмыс бастылық.

ПЕРЕГРУЗИ́ТЬ, ружу *сов.* 1) жүкті шамадан асыра тиеу; 2) *перен.* жұмысты аса көп тапсыру, мойнына міндетті көп арту; 3) жүкті қайта тиеу.

ПЕРЕГРУ́ЗКА шамадан артық жұмыс, жүк т. б.

ПЕРЕГРУППИРОВА́ТЬ, рую *сов.* қайта топтау, жікке жаңадан бөлу; **перегруппировка классовых сил** тап күшінің қайта жіктелуі.

ПЕРЕГРУППИРОВА́ТЬСЯ қайта топтану, жіктелу.

ПЕРЕГРУППИРО́ВКА қайта топтау, топталу.

ПЕРЕГРЫЗА́ТЬ *несов.*, **перегрызть,** зу *сов.* 1) тістеп үзу; 2) тістеп, қажап тастау; 3) барлығын да кеміріп, мүжіп тастау.

ПЕРЕГРЫЗА́ТЬСЯ *несов.* 1) шайнасып, тістесіп қалу, қырқысып қалу; 2) *перен.* таласу, тістесу, тақасып ұрысу.

ПЕ́РЕД *предлог с твор. п.* алдында, алды; **п. домом** үй алдында.

ПЕРЕДАВА́ТЬ, даю *несов.*, **передать,** дам *сов.* қол жалғау, тапсыру, айту; **п. поклон** сәлем айту; **п. по телефону** телефонмен айту; **п. письмо** хат тапсыру.

ПЕРЕДАВА́ТЬСЯ берілу, тапсырылу, берісу, тапсырысу.

ПЕРЕДАВИ́ТЬ, влю *сов.* таптау езіп тастау, жаншу таптап тастау.

ПЕРЕДА́ТОЧНЫЙ ПУНКТ аралық жердегі пункт, орын.

ПЕРЕДА́ТЬ *сов.* қол жалғау, біреуден біреуге тапсыру, беріп жіберу.

ПЕРЕДА́ЧА тапсыру, беру; **п. по радио** радио арқылы айту (беру).

ПЕРЕДВИГА́ТЬ *несов.* жылжыту, бір орыннан екінші орынға апарып қою.

ПЕРЕДВИГА́ТЬСЯ жылжу, ілгері басу.

ПЕРЕДВИЖЕ́НИЕ жылжып жүру; **п. войск** әскердің екінші орынға ауысуы.

ПЕРЕДВИ́ЖКА *ж.* көшпелі, жылжымалы; **библиотека-п.** көшпелі кітапхана.

ПЕРЕДВИЖНО́Й көшпелі, жылжымалы; **передвижная выставка** көшпелі көрме; **кино-передвижка** көшпелі кино.

ПЕРЕДВИ́НУТЬ *сов.* жылжыту, қозғау.

ПЕРЕДВИ́НУТЬСЯ жылжу, қозғалу, ілгері басу.

ПЕРЕДЕ́Л қайта бөліс; **п. сенокосных угодий** шабындық жерді қайта бөлу.

ПЕРЕДЕ́ЛАТЬ *сов.* қайта жасау, қайта істеу.

ПЕРЕДЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* қайта бөлу, қайта үлестіру.

ПЕРЕДЕ́ЛКА 1) өзгертіп жасау, өзгертіп істеу, қайта істеу.

ПЕРЕДЁРГИВАТЬ *несов.* жұлқылау, жұлмалау, мазалау.

ПЕРЕДЕРЖА́ТЬ, жу *сов.* артық ұстау, қайта имтихан беру.

ПЕРЕДЁРНУТЬ *сов.* тартып қалу, жұлқып қалу.

ПЕРЕ́ДНИЙ алдыңғы, алдағы, ілгерідегі, ілгергі.

ПЕРЕ́ДНИК алжапқыш.

ПЕРЕДОВЕ́РИТЬ, рю *сов.* сеніп қалу, басқа біреуге сену, басқаға аманаттау.

ПЕРЕДОВЕРЯ́ТЬ *несов. см.* **передоверить.**

ПЕРЕДОВИ́К алдыңғы қатарлы, мандай алды.

ПЕРЕДОВИ́ЦА бас мақала (газет, журналдарда).

ПЕРЕДОВО́Й мандай алды; **п. колхоз** мандай алды колхоз.

ПЕРЕДО́К, дка арбаның алды.

ПЕ́РЕДОМ *нар.* (простореч.) алдымен, алдында; **итти п.** алдымен жүру, алға қарап жүру.

ПЕРЕДОХНУ́ТЬ *сов.* тыныстау, дем алу, дамыл табу.

ПЕРЕДО́ХНУТЬ *сов.* қырылу; **цыплята передохли** балапандар қырылып қалды.

ПЕРЕДРА́ЗНИВАТЬ *несов.* мазақтау, келекету.

ПЕРЕДУ́МАТЬ *сов.* қайта ойлау, басқаша шешу, жаңа пікірге келу.

ПЕРЕДЫ́ШКА тыныс алу, аялдау.

ПЕРЕЕ́ЗД 1) көшу, өту; 2) өтетін жер.

ПЕРЕЕ́ХАТЬ, еду *сов.* екінші жерге көшу, өту; **п. мост** көпірден өту; **п. на другую квартиру** басқа пәтерге көшу.

ПЕРЕЖА́РИТЬ, рю *сов.* қуыру, қуырып пісіру, күйдіріп алу.

ПЕРЕЖДА́ТЬ, жду *сов.* 1) күте тұру; 2) қолайлы мезгілді күтіп алу.

ПЕРЕЖЕНИ́ТЬ, ню *сов.* 1) тегіс үйлендіру; 2) «төсек жаңғырту»; **переженил детей** балаларын тегіс үйлендірді.

ПЕРЕЖЕНИ́ТЬСЯ тегіс үйленіп болу (барлығы да).

ПЕРЕЖЕ́ЧЬ, жгу *сов.* 1) күйдіріп жіберу, қыздырып жіберу; 2) күйдіріп алу.

ПЕРЕЖИВА́НИЕ қайғылану, әрі-сәрілену.

ПЕРЕЖИВА́ТЬ *несов.* бастан кешіру, түрлі халды басынан өткізу.

ПЕРЕЖИГА́ТЬ *несов. см.* **пережечь.**

ПЕРЕЖИ́ТОК, тка ескі әдет-ғұрып қалдығы.

ПЕРЕЖИ́ТЬ, живу *сов.* бастан кешіру, аман қалу, өмір сүру.

ПЕРЕЗАБЫ́ТЬ, буду *сов.* ұмыту, мүлде ұмытып кету.

ПЕРЕЗАКЛЮЧА́ТЬ, аю *несов.* қайта шарт жасасу, қайта шарттасу.

ПЕРЕЗАКЛЮЧИ́ТЬ, чу *сов.* жаңадан жасау, қайта жасау.

ПЕРЕЗВО́Н көп қоңыраудың даусы.

ПЕРЕЗДОРО́ВАТЬСЯ *сов.* (**с кем**) (разг.) барлығымен амандасып өту.

ПЕРЕЗИМОВА́ТЬ, мую *сов.* қыстап шығу, қысты өткізу.

ПЕРЕЗНАКО́МИТЬ, млю *сов.* барлығымен таныстырып болу.

ПЕРЕЗНАКО́МИТЬСЯ бәрімен танысып шығу, танысып алу.

ПЕРЕЗРЕ́ТЬ *сов.* 1) уылжу; өте пісіп бұзыла бастау; 2) жасы асып кету.

ПЕРЕЗЯ́БНУТЬ *сов.* тоңып кету, жауған қалу.

ПЕРЕИЗБИРА́ТЬ *несов. см.* **переизбрать.**

ПЕРЕИЗБРА́ТЬ, беру *сов.* қайта сайлау, екінші қабат сайлау.

ПЕРЕИЗДАВА́ТЬ, даю *несов.* қайта басу, жаңадан (тип.).

ПЕРЕИЗДАВА́ТЬСЯ қайта басылу.

ПЕРЕИЗДА́НИЕ қайта басылу.

ПЕРЕИЗДА́ТЬ, дам *сов.* жаңадан бастырып шығару.

ПЕРЕИМЕНОВА́НИЕ қайта ат қою, атын өзгерту, ат алмастыру.

ПЕРЕИНА́ЧИВАТЬСЯ өзгеріле беру, өзгертіле беру.

ПЕРЕИНА́ЧИТЬ, чу *сов.* басқаша жасау, өзгерту.

ПЕРЕЙТИ́, рейду *сов.* 1) өту, кесіп өту, басқа жерге кету, орын өзгерту; 2) басқа қызметке кіру.

ПЕРЕКА́ЛИВАТЬ *несов.* өте қыздырып жіберу.

ПЕРЕКА́ЛИВАТЬСЯ өте қызып кету, аса қатты қыздырылу.

ПЕРЕКАЛИ́ТЬ, лю *сов.* өте қыздыру, қатты қыздырып қақтау.

ПЕРЕКА́ПЫВАТЬ *несов.* 1) қайта қазу, жаңадан қазу; 2) бір нәрсені кесе көлденең қазу; **перекопать дороги** жолды кесе көлденең қазу.

ПЕРЕКА́РМЛИВАТЬ *несов.* аса көп жегізу, шеміршек атқызу.

ПЕРЕКА́Т 1) құлама, сатылы ылдый; 2) ылдыйдан домалау, құлау.

ПЕРЕКАТА́ТЬ *сов.* домалату, домалатып апару.

ПЕРЕКАТИ́ТЬ, чу *сов.* домалатып түсіру, домалатып апару.

ПЕРЕКА́ЧИВАТЬ *несов.* 1) насоспен қотару; 2) қыңырайту.

ПЕРЕКА́ШИВАТЬ *несов. см.* **перекосить.**

ПЕРЕКА́ШИВАТЬСЯ *см* **перекоситься.**

ПЕРЕКВАЛИФИКА́ЦИЯ 1) мамандық арттыру; 2) басқа мамандыққа көшу.

ПЕРЕКВАЛИФИЦИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* басқа мамандыққа, жаңа мамандыққа көшіру, мамандығын өзгерту.

ПЕРЕКВАЛИФИЦИ́РОВАТЬСЯ жаңа мамандыққа көшу; **п. с агронома на инженера** агрономдықтан инженерлікке көшу.

ПЕРЕКИ́ДЫВАТЬ *см.* **перекидать.**

ПЕРЕКИ́ДЫВАТЬСЯ *несов.* лақтырысу, тастасу, лақтырылу.

ПЕРЕКИ́НУТЬ *сов.* асыру, асырып лақтыру; **п. через плечо** ыйығынан асыра лақтыру.

ПЕРЕКИ́НУТЬСЯ 1) секіріп өту; 2) жау жаққа шығып кету; 3) қысқаша тілдесу; **они перекинулись двумя словами** олар екі ауыз сөз қатысты.

ПЕРЕКИПЕ́ТЬ, плю *сов.* 1) көп қайнау, шұлығу, суалу; 2) *перен.* ашуы басылу, солғындау.

ПЕРЕКИСА́ТЬ *несов.*, **перекиснуть** *сов.* өте ашып кету.

ПЕРЕКЛА́ДИНА көпір ағаш т. б.; **перейти через ручей по перекладине** судан көпір ағаш арқылы өту.

ПЕРЕКЛА́ДКА қайта салу; **п. печи** пешті қайта салу.

ПЕРЕКЛА́ДНЫЕ *род. п.* ых, *сущ.*: **ехать на перекладных** алмаспалы лаумен жүру.

ПЕРЕКЛЕЙМИ́ТЬ, млю *сов.* таңбалап шығу, таңбалау.

ПЕРЕКЛИКА́ТЬ *несов.* дауыстап түгендеу, атымен шақыру.

ПЕРЕКЛИКА́ТЬСЯ айқайлап шақыру, дауыстау.

ПЕРЕКЛИ́ЧКА түгендеу (адамның атын атап).

ПЕРЕКЛЮЧА́ТЬСЯ басқа жұмысқа түсу, басқа іске кірісу.

ПЕРЕКЛЮЧИ́ТЬ, чу *сов.* аудару, басқаға түсіру; **п. на другую работу** басқа жұмысқа салу, аудару.

ПЕРЕКОВА́ТЬ, кую *сов.* қайта тағалау, барлығын тағалау.

ПЕРЕКОВЕ́РКАТЬ *сов.* шұқып бұзу, түртпектеп бұзу; **п. слова** сөзді бұзып сөйлеу.

ПЕРЕКОЛО́ТЬ, лю *сов.* 1) қайта түйреу; 2) найзалау, түйреп өту, шаншу.

ПЕРЕКОНСТРУИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* қайта жасап шығару, қайта құру.

ПЕРЕКОПА́ТЬ *сов.* 1) қайта қазу, қопсыту, жаңадан қазу; 2) қазғылау.

ПЕРЕКОПТИ́ТЬ, чу *сов.* 1) қайта ыстау; 2) асыра ыстап жіберу.

ПЕРЕКОРМИ́ТЬ, млю *сов.* артық жегізіп жіберу, аса тойғызып жіберу.

ПЕРЕКО́РЫ *мн.* ұрыс-керіс, тақасу.

ПЕРЕКОСИ́ТЬ, кошу *сов.* қыйсайту, қыюын қашыру.

ПЕРЕКОСИ́ТЬСЯ қыйсаю, шалжаю, қыйсайып кету.

ПЕРЕКРА́ИВАТЬ *несов.* қайта пішу (киімді жаңадан пішу).

ПЕРЕКРА́СИТЬ, крашу *сов.* қайта бояу, жаңадан бояу.

ПЕРЕКРА́СИТЬСЯ түсін өзгерту, басқа түске боялу.

ПЕРЕКРА́СКА қайта бояу.

ПЕРЕКРЕСТИ́ТЬ, крещу *сов.* шоқындыру, басқа дінге көшіру.

ПЕРЕКРЕ́СТНЫЙ айқасқан, айқыш-ұйқыш, түс-түсынан; **п. допрос** түс-түстан сауал беру; **п. огонь** түс-түстан оқ жаудыру.

ПЕРЕКРЕСТО́К, тка торап, торау (жол, көше торабы).

ПЕРЕКРЕ́ЩИВАТЬ *несов. см.* **крестить и перекрестить.**

ПЕРЕКРИЧА́ТЬ, чу *сов.* баса айқайлау, дауыстау.

ПЕРЕКРОИ́ТЬ, крою *сов.* қайта пішу, жаңадан пішу, барлығын пішу.

ПЕРЕКРОШИ́ТЬ, шу *сов.* кескілеп, турап тастау, қоқымдау.

ПЕРЕКРУТИ́ТЬ, кручу *сов.* өте бұрап жіберу; қайта бұрау, бұрап бұзып алу; **п. веревку** арқанды өте шыйратып жіберу.

ПЕРЕКРЫВА́ТЬ *несов. см.* **перекрыть.**

ПЕРЕКРЫ́ТЬ, крою *сов.* үйді қайта жабу, жаңадан жабу, қайта тыстау; **перекрывать крышу дома** үйдің төбесін қайта жабу; **перекрыл все нормы** барлық нормадан асырып жіберді.

ПЕРЕКУПА́ТЬ[1] *несов. см.* **перекупить.**

ПЕРЕКУПА́ТЬ[2] *сов.* бәрін шомылдыру, қайта шомылдыру.

ПЕРЕКУПА́ТЬСЯ суға көп шомылу, қайта-қайта шомылу.

ПЕРЕКУПИ́ТЬ, плю *сов.* 1) біреудің алайын деп тұрғанын) әдетте артық беріп) сатып алу; 2) сату үшін алу; 3) бәрін сатып алу.

ПЕРЕКУ́ПЩИК, *ж.* **перекупщица** алып сатар, саудагер.

ПЕРЕКУРИ́ТЬ, рю *сов.* шылым тартып алу, бәрін тартып көру, темекіні көп тартып жіберу.

ПЕРЕКУСИ́ТЬ, кушу *сов.* тістеп қыю; **волк перекусил теленку горло** қасқыр бұзаудың тамағын қыйып жіберіпті; 2) жүрек жалғап алу, азырақ тамақтану.

ПЕРЕЛА́ЗИТЬ, лажу *сов.* барлық жерді көріп шығу.

ПЕРЕЛЁТ 1) құс қайту мерзімі; 2) самолеттің белгілі жолы; **Арктический п. Чкалова** Чкаловтың Арктиканы басып ұшуы.

ПЕРЕЛЕТА́ТЬ *несов.* ұшып өту.

ПЕРЕЛЁТНЫЙ: перелётные птицы жыл құстары.

ПЕРЕЛЕ́ЧЬ, лягу *сов.* бір жерден көтеріліп екінші жерге жату.

ПЕРЕЛИВА́НИЕ құю (бір ыдыстан екінші ыдысқа құю); **п. крови** біреудің қанын біреуге құю.

ПЕРЕЛИВА́ТЬ *несов.*, **перелить,** лью *сов.* қотарып құю.

ПЕРЕЛИВА́ТЬСЯ, перелиться 1) асып төгілу; 2) қотарылып құйылу.

ПЕРЕЛИ́СТЫВАТЬ *несов.* аудару, ақтару (кітаптың бетін аудару).

ПЕРЕЛИЦЕВА́ТЬ, цую *сов.* аударып тігу, киімді ішін сыртына қаратып тігу.

ПЕРЕЛО́Г тыңайтуға қалдырған жер.

ПЕРЕЛОЖЕ́НИЕ екінші түрде баяндау, сыйпаттау; басқа түрге айналдырып жазу.

ПЕРЕЛОЖИ́ТЬ, жу *сов.*, **перелагать** *несов.* 1) ауыстырып қою; 2) *перен.* міндетін біреуге арта салу; 3) қайта істеу, жаңадан істеу; 4) өте көп салып жіберу.

ПЕРЕЛО́М 1) опырылу, опырылып сыну, сыныс; 2) үлкен өзгеріс; **год великого перелома** улы өзгеріс жылы.

ПЕРЕЛОМА́ТЬ *сов.* көлденең сындыру, қыйрата сындыру, қыйрату.

ПЕРЕЛОМИ́ТЬ, млю *сов.* 1) сындырып тастау, сындыру екіге бөлу; **п. свой характер** мінезін өзгерту.

ПЕРЕМА́ЗАТЬ, мажу *сов.* 1) **майлап тастау, қалдырмай майлау;** 2) қайта майлау, жаңадан майлау.

ПЕРЕМА́ЗАТЬСЯ былғану, боялу.

ПЕРЕМА́ЛЫВАТЬ *несов.*, **перемолоть, мелю** *сов.* 1) бәрін ұгу, тарттыру; 2) қайтадан ұгу.

ПЕРЕМАНИ́ТЬ, ню *сов.* қызықтыру, өзіне тарту.

ПЕРЕМАРА́ТЬ *сов.* былғап тастау; қол жазбаны, шыймайлап тастау.

ПЕРЕМА́ТЫВАТЬ *несов.* түгел орау; қайта орау.

ПЕРЕМАХНУ́ТЬ *сов.* 1) сілтеп қалу; 2) секіріп түсу; 3) лақтырып тастау.

ПЕРЕМЕ́НА 1) өзгеріс; 2) сабақ арасындағы тыныс (тәнәпіс).

ПЕРЕМЕНИ́ТЬ, ню *сов.* өзгерту, алмастыру.

ПЕРЕМЕ́ННЫЙ ауыспалы; **п. ток** ауыспалы ток; **п. капитал** ауыспалы капитал.

ПЕРЕМЕ́НЧИВЫЙ, чив өзгергіш, құбылмалы.

ПЕРЕМЁРЗНУТЬ *сов.* 1) өте тоңып қалу, жаурап қалу; 2) қатып қалу.

ПЕРЕМЕ́РИТЬ, рю *сов.* 1) қайта өлшеу; 2) өлшеп біту.

ПЕРЕМЕСИ́ТЬ, мешу *сов.* илеп болу, илеу; п. **глину** балшықты араластыру, илеу.

ПЕРЕМЕСТИ́ТЬ, мещу *сов.* екінші жерге көшіру, орналастыру.

ПЕРЕМЕТА́ТЬ, мечу *сов.* 1) сығырын үйю; 2) бірдемені ырғытып лақтыру.

ПЕРЕМЕТА́ТЬ *сов.* бүгу, шетін қайыру; п. **петлю** түйменің ілгегін қайып жиектеу.

ПЕРЕМЕТНУ́ТЬ *сов.* секіртіп, лақтырып тастау.

ПЕРЕМЕТНУ́ТЬСЯ 1) секіріп ар жағына түсу; 2) сатылып жау жағына шығып кету.

ПЕРЕМЁТНЫЙ: переметная сумка қоржын.

ПЕРЕМЕ́ШАННЫЙ, шан араластырылған, араласқан.

ПЕРЕМЕША́ТЬ *сов.* араластыру, араластырып, астын-үстіне келтіру.

ПЕРЕМЕША́ТЬСЯ 1) араласып кету.

ПЕРЕМЕЩА́ТЬ *несов.* басқа орынға ауыстыру.

ПЕРЕМЕЩА́ТЬСЯ *несов.* басқа жаққа ауысу.

ПЕРЕМЕЩЕ́НИЕ екінші жерге көшу, ауысу; п. **по должности** екінші қызметке ауысу.

ПЕРЕМИ́ГИВАТЬСЯ *несов. см.* **перемигнуться.**

ПЕРЕМИГНУ́ТЬСЯ *сов.* көз қысысу, ымдасу.

ПЕРЕМИ́РИЕ уақытша бітім (соғыс, дау т. б. т.).

ПЕРЕМИРИ́ТЬ, рю *сов.* татуластыру.

ПЕРЕМНОЖА́ТЬ *несов.* қайта көбейту.

ПЕРЕМНОЖА́ТЬСЯ көбейтілу, көбейе беру.

ПЕРЕМОГА́ТЬ *несов.* қасарысу, қабырғасы қайыспау.

ПЕРЕМОГА́ТЬСЯ *несов.* 1) елеу, қайыспау; 2) жоқтыққа шыдап қалтақтап күн елту.

ПЕРЕМО́Л екінші рет үгу (тарту), қайта тарту.

ПЕРЕМОЛА́ЧИВАТЬ *несов. см.* **перемолотить.**

ПЕРЕМО́ЛВИТЬ, влю *сов.* сөз алысу, сөйлесу, тіл қатысу.

ПЕРЕМОЛОТИ́ТЬ, лочу *сов.* 1) қайта бастыру, қайта соғу; 2) асыра басу, бұзу.

ПЕРЕМОЛО́ТЬ, мелю *сов.* 1) қайта тарттыру, жаңадан тарттыру (ұн т. б.); 2) бәрін тиірменге тарттырып алу.

ПЕРЕМОРИ́ТЬ, рю *сов.* жүйкесін құрту; ішін пыстыру.

ПЕРЕМОРО́ЗИТЬ, рожу *сов.* үсіту, үсітіп алу.

ПЕРЕМОЧИ́ТЬ, мочу *сов.* 1) өте былжыратып жіберу, көп сулау; 2) бәрін су қып алу; **дождь перемочил все белье** жаңбыр жайған кірдің бәрін су қып тастапты.

ПЕРЕМО́ЧЬ, огу *сов.* төтеп беру, шыдау, төзіммен жеңіп шығу.

ПЕРЕМУДРИ́ТЬ, рю *сов.* 1) білгішсініп бұлдіріп алу.

ПЕРЕМЫВА́ТЬ *несов.* 1) қайта жуу; 2) *перен.* өсек айту; п. **косточки** өсек айту.

ПЕРЕМЫ́ТЬ, мою *сов.* 1) қайта жуу; 2) бәрін тегіс жуу.

ПЕРЕМЫ́ТЬСЯ 1) жаңадан жуыну; 2) барлығы да жуыну.

ПЕРЕМЫ́ЧКА қоспа, тұтастырғыш мойын (екі нәрсенің аралығындағы мойын жер, жіңішке жері).

ПЕРЕМЯ́ТЬ, мну *сов.* 1) езгілеп, илеп тастау; 2) жаңадан илеп жұмсату, босату.

ПЕРЕНАПРЯГА́ТЬСЯ *несов.* шамадан артық күшін салу, зорлану.

ПЕРЕНАПРЯЖЕ́НИЕ шамадан артық күш салу, зорлану.

ПЕРЕНАПРЯ́ЧЬ, ягу *сов.* барлық күшін салу.

ПЕРЕНАСЕЛЕ́НИЕ халықтың аса тығыздығы; ✦ халықтың күн көруге мүмкіншілік, жұмыс істеуге орын таба алмауы (капиталистік елдерде).

ПЕРЕНАСЕЛЁННОСТЬ *ж.* халықтың тығыздығы; п. **города** қалаға халықтың сыймауы.

ПЕРЕНЕСТИ́, несу *сов.* 1) екінші жерге апару, көшіру; **п. лабораторию в новое помещение** лабораторияны жаңа үйге көшіру; **п. столицу в новый город** астананы жаңа қалаға көшіру; 2) бастан кешіру; **он перенес тяжелое горе** ол ауыр қайғыны басынан кешірді.

ПЕРЕНЕСТИ́СЬ 1) тез барып түсу; 2) *перен.* басқа жаққа (хиялмен) шарықтау; **мысленно я перенесся в детские годы** мен хиялмен өзімнің балалық шағыма шарықтадым.

ПЕРЕНИМА́ТЬ *несов. см.* **перенять.**

ПЕРЕНОМЕРОВА́ТЬ, рую *сов.* нөмірлеу, бәрін нөмірлеу (қағазды, затты).

ПЕРЕНО́С 1) тасымал; 2) *см.* **перенести**; 3) басқа жерден көшіріп апарып қойылған сома (бухг.).

ПЕРЕНОСИ́ТЬ, ношу *несов.* 1) жаяу тасу, көшіру; 2) бастан кешіру (қайғыны); 3) уақытында босанбау, күні асу (баланың).

ПЕРЕНОСИ́ТЬСЯ *см.* **перенестись.**

ПЕРЕНО́СИЦА, переносье кеңсірік.

ПЕРЕНО́СКА тасу, тасымал.

ПЕРЕНО́СНЫЙ 1) тасымалды; **переносная лампа** қол шам; 2) келтірінді мағна.

ПЕРЕНОЧЕВА́ТЬ, чую *сов.* қонып шығу, түнеп шығу.

ПЕРЕНУМЕРОВА́ТЬ, рую *сов. см.* **перенумеровать.**

ПЕРЕНЯ́ТЬ, **перейму** *сов.* 1) үлгі алу; **нужно п. опыт передовиков** алдыңғы қатардағылардың ісінен үлгі алу керек.

ПЕРЕОБОРУ́ДОВАНИЕ қайта жабдықтау.

ПЕРЕОБОРУ́ДОВАТЬ, дую *сов. и несов.* қайта саймандау, қайта жабдықтау.

ПЕРЕОБОРУ́ДОВАТЬСЯ қайта жабдықталу, қайта саймандалу.

ПЕРЕОБРЕМЕНИ́ТЬ, ню *сов.* өте ауырлату.

ПЕРЕОБУВА́ТЬ *несов.*, **переобуть** *сов.* аяқ киімін қайта кию, қайта киндіру.

ПЕРЕОБУВА́ТЬСЯ, **переобуться** аяқ киімін қайта киіну.

ПЕРЕОДЕВА́ТЬ *несов.* қайта киндіру, киім ауыстыру.

ПЕРЕОДЕВА́ТЬСЯ қайта киіну, киім ауыстыру.

ПЕРЕОДЕ́ТЬ, дену *сов.* қайта кию, киім ауыстыру.

ПЕРЕОДЕ́ТЬСЯ қайта киіну, киімін ауыстыру.

ПЕРЕОСВИДЕ́ТЕЛЬСТВОВАНИЕ ден саулығын қарап қайта қуәландыру.

ПЕРЕОСВИДЕ́ТЕЛЬСТВОВАТЬ, ствую *сов. и несов.* қарап қайта куәландыру.

ПЕРЕОСВИДЕ́ТЕЛЬСТВОВАТЬСЯ қайта қаралып куәлендірілу.

ПЕРЕОХЛАДИ́ТЬ, лажу *сов.* өте суытып жіберу.

ПЕРЕОЦЕ́НИВАТЬ *несов.* 1) қайта бағалау; 2) асыра бағалап жіберу.

ПЕРЕОЦЕНИ́ТЬ, ню *сов.* **переоценивать.**

ПЕРЕОЦЕ́НКА асық, артық баға.

ПЕРЕПАДА́ТЬ *несов. см.* **перепасть.**

ПЕРЕПА́ИВАТЬ[1] *несов.* көп ішкізу, мас қылу.

ПЕРЕПА́ИВАТЬ[2] *см.* **перепаять.**

ПЕРЕПА́ЛКА 1) қарсыласып атысу; 2) қыйқуласу, ұрысу, керілдесу.

ПЕРЕПА́СТЬ, паду *сов.* 1) андасанда жауу, сирек жауу; 2) *перен.* үлес тию; **ему тоже немного перепало** оған да аздап тиді.

ПЕРЕПАХА́ТЬ, пашу *сов.* 1) қайта жырту; 2) барлығын жырту; 3) үстін жыртып бұзып тастау.

ПЕРЕПА́ХИВАНИЕ қайта жырту.

ПЕРЕПА́ХИВАТЬ *несов.* қайта жырту.

ПЕРЕПА́ЧКАТЬ *сов.* бәрін ластап тастау, барлығын былғап тастау.

ПЕРЕПА́ЧКАТЬСЯ бәрі ластану, барлығы былғану.

ПЕРЕПАЯ́ТЬ *сов.* 1) жаңадан дәнекерлеу, қайта дәнекерлеу; 2) бәрін дәнекерлеу.

ПЕРЕПЕ́В қайтарма, қайта айту (әнді, өленді).

ПЕ́РЕПЕЛ бөдене.

ПЕРЕПЕ́ЛКА бөдененің ұрғашысы.

ПЕРЕПЕ́ТЬ, пою *сов.* 1) әнді, өленді біреуден асыра айту; 2) бәрін айту; 3) қайталап айту.

ПЕРЕПЕЧА́ТАТЬ *сов.* 1) машинаға қайта басу, екінші рет басу; 2) көп нәрсеге мөр басу.

ПЕРЕПЕЧА́ТКА қайта басу.

ПЕРЕПЕЧА́ТЫВАТЬ *несов. см.* **перепечатать.**

ПЕРЕПЕ́ЧЬ, пеку *сов.* 1) пісуін өтікізіп жіберу (пеште); 2) бәрін пісіру.

ПЕРЕПЕ́ЧЬСЯ пісіп күйіп кету;

ПЕРЕПИ́ЛИВАТЬ *несов.* 1) арамен кесу; 2) кескілеп бітіру.

ПЕРЕПИ́ЛИВАТЬ *несов.* 1) арамен кескілеу; 2) бәрін аралау (кесу).

ПЕРЕПИЛИ́ТЬ, лю *сов. см.* **перепиливать.**

ПЕРЕПИСА́ТЬ, пишу *сов.* қайта жазу, көшіру.

ПЕРЕПИ́СКА 1) көшіріп жазу; 2) хабарласу; 3) хат жазысу; **Шокан переписывался с Достоевским** Шоқан Достоевский — мен хат жазысып тұрған.

ПЕРЕПИ́СЧИК, *ж.* **переписчица** көшіруші (жазу көшіргіш).

ПЕРЕПИ́СЫВАТЬ *несов. см.* **переписать.**

ПЕРЕПИ́СЫВАТЬСЯ *несов.* жазысу, хат жазысу, хабарласу.

ПЕ́РЕПИСЬ *ж.* санақ; п. **населения** жан санағы.

ПЕРЕПИ́ТЬ, пью *сов.* 1) көбірек ішіп жіберу, ішіңкіреп жіберу; 2) барлығынан артық ішу.

ПЕРЕПИ́ТЬСЯ шамадан тыс ішу.

ПЕРЕПЛА́ВИТЬ[1], влю *сов.* 1) қайта еріту; 2) барлығын еріту.

ПЕРЕПЛА́ВИТЬ[2], влю *сов.* сумен ағызу, сал қылып ағызу; 2) *перен.* жасырып жытыру, көзін жоғалту.

ПЕРЕПЛАНИ́РОВАТЬ, рую *сов.* қайта жоспарлау, бір нәрсенің жоспарын өзгерту.

ПЕРЕПЛАНИРО́ВКА қайта жоспарлау, жаңадан жоспарлау.

ПЕРЕПЛА́ТА 1) артық төлеу; 2) артық төленген ақша.

ПЕРЕПЛАТИ́ТЬ, плачу *сов.* артық төлеу.

ПЕРЕПЛЕСТИ́, плету *сов.* түптеу, кітап түптеу.

ПЕРЕПЛЁТ 1) кітап түптеу ісі; 2) терезенің жақтау ағашы; 3) бірнеше уақыйғаның тораптануы; **я попал в такой п., что едва ноги вынес** бір шатаққа душар болып, әрең құтылдым.

ПЕРЕПЛЕТА́ТЬ *несов. см.* **переплести.**

ПЕРЕПЛЕТА́ТЬСЯ бір нәрсемен араласып, байланып кету, қоса өрілу.

ПЕРЕПЛЕТЕ́НИЕ 1) *см.* **переплести;** 2) көп заттардың байланысып түйінделуі, түйдектелуі.

ПЕРЕПЛЁТЧИК, *ж.* **переплётчица** кітап түптеуші.

ПЕРЕПЛЫВА́ТЬ *несов.* жүзіп өте беру.

ПЕРЕПЛЫ́ТЬ, плыву *сов.* жүзіп өту.

ПЕРЕПОДГОТО́ВКА қайта дайындау (мамандардың білімін толықтыру).

ПЕРЕПО́Й шамадан тыс ішу, мас болу; **с перепою голова разболелась** көп ішуден басы ауырды.

ПЕРЕПОЛЗА́ТЬ *несов.* еңбектеп шарлау (простореч.).

ПЕРЕПОЛЗТИ́, зу *сов.* жылжып еңбектеу, еңбектеп өту.

ПЕРЕПОЛНЕ́НИЕ лық толу, толып кету.

ПЕРЕПО́ЛНИТЬ, лню *сов.* лық толтыру, кенересінен асыра толтыру.

ПЕРЕПО́ЛНИТЬСЯ лық толу, аса толып кету.

ПЕРЕПОЛО́Х әбігерлік, астан-кестен, олай-дүлей; **все знали, что в доме п.** (Чехов) үй іші алай-дүлей екені бәрінеде мәлім еді.

ПЕРЕПОЛОШИ́ТЬ, лошу *сов.* байқаусызда қорқыту, үрейін алу.

ПЕРЕПОЛОШИ́ТЬСЯ *сов.* сасқалақтау, үрейлену.

ПЕРЕПО́НКА 1) желқабық; **п. уха** құлақтың пердесі; **плавательная п. у птиц** құстың жүзетін желқабығы; 2) ішкі мүшелердің арасындағы көк ет.

ПЕРЕПО́НЧАТЫЙ желқабық, қабыршақты (жұқалау, перде тәрізді).

ПЕРЕПОРО́ТЬ[1], рю 1) қайта сөгу; 2) бәрін сөгу.

ПЕРЕПОРО́ТЬ[2], рю бәріне дүре салу (соғу).

ПЕРЕПО́РТИТЬ, рчу *сов.* бәрін бүлдіру.

ПЕРЕПО́РТИТЬСЯ тегіс бүлінү, бүлініп қалу.

ПЕРЕПОРУЧА́ТЬ *см.* **перепоручить.**

ПЕРЕПОРУЧЕ́НИЕ екінші адамға жүктеу, міндетін біреуге аудара салу.

ПЕРЕПОРУЧИ́ТЬ, чу *сов.* екінші адамға тапсыра салу.

ПЕРЕПРА́ВА өткел.

ПЕРЕПРА́ВИТЬ, влю *сов.* 1) өткізу, асыру; **п. на пароме через реку** пароммен өзеннен өткізу; **п. кочевку через горы** көшті таудан асыру; 2) қайта түзету, қатасын жойып, жаңадан өңдеу.

ПЕРЕПРА́ВИТЬСЯ *сов.* бір нәрседен өту; **п. через границу** шекарадан өту.

ПЕРЕПРО́БОВАТЬ, бую *сов.* бәрін байқау, істеп көру, сынап шығу.

ПЕРЕПРОДА́ЖА алып-сату (алып сатарлық).

ПЕРЕПРОДА́ТЬ, дам *сов. см.* **перепродажа.**

ПЕРЕПРОИЗВО́ДСТВО артық өндіру, керектен артық істеп шығару.

ПЕРЕПРЫ́ГИВАТЬ *несов.* қарғу, секіру.

ПЕРЕПРЫ́ГНУТЬ *сов.* секіру, қарғу.

ПЕРЕПРЯГА́ТЬ *несов.* қайта жегу (атты арбаға, шанаға қайта жегу).

ПЕРЕПРЯ́ЧЬ, прягу *сов.* қайта жегу.

ПЕРЕПУ́Г қорқу, зәресі кету, зәресі ұшу.

ПЕРЕПУГА́ТЬ *сов.* зәресін ұшыру, шошыту.

ПЕРЕПУГА́ТЬСЯ қатты қорқу, шошу.

ПЕРЕПУ́ТАТЬ *сов.* шатастыру.

ПЕРЕПУ́ТАТЬСЯ шатасу, шиеленісу.

ПЕРЕПУ́ТЬЕ 1) жол торабы; 2) толқу, әрі-сәрі болу.

ПЕРЕРАБО́ТАТЬ *сов.* 1) бір заттан екінші зат шығару; **п. свеклу в сахар** қызылшаны қантқа айналдыру; 2) қайта істеу.

ПЕРЕРАБО́ТКА *см.* **переработать.**

ПЕРЕРА́НИТЬ, ню *сов.* жаралы қылу, жаралап тастау.

ПЕРЕРАСПРЕДЕЛЕ́НИЕ қайта үлестіру, қайта бөлу.

ПЕРЕРАСПРЕДЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* жаңадан үлестіру.

ПЕРЕРАСТА́НИЕ ұласу, екінші түрге айналу; **п. буржуазно-демократической революции в пролетарскую** буржуазия-демократ революциясының пролетариат революциясына айналуы.

ПЕРЕРАСТА́ТЬ *несов. см.* **перерастание.**

ПЕРЕРАСХО́Д артық шығын; **п. топлива** отынның мөлшерден артық жағылуы; **п. заработного фонда** жалақы фондасының мөлшерден артық жұмсалуы.

ПЕРЕРАСХО́ДОВАТЬ, дую *сов. и несов. см.* **перерасход.**

ПЕРЕРАСЧЁТ қайта есептеу, есептесу.

ПЕРЕРВА́ТЬ, ву *сов.* 1) үзіп жіберу, бөліп жіберу (сөзді); 2) үзу, бөлу (арқанды, жіпті т. б.); 3) жырту (қағаз).

ПЕРЕРВА́ТЬСЯ 1) үзілу; 2) тоқталып қалу.

ПЕРЕРЕГИСТРА́ЦИЯ қайта тізімдеу, қайта тіркеу.

ПЕРЕРЕГИСТРИ́РОВАТЬ, рирую *сов. и несов.* қайта тізімдеу, қайта тіркеу.

ПЕРЕРЕГИСТРИ́РОВАТЬСЯ қайта тізімге алыну, қайта тіркелу.

ПЕРЕРЕ́ЗАТЬ, режу *сов.* 1) шарт кесу; 2) бәрін кескілеу; 3) бауыздау, бәрін өлтіру, сою; 4) жолын бөгеу, үзу.

ПЕРЕРЕ́ЗЫВАТЬ *несов. см.* **перерезать.**

ПЕРЕРЖА́ВЕТЬ *сов.* тот басып қалу.

ПЕРЕРОДИ́ТЬСЯ, рожусь *сов.* 1) қайта туу, жаңадан жасалу; 2) бүтіндей өзгерілу; **он весь переродился** ол тіпті өзгеріп кетіпті; **пшеница переродилась** (простореч.) бидай шөжіп кетті.

ПЕРЕРОЖДА́ТЬСЯ *несов.* қайта туу, басқа түрге айналу.

ПЕРЕРОЖДЕ́НИЕ 1) қайта туу, өзгеріп кету; 2) мінез-құлқының өзгерілуі.

ПЕРЕРО́СТОК, тка ересек, бала жігіт.

ПЕРЕРУБИ́ТЬ, блю *сов.* 1) көлденең шабу; 2) отап кесу.

ПЕРЕРУГА́ТЬСЯ *сов.* өзара ұрысып алу, бәрімен ұрысып алу.

ПЕРЕРЫ́В 1) үзіліс, дамыл, тыным; 2) үзілген жер; **п. найден там, где проволока была надрублена** сымның үзілген оған зақым тиген орнынан табылды.

ПЕРЕРЫВА́ТЬ *несов. см.* **перервать.**

ПЕРЕРЫ́ТЬ, рою *сов.* 1) қайта қазу, қазғылау; 2) ақтару; **перерыл все ящики в столе, но квитанции не нашел** үйдегі столдың жәшіктерін түгел ақтардым, бірақ квитанцияны таба алмадым; **п. дорогу** жолды кесе қазып тастау.

ПЕРЕРЯДИ́ТЬ, ряжу *сов.*, **переряжать** *несов. перен.* 1) қайта киіндіру, қайта жасанту; 2) сөнденіп киіндіру.

ПЕРЕРЯДИ́ТЬСЯ *сов.* 1) қайта киіну, қайта жасану; 2) сөнденіп киіну, әсемдену.

ПЕРЕРЯЖА́ТЬСЯ *несов. см.* **переряди́ться.**

ПЕРЕСАДИ́ТЬ, сажу *сов.* 1) бір орыннан екінші орынға отырғызу; 2) қайта егу, басқа жерге егу, отырғызу; 3) орын алмастыру.

ПЕРЕСА́ДКА *см.* пересадить.

ПЕРЕСА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **пересадить.**

ПЕРЕСА́ЖИВАТЬСЯ 1) басқа жерге ауысып отыру; 2) ауысып мінү (поезға, көлікке).

ПЕРЕСА́ЛИВАТЬ *несов.* асыра майлау.

ПЕРЕСЕКА́ТЬ *несов.* 1) шауып бөліп жіберу; 2) көлденең кесіп өту; 3) жаудың алдын кесіп өту.

ПЕРЕСЕЛЕ́НЕЦ, нца переселен, ауғын (көшкінші, алысқа қоныс аударған).

ПЕРЕСЕЛЕ́НИЕ 1) көшу; 2) көшіру; 3) қонысын аударту.

ПЕРЕСЕЛИ́ТЬ *сов.*, **переселять** *несов.* көшіру, аудару, қоныс аударту.

ПЕРЕСЕЛИ́ТЬСЯ, **переселяться** көшу, аударылу, қоныс аудару.

ПЕРЕСЕ́СТЬ, сяду *сов.* басқа орынға, екінші орынға отыру; мінү.

ПЕРЕСЕЧЕ́НИЕ айқасқан жер; **на пересечении дороги** жолдың айқасқан жерінде.

ПЕРЕСЕ́ЧЬ, секу *сов.* 1) кесіп өту; 2) кесіп жіберу, шауып тастау.

ПЕРЕСИДЕ́ТЬ, сижу *сов.* артық отыру, көбірек отырып қалу.

ПЕРЕСИ́ЖИВАТЬ *несов. см.* **пересидеть.**

ПЕРЕСИ́ЛИВАТЬ *несов. см.* **пересилить.**

ПЕРЕСИ́ЛИТЬ, лю *сов.* 1) күші басым болу, жеңіп шығу; 2) көңілдің лоблығанын басу, сабыр ету.

ПЕРЕСКА́З 1) қайта айту, оқығанын және түсінгенін айтып не жазып беру; 2) айтқанды қайталау.

ПЕРЕСКАЗА́ТЬ, скажу *сов.* 1) өз сөзімен айтып беру; 2) көбірек айтып жіберу.

ПЕРЕСКА́ЗЫВАТЬ *несов. см.* **пересказать.**

ПЕРЕСКАКА́ТЬ, качу *сов.* шабу, шауып өзу, басып өзу; 2) қайта шабу.

ПЕРЕСКА́КИВАТЬ, аю, аешь *несов.* 1) секіріп өту; 2) аттап кету; 3) әр неменің басын бір шалу.

ПЕРЕСКОЧИ́ТЬ, кочу *сов.* қарғып, секіріп өту.

ПЕРЕСЛАСТИ́ТЬ, слащу *сов.* тәттілеу, өте тәтті қылып жіберу.

ПЕРЕСЛА́ТЬ, решлю *сов.* екінші жерге жіберу; **п. почтой** поштамен жіберу.

ПЕРЕСЛУ́ШАТЬ *сов.* қайта тыңдау, бәрін тыңдау.

ПЕРЕСМА́ТРИВАТЬ *несов.* қайта қарау, жаңадан қарау, барлығын қарап шығу.

ПЕРЕСМЕ́ИВАТЬСЯ *несов.* теңіс күлісу, жымыңдасып күлісу.

ПЕРЕСМЕ́ШНИК, *ж.* **пересмешница** мысқылшыл, сықаққой адам.

ПЕРЕСМО́ТР қайта қарау, қайта тексеріп шығу.

ПЕРЕСМОТРЕ́ТЬ, рю *сов.* қайта қарау, қайта тексеру.

ПЕРЕСНИМА́ТЬ *несов. см.* **переснять.**

ПЕРЕСНИМА́ТЬСЯ *несов.* суретке қайта түсу.

ПЕРЕСНЯ́ТЬ, ниму *сов.* 1) суретке қайта түсіру; 2) пәтерді қайта жалдау.

ПЕРЕСНЯ́ТЬСЯ суретке қайтадан түсу (өзі).

ПЕРЕСОЗДАВА́ТЬ *несов. см.* **пересоздать.**

ПЕРЕСОЗДА́ТЬ, дам *сов.* жаңадан жасау, қайтадан істеу.

ПЕРЕСО́Л 1) асыра тұздау; 2) *перен.* шамадан асырып жіберу.

ПЕРЕСОЛИ́ТЬ лю *сов.* шамадан артық тұздау, бәрін тұздау; *перен.* шектен шығарып жіберу.

ПЕРЕСО́ХНУТЬ *сов.* өте кебу, құрғап қалу; **пересохло во рту** таңдайым құрғады.

ПЕРЕСПЕВА́ТЬ *несов. см.* **переспеть.**

ПЕРЕСПЕ́ЛЫЙ өте пісіп кеткен.

ПЕРЕСПЕ́ТЬ *сов.* өте пісіп кету, қурап кету (егін).

ПЕРЕСПО́РИТЬ, рю *сов.* 1) сөзбен жеңу; 2) мойындату.

ПЕРЕСПРА́ШИВАТЬ *несов.* қайта-қайта сұрау, сұрастыру.

ПЕРЕСПРОСИ́ТЬ, прошу *сов. см.* **переспрашивать.**

ПЕРЕССО́РИТЬ, рю *сов.* барлығын араздастыру, ұрыстыру, керістіру.

ПЕРЕССО́РИТЬСЯ *сов.* барлығымен араздасып қалу, ұрыссып қалу.

ПЕРЕСТАВА́ТЬ, стаю *несов. см.* **перестать.**

ПЕРЕСТА́ВИТЬ, влю *сов.* екінші жерге қою, қайта орнықтыру, орнату.

ПЕРЕСТАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **переставить.**

ПЕРЕСТАНО́ВКА *см.* **переставить.**

ПЕРЕСТАРА́ТЬСЯ *сов.* өте тырысу, ретсіз тырысу.

ПЕРЕСТА́ТЬ, стану *сов.* тоқтату, қою, тоқтап қалу; **он перестал говорить** ол сөзін доғарды; **дождь перестал** жауын тоқтады.

ПЕРЕСТИРА́ТЬ *сов.* 1) қайта жуу (кірді); 2) қалдырмай жуу.

ПЕРЕСТЛА́ТЬ, стелю *сов.* басқаша төсеу, төсекті қайта салу.

ПЕРЕСТРАДА́ТЬ *сов.* жапа шегу, ауырлықты бастан кешіру.

ПЕРЕСТРА́ИВАТЬ *несов. см.* **перестроить.**

ПЕРЕСТРА́ИВАТЬСЯ, перестроиться *сов. возвр.* 1) әдісін, пікірін, ұстаған бағытын өзгерту; 2) қайта құрылу; **страна перестроилась на социалистический лад** еліміз социализм жолымен қайта құрылды.

ПЕРЕСТРАХОВА́ТЬ *сов.* 1) қайта қамсыздандыру; 2) қамсыздау міндетінің бір бөлегін басқа мекемеге тапсыру; 3) алдын ала өз қамын ойлау.

ПЕРЕСТРАХОВА́ТЬСЯ 1) қайта қамсыздандыру (өзін, мүлкін); 2) *перен.* бас қорғалау үшін алдын ала өз қамын жеу.

ПЕРЕСТРАХО́ВКА *см.* **перестраховать.**

ПЕРЕСТРЕ́ЛИВАТЬСЯ *несов.* бірбірімен атысу, атқыласу.

ПЕРЕСТРЕ́ЛКА атысу, атыс.

ПЕРЕСТРЕЛЯ́ТЬ *сов.* 1) атып тауысу; 2) атып, қырып бітіру.

ПЕРЕСТРО́ИТЬ, строю *сов.* 1) қайта салу (үйді), қайтадан жасау; 2) қайта құру (жұмысты).

ПЕРЕСТРО́ЙКА жаңа жолға салу, қайта құру; **п. деревни** деревняны қайта құру.

ПЕРЕСТУПА́ТЬ *несов.* 1) *см.* **переступить;** 2) ақырын жүру, ерең жүру; 3) салмағын аяғына кезек-кезек салу.

ПЕРЕСТУПИ́ТЬ, плю *сов.* 1) бір нәрседен аттап өту, арқалап өту; 2) *перен.* тәртіп бұзу; **п. границы приличия** сыпайылықтың шегінен шығып кету.

ПЕРЕСУ́Д 1) екінші сот, соттың істі қайта қарауы.

ПЕРЕСУ́ШИВАТЬ *несов.*, **пересушить,** шу *сов.* артық кептіру, қайта кептіру; барлығын кептіру.

ПЕРЕСЧИТА́ТЬ *сов.* қайта санау, түгендеу; **п. деньги** ақшаны қайта санау; **п. скот** малды түгендеу.

ПЕРЕСЫЛА́ТЬ *несов.*, **переслать,** решлю *сов.* екінші жерге жіберу.

ПЕРЕСЫ́ЛКА почта арқылы жіберу; **п. по почте** почта арқылы жіберу.

ПЕРЕСЫ́ЛЬНЫЙ, пересылочный аралық; **п. пункт между Джаркентом и станцией Сары-Озек** Жаркент пен Сарыөзек арасындағы аралық пункт.

ПЕРЕСЫ́ПАТЬ, плю *сов.* 1) салу (астықты); 2) **он всегда пересыпит свою речь остротами** ол әр дайым сөзіне өткірлеп сөйлейді.

ПЕРЕСЫПА́ТЬ, плю *несов.* артық үйқтау, көп үйқтау.

ПЕРЕСЫ́ПКА қайта қотару (астықты басқа ыдысқа аудару).

ПЕРЕТАСОВА́ТЬ, сую *сов.* араластыру, қайта араластыру (картаны).

ПЕРЕТАСО́ВКА *см.* **перетасовать.**

ПЕРЕТАСО́ВЫВАТЬ *несов. см.* **перетасовать.**

ПЕРЕТАЩИ́ТЬ, щу *сов.* көтеріп апару, сүйреп апару.

ПЕРЕТЕРЕ́ТЬ, тру *сов.* 1) ысқылау, ысу; 2) үгу, ұнтақтау; 3) қайта үгу; 4) сүртіп тазалау.

ПЕРЕТЕРЕ́ТЬСЯ *сов.* ысылу, қажалу, үзілу.

ПЕРЕТЕРПЕ́ТЬ, плю *сов.* төзу, шыдау, көну.

ПЕРЕТОЛКОВА́ТЬ, кую *сов.* айтып түсіндіру.

ПЕРЕТОЛО́ЧЬ, лку *сов.* бәрін түю, үгу, ұнтақтау; 2) қайта үгу.

ПЕРЕТЯНУ́ТЬ *сов.* 1) тартып алу, тартып әкету; 2) тартқылау; **на чаше весов свинец перетянул олово** таразының бір жағындағы қорғасын қалайыны басып кетті.

ПЕРЕУБЕДИ́ТЬ, дишь *сов.* жете түсіндіру, көзін жеткізу, бетін бұру, сендіру.

ПЕРЕУ́ЛОК, лка шолақ көше, көлденең көше.

ПЕРЕУСТРА́ИВАТЬ *несов.* жаңадан құру, қайта құру.

ПЕРЕУСТРО́ЙСТВО *см.* **переустраивать.**

ПЕРЕСТУПА́ТЬ *несов.*, **переступить,** плю *сов.* 2) өз бағасымен біреуге беру.

ПЕРЕУТОМИ́ТЬ, млю *сов.* өте шаршату, қажыту, әлсіретү.

ПЕРЕУТОМИ́ТЬСЯ қатты шаршау, өте әлсіреу, талықсу.

ПЕРЕУТОМЛЕ́НИЕ қатты шаршау, әлсіреу, қажу; **от переутомления у меня разболелась голова** әбден шаршағандықтан менің басым ауырды.

ПЕРЕУЧЁТ есебін шығару, есеп-қыйсап жүргізу, қайта есеп.

ПЕРЕУ́ЧИВАТЬ *см.* **переучить.**

ПЕРЕУ́ЧИВАТЬСЯ *несов.* қайтадан оқуға түсу, қайта үйрену.

ПЕРЕУЧИ́ТЫВАТЬ *несов.* қайта есептеу.

ПЕРЕУЧИ́ТЬ, учу *сов.* жаңадан үйрету, қайта оқыту, басқаша оқыту, қайта оқу, жаңадан оқу.

ПЕРЕФРАЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* бір сөзді екінші сөзбен айту.

ПЕРЕХВАЛИ́ТЬ, лю *сов.* 1) өте мақтап жіберу; 2) бәрін мақтау.

ПЕРЕХВАТА́ТЬ *сов.* жаппай ұстап алу, бәрін тұтып алу.

ПЕРЕХВАТИ́ТЬ, хвачу *сов.* 1) жолдан ұстап алу; 2) көлденеңнен әкету; **наши разведчики перехватили донесение неприятеля** біздің барлаушылар жаудың хабарламасын жолдан қағып алыпты; 3) ұшқары кету; **он перехватил через край** ол тым ұшқары кетті.

ПЕРЕХВОРА́ТЬ *сов.* бәрі ауру, ауруға ұшырай беру.

ПЕРЕХИТРИ́ТЬ, рю *сов.* қулық асыру, алдап кету.

ПЕРЕХО́Д 1) өткел, бұрылыс; 2) өту, кешу; **начался постепенный п. к коммунизму** біртіндеп коммунизмге көшу басталды.

ПЕРЕХОДИ́ТЬ, хожу *несов.* өту, асу, кешу.

ПЕРЕХО́ДНЫЙ 1) көшпелі; 2) аралық; **п. период** көшпелі дәуір.

ПЕРЕХОДЯ́ЩИЙ *прич.* ауыспалы.

ПЕ́РЕЦ, рца қызыл бұрыш, қызыл дәрі.

ПЕРЕЦАРА́ПАТЬ *сов.* тырнап тастау.

ПЕРЕЦЕЛОВА́ТЬ, лую *сов.* сүйісу, бірін-бірі сую, бәрін сүйіп шығу.

ПЕРЕЧЕКА́НИТЬ, ню *сов.* ақшаны қайта таңбалау, қайта ақша шығару.

ПЕ́РЕЧЕНЬ *м.* 1) тізім; 2) бір нәрсенің реті, саны; **п. предметов, сдаваемых на экзамене** эмтиханға кірстін пәндердің саны.

ПЕРЕЧЕРКНУ́ТЬ *сов.* 1) сызып, өшіріп тастау; 2) асырып, артық сызу.

ПЕРЕЧЕРТИ́ТЬ, черчу *сов.* 1) қайта сызу, жаңадан сызу; 2) чертежден көшірме алу; 3) шимайлау.

ПЕРЕЧЕ́СТЬ чту *сов.* 1) қайта санау; **можно по пальцам п.** колмен санарлық; 2) қайта оқып шығу.

ПЕРЕЧИНИ́ТЬ, ню *сов.* қайта-жамау.

ПЕРЕЧИСЛЕ́НИЕ ақшаны, суммаңы аудару (ақшаны, суммаңы басқа адамның атына, басқа счетқа аудару).

ПЕРЕЧИТА́ТЬ *сов.* 1) қайта санау; 2) түгендеп шығу.

ПЕРЕ́ЧИТЬ, речу *несов.* сөз таластыру, сөзге қонақ бермеу.

ПЕ́РЕЧНИЦА бұрыш сауыты; **чортова п.** мыстан, қақбас.

ПЕРЕШАГНУ́ТЬ *сов.* аттап өту.

ПЕРЕШЕ́ЕК, шейка (геогр.) мойын, мойнақ (жер).

ПЕРЕШЕПТЫВАТЬСЯ *несов.* сыбырласу.

ПЕРЕШИБИ́ТЬ, бу *сов.* 1) ұрып сындыру; 2) біреудің алайын деп тұрғанын алып қою.

ПЕРЕШИВА́ТЬ *несов. см.* перешить.

ПЕРЕШИ́ТЬ, шью *сов.* қайта тігу.

ПЕРЕЭКЗАМЕНОВА́ТЬ, ную *сов.* қайта эмтихан (экзамен) алу.

ПЕРЕЭКЗАМЕНОВА́ТЬСЯ *сов.* қайта эмтихан беру.

ПЕРИ́ЛА *мн.* қанат, таяныш (мыс, басқалдақтың **бойына тартылған** таяныш).

ПЕРИ́НА құс төсек, мамық.

ПЕРИ́ОД дәуір (кезең).

ПЕРИОДИ́КА күнделікті шығып тұратын газет, журналдар.

ПЕ́РИСТЫЙ қауырсынды, құс жүнді; **перистые облака** тарамданған бұлт.

ПЕРИФЕРИ́Я *ж.* периферия атрап, аудан-облыс; **постановления Совнаркома вчера разосланы на периферию** Халық Комиссарлар Советінің қаулысы кеше жергілікті орындарға жіберілді.

ПЕРИФРА́З, перифраза (грам.) *см.* **парафраза.**

ПЕРИФРАЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* сөзді басқаша айту.

ПЕРКА бұрғы, бұранда, тескіш.

ПЕРКА́ЛЬ *ж.* перкал (жұқа кездеме).

ПЕРЛ 1) ынжу маржан, гәуһар; 2) *перен.* асыл, абзал, теңі жоқ; 3) *перен.* асыл сөз, күнды шығарма.

ПЕРЛАМУ́ТР сүйектен істелген түйме, ілгек т. б.

ПЕРЛО́ВЫЙ: перловая крупа арпа жармасы.

ПЕРЛЮСТРА́ЦИЯ перлюстрация (қатты жасырын ашып оқып жіберу).

ПЕРЛЮСТРИ́РОВАТЬ, рирую *сов. см.* **перлюстрация.**

ПЕРМАНЕ́НТНОСТЬ перманенттік (үздіксіз).

ПЕРМАНЕ́НТНЫЙ, тен; пермаенитно *нар.* үздіксіз, үдайы.

ПЕРНА́ТЫЙ құс нәсілді.

ПЕРО́ 1) қауырсын; 2) қаламұш; **у него острое перо** оның қаламы жүйрік.

ПЕРОЧИ́ННЫЙ: п. ножик бәкі, шаппа.

ПЕРРО́Н перрон (вокзал алаңы).

ПЕРРО́ННЫЙ перрондық; **п. билет** перрон билеті (перронға шығуға жарайтын белет).

ПЕ́РСИ *мн.* (устар.) көкірек.

ПЕРСИ́ДСКИЙ: п. язык персия тілі; **п. порошок или ромашка** бүргеге, қандалаға себетін порошок.

ПЕ́РСИК шапталы (жеміс), шапталы ағашы).

ПЕ́РСИКОВЫЙ *прил. к* **персик.**

ПЕРСО́НА кісі (хошаметтеу я сықақтау ретінде айтылады).

ПЕРСОНА́Ж кейіпкер.

ПЕРСОНА́Л персонал (қызметкерлер); **медицинский п.** дәрігерлік қызметкерлер.

ПЕРСОНА́ЛЬНЫЙ *прил.* жеке, арнаулы; **персональное приглашение** арнаулы шақыру; **персональная пенсия** арнаулы пенсия.

ПЕРСПЕКТИ́ВА перспектива (алдағы атрап, көрініс); *перен.* болашақ, сорап.

ПЕРСТ 1) саусақ; 2) *перен.* көрсету, болжау; **один как п.** жападан жалғыз.

ПЕРСТЕНЕК, нька кішкене жүзік.

ПЕ́РСТЕНЬ *м.* жүзік.

ПЕ́РСЫ *мн., ед.* **персиянин,** *ж.* **персиянка** иран халқы, парсы.

ПЕ́РУ (түстік Америка мемлекеті).

ПЕ́РХОТЬ *ж.* қайызғақ.

ПЕ′РЦЕВЫЙ *см.* **перцовый.**

ПЕРЦО′ВКА бұрышты арақ.

ПЕРЦО′ВЫЙ бұрышты, бұрыш салған.

ПЕРЧА′ТКА саусақты қолғап; 2) *перен.* **бросит перчатку** біреуді тартысқа, бәсекеге шақыру.

ПЕ′РЧИТЬ, чу *несов.* бұрыштау (асқа бұрыш салу).

ПЕРШИ′ТЬ, шит *несов.* шашалту, тамақты жыбырлату.

ПЕ′РЫШКО *уменьш. и ласк.* қаламұш кішкене қауырсын.

ПЁС, пса төбет, арлан ит.

ПЕ′СЕЛЬНИК *см.* **песенник** (1-мағн.).

ПЕ′СЕНКА *ласк.* қысқа өлең.

ПЕ′СЕННИК 1) өлеңші; 2) жеңіл өлеңдер жыйнағы.

ПЕСЕ′Ц, сца тундра түлкісі.

ПЁСИК *уменьш. и ласк.* кішкентай ит, кішкене төбет.

ПЕСКА′РЬ *м.* шабақ балық.

ПЕСНОПЕ′ВЕЦ, вца діни әнші, ақын (діни өлеңдерін айтатын не болмаса шығаратын адам).

ПЕСНОПЕ′НИЕ өлең айту, жырлау.

ПЕСНЬ *ж.* өлең, жыр.

ПЕ′СНЯ өлең, жыр, ән.

ПЕСО′К, ска 1) құм, құмтақ жер; 2) құмшекер.

ПЕСО′ЧНИЦА құмшекер сауыт.

ПЕССИМИ′ЗМ пессимизм өмірден торығушылық).

ПЕССИМИ′СТ пессимист (өмірге түңіле қарайтын адам).

ПЕСТ келсап.

ПЕ′СТИК гүл аналығы (гүлдің тозаң арқылы ұрықтанып, кейін тұқымға айналатын бөлімі).

ПЕ′СТОВАТЬ, тую *несов.* жұбату, әлпештеп өсіру, тәрбиелеу.

ПЕ′СТОВАТЬСЯ адам ету, біреуге бәйек болу, асты-үстіне түсіп күту.

ПЕСТРЕ′ТЬ *несов.* ала-құлалау, шұп-шұбар болу, шұбарлау, шұбарлану; **поле пестреет цветами** дала гүлмен түрленген.

ПЕСТРИ′ТЬ, рю *несов.* шұбарлау, алақ-жұлақ ету.

ПЕСТРОТА′ алалық, әр түстілік, ала-құлалық.

ПЁСТРЫЙ, пёстр 1) ала, әр түсті; 2) *перен.* әр түсті, қырықру; **пестро** *нар.*

ПЕСТРЯДИ′НА *см.* **пестрядь.**

ПЕ′СТРЯДЬ *ж.* шұбар мата.

ПЕСТУ′Н қамқор, тәрбиеші.

ПЕСЧА′НИК құм тас, құмдақ (жер).

ПЕСЧА′НЫЙ: песчаная дорога құмды жол.

ПЕСЧИ′НКА ұнтақ, құм ұнтағы.

ПЕ′ТЕЛЬКА *уменьш.* кішкене ілгек, кішкене тұзақ.

ПЕТИ′Т петит (8 пунктты баспа әрпі).

ПЕТИ′ЦИЯ петиция (көпшілік шарымы, арызы).

ПЕТЛЙ′ЦА киімнің ілмегі; 2) формалы киімнің жағасына петлица (тіккен белгі).

ПЕТЛИ′ЧНЫЙ *прил. к* **петлица.**

ПЕ′ТЛЯ 1) тұзақ, ілгек; 2) *перен.* дары (адамды асып өлтіретін); бәленің, өлімнің, әлек болудың, ауыр жағдайдың шартты белгісі.

ПЕТРО′ГРАФ петрография маманы (тау тектерін зерттеуші ғалым).

ПЕТРОГРА′ФИЯ петрография (тау жыныстары ғылымының бір тарауы).

ПЕТРОЛО′ГИЯ *см.* **петрография.**

ПЕТРУ′ШЕЧНИК қуыршақ театрының жетекшісі.

ПЕТУ′Х қораз, әтеш.

ПЕТУШИ′ТЬСЯ, шусь *несов.* қораздану, едірендеу.

ПЕТУШО′К, шка ойыншық қораз.

ПЕТЬ, пою *несов.* өлең айту, ән шырқау.

ПЕ′ТЬСЯ *страд.* өлең айтылу.

ПЕХО′ТА пехота (жаяу әскер).

ПЕХОТИ′НЕЦ, нца жаяу әскер.

ПЕ′ХТЕРЬ *м.* корзинка, тоқыма сумка, әмиян.

ПЕЧА′ЛИТЬ, лю *несов.* қайғыландыру, уайым шектіру.

ПЕЧА′ЛИТЬСЯ қайғылану, уайым жеу, уайымдау.

ПЕЧА′ЛЬ *ж.* қайғы, уайым.

ПЕЧА́ЛЬНИК, *ж.* **печальница** (устар.) біреу үшін қайғыру.

ПЕЧА́ЛЬНЫЙ, лен қайғылы, уайымды, көңілсіз; **он сегодня п.** ол бүгін қайғылы; **случилась печальная история** қайғылы уақыйға кездесті; **печально** *нар.*

ПЕЧА́ТАНИЕ тасқа басу (кітапты) машинкаға басу.

ПЕЧА́ТАТЬ *несов.* тасқа басу (кітапты) машинаға басу.

ПЕЧА́ТАТЬСЯ баспаға басылу, машинкаға басылу.

ПЕЧА́ТКА кішкене мөр, таңба.

ПЕЧА́ТНИК, *ж.* печатница кітап басушы, кітап басатын маман.

ПЕЧА́ТНЫЙ баспа; **печатный лист** баспа табақ.

ПЕЧА́ТЬ *ж.* 1) мөр, белгі, таңба; 2) баспасөз, баспа әріс; **на нем печать усталости** оның жүзінде шаршағандықтың белгісі бар.

ПЕЧЕ́НКА, пе́чень *ж.* бауыр.

ПЕЧЁНЫЙ пісірілген (тамақтар); **печеные яблоки** пісірілген алма.

ПЕЧЕ́НЬЕ 1) пісіру (әрекет); 2) печенье (қант қосқан тәтті нан).

ПЕ́ЧКА кішкене пеш; **танцовать от печки** істі үйреншікті әдістен бастау, қайталау.

ПЕЧУ́РКА кішкене пеш.

ПЕЧЬ[1], пеку *несов.* қақтау, пісіру.

ПЕЧЬ[2] *ж.* пеш (меш) (от жағылатын пеш).

ПЕ́ЧЬСЯ күнге күю, жану, қызу, қақталу, күйдіру.

ПЕШЕХО́Д жаяу кісі.

ПЕ́ШИЙ жаяу.

ПЕ́ШКА 1) дойбының тасы, шахматтың тасы; 2) *перен.* біреудің қолжаулығы.

ПЕШКО́М *нар.* жаяулап, жаяу.

ПЕШНЯ́ сүймен (мұз оятын, тоңды бұзатын аспап).

ПЕЩЕ́РА үңгір; **пещерный житель** үңгірді мекен етуші.

ПЕ́ЩУР корзинка, қол жәшік.

ПИАНИ́НО *нескл. ср.* пианино, күй сандық (музыка құралы).

ПИАНИ́СТ, *ж.* **пианистка** пианинашы (пианинада ойнаушы).

ПИА́НО *нар.* баяу, ақырын, нәзік жұмсақ (дауыс, музыкада).

ПИВНО́Й *прил. к* **пиво; пивная лавка** сыра дүкені, сырахана.

ПИВНА́Я *род. п.* ой, *сущ.* сырахана.

ПИ́ВО сыра; **с ним пива не сваришь** онымен ынтымақтаса алмассың.

ПИВОВАРЕ́НИЕ сыра қайнату.

ПИВОВА́РЕННЫЙ: п. завод сыра заводы.

ПИВОВА́РНЯ сыра; қайнататын жер (орын).

ПИВЦО́ сыра; **пивца выпить надо бы** сыра ішсе жақсы болар еді.

ПИ́ГАЛИЦА пигалица 1) шалшық (саз) жерде жүретін құс; 2) қораш, пәкене, тапал.

ПИГМЕ́Й 1) жұдрықтай адам; 2) *перен.* дәрменсіз адам, жағымпаз.

ПИГМЕ́НТ пигмент (жәндіктің, өсімдіктің организмінде қызыл түс беретін бояғыш зат).

ПИДЖА́К пиджак.

ПИДЖА́ЧНИК пиджак тігіншісі.

ПИДЖАЧО́К, чка *уменьш.* пиджак.

ПИЕТЕ́Т ұлықтау, құрметтеу, сыйлау, кішілік қалып.

ПИЕТИ́ЗМ пиетизм: 1) протестанттардың діни ағымы; 2) дінге бас ұрушылық, сопылыққа берілу.

ПИЖА́МА пижама (үйде киетін жеңіл камзол)

ПИЖО́Н (простореч.) пижон, кербез.

ПИК құз, шың (тау шыңы).

ПИ́КА[1] найза, сүңгі.

ПИ́КА[2] картаның қарғасы (ойын қартасындағы бір мәш).

ПИКАДО́Р пикадор (Испанияда өгізбен жекпе-жек алысушы).

ПИКА́НТНОСТЬ *см.* **пикантный.**

ПИКА́НТНЫЙ, тен 1) қышқыл дәмді (тіл үйірерлік), тәтті; 2) *перен.* көз тартар; **молодая пикантная дама** үлпілдеген жас келіншек.

ПИ́КАТЬ *несов.* қыйқылдау, шыйқылдау (құс).

ПИКЕ[1] *нескл. ср.* **пикирование,** шүйілу (самолеттің төмен қарай шүйілуі).

ПИКЕ[2] *нескл. ср.* қалың мата.

ПИКЕ′Т[1] **пикет** 1) барлаушы топ; 2) жұмысшылар сақшысы (капитал елдерінде көтеріліс кезінде қойылады); 3) темір жол өлшемі—километрдің $^1/_{10}$; 4) жер өлшегенде қағып қоятын нөмірлі қазық.

ПИКЕ′Т[2] карта ойынының бір түрі.

ПИ′КИ *мн.* қарға (карта ойынында).

ПИКИ′РОВАНИЕ *см.* **пикировать.**

ПИКИ′РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* самолеттің төмен шүйіліп ұшуы.

ПИКНИ′К пикник (қырға, сыртқа шығып сейіл құру).

ПИ′КНУТЬ *сов.* шыңқ ету, қыңқ ету (құс дауысы); 2) *перен.* **п. не смеет** мыңқ ете алмайды.

ПИКТОГРА′ФИЯ пиктография (көне замандағы сурет жазу).

ПИЛА′ 1) ара; 2) *перен.* мылжың, қазымыр адам.

ПИЛЕ′НИЕ 1) аралау, арамен кесу; 2) *перен.* байланысу, қазымырлық.

ПИЛЕ′НЫЙ, пи′леный кесілген, араланған.

ПИЛИГРИ′М хажы, хажыға барған адам; 2) *перен.* жиянгез, ел аралаушы.

ПИЛИ′КАТЬ *несов.* қыйқылдату, шыйқылдату (музыканы ойнай білмегендіктен сүйкімсіз дауыс шығару).

ПИЛИ′ТЬ, пилю *несов.* 1) арамен, егеумен кесу; 2) тыныштық бермеу, байланысу, мазалау.

ПИЛИ′ТЬСЯ арамен кесілу, тілінү.

ПИ′ЛКА 1) арамен кесу, тілу; 2) кішкене ара.

ПИЛО′Н сымбатты діңгек (үлкен үйлердің маңында, көпірлердің кіре берісінде).

ПИЛО′Т пилот (ұшқыш).

ПИЛО′ТКА пилотка (ұшқыш қалпағы).

ПИЛЬ *междом.* айтақ-айтақ (итті айтақтау).

ПИЛЮ′ЛЬКА *уменьш.* пилюлька (кішкентай домалақ дәрі).

ПИЛЮ′ЛЯ домалақ дәрі.

ПИМОКА′Т байпақ, пима басушы.

ПИМЫ′ *мн., ед.* **пим** пима, киіз етік.

ПИНА′ТЬ *несов.* (простореч.) тебу (аяқпен).

ПИНА′ТЬСЯ тепкілесу, тебіну.

ПИНГВИ′Н пингвин (суық жақтағы келте қанат, ұша алмайтын, жүріп өмір сүретін құс).

ПИ′НИЯ пиния (Италия жерінде өсетін қарағайдың бір түрі).

ПИНО′К, нка тепкі (теуіп қалу я қолымен түйіп қалу).

ПИНЦЕ′Т пинцет, іскек (кішкене қысқыш іскек).

ПИО′Н пион (ақ гүлді өсімдік).

ПИОНЕ′Р пионер: 1) жас улан СССРда балалардың коммунистік ұйымының мүшесі; 2) табиғат байлығын, ғылым тарауын зерттеуде бірінші адым жасаған адам.

ПИПЕ′ТКА пипетка (дәрі тамызғыш).

ПИР 1) той, той-жыйын, мереке; 2) *перен.* көңіл көтеру.

ПИРАМИ′ДА пирамида: 1) Мысыр жеріндегі ертеде салынған фараондардың (патшалардың) сүйегін қойған төрт қырлы, аса биік және үлкен әсем үй; 2) (матем.) түбі жалпақ, басы сүйірленіп бітетін пішін:

ПИРАМИДА′ЛЬНЫЙ пирамида тәрізді.

ПИРАМИДО′Н (мед.) пирамидон (бас ауруын басатын дәрі).

ПИРА′Т пират (теңіз талаушысы).

ПИРА′ТСТВО пираттық, теңіз үстінде талаушылық.

ПИРОВА′ТЬ, пирую *несов.* той тойлау, сыйлық көру, көңіл көтеру.

ПИРО′Г пирог (арасына ет, балық, күріш, я картошке салып пісірген нан).

ПИРО′ЖНИК пирог пісіруші, тәтті нандар пісіруші.

ПИРО′ЖНОЕ *род. п.* ого, *сущ.* пирожный, тәтті нан.

ПИРОЖО′К, жка кішкене пирог.

ПИРОТЕ′ХНИК пиротехника маманы.

ПИРОТЕ′ХНИКА пиротехника (атқанда жарыла жанатын заттарды дайындайтын техника әдісі).

ПИРУ′ШКА кішкене той, шілдеқана.

ПИ'РШЕСТВОВАТЬ, ствую *несов.* тойлау, мерекелеу.

ПИСА'КА *м.* жазушы-сымақ.

ПИ'САНЫЙ 1) жазылған; 2) асқан көркем; **писаная красавица** сурет сияқты сұлу, көркем.

ПИСА'НИЕ жазу, сурет салу.

ПИСАРСКО'Й ПО'ЧЕРК шебер жазу, әдемі жазу.

ПИ'САРЬ *м.* песір, хатшы.

ПИСА'ТЕЛЬ, *ж.* **писательница** жазушы (көркем шығарма жазушы).

ПИСА'ТЕЛЬСТВО жазушылық, қалам кайраткерлігі.

ПИСА'ТЬ, пишу *несов.* жазу; **п. стихом** өлеңмен жазу; **п. на бумаге** қағазға жазу; **п. прозой** қара сөзбен жазу.

ПИСА'ТЬСЯ жазылу.

ПИСЕ'Ц, сца 1) көшіруші; 2) песір.

ПИСК шыңқыл, қыңсыл.

ПИСКА'РЬ *м. см.* **пескарь.**

ПИСКЛИ'ВОСТЬ шыйқылдақтық, шіңқ-шіңқ етушілік, қыңсылаушылық.

ПИСКЛИ'ВЫЙ, лив шыйқылдақ, қыңсылағыш, жылауық; **пискливо** *нар.*

ПИ'СКНУТЬ *сов.* шыйқ ете түсу.

ПИСКОТНЯ' шыйқылдау.

ПИСКУ'Н, *ж.* **пискунья** шыңқылдақ, жылауық;

ПИСТОЛЕ'Т 1) пистолет (тапанша, алтатар).

ПИСТОЛЕ'ТНЫЙ *прил. к* **пистолет.**

ПИСТО'ЛЬ *м.*, пистоля тапанша, алтыатар.

ПИСТО'Н пыстан (патронның от бергіші).

ПИСТО'ННЫЙ *прил. к* **пистон**; **пистонное ружье** пыстанды мылтық.

ПИСЧЕБУМА'ЖНЫЙ: **писчебумажная фабрика** жазу қағазын өндіретін фабрика.

ПИ'СЧИЙ жазу жазатын, жазу жазарлық; **писчая бумага** жазатын қағаз.

ПИ'СЫВАТЬ *несов.* көп жазу, жазғылау.

ПИСЬМЕНА' жазу, сызулар.

ПИ'СЬМЕННОСТЬ *ж.* 1) жазу; 2) алфавит.

ПИ'СЬМЕННЫЙ *прил. к* **письмо**; **письменное уведомление** хат арқылы хабарландыру; **магазин письменных принадлежностей** жазу-сызу құралдарының магазині.

ПИСЬМЕЦО' *уменьш.* хат; **п. от внука получил Федот** Федот немересінен хат алды.

ПИСЬМО' хат, жазу.

ПИСЬМО'ВНИК (истор.) жазу үлгілерінің жыйнағы.

ПИСЬМОНО'СЕЦ, сца хат тасушы.

ПИТА'НИЕ қорек, тамақ, азық.

ПИТА'ТЕЛЬ *м.* қоректі (машинаның суын, жағар майын реттеп тұратын клапан).

ПИТА'ТЕЛЬНОСТЬ нәрлілік, жұғымдылық.

ПИТА'ТЕЛЬНЫЙ, лен құнарлы, нәрлі, жұғымды; **п. вещество** құнарлы зат.

ПИТА'ТЬ *несов.* 1) қоректендіру, тамақтандыру; 2) бойына сіңдіру; 3) *перен.* біреуге білім беру; 4) жабдықтау; **мы питаем строительство горючим** құрылысты біз жағар майымен жабдықтап тұрмыз.

ПИТА'ТЬСЯ қоректену, тамақтану, күн көру.

ПИТО'МЕЦ, мца, *ж.* **питомица** асыранды, тәрбиеленуші, тәрбиеленген.

ПИТО'МНИК питомник (тұқым үшін, өсімдіктерді я жәндіктерді тәрбиелеп өсіретін жер).

ПИТЬ, пью *несов.* ішу.

ПИТЬЁ ішкілік, сусын.

ПИТЬЕВО'Й: **питьевая вода** ауыз су.

ПИХА'ТЬ *несов.* қатты итеру, тығу, сұғу.

ПИХНУ'ТЬ *сов.* тығып жіберу, итеріп жіберу, сұғып жіберу.

ПИ'ХТА май қарағай (қарағай тұқымдас ағаш).

ПИ'ЧКАТЬ *несов.* 1) зорлап жегізу, ішкізу; 2) *перен.* тықпалау.

ПИ'ЧКАТЬСЯ 1) зорланып жеу, ішу; 2) *перен.* тықпалану.

ПИЧУ́ГА құсым-құсым (құсты еркелеткенде айтылады).

ПИЧУ́ЖКА *см.* **пичуга.**

ПИ́ЩА тамақ, ас.

ПИЩА́ЛКА сыбызғының бір түрі.

ПИЩА́ЛЬ *ж.* 1) музыка құралының бір түрі; 2) ауыр ұзын мылтық.

ПИЩА́ТЬ, пищу *несов.* шырылдау, шыйқылдау (бала, құс т.).

ПИЩЕВАРЕ́НИЕ ас сіңіру, тамақ сіңіру (ас қазанда).

ПИЩЕВАРИ́ТЕЛЬНЫЙ асқазандық.

ПИЩЕВИ́К тамақ өндірісінде тамақ істеуші адам.

ПИЩЕВО́Д өңеш.

ПИЩЕВО́Й тамақтық; **пищевая промышленность** тамақ өнер кәсібі; **п. режим** тамақ ішу тәртібі; **пищевые продукты** тамақтық заттар.

ПИЭТЕ́Т, пиэтизм, пиэтист *см.* **пиетет.**

ПИЯ́ВКА 1) сүлік; 2) *перен.* сорушы, қанаушы.

ПЛА́ВАНИЕ жүзу, малтау, қалқу.

ПЛА́ВАТЕЛЬНЫЙ жүзетін; **п. пояс** суға батырмайтын белбеу.

ПЛА́ВАТЬ *несов.* 1) жүзу, су бетінде қалқу, әуеде қалықтау, малтау; 2) *перен.* білмей, босқа лағу.

ПЛАВИ́ЛЬНИК балқытатын, ерітетін ыдыс.

ПЛАВИ́ЛЬНЫЙ: медеплавильный завод мыс қорытатын завод.

ПЛАВИ́ЛЬНЯ қорытатын жер (металл қорытатын, ерітетін үй, орын).

ПЛА́ВИТЬ, влю *несов.* балқыту, еріту, ағызу (суға).

ПЛА́ВИТЬСЯ балқу, еру; **медь плавится** мыс балқыйды.

ПЛА́ВКА балқыту, қорыту, еріту (металды).

ПЛА́ВКИЙ, вок балқығыш, аққыш, ерігіш, қорытылғыш (металл).

ПЛА́ВКОСТЬ балқығыштық, аққыштық, қорығыштық, ерігіш (металл).

ПЛАВЛЕ́НИЕ балқу, еру (металл); **точка плавления металла** металдың еритін шағы.

ПЛАВНИ́К балықтың қанаты (балықтың жүзуге себеп бөлатын мүшесі).

ПЛА́ВНОСТЬ бір қалыптылық, салмақтылық.

ПЛА́ВНЫЙ, вен бір сыдырғы, бір қалыпты; **плавная походка** байсалды жүріс (жаяу); **плавно** *нар.*

ПЛАВУНЕ́Ц, нца су қоңызы.

ПЛАГИА́Т плагиат, әдеби ұрлық (біреудің шығармасын ұрлап жазу).

ПЛАГИА́ТОР әдебиет ұрысы.

ПЛАГИА́ТОРСТВО шығарма ұрлаушылық.

ПЛА́ЗМА плазма (организмдегі, әсіресе қан ішіндегі сұйық бөлшектер).

ПЛАКА́Т плакат (сөз, ұран жазылған қағаз).

ПЛА́КАТЬ, плачу *несов.* жылау.

ПЛА́ЧСА *м.* и *ж.* жылауық.

ПЛАКСИ́ВОСТЬ жылауықтық.

ПЛАКСИ́ВЫЙ, сив жылауық; *перен.* мұңды; **плаксиво** *нар.*

ПЛАМЕНЕ́ТЬ *несов.* 1) жалындап жану; 2) *перен.* от боп жану, күю.

ПЛА́МЕННЫЙ жалынды, жалқынды; **п. речь** жалынды сөзі; **пламенно** *нар.*

ПЛА́МЕНЬ, мени *м. см.* **пламя.**

ПЛА́МЯ, мени *ср.* жалын, оттың жалыны.

ПЛАН план, жоспар.

ПЛАНЕ́ТА планета (күнді айналып жүретін аспан әлемі Меркурий, Жер, Уран, Нептун, Плутон).

ПЛАНЕТА́РИЙ планетарий (планеттердің жүрісін көрсететін аппарат, орын).

ПЛАНИМЕ́ТРИЯ планиметрия (заттың бетін, тегістік көлемді өлшейтін геометрияның бір бөлімі).

ПЛАНИ́РОВАНИЕ жоспарлау.

ПЛАНИ́РОВАТЬ, рую *несов.* жоспарлау, жоспар жасау.

ПЛАНИ́РОВАТЬСЯ жоспарлану, жоспар жасалу.

ПЛАНИРО́ВКА жоспар жасау (бірдеменің жоспарын жасау).

ПЛА́НКА планка жұқа тақтай).

ПЛАНКТО́Н планктон (теңіздерде және өзендерде өмір сүретін, судың ағынымен жылжып беретін өсімдіктер және жәндіктер).

ПЛАНОВИ́К жоспаршы (жоспарлау жұмысының маманы).

ПЛА́НОВОСТЬ жоспарлылық.

ПЛА́НОВЫЙ *прил. к* **план**; **плановое хозяйство** жоспарлы шаруашылық; **планово** *нар.*

ПЛАНОМЕ́РНОСТЬ жоспарлы түрде, кезегімен жүргізілу.

ПЛАНОМЕ́РНЫЙ, *рек:* **планомерная работа** жоспарлы түрде жүргізілген іс; **планомерно** *нар.*

ПЛАНТА́ТОР плантатор, плантацияның қожасы.

ПЛАНТА́ТОРСКИЙ *прил. к* **плантатор**.

ПЛАНТА́ЦИЯ плантация (темекі, күріш, шай, мақта сияқты өсімдіктер егетін ірі ауыл шаруашылығы).

ПЛАНШЕ́Т планшет: 1) жердің көрінісін түсіретін құрал; 2) мензула құралымен түсірген жердің планы; 3) план салып алып жүретін сумка.

ПЛАНШЕ́ТКА кішкене планшет.

ПЛАСТ қабат, қыртыс; **лежать пластом** сұлап жату.

ПЛАСТА́ТЬ *несов.* тілгілеу, бой-бой қылып тілу.

ПЛАСТА́ТЬСЯ тілім, бой-бой болып тіліну.

ПЛА́СТИКА пластика: 1) скульптура өнері; 2) би өнері.

ПЛАСТИЛИ́Н пластилин (кептірмейтін зат қосылған саз балшық).

ПЛАСТИ́НА 1) тақташа; **чугунная п.** шойын тақташа; **резиновая п.** тақташа резина; 2) қақ тілген бөрене.

ПЛАСТИ́НКА 1) табақша, жалпақ қалайы; 2) пластинка.

ПЛАСТИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **пластика**; **пластическое движение** әсем қозғалыс.

ПЛАСТМА́ССА пластмасса (пластикалы заттардан істелген нәрсе).

ПЛАСТОВА́ТЬ, тую *несов.* 1) қабат-қабат ету, қабаттау; 2) қабатымен айыру.

ПЛАСТОВА́ТЬСЯ қабат-қабат салыну, қабаттасу.

ПЛАСТОВО́Й қабатты, қабатталған; **п. уголь** қабатталған көмір.

ПЛА́СТЫРЬ *м.* пластырь (жараға тартатын жабысқақ қою зат); **п. вытяжной** ірің сорғыш пластырь; 2) кеменің тесілген жеріне уақытша тығатын тығын.

ПЛА́ТА 1) төлем; 2) ақы.

ПЛАТА́Н платан (жалпақ жапырақты үлкен ағаштың аты).

ПЛАТА́ТЬ *несов.* (простореч.) жамау, жамау-жасқау.

ПЛАТЁЖ 1) төлем, борыш, берешек; 2) төленген ақшаның сомасы.

ПЛАТЕ́ЛЬЩИК, *ж.* **плательщица** төлеуші.

ПЛА́ТИНА платина қымбатты ақ металл).

ПЛА́ТИНОВЫЙ *прил. к* **платина**; **п. кран** платина шүмегі.

ПЛАТИ́ТЬ, **плачу** *несов.* өтеу, төлеу, борыш төлеу; **п. долг** борышты төлеу.

ПЛАТИ́ТЬСЯ төленеу, төленілу.

ПЛА́ТНЫЙ ақылы; **платная должность** ақылы қызмет.

ПЛАТО́ *нескл. ср.* 1) үстірт, жон; 2) жиексіз поднос.

ПЛАТО́К, тка орамал, жаулық, бет орамал.

ПЛАТОНИ́ЗМ платонизм (ескі грек философы Платонның идеалистік философиясы).

ПЛАТО́НИК платоншыл (Платонның жолын қуушы, шәкірті).

ПЛАТОНИ́ЧЕСКИЙ платонша, платондық; **платоническая любовь** құрғақ мақабат.

ПЛАТО́ЧЕК, чка *уменьш.* кішкене орамал.

ПЛАТФО́РМА платформа: 1) ашық вагон; 2) поезға мінетін жердегі биіктеу алаң; 3) *перен.* саяси партияның ұстаған жолы, бағыты.

ПЛА́ТЬЕ 1) киім; 2) әйелдің сырт көйлегі.

ПЛА́ТЬИЦЕ *уменьш.* киім (әйел киімі).

ПЛАУ́Н плаун (суда өсетін өсімдіктің бір түрі); кендірдің бір түрі.

ПЛАФО́Н плафон: 1) үйдің әшекейленіп боялған ішкі төбесі; 2) ілмелі лампаның жарты шар сияқты қалқаны.

ПЛА́ХА қалың тақтай кеспелдек тақтай; *перен.* өлім жазасы.

ПЛАЦДА́РМ плацдарм (соғыс майданы); *перен.* соғыс бастауға ыңғайлы орын.

ПЛАЦКА́РТА плацкарта (поезда белгілі орын алуға қосымша билет).

ПЛАЦКА́РТНЫЙ плацкартты; **п. вагон** плацкартты вагон.

ПЛАЧ 1) жылау, зарлау, жоқтау (өлгенді); 2) өсімдіктің кесілген жерінен шыққан сірне.

ПЛАЧЕ́ВНЫЙ, вен оңбаған, өте жаман; **плачевно** *нар.*

ПЛАЧЕВО́Й: плачевые песни жоқтау жыры.

ПЛАШКО́УТ плашкоут (жайпақ түпті ашық кеме).

ПЛАШМЯ́ *нар.* жалпағымен, жалпағынан (қырынан емес).

ПЛАЩ плащ: 1) киім; 2) *см.* **макинтош.**

ПЛЕБЕ́Й плебей (Римдегі төменгі таптың адамы, саяси правосы жоқ адам).

ПЛЕБЕ́ЙСКИЙ *прил. к* **плебей.**

ПЛЕБИСЦИ́Т плебисцит: 1) ескі Римде плебейлердің жыйылысында алынған заң; 2) мемлекеттің өте маңызды мәселесі туралы барлық халықтың дауыс беруі, референдум.

ПЛЕБС 1) қара бұқара (ескі Римде); 2) буржуазия-дворяндардың, атауынша — төменгі тап.

ПЛЕВА́НИЕ түкіру.

ПЛЕВА́ТЕЛЬНИЦА түкіргіш (ыдыс).

ПЛЕВА́ТЬ, плюю *несов.* 1) түкіру; 2) *перен.* пысқырып қарамау, менсінбеу, елемеу.

ПЛЕ́ВЕЛ плевел (арам шөп).

ПЛЕВО́К, вка түкірік, сілекей; **плевка не стоит** түкке тұрмайды.

ПЛЕ́ВРА плевра (кеуденің ішіндегі көк ет).

ПЛЕВРИ́Т плеврит (көк еттің ауруы).

ПЛЕД жамылтқы, жылы орамал, жылы шалы.

ПЛЕМЕННО́Й асыл тұқымды; **п. скот** асыл тұқымды мал.

ПЛЕ́МЯ, мени ұрпақ бір тайпы ел; **комсомольское п.** комсомол ұрпағы.

ПЛЕМЯ́ННИК, *ж.* **племянница** жиен, аға, іні (ағаның, інінің, апаның, қарындастың баласы; қызы).

ПЛЕМЯ́Ш *см.* **племянник.**

ПЛЕН тұтқын; **он находится в плену отсталых настроений** ол кертартпа пікірдің бұғауында жүр.

ПЛЕНА́РНЫЙ *прил. к* **пленум; пленарное заседание** пленум мәжілісі.

ПЛЕНЕ́НИЕ тұтқынға түсіру, тұтқынға алу.

ПЛЕНИ́ТЬ, ню *сов.* 1) тұтқынға алу; 2) *перен.* билеп, игеріп алу; *перен.* қызықтырып өзіне бағындыру; **ее красота меня пленила** оның көркі менің бойымды биледі.

ПЛЕ́НКА 1) үлпек қабыршық, жұқа қабық; 2) кино суретінің лентасы.

ПЛЕ́ННИК, *ж.* **пленница** тұтқын, (жаудың қолына түскен тұтқын адам).

ПЛЕ́НУМ пленум; **заседание пленума** пленум мәжілісі.

ПЛЕОНА́ЗМ плеоназм (бір магналы сөзді қайталау).

ПЛЕС қара су.

ПЛЕ́СЕНЬ *ж.* көгеру (шіри бастау); **от сырости п. завелась** дымқылдықтан көгере бастапты.

ПЛЕСК судың шалпылы, сыбдыры.

ПЛЕСКА́НИЕ шалпылдау, шалпылдату, су шашу, шайқалып төгілу.

ПЛЕСКА́ТЬ, лещу *несов.* 1) шалпылдату, су шашу; 2) қол шапалақтау.

ПЛЕСКА́ТЬСЯ 1) шалпылдату, өзіне су шашу, шайқалу; 2) қолын шапалақтату.

ПЛЕ́СНЕВЕТЬ *несов.* көгеру, көгеріп кету.

ПЛЕ́СНЕТЬ *несов.* көгеру.

ПЛЕСНУ́ТЬ, ну *сов.* шалп еткізу, шолп еткізу (сұйық затты).

ПЛЕСО *см.* **плес.**

ПЛЕСТИ́, плету *несов.* 1) өру; 2) *перен.* шатастыру, бықсыту.

ПЛЕСТИ́СЬ 1) тоқылу, өрілу; 2) ақырын жүру, ілбіп жүру; 3) *перен.* артта қалу; **п. в хвосте** артта сүмеңдеу.

ПЛЕТЕ́НИЕ өру, тоқу.

ПЛЕТЁНКА тоқыма өрме, **шарбақ.**

ПЛЕТЕ́НЫЙ: плетёная вещь тоқылған нәрсе, өрілген нәрсе.

ПЛЕТЕ́НЬ *м.* шарбақ, шетен (тоқыма).

ПЛЕ́ТКА қамшы, шыбыртқы.

ПЛЕТЬ *ж.* 1) қамшы, шыбыртқы; 2) өсімдіктің сабағы.

ПЛЕЧЕВО́Й: плечевая кость топшы, кәрі жілік.

ПЛЕ́ЧИКО ыйықша, кішкене ыйық, иін.

ПЛЕЧИ́СТЫЙ, чист жауырынды, ыйықты, иінді.

ПЛЕЧО́ 1) иін, ыйық; 2) қар (қолдың), рычагтың иіні (салмақ түсетін жерімен демейтін жерінің арасы).

ПЛЕШИ́ВЕТЬ *несов.* қасқа бастану (шашы түсіп тақыр бас болу).

ПЛЕШИ́ВОСТЬ қасқалық.

ПЛЕШИ́ВЫЙ, шив жалтыр бас, қасқа бас, тақыр бас.

ПЛЕШИ́НА бастың жалтыры, қасқасы.

ПЛЕШИ́НКА бастың жалтыр жері.

ПЛЕШЬ *ж.* бастың жалтыры, қасқасы.

ПЛЕЯ́ДА сандақтар (бір дәуірде жасаған); **плеяда писателей** сандақ жазушылар.

ПЛЕЯ́ДЫ *мн.* (астрон.) үркер (жұлдыз).

ПЛИ! *междом.* ат, атып таста, атып сал *д. м.*

ПЛИ́НТУС плинтус (пештің, еденнің айналасына қағылған кенере, жиек ағаш).

ПЛИС қысқа, тығыз түкті мақпал.

ПЛИ́СОВЫЙ *прил. к* **плис; плисовое пальто** түкаба пальто.

ПЛИТА́ плита: 1) тас тақтай, металл тақтай; 2) ас пісіретін пеш.

ПЛИ́ТКА 1) тас не металл тақта; 2) төрт бұрышты тегіс кішкене зат.

ПЛИТНЯ́К тақталанып салынатын тас.

ПЛИ́ТОЧНЫЙ: п. шоколад тақта шоколад; **п. чай** тақта шай.

ПЛОВ палау.

ПЛОВЕ́Ц, вца жүзгіш, малтығыш.

ПЛОВУ́ЧИЙ: п. мост қалқымалы көпір.

ПЛОВУ́ЧЕСТЬ жүзгіштік, батпаушылық, қалқығыштық.

ПЛОД 1) жеміс; 2) іштегі бала; **изгнание плода** іштегі баланы түсіру; 3) ұрық; 4) *перен.* нәтиже; **он пожинает плоды своих праведных трудов** ол өзінің адал еңбегінің жемісін жеп жатыр.

ПЛОДИ́ТЬ, пложу *несов.* 1) балапандау, балалау; 2) *перен.* көп, мол шығару; тұқым көбейту; 3) *перен.* бірдеңенің тууына, шығуына себепкер болу.

ПЛОДИ́ТЬСЯ *несов.* өсіп-өну; 2) *перен.* бықу, көбею.

ПЛОДОВИ́ТОСТЬ өсімталдық, ұрықтылық.

ПЛОДОВИ́ТЫЙ, вит өнімді, өсіп-өнгіш, өндіргіш.

ПЛОДОВО́Д жеміс өсіретін маман.

ПЛОДОВО́ДСТВО жеміс өсірушілік.

ПЛОДО́ВЫЙ *прил. к* **плод; плодовые деревья** жеміс ағаштары.

ПЛОДОНО́СНОСТЬ жемістілік, өсімдіктің беретін жемісінің мөлшері.

ПЛОДОНО́СНЫЙ, сен *см.* **плодородный.**

ПЛОДОНОШЕ́НИЕ 1) жеміс беру, өнім беру; 2) бала көтеру, ұрықтану.

ПЛОДОРО́ДИЕ құнарлылық; **п. почвы** жердің құнарлылығы.

ПЛОДОРО́ДНОСТЬ *см.* **плодородие.**

ПЛОДОРО́ДНЫЙ, ден құнарлы; **плодородная земля** құнарлы жер.

ПЛОДОТВО́РНОСТЬ пайдалылық, өнімділік, игіліктілік.

ПЛОДОТВО́РНЫЙ, рен өнімді, пайдалы, жемісті; **плодотворно** *нар.*

ПЛО́МБА пломба: 1) тіс қуысына қойылған тығын; 2) қорғасын мөр (тауар шетіне белгі есебінде байлайды).

ПЛОМБИ́Р[1] пломбир (қаймақпен араластырып істеп қатырған шырын ас).

ПЛОМБИ́Р[2] пломбур тауарға пломба салатын аспап.

ПЛОМБИРОВА́НИЕ пломбалау; **п. зуба** тіс қуысын тығындау.

ПЛОМБИРОВА́ТЬ, рую *несов.* пломбалау.

ПЛОМБИРО́ВАННЫЙ тауарға пломба салынған, пломбаланған.

ПЛОМБИРОВА́ТЬСЯ пломбалану, тісті тығындалу.

ПЛОМБИРО́ВКА пломба салу.

ПЛО́СКИЙ, сок 1) жалпақ, тегіс; 2) *перен.* уйқасымсыз, дөрекі; **плоско** *нар.*; **Вы сострили очень плоско** сіздің қулығыңыз тым дөрекі болып шықты; *ср. ст.* **плосче.**

ПЛОСКОГО́РЬЕ қырқа, тау қыркасы.

ПЛОСКОГУ́БЦЫ *мн.* жалпақ тістеуік (кемпірауыз).

ПЛОСКОДО́ННЫЙ жалпақ түпті.

ПЛО́СКОСТЬ 1) жазықтық, тегістік; 2) көз қарас.

ПЛОТ 1) сал (байластырып суға ағызатын ағаштар); 2) астына ағаш байлап, үстіне тақтай төсеп істеген сал.

ПЛОТВА́ шабақ (балық).

ПЛО́ТИК *уменьш.* кішкене сал.

ПЛОТИ́НА 1) бөгет; 2) *перен.* кедергі, қамал.

ПЛОТИ́ННЫЙ *прил. к* **плотина.**

ПЛОТИ́ТЬ. плочу *несов. что* (спец.) қатарластырып қағу (бөренені тақтайды).

ПЛОТИ́ТЬСЯ қатар-қатар қағылу.

ПЛОТИ́ЦА, плотичка кішкене балық.

ПЛОТНЕ́ТЬ *несов.* тығыздау, тығыздалу, сығылу.

ПЛО́ТНИК ағаш шебері.

ПЛО́ТНИЧАТЬ *несов.* ағаш ұсталығын жасау.

ПЛО́ТНИЧЕСКИЙ: плотнические инструменты ағаш ұстасының аспаптары.

ПЛО́ТНИЧЕСТВО ағаш өнеріне шеберлік.

ПЛО́ТНИЧИЙ, чьего *прил. к* **плотник; плотничье ремесло** ағаш ұсталық өнері.

ПЛО́ТНОСТЬ тығыздық; **определение плотности тела** дененің тығыздығын айыру.

ПЛО́ТНЫЙ, тен 1) тығыз; 2) шымыр; 3) семіз; 4) толық сымбатты; тығыршықтай; **плотно** *нар.*

ПЛОТОВО́Й *прил. к* **плот;** салмен жіберетін.

ПЛОТОВЩИ́К сал айдаушы, салшы.

ПЛОТОГО́Н сал ағызушы (салға жүк салып өзенмен айдап тұратын жұмыскер).

ПЛОТОСПУ́СК бөгеттің сал өткізіп жіберетін жері.

ПЛОТОЯ́ДНЫЙ етпен, қанмен қоректенуші жыртқыш аңдар, құстар.

ПЛО́ТСКИЙ *прил. к* **плоть.**

ПЛОТЬ *ж.* 1) тән; 2) еркектің ұрығы; **п. от плоти тоні** бір, қаны бір, біте қайнаған.

ПЛОХОВА́ТЫЙ, ват жаманырақ.

ПЛОХО́Й, плох жаман, нашар, жарамсыз; **плохо** *нар.*

ПЛО́ХОНЬКИЙ *уменьш.* жамандау, нашарлау.

ПЛОША́ТЬ *несов.* қапы қалу, құр қалу, қателесу, жаман болу; 2) жаман болып шығу.

ПЛО́ШКА 1) жайпақ табақша; 2) май салатын ыдыс.

ПЛОЩА́ДКА 1) алаң; 2) тегістеу жер; 3) самолет ұшып, қонатын жер; **детская п.** балалар алаңы.

ПЛО́ЩАДЬ *ж.* алаң, ашық жер.

ПЛУГ плуг (сабан, соқа); **снеговой п.** қар тазартқыш соқа.

ПЛУ́ЖНЫЙ *прил. к* **плуг.**

ПЛУТ, *ж.* плутовка сұм мұттәйі, алдаушы.

ПЛУТА́ТЬ *несов. см.* **блуждать;**

ПЛУТИ́ШКА *м. уменьш. и ласк.* сұм алдаушы.

ПЛУ́ТНИ *мн.* сұм қылық.

ПЛУТОВА́ТОСТЬ алдаушылық, айлакерлік.

ПЛУТОВА́ТЫЙ, ват қулау, айлакерлеу, сұмдау.

ПЛУТОВА́ТЬ, плутую *несов.* алдау, айлакерлік істеу, әкістік қылу.

ПЛУТОВСТВО́ алдаушылық, айлакерлік, айлақорлық.

ПЛУТОКРА́Т плутократ (байлықпен ықпалын жүргізуші, әкімдікке ие болушы).

ПЛУТОКРА́ТИЯ плутократия (байлар басқарған үкімет системасы).

ПЛЫТЬ, плыву *несов.* 1) жүзу, ағынмен ағу; 2) *перен.* қалқу, жайылу; **п. по течению** жалпы ауанмен жүре беру.

ПЛЮГА́ВЕЦ, вца сұмрай, сұмпайы.

ПЛЮГА́ВОСТЬ сүйкімсіздік, кейіпсіздік.

ПЛЮГА́ВЫЙ, гав сүйкімсіз, сұмрай.

ПЛЮМА́Ж плюмаж (қауырсынды үкі, бас киімге тағатын үкі сықылды қанат).

ПЛЮ́НУТЬ *сов.* түкіру, түкіріп тастау; **плюнуть в лицо** бетіне бір түкіру.

ПЛЮРАЛИ́ЗМ плюрализм (дүние әлде-неше тектен жаралды дейтін идеалистік көзқарас (филос.).

ПЛЮРАЛИ́СТ плюрализмді жақтаушы.

ПЛЮС 1) қосу белгісі (+); 2) *перен.* қосымша, үстеме; 3) *перен.* пайда, аброй; **то, что он кончил работу раньше срока, это — п. для него** оның жұмысты мезгілінен бұрын бітіруі өзіне аброй.

ПЛЮ́СНА (анат.) табан (бақай мен өкше арасы).

ПЛЮСНЕВО́Й *прил. к* **плюсна.**

ПЛЮ́ХА (просторeч.) шапалақ.

ПЛЮ́ХАТЬ *несов.* (просторeч.) *см.* **плюхнуть.**

ПЛЮ́ХАТЬСЯ *см.* **плюхнуться.**

ПЛЮ́ХНУТЬ *сов.* (просторeч.) сылқ етіп отыра кету.

ПЛЮ́ХНУТЬСЯ сылқ етіп отыра кету, шолп етіп құлау.

ПЛЮШ пүліс, тухаба (духаба).

ПЛЮ́ШЕВЫЙ *прил. к* **плюш; плюшевое пальто** тухаба пальто.

ПЛЮЩ шырмауық (ағашқа, үйге өрмелеп шығатын шырмауықтың бір түрі).

ПЛЮ́ЩЕНИЕ жалпақтау, жұқалау.

ПЛЮ́ЩИЛЬНЫЙ: плющильный станок жаншатын, темірді соғатын станок.

ПЛЯ́Ж пляж (су жағасындағы күнге қақталатын, шомылатын жер).

ПЛЯС (разг.) *см.* **пляска.**

ПЛЯСА́ТЬ, пляшу *несов.* билеу; *перен.* секіру, шабу; **он пляшет под мою дудку** ол менің сойылымды соғады, менің шаш бауымды көтереді *д. м.*

ПЛЯ́СКА би.

ПЛЯСОВО́Й: п. мотив би күйі; **плясовая песня** би әні, өлеңі.

ПЛЯСУ́Н, *ж.* **плясунья** биші.

ПНИ́ЩЕ ағаш түбірі (жуан ағаштың түбірі) томар.

ПНУТЬ *сов.* (просторeч.) тепкілеу, теуіп жіберу.

ПО *предлог с дат., вин. и предл. п.* ша, ше сөздің алдында келетін демеулік шы (бойынша, меніңше); **по морю, по воде** су үстімен; **по дороге** жолмен; **по неумению** білмегендіктен; **по силе возможности** мүмкіні болғанынша.

ПОАЛЕ́ТЬ *сов.* қызару; **перед восходом солнца небо поалело** күн шығар алдында аспан қызыл шапақ-қа бөленді.

ПОА́ХАТЬ *сов.* (разг.) аһлау, ах ұру.

ПОБАГРОВЕ́ТЬ *сов.* қызару, қызара бөрту.

ПОБА́ИВАТЬСЯ *несов.* қорқа беру, сескену, тайсалу.

ПОБАЛАГУ́РИТЬ, рю *сов.* қалжың бастану, қылжақтау.

ПОБА́ЛИВАТЬ *несов.* шікерттене беру, ауыра беру.

ПОБАЛОВА́ТЬ, лую *сов.* аздап еркелету, бетімен жіберіңкіреу.

ПОБАЛОВА́ТЬСЯ *сов.* аздап еркелік істеу, аздап тентектік жасау.

ПОБА́ЛТЫВАТЬ[1] *несов.* дүркін-дүркін шайқау, араластырып туру.

ПОБА́ЛТЫВАТЬ[2] *несов.* аздап мылжыңдау.

ПОБАСЁНКА қызықты әңгіме (жаңылтпаш, тақпақ, мақал, күлкі сөздер).

ПОБА́СКА *см.* **побасёнка.**

ПОБЕ́Г қашу, қашып кету.

ПОБЕ́ГАТЬ *сов.* бір аз жүгіру; **дети побегали и порезвились в саду** бақшада балалар бір аз жүгіріп, көңілденіп қалды.

ПОБЕГУ́ШКИ *мн.*: **быть на побегушках** «ананы әкел, мынаны әкел мен» жүру.

ПОБЕ́ДА жеңу, жеңіс.

ПОБЕДИ́ТЕЛЬ *м.*, *ж.* **победительница** жеңуші.

ПОБЕДИ́ТЬ, дишь *сов.* жеңу.

ПОБЕ́ДНЫЙ[1] *прил. к.* **победа; победное знамя** жеңіс туы; **победная песнь** жеңіс жыры; **победно** *нар.*

ПОБЕ́ДНЫЙ[2] көп қорлық, зорлық-зомбылықты басынан кешірген, бахытсыз.

ПОБЕДОНО́СНЫЙ, сен жеңбей қоймайтын жеңімпаз; **победоносная Красная Армия** жеңімпаз Қызыл Армия; **победоносно** *нар.*

ПОБЕЖА́ТЬ, бегу *сов.* жүгіре бастау, жүгірып қашып кету, қашуға айналу; **с горы побежали ручьи** таудан бұлақ ақты.

ПОБЕЖДА́ТЬ *несов.* жеңе беру, жеңіп шығу.

ПОБЕ́ЖКА аттың жүрісі; хорошая п. жақсы желіс; рысистая п. бөкен желіс.

ПОБЕЛЕ́ТЬ *сов.* бозарып кету, ағару.

ПОБЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* бір аз ағарту, ақтау, аққа бояу.

ПОБЕ́ЛКА 1) аққа бояу; 2) ақтау, ақпен сылау, әктеу.

ПОБЕРЕ́ЖНЫЙ су жиегіндегі, су жағасындағы.

ПОБЕРЕ́ЖЬЕ жиек, жағалау, жаға.

ПОБЕРЕ́ЧЬ, регу *сов.* сақтау, қорғау.

ПОБЕРЕ́ЧЬСЯ сақтану.

ПОБЕСЕ́ДОВАТЬ, дую *сов.* әңгімелесу, пікірлесу.

ПОБЕСИ́ТЬ, бешу *сов.* ерегістіру, ашуландыру, шиеленістіру, тулату.

ПОБЕСИ́ТЬСЯ *сов.* 1) қатты ашулану, ызалану; **он немного побесился, а потом успокоился** ол бір аз тулап, артынан тыйшықты. 2) ойнау, асыр салу; **дети побесились** балалар асыр салды.

ПОБЕСПОКО́ИТЬ, кою *сов.* мазалау, тыныштын алу.

ПОБЕСПОКО́ИТЬСЯ *сов. возвр.* тиышсыздану, мазасыздану.

ПОБИВА́ТЬ *несов.* біраз ұру, соғу, соққылау.

ПОБИВА́ТЬСЯ біраз ұрылу, соғылу, соққылану.

ПОБИРА́ТЬСЯ *несов.* қайыр сұрау, тілену.

ПОБИ́ТЬ, бью *сов.* бір аз ұру, сабау, соққы беру; озу.

ПОБИ́ТЬСЯ *сов.* 1) езілу, талқандану; 2) бәсекелесу; **п. об заклад** бәйге тігіп бәсекелесу.

ПОБЛАГОДАРИ́ТЬ, рю *сов.* рахмет айту, алғыс айту.

ПОБЛАЖЕ́НСТВОВАТЬ, ствую *сов.* дүниені тентіреп өткізу, насаттану.

ПОБЛА́ЖКА дем беру, бетке қақпау, қостау, еркіне жіберу.

ПОБЛЕДНЕ́ТЬ *сов.* бозарып кету, құп-қу болу, өңі қашу.

ПОБЛЕ́КЛЫЙ *прил.* бозарған, солған, қуарған.

ПОБЛЕ́СКИВАТЬ *несов.* жарқылдау, жарқылдап тұру.

ПОБЛЕ́КНУТЬ *сов.* бозарып қалу, солып қалу, өңсіздену.

ПОБЛЕСТЕ́ТЬ, блещу *сов.* жылтырау, жалтырап тұру.

ПОБЛИ́ЖЕ *нар.* жақынырақ.

ПОБЛИ́ЗОСТИ *нар.* жақын жерде, таяу, осы маңайда.

ПОБЛИСТА́ТЬ *сов.* 1) *см.* **поблестеть;** 2) бірер ісімен көзге көрініу, даңқы, атағы шығу.

ПОБО́И *мн.* сабау, соққы; **следы побоев на теле** сабаудан қалған із.

ПОБО́ИЩЕ үлкен соғыс, қырғынсоғыс (зарқым соғыс).

ПОБОЛЕ́ТЬ *сов.* біраз ауырып тұру сырқаттану.

ПОБОЛТА́ТЬ1 *сов.* шайқау, былғау.

ПОБОЛТА́ТЬ2 *сов.* мылжыңдау, былжыратып сөйлей беру.

ПОБО́ЛЬШЕ *нар.* көбірек, артығырақ.

ПО-БОЛЬШЕВИ́СТСКИ *нар.* большевикше; **работать по-большевистски** большевикше істеу.

ПОБО́Р ауыр салық; азық-түлік, я ақшалай алатын салық.

ПОБО́РНИК, *ж.* **поборница** бір іске. жолға бел буып кіріскен, сол жолды қорғаушы; **п. чести и славы** ар-намысты шын ниетімен қорғаушы.

ПОБОРО́ТЬ, рю *сов.* күресіп жеңу, жығу.

ПОБОРО́ТЬСЯ күресу, біраз алысу, күресу.

ПОБО́ЧНЫЙ қосымша; **п. заработок** қосымша еңбек ақы; **побочно** *нар.*

ПОБОЯ́ТЬСЯ, побоюсь *сов.* қорқыңқырау, тартыншақтау.

ПОБРА́НИВАТЬ *несов.* аз-аздап ұрсу, шекісу.

ПОБРА́НИВАТЬСЯ оқтын-оқтын ұрысып алу.

ПОБРАНИ́ТЬ, ню *сов.* ұрысып қою.

ПОБРАНИ́ТЬСЯ ұрысып алу, шекісіп алу.

ПОБРА́СЫВАТЬ *несов.* біртіндеп тастау, лақтыру.

ПОБРАТА́ТЬСЯ *сов.* бауырлас болысу, достасу.

ПОБРАТИ́М жан дос, туысқан кісі, ағайын.

ПОБРА́ТЬ, беру *сов.* (простореч.) алу, алып қою; **черт тебя побрал!** ой пері соққыр!

ПОБРЕ́ЗГАТЬ *сов.* жиіркену, жиренү, жиркеніп тұру.

ПОБРЕ́ЗГОВАТЬ, гую *сов.* (простореч.) *см.* **побрезгать.**

ПОБРЕСТИ́, реду *сов.* асықпай салмақпен жүру.

ПОБРИ́ТЬ *сов.* сақал-шаш алу.

ПОБРИ́ТЬСЯ қырыну, сақал шашты қыру.

ПОБРОДИ́ТЬ[1], рожу *сов.* қаңғырып жүру, тентіреу, кезу.

ПОБРОДИ́ТЬ[2], рожу *сов.* ашу; **квас достаточно побродил** қуас жақсы ашыпты (жетіліп ашыпты).

ПОБРОСА́ТЬ *сов.* бет-бетімен тастау; **что ты побросал вещи?** нәрсеңді неге шашып тастағансың?

ПОБРЫ́ЗГАТЬ *сов.* бүрку, дымдау.

ПОБРЮЗЖА́ТЬ, зжу *сов.* ызыңдау, ызыңдап мазасыздану, бырқылдау.

ПОБРЯ́КИВАТЬ *несов.* сылдыратту.

ПОБРЯ́КАТЬ *сов.* біраз уақыт сылдырлату.

ПОБРЯКУ́ШКА сылдырауық (баланың сылдырлақ ойыншығы).

ПОБУДИ́ТЕЛЬ *м.* себепші, қоздырушы.

ПОБУДИ́ТЕЛЬНЫЙ қоздыратын, қозғайтын.

ПОБУДИ́ТЬ[1], бужу *сов.* 1) ояту, ұйқы бермеу; 2) мәжбүр ету.

ПОБУДИ́ТЬ[2], бужу *сов.* бір нәрсені істеуге көндіру, мәжбүр ету.

ПОБУЖДА́ТЬ *несов.* *см.* **побудить**[2].

ПОБУЖДЕ́НИЕ бет қою, талаптану.

ПОБЫВА́ТЬ *сов.* бір жерге барып біраз тұру.

ПОБЫ́ВКА уақытша болу, тұрып қайту, болу; **красноармеец прибыл на побывку** қызыләскер уақытша тұрып қайтуға келіпті.

ПОБЫСТРЕ́Е *нар.* тезірек, жылдамырақ.

ПОБЫ́ТЬ буду *сов.* біраз бола туру, біраз тұру.

ПОВА́ДИТЬ, важу *сов.* дәніктіру, дағдыландыру, дәндету.

ПОВА́ДИТЬСЯ дәнігу, дәндеу.

ПОВА́ДКА әдет, ықлас, қалып.

ПОВА́ДЛИВОСТЬ дағдыланушылық, дәндеушілік, дәнігушілік.

ПОВА́ДЛИВЫЙ, лив дәніккен, дәндеген.

ПОВА́ДНО *нар.* енді қайтып, бұда былай істемеу үшін; **чтобы не было п.** бұдан былай дәніктірмеу үшін.

ПОВА́ДЧИК дәндетуші.

ПОВА́ЖИВАТЬ[1] *несов.* дәндете беру.

ПОВА́ЖИВАТЬ[2] *несов.* уақыт-уақыт апара беру.

ПОВА́ЖИВАТЬ[3] *несов.* оқтын-оқтын уақыт тасый беру.

ПОВА́ЖНИЧАТЬ *несов.* бәлдену, өзін жоғары санау, көкрегін көтеру, менменсу.

ПОВА́ЛЕННЫЙ құлатылған, жығылған.

ПОВА́ЛИВАТЬ *несов.* аунату.

ПОВАЛИ́ТЬ, лю *сов.* жығу, құлату.

ПОВАЛИ́ТЬ, лю *сов.* 1) ағыл-тегіл болу; **все повалили к нам толпой** барлығы лек-легімен біздікіне келді; 2) қалың жауу (қар); **повалил снег хлопьями** қар жапалақ, жапалақ.

ПОВАЛИ́ТЬСЯ құлап қалу, құлау.

ПОВА́ЛКА, вповалку қаз-қатар.

ПОВА́ЛЬНЫЙ *прил.* жаппай, жапа тармағай; **повальная болезнь** індет ауруы, жаппай ауру; **п. обыск** жаппай тінту.

ПОВАЛЯ́ТЬ *сов.* аунату, ауната беру; **повалять котлеты в сухарях** котлетті сухардың үстіне аунату.

ПОВАЛЯ′ТЬСЯ 1) аунау; 2) төсекте жата түсу.

ПО′ВАР, *ж.* **повариха** ас пісіруші, ас басшы.

ПОВА′РЕННЫЙ аспаздық; **поваренная соль** асқа салатын тұз.

ПОВАРЁНОК, нка ас пісіруші бала.

ПОВАРЁШКА ожау, кепсер.

ПОВАРИ′ТЬСЯ, рюсь *сов.* ұзақ уақыт пісірілу.

ПОВА′РНЯ асхана, ас үй.

ПОВАРСКО′Й *прил. к* **повар; поварское платье** ас паздың киімі.

ПО-ВА′ШЕМУ *нар.* сізше, сіздерше.

ПОВЕВА′ТЬ *несов.* желпу, есу; **ветер тихо повевает** жел ақырын еседі.

ПОВЕ′ДАТЬ *сов.* білдіру, аңдату, айтып беру, дәттету; **чудную поведал он мне тайну** (П у ш к и н) ол маған құпья сырын айтты.

ПОВЕДЕ′НИЕ мінез, құлық.

ПОВЕЗТИ′, везу *сов.* алып бару, тасып бару; **колхозник повез фрукты** колхозшы жеміс алып кетті.

ПОВЕЛЕВА′ТЬ *несов.* буйыру, әмір ету.

ПОВЕЛЕ′НИЕ әмір, буйрық.

ПОВЕЛЕ′ТЬ, лю *сов.* буйыру, әмір ету.

ПОВЕЛИ′ТЕЛЬ *м., ж.* **повелительница** әмір етуші, буйырушы.

ПОВЕЛИ′ТЕЛЬНЫЙ (книжн.) буйырған, әмір ететін; **командир говорил повелительным тоном** командир әмір ете сейледі; **н. наклонение** буйрық рай; **повелительно** *нар.*

ПОВЕНЧА′ТЬ *сов.* неке қыю, некелендіру.

ПОВЕНЧА′ТЬСЯ *см.* **венчаться.**

ПОВЕРГА′ТЬ *несов.* құлату, аударып тастау.

ПОВЕРГА′ТЬСЯ құлап түсу, аударылу, төңкерілу.

ПОВЕ′РГНУТЬ *сов.* құлату, аудару.

ПОВЕ′РГНУТЬСЯ құлап түсу, аударылу, төңкерілу.

ПОВЕ′РЕННЫЙ *см.* **уполномоченный.**

ПОВЕ′РИТЬ, рю *сов.* сену, нану, илану.

ПОВЕ′РКА түгендеу, салыстыру, тексеру.

ПОВЕРНУ′ТЬ *сов.* айналдыру, бұру; **он повернул голову назад** ол басын кейін бұрды.

ПОВЕРНУ′ТЬСЯ айналу, қайрылу, бұрылу.

ПОВЕ′РОЧНЫЙ (офиц.) тексеретін; **поверочные испытания** тексеру сынағы.

ПОВЕ́РСТНЫЙ шақырымдық; **поверстная плата** шақырым ақысы; **поверстно** *нар.* шақырымдап; **я платил за провоз поверстно** мен тасу ақысын шақырымдап төледім.

ПОВЕРТЕ′ТЬ, верчу *сов.* айналдыру.

ПОВЕРТЕ′ТЬСЯ 1) айналу, айналақтап жүру; **он повертелся здесь несколько дней** ол осында біраз күн айналақтап жүрді.

ПОВЕ́РТЫВАТЬ *несов.* айналдыру, бұру.

ПОВЕ́РТЫВАТЬСЯ бұрылу, айналу.

ПОВЕ′РХ *нар.* жоғарғы жағынан, төбесінен, үстінен, сыртынан; **надеть плащ п. шубы** плащты тонның сыртынан кию.

ПОВЕ′РХНОСТНОСТЬ үстірттік.

ПОВЕ′РХНОСТНЫЙ, стен үстіртін; **п. человек** үстіртін қарайтын кісі; **поверхностно** *нар.*

ПОВЕ′РХНОСТЬ үсті, беті; **п. воды** судың беті; **п. земли** жердің беті.

ПО′ВЕРХУ *нар.* үстінен, үстіңгі жағынан.

ПОВЕ′РЧИВАТЬ *несов.* аз-аздап айналдыра беру.

ПОВЕРШИ′ТЬ, шу *сов.* бірдеңені үштау, төбесін шошақтау; **п. скирду** маяның төбесін шығару; *перен.* бітіру, аяқтау.

ПОВЕ′РЬЕ шану, нану, сену (ескілікті әдетке сену).

ПОВЕРЯ′ТЬ 1) сену; 2) нану; **я поверяю тайну только тебе** мен сырымды тек саған ғана сеніп айтамын.

ПОВЕ′СА *м.* тентек, сал, еркебулан.

ПОВЕСЕ́ЛЕ́ТЬ *сов.* көңілдену, көңіл көтерілу.

ПОВЕСЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* біреудің көңілін көтеру, шаттандыру, көңілін көтеру.

ПОВЕСЕЛИ́ТЬСЯ көңіл көтеру, шаттану, көңілдену.

ПОВЕ́СИТЬ, вешу *сов.* 1) іліп қою, асып қою; 2) дарға асу.

ПОВЕ́СИТЬСЯ асылып өлу, іліну.

ПОВЕ́СНИЧАТЬ *несов.* жеңілдік қылу, тентек болу, қалжыңбастыққа салыну.

ПОВЕСТВОВА́НИЕ хикая айту, баяндау.

ПОВЕСТВОВА́ТЕЛЬ хикая айтушы, баян етуші.

ПОВЕСТВОВА́ТЬ, ствую *несов.* хикая айту, баяндау.

ПОВЕСТИ́, веду *сов.* 1) жетектеу, жетелеу, ерту; 2) қозғау, қыймылдату.

ПОВЕСТИ́СЬ 1) достасу, жақындасу; 2) әдеттену.

ПОВЕСТИ́ТЬ, ещу *сов.* хабарландыру.

ПОВЕ́СТКА повеске (шақыру қағаз); **п. дня** күн тәртібі.

ПО́ВЕСТЬ *ж.* ұзақ әңгіме.

ПОВЕ́ТРИЕ жұқпалы ауру; *перен.* елге тез тарайтын уақыйға.

ПОВЕЧЕРЕ́ТЬ *сов.* кеш болу, кеш бату, қас қараю.

ПОВЕ́ШЕНИЕ дарыға асу.

ПОВЕЩА́ТЬ *несов. см.* **повестить.**

ПОВЕ́ЯТЬ *сов.* үре бастау, желпу, леп беру, жеңіл пана есу (жел).

ПОВЗВО́ДНО *нар.* взвод-взводпен; **бойцы стали п.** жауынгерлер взвод-взвод болып тұрды.

ПОВЗДО́РИТЬ, рю *сов.* ерегесу, таласу, шатақтасу.

ПОВИВА́ЛЬНИК таңғыш.

ПОВИВА́ТЬ *несов.* орау, таңу.

ПОВИДА́ТЬ *сов.* біреуді көру, көруге бару.

ПОВИДА́ТЬСЯ көрісу, жолығысу; **я пошел п. с ним** мен онымен жолығысуға бардым.

ПОВИ́ДИМОМУ *нар.* шамасы, сірә; **п., мое дело идет хорошо** ісім оңға басқам барпар.

ПОВИ́ДЛО повидло (жемістен жасаған тәтті қоймалжың).

ПОВИ́ЗГИВАТЬ *несов.* шыйқылдай беру, шырылдай беру, сыңғырлату.

ПОВИЗЖА́ТЬ, зжу *сов.* шыйқылдау, шырылдау, сыңғырлау.

ПОВИ́ЛИВАТЬ *несов.* бұлғандату (құйрықты) бұлталақтату, бұлтару.

ПОВИЛИ́КА повилика (шырмауық шөптің бір түрі).

ПОВИЛЯ́ТЬ *сов.* 1) құйрығын бұлғалақтату; 2) бұлтарып, қылмысын мойнына алмау.

ПОВИНИ́ТЬСЯ, нюсь *сов.* айыбын мойнына алу, мойындау.

ПОВИ́ННОСТЬ міндет, қарыз; **воинская п.** әскерлік міндет; **трудовая п.** еңбек түрінде атқаратын міндет.

ПОВИ́ННЫЙ, нен 1) айыпты, күнәлі; 2) міндетті, борышты.

ПОВИНОВА́ТЬСЯ, нуюсь *сов.* айтқанға көну, ықпалға түсу, бой ұсыну.

ПОВИНОВЕ́НИЕ айтқанға көну, бағыну, бой сыну.

ПОВИНТИ́ТЬ, нчу *сов.* аздап бұрау (винтті).

ПОВИ́НЧИВАТЬ *несов.* бұралау, бұрай беру.

ПОВИСА́ТЬ *несов.* ілініп тұру, салбырап тұру.

ПОВИ́СНУТЬ *сов.* ілініп қалу, салбырап қалу; **он повис на веревке** ол арқанға ілініп салбырап тұр.

ПОВИТУ́ХА кіндік шеше.

ПОВИ́ТЬ[1], вью *сов.* 1) құндақтау, орау; 2) есу, өру.

ПОВЛА́СТВОВАТЬ, ствую *несов.* бірнеше уақыт үкім жүргізіп тұру.

ПОВЛИЯ́ТЬ *сов.* 1) әсер ету, ықпалын тигізу; 2) көндіру, ұғындыру, түсіндру; **курение может плохо п. на здоровье** темекі тарту денсаулыққа жаман әсер етеді; **надо п. на него** оған әсер ету керек.

ПО́ВОД[1] сылтау.

ПО́ВОД[2] тізгін; **итти на поводу** *перен.* жетегінде кету.

ПОВОДИ́ТЬ[1], вожу *сов.* ертіп кету, жетектеп кету.

ПОВОДИ́ТЬ[2], вожу *сов.* жетелеп алу, жүргізу.

ПОВОДИ́ТЬСЯ біреумен достасу, тату болып жүру.

ПОВОДО́К, дка 1) тізгін; 2) қарғы, қарғы бау (спец.); 3) кішкене қамыт (техн.).

ПОВОДЫ́РЬ *м.* жетекші (соқырды, аюды жетектеуші).

ПОВОЕВА́ТЬ, воюю *сов.* соғысу, жауласу.

ПОВОЗИ́ТЬ, вожу *сов.* әрлі-берлі сүйреу, алып жүру.

ПОВОЗИ́ТЬСЯ 1) біреуге қамқорлық істеп маңақаттану; 2) тентектікпен уақыт өткізу.

ПОВО́ЗКА арба.

ПОВО́ЙНИК әйелдердің бас киімі.

ПОВОЛО́КА көз сүзу, мөлию (көзін сүзу, көзін мөлиту); **глаза с поволокой** мөлиген көзі.

ПОВОЛОЧИ́ТЬ, чу *сов.* сүйрелеу, сүйреп өткізу.

ПОВОЛОЧИ́ТЬСЯ жігітшілікке, бозбалашылыққа салыну.

ПОВОЛО́ЧЬ, локу *сов.* 1) аздап сүйрету, сүйрей бастау; 2) зорлап, сүйрей әкету.

ПОВОЛО́ЧЬСЯ 1) *см.* **поволочиться**; 2) *перен.* сүйретіліп жүру.

ПОВОРА́ЧИВАТЬ *несов.* бұру.

ПОВОРА́ЧИВАТЬСЯ бұрылу.

ПОВОРОВА́ТЬ, рую *сов.* ұрлық істеу.

ПОВОРО́ВЫВАТЬ *несов.* ұрлық қыла беру.

ПОВОРОЖИ́ТЬ, жу *сов.* бал ашу.

ПОВОРО́Т 1) бұрылу, бұрылыс; 2) өзгеріс.

ПОВОРОТИ́ТЬ, рочу *сов.* бұру, бұрып жіберу.

ПОВОРОТИ́ТЬСЯ бұрылу, бұрылып кету.

ПОВОРО́ТЛИВОСТЬ шапшаңдық, икемділік, ептілік.

ПОВОРО́ТЛИВЫЙ, лив жылдам, шапшаң икемді, епті.

ПОВОРО́ТНЫЙ *прил. к* **поворот**; 1) **п. круг на железных дорогах** темір жолдағы бұрылатын айналма; 2) *перен.* **п. момент в истории** тарихтағы жаңа кезең.

ПОВОРОШИ́ТЬ, шу *сов.* аздап қозғау, қыймылдату.

ПОВОРЧА́ТЬ, чу *сов.* қаңқылдап сөйлеу, күңкілдеу.

ПОВРА́ТЬ, ру *сов.* өтірікті көбірек айтып жіберу.

ПОВРЕДИ́ТЬ, режу *сов.* 1) зиян келтіру; 2) бұзып алу.

ПОВРЕДИ́ТЬСЯ бұзылып қалу.

ПОВРЕЖДА́ТЬ *несов.* зиян тигізе беру, бұза беру, зарар келтіре беру.

ПОВРЕЖДА́ТЬСЯ бұзылып қала беру.

ПОВРЕЖДЕ́НИЕ зиян, зақым, ақау.

ПОВРЕМЕНИ́ТЬ, ню *сов.* күте тұру, сабыр ету, аялдата тұру.

ПОВРЕМЕ́ННЫЙ *прил.*: **повременная оплата** күндікке төлеу.

ПОВСЕДНЕ́ВНЫЙ күнделікті; **повседневная забота** үнемі қамқорлық; **повседневно** *нар.* күн сайын.

ПОВСЕМЕ́СТНОСТЬ барлық жерде болушылық.

ПОВСЕМЕ́СТНЫЙ, тен барлық жерде, көп жерде; **повсеместные дожди** барлық жерге жауған жауын; **повсеместное восстание** жалпы (тегіс) көтеріліс; **повсеместно** *нар.* бар жерде, тегіс.

ПОВСКАКА́ТЬ *сов.* секіріп тұрысу, шаба жөнелу.

ПОВСКА́КИВАТЬ *несов.* секіре беру, шабу.

ПОВСТА́НЕЦ, нца көтерілісші, көтеріліске қатысушы.

ПОВСТА́НЧЕСКИЙ *прил. к* **повстанец**; **п. отряд** көтерілісшілер отряды; **повстанческое движение** көтерілісшілер қозғалысы.

ПОВСТРЕЧА́ТЬ *сов.* ұшырау, қарсы алу, кез болу, жолығу.

ПОВСТРЕЧА́ТЬСЯ ұшырасу, кездесу, жолығысу.

ПОВСЮ́ДУ *нар.* барлық жерде.

ПОВТОРЕ́НИЕ пысықтау, қайталау.

ПОВТОРИ́ТЕЛЬНЫЙ: **п. курс** қайталау курсы.

ПОВТОРИ́ТЬ, рю *сов.* қайта айту, қайталау, екінші рет істеу.

ПОВТОРИ́ТЬСЯ жаңадан қайталану.

ПОВТО́РНЫЙ: **повторное занятие** қайталау жаттығу сабағы.

ПОВТОРЯ́ТЬ *несов.* қайталай беру, біраз қайталау.

ПОВТОРЯ́ТЬСЯ қайталай беру, қайталақтау.

ПОВЫ́СИТЬ, вышу *сов.* 1) жоғары көтеру, жоғарылату, биіктету; 2) беделін көтеру, арттыру.

ПОВЫ́СИТЬСЯ 1) жоғарылау, жоғары көтерілу; 2) беделі көтерілу.

ПОВЫ́ТЬ, вою *сов.* ұлу, ұлый беру; **повыла собака под окном и у ворот** терезенің түбінде, қақпа жанында тұрып ит біраз ұлыды.

ПОВЫША́ТЬ *несов. см.* **повысить.**

ПОВЫША́ТЬСЯ *см.* **повыситься.**

ПОВЫ́ШЕ *нар.* жоғарырақ (жоғарылау), биіктеу (биігірек).

ПОВЫШЕ́НИЕ *см.* **повысить.**

ПОВЯЗА́ТЬ, вяжу *сов.* 1) байлау, таңу, буу; 2) буып-түю.

ПОВЯЗА́ТЬСЯ буыну, буылу.

ПОВЯ́ЗКА байлайтын шүберек, лента.

ПОВЯ́ЗЫВАТЬ *несов.* орау, байлау, таңу.

ПОВЯ́ЗЫВАТЬСЯ *несов. к* **повязаться.**

ПО́ВЯЗЬ *ж. см.* **повязка.**

ПОВЯ́НУТЬ *сов.* солып қалу, кеуіп біту.

ПОГАДА́ТЬ *сов.* болжау, ойлап табу; бал ашу.

ПОГА́НИТЬ, ню *несов.* 1) былғау, арамдау; 2) *перен.* іске алғысыз қылу.

ПОГА́НИТЬСЯ *несов.* былғану, кірлену, арамдану.

ПОГА́НЫЙ, ган арам, лас, былғаныш.

ПО́ГАНЬ *ж.* арам, лас, былғаныш.

ПОГАСА́НИЕ сөну, өшу, сөндіру.

ПОГАСА́ТЬ *несов.* сөну, өшу.

ПОГАСИ́ТЬ, гашу *сов.* 1) сөндіру, өшіру; 2) борышты өтеу; **я погасил задолженность** мен борышымды өтедім.

ПОГА́СНУТЬ *сов.* сөніп қалу, өшіп қалу.

ПОГА́СШИЙ сөнген, өшкен, сөніп қалған, өшіп қалған.

ПОГАША́ТЬ *несов.* сөндіру, сөндіре беру, өшіру; өтеу.

ПОГАШЕ́НИЕ төлеу, өтеу; сөндіру, өшіру; **п. долгов** борышты өтеу (төлеу).

ПОГИБА́ТЬ *несов.* құру, өлу, бұлыну.

ПОГИ́БЕЛЬ *ж.* өлім, жоқ болу, опат болу.

ПОГИ́БЕЛЬНЫЙ *прил. к* **погибель.**

ПОГИ́БНУТЬ *сов.* өлу, жоқ болу, құрып кету.

ПОГИ́БШИЙ өлген, жоқ болған, құрыған; **он п. человек** ол өлген адам, (одан үміт жоқ).

ПОГЛА́ДИТЬ, глажу *сов.* 1) сыйпау; 2) үтіктеу, тегістеу.

ПОГЛА́ДЫВАТЬ *несов.* сыйпау, сылап-сыйпау.

ПОГЛА́ЖЕ *нар.* тегісірек.

ПОГЛА́ЖИВАТЬ *несов.* сыйпалау, сылап-сыйпау.

ПОГЛАЗЕ́ТЬ *сов.* көз тігу, көз айырмау, қадалып қалу.

ПОГЛА́ТЫВАТЬ *несов.* ауық-ауық жұту, жұта беру.

ПОГЛОДА́ТЬ, гложу *сов.* кеміру, мүжу.

ПОГЛОТА́ТЬ *сов.* жұта беру, жұту.

ПОГЛОТИ́ТЬ, глощу *сов.* 1) жеп қою, жұтып жіберу; 2) *перен.* жұтып қою, сіңіру; **он поглотил все новые книги** ол жаңа кітап атаулыны түгелімен оқып бітірді.

ПОГЛОТИ́ТЬСЯ жұтылу, сіңіп кету.

ПОГЛОЩА́ТЬ *несов.* жұту сіңіру.

ПОГЛОЩА́ТЬСЯ жұтылу, сіңу.

ПОГЛОЩЕ́НИЕ жұту, сіңу, сіңіру, талмап жұту.

ПОГЛУ́БЖЕ *нар.* тереңірек.

ПОГЛУМИ́ТЬСЯ, млюсь *сов.* біреуде сықақ қылу, мазақтау, табалау.

ПОГЛУПЕ́ТЬ *сов.* ақылынан адасу, ақылынан айрылу, есерсоқтану.

ПОГЛЯДЕ́ТЬ, гляжу *сов.* қарау, көз салу.

ПОГЛЯДЕ́ТЬСЯ біраз қарау, сылану.

ПОГЛЯ́ДЫВАТЬ *несов.* ауық-ауық қарап тұру, көз салу.

ПОГНА́ТЬ, гоню *сов.* қуу, қуалау, айдау.

ПОГНА́ТЬСЯ біреуді қуалау, артына түсу.

ПОГНЕВИ'ТЬ, влю *сов.* ашуландыру, ашуын келтіру.

ПОГНИ'ТЬ, ню *сов.* 1) бўзылу, шіру; 2) шіріп біту.

ПОГНОИ'ТЬ, ною *сов.* 1) шіріту; 2) *перен.* қамауға алу, ауыр жағдайда ўстау; **он погноит ее в тюрьме** ол оны түрмеде шірітеді.

ПОГНУ'ТЬ *сов.* ню, бүгу, майыстыру.

ПОГНУ'ТЬСЯ *сов.* майысу, пілу, бүгілу.

ПОГОВА'РИВАТЬ *несов.* ауық-ауық сөз қылу, сөз қыла беру.

ПОГОВОРИ'ТЬ, рю *сов.* біраз сөйлесу, әңгімелесу.

ПОГОВО'РКА мәтел.

ПОГО'ДА ауа райы, күн райы; **ясная п.** ашық күн; **ненастная п.** бўлтты күн, жауын-шашынды күн.

ПОГОДИ'ТЬ, гожу *сов.* тоса тўру; ты погоди тоса тўр.

ПОГО'ДНЫЙ *прил.* жылдық; **погодные записи** жылдық жазу (жыл сайын жазу).

ПОГО'ДОК, дка бір жас кіші, тетелес (туған балалардың бір жылдық жас айырмашылығы).

ПОГО'ЖИЙ ашық, әдемі күн; **п. день** жадыраған күн.

ПОГОЛО'ВНЫЙ: п. опрос жаппай сўрау; поголовно *нар.*

ПОГОЛО'ВЬЕ СКОТА мал басы, малдың барлық саны.

ПОГОЛОДА'ТЬ *сов.* ашығу, біраз ашығу.

ПОГО'ННЫЙ: п. **метр** ўзындық метр өлшем; бревно длиной десять **погонных** метров бөренеңің ўзындығы он метр өлшем.

ПОГО'НЩИК, *ж.* **погонщица** 1) көлікті айдаушы; 2) мал айдаушы.

ПОГО'НЯ 1) қуғын, қуғыншы; 2) бірдеменің артына түсіп іздену; в погоне за славой он шел на любой риск лаңқ қўмарлыққа салынып, ол талай қатерлі істерді істеді.

ПОГОНЯ'ТЬ[1] *несов.* 1) айдау, қуалау; 2) *перен.* асықтыру.

ПОГОНЯ'ТЬ[2] *сов.* айдай беру.

ПОГОНЯ'ТЬСЯ[1] айдалу, қуылу; *перен.* қуын соңына түсу.

ПОГОНЯ'ТЬСЯ[2] біраз қуу.

ПОГОРА'ТЬ *несов. см.* **погореть.**

ПОГОРЕВА'ТЬ, рюю біраз қайғылану, уайым жеу, қамығу.

ПОГОРЕ'ЛЕЦ, льца өртке ўшыраған кісі (апатқа ўшыраған).

ПОГОРЕ'ЛЫЙ өртенген, жанған.

ПОГОРЕ'ТЬ, рю *сов.* 1) өртену, жану; 2) қўрап, кеуіп кету.

ПОГОРЯЧИ'ТЬСЯ, чусь *сов.* ашумен қызып кету, күйіп-пісу.

ПОГО'СТ 1) мола; 2) қасында моласы бар шеркеу; 3) Солтүстікте ауыл, қала аты.

ПОГОСТИ'ТЬ, гощу *сов.* қонақ болу, қонақ болып жату.

ПОГРА'БИТЬ, блю *сов.* талау, тонау.

ПОГРАНИ'ЧНИК шекарадағы әскер, шекарашы.

ПОГРАНИ'ЧНЫЙ шекаралық; **п. отряд** шекарашылар отряды.

ПО'ГРЕБ суық жер (мўз салатын, азық сақтайтын суық жер).

ПОГРЕБА'ЛЬНЫЙ жерлейтін, көметін, қабырлайтын; **п. обряд** жерлеу (жаназалау) салты.

ПОГРЕБА'ТЬ *несов.* жерлеу, көму; *перен.* жасыру, тығу.

ПОГРЕБА'ТЬСЯ *несов.* жерлену, көмілу; жасырылу.

ПОГРЕБЕ'НИЕ көму, жерлеу, қабырлау.

ПОГРЕБО'К, бка *см.* **погреб.**

ПОГРЕМЕ'ТЬ, млю *сов.* сылдырлату, күлдірлету, қатты дыбыс шығару.

ПОГРЕМУ'ШКА сылдырауық (баланың ойыншығы).

ПОГРЕСТИ'[1], ребу *сов.* жерлеу, көму, қабырлау; *перен.* бір жерге тығу, жасыру, жабу.

ПОГРЕСТИ'[2], ребу *сов.* қайық есу.

ПОГРЕ'ТЬ *сов.* аздап жылыту.

ПОГРЕ'ТЬСЯ жылыну, бой жылыту.

ПОГРЕША'ТЬ *несов.* қателесу, обестік істеу, кіналы болу, күна істеу.

ПОГРЕШЕ'НЬЕ күналы болу; күна, қате.

ПОГРЕШИ'ТЬ, шу *сов.* жазықты болып қалу, күналы болып қалу.

ПОГРЕ́ШНОСТЬ хателік, жазық.

ПОГРОЗИ́ТЬ, грожу *сов.* қорқыту, сестеу.

ПОГРОЗИ́ТЬСЯ қорқытылу, сес көрсетілу.

ПОГРО́М погром, қырғын, ойран; **еврейский п.** еврей халқын ойрандау, қыру (ескі Ресейде және фашист елінде болатын).

ПОГРО́МЩИК, *ж.* **погромщица** қырғыншы, қырғынды ұйымдастырушы.

ПОГРОМЫХА́ТЬ *сов. см.* погрохотать.

ПОГРОМЫ́ХИВАТЬ *несов.* күркіреу, салдырлау, күлдірлеу.

ПОГРОХОТА́ТЬ, хочу *сов.* күркіреу, күлдірлеу, салдырлау.

ПОГРУБЕ́ТЬ *сов.* дөрекілену, ықімсіздену.

ПОГРУБИ́ТЬ *сов.* кісіге қатты сөз айту, қатал болу.

ПОГРУЖА́ТЬ *несов.* батыру; тиеу (жүк).

ПОГРУЖА́ТЬСЯ бата бастау, бату, тиелу.

ПОГРУЖЕ́НИЕ *см.* погружать.

ПОГРУЗИ́ТЬ, гружу *сов.* батыру; тиеу, жүктеу; **мы погрузили машину** біз машинаға жүк тиедік.

ПОГРУЗИ́ТЬСЯ 1) суйық затқа батыру; 2) жүк тиеу.

ПОГРУ́ЗКА жүк тиеу.

ПОГРУ́ЗНУТЬ *сов.* аздап батыңқырау (суға).

ПОГРУ́ЗОЧНЫЙ *прил. к* **погрузка; погрузочная работа** тиеу жұмысы.

ПОГРУСТИ́ТЬ, грущу *сов.* біраз қайғылану, қапа болу, қайғыру.

ПОГРЫ́ЗТЬ, зу *сов.* кеміру, мұжып кеміріп тастау.

ПОГРЫ́ЗТЬСЯ, зусь, зешься *сов.* (разг.) біраз тістесу, мылжаласу, таласу (ит).

ПОГРЯЗА́ТЬ *несов.* 1) батбаққа бату; 2) *перен.* былығу, былыққа түсу.

ПОГРЯ́ЗНУТЬ *сов.* балшыққа бату; *перен.* жаман әдетке салыну.

ПОГУБИ́ТЬ, блю *сов.* өлтіру, жоқ қылу, жою.

ПОГУДЕ́ТЬ, гужу *сов.* өкіру, дауыс шығару, гудок беру.

ПОГУ́ДКА ән, күй; тақпақ, мәтел.

ПОГУ́ЛИВАТЬ *несов.* қыдыру, серуендеп жүру.

ПОГУЛЯ́ТЬ *сов.* қыдыру, серуенге шығу.

ПОГУСТЕ́ТЬ *сов.* қоюлану, қоймалжу.

ПОГУТО́РИТЬ, рю *сов.* сөйлеу, жаңғырығу.

ПОД[1] *предлог с вин. и твор. п.* бірдеменің астындағы нәрсені көрсету үшін сөздің алдынан жалғанатын шылау; **п. чем?** ненің астында? **п. столом** стол астында; **положить п. стол** стол астына қоя сал; **п. утро** таң алдында; **п. боком** жанында, қасында; **п. музыку** музыкаға қосыла; **п. условием** шартпен, уәдемен; **это ему не п. силу** буған оның күші жетпейді.

ПОД[2] пештің асты, түбі.

ПОДАВА́ТЬ, даю *несов.* 1) беріп тұру; 2) тарту; **нужно п. обед** ас тарту керек; *перен.* **твой сын подает большие надежды** сенің ұлыңнан үлкен үміт күтуге болады.

ПОДАВА́ТЬСЯ *несов.* берілу, тартылу.

ПОДАВИ́ТЬ, влю *сов.* басу, қысу, езу.

ПОДАВИ́ТЬСЯ *сов.* қақалу, қылқыну, шашалу.

ПОДАВЛЕ́НИЕ басу (көтерілісті), тоқтату.

ПОДА́ВЛЕННОСТЬ жабығу, жабырқану, мұңаю, басылу.

ПОДА́ВЛИВАТЬ *несов.* баса беру, жанша беру, езе беру.

ПОДАВЛЯ́ЮЩИЙ басым (басатын), үстем; **подавляющее большинство** басым жағы, жартысынан көбі.

ПОДА́ВНО *нар.* әлдеқашан, әлдеқашаннан.

ПОДА́ГРА подагра (буынның сарсуланып ауруы).

ПОДА́ГРИК подаграмен ауырған кісі.

ПОДАГРИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **подагра.**

ПОДА́ЛБЛИВАТЬ *несов.* тесе беру, қаза беру.

ПОДА́ЛЬШЕ *нар.* алысырақ, қашығырақ, әрірек.

ПОДАРИ́ТЬ, рю *сов.* сыйлық тарту, тарту.

ПОДА́РОК, рка сый, сыйлық, тарту.

ПОДА́РОЧЕК, чка *уменьш. и ласк.* сыйлық, базарлық.

ПОДА́ТЕЛЬ *м., ж.* **подательница** беруші, тапсырушы.

ПОДА́ТЛИВОСТЬ көнгіштік, берілгіштік (көңілшектік).

ПОДА́ТЛИВЫЙ, лив көнгіш, икемге келгіш, берілгіш.

ПОДАТНО́Й: п. инспектор алым инспекторы.

ПО́ДАТЬ *ж.* салық, алым.

ПОДА́ТЬ, даю *сов.* 1) беру, әперу; 2) дастарқанға ас қою; 3) мінетін көлікті көлденең тарту, аттандыру; 4) садақа беру; 5) жазба түрде білдіру, жазып беру; 6) қол созу (амандасу, жәрдемдесу үшін); **он мне подал книгу** ол маған кітапті әперді; **п. голос** дауыс беру (сайлануда); **п.** жалобу шағым беру.

ПОДА́ТЬСЯ 1) шегіну, қозғалу; **п. назад** кейін шегіну.

ПОДА́ЧА беру, жіберу.

ПОДА́ЧКА 1) итке тастаған тамақ; 2) *перен.* хайыр; садақа.

ПОДАЯ́НИЕ хайыр-садақа.

ПОДБА́ВИТЬ, влю *сов.* аздап қосу, шамалап толықтыру.

ПОДБА́ВИТЬСЯ аздап, шамалап қосылу.

ПОДБА́ВКА *см.* **подбавить.**

ПОДБАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **подбавить.**

ПОДБАВЛЯ́ТЬСЯ аздап қосылу, толтырылу.

ПОДБА́ЛТЫВАТЬ *несов.* араластыру (сұйық затты).

ПОДБА́ЛТЫВАТЬСЯ араластырылу.

ПОДБЕГА́ТЬ *несов.* жүгіріп келу, жақындау.

ПОДБЕЖА́ТЬ, бегу *сов. см.* **подбегать.**

ПОДБЕ́ЛИВАТЬ *несов.* аздап ағарту.

ПОДБЕ́ЛИВАТЬСЯ *несов. страд. к* **подбеливать;** аздап ағартылу.

ПОДБЕЛИ́ТЬ, белю *сов.* азырақ ақтау, ағарту.

ПОДБЕ́ЛКА *см.* **подбелить.**

ПОДБЕРЕЗОВИК қайың безі (қайыңның урасы), бүршігі.

ПОДБИВА́ТЬ *несов.* ұру, қажау.

ПОДБИВА́ТЬСЯ *см.* **подбиться.**

ПОДБИ́ВКА 1) астынан бекіту; 2) астар (обл.).

ПОДБИРА́ТЬ *несов.* 1) жыйып алу, жерден көтеріп алу; 2) таңдап алу, сайлап алу; **он подобрал лучших людей** ол ең жақсы адамдарды сайлап алды.

ПОДБИ́ТЬ, подобью *сов.* 1) қағып шегелеу, ұлтан қағу; **лодку подбило под мост** қайықты көпірдің астына ығыстырып тастапты; 2) бір жерін ұрып ауыртып алу, жаралап алу.

ПОДБОДРИ́ТЬ, рю *сов.* біреуге дем беру, көңілін көтеру, сергіту.

ПОДБОДРИ́ТЬСЯ батылдану, сергу.

ПОДБОДРЯ́ТЬ *несов.* біреуге дем беру, көңілін көтеру, сергіту.

ПОДБОДРЯ́ТЬСЯ сергектену, қайраттану.

ПОДБО́ЕЧНЫЙ *прил. к* **подбойка** ұлтандық.

ПОДБО́ЙКА 1) ұлтан қағу; 2) астар; өкшеге қағатын ұлтандық былғары.

ПОДБОЛТА́ТЬ *сов.* бір нәрсе қосып араластыру, былғау.

ПОДБОЛТА́ТЬ *сов.* араластырып шайқау, бірдеңе қосу.

ПОДБО́ЛТКА *см.* **подболтать.**

ПОДБО́Р таңдап алу, сайлап алу, іріктеп алу.

ПОДБО́РКА таңдап алу (бір темада жазылған бірнеше уақ мақалалар жыйнағы).

ПОДБОРО́ДОК, дка иек, бұғақ; **жирный п.** бұғақты.

ПОДБОЧЕ́НИВАТЬСЯ *несов. см.* **подбочениться.**

ПОДБОЧЕ́НИТЬСЯ, нюсь, нишься *сов.* бүйірін таяну.

ПОДБОЧИ́ТЬСЯ, чусь *сов. см.* **подбочениться.**

ПОДБРА́СЫВАТЬ *несов. см.* **подбросить.**

ПОДБРА́СЫВАТЬСЯ көтеріліп тасталу, жоғары лақтырылу, аяғы аспанға көтерілу.

ПОДБРИ́ТЬ, рею *сов.* қыру (шетін не жиегін қыру); **п. затылок** желке шашын қыру.

ПОДБРИ́ТЬСЯ аздап қырыну.

ПОДБРО́СИТЬ, брошу *сов.* 1) жоғары көтеріп тастау, ырғытып жіберу; 2) жоғары көтеру; 3) астына тастау; 4) еселеу, толтыру; **подбросили новые партии товаров** тауардың жаңа партияларымен еселеді; 5) жасырып тастап кету; **п. ребенка** баланы далаға тастап кету.

ПОДБРЮ́ШНИК (спец.) айыл, шап айыл.

ПОДВА́Л подвал: 1) үйдің ең төменгі қабаты; 2) газеттің төменгі жағы — көлденең сызықтың асты.

ПОДВА́ЛИВАТЬ *несов. см.* **подвалить.**

ПОДВА́ЛИВАТЬСЯ *см.* **подвалиться.**

ПОДВАЛИ́ТЬ, лю *сов.* 1) төгу, төге салу, ақтара салу; 2) келе беру, қосыла беру.

ПОДВАЛИ́ТЬСЯ 1) домалап кету; 2) бірдеңеге сүйеніп жату.

ПОДВА́СТРИВАТЬ *несов.* қайрау, ұштау.

ПОДВА́ЩИВАТЬ *несов.* балауыздау.

ПОДВА́ЩИВАТЬСЯ балауыздану.

ПОДВЕ́ДОМСТВЕННОСТЬ қол астына қарасты.

ПОДВЕ́ДОМСТВЕННЫЙ қол астындағы, қарауындағы; **подведомственная совхозу ферма** совхоздың қарауындағы ферма.

ПОДВЕЗТИ́, зу *сов.* жақын әкеліп тастау, әкеліп төгу, жеткізу.

ПОДВЕНЕ́ЧНЫЙ ұзатар кездегі; **подвенечное платье** ұзатар кездегі киім.

ПОДВЕРГА́ТЬ *сов.* бір нәрсеге кездестіру, ұшырату, душар қылу; **п. наказанию** жазаға тарту; **п. тщательному осмотру** жете қарау, жете қарап шығу.

ПОДВЕРГА́ТЬСЯ бір нәрсеге душар болу, ұшырау; **п. наказанию** жазаға тартылу.

ПОДВЕ́РГНУТЬСЯ *сов. см.* **подвергаться.**

ПОДВЕРНУ́ТЬ *сов.* 1) бұраңқырау, қатты бұрау; 2) зақым келтіру.

ПОДВЕРНУ́ТЬСЯ 1) бұралыңқырау, қатты бұралу; 2) қайрылу, мұқалу; 3) кенеттен табылу, кезкелу; **он мне случайно подвернулся** ол маған кенеттен кез келді (тап болды).

ПОДВЕРТЕ́ТЬ, рчу *сов.* бұраңқырау, қатайту.

ПОДВЕ́РТЫВАТЬ *несов. см.* **подвернуть.**

ПОДВЕ́РТЫВАТЬСЯ *см.* **подвернуться.**

ПОДВЕ́РШИВАТЬ *несов. см.* **подвершить.**

ПОДВЕ́РШИВАТЬСЯ ұшталу, төбесі шығарылу.

ПОДВЕРШИ́ТЬ, шу *сов.* шошайту, төбесін шығару; **п. стог сена** шошақтың төбесін шығару.

ПОДВЕ́СИТЬ, вешу *сов.* іліп қою, асып қою; **п. на веревку** арқанға асып қою.

ПОДВЕ́СИТЬСЯ ілініп тұру.

ПОДВЕСНО́Й жоғарыға ілінген, асылған; **подвесная дорога** асу жол; **подвесная лампа** аспалы лампы.

ПОДВЕ́СОК, ска асылма, аспа.

ПОДВЕСТИ́, веду *сов.* жетелеп әкелу, жақындату, тақау, таяу; **п. дорогу к берегу** жолды өзен жағасына, жарға жеткізу; **п. мину под укрепление** қамал астына мина салу; **п. под категорию** бір категорияға жатқызу; **п. основание** негіз салу, негіздеу; **п. итоги** жыйнақтау, қорыту; **он подвёл меня** ол мені арандатты.

ПОДВЕ́ТРЕННЫЙ желден қарыс; **он сидел на подветренной стороне** ол желден қарыс жақта отырды.

ПОД ВЕ́ЧЕР *нар.* кешке жақын, ымыртта.

ПОДВЕ́ШИВАТЬ *несов.* жоғарыға іліп қою.

ПОДВЕ́ШИВАТЬСЯ жоғарыға ілініп қойылу.

ПО́ДВИГ ерлік қыймыл, батырлық іс, аскан қайрат.

ПОДВИ́ГАТЬ *сов.* 1) қозғау, жылжыту; 2) сырмалау, ығыстыру.

ПОДВИ́ГАТЬСЯ біраз қозғалу, жылжу, сырылу, ығысу.

ПОДВИГА́ТЬСЯ *несов.* ілгері ұмтылу.

ПОДВИ́Д (естеств.) подвид хайуандардың, өсімдіктердің бір-біріне ұқсас тұқымдар.

ПОДВИ́ЖНИК, *ж.* **подвижница** 1) сопы (религ.) (өзіне өзі тыйым

салушы тақуа, сопы); 2) *перен.* жантәнін салып істеуші, ерлік көрсетуші; **п. науки** ғылымның абзал ері.

ПОДВИ́ЖНИЧЕСКИЙ *прил. к* **подвижничество.**

ПОДВИ́ЖНИЧЕСТВО тақуалық, сопылық.

ПОДВИЖНО́Й 1) толқымалы, епті; **он п. парень** ол қунақ жігіт; 2) өне бойы қозғалып тұратын; 3) көшпелі; **полевой п. госпиталь** көшпелі дала госпиталі; **п. человек** икемді, еті тірі кісі.

ПОДВИ́ЖНОСТЬ еті тірілік, жылдамдық, шапшаңдық.

ПОДВИ́ЖНЫЙ, жен *см.* **подвижно́й.**

ПОДВИЗА́ТЬСЯ *несов.* істеу, ат салысу, араласу.

ПОДВИНТИ́ТЬ, ичу *сов.* 1) бұрау, қатты бұрау; 2) *перен.* біреуді жігерлендіру.

ПОДВИ́НУТЬ *сов.* 1) қозғап жақындату, таяу, тақау; 2) ысанаға жуықтату, алға бастыру; **п. работу** жұмысты алға бастыру.

ПОДВИ́НУТЬСЯ жылжу, жақындау, алға басу.

ПОДВИ́НЧИВАТЬ *несов.* бұрау, бұрап нығайту.

ПОДВИ́ТЬ, подовью *сов.* шашын бұйралау, бұйрасын жөндеу.

ПОДВИ́ТЬСЯ шаш бұйралану, бұйрасы жөнделу.

ПОДВЛА́СТНОСТЬ бағыныңқылық, бағыныштылық.

ПОДВЛА́СТНЫЙ, стен бағыныңқы, бағынышты.

ПОДВО́ДА көлік, лау.

ПОДВОДИ́ТЬ, вожу *несов. см.* **подвести.**

ПОДВО́ДНЫЙ[1] су астындағы; **п. мир** су астындағы әлем; **подводная лодка** сүңгуір қайық.

ПОДВО́ДНЫЙ[2] жүк тасыйтын; **подводная повинность населения** халықтың көлік беру міндеті.

ПОДВО́ДЧИК лаушы, жүкші, кіре тартушы.

ПОДВО́З 1) жақындату (көлікпен); 2) лаулап тасу, жеткізу.

ПОДВОЗИ́ТЬ, вожу *несов.* көлікпен апару, әкелу, тасып әкелу, жеткізіп тұру; **машины подвозили хлеб к элеватору** машиналар астықты элеваторға жеткізіп тұрды.

ПОДВОЗИ́ТЬСЯ көлікпен апарылу, әкеліну, тасылу, жеткізілу.

ПОДВО́ЗКА *см.* **подвоз.**

ПОДВО́ЗНЫЙ *прил. к* **подвоз.**

ПОДВОРА́ЧИВАТЬ *несов.* шетін жиегін бүгу, жымыру.

ПОДВОРА́ЧИВАТЬСЯ шеті, жиегі бүктелу, бүгілу.

ПОДВО́РНЫЙ үй бас сайын; **подворная подать** үй басы салық (түтінге салық); **подворная перепись** үй басы санақ.

ПОДВОРОТИ́ТЬ, рочу *сов.* 1) *см.* **подворачивать;** 2) сүйеп қою.

ПОДВОРОТИ́ТЬСЯ 1) бүктелу (шеті); 2) сүйреп әкеліну.

ПОДВОРО́ТНЯ қақпаның ірге тақтасы.

ПОДВО́РЬЕ жолаушылар үйі, қоналқа үйі.

ПОДВО́Х алдау, арандату; **он устроит тебе п.** ол сені орға жығады.

ПОДВОЩИ́ТЬ, щу *сов.* аздап балауыздау.

ПОДВЫВА́ТЬ *несов.* қосылып ұлу, ақырындап ұлу, жылау.

ПОДВЫ́ПИТЬ, пью *сов.* аздап арақ ішу, шамалы мас болу.

ПОДВЯЗА́ТЬ, вяжу *сов.* 1) байлау, таңу; **п. чулки** ұйықты байлау; **п. ветки у куста** ағаштың бұтағын көтеріп байлау; **п. щеку платком** жақты орамалмен таңу; 2) қосып тоқу.

ПОДВЯЗА́ТЬСЯ *сов.* таңыну, орану, буыну.

ПОДВЯ́ЗКА баулық, байлам жіп (кішкене).

ПОДВЯ́ЗЫВАТЬ *несов. см.* **подвязать.**

ПОДГАДА́ТЬ *сов.* үлгіріп істеу, дер кезінде істеу.

ПОДГА́ДИТЬ, гажу *сов.* арамдау, бұзу, бүлдіру.

ПОДГА́ДЫВАТЬ *несов. см.* **подгадать.**

ПОДГА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **подгадить.**

ПОДГИБА́ТЬ *несов.* еңкейту, ию, майыстыру.

ПОДГИБА́ТЬСЯ бүгілу, майысу, еңкею, ию.

ПОДГЛА́ДИТЬ, глажу *сов.* тегістеу, үтікпен ысып ажарлау, үтіктеу.

ПОДГЛА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **подгладить.**

ПОДГЛА́ЖИВАТЬСЯ тегістелу, үтікпен ажарлану, үтіктелу.

ПОДГЛЯДЕ́ТЬ, гляжу *сов.* сығалау, сығалап қарау.

ПОДГЛЯ́ДЫВАНИЕ *см.* **подглядеть.**

ПОДГЛЯ́ДЫВАТЬ *несов. см.* **подглядеть.**

ПОДГНИВА́ТЬ *несов. см.* **подгнить.**

ПОДГНИ́ТЬ, гнию *сов.* түбінен шіру, астынан шіру.

ПОДГОВА́РИВАТЬ *несов.* сөзбен аздыру, дем беру, құтырту, жамандыққа жетелеу, қолтыққа су бүрку.

ПОДГОВА́РИВАТЬСЯ сөзге азу, сөзге көну, желігу.

ПОДГОВОРИ́ТЬ, рю *сов.* сөзбен көндіру, азғыру, құтырту, желіктіру.

ПОДГОЛО́СОК, ска 1) екінші дауыс, көмекші дауыс; 2) *перен.* біреудің шылауында, ықпалында болып жүру.

ПОДГО́НКА 1) айдап жақындату, айдап кіргізу; 2) *перен.* тықпалау, асықтыру.

ПОДГО́ННЫЙ *прил. к* **подгон.**

ПОДГОНЯ́ТЬ *несов. см.* **подогнать.**

ПОДГОНЯ́ТЬСЯ 1) айдап жақындатылу, айдап кіргізілу; 2) асығысты болу.

ПОДГОРА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **подгородить.**

ПОДГОРА́ТЬ *несов.* 1) астынан жану, күю; 2) жалындау, күю (сүт т. б.).

ПОДГОРЕ́ЛЫЙ: подгорелое молоко түбі күйген сүт; **п. хлеб** күйген күйік нан.

ПОДГОРЕ́ТЬ, рю *сов. см.* **подгорать.**

ПОДГО́РНЫЙ тау жиегіндегі, тау етегіндегі, тау түбіндегі.

ПОДГОРОДИ́ТЬ, рожу *сов.* айнала қоршау.

ПОДГОРО́ДНЫЙ қала маңындағы (қасындағы).

ПОДГО́РОК, рка төбешік, биік, кішкене жота.

ПОДГО́РЬЕ тау етегі.

ПОДГОТА́ВЛИВАТЬ *несов. см.* **подготовить.**

ПОДГОТА́ВЛИВАТЬСЯ алдын ала даярлану, әзірлену.

ПОДГОТОВИ́ТЕЛЬНЫЙ даяр (лық), даярлайтын, **подготовительная работа** даярлық жұмыс.

ПОДГОТО́ВИТЬ, влю *сов.* дайындау, даярлау, әзірлеу, күн бұрын дайындау.

ПОДГОТО́ВИТЬСЯ дайындалу, даярлану, әзірлену.

ПОДГОТО́ВКА даярлық, әзірлік.

ПОДГОТОВЛЕ́НИЕ даяр ету, даярлау, әзірлеу.

ПОДГОТО́ВЛЕННОСТЬ даярлылық, әзірлік.

ПОДГОТОВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **подготовить.**

ПОДГОТОВЛЯ́ТЬСЯ *см.* **подготовиться.**

ПОДГРЕБА́ТЬ *несов.* 1) күрекпен жыйнау, тырмалап жыйнау; 2) ескекпен есіп бір нәрсеге жақындау, есісу.

ПОДГРЕБА́ТЬСЯ тырмаланып жыйналу, үйілу.

ПОДГРЕСТИ́, гребу *сов. см.* **подгребать.**

ПОДГРЕСТИ́СЬ ескекпен есіп бір жерге жақындау, жақын келу.

ПОДГРИ́ФОК, фка бас тиек (шекті музыка аспабының шек байлайтын тақташасы — құйысқаны).

ПОДГРУ́ДНЫЙ кеудеден төмен, кеудеден төменгі.

ПОДГРУ́ДОК, дка әуке (сыйырдың әукесі).

ПОДГРУЖА́ТЬ *несов.* қосып тиеу, үстеп тиеу (жүкті).

ПОДГРУЗИ́ТЬ, гружу *сов.* қосып тиеу, үстеп тиеу (жүкті).

ПОДГРУ́ППА бөлімнің, топтың бір бөлегі.

ПОДДАВА́ТЬ, поддаю *несов. см.* **поддать.**

ПОДДАВА́ТЬСЯ *см.* **поддаться.**

ПОДДА́ВАНИЕ мақұлдау, қалау.

ПОДДА́ВАТЬ *несов.* 1) қайрау, қостау; 2) мақұлдау, жарамсақтану.

ПОДДА́ТЬ *сов. см.* **поддавать.**

ПОДДА́ЛБЛИВАТЬ *несов. см.* **поддолбить.**

ПОДДА́ЛБЛИВАТЬСЯ аздап тесілу, шұқылу.

ПО́ДДАННЫЙ[1], **дан** қағып жіберілген, берілген.

ПО́ДДАННЫЙ[2] *род. п.* ого, *сущ.* қараған, бағынған, қол астындағы; **он — советский п.** ол совет елінің азаматы.

ПО́ДДАНСТВО бір елдің азаматы болу.

ПОДДА́ТЬ, поддам *сов.* 1) дойбыны беру (жегізу); **п. жару** ыстықты күшейту; 2) ұру, нұқып жіберу; **п. пару** пар (бу) жіберу.

ПОДДА́ТЬСЯ берілу, ықпалға түсу, біреудің ырқына еріп кету.

ПОДДВИГА́ТЬ *несов. см.* **поддвинуть.**

ПОДДВИ́НУТЬ *сов.* қозғап жақындату.

ПОДДЕВА́ТЬ *несов.* 1) іліп тарту; 2) қолға түсіру, ұрлау; 3) іліп көтеру; 4) сөзбен шалу.

ПОДДЕВА́ТЬСЯ 1) ілініп көтерілу, ілініп тартылу; 2) сөзбен шалыну; 3) қолға түсірілу, ұрлану.

ПОДДЁВКА 1) бүрмелі шекпен; 2) қамзол (іштен киетін киім).

ПОДДЁВОЧНЫЙ *прил. от* **поддёвка.**

ПОДДЕ́ЛАТЬ *сов.* 1) астынан жапсырып бекіту; 2) қолдан жасау; **п. деньги** подлог ақша жасау.

ПОДДЕ́ЛКА бояма, арам, қолдан істеу; **заниматься подделкой документов** бояма документ жасауды кәсіп ету (ұрлық).

ПОДДЕ́ЛЫВАТЬ *несов. см.* **подделать.**

ПОДДЕ́ЛЫВАТЬСЯ біреуге жарамсақтанып еліктеу.

ПОДДЕ́ЛЬНОСТЬ боямашылық (алдамыштық, өтірік істелгендік).

ПОДДЕ́ЛЬНЫЙ бояма, қолдан жасалған.

ПОДДЁРГИВАТЬ *несов. см.* **поддернуть.**

ПОДДЕРЖА́ТЬ, жү *сов.* қуаттау, сүйеу, болысу.

ПОДДЕ́РЖИВАТЬ *несов.* 1) *см.* **поддержать;** 2) тіреп тұру, қолдау.

ПОДДЕ́РЖИВАТЬСЯ 1) сүйену, сүйеніп тұру; 2) әлденіп тұру.

ПОДДЕ́РЖКА сүйеніш, қуаттау, жақтау; қолқабыс.

ПОДДЁРНУТЬ *сов.* 1) жұлып жоғары көтеру; 2) үстегі киімді жоғарырақ көтеріп дұрыстау, жөндеу.

ПОДДЕ́ТЬ, дену *сов.* 1) іштен кию, ішінен кию; 2) іліп көтеру; 3) *перен.* сөзбен қағытпалау, шалу; 4) іліп кету, ұрлау.

ПОДДОЛБИ́ТЬ, долблю *сов.* тесікті кеңіту, ою.

ПОДДО́Н 1) *см.* **поддонник;** 2) балық аулайтын ау.

ПОДДО́ННИК тығырық, орындық (ыдыс астына қоятын).

ПОДДО́ННЫЙ түбіндегі, түптегі.

ПОДДРАЗНИ́ТЬ, разню *сов.* сықақтау, ажуалау, келекелеу, ашуына тию.

ПОДДУВА́ЛО жел кіргіш (пештің астындағы жел үретін тесігі).

ПОДДУВА́ТЬ *несов.* астынан үрлеу, азырақ үру (отты).

ПОДДУ́ЖНЫЙ 1) доғадағы; **п. колокольчик** доғадағы қоңырау; 2) бәйге атын жетектеуші (ат айдаушы).

ПОДДУ́ТЬ, дую *сов.* астынан не бүйірінен үрлеу (отты).

ПОДЕВА́ТЬ *сов.* салу, тығу, бірдеңеге жұмсау.

ПОДЕ́ЙСТВОВАТЬ, ствую *сов.* әсер ету, әсер беру, көндіру.

ПОДЕКА́ДНЫЙ он күндік; **подекадно** *нар.*

ПОДЕ́ЛАТЬ *сов.* біраз істеу; **ничего не поделаешь** ішнәрсе істеуге болмайды.

ПОДЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* бөлу, бөлісу.

ПОДЕЛИ́ТЬСЯ 1) бөлісу, үлесу; 2) пікір алысу; **мы поделились между собой мыслями** біз өзара пікір алыстық; 3) *перен.* хабарлау, пікір алысу; **он поделился своими впечатлениями** ол өзінің пікірін, алған әсерін баяндады.

ПОДЕ́ЛКА 1) жасау, істеп шығару; 2) азғана жұмыс, жамау; 3) ұсақ іс, уақ бұйым.

ПОДЕЛО́М *нар.* тартсын сазайын, «шоқ-шоқ!»; **не слушался людей, утонул, п. ему** жұрттың сөзін тыңдамай, суға батып кетті, тартсын сазайын!

ПОДЕ́ЛОЧНЫЙ: **поделочный материал** уақ іске керек материал.

ПОДЁНКА күндік жұмыс.

ПОДЁННЫЙ күндік; **поденная работа** күндік жұмыс; **поденно** *нар.* **он работает поденно** ол жұмысты күндіктеп істейді.

ПОДЁНЩИК, *ж.* **подёнщица** 1) күнделп істейтін жұмысқер; 2) *перен.* ауыр жұмыста, қалтқылап тамақ асырайтын адам.

ПОДЁНЩИНА күндік іс (жұмыс).

ПОДЕ́РГИВАНИЕ жыйрылу, құрысып-тырысу, тыржыю.

ПОДЕ́РГИВАТЬ *несов.* құрысу, тыржыңдау; **он болен, он подергивает руками** оның қолының құрысып қалатын ауруы бар.

ПОДЕ́РГИВАТЬСЯ селкілдеу, құрысу, тырысу.

ПОДЕРЖА́НИЕ уақытша пайдалану, уақытша ұстау; **дай мне на п. пальто** маған пальтоңді уақытша бере тұр.

ПОДЕ́РЖАН(Н)ЫЙ ұсталған, ескілеу, көнелеу, жұпыны.

ПОДЕРЖА́ТЬ, держу *сов.* ұстай тұру, ұстау, уақытша пайдалану.

ПОДЕРЖА́ТЬСЯ бір нәрседен ұстау, бірдемеге жармасу.

ПОДЕ́РНУТЬ[1] *сов.* тартып қалу, жұлқып көтеру.

ПОДЕ́РНУТЬ[2] *сов.* жабу, бетін қаптау, күңгірттеу.

ПОДЕ́РНУТЬСЯ *сов.* қаймақшу, қабыршақтану, жабылу; **небо подернулось облаками** аспанды бұлт қаптады, әуені бұлт жапты.

ПО-ДЕ́ТСКИ *нар.* балаша.

ПОДЕШЕВЕ́ТЬ *сов.* арзандау.

ПОДЕШЕ́ВЛЕ *нар.* арзанырақ.

ПОДЖА́РИВАНИЕ қуыру, күйдіре тұсу, қыздырыққыраy.

ПОДЖА́РИВАТЬ *несов.* 1) қуыру; 2) астынан қыздыру, күнге қыздыру.

ПОДЖА́РИСТЫЙ қуырылған, қыздырылған, аздап қызартылған.

ПОДЖА́РИТЬ, рю *сов.* 1) қуырып, қыздырып пісіру; 2) қыздыру, қақтау.

ПОДЖА́РИТЬСЯ қуырылып пісірілу, қуырылып пісу.

ПОДЖА́РКА қуырған тамақ (етке картоп қосып қуыру).

ПОДЖА́РЫЙ жараған; **п. конь** жараған ат.

ПОДЖА́ТЬ[1], дожму *сов.* астына жыйнау, астына басу, қысу.

ПОДЖЕ́ЧЬ, дожгу *сов.* 1) тұтату, жағу, жандыру, өрт салу, өрт қойып жіберу; 2) күйдіріңкіреу.

ПОДЖИГА́ТЕЛЬ *м.* 1) өрт жіберуші, өртеуші, өрт шығарғыш; 2) әзәзіл, азғырушы.

ПОДЖИГА́ТЕЛЬСТВО от жағушылық, дем берушілік; **п. войны** (ритор.) соғыс өртін салушы.

ПОДЖИГА́ТЬ *несов.* *см.* **поджечь.**

ПОДЖИГА́ТЬСЯ жағылу, өртелу.

ПОДЖИДА́ТЬ *несов.* күтіп тұру, андып тұру.

ПОДЖИ́ЛКИ *мн.* тізе сіңірі, тірсек тарамысы.

ПОДЖИМА́ТЬ *несов.* астына басу, қолтығына қысу; **п. хвост** құйрығын қысу.

ПОДЖИМА́ТЬСЯ астына басылу, қолтығына қысылу.

ПОДЖИНА́ТЬ *несов.* орып бітіру.

ПОДЖИ́ТЬ, подживу *сов.* айығу.

ПОДЖО́Г өрт жіберу, әдейі өртеу, өрт қою.

ПОДЗА́ГОЛОВОК, вка тақырыпша (шығарманың, мақаланың ішкі тақырыбы).

ПОДЗАДО́РИВАТЬ *несов.* өшіктіру, қолтығына су бүрку, айдап салу, айтақтау.

ПОДЗАДО́РИВАТЬСЯ өшіктірілу, айдап салыну.

ПОДЗАДО́РИТЬ, рю *сов.* намысына тию, өшіктіру, айдап салу, қолтығына су бүрку, кеу-кеулеу.

ПОДЗАТЫ́ЛОК, лка желке, көк желке.

ПОДЗАТЫ́ЛЬНИК желкелеу, көк желкеден ұру.

ПОДЗАЩИ́ТНЫЙ *род. п.* ого, *сущ.* қорғалаушы, адвокаттың қорғауындағы адам.

ПОДЗЁМ топрақ астындағы қыртыс.

ПОДЗЕМЕ́ЛЬЕ зындан, жер асты (үлкен үйдің астындағы подвал).

ПОДЗЕ́МНЫЙ жер астындағы; **подземный ход** жер астындағы жол.

ПОДЗО́Р шашақты әдіп.

ПОДЗО́РНЫЙ бақылайтын қарайтын; **подзорная труба** дүрбі (алыстан көрсетілетін құрал).

ПОДЗЫВА́ТЬ *несов.* шақыру.

ПОДЗЫВА́ТЬСЯ шақырылу.

ПОДИ́, подь (*повел. накл. от* **пойти**) 1) бері кел, жақында; 2) бар енді.

ПОДИВИ́ТЬСЯ, влюсь *сов.* таңдану, таңырқау, таңқалу, гажайтану.

ПОДИРА́ТЬ *несов.* жырту (керіп, быт-бытын шығару).

ПОДИЧА́ТЬ *сов.* жабайылану, тағылану.

ПОДИЧИ́ТЬСЯ, чусь біраз жатырқау, тосаңсу.

ПОДКАНДА́ЛЬНИКИ *мн.* (истор.) бұғаудың іші.

ПОДКА́ПЧИВАТЬ *несов.* сүрлеңкіреу, ыстаңқырау.

ПОДКА́ПЧИВАТЬСЯ ысталыңқырау, сүрленіңкіреу.

ПОДКА́ПЫВАТЬ[1] *несов.* қазу, үңгірлеу, қазғылау.

ПОДКА́ПЫВАТЬ[2] *несов.* тамшылау, аздап таму.

ПОДКА́ПЫВАТЬСЯ[1] *несов.* 1) қазғылау, қазыну, шұқыну; 2) *перен.* астыртын біреуге ор қазу; **он подкапывается под меня** ол маған ор қазып жүр.

ПОДКА́ПЫВАТЬСЯ[2] *несов.* тамшылау.

ПОДКАРАУ́ЛИВАТЬ *несов.* қарауылдау, сыртынан бақылау, аңду.

ПОДКАРАУ́ЛИВАТЬСЯ күзетілу, қараулдану, бақылану, аңдуда болу.

ПОДКАРАУ́ЛИТЬ, лю *сов.* аңду, күзету.

ПОДКА́РМЛИВАТЬ *несов.* жемдеу, тамақтандыру, тамақ беріп тұру, бордақылау.

ПОДКА́РМЛИВАТЬСЯ жемделу, тамақтандырылу, бордақылану.

ПОДКАТА́ТЬ *сов.* домалатып жақындату.

ПОДКАТИ́ТЬ, качу *сов.* домалатып жақындату, домалатып кіргізу.

ПОДКАТИ́ТЬСЯ домаланып жақындау.

ПОДКА́ТКА домалатып жақындату.

ПОДКАЧА́ТЬ *сов.* 1) ырғып тартып шығару (суды); 2) мүдіру, орындай алмау; **не подкачай** уятқа қалдырма.

ПОДКАЧА́ТЬСЯ етекті жыю, балақты жымқыру.

ПОДКА́ШЛИВАТЬ *несов.* жорта жөтелу.

ПОДКВА́СИТЬ, вашу *сов.* ашытыңқырау, қорландыру.

ПОДКВА́СИТЬСЯ ашыңқырау, қорланыңқырау.

ПОДКВА́СКА *см.* **подквасить**.

ПОДКИДНО́Й лақтырылатын, ырғытып жіберілетін.

ПОДКИ́ДЫВАТЬ *несов.* тастай беру, лақтыра беру.

ПОДКИ́ДЫВАТЬСЯ астына лақтырылу, тастай беру.

ПОДКИ́ДЫШ түсік (тастанды бала).

ПОДКИ́НУТЬ, ну *сов.* лақтырып тастау; **п. новые подмётки** жаңа ұлтан қағу.

ПОДКИПЯТИ́ТЬ, пячу *сов.* жылытыңқырау, қайнатыңқырау.

ПОДКЛА́ДКА 1) киімнің астары; 2) *перен.* бірдеменің көмескі сыры; **рельсовая п.** рельс астына салынған зат.

ПОДКЛА́ДОЧНЫЙ астарлық, киімнің астарлығына жарайтын.

ПОДКЛА́ДЫВАТЬ *несов.* астына салу, астына төсеу, сала беру.

ПОДКЛА́ДЫВАТЬСЯ астына салыну, астына төселу.

ПОДКЛЕВА́ТЬ, клюю *сов.* шұқып жеу.

ПОДКЛЁВЫВАТЬ *несов.* шұқылап жей беру, шұқылай беру.

ПОДКЛЁВЫВАТЬСЯ шұқыланып жей берілу.

ПОДКЛЕ́ИВАТЬ *несов.* желімдеп жапсыру.

ПОДКЛЕ́ИВАТЬСЯ астыңғы жағынан желімделіп жапсырылу.

ПОДКЛЕИ́ТЬ, клею *сов.* желіммен жапсыру.

ПОДКЛЕ́ЙКА жапсырма астар, қоныштың ішкі астары.

ПОДКЛЕПА́ТЬ *сов.* жапсарлау; тойтару.

ПОДКЛЕПЫВАТЬ *см.* **подклепать.**

ПОДКЛЕПЫВАТЬСЯ *несов.* астынан шегелеліп бекітілу.

ПОДКЛЕ́Т *ж.* (обл.) **подкло́ть,** астыңғы үй.

ПОДКЛИ́НИВАТЬ *несов.* ептеп сыналау, сына қағу, сыналай түсу.

ПОДКЛИ́НИВАТЬСЯ ептеп сыналану, сына қағылу.

ПОДКО́ВА таға; нәл.

ПОДКО́ВАННЫЙ 1) тағаланған; 2) *перен.* жетілген, ысылған.

ПОДКОВА́ТЬ, кую *сов.* тағалау; нәл қағу.

ПОДКОВА́ТЬСЯ тағалану; нәл қағылу; **п. знанием** білімге жетілу.

ПОДКО́ВКА кішкене таға, тағалау.

ПОДКО́ВЫВАТЬ *несов.* тағалау.

ПОДКО́ВЫВАТЬСЯ *к* **подковаться.**

ПОДКОВЫ́РИВАТЬ *несов.* *см.* **подковырять.**

ПОДКОВЫ́РИВАТЬСЯ қопарылып шығу, ақтарылу.

ПОДКОВЫ́РКА 1) *см.* **подковырнуть;** 2) *перен.* шағу, тіл тигізу; **слова не скажет без подковырки** түйремей бір ауыз сөз сөйлемейді.

ПОДКОВЫРНУ́ТЬ, ну *сов.* 1) қопару; 2) *перен.* тіл тигізу, шағу.

ПОДКО́ЖНЫЙ тері астындағы.

ПОДКОЛО́ДНЫЙ *нар.* (поэт. и обл. бран.): **змея подколодная** сұр жылан (сұм жауыз кісі).

ПОДКОЛОТИ́ТЬ, лочу *сов.* астынан шегелеу, шегелеп тастау; **п. к сапогам каблуки** етікке өкше қағу.

ПОДКОЛО́ТЬ, колю *сов.* түйреп жапсыру, астынан жапсыру.

ПОДКОЛУПНУ́ТЬ *сов.* *см.* **подковырнуть** (1-мағн.).

ПОДКО́П 1) қазу, ұңғу; 2) *перен.* астыртын жамандық іздеу.

ПОДКОПА́ТЬ *сов.* астын қазу, ұңғып қазу.

ПОДКОПА́ТЬСЯ 1) астын қазу, ұңғу; 2) *перен.* біреуге ор қазу.

ПОДКОПТИ́ТЬ, пчу *сов.* ыстап қырау, сүрлеңкіреу.

ПОДКОРЕННО́Й тамыр астындағы.

ПОДКО́РМ 1) семірту, бордақылау; 2) қосымша жем.

ПОДКОРМИ́ТЬ, млю *сов.* тамағын оңалту, семірту, тойындыру.

ПОДКОРМИ́ТЬСЯ *сов.* тойғанынша жеу, ішіп-жеу, тойыну.

ПОДКО́С 1) шабыңқырау; 2) шабылған алап; 3) таяныш, тіреу.

ПОДКО́СТНЫЙ сүйек астындағы, сүйек астынікі.

ПОДКРА́СИТЬ, рашу *сов.* азырақ бояу, бояуын жаңарту, басқа нәрсеге ұқсату.

ПОДКРА́СИТЬСЯ азырақ боялу, бояну.

ПОДКРЕПИ́ТЬ, плю *сов.* 1) нығайту; 2) *перен.* қуаттандыру, қуат беру.

ПОДКРЕПИ́ТЬСЯ нығаю, қуаттану, әлдену.

ПОДКРЕПЛЕ́НИЕ 1) нығаю, нығайту, мұхияттау; 2) келген жәрдем (әскер).

ПОДКРОИ́ТЬ, рою *сов.* (порт.) пішкенді мінеу, қайта пішу.

ПОДКРУГЛИ́ТЬ, глю *сов.* жұмырлау, домалақтау.

ПОДКУЗЬМИ́ТЬ, млю *сов.* алдап соғу, алдап кету, жер соқтыру.

ПО́ДКУП параға сатып алу.

ПОДКУПА́ТЬ *несов.* пара алу, бағындыру.

ПОДКУПА́ТЬСЯ параға сатылу.

ПОДКУПНО́Й парашыл, жебір, параға сатылғыш.

ПОДКУ́ПНОСТЬ парашылдық, жебірлік.

ПОДКУРИ́ТЬ, курю *сов.* қуып шығу, түтіндеп шығару.

ПОДКУСИ́ТЬ, кушу *сов.* тістеп алу, сөзбен шағу.

ПОДЛА́ВОК, вка сөкінің асты.

ПОДЛА́МЫВАТЬ *несов.* сындыру, опыру, астынан сындыру.

ПОДЛА́МЫВАТЬСЯ астынан сыну, ішінен, астынан опырылу.

ПОДЛАТА′ТЬ *сов.* жамау, жамап-жасқау.

ПОДЛА′ТЫВАТЬСЯ жамалу, жамау салыну.

ПО′ДЛЕ *предлог с род. п.* қасында, жанында, тіпті жақын; **подле дома** үйдің қасында.

ПОДЛЕДЕНЕ′ТЬ, нею *сов.* тоңазу, мұздау.

ПОДЛЕ′ДНЫЙ мұз астындағы.

ПОДЛЕЖА′ЩЕЕ (грам.) бастауыш.

ПОДЛЕЗА′ТЬ *несов.* астынан кіру, еңбектеп астына кіру.

ПОДЛЕПИ′ТЬ, леплю *сов.* бірдеңенің астына жапсыру.

ПОДЛЕ′СОК, ска майда тоғай, бұталы жер.

ПОДЛЕ′СЬЕ тоғай маңы.

ПОДЛЕТА′ТЬ *см.* **подлететь.**

ПОДЛЕТЕ′ТЬ, лечу *сов.* ұшып келу, жүгіріп келу, ұшып кіру.

ПОДЛЕ′Ц қара жүрек, жауыз, содыр.

ПОДЛЕ′ЧИВАТЬ *несов. см.* **подлечить.**

ПОДЛЕ′ЧИВАТЬСЯ *см.* **подлечиться.**

ПОДЛЕЧИ′ТЬ, лечу *сов.* емдеп ауруды саябырлату.

ПОДЛЕЧИ′ТЬСЯ емделіп айығу бастау.

ПОДЛЕ′ЧЬ, лягу *сов.* бірдеңенің астына жату.

ПОДЛИВА′ТЬ *несов.* құйыңқырау, құя беру.

ПОДЛИ′ВКА, подлива тұздық (қатық); **не лей подливки на блюдо** табаққа тұздық құйма.

ПОДЛИЗА′ТЬ, лижу *сов.* жалау, жалап-жұқтау.

ПОДЛИ′ЗЫВАТЬСЯ *несов.* 1) жалану; 2) жағыну.

ПО′ДЛИННИК негізгі нұсқа, түп нұсқа.

ПО′ДЛИННО *нар. в знач. вводн. сл.* ақиқат, дұрыс, дәл, нағыз, анық; **я п. этого не знаю** мен мұны анық білмеймін.

ПО′ДЛИННОСТЬ ақиқаттық, дұрыстық.

ПО′ДЛИННЫЙ ақиқат, дұрыс, дәл анық, дәл өзі.

ПОДЛИПА′ЛА *м.* и *ж. см.* **подлиза.**

ПОДЛИПА′ТЬ *несов.* 1) жабысу (разг.); 2) *перен.* жағымпаздану, көңілін табу (простореч. презрит.).

ПОДЛИ′СОК, ска (спец.) 1) жас түлкі; 2) түлкі мен иттің буданы.

ПОДЛО′Г, подлог, арам іс, бұзық іс.

ПОДЛОЖИ′ТЬ, ложу *сов.* 1) астарлау; 2) бірдеңені сала беру, төсеу.

ПОДЛО′ЖНОСТЬ жалғандық, алдамшылық, жасамалық, боямалық.

ПОДЛО′ЖНЫЙ өтірік, жалған, бояма, жасама.

ПОДЛОКО′ТНИК шынтақ асатын (сүйейтін); ескек (креслодағы).

ПОДЛОМА′ТЬ *сов. см.* **подломить.**

ПОДЛОМИ′ТЬ, ломлю *сов.* аздап астыңғы жағынан сындыру, бұзу, опыру.

ПОДЛОМИ′ТЬСЯ астыңғы жағынан сыну, опырылу.

ПО′ДЛОСТЬ арамдық, жауыздық, бетсіздік.

ПОДЛУ′ННЫЙ жер жүзіндегі.

ПОДЛУПИ′ТЬ, луплю *сов.* аздап қабығын қопару, сыдыру.

ПО′ДЛЫЙ арам, опасыз, бетсіз (адам).

ПОДМА′ЗАТЬ, мажу *сов.* 1) майлау, майлап жөндеу; 2) *перен.* пара беру.

ПОДМА′ЗАТЬСЯ *сов.* боямалау, бояну.

ПОДМА′ЗКА майлау, май жағу.

ПОДМА′ЗЫВАТЬ *несов.* 1) бояу, безендіру, майлау; 2) *перен.* пара беру, сатып алу.

ПОДМАЛЕВА′ТЬ, малюю *сов.* бояу, сырлау, суреттеу.

ПОДМА′НИВАТЬСЯ шақырылу, қызықтырылып шақырылу, алдану.

ПОДМАНИ′ТЬ, маню *сов.* шақырып алу, алдап шақыру, қызықтыру.

ПОДМА′СЛИВАТЬ *несов.* майлау, май жағу.

ПОДМА′СЛИВАТЬСЯ азырақ майлану, май салыну.

ПОДМА′СЛИТЬ, маслю *сов.* 1) май салу, майлау; 2) *перен.* пара беру.

ПОДМАСТЕ′РЬЕ *м.* шебердің жәрдемшісі, көмекші шебер.

ПОДМА′ЧИВАТЬ *несов.* сулау, дымқыл ету.

ПОДМА′ЧИВАТЬСЯ сулану, дымқылданып бұзылу.

ПОДМЕ′Н, подмена әдейі ауыстыру, алмастыру.

ПОДМЕ′НИВАТЬ *несов.* айырбастау, алмастыру.

ПОДМЕ′НИВАТЬСЯ айырбасталу, алмастырылу.

ПОДМЕРЗА′ТЬ *несов.* тоңазу, мұздақұрау, азырақ мұз қату.

ПОДМЕСИ′ТЬ, мешу *сов.* азырақ араластыру.

ПОДМЕСТИ′, мету *сов.* сыпыру, тазалау.

ПО′ДМЕСЬ *ж.* қоспа.

ПОДМЕТА′ТЬ[1] *несов.* сыпырып тазалау.

ПОДМЕТА′ТЬ[2], мечу и аю *сов.* 1) тепшіп тігу; 2) қағу.

ПОДМЕТА′ТЬСЯ сыпырылу, жыналу.

ПОДМЕ′ТИТЬ, мечу, етишь аңғару, байқау.

ПОДМЕТКА ұлтан, ұлтан шолақ (жетім) ұлтан.

ПОДМЕТНУ′ТЬ, ну, нешь *сов.* жасырып тастау жасырын лақтырып жіберу.

ПОДМЕТОЧНЫЙ ұлтандық.

ПОДМЕТЫВАТЬСЯ 1) тепшіп тітілу; 2) ұлтан салыну, ұлтандану.

ПОДМЕЧА′ТЬ *несов.* байқау, қарау, аңғару, байқап отыру.

ПОДМЕЧА′ТЬСЯ байқалу, аңғарылу.

ПОДМЕ′ШАННЫЙ араластырылған.

ПОДМЕША′ТЬ *сов.* араластыру.

ПОДМЕ′ШИВАТЬ[1] қосу, араластыру, себу.

ПОДМЕ′ШИВАТЬ[2] *несов.* араластыра беру, былғалай беру.

ПОДМИ′ГИВАТЬ *несов.* көз қысысу, көз қыса беру.

ПОДМИГНУ′ТЬ *сов.* көзін қысып қалу.

ПОДМО′ГА жәрдем, көмек, сеп.

ПОДМОКА′ТЬ *несов.* су өту, асты дымданып бұзылу.

ПОДМО′КНУТЬ *сов.* астынан су өту.

ПОДМОЛА′ЖИВАТЬ *несов.* жасартып көрсету, өңін ажарлау.

ПОДМОЛА′ЖИВАТЬСЯ жасару, ажарланып көріну.

ПОДМОЛОДИ′ТЬ, ложу *сов.* (разг. фам.) жасартып көрсету, өзін ажарлау.

ПОДМОЛОДИ′ТЬСЯ сырланып, жас болып көріну.

ПОДМОРА′ЖИВАТЬ *несов.* тоңазыту, мұздату, мұздатып қатыру, үсіту.

ПОДМОРА′ЖИВАТЬСЯ тоңазу, мұздатылу, аздап үсіп алу.

ПОДМОРО′ЗИТЬ, рожу *сов.* 1) тоңазыту, мұздату, үсіту; 2) суық түсу, аяз болу.

ПОДМОЧИ′ТЬ, мочу *сов.* сулау, дымдау.

ПОДМОЧИ′ТЬСЯ 1) сулану, дымқылдану; 2) төсегіне дәреттеп қою.

ПОДМЫВА′ТЬ *несов.* 1) біраз жерін жуу, шаю; 2) бір нәрсеге көндіру.

ПОДМЫВА′ТЬСЯ азғана жуылу.

ПОДМЫ′ТЬ, мою *сов.* 1) азырақ жуу; 2) жуып дақты, былғаныштыкетіру; 3) іш дәрет алу, қолтық жуу.

ПОДМЫ′ТЬСЯ жуыну.

ПОДМЫ′ШКА қолтық.

ПОДМЫ′ШНИК қолтықтағы қосалқы астар (терден киім бүлінбес үшін істеледі).

ПОДМЯ′ТЬ, домну, домнешь *сов.* басып үйқалап тастау, умаждап тастау.

ПОДНАДЗО′РНЫЙ бақылаудағы, бақылауда жүрген.

ПОДНАРЯ′Д (сапожн.) аяқкиім тұмсығының астары.

ПОДНА′ШИВАТЬ *несов.* әкеле беру, тасый беру.

ПОДНА′ШИВАТЬСЯ әкеліне беру.

ПОДНЕБЕ′СЬЕ (обл. поэт.) аспан асты.

ПОДНЕВО′ЛЬНЫЙ еріксіз, басында еркі жоқ; **п. труд** еріксіз еңбек.

ПОДНЕСЁННЫЙ жақын әкелінген, келтірілген.

ПОДНЕСТИ́, несу *сов.* 1) әкелу, жақындату; 2) алдына тарту, қонақ ету; 3) сыйға беру.

ПОДНЕСТИ́СЬ 1) жоғарылап ұшу; 2) жылдам жақындау, жақын жүгіріп келу.

ПОДНЕ́СЬ *нар.* (церк. книжн. устар.) осы уақытқа дейін, осыған дейін.

ПОДНИЗА́ТЬ, нижу *сов.* тізбектеу, жіпке тізу.

ПОДНИ́ЗЫВАТЬ *несов. см.* **подни́зать.**

ПОДНИ́ЗЫВАТЬСЯ тізілу, тізбектелу.

ПО́ДНИЗЬ *ж.* (спец. обл.) інжу тізілген, я зермен, кестемен нақышталған әшекей зат.

ПОДНИМА́ТЬ *несов.* көтеру, жоғарылату.

ПОДНИМА́ТЬСЯ[1] 1) көтерілу, жоғарылау; 2) қозғалу (отырған орнынан).

ПОДНИМА́ТЬСЯ[2] жоғары көтерілу.

ПОДНОВИ́ТЬ, влю *сов.* жаңарту, түзету.

ПОДНОВИ́ТЬСЯ жаңару, түзелу.

ПОДНОВЛЯ́ТЬ, ляю *несов. см.* **подновить.**

ПОДНОВЛЯ́ТЬСЯ жаңару.

ПОДНО́ЖИЕ 1) етек, ая, табан, алқым; **у подножья Алатау** Алатаудың аясында; 2) ескерткіш қоятын тұрғы; 3) төсеніш.

ПОДНО́ЖКА 1) баспалдақ (поезда, трамвайда); 2) аяқпен қағу, шалу.

ПОДНО́ЖНЫЙ аяқ астындағы; **п. корм** жайылымдағы шөп.

ПОДНО́С патнос (пәтнес).

ПОДНОСИ́ТЬ, ношу *несов.* 1) жақындату; 2) әкелу; 3) тағам тарту.

ПОДНО́СЧИК нәрсе тасыйтын кісі, тасушы.

ПОДНЯ́ТИЕ көтеру; п. хозяйства шаруашылықты көтеру.

ПОДНЯ́ТЬ, ниму и подыму *сов. см.* **поднима́ть.**

ПОДНЯ́ТЬСЯ көтерілу, жоғарылау, өрлеу, шарықтау.

ПОДОБА́ТЬ *несов.* лайықты болу, ұнау.

ПОДО́БИЕ ұқсау, ұқсас, түстес.

ПОДО́БЛАЧНЫЙ бұлт астындағы, аспандағы.

ПОДО́БНО *нар.* сықылды, сияқты, ұқсас, түстес, тәрізді.

ПОДО́БНЫЙ, бен секілді, сияқты, ұқсас, сол сияқты, сондай.

ПОДОБОСТРА́СТИЕ (книжн.) жарамсақтық (жағыну мақсатымен істеген ізеттілік).

ПОДОБОСТРА́СТНЫЙ, тен 1) бүтіндей ұқсас; 2) жағымпаз; **подобострастно** *нар.*

ПОДО́БРАННЫЙ жыйнап алынған, жыйнақ.

ПОДОБРА́ТЬ, подберу *сов.* 1) жыйнап алу, көтеріп қою; 2) таңдап, сайлап алу.

ПОДОБРА́ТЬСЯ 1) сұрыпталып алыну; 2) білдірмей жақын келу; 3) жыйнақтылану, ұқыптылану.

ПОДОБРЕ́ТЬ *сов.* пейілдену, ақ көңілдену.

ПОДОВИ́К (обл.) 1) пештің оттығына төсейтін жалпақ кірпіш; 2) пештің табына пісірілген пирог.

ПОДО́ВЫЙ *прил.* 1) к **под**[2]; 2) тапқа пісірілген.

ПОДОГНА́ТЬ, подгоню *сов.* айдап жақындату, астына айдап кіргізу, бірдемені қыйындастыру, үйлестіру.

ПОДОГНУ́ТЬ *сов.* ию, төмен қарай қайыру, бүгу.

ПОДОГНУ́ТЬСЯ иілу, бүгілу, төмен қайырылу.

ПОДОГРЕВА́НИЕ 1) жылыту; 2) *перен.* көңілдендіру.

ПОДОГРЕВА́ТЬ *несов.* қыздыру, ысыту, жылыту.

ПОДОГРЕВА́ТЬСЯ қыздырылу, ысытылу, жылытылу.

ПОДОГРЕ́ТЬ *сов.* 1) ысыту, қыздыру; 2) *перен.* көңілін көтеру, дем беру.

ПОДОГРЕ́ТЬСЯ ысу, жылыну.

ПОДОДВИГА́ТЬ *несов.* қозғап жақындату, жылжыту.

ПОДОДВИГА́ТЬСЯ жақындап отыру, бірденеге жақындау, жақын келу, жылжып келу.

ПОДОДВИ́НУТЬ *сов.* жылжытып жақындату.

ПОДОДВИ́НУТЬСЯ жақындап отыру, жақындау.

ПОДОДЕЯ́ЛЬНИК қаптама сейсеп (көрпеге қапталып киілетін сейсеп).

ПОДОЖДА́ТЬ, жду *сов.* кідіру, күте тұру, тосу.

ПОДОЗВА́ТЬ, подзову *сов.* қасына шақырып алу, шақыру.

ПОДОЗРЕВА́ТЬ *несов.* шектену, шүбалану, күдіктену.

ПОДОЗРЕ́НИЕ шек, күдік, шүба.

ПОДО́ЗРЕТЬ, рю, ришь *сов.* (обл.) көру, байқау, көзі шалу.

ПОДОЗРИ́ТЕЛЬНОСТЬ шүбалылық, күдіктілік, шектенушілік.

ПОДОЗРИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен күдікті, шүбалы; **подозрительно** *нар.*

ПОДОИ́ТЬ, дою *сов.* сауу.

ПОДО́ЙНИК сүт шелек (көнек).

ПОДОЙТИ́, дойду *сов.* 1) жақын келу (жаяу); 2) дәл келу; 3) бір іске кірісу; 4) бірдеңенің астына кіру; 5) ұнау, дәл келу, жарасу; **шапка ему безусловно подойдет** бөрік оған өте жарасады.

ПОДОКО́ННИК терезе тегі.

ПОДО́Л етек (киімнің).

ПОДОЛБИ́ТЬ, долблю *сов.* біраз уақыт тұрту, шұқу, тесу, қашу.

ПОДО́ЛГУ *нар.* көп уақыт ішінде, өте ұзақ.

ПОДОЛЬСТИ́ТЬСЯ, льщусь *сов.* жағымпазданып көңілін табу.

ПОДОЛЬЩА́ТЬСЯ *несов. см.* **подольститься.**

ПОДО́НКИ *мн.* 1) ыдыс түбінің тұнбасы, қалдығы; 2) *перен.* азғын, ұры-қары.

ПОДОПЕ́ЧНЫЙ (право) біреудің қарамағындағы; біреудің әміріндегі.

ПОДОПЛЕКА 1) иініш, қолтырмаш; 2) *перен.* істің жасырын сылтауы, астары, сыры.

ПОДОПРЕВА́ТЬ *несов. см.* **подопреть.**

ПОДОПРЕ́ЛЫЙ жидіген, азырақ көгерген, шіріген.

ПОДОПРЕ́ТЬ *сов.* астынан дымқылданып бұзылу.

ПОДОРВА́ТЬ, рву *сов.* 1) үзу, жырту; 2) *перен.* п. авторитет беделін түсіру.

ПОДОРВА́ТЬСЯ 1) үзілу, жыртылу; 2) *перен.* жойылу.

ПОДОРОЖА́ТЬ *сов.* қымбаттау, бағасы көтерілу.

ПОДОРОЖИ́ТЬСЯ *сов.* (простореч.) қымбаттау, бағасы көтерілу.

ПОДОРО́ЖНИК 1) жапрақты, арам шөптің бір түрі; 2) жол азығы (обл. разг.); 3) жол тосып тонаушы.

ПОДОРО́ЖНЫЙ (обл. и спец.) жол бойындағы, жол жанындағы.

ПОДОСИ́ННИК, подосиновик қызыл саңырауқұлақ.

ПОДОСЛА́ТЬ, шлю *сов.* құпия кісі жіберу, жансыздап білу.

ПОДОСПЕ́ТЬ *сов.* (разг.) жетісу, келіп үлгеру, уақытымен келу.

ПОДОСТЛА́ТЬ, подстелю *сов.* төсеу, астына салу.

ПОДОСТРИ́ТЬ, рю *сов.* (разг.) өткірленіңкіреу, азырақ өткірлеу.

ПОДОТДЕ́Л бөлімше.

ПОДОТКНУ́ТЬ *сов.* (разг.) 1) тыға салу, қыстыру; 3) тұру.

ПОДОТКНУ́ТЬСЯ (разг.) қадалу, шаншылу, түйрелу.

ПОДОТЧЁТНЫЙ (бухг.) есеп беретін (кісі).

ПОДО́ХНУТЬ *сов.* 1) өлу, қырылу (мал т.); 2) өлу (адам т.) (простореч. вульг.).

ПОДОХО́ДНЫЙ (офиц.) кіріс; п. **налог** кіріс салығы.

ПОДО́ШВА 1) табан; 2) ұлтан; 3) етек (таудың); п. горы тау етегі, тау алқымы.

ПОДО́ШВЕННЫЙ ұлтандық.

ПОДПАДА́ТЬ *несов. см.* **подпасть.**

ПОДПА́ИВАТЬ *несов. см.* **подпоить.**

ПОДПА́ИВАТЬСЯ мас болғанша ішу.

ПОДПА́ЛИНА дақ (малдың түсіндегі, терідегі).

ПОДПАЛИ́ТЬ, лю *сов.* күйдіру, үйту.

ПОДПА′СОК, ска көмекші бақташы, бақташы бала.

ПОДПА′СТЬ, паду *сов.* бағыну, ықпалына түсу.

ПОДПАХА′ТЬ, пашу *сов.* біраз жер жырту.

ПОДПА′ХИВАТЬ[1] *несов. см.* **подпахать.**

ПОДПА′ХИВАТЬ[2] *несов.* азырақ ністену, сасынқырау.

ПОДПЕВА′ЛА *м.* и *ж.* 1) әнге қосылушы, көтеруші дауыс; 2) *перен.* біреудің шашбауын көтеруші, сойылын соғушы.

ПОДПЕВА′ТЬ *несов.* 1) әнге қосылу; 2) *перен.* біреудің жырын жырлау.

ПОДПЕРЕ′ТЬ, подопру *сов.* 1) тіреп тұру; 2) ағыл-тегіл болу.

ПОДПЕРЕ′ТЬСЯ бірдеңеге сүйену; **п. руками** қолымен таяну.

ПОДПЕ′ТЬ, пою *сов.* қосылып жырлау, қосылып өлең айту.

ПОДПИ′ЛИВАТЬ *несов.* арамен кесу, қыйып түсіру.

ПОДПИ′ЛИВАТЬСЯ арамен кесілу, қыйылып түсу.

ПОДПИ′ЛОК, лка егеу.

ПОДПИРА′ТЬ *несов. см.* **подпереть.**

ПОДПИРА′ТЬСЯ *см.* **подпереться.**

ПОДПИСА′НИЕ қол қою, жазылу.

ПОДПИСА′ТЬ, пишу *сов.* қол қою.

ПОДПИСА′ТЬСЯ *см.* **подписываться.**

ПОДПИ′СКА 1) жазылу (алдыру); 2) қолхат.

ПОДПИ′СЧИК, *ж.* **подписчица** жазылушы (газетке).

ПОДПИ′СЫВАТЬ *несов.* 1) *см.* **подписать**; 2) жазылу.

ПОДПИ′СЫВАТЬСЯ *несов.* қол қою, жазылу (газетке, заемға).

ПО′ДПИСЬ *ж.* қойған қол, қолы, қол қою; **нужна п. секретаря** секретарьдың қолы керек.

ПОДПИ′ТЬ, допью *сов.* (разг.) аздап ішкілік ішу.

ПОДПИХА′ТЬ *сов.* тықпалау, **тыққыштай беру.**

ПОДПИ′ХИВАТЬСЯ *несов.* тығылу, тыққышталу.

ПОДПИХНУ′ТЬ *сов.* итеріп жіберу, тығып жіберу.

ПОДПЛЕСТИ′, плету *сов.* қосып өру.

ПОДПЛЕТА′ТЬСЯ қосылып өрілу.

ПОДПЛЫВА′ТЬ, плыву *несов.* жүзіп жақындау, жүзіп келу (су үстімен).

ПОДПОИ′ТЬ, пою *сов.* ішкізу, удай мас қылу.

ПО′ДПОЛ еден асты.

ПОДПОЛЗА′ТЬ *несов.* еңбектеп жақындау, еңбектеп келу.

ПОДПОЛЗТИ′, зу *см.* **подползать.**

ПОДПО′ЛЬЕ 1) подполье жұмысты жасырын істеу; 2) үйдің асты.

ПОДПО′ЛЬНЫЙ құпия, жасырын; **подпольная организация** құпия ұйым; **п. аборт** жасырын бала тастау.

ПОДПО′ЛЬЩИК подпольщик (жасырын іс істеуші, жасырын іс жүргізуші).

ПОДПО′РА, подпорка тіреу (тірек), сүйемел.

ПОДПО′РНЫЙ тірейтін, сүйейтін.

ПОДПОРО′ТЬ, порю *сов.* астынан сөгу, сөту.

ПОДПОРО′ТЬСЯ ішінен не астынан сөгілу, сөтілу.

ПОДПОРУ′ЧИК (воен.) революциядан бұрынғы прапорщик пен поручик арасындағы чин.

ПОДПО′ЧВА жер бетінің астыңғы қабаты.

ПОДПО′ЧВЕННЫЙ: подпочвенная вода жер астындағы су.

ПОДПО′ЧЕЧНЫЙ бүйрек астындағы.

ПОДПОЯ′САТЬ, яшу *сов.* бел буу, буыну.

ПОДПОЯ′САТЬСЯ белін буу, буыну.

ПОДПРА′ВИТЬ, влю *сов.* түзеңкіреу, жөндеңкіреу, дұрыстау.

ПОДПРАВЛЯ′ТЬСЯ түзетілу, дұрысталу, оңдалу.

ПОДПРУ′ГА тартпа (ердің), айыл.

ПО′ДПРЫГ секіріс, секіру.

ПОДПРЫ′ГИВАТЬ *несов.* секіру, қарғу.

ПОДПРЫ́ГНУТЬ *сов.* секіріп түсу.

ПОДПРЯГА́ТЬСЯ *см.* **подпрячься.**

ПОДПРЯ́ЖКА параттың шеткісі.

ПОДПРЯ́ЧЬ, рягу *сов.* парлап жегу, қосымша ат жегу.

ПОДПРЯ́ЧЬСЯ қосымша жегілу, қосарланып жегілу.

ПОДПУГНУ́ТЬ *сов.* үркіту, шошыту, қорқыту.

ПО́ДПУСК 1) өзіне жақын жіберу, емуге жіберу; **доим корову без подпуска сыйырды идірмей сауамыз;** 2) мұз астынан балық аулайтын құрал.

ПОДПУСКА́ТЬ *несов.* жақындату, шеніне жолату, жанастыру; **мы теленка не подпускаем к корове** біз бұзауды емізбейміз.

ПОДПУСКНО́Й еметін, емуге жіберілетін (төл).

ПОДПУСТИ́ТЬ, пущу *сов.* өзіне жақын жіберу, жақындату.

ПОДПУШИ́ТЬ, шу *сов.* астына тері тігу, астарлау.

ПО́ДПУШЬ *ж.* 1) ішіктің әдібі (қырылмасын үшін тігіледі); 2) майда жүн.

ПОДПЯ́ТИТЬ, пячу *сов.* (обл.) бірдеменің арасына тықпалап жіберу.

ПОДПЯ́ТНИК (техн.) подпятник: 1) тік тұрып айналатын валдың астынан қоятын жастық; 2) өкше ұлтарағы.

ПОДПЯ́ТОЧНИК 1) еспешінің табан тірегіші; 2) ішкі ұлтан.

ПОДПЯ́ЧИВАТЬ *несов.* **см. подпятить.**

ПОДПЯ́ЧИВАТЬСЯ батырылу, ендірілу.

ПОДРАБО́ТАТЬ *сов.* 1) дайындау, әзірлеу; 2) қосымша табыс табу.

ПОДРАБО́ТАТЬСЯ (спец. простореч.) тозу, бұзылу (көп жұмсалғаннан).

ПОДРА́ВНИВАТЬ *несов.* тегістей беру.

ПОДРА́ГИВАТЬ *несов.* дірілдеу, ауық-ауық қалшылдау, қалтылдау.

ПОДРАЖА́НИЕ еліктеу.

ПОДРАЖА́ТЕЛЬ, *ж.* **подражательница** еліктеуші.

ПОДРАЖА́ТЕЛЬНЫЙ *прил.* **к подражание.**

ПОДРАЖА́ТЬ *несов.* біреуге еліктеу.

ПОДРАЗДЕЛЕ́НИЕ 1) бөлік (үлкен нәрсенің бөлшегі); 2) әскер бөлімшесі.

ПОДРАЗДЕЛИ́ТЬ, делю *сов.* ұсақтау, ұсақтап бөлу.

ПОДРАЗДЕЛЯ́ТЬ, ляю *несов.* **см. подразделить.**

ПОДРАЗДЕЛЯ́ТЬСЯ бөліну.

ПОДРА́ЗНИВАТЬ *несов.* мазақтау, мазақ қылу, өшіктіру, мысқылдау.

ПОДРАЗНИ́ТЬ *сов.* **см. подразнивать.**

ПОДРАЗУМЕВА́ТЬ *несов.* (книжн.) жобалау, оймен табу, ойда тұту.

ПОДРАЗУМЕВА́ТЬСЯ (книжн.) жобалану, өзінен өзі мәлім болу; **это само собой подразумевается** бұл өзінен өзі анық, өзінен өзі көрініп тұр.

ПОДРА́МНИК, подрамок, мка (живоп.) кергіш (ағаш) (сурет салынатын, кенеп, кесте, тоқымалар керілетін).

ПОДРАСТА́НИЕ өсу, ер жету.

ПОДРАСТА́ТЬ *несов.* өсу, ер жету.

ПОДРАСТА́ЮЩИЙ *прич.* **к подрастать** өсіп келе жатқан жеткіншек; **подрастающее поколение** жас жеткеншектер.

ПОДРАСТИ́, сту *сов.* ер жету.

ПОДРА́СТИТЬ, ращу *сов.* өсіру.

ПОДРА́ТЬ, деру *сов.* (простореч.) 1) жырту, дал-дал қылу, жыртып алу, быт-шытын шығару; 2) шыбықпен соғу.

ПОДРА́ТЬСЯ төбелесіп қалу, төбелесу.

ПОДРА́ЩИВАТЬ *несов.* өсіру, жетілту.

ПОДРА́ЩИВАТЬСЯ өсу, жетілу.

ПОДРЕБЕЗЖА́ТЬ, жу *сов.* салдырау, салдыр-гүлдір ету.

ПОДРЁБЕРНЫЙ қабырғаның астындағы, кеуденің ішіндегі.

ПО′ДРЕЗ 1) шананың табан темірі; 2) конкидің табанындағы мүз тілетін пластинкасы.

ПОДРЕ′З 1) *см.* **подрезать**; 2) кесілген жер, кескен жер.

ПОДРЕ′ЗАТЬ, режу, режешь *сов.* қысқарту үшін кесу, күзеу, пішу.

ПО′ДРЕЗНИ, ней *мн.* (обл.) темір табанды шана.

ПОДРЕМА′ТЬ, млю *сов.* қалғу, мұлгу.

ПОДРЕМЫВАТЬ *несов.* *см.* **подремать**.

ПОДРЕШЕ′ТИНА (техн.) үй төбесіндегі сырғауыл.

ПОДРЕШЕ′ТИТЬ, шечу *сов.* көп тіреу қою.

ПОДРО′БНОСТЬ толықтық, анығы; **подробности еще не известны** анығы әлі белгісіз.

ПОДРО′БНЫЙ, бен толық; **п. отчет** толық есеп; **подробно** *нар.*

ПОДРОВНЯ′ТЬ, няю *сов.* тегістеу.

ПОДРО′Д ру тармағы (ішкі рулар).

ПОДРО′СТОК, тка жас өспірім (12 — 15 жасар қыз және ұл бала).

ПОДРУБА′ТЬ *несов.* кесіп қысқарту, шолтайту.

ПОДРУБА′ТЬСЯ кесіліп қысқартылу, шолтайтылу.

ПОДРУБИ′ТЬ, рублю *сов.* *см.* **подрубать**.

ПОДРУ′ГА дос әйел (қыз).

ПОДРУ′ЖЕНЬКА *см.* **подружка**.

ПО-ДРУ′ЖЕСКИ *нар.* достық ретімен.

ПОДРУЖИ′ТЬ, жу *сов.* достасу.

ПОДРУЖИ′ТЬСЯ достасу, жақындасу, тату-дос болу.

ПОДРУ′ЖКА *см.* **подруга**.

ПОДРУМЯ′НИВАТЬ *несов.* қызарту (бетті), аздап қызылға бояу, шырайландыру.

ПОДРУМЯ′НИВАТЬСЯ азырақ қызартылу (бет), шырайлану.

ПОДРУМЯ′НИТЬ, ню *сов.* қызыл шырайландыру (бетті).

ПОДРУМЯ′НИТЬСЯ қызыл шырайлау (бетті).

ПОДРУ′ЧНИК 1) (истор.) біреудің қол астындағы, барыныңқы адам; 2) жәрдемші жұмыскер; 3) станоктің астына қоятын тірек.

ПОДРУ′ЧНЫЙ 1) әрдайым керекті қол астындағы, жақындағы; **п. инструмент** көл аспап; 2) жәрдемдесетін, көмектесетін.

ПОДРЫ′В[1] 1) жырту, түсіру, бұзу; **п. авторитета** беделін түсіру; 2) қатты зиян келтіру.

ПОДРЫ′В[2] астынан қазу; **п. горной породы** тау тектерін бұзу.

ПОДРЫВА′ТЬ *несов.* 1) жырту, тас-талқан қылу; 2) *перен.* зиян келтіру; **п. авторитет** абройды түсіру;

ПОДРЫВНО′Й: подрывные работы дәрімен қыйратып бұзу әрекеті.

ПОДРЫ′ТЬ, рою *сов.* үңгіп қазу.

ПОДРЫ′ТЬСЯ үңгіп қазып көру.

ПОДРЯ′Д[1] подред (бір істі орындауды міндетіне алу).

ПОДРЯ′Д[2] *нар.* қатарымен, бірінің артынан бірі қаз-қатар.

ПОДРЯДИ′ТЬ, ряжу *сов.* 1) жұмысқа жалдау.

ПОДРЯДИ′ТЬСЯ жұмысқа жалдану (бір нәрсені орындауға).

ПОДРЯ′ДНЫЙ *прил. к* **подряд**[1]; **подрядная работа** көтерме жұмыс.

ПОДРЯ′ДЧИК подретші (жұмысты шартпен көтеріп алушы) мерді,—кер.

ПОДРЯЖА′ТЬ *несов.* (простореч.) *см.* **подрядить**.

ПОДРЯЖА′ТЬСЯ 1) жұмысқа жалдану; 2) сәнденіп киіну.

ПОДРЯ′СНИК (церк.) поптардың ішкі ұзын шекпені.

ПОДСА′ДКА жанына, қасына отырғызу.

ПОДСА′ЖИВАТЬ *несов.* *см.* **подсадить**.

ПОДСА′ЖИВАТЬСЯ 1) қасына келіп отыру; 2) отырғызылу.

ПОДСА′К (рыбол.) сүзгі, қолқауға (балық аулайтын).

ПОДСА′ЛИВАТЬ *несов.* түздау.

ПОДСА′ЛИВАТЬСЯ 1) көп түздалу; 2) май жағылу.

ПОДСА′ЛИТЬ, салю *сов.* майлау май жағу.

ПОДСВЕ′ЧНИК шамдал (май шамды отырғызатын ыдыс), шам қойғыш

ПОДСВИ́НОК, нка шошқаның торайы (4 тен 10 айға дейінгі).

ПО́ДСВИСТ ысқырып өлең айту.

ПОДСВИ́СТЫВАТЬ *несов.* өлеңді бидің күйін ысқыртып айту.

ПОДСЕ́В (с. х.) 1) үстеп егу; 2) егілген шөп.

ПОДСЕВА́ТЬ *несов.* 1) қосымша егу; 2) күздік пен жаздық арасына көп жылдық өсімдік егу.

ПОДСЕДЕ́ЛЬНИК айыл (ыңыршақты, ерді таңатын).

ПОДСЕДЕ́ЛЬНЫЙ: **подседельная рана** жауыр; **подседельная лошадь** ерттеулі ат; **подседельный ремень** айыл.

ПОДСЕ́ИВАТЬ *несов. см.* **подсеять.**

ПОДСЕ́ИВАТЬСЯ қосымша себілу, шашылу.

ПОДСЕКА́ТЬ *несов.* 1) ағаштарын кесіп алып, орнын тазарту; 2) түбінен кесіп алу; 3) іліп алу; **п. удочкой** қармаққа іліп алу.

ПОДСЕ́КЦИЯ (офиц.) секция бөлімі.

ПОДСЕ́СТЬ, сяду *сов.* 1) қатар отыру, жақын отыру; 2) арбаға міну.

ПОДСЕ́ЧКА *см.* **подсечь.**

ПОДСЕ́ЧНЫЙ егін салу үшін ағаштан арылтылған (жер).

ПОДСЕ́ЧЬ, секу, **сечешь** *см.* **подсекать.**

ПОДСЕ́ЯТЬ, сею *сов. см.* **подсевать.**

ПОДСИДЕ́ТЬ, сижу *сов.* 1) аңдып отыру; **п. зверя на охоте** аңды аңдып отыру; 2) *перен.* іліктіру, тору.

ПОДСИ́ЖИВАНИЕ *см.* **подсидеть.**

ПОДСИ́ЖИВАТЬ *несов. см.* **подсидеть.**

ПОДСИ́НИВАТЬ *несов.* көкке бояу.

ПОДСИ́НИВАТЬСЯ көкке боялу, нілге салыну.

ПОДСИНИ́ТЬ, синю *сов.* нілдеу.

ПОДСИНИ́ТЬСЯ көкке боялу, нілдену.

ПОДСИ́НЬКА көкке бояу, нілдеу.

ПОДСКА́БЛИВАТЬ *несов.* қыру (пышақпен), тірнектеп аршу.

ПОДСКА́БЛИВАТЬСЯ қырылу, тазартылу.

ПОДСКАЗА́ТЬ, кажу *сов.* 1) жасырын сыбырлап айту; 2) *перен.* есіне түсіру.

ПОДСКА́ЗКА сыбырлап айтылған сөз.

ПОДСКА́ЗЧИК сыбырлаушы, сыбырлап айтып жіберуші.

ПОДСКА́ЗЫВАТЬ *несов. к* **подсказать.**

ПОДСКАКА́ТЬ, скачу *сов. к* **подскакивать.**

ПОДСКА́КИВАТЬ[1] *несов.* 1) шауып келу; 2) қопаңдау, ұшып тұра беру.

ПОДСКА́КИВАТЬ[2] *несов. см.* **подскочить.**

ПОДСКОБЛИ́ТЬ, блю *сов. см.* **подскабливать.**

ПОДСКО́К (спорт.) биіктен секіру.

ПОДСКОЧИ́ТЬ, кочу *сов.* 1) жүгіріп жетіп келу; 2) бір орында тұрып секіру; 3) *перен.* тез көтерілу, (разг.); **температура подскочила** температура кенет жоғарылап кетті.

ПОДСКРЕБА́ТЬ *несов.* 1) қырып тазарту, тазалау; 2) тірнектеп жыйып алу.

ПОДСКРЕБА́ТЬСЯ (простореч.) *страд. к* **подскребать.**

ПОДСКРЕБЫВАТЬ *несов. см.* **подскрести.**

ПОДСКРЕСТИ́, ребу *сов. см.* **подскребать.**

ПОДСЛАСТИ́ТЬ, лащу *сов.* дәмді ету, тәтті қосу.

ПОДСЛА́ЩИВАТЬ *несов. см.* **подсластить.**

ПОДСЛЕ́ДСТВЕННЫЙ тергеудегі.

ПОДСЛЕПОВА́ТЫЙ, ват соқырлау, көзі жақсы көрмейтін.

ПОДСЛЕ́ПЫЙ *см.* подслеповатый.

ПОДСЛУ́ЖИВАТЬСЯ *несов.* жағына істеу.

ПОДСЛУЖИ́ТЬСЯ, жусь *сов. см.* **подслуживаться.**

ПОДСЛУ́ШАТЬ *сов.* жасырын тыңдау.

ПОДСЛУ́ШИВАНИЕ *сущ.* жасырын тыңдау.

ПОДСЛУ́ШИВАТЬ *несов. см.* **подслушать.**

ПОДСЛУ́ШИВАТЬСЯ жасырын тыңдау.

ПОДСМА́ЛИВАТЬ *несов. см.* подсмолить.

ПОДСМА́ЛИВАТЬСЯ қарамайлану, қарамай жағылу.

ПОДСМА́ТРИВАТЬ *несов.* жасырын қарау, көздеу, байқап қарап жүру.

ПОДСМЕ́ИВАТЬСЯ *несов.* біреуге күлу, қалжыңдау, ажуалау.

ПОДСМЕЯ́ТЬСЯ, смеюсь *сов. см.* подсмеиваться.

ПОДСМОЛИ́ТЬ, лю, лишь *сов.* қарамай жағу.

ПОДСМОТРЕ́ТЬ, трю *сов. см.* подсматривать.

ПОДСНЕ́ЖНИК бәйшешек.

ПОДСНЕ́ЖНЫЙ қар астындағы.

ПОДСО́БНЫЙ қосымша, жәрдемші, көмекші.

ПОДСОВА́ТЬ, сую *сов.* (простореч.) қыстырып жіберу, тығып жіберу.

ПОДСО́ВЫВАТЬ *несов.* тыққылау, сұққылау (бір нәрсенің астына); **п. бумагу для подписи** қағазды қол қою үшін тықпалай беру.

ПОДСО́ВЫВАТЬСЯ тығылу, тықпалану.

ПОДСОЗНА́ТЕЛЬНОСТЬ (психол.) *см.* подсознательный.

ПОДСОЗНА́ТЕЛЬНЫЙ шала сезім, күңгірт ұғым, сараланбаған.

ПОДСО́КА кертік (шырын ағызу үшін ағаштың үстіндегі кескен жері).

ПОДСО́Л *см.* подсолить, подсаливать[1].

ПОДСОЛИ́ТЬСЯ, солюсь *сов.* (разг.) түздалыңқырау, біраз түздалу.

ПОДСО́ЛКА *см.* подсол.

ПОДСО́ЛНЕЧНИК күнбағар, күнбағыс.

ПОДСО́ЛНЕЧНЫЙ 1) күнбағардікі; подсолнечное масло күнбағар майы; 2) күн астындағы; 3) дүние, әлем.

ПОДСО́ЛНУХ пісте (семішке).

ПОДСО́СНЫЙ (с. х.) емілетін, суалмаған; **подсосная кобыла** суалмаған бие.

ПОДСО́СОК, ска (с. х.) жаңадан емуді қойған жас төл.

ПОДСО́ХНУТЬ *сов.* кебіңкіреу, құрғай бастау.

ПОДСОЧИ́ТЬ, сочу *сов.* ағаштың қабығын тіліп суын шығару, майын шығару, шайырын шығару.

ПОДСПО́РЬЕ (разг.) сүйеу, сүйеніш.

ПОДСТА́ВА (устар.) қосалқылау; болдырған атты алмастыруға жолда дайындалған көлік.

ПОДСТА́ВИТЬ, влю *сов.* 1) астына тосу; 2) жақын қою; 3) жеуге беру; **нечаянно он подставил мне пешку** байқаусызда ол маған пешкасын беріп қойды.

ПОДСТАВЛЯ́ТЬ, ляю *сов. см.* подставить.

ПОДСТАВНО́Й *прил.* 1) астына қоятын; **п. стол** астына қоятын стол; 2) өтірік, алдамашы; **п. свидетель** өтірік куә.

ПОДСТАКА́ННИК стақан сауыты.

ПОДСТАНО́ВКА (книжн.) алмастырып қою; **решить задачу без подстановки буквенных показателей** есепті әріптік көрсеткішін қоспай шығару.

ПОДСТА́НЦИЯ станцияның бөлімі, аралық жердегі станция (электрдің, телефонның).

ПОДСТА́ТЬ *в знач. сказ. кому, чему* (разг.) сайма-сай, нақ өзіндей.

ПОДСТЕ́ГИВАТЬ[1] *несов.* 1) шыбыртқылау, осқылау; *перен.* асықтыру, қуып жету; 2) ішкі түймесін салу.

ПОДСТЕ́ГИВАТЬ[2] *несов.* астарлап қабу, сыру; **п. пальто** пальтоны қабу.

ПОДСТЕГНУ́ТЬ *сов. см.* подстёгивать[1].

ПОДСТЁЖКА[1] *см.* подстегнуть, подстёгивать[1].

ПОДСТЁЖКА[2] *см.* подстегать, подстёгивать[2].

ПОДСТЕЖНО́Й ішінен түймелепетін.

ПОДСТЕЛИ́ТЬ, лю *сов. см.* подостлать.

ПОДСТЕ́НОК, нка (архит. устар.) қабырғаны, дуалды тіреуіш.

ПОДСТЕРЕГА́ТЬ *несов.* жасырын аңду, аңдып жүру.

ПОДСТЕРЕ́ЧЬ, регу *сов. см.* **подстерегать.**

ПОДСТИЛА́ТЬ *несов.* астына төсеу, жаю.

ПОДСТИ́ЛКА төсеніш; **солома для подстилки** төсеуге керекті сабан.

ПОДСТО́ЛЬЕ столдың астыңғы бөлегі (аяқтары, жақтау ағаштары).

ПОДСТОРА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **подсторожить.**

ПОДСТОРА́ЖИВАТЬСЯ жасырын аңдылу.

ПОДСТОРОЖИ́ТЬ, жу *сов. см.* **подстеречь.**

ПОДСТРА́ГИВАТЬ *несов.* сүргілеу, жұқалап жону.

ПОДСТРА́ГИВАТЬСЯ сүргілену, жұқаланып жонылу.

ПОДСТРА́ИВАТЬ *несов. см.* **подстроить.**

ПОДСТРА́ИВАТЬСЯ *см.* **подстроиться.**

ПОДСТРА́ЧИВАТЬ *несов. см.* **подстрочить.**

ПОДСТРА́ЧИВАТЬСЯ қайылып тігілу.

ПОДСТРЕКА́ТЕЛЬ, *ж.* **подстрекательница** от жағушы, дем беруші, азғырушы.

ПОДСТРЕКА́ТЕЛЬСТВО от жағушылық, дем берушілік, аздырушылық.

ПОДСТРЕКА́ТЬ *несов.* қолтығына су бүркіп қылмысқа тарту.

ПОДСТРЕКА́ТЬСЯ *страд.* к **подстрекать.**

ПОДСТРЕКНУ́ТЬ *сов.* к **подстрекать.**

ПОДСТРЕ́ЛИВАТЬ *несов.* мылтықпен атып жығу, атып түсіру.

ПОДСТРЕ́ЛИВАТЬСЯ атылу.

ПОДСТРЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* атып түсіру, атып жіберу.

ПОДСТРИГА́ТЬ *несов.* қырқып тегістеу, күзеу.

ПОДСТРИГА́ТЬСЯ шашын қырықтыру, шашын қысқарту.

ПОДСТРИ́ЧЬ, ригу *сов.* шашын (жалын) қырқу, күзеу, қысқару.

ПОДСТРИ́ЧЬСЯ *см.* **подстричься.**

ПОДСТРОГА́ТЬ *сов.* жонып тегістеу (жоңқымен жұқалап жонып бір нәрсеге қыйындастыру).

ПОДСТРО́ИТЬ, рою *сов.* 1) жаңына салу, жанастырып салу (үй, т. б.); 2) қатарлап тізу (воен.); 3) музыка аспабының бұрауын біріне бірін үйлестіру; **п. гитару под рояль** гитараны рояльға үндестіру.

ПОДСТРО́ИТЬСЯ 1) үйін басқа құрылысқа жанастырып салу; 2) (воен.) қатарға тұру.

ПОДСТРОЧИ́ТЬ, рочу *сов.* астыңғы жиегін қаю.

ПОДСТРО́ЧНЫЙ 1) кітап бетінің астына я жолдың астына жазылған ескерту; 2) сөзбе-сөз аудару; **п. перевод** сөзбе-сөз аудару.

ПОДСТРУГА́ТЬ *сов. см.* **подстрогать.**

ПОДСТРУ́ГИВАТЬ *несов. см.* **подстругать.**

ПОДСТРУ́ГИВАТЬСЯ жонылып тегістелу (жонылып, жұқартылып бір нәрсеге қыйындастырылу).

ПО́ДСТУП 1) таяу, тақау, бір жерудің маңы; 2) таяу келу үшін ыңғайлы жер, жол.

ПОДСТУПА́ТЬ *несов.* жақындау, таялу.

ПОДСТУПА́ТЬСЯ *см.* **подступиться.**

ПОДСТУПИ́ТЬ, плю *сов.* 1) шабуылдап жақындау, соғысып таяу келу; 2) жақындау; 3) біліну, шығу, көріну (дене сезімі т.); **боль подступила ей под самое сердце** ауру оның жүрегіне таянғандай болды; **слезы подступили к горлу** көз жасы алқымына тығылды.

ПОДСТУПИ́ТЬСЯ жақындап келу, маңайлау; **сегодня к нему не подступиться** бүгін оның маңайына бара алмайсың.

ПОДСУДИ́МЫЙ, *ж.* **подсудимая** айыпкер (сотталушы, сот алдындағы).

ПОДСУ́ДНОСТЬ соттың қарамағына жататын (қылмыс).

ПОДСУ́МОК, мка оқшантай (белге байлап жүретін кішкентай тері сумке).

ПОДСУ́НУТЬ, суну *сов.* 1) астына тығып жіберу; 2) көрсетпей абайсызда салып қою, жақындатып қою; 3) жеңұшынан, жасырып пара беру.

ПОДСУРЬМИ́ТЬ, млю *сов.* қасты сүрмелеу.

ПОДСУ́РЬМЛИВАТЬ *несов. см.* **подсурьмить.**

ПОДСУ́РЬМЛИВАТЬСЯ *см.* **подсурьмиться.**

ПОДСУ́ЧИВАТЬ *несов. см.* **подсучить.**

ПОДСУ́ЧИВАТЬСЯ *см.* **подсучиться.**

ПОДСУЧИ́ТЬ, сучу *сов.* 1) уластыру, өріп жалғастыру; 2) қайыру, түру; **подсучить рукава** жеңді түру.

ПОДСУЧИ́ТЬСЯ *сов.* 1) өріліп уластырылу; 2) түріну (жеңін); сыбану.

ПОДСУ́ШИВАТЬ *несов.* кептіру, күрғату.

ПОДСУ́ШИВАТЬСЯ *см.* **подсушиться.**

ПОДСУШИ́ТЬ, сушу *сов.* 1) күрғату, біраз кептіру; 2) кептіріп алу, қатыру.

ПОДСУШИ́ТЬСЯ 1) кебу, күрғау.

ПОДСУ́ШКА күрғату, кептіру.

ПОДСЧЁТ есебін шығару, санын шығару.

ПОДСЧИТА́ТЬ *сов.* есептеп санын шығару, қорыту.

ПОДСЧИ́ТЫВАТЬ *несов.* санау, есептеу.

ПОДСЧИ́ТЫВАТЬСЯ саналу, есептелінуі.

ПОДСЫЛА́ТЬ *несов.* астыртын жұмсау (бақылау үшін).

ПОДСЫ́ЛКА *см.* **подсылать, подослать.**

ПОДСЫ́ПАТЬ, сыплю (разг.). *сов.* 1) сала түсу; **п. соль** тұз сала түсу; 2) *перен.* жасырып салу, білдірмей салу; **п. яду** білдірмей у салу.

ПОДСЫПА́ТЬ *несов. см.* **подсы́пать.**

ПОДСЫ́ПАТЬСЯ 1) төгілу, шашылу; 2) *перен.* біреуге жарамсақтану, айлакерлену.

ПОДСЫПА́ТЬСЯ *несов. см.* **подсы́паться.**

ПОДСЫХА́ТЬ *несов.* құрғай беру, құрғаңқырау, кебіңкіреу.

ПОДТА́ИВАТЬ *несов.* ери бастау; еріп, жібіп астына су түсу (қар).

ПОДТА́ЛИНА қары еріп кеткен жер.

ПОДТА́ЛКИВАТЬ *несов.* итермелеу, жақындату.

ПОДТА́ЛКИВАТЬСЯ итермелену.

ПОДТА́ПЛИВАТЬ *несов. см.* **подтопить.**

ПОДТА́ПЛИВАТЬСЯ *см.* **подтопиться.**

ПОДТАСКА́ТЬ *сов.* тасып жақындату, тасып ала беру.

ПОДТА́СКИВАТЬ *несов.* тасу.

ПОДТА́СКИВАТЬСЯ сүйреліп тасыла беру.

ПОДТАСОВА́ТЬ, сую *сов.* 1) араластыру (ойын картасын); 2) *перен.* бұрмалау, епте; **п. факты** фактыны үйлестіру.

ПОДТАСО́ВЫВАТЬ *несов. см.* **подтасовать.**

ПОДТАЧА́ТЬ *сов.* қайып тігу (етікті).

ПОДТА́ЧИВАТЬ[1] *несов. см.* **подтачать.**

ПОДТА́ЧИВАТЬ[2] *несов.* 1) қайрау (пышақты); 2) іштен жеу, шіріту (алманың құрты).

ПОДТА́ЧИВАТЬСЯ[1] тігілу, қайылып тігілу (етік).

ПОДТА́ЧИВАТЬСЯ[2] 1) бірдеменің астынан қажалып желінуі; 2) қайралу (пышақ).

ПОДТАЩИ́ТЬ, тащу *сов.* сүйреп, жылжытып жақын әкелу.

ПОДТАЩИ́ТЬСЯ азар жету, сүйретіліп келу.

ПОДТА́ЯТЬ, таю *сов.* астынан еру, ери бастау.

ПОДТВЕРДИ́ТЬ, твержу *сов.* қостау, дұрыстау, мақұлдау (сөзді); 2) бұрынғы айтқанын дұрыс деп тану, дұрыс деп табу, қолдау.

ПОДТВЕРЖДА́ТЬ *несов. см.* **подтвердить.**

ПОДТЁК қанталаған, көгерген жер.

ПОДТЕКА́ТЬ *несов.* 1) астына ағу; 2) астына шалшық су жыйналу; 3) көгеріп ісу.

ПОДТЁЛОК, лка тайынша, тана.

ПОДТЕРЕ́ТЬ, подотру *сов.* 1) сүртін тазалау, дымқыл шүберекпен сүрту; 2) қопарып бүлдіріп алу.

ПОДТЕРЕ́ТЬСЯ 1) қажалу; 2) дореттен кейін сүртіну.

ПОДТЕСА́ТЬ, тешу *сов. что* балталау (агашты), азырақ шауып тегістеу.

ПОДТЁСЫВАТЬ *несов. см.* **подтесать.**

ПОДТЁСЫВАТЬСЯ шабылып тегістелiну, жонылу.

ПОДТЕ́ЧЬ, теку *сов. см.* **подтекать.**

ПОДТИРА́ТЬ *несов. см.* **подтереть.**

ПОДТИРА́ТЬСЯ *см.* **подтереться.**

ПОДТОЛКА́ТЬ *сов.* итермелеу, сырып жылжыту.

ПОДТОЛКНУ́ТЬ *сов.* ақырын итеріп қалу; ✦ *перен.* бірдемеге айдап салу.

ПОДТОЛО́ЧЬ, лку *сов.* түйіп уақтау.

ПОДТОПИ́ТЬ, плю *сов.* 1) азырақ жағып жіберу (пешті); 2) азырақ ерту, балқыту (майды); 3) су жайылу; **в этом году подтопило луга** быйыл шабын жерге су жайылды.

ПОДТОПИ́ТЬСЯ жағыла түсу (пеш).

ПОДТО́ПКА 1) пеш жағу; 2) тамызық.

ПОДТОРГОВА́ТЬ, гую *сов.* сауда қылу, саудамен табу.

ПОДТОРГО́ВЫВАТЬ *несов. см.* **подторговать.**

ПОДТО́РЖЬЕ (устар.) жәрменкенің, базардың алды.

ПОДТОЧИ́ТЬ, чу *сов.* 1) ішінен я астынан жеп зиян келтіру; 2) азырақ қайрау; **болезнь подточила его** ауру оны қажытты.

ПОДТРЕ́НЬКИВАТЬ *несов.* домбыраны шерту.

ПОДТРУ́НИВАТЬ *несов.* біреуді біреуге айдап салу, сықақ қыла беру.

ПОДТРУНИ́ТЬ, ню *сов. см.* **подтрунивать.**

ПОДТРУСИ́ТЬ, трушу *сов.* сілку, қағып түсіру.

ПОДТРУ́СКА сілку, қағу.

ПОДТУПИ́ТЬ, плю *сов.* мұқалту (пышақ).

ПОДТУШЕВА́ТЬ, тушую *сов. что* тушпен қарайту, тушпен бояу.

ПОДТУШЁВЫВАТЬ *несов. см.* **подтушевать.**

ПОДТУШЁВЫВАТЬСЯ тушпен қарайтылу, туш жағылу.

ПОДТЫ́КАТЬ *сов.* тығу, қыстыру, түру.

ПОДТЫКА́ТЬ *несов. см.* **подоткнуть.**

ПОДТЫКА́ТЬСЯ *см.* **подоткнуться.**

ПОДТЯ́ГИВАТЬ *несов.* 1) қаттырақ буыну, тарту (белбеу); 2) бір нәрсеге жылжытып әкеліп жақындату, алдыңғы қатарға тарту; 3) бір жерге бас-аяғын жыйнау.

ПОДТЯ́ГИВАТЬСЯ 1) бас-аяғы жыйналу (отрядтың); 2) белді қатты буу (белбеумен); 3) алдыңғы қатарға қосылу.

ПОДТЯ́ЖКА шалбарды көтеретін ыйық бау.

ПОДТЯНУ́ТЬ *сов.* тарту.

ПОДТЯНУ́ТЬСЯ тартылу; қатарға қосылу.

ПОДУВА́ТЬ *несов.* сәл үрлеп соғу жел.

ПОДУДЕ́ТЬ, дишь *сов. см.* **подудить.**

ПОДУДИ́ТЬ, дишь *сов.* (разг.) сыбызғы тарту, дыбыс шығару.

ПОДУ́ЖНЫЙ (истор.) көлік.

ПОДУЗДОВА́ТЫЙ, ват (охотн.) кемиек.

ПОДУ́ЗДЫВАТЬ *несов.* жүгендеу.

ПОДУ́ЗДЫЙ *см.* **подуздоватый.**

ПОДУ́МАТЬ *сов.* ойлау, ойлану.

ПОДУ́МАТЬСЯ, мается *безл.* ойға келу.

ПОДУ′МЫВАТЬ *несов.* ойлау, көп ойлау, ойлану, ойлай беру, ойлана беру.

ПОДУ′МЫВАТЬСЯ *см.* **подуматься.**

ПОДУРА′ЧИТЬ, чу *сов. кого* біреуді ақмақ қылу, ажуа қыла беру.

ПОДУРА′ЧИТЬСЯ ажуалану, сықақ болу.

ПОДУ′РИВАТЬ *несов.* екілену, ахмақтану, құтыру.

ПОДУРИ′ТЬ, рю *сов.* әулекілену, сайқы-мазақтану.

ПОДУРНЕ′ТЬ *сов.* ,реңкі бұзылу, өңі қашу, сұрсыздану.

ПОДУ′СНИКИ, ков *мн.* мұрттың жебесі, жебе.

ПОДУ′СЬКАТЬ *сов.* өшіктіру, айтақтап салу, айдап салу, атыстыру, шабыстыру.

ПОДУ′СЬКИВАТЬ *несов. см.* **подуськать.**

ПОДУ′СЬКИВАТЬСЯ *страд. к* **подуськивать.**

ПОДУ′ТЬ, дую *сов.* үрлеу, желдету.

ПОДУТЮ′ЖИВАТЬ *несов. см.* **подутюжить.**

ПОДУТЮ′ЖИВАТЬСЯ үтіктелу, үтікпен тегістелу.

ПОДУТЮ′ЖИТЬ, жу *сов.* үтіктеу, үтікпен тегістеу.

ПОДУЧА′ТЬ *несов.* оқу үйрету.

ПОДУЧА′ТЬСЯ іске үйрену, бірдемеге машықтану.

ПОДУ′ЧИВАТЬ *несов.* 1) аздап оқыту, үйрету; 2) азғыру, жел беру.

ПОДУ′ЧИВАТЬСЯ біраз оқып алу, үйреніп алу, машықтану.

ПОДУЧИ′ТЬ, чу *сов.* 1) аздап оқыту, үйрету; 2) азғыру, жел беру.

ПОДУЧИ′ТЬСЯ *сов.* біраз оқып алу, үйреніп алу.

ПОДУ′ШИНА (устар.) жанбасы салық (жан басына салынатын салық).

ПОДУШИ′ТЬ, шу *сов.* иісмай себу, шашу.

ПОДУШИ′ТЬСЯ әтір жағыну, әтір иістену.

ПОДУ′ШКА жастық, көпшік.

ПОДУ′ШНЫЙ жан басы; **подушная подать** жанбасына алатын салық.

ПОДХАЛИ′М, *ж.* **подхалимка** жағымпаз, жарамсақ.

ПОДХАЛИ′МНИЧАТЬ *несов.* жағымпаздану, жарамсақтану.

ПОДХАЛИ′МСТВО жағымпаздық, жарамсақтық.

ПОДХАЛИ′МСТВОВАТЬ, ствую *несов. см.* **подхалимничать.**

ПОДХАЛЮ′ЗА *м. и ж.,* **подхалюзник** *см.* **подхалим.**

ПОДХАЛЮ′ЗНИЧАТЬ *несов. см.* **подхалимничать.**

ПОДХВА′Т 1) қапсыра көтеру; 2) лақтырған нәрсені қағып алу; 3) жең түбі, қолтық.

ПОДХВАТИ′ТЬ, хвачу *сов.* 1) қапсыра құшақтап көтеру; 2) қағып алу; 3) *перен.* жұқтырып алу (ауруды); 4) *перен.* біреуден өрнек алу; 5) көтермелеу, сүйемелдеу (өлең айтқанда).

ПОДХВАТИ′ТЬСЯ қармап ұстау, ұсталу.

ПОДХВА′ТЫВАТЬ *несов. см.* **подхватить.**

ПОДХВА′ТЫВАТЬСЯ1 *см.* **подхватиться.**

ПОДХВА′ТЫВАТЬСЯ2, іле көтеру, жыйырлып тартылу.

ПОДХВО′СТНИК құйысқан.

ПОДХЛЕСТНУ′ТЬ *сов.* шыбықпен осып қалу, айдау; *перен.* асықтыру, жылдамдату.

ПОДХЛЕ′СТЫВАТЬ *несов. см.* **подхлестнуть.**

ПОДХЛЕ′СТЫВАТЬСЯ шыбықпен айдалу; *перен.* асықтырылу, бір жұмысты жылдамдату.

ПОДХО′Д 1) жақын келу, жақындау; 2) бір нәрсеге жақындайтын жер, орын; 3) бір нәрсе істеуге керекті әдіс, амал.

ПОДХОДИ′ТЬ, хожу *несов.* 1) жақындап келу; 2) лайықтану, дәл келу.

ПОДХОДЯ′ЩИЙ, дящ лайық, ыңғайлы, қолайлы.

ПОДХОЛА′ЖИВАТЬ *несов.* суыту (күн райы), салқын түсу.

ПОДХОМУ′ТНИК қамыт астына салатын киіз.

ПОДЦА́ПАННЫЙ жұлып алынған, ұрланған.

ПОДЦА́ПАТЬ *сов. см.* **подцапнуть.**

ПОДЦА́ПНУТЬ *сов.* 1) жұлып алу; 2) алып кету; 3) ұрлау.

ПОДЦА́ПЫВАТЬ *несов. см.* **подцапнуть.**

ПОДЦВЕТИ́ТЬ, цвечу *сов.* 1) жарқ қылу, жылтырату; 2) бояу.

ПОДЦЕДИ́ТЬ, цежу *сов.* сүзу, сүзгілеу (суық затты).

ПОДЦЕДИ́ТЬСЯ сүзіліп құйылу.

ПОДЦЕ́ЖИВАТЬ *несов. см.* **подцедить.**

ПОДЦЕ́ЖИВАТЬСЯ сүзілу.

ПОДЦЕПИ́ТЬ, плю *сов.* 1) қосып іліп кету; 2) астыңғы жағына іліп қою; 3) қармақпен іліп алу; 4) *перен.* тауып алу, іліктіру; ✦ ұрлау, жымқыру.

ПОДЦЕПИ́ТЬСЯ жабысып алу, қыстырылу, қыстырылып тұру.

ПОДЦЕПЛЯ́ТЬ *несов. см.* **подцепить.**

ПОДЦЕПЛЯ́ТЬСЯ *см.* **подцепиться.**

ПОДЧА́Л *см.* **подчалка, подчалок.**

ПОДЧА́ЛИВАТЬ *несов. см.* **подчалить.**

ПОДЧА́ЛИТЬ, лю *сов.* 1) жағаға тоқтау, жақындау; 2) *перен.* біреуді тауып алу, іліктіру.

ПОДЧА́ЛИТЬСЯ жүзіп келіп су жағасына тоқтау, аялдау.

ПОДЧА́ЛКА 1) кеме аялдау; 2) су жағасына жүзіп жақындау.

ПОДЧА́ЛОК, лка тіркемелі жүк кемесі.

ПОДЧА́С *нар.* (разг.) кейде, ауық-ауық.

ПОДЧА́СНИК сағаттың астына қоятын нәрсе.

ПОДЧА́СОК, ска (воен.) күзеттегі қарауылшының көмекшісі.

ПОДЧЁРКИВАТЬ *несов. см.* **подчеркнуть.**

ПОДЧЁРКИВАТЬСЯ 1) астынан сызылу; 2) зейін қойылу, басымырақ көрінү.

ПОДЧЕРКНУ́ТЬ *сов.* 1) астын сызу; 2) зейін салу, көңілін бұру.

ПОДЧЕРНИ́ТЬ, ню *сов.* қарайту, қарайтып бояу.

ПОДЧЕРНИ́ТЬСЯ өзінің бір жерін бояу, қарайту (қасын, шашын).

ПОДЧЕРТИ́ТЬ, черчу *сов.* сызықты жөндеу, дұрыстау.

ПОДЧЕ́РЧИВАТЬ *несов.* сызу.

ПОДЧЕ́РЧИВАТЬСЯ жөнделу, дұрысталу (сызық).

ПОДЧЕСА́ТЬ, чешу *сов.* азырақ қасу.

ПОДЧЕСЫВАТЬ *несов.* шаш тарау, түгін, жүнін жөндеу.

ПОДЧИНЕ́НИЕ бағыну бағынықы болу (грам.)

ПОДЧИНЁННОСТЬ бағынушылық, қол астында болушылық.

ПОДЧИНЁННЫЙ бағынған, қол астындағы; *в знач. сущ.* **подчинённый, ого** *м.*

ПОДЧИНИ́ТЬ, ню *сов.* бағындыру, көндіру, бой сұндыру.

ПОДЧИНИ́ТЬСЯ бағыну, көну, бой сұну.

ПОДЧИНЯ́ТЬ *несов. см.* **подчинить.**

ПОДЧИНЯ́ТЬСЯ *см.* **подчиниться.**

ПОДЧИ́СТИТЬ, чищу *сов. что* 1) тазарту, тазалау; 2) резинкемен өшіру (жазғанды); 3) бұтау, ағашты бұтап жөндеу.

ПОДЧИ́СТИТЬСЯ тазартылу, тазару, тазалану; **улицы у нас подчистились** біздің көшелеріміз біраз тазарып қалды.

ПОДЧИ́СТКА тазарту, тазалау, өшіру.

ПОДЧИСТУ́Ю *нар.* барлығын, түгін қалдырмай, түгелімен.

ПОДЧИЩА́ТЬ *несов. см.* **подчистить.**

ПОДЧИЩА́ТЬСЯ *см.* **подчиститься.**

ПОДШВЫ́РИВАТЬ *несов. см.* **подшвырнуть.**

ПОДШВЫ́РИВАТЬСЯ лақтырылу, лақтырып жіберілу.

ПОДШВЫ́РНУТЬ жоғары лақтыру.

ПОДШЕ́ЕК, шейка (простореч. и спец.) мойынның төменгі жағы.

ПОДШЕПНУ́ТЬ *сов.* ақырын ғана сыбырлау, сыбыр ету.

ПОДШЁПТЫВАТЬ *несов. см.* **подшептнуть.**

ПОДШЁРСТОК, стка түбіт (қырбық жүн).

ПОДШЕ́ФНИК қамқорлыққа алған мекеме, не адам.

ПОДШЕ́ФНЫЙ қамқорлыққа алынған; **п. завод** қамқорлыққа алынған завод.

ПОДШИБА́ТЬ *несов.* 1) ұрып жіберу, салып қалу; 2) ұрып жығу.

ПОДШИБА́ТЬСЯ қағып алыну.

ПОДШИБИ́ТЬ, шибу *сов. см.* **подшибать.**

ПОДШИВА́ТЬ *несов. см.* **подшить.**

ПОДШИВА́ТЬСЯ *см.* **подшиться.**

ПОДШИ́ВКА тігу, тігілген; **п. бумаг** (қағаздардың тігіндісі).

ПОДШИВНО́Й тігілетін, тігілген.

ПОДШИ́ПНИК подшипник (машина бөлшектерінің, я валының сақынасы).

ПОДШИ́ТЬ, подошью́ *сов.* ішкі жағынан, астар жағынан тігу; бүгіп, қайырып тігу; **п. подкладку** астарын тігу; **п. документы** документтерді тігіп қою.

ПОДШИ́ТЬСЯ тігілу.

ПОДШКИ́ПЕР шкипердің жәрдемшісі, көмекшісі.

ПОДШПИ́ЛИВАТЬ *несов. см.* **подшпилить.**

ПОДШПИ́ЛИВАТЬСЯ түйреуішпен түйрелу.

ПОДШПИ́ЛИТЬ, лю *сов.* түйреуішпен түйреу, шаншу.

ПОДШТА́ННИКИ, ков *мн.* іш киім (дамбал).

ПОДШТО́ПЫВАТЬСЯ *несов.* жыртық, жамалу, бүрілу.

ПОДШТУКА́ТУ́РЕННЫЙ әржері балшықпен тегістелген сыланған.

ПОДШТУКА́ТУ́РИВАТЬ *несов. см.* **подштукатурить.**

ПОДШТУКА́ТУ́РИВАТЬСЯ сыланып, майланып жөнделу, тегістелу.

ПОДШТУКА́ТУ́РИТЬ, рю *сов.* тегістеу, сылау, майлап жөндеу.

ПОДШТУ́РМАН штурманың жәрдемшісі.

ПОДШУТИ́ТЬ, шучу *сов.* әзілдеу, қалжыңдау.

ПОДШУ́ЧИВАТЬ *несов.* қалжыңдасу.

ПОДЩЕЛА́ЧИВАТЬ *несов.* сілті қосу, сілтілеу.

ПОДЩЁЛКИВАТЬ *несов. см.* **подщелкнуть.**

ПОДЩЕЛКНУ́ТЬ, ну *сов.* 1) тандай қағу; 2) шерту.

ПОДЩЕПА́ТЬ, щеплю *сов.* шымшылап үзу, үзгілеу, шымшып алу.

ПОДЪЕДА́ТЬ *несов.* ішін жеу, кеміру, жеп бітіру.

ПОДЪЕДА́ТЬСЯ желіну, барлығын жеп бітіру.

ПОДЪЕЗДНО́Й: подъездной путь тақау жол бұтағы (үлкен жолға қосылатын).

ПОДЪЕЗЖА́ТЬ *несов.* 1) көлікпен жақын келу, тақалу; 2) *перен.* жақындасу (жағынып).

ПОДЪЁМ 1) көтеру, көтермелеу; 2) көтерілу, жоғарылау, өркендеу; **п. экономический** шаруашылықтың өркендеуі; 3) өр; 4) аяқтың я етіктің алқымы.

ПОДЪЁМНЫЙ *прил.* көтеретін, көтерілетін; **подъёмная машина** жоғары көтеретін машина; **подъёмные деньги** жол ақша (көшу үшін берілген қаржы).

ПОДЪЕ́СТЬ, ем *сов.* 1) жеу; 2) қою; 3) қоректену, рыйзықтану; **дети всю картошку подъели** балалар көртоптің барлығын жеп қойды.

ПОДЪЕ́ХАТЬ, еду *сов.* көлікпен жақындап келу.

ПОДЪЯЗЫ́ЧНЫЙ тіл астындағы.

ПОДЪЯРЕ́МНЫЙ құлдықтағы, езілудегі, боғаудағы.

ПОДЫГРА́ТЬ *сов. см.* **аккомпанировать.**

ПОДЫГРА́ТЬСЯ *см.* **подыгрываться.**

ПОДЫ́ГРЫВАТЬ жырлаушыға, өлең айтушыға қосылып ойнау, сырнай домбыра.

ПОДЫ́ГРЫВАТЬСЯ біреуді қоштап кеу-кеулеу.

ПОДЫМА́ТЬ *несов. см.* **поднимать.**

ПОДЫМА́ТЬСЯ *см.* **подниматься.**

ПОДЫМИ́ТЬ, млю *сов.* түтін шығару.

ПОДЫМИ́ТЬСЯ түтін шығу, түтін шығарылу.

ПОДЫСКА́ТЬ, ыщу *сов.* іздеу, іздену.

ПОДЫ́СКИВАТЬ *несов. см.* **подыскать.**

ПОДЫ́СКИВАТЬСЯ ізделу, ізделіну.

ПОДЫТО́ЖИВАТЬ *несов. см.* **подытожить.**

ПОДЫТО́ЖИВАТЬСЯ сомасы шығарылу, қорытылу.

ПОДЫТО́ЖИТЬ, жу *сов.* қортынды шығару, нәтижесін білу.

ПОДЫША́ТЬ, шу *сов.* дем алу (ауамен), тыныстау.

ПОДЬЯ́ЧИЙ, чего (истор.) дьяктың көмекшісі, қатшысы.

ПОДЮЖЕ́ТЬ *сов.* (обл.) күшею, дең саулығы арта беру.

ПОДЮ́ЖИННО *нар.* дожыналап, дожынасымен (он екіден).

ПОЕГОЗИ́ТЬ, гожу *сов.* асып-сасу, әбігерлену.

ПОЕДА́ТЬ *несов. см.* **поесть.**

ПОЕДА́ТЬСЯ 1) аздап желіну; 2) барлығы желіну; 3) тістеліп, кемірілп бұлдірілу.

ПОЕДИ́НОК, нка жекпе-жек (соғысу, күресу).

ПОЕ́ЖИВАТЬСЯ *несов. см.* **поежиться.**

ПОЕ́ЖИТЬСЯ, ёжусь *сов.* бүрісу, тыржыпын қалу.

ПО́ЕЗД поезд (отарба).

ПОЕ́ЗДИТЬ, езжу *сов.* 1) көлікпен жүру, қатнасу, мініп жүру.

ПОЕ́ЗДКА сапар, жол жүру (көлікпен), бару.

ПОЕЗДНО́Й поездың, поездағы; **п. мастер** поез шебері.

ПОЁМНЫЙ: поёмный луг жайылма, сулы көгал, су жайылатын алап.

ПОЁНЫЙ *прич.* **к поить;** сүтпен асыралған, суарылған.

ПОЕРШИ́ТЬСЯ, шусь *сов.* ашулану, қызулану.

ПОЕ́СТЬ, ем, ешь *сов.* 1) аздап жеу; 2) ешнәрсе қалдырмай жеп қою; 3) жеп бұлдіру (күйе).

ПОЕ́ХАТЬ, еду *сов.* көлікпен жүру, кету, бару, аттану.

ПОЖА́ДНИЧАТЬ *сов.* ашкөздену, қомағайлану, сараң болу.

ПОЖАЛЕ́ТЬ *сов.* аяу, жаны ашу.

ПОЖА́ЛИТЬ, лю *сов.* шағып тастау.

ПОЖА́ЛОВАТЬ, лую *сов.* хүрметпен шақыру; **прошу п.** келуіңізді сұраймын; **добро п.** хош келдіңіз.

ПОЖА́ЛОВАТЬСЯ шағыну, арыз ету.

ПОЖА́ЛУЙ *вводн. слово* бәлки, бәлкім.

ПОЖА́ЛУЙСТА *частица* рақым қылыңыз, өтінемін *д. м.* **п., не шумите!** шуламаңыздаршы!

ПОЖА́Р 1) өрт; 2) *перен.* қырғын, соғыс, күрес; **как на пожаре** өте тез, асығыс.

ПОЖА́РИТЬ, рю *сов.* 1) біраз қуыру; 2) көп қылып қуыру, пісіру.

ПОЖА́РИТЬСЯ 1) біраз қуырылу; 2) *перен.* күнге күю.

ПОЖА́РИЩЕ[1] зор өрт.

ПОЖА́РИЩЕ[2] өртенген жер.

ПОЖА́РНЫЙ 1) өртті сөндіруші; **пожарная команда** өрт сөндірушілердің командасы; 2) *перен.* өте тығыз, асығыс, тығыл-таяң; **на всякий п. случай я возьму и саблю** тығыл-таяңға керегі болар — қылышымды да аламын.

ПОЖА́ТИЕ қысу (қолды).

ПОЖА́ТЬ, жму *сов.* ору (егінді).

ПОЖА́ТЬСЯ сүмірею, сүмірейіп тұру, бүрісіп тұру.

ПОЖДА́ТЬ, жду *сов.* біраз күту, тосу.

ПОЖЕВА́ТЬ, жую *сов.* 1) біраз шайнау; шайнап байқау; күйсеу.

ПОЖЁВЫВАТЬ *несов.* шайнай беру, күйсей беру.

ПОЖЕЛА́НИЕ тілек.

ПОЖЕЛА́ТЬ *сов.* тілеу, қалау, үміт ету.

ПОЖЕЛТЕ́ЛЫЙ сарғайған.

ПОЖЕЛТЕ́ТЬ *сов.* сарғаю.

ПОЖЕЛТИ́ТЬ, лчу *сов.* сары бояумен бояу, сарғайту.

ПОЖЕНИ́ТЬ, ню *сов. см.* **женить.**

ПОЖЕНИ′ТЬСЯ *см.* **жениться.**

ПОЖЕ′РТВОВАНИЕ қайыр беру, қайыр қылып беру (малдай, ақшалай), шығын ету, садақа ету.

ПОЖЕ′РТВОВАТЬ, твую *сов.* қайыр қылып беру, садақа ретінде беру.

ПОЖЕ′ЧЬ, жгу *сов.* көп жағу, өртеп бітіру.

ПОЖИ′ВА табыс, олжа.

ПОЖИВА′ТЬ *несов.* (разг.) өмір сүру, күн көру.

ПОЖИВИ′ТЬСЯ, влюсь *сов. чем* (разг.) пайдалану (өзінің мақсатына), өз пайдасын шығарып қалу.

ПОЖИГА′ТЬ *несов. см.* **пожечь.**

ПОЖИГА′ТЬСЯ көп жағылу.

ПОЖИ′ЖЕ *сравн. ст.* сүйықтау, сүйығырақ.

ПОЖИ′ЗНЕННЫЙ өмірлік, өмірінше, өмір бойына.

ПОЖИЛО′Й тоқтаған, мосқал, сары кідір.

ПОЖИМА′ТЬ *несов.* қысу, қысып қою, сығу.

ПОЖИМА′ТЬСЯ *см.* **пожаться.**

ПОЖИНА′ТЬ *несов.* ору (орақпен); **что посеешь, и пожнёшь** нені ексең, соны орарсың.

ПОЖИ′НКИ, нок *мн.* (обл.) орақтың ақыры, орудың соңы.

ПОЖИРА′ТЬ *несов.* қомағайланып жеу, жалмау; жұтып қою, бітіру, жеп жіберу.

ПОЖИРЕ′ТЬ *сов.* (разг.) семіру.

ПОЖИРНЕ′ТЬ *сов. см.* **пожиреть.**

ПОЖИ′ТКИ, ток *мн.* дүние, үй мүлкі (киім, аяқ-табақ); ✦ *перен.* тапқан-таянған.

ПОЖИ′ТЬ, живу *сов.* өмір сүру, тіршілік ету.

ПО′ЖНЯ (с. х.) шабындық, жәмке.

ПОЖО′Г и **пожога** ағашы өртелген жер.

ПОЖРА′ТЬ, жру *сов. см.* **пожирать.**

ПОЖУРИ′ТЬ, рю *сов.* ұрсып ақыл айту, тілдеу, сөгу.

ПО′ЗА 1) дене келбеті; 2) *перен.* сырлану, болғансу, мұлайымсу.

ПОЗАБА′ВИТЬ, влю *сов.* көңіл көтеру, көңілдендіру.

ПОЗАБО′ТИТЬСЯ, бочусь *сов.* қамын жеу, қамқор болу (біреуге).

ПОЗАБЫВА′ТЬ *несов.* ұмыта беру, бірте-бірте ұмыту, естен шығару.

ПОЗАБЫ′ТЬ, буду *сов.* ұмытып кету.

ПОЗАВИ′ДОВАТЬ, дую *сов.* қызғану, қызығу, күндеу.

ПОЗА′ВТРАКАТЬ *сов.* ертеңгі тамақ ішу, сәске тамағын ішу.

ПОЗАВЧЕРА′ *нар.* кешенің алдыңғы күні, бүрнағы күн (үшінші күн).

ПОЗАВЧЕРА′ШНИЙ бүрнағы күнгі.

ПОЗАДИ′[1] *предлог ср. п.* артынсоңында.

ПОЗАДИ′[2] аржағында, артында.

ПОЗАИ′МСТВОВАТЬ, ствую *сов.* қарыз алу.

ПОЗАЛОЖИ′ТЬ, жу *сов.* тырындау, тығу (тесікті).

ПОЗАНИМА′ТЬСЯ *сов.* біраз істеу.

ПОЗАНЯ′ТЬСЯ, займусь *сов. см.* **позаниматься.**

ПОЗАПРО′ШЛЫЙ бүрнағы (күн, жыл); **п. год** бүрнағы жылы.

ПОЗА′РИТЬСЯ, рюсь *сов.* қызығу, қызығып қарау, күндеу.

ПОЗВА′НИВАТЬ *несов.* сылдырату, сылдырлату (қоңырауды), телефон соққылау.

ПОЗВА′ТЬ, зову *сов.* шақыру.

ПОЗВЕНЕ′ТЬ, ню *сов.* сылдырау, сылдырлату (қоңырауды).

ПОЗВОЛЕ′НИЕ рұхсат; **с вашего позволения я примусь работать** сіздің рұхсатыңыз бойынша мен кәзір жұмысқа кірісемін; ✦ **с позволения сказать** айыпқа бұйырмасаңыз (кекетіп айтқан мысқыл сөз).

ПОЗВОЛИ′ТЕЛЬНЫЙ, лен (книж.) мүмкін ештемеге қарсы емес, істеуге болатын.

ПОЗВО′ЛИТЬ, лю *сов.* рұхсат қылу, рыйзашылық беру.

ПОЗВОЛЯ′ТЬ *несов. см.* **позволить; п. себе слишком много** өз еркімен кетіңкіреп қалу, қоспағанды істеу, орынсыздық қылу.

ПОЗВОЛЯ′ТЬСЯ рұхсат етілу, рый-

зашылық берілу; **ему все позволяется делать** оның не істеймін деседе еркі өзінде болсада ерік берілген.

ПОЗВОНИ́ТЬ, ню *сов.* қоңырау қағу, сылдырату, телефон соғу.

ПОЗВОНИ́ТЬСЯ телефонмен сөйлесу.

ПОЗВОНКИ́, ков *мн.* омыртқалар.

ПОЗВОНО́ЧНИК омыртқа сүйектері беломыртқа.

ПОЗВОНО́ЧНЫЙ омыртқалы; **позвоночные животные** омыртқалы жануарлар.

ПОЗВУЧА́ТЬ, чу *сов.* дыбыс шығару, сылдырлау.

ПОЗДНЕ́НЬКО *нар.* өте кеш, тым кеш.

ПО́ЗДНО *нар.* кеш, соңра, кейін.

ПОЗДНОВА́ТО *нар.* кешірек, соңырақ.

ПОЗДНЯ́К кенже туған (қозы, бұзау т. б.).

ПОЗДОРО́ВАТЬСЯ *сов.* амандасу, сәлемдесу.

ПОЗДОРОВЕ́ТЬ *сов.* жазылу, сауығу.

ПОЗДОРО́ВИТЬСЯ *безл. сов.* (жеке кездеспейтін, «не» мен қосылып келетін сөз); **ему не поздоровится** оған жақсы болмайды.

ПОЗДРАВИ́ТЕЛЬ, *ж.* **поздравительница** құттықтаушы, құттықтау, сөз айтушы.

ПОЗДРАВИ́ТЕЛЬНЫЙ құттықтау; **поздравительная телеграмма** құттықтау телеграмма.

ПОЗДРА́ВИТЬ, влю *сов.* құттықтау.

ПОЗДРАВЛЕ́НИЕ құттықтау.

ПОЗДРАВЛЯ́ТЬ *несов.* құттықтау.

ПОЗДРАВЛЯ́ТЬСЯ құттықталу.

ПОЗЕВА́ТЬ *сов.* есінеу.

ПОЗЕ́ВЫВАТЬ *несов.* есіну, есіней беру.

ПОЗЕЛЕНЕ́ТЬ *сов.* көгеру, көкшіл тарту.

ПОЗЕЛЕНИ́ТЬ, ню *сов.* көгерту, көкке бояу.

ПОЗЁМ (с. х.) жер өңдеу үшін қолданылатын малдың қыйы көң.

ПОЗЕМЕ́ЛЬНЫЙ жер пайдалануға байланысты; **п. налог** жер салығы.

ПОЗЕ́МНЫЙ 1) *прил. к* **позём;** көңді; 2) жаяу борасын, үйтқыма соқпа жел.

ПОЗЁР күлгірлік, күлгір адам.

ПОЗЁРСТВО монтандық, сырланымпаздық.

ПО́ЗЖЕ *нар.* кейінірек, соңыра, жайырақ, кешірек.

ПОЗИМОВА́ТЬ, мую *сов.* қыстау, қыстап шығу.

ПОЗИ́РОВАТЬ, рую *несов.* 1) суретшінің алдында денесін белгілі қалыпта ұстау; 2) сырлану, қоқыйлану, сыпайы көріну.

ПОЗИТИ́В (фот.) позитив (негативтен көшіріп алатын сурет).

ПОЗИТИВИ́ЗМ позитивизм: 1) бөлмыспен сананың қарым-қатысын шеңуден бас тартатын субъективтік-идеалистік философия ағымы; 2) шындыққа тәжрибе арқылы, фактыларқылы ғана қарау.

ПОЗИТИВИ́СТ позитивизмді жақтаушы.

ПОЗИТИВИ́СТСКИЙ позитивистік; **п. взгляд** позитивистік көзқарас.

ПОЗИТИ́ВНЫЙ 1) позитивті; 2) фактыға сүйенген, тәжрибеге сүйенген.

ПОЗИЦИО́ННЫЙ позициялық; **позиционная война** позициялы, соғыс (аңдысып жатып атысу).

ПОЗИ́ЦИЯ позиция (соғыс орны көз-қарас).

ПОЗЛАТИ́ТЬ, злащу *сов.* (устар.) алтын жалату, алтынға малу, алтындау.

ПОЗЛАЩА́ТЬ *сов.* (устар.) *см.* **позлатить.**

ПОЗЛИ́ТЬ, злю *сов.* ашуландыру, ызаландыру.

ПОЗЛИ́ТЬСЯ *сов.* ашулану, ызалану.

ПОЗЛО́БСТВОВАТЬ, ствую *сов.* (книжн.) қаһарлану, ашулану, ашу қысу.

ПОЗЛОРА́ДСТВОВАТЬ, ствую *сов.* біреудің қайғысына қуану, масайрау, шаттану.

ПОЗНАВА́ЕМОСТЬ танырлық, аңдайтындық, білуге болатындық.

ПОЗНАВА́ЕМЫЙ, ваем білуге болатын сыры ашылатын; **материальный**

мир познаваем материалдық дүниенің сырын тануға болады.

ПОЗНАВА′ТЕЛЬНЫЙ танырлық; білерлік; **познавательная способность** таңу, білу қабілеті.

ПОЗНАВА′ТЬ, знаю *несов.* тану, білу, аңлау, түсініп жету.

ПОЗНАВА′ТЬСЯ танылу, біліну, аңлау, түсінілу.

ПОЗНАКО′МИТЬ, млю *сов.* таныстыру.

ПОЗНАКО′МИТЬСЯ танысу.

ПОЗНА′НИЕ білім, ғылым (білу, тану, аңлау).

ПОЗНА′ТЬ *сов. см.* **познавать.**

ПОЗОЛО′ТА жалатылған алтын (нәрсеге жалатылған алтын).

ПОЗОЛОТИ′ТЬ, лочу *сов.* алтын жалату, алтынмен қаптау, алтындау.

ПОЗО′Р масқарашылық, қара бет.

ПОЗО′РИТЬ, рю *сов.* масқаралау, хорлау.

ПОЗО′РИТЬСЯ масқаралану, хорлану.

ПОЗО′РНЫЙ, рен *прил. к* **позор; п. поступок** масқаралық іс; **п. результат работы** істің ақыры масқарашылықпен тынды; **позорно** *нар.*

ПОЗУМЕ′НТ зер, оқа.

ПОЗУМЕ′НТНЫЙ зер, оқа істейтін, даярлайтын.

ПОЗУМЕ′НТОВЫЙ зермен, оқамен істелген, не оқадан, зерден істелген.

ПОЗЫ′В 1) шақыру; 2) шабыт келу, көңіл соғу; 3) атау; **п. к рвоте** құсқысы келу.

ПОЗЫВА′ТЬ *несов.* бір нәрсеге ынғайлау, керек қылу, тілеу, бой ұру.

ПОЗЫВНО′Й, позывный шақыру; **позывные сигналы** шақыру сигналдары (белгілері).

ПОЗЯ′БНУТЬ *сов.* үсіп кету (өсімдік); **все всходы позябли** көгеріп өнін шыққан егін үсіп кетті.

ПОИГРА′ТЬ *сов.* ойнау, біраз ойнау.

ПОИ′ГРЫВАТЬ *несов.* (разг.) андасанда ойнау.

ПОИЗДЕРЖА′ТЬ, ржу *сов.* біразырақ устап қою, жұмсап жіберу, тұтынып қою (ақша).

ПОИЗДЕРЖА′ТЬСЯ біразырақ жұмсалу, ұсталу, тұтынылу (ақша).

ПОИ′ЛКА (с. х.) 1) мал, құс суаратын астау; 2) ауруға ас ішкізетін аяқ.

ПОИМЕ′ННЫЙ аталуы; **п. список** кісі аттарының тізімі; **поименно** *нар.* атын атап (әркімнің).

ПОИМЕНОВА′ТЬ, ную *сов.* ат қою, атын атау, атап айту.

ПОИ′МКА ұстау, ұстап алу (аңдып жүріп, іздеп жүріп ұстау).

ПОИМУ′ЩЕСТВЕННЫЙ мүлікке салынатын; **п. налог** мүлік салығы.

ПОИ′МЩИК ұстаушы, қуғыншы.

ПОИНТЕРЕСОВА′ТЬСЯ, суюсь *сов.* қызығу, білгісі келу, құмарлану.

ПОИНТРИГОВА′ТЬ, гую *сов.* қыздыру, қытығына тию.

ПО′ИСК 1) іздеу, қарау, қуу; соңына түсу; 2) тексеру, зерттеу.

ПОИСКА′ТЬ, ищу *сов.* іздеу, іздестіру.

ПОИ′СТИНЕ шын, нағыз, өте ақыйқат.

ПОИСТРА′ТИТЬ, трачу *сов. см.* **поиздержать.**

ПОИСТРА′ТИТЬСЯ *см.* **поиздержаться.**

ПОИ′ТЬ, пою *несов.* суару, ішкізу.

ПО′ЙЛО (с. х.) шыланған жем.

ПОЙЛУ′ШКА (с. х.) *см.* **поилка** (1-е значен.).

ПО′ЙМА өзен алқасы (су жайылатын).

ПОЙМА′ТЬ *сов.* ұстау, ұстап алу.

ПОЙТИ′, пойду *сов.* бару, кету.

ПОКА′ *нар.* әзірге, әзірше.

ПОКА′З 1) көрініс, көрсету; 2) *перен.* сыйпаттау; **п. действительности в литературе** әдебиетте болмысты, шындықты сыйпаттау.

ПОКАЗА′НИЕ 1) көрсету; 2) куа сөз; **свидетельское п.** куаның сөзі.

ПОКАЗА′ТЕЛЬ *м.* көрсеткіш (белгілі санды қаншаға көбейтуді көрсететін цифр я әріп).

ПОКАЗА′ТЕЛЬНЫЙ, лен үлгілі; **п. суд** үлгілі сот.

ПОКАЗА′ТЬ, кажу *сов.* 1) көрсету, қарату; 2) куалік беру.

ПОКАЗА́ТЬСЯ көрінү, көрсетілу.

ПОКАЗНО́Й 1) бояма, әсіре қызыл, өтірік; 2) бір көрме, көз алдар; **показные слезы** өтірік көз жас.

ПОКА́ЗЫВАТЬ *несов. см.* **показать.**

ПОКА́ЗЫВАТЬСЯ *см.* **показаться.**

ПОКАЛИ́ТЬ, лю *сов.* қақтау суару (металды).

ПОКА́ЛЫВАТЬ *несов.* 1) жарғылау (отын); 2) сұғып алу, шанышқылау, түйрелеу.

ПОКАЛЯ́КАТЬ *сов.* (простореч. фам.) сөйлесу, анау-мынау десу.

ПОКА́МЕСТ, ПОКА́МЕСТЬ *нар.* әзірше, уақытша.

ПОКАНИФО́ЛИТЬ, лю *сов. что* смычокке канифол сүрту, жағу.

ПОКАНЮ́ЧИТЬ, чу *сов.* (простореч.) ығыр қылу, ер қашты қылу.

ПОКА́ПАТЬ *сов.* 1) тамшылатып төгу, азырақ тамызу; 2) бірер таму, сіркіреу; **дождь покапал и перестал** жаңбыр бірер тамды да басылып қалды.

ПОКА́ПЧИВАТЬ[1] *несов.* түтінге түтету.

ПОКА́ПЧИВАТЬ[2] *несов.* ыстау, сүрлеу.

ПОКА́ПЫВАТЬ[1] *несов.* тама беру, тамшылай беру (жауын).

ПОКА́ПЫВАТЬ[2] *несов.* біртіндеп қаза беру.

ПОКАРА́ТЬ *сов.* жаза беру, қатты жазалау.

ПОКАРАУ́ЛИТЬ, лю *сов. кого-что* қарауылдай тұру, бір аз қарауылдау.

ПОКА́РКАТЬ *сов.* қарқылдау, бірнеше рет қарқылдау.

ПОКА́РМЛИВАТЬ *несов.* аздап жегізе беру, асырай түсу.

ПОКАТА́ТЬ *сов.* 1) сырғанақ тепкізу; 2) домалату.

ПОКАТА́ТЬСЯ бірдеңеге мініп ерсілі-қарсылы жүру.

ПОКАТИ́ТЬ, качу *сов.* 1) домалату; 2) бір жаққа шауып кету.

ПОКАТИ́ТЬСЯ 1) домалап, домаланып кету; 2) құлау, тайып кету.

ПОКА́ТОМ *нар.* (разг.) ылдыйлап барып, сырғанап келіп.

ПОКА́ТОСТЬ ылдый ойпат жантық, көлбек.

ПОКА́ТЫВАТЬ *несов.* сырғанақ тепкізу, жүргізу.

ПОКА́ТЫВАТЬСЯ *несов.* **п. со смеху** шегі қатып күлу, күліп ішексілесі қату.

ПОКА́ТЫЙ, кат ойнақ, көлбек, ылдый.

ПОКАЧА́ТЬ, чаю *сов.* шайқау, теңселту, тербету.

ПОКАЧА́ТЬСЯ шайқалу, тербетілу.

ПОКА́ЧИВАНИЕ 1) шайқау; 2) теңселту, теңселу.

ПОКА́ЧИВАТЬ *несов. см.* **покачать.**

ПОКА́ЧИВАТЬСЯ шайқалу, теңселу.

ПОКАЧНУ́ТЬ *сов.* теңселту, шайқалту.

ПОКАЧНУ́ТЬСЯ теңселіп кету, шайқалу.

ПОКА́ШЛИВАТЬ *несов.* жөтелу, жөтеліп қою.

ПОКА́ШЛЯТЬ *сов.* жөтелу жөтеліп ауру.

ПОКАЯ́НИЕ 1) мойындау; 2) тәубе қылу; 3) еріксіз ғибадат қылуға үкім ету (доревол.).

ПОКА́ЯТЬСЯ *сов.* өкіну, тауба қылу.

ПОКВИТА́ТЬСЯ *сов.* есеп айыру, борыштан арылу, алдына келтіру.

ПОКИВА́ТЬ *сов.* басын изеу.

ПОКИДА́ТЬ[1] *сов. см.* **побросать.**

ПОКИДА́ТЬ[2] *несов. см.* **покинуть.**

ПОКИ́ДЫВАТЬ *несов.* аздап лақтыру, тастау.

ПОКИ́НУТЬ *сов.* тастап кету, айрылып кету.

ПОКИПЕ́ТЬ, плю *сов.* бір аз қайнау.

ПОКИПЯТИ́ТЬ, пячу *сов.* біраз қайнату.

ПОКЛА́ДИСТОСТЬ көнбістілік, көнгіштік, ынтымақтылық.

ПОКЛА́ДИСТЫЙ, дист көнбіс, тез көнгіш, ынтымақшыл.

ПОКЛА́ЖА жүк.

ПОКЛА́НЯТЬСЯ, няюсь *сов.* бас ию, өтіну, тағзым ету.

ПОКЛА́СТЬ, кладу *сов.* сала беру, тией беру, толтыра беру.

ПОКЛЕВА́ТЬ, клюю *сов.* 1) шұқып бітіру, бұлдіру; 2) шұқып жеу.

ПОКЛЕВЕТА́ТЬ, вещу *сов.* өсектеу, өсек айту.

ПОКЛЕВКА балықтың (қармақты) қабуы.

ПОКЛЕВЫВАТЬ *несов.* аздап шұқу.

ПОКЛЕП жала жабу, өтірік қаралау.

ПОКЛЕПА́ТЬ[1] *сов.* шегелеу (шегенің екі басын жымыру).

ПОКЛЕПА́ТЬ[2], плю *сов.* жала жабу.

ПОКЛИ́КАТЬ, кличу *сов.* айқайлап шақыру.

ПОКЛО́Н 1) тағзым, сәлем; 2) өтініп сұрау.

ПОКЛОНЕ́НИЕ бағыну, бас ию, өмір тұту.

ПОКЛОНИ́ТЬСЯ, нюсь *сов.* бас ию, амандасу.

ПОКЛО́ННИК, *ж.* **поклонница** бағынған, бас иген, ғашық жар.

ПОКЛОНЯ́ТЬСЯ *несов. см.* **поклониться.**

ПОКЛЯ́НЧИТЬ, чу *сов.* тілену, сұрану.

ПОКЛЯ́СТЬСЯ, лянусь *сов.* ант ету, ант ішу.

ПОКОВЕ́РКАТЬ *сов.* бұлдіру, қақсату; *перен.* бұзу, бұрмалау.

ПОКО́ВКА (техн.) соғу, сом темр, құрсаулау.

ПОКО́ВОЧНЫЙ *прил. к* **поковка.**

ПОКОВЫЛЯ́ТЬ *сов.* шойқандау, ақсаңдау.

ПОКОВЫ́РИВАТЬ *несов.* аздап шұқу, қопарып қою.

ПОКОВЫРЯ́ТЬ, ряю *сов.* шұқылау.

ПОКО́ИТЬ, кою *несов.* тыныштық беру, маза беру.

ПОКО́ИТЬСЯ сүйену, негізделу.

ПОКО́Й тыныштық; **вечный п.** өлім.

ПОКО́ЙНИК, *ж.* **покойница** өлік, марқұм.

ПОКО́ЙНИЦКАЯ *род. п.* ой, *сущ.* өліктер бөлмесі.

ПОКО́ЙНЫЙ, коен 1) өлген, марқұм; 2) тыныш, рахат; **покойной ночи** жай жатып жақсы тұрыңыз.

ПОКОЛА́ЧИВАТЬ *несов.* ұру, соғу, соққылау.

ПОКОЛДОВА́ТЬ, дую *сов.* сыйқырлау, көз байлау, дуа қылу.

ПОКОЛЕБА́ТЬ, блю *сов.* қозғалту, орнынан қозғалту, теңселту, тітірету.

ПОКОЛЕБА́ТЬСЯ қозғалу, шайқалу, теңселу, тітірену.

ПОКОЛЕ́НИЕ нәсіл, ұрпақ; **молодое п.** жас буын, ұрпақ.

ПОКОЛЕСИ́ТЬ, лешу *сов.* қыдыру, тентіреу, кезу.

ПОКОЛЕ́ТЬ, лею *сов.* (простореч.) қырылып қалу.

ПОКОЛОТИ́ТЬ, лочу *сов.* 1) ұру, соғу, соққылау; 2) қағу (терезені, есікті); 3) сындыру, қыйрату; **поколотил всю посуду** ыдыс атаулының бәрін сындырды.

ПОКОЛОТИ́ТЬСЯ уатылу, сыну, ұрылу, соғылу.

ПОКОЛО́ТЬ, лю *сов.* бірнеше жерден шаншу; жару.

ПОКОЛУПА́ТЬ *сов.* шұқылап айыру.

ПОКОЛУ́ПЫВАТЬ *несов. см.* **поколупать.**

ПОКО́МКАТЬ *сов. см.* **скомкать.**

ПОКОНОПА́ТИТЬ, пачу *сов.* мүктеу (тесік, жарықты бітеу), тығындау.

ПОКО́НЧИТЬ, чу *сов.* 1) бітіру, аяқтау; 2) өлтіру, жоқ қылу; **фашистский офицер покончил жизнь самоубийством** фашист офицері өзінөзі өлтірді.

ПОКОПА́ТЬ *сов.* қаза беру.

ПОКОПА́ТЬСЯ шұқыланып жүріп алу, қазыну.

ПОКОПТЕ́ТЬ, пчу *сов.* түтеу, түтіндеп тұру.

ПОКОПТИ́ТЬ, пчу *сов.* ыстау, сүрлеу.

ПОКОРЕ́ЖИТЬ, жу *сов.* мыжырайту, майыстыру.

ПОКОРЕ́ЖИТЬСЯ мыжыраю, майысу.

ПОКОРЕ́НИЕ соғысып бағындыру, жеңіп қарату.

ПОКОРИ́ТЕЛЬ, *ж.* **покорительница** жеңімпаз.

ПОКОРИ́ТЬ[1], рю *сов.* жеңіп қарату, күшпен бағындыру.

ПОКОРИ́ТЬ[2], рю *сов.* көзінше ескерту, айыбын бетіне басу.

ПОКОРИ́ТЬСЯ бағыну, жеңілу, тізе бүгу.

ПОКОРМИ́ТЬ, млю *сов.* тамақтандыру, тамақ беру.

ПОКОРМИ́ТЬСЯ тамақтану, тамақ жеу.

ПОКО́РНЕЙШИЙ *пр. ст.* зор кішілікпен, төмендікпен (ертеде өтінудің сыпайы түрі).

ПОКО́РНОСТЬ толық бағынушылық.

ПОКО́РНЫЙ, рен бағынышты; **покорно** *нар.*

ПОКОРО́БИТЬ, блю *сов. см.* **коробить.**

ПОКОРО́БИТЬСЯ алшаю, қыйсаю, қажу.

ПОКО́РСТВОВАТЬ, ствую *несов.* (устар.) бағыну, бас ию, бабын табу.

ПОКОРО́ЧЕ *нар.* қысқарақ.

ПОКОРЯ́ТЬ *несов.* жеңу, бағындыру, күшпен қарату.

ПОКОРЯ́ТЬСЯ бағыну, бой сұну.

ПОКО́С 1) шабын (пішендік, шабындық жер); 2) шөп шабатын мезгіл.

ПОКОСИ́ТЬ[1], кошу *сов.* шөпті шабу.

ПОКОСИ́ТЬ[2], кошу, косишь *сов.* жантайғу, қыйсайту.

ПОКОСИ́ТЬСЯ 1) қырын қарау, көзін аларту; 2) жантайып, қыйсайып қалу.

ПОКО́СНИК (обл.) орақшы, шабыншы.

ПОКО́СНЫЙ шабындық жер.

ПОКОЧЕВА́ТЬ, чую *сов.* көшу, көшіп жүру.

ПОКРА́ЖА 1) ұрлық-қарлық; 2) ұрланған нәрсе.

ПОКРА́ПАТЬ, аю и плю *сов.* 1) жауын сіркіреу; 2) сепкіл басу, теңбілдену.

ПОКРА́ПЫВАТЬ *несов.* сіркіреп тұру (жауын).

ПОКРА́СИТЬ, крашу *сов.* 1) бояу, бояп алу; 2) боямалдау.

ПОКРАСНЕ́ТЬ *сов.* қызарып кету, қызару.

ПОКРА́СТЬ, краду *сов.* көп нәрсені ұрлап кету, үптеп кету.

ПОКРАХМА́ЛИТЬ, лю *сов.* азырақ крахмалдау.

ПОКРЕХТЕ́ТЬ *см.* **покряхтеть.**

ПОКРИВИ́ТЬ, влю *сов.* қыйсайту, қыңырайту.

ПОКРИВИ́ТЬСЯ қыйсаю, қыңыраю, қыйсаңдау.

ПОКРИВЛЯ́ТЬСЯ, ляюсь *сов.* бір аз қыйсаңдау.

ПОКРИ́ВАТЬ *несов.* ауық-ауық айқайлау.

ПОКРИЧА́ТЬ, чу *сов.* байбалаңдау, бажаландау.

ПОКРО́В[1] қабыршық, жамылғы, жамылтқы.

ПОКРО́В[2] (церк.) покров мейрамы (ескі стиль бойынша 1 октябрь).

ПОКРОВИ́ТЕЛЬ, *ж.* **покровительница** қамқоршы, қорғаушы, жақтаушы.

ПОКРОВИ́ТЕЛЬСТВО қорғаушы болу, қамқоршылық қылу.

ПОКРОВИ́ТЕЛЬСТВОВАТЬ, ствую *несов.* жақтау, қорғау.

ПОКРО́ВНЫЙ *прил. к* **покров**[1]; **покровные ткани** сыртқы қабат (тері, қыртыс).

ПОКРОИ́ТЬ, крою *сов.* пішу.

ПОКРО́Й үлгі, киім үлгісі.

ПОКРО́МА, **покромка** (спец.) кездеменің жиегі, шеті.

ПОКРОМСА́ТЬ *сов.* кескілеу, ойсыратып кесу, қыйқалау.

ПОКРОПИ́ТЬ, плю *сов.* 1) бүркіп жауу, себелеп жауу; 2) аздап бүрку, (жаңбыр).

ПОКРОШИ́ТЬ, шу *сов.* азырақ турау, уақтау, үгу.

ПОКРУЖИ́ТЬ, жу *сов.* (разг.) 1) айналу; (адасып жүру, адасып бір жерді айнала беру); 2) сапар шегіп шарлау.

ПОКРУЖИ́ТЬСЯ айналу.

ПОКРУПНЕ́ТЬ *сов.* ірілену.

ПОКРУТИ́ТЬ, кручу *сов.* айналдыру; айналдыра беру.

ПОКРУТИ́ТЬСЯ айналу.

ПОКРУЧИ́НИТЬСЯ, нюсь *сов.* қайғыру, уәйімдеу, уәйім қылу.

ПОКРЫВА́ЛО жапқыш, жамылғы; **п. для постели** төсек жапқыш; **она**

шля под белым покрывалом ол ақ жамылып келе жатты.

ПОКРЫВА'ТЬ *несов.* жабу, қаптау, тұмалау, тұмшалау.

ПОКРЫВА'ТЬСЯ *см.* покрыться.

ПОКРЫ'ТЫЙ жабылған, қапталған.

ПОКРЫ'ТЬ, крою *сов.* 1) жабу, бүркеу, қаптау; 2) өтеу (борышты); 2) лағнаттап сөгу.

ПОКРЫ'ТЬСЯ үстіне бірдеңе жамылу.

ПОКРЫ'ШКА қақпақ, жапқыш, кап.

ПОКРЯ'КАТЬ *сов.* (разг.) қырқылдау, қырылдау (үйрек).

ПОКРЯ'КИВАТЬ *несов.* (разг.) оқтым-оқтым қырылдау.

ПОКРЯХТЕ'ТЬ, хчу *сов.* (разг.) күшену, ентігіп күрсілдеу; старик покряхтел и заснул шал аздап күрсілдеді де ұйқыға кетті.

ПОКРЯ'ХТЫВАТЬ *несов.* к покряхтеть.

ПОКУВЫРКА'ТЬСЯ *сов.* домалау, жұмарлану.

ПОКУ'ДА *нар.* и *союз* (разг.) әзірге, әзірше.

ПОКУДА'ХТАТЬ, хчу *сов.* қырқылдау, қақылдау (тауық).

ПОКУКОВА'ТЬ, кукую *сов.* көкектеу.

ПОКУПА'ТЕЛЬ, *ж.* покупательница алушы, сатып алушы.

ПОКУПА'ТЬ[1] *несов.* сатып алу.

ПОКУПА'ТЬ[2] *сов.* шомылдыру.

ПОКУПА'ТЬСЯ[1] сатылып алыну.

ПОКУПА'ТЬСЯ[2] шомылу, суға түсу.

ПОКУ'ПКА 1) сатып алу; 2) сатып алған нәрсе.

ПОКУПНО'Й сатып алатын; п. хлеб сатып алған астық; покупная способность сатып алу шамасы.

ПОКУ'ПЩИК, *ж.* покупщица сатып алушы.

ПОКУ'РИВАТЬ *несов.* (разг.) темекі тарта беру.

ПОКУРИ'ТЬ, рю *сов. см.* покуривать.

ПОКУРОЛЕ'СИТЬ, лешу *сов.* (разг.) жанжалдасу, таласу.

ПОКУСА'ТЬ *сов.* тістеп талау, қабу, тістеу, шайнау, шағу.

ПОКУСИ'ТЬСЯ, кушусь *сов.* теріс іске оқталу, ұйтылу; 2) өлтіру; оқталу, қам қылу.

ПОКУ'СЫВАТЬ *несов.* талау (жандала, маса т. б.).

ПОКУТИ'ТЬ, кучу *сов.* (разг.) ерақ ішіп масайрау.

ПОКУ'ШАТЬ *сов.* тамақтанып алу.

ПОКУША'ТЬСЯ *несов.* оқталу.

ПОКУШЕ'НИЕ оқталу, қам қылу; п. на убийство өлтірмекші болу.

ПОЛ[1] иден.

ПОЛ[2] жыныс (ер жынысты, әйел жынысты).

ПОЛ[3] *нескл.* жарты, жарым (половина сөзінің қысқарған түрі).

ПОЛА', полы киімнің етегі; ✦ из-под полы жасырын, астыртын заңсыз.

ПОЛАВИ'РОВАТЬ, рую *сов.* жалтару, амал істеу.

ПОЛАГА'ТЬ *несов.* солай деп ойлау, есептеу, шамалау.

ПОЛАГА'ТЬСЯ 1) *см.* положиться; 2) солай деп есептелу, шамалану; 3) тағайындалу, белгілену; 4) тиісті болу; здесь курить не полагается мұнда темекі тартуға болмайды.

ПОЛА'ДИТЬ, лажу *сов.* ынтымақтастыру, татуластыру, жарастыру.

ПОЛА'ДКА жөндеу, ретке келтіру.

ПОЛА'ЗАТЬ *сов. см.* полазить.

ПОЛА'ЗИТЬ, лажу *сов.* бір аз өрмелеу.

ПОЛА'ИВАТЬ *несов.* үре беру.

ПОЛАКА'ТЬ *сов.* ішу, жалап ішу (ит, хайуан).

ПОЛАКИРОВА'ТЬ, рую *сов.* лак жағу, жылтырату.

ПОЛА'КОМИТЬ, млю *сов.* тәтті, дәмді тамақ ішкізу.

ПОЛА'КОМИТЬСЯ тәтті тамақ ішу, дәмін тату.

ПОЛАСКА'ТЬ *сов.* біреуді еркелету, мәпелеу.

ПОЛАСКА'ТЬСЯ еркелеу, еркелену.

ПОЛА'ТИ, ей *мн.* кісі жату үшін жасалған пешке таяу тек.

ПО-ЛАТЫ'НИ латынша.

ПОЛА'ЯТЬ, лаю *сов.* ұру (итті); сөгу, ұрсу, өсектеу.

ПОЛА'ЯТЬСЯ *сов.* ұрысу.

ПО́ЛБА полба (бидайдың бір түрі).

ПОЛБЕДЫ́ *в знач. сказ.* онша қорқынышты емес, қауіпты емес.

ПОЛВЕ́КА жарты ғасыр, (ғасырдың жартысы).

ПОЛГА́ТЬ, лгу *сов.* (разг.) өтірік айтыңқырау.

ПОЛГО́ЛОСА *м.* жарты дауыс сыбыр.

ПОЛДЕ́ЛА *ср.* істің жартысы, жұмыстың жартысы, шала-шарпы, шалағай.

ПО́ЛДЕНЬ, дня *м.* түс, түскі уақыт.

ПОЛДНЕ́ВНЫЙ *прил. к* **полдень; п. жар** түскі ыстық.

ПОЛДНЯ́ *м.* жарты күн.

ПОЛДОРО́ГИ *ж.* жарты жол, жол ортасы.

ПОЛДЮ́ЖИНЫ *ж.* жарты дюжина (6 дана).

ПО́ЛЕ 1) дала; 2) егістіктер.

ПОЛЕВО́ДСТВО егіншілік.

ПОЛЕВО́Й *прил. к* **поле; п. шпат** дала шпаты (силикат минералы).

ПОЛЕГА́НИЕ жапырылу, жантайып қалу.

ПОЛЕГО́НЬКУ *нар.* (простореч.) ақырын ғана, асықпай, ақырындап, бірте-бірте.

ПОЛЕГЧА́ТЬ, ает *безл. сов.* беті бері қарау (жеңілдену), аурудан жазыла бастау.

ПОЛЕДЕНЕ́ТЬ *сов.* муздау, мұз болып қатып қалу, қатты тону.

ПОЛЕЖА́ЛЫЙ 1) жатып қалған, көп жатқаннан шіріген; 2) почтада, станцияда жатып қалған жүк ақысы.

ПОЛЕЖА́ТЬ, жу *сов.* жату.

ПОЛЕЖИВАТЬ *несов.* (разг.) аздап жату, жата беру.

ПОЛЕ́ЗНОСТЬ пайдалылық.

ПОЛЕ́ЗНЫЙ, зен пайдалы; **полезная работа** пайдалы жұмыс.

ПОЛЕ́ЗТЬ зу *сов.* өрмелеп шығу; кіру.

ПОЛЕМИЗИ́РОВАТЬ, рую *несов.* айтысу ✦ жыйылыстарда (баспа сөз бетінде).

ПОЛЕ́МИКА полемика, айтыс.

ПОЛЕМИ́СТ, *ж.* **полемистка** айтысшыл, айтысты жақсы көруші.

ПОЛЕ́НИВАТЬСЯ *несов.* жалқаулану, жалқаулығы ұстау.

ПОЛЕНИ́ТЬСЯ нюсь *сов.* жалқаулану, еріну.

ПОЛЕ́ННИЦА қабырғаға кертелеп үйген, жарған отын ағаш.

ПОЛЕ́НО кесінді (пешке жағатын кесінді ағаш).

ПОЛЕПЕТА́ТЬ, печу *сов.* мылжыңдау, көп сөйлеу, мылжыңдап бір аз уақыт өткізу.

ПОЛЕПИ́ТЬ, плю *сов.* бір-аз жапсыру.

ПОЛЕ́ПЛИВАТЬ *несов.* бірнеше рет жапсыру (кей уақытта).

ПОЛЕСО́ВЩИК ағаш қорушысы.

ПОЛЕ́СЬЕ тоғайлы ойпаң жер.

ПОЛЕ́Т ұшу; **Арктический п.** Арктикаға ұшу.

ПОЛЕТА́ТЬ *сов.* бір аз ұшып жүру.

ПОЛЕТЕ́ТЬ, лечу *сов.* 1) ұшып кету, ұшып шығу; 2) асығып ілгері ұмтылу, жүгіру; 3) омақаса құлау.

ПОЛЕ́ТНЫЙ (спец.) *прил. к* **полёт; полетное свойство самолета** самолеттың ұшымпаздық қасиеті.

ПОЛЕ́ЧИВАТЬ *несов.* аздап емдеу (ауруды).

ПОЛЕ́ЧИВАТЬСЯ аздап емделу.

ПОЛЕЧИ́ТЬ, чу *сов. см.* **полечивать.**

ПОЛЕЧИ́ТЬСЯ *см.* **полечиваться.**

ПОЛЕ́ЧЬ, лягу *сов.* 1) жату; 2) соғыста топпен бірге өліп қалу (ритор.); 3) астықтың жапырылып қалуы.

ПОЛЖИ́ЗНИ *ж.* жарты өмір.

ПО́ЛЗАТЬ *несов.* 1) еңбектеу; 2) *перен.* жағыну үшін біреудің аяғына жығылу, құрдай жорғалау.

ПОЛЗКО́М *нар.* еңбектеп, жер бауырлап.

ПОЛЗТИ́, лзу *несов. см.* **ползать.**

ПОЛЗУ́Н өрмелегіш, еңбектегіш, жорғалағыш, жылжығыш.

ПОЛЗУ́ЧИЙ 1) өрмелеуші, жылжымалы, жайылғыш; 2) тұрақсыз.

ПОЛИАНДРИ́Я полиандрия (әйелдің көп ерлі болуы).

ПОЛИ́В суару.

ПОЛИ'ВА (техн.) балшықтан жасалған ыдыстарды бояйтын шыны бояу.

ПОЛИВА'ТЬ *несов.* құйғылау, құю, суару.

ПОЛИВА'ТЬСЯ құйылу, суарылу.

ПОЛИ'ВКА су шашу, су себу, суару; **п. посевов** егін суару; **п. улицы** көшеге су шашу (су себу).

ПОЛИВНО'Й суармалы; **поливная земля** суармалы жер.

ПОЛИ'ВОЧНЫЙ суарылатын.

ПОЛИГА'МИЯ полигамия (көп некелік).

ПОЛИГЛО'Т полиглот (көп тілді білетін адам).

ПОЛИГО'Н полигон: 1) атуды үйренетін жер; 2) көп бұрышты қорған.

ПОЛИГРА'Ф (техн.) полиграф, жазу көшіру аспабы (бір нәрседен екінші нәрсеге көшіру).

ПОЛИГРАФИ'ЧЕСКИЙ *прил. к* **полиграфия; полиграфическое производство** полиграфия өндірісі.

ПОЛИГРАФИ'Я полиграфия: 1) баспа орны; 2) библиотекада авторлар атағымен жыйналған кітаптар бөлімі.

ПОЛИЗА'ТЬ, лижу *сов.* жалап жұқтап қою (ит).

ПОЛИ'ЗЫВАТЬ *несов.* жалай беру.

ПОЛИКЛИ'НИКА поликлиника (түрлі ауруларды қарайтын кабинеттері бар аурухана).

ПОЛИМОРФИ'ЗМ полиморфизм (зоол., бот.) 1) бір нәсілдес жануардың бірнеше формада болуы; 2) (мин.) бір текті заттың шымқайланып бірнеше түрге айналуы.

ПОЛИМО'РФНЫЙ көп формалы.

ПОЛИНЕВА'ТЬ, нюю *сов. см.* **полиновать.**

ПОЛИНОВА'ТЬ, ную *сов.* сызық сызу, сызықтау.

ПОЛИНЯ'ЛЫЙ оңған, оңып кеткен, бояуы кеткен.

ПОЛИНЯ'ТЬ, няю *сов.* 1) оңу, бозару; 2) түлеу, түсі өзгерілу; 3) *перен.* революциялық позициядан таю, азу.

ПОЛИРОВА'ЛЬНЫЙ жылтырататын, тегістейтін.

ПОЛИРОВА'ТЬ, рую *несов.* ысын жылтырату, өңдеу.

ПОЛИРО'ВКА ысып жылтырату.

ПОЛИРО'ВОЧНЫЙ: п. материал жылтыратқыш зат.

ПОЛИСЕМАНТИ'ЧЕСКИЙ (лингв.) көп мәнді, көп мағналы (сөз).

ПОЛИСПА'СТ ауыр жүк көтеретін машина.

ПОЛИТГРА'МОТА саяси сабақ (бастауыш саяси білім негіздерінің қысқаша курсы).

ПОЛИТЕИ'ЗМ политеизм (көп құдайға сыйынушылық).

ПОЛИТЕХНИ'ЗМ политехнизм (өндірістің басты салаларын теориямен де, практикамен де байланыстырып таныстыратын оқу системасы).

ПОЛИТЕХНИ'ЧЕСКИЙ: п. музей политехника музейі (өндіріс, еңбек өнерлерінің нұсқаларын, үлгілерін көрсететін музей).

ПОЛИ'ТИК саясатшы.

ПОЛИ'ТИКА 1) саясат; 2) құлық, айла.

ПОЛИТИКА'Н 1) политикан (саяси мәселелерді бұрмалаушы құрғақ саясатшы); 2) хайлакер.

ПОЛИТИКА'НСТВО саясатшылық.

ПОЛИТИКА'НСТВОВАТЬ, ствую *несов.* саяси мәселелерді усақтап бұрмалау.

ПОЛИТИПА'Ж (тип.) политипаж (кітапқа салынатын суреттердің клишелері).

ПОЛИТИ'ЧЕСКИЙ саяси, саясаттық; **п. вопрос** саяси мәселе.

ПОЛИТРУ'К (**политический руководитель**) саяси жетекші.

ПОЛИТУПРАВЛЕ'НИЕ (**политическое управление**) жұмысшы шаруа Қызыл Армиясының саяси басқармасы.

ПОЛИТУ'РА политура (сұйық) лак.

ПОЛИ'ТЬ, лью, льёшь *сов.* құю, себу, құя бастау, жауа бастау (жаңбыр).

ПОЛИ'ТЬСЯ, құйыну, су құйылу.

ПОЛИТЭМИГРА́НТ саяси эмигрант.

ПОЛИФОНИ́Я полифония (көп дауыстылық музыка).

ПОЛИФТО́НГ полифтонг (бір буын туғызатын қатар тұрған бірнеше дауысты дыбыстар).

ПОЛИЦЕ́ЙСКИЙ полиция чиновнигі.

ПОЛИ́ЦИЯ полиция (буржуазия үкіметінде байшыл тәртіпті сақтау органы).

ПОЛИЦМЕ́ЙСТЕР ірі қалалардағы полиция бастығы.

ПОЛК полк (дивизия мен батальонның аралығындағы әскери бөлік).

ПО́ЛКА[1] өре (өре, шкаф ішіндегі көлденең қойылған тақтай); 2) вагонда адам жататын орын; 3) ердің қапталы.

ПО́ЛКА[2] жұлу, отау (арам шөбін жұлу).

ПОЛКО́ВНИК полковник (әскери басшы чині).

ПОЛКОВО́ДЕЦ, дца қолбасшы.

ПОЛКОВО́Й: полковое знамя полк туы.

ПОЛЛЮ́ЦИЯ еркектің үйқысырап шағыаттануы.

ПОЛМИНУ́ТЫ *ж.* жарты минут.

ПОЛНЕ́ТЬ *несов.* толығу, семіру, жуандау.

ПОЛНЕХО́НЬКИЙ өте толық, сепсеміз, өте күйлі.

ПОЛНЕШЕ́НЬКИЙ *см.* **полнехонький.**

ПОЛНО́[1] *нар.* толы.

ПО́ЛНО[2] жетер, жетер енді.

ПОЛНОВЕ́СНЫЙ 1) толық, салмақты, маңызды; 2) *перен.* беделді, дәлелді.

ПОЛНОВЛА́СТНЫЙ өкімі толық жүретін; **п. хозяин** анық ие.

ПОЛНОВО́ДНЫЙ мол сулы.

ПОЛНОГЛА́СНЫЙ толық дауысты.

ПОЛНОКРО́ВНЫЙ толық қанды.

ПОЛНОЛУ́НИЕ толған ай.

ПОЛНОМО́ЧИЕ өкілдік, сенім.

ПОЛНОПРА́ВИЕ толық праволы.

ПОЛНОПРА́ВНОСТЬ *ж.* толық праволылық.

ПОЛНОПРА́ВНЫЙ толық праволы хұқы, толық хұқықты.

ПОЛНОТА́ толықтық, жуандық, семіздік.

ПОЛНОЦЕ́ННЫЙ, нен толық бағалы, құнды.

ПО́ЛНОЧЬ *ж.* түн ортасы.

ПО́ЛНЫЙ, полон 1) лықылдаған толық; 2) іші бірдеңеге толған; 3) толық, семіз.

ПОЛОВИ́К аяқ астына төсейтін алаша, кілем.

ПОЛОВИ́НА жарты, жарым.

ПОЛОВИ́НКА жарым-жартысы.

ПОЛОВИ́НЧАТОСТЬ *перен.* анық еместік, белгісіздік, енжарлық.

ПОЛОВИ́НЧАТЫЙ 1) енжар зат. 2) *перен.* шала сыңар жақты; **п. ответ** шалағай жауап; **половинчатое решение** екі ұшты (шалағай) тоқтам.

ПОЛОВИ́ТЬ, влю *сов.* ұстап алу, тұта беру.

ПОЛОВИ́ЦА иден тақтасы.

ПОЛОВИЧО́К, чка аяқ астына төсейтін жол кілем.

ПОЛОВО́ДЬЕ су тасыған уақыт.

ПОЛОВО́Й *I) прил. к* **пол**[1] идендік.

ПОЛОВО́Й[2] *прил. к* **пол**[2].

ПО́ЛОГ 1) шымылдық; 2) масақана; 3) *перен.* жамылғы, бүркеніш.

ПОЛО́ГИЙ тайқы, жайпақ (тік емес).

ПОЛО́ГОСТЬ тайқылық, жайпақтық.

ПОЛОЖЕ́НИЕ 1) жағдай, жайкүй; 2) ереже, заң.

ПОЛО́ЖИМ *вводное слово* солай делік, солай деп ұйғаралық.

ПОЛОЖИ́ТЕЛЬНЫЙ дұрыс, оң, болымды; **п. человек** есті адам; **положительное электричество** болымды (оң) электр; **положительно** *нар.*

ПОЛОЖИ́ТЬ, жу салу, жерге қою, жатқызу.

ПОЛОЖИ́ТЬСЯ сену, сүйену, арқа тұту.

ПО́ЛОЗ[1] *мн.* **полозья** шана табаны.

ПО́ЛОЗ[2] (зоол.) жыланның бір түрі.

ПОЛО́К[1], лка сәкі, өре (монша ішіндегі жуынатын жер).

ПОЛО́К, лка үлкен жүк арбасы

ПОЛОКА́ТЬ *см.* **полакать.**

ПОЛО́М сынық, сынған, опырылып сынған.

ПОЛОМА́ТЬ 1) сындыру, уату, қыйрату; 2) аяқпен езу, жаншу; 3) *перен.* бахытсыздыққа ұшырату.

ПОЛОМИ́ТЬ, ломит *безл. сов.* (разг.) қақсап, сыздап ауыру.

ПОЛО́МКА сынық, сыну; **п. машины** машина сынуы.

ПО́ЛОН *см.* **полный.**

ПОЛО́Н (устар. и поэт.) тұтқын, қолға түскен адам; *см.* **плен.**

ПОЛОНЕ́З полонез (поляктің ескі салтанатты биі; бидің музыкалық пьесасы); **п. Шопена** Шопен полонезі.

ПОЛОНИЗА́ЦИЯ поляктендіру.

ПОЛОНИЗИ́РОВАННЫЙ поляктенген.

ПОЛОНИЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* поляктендіру.

ПОЛОНИ́ТЬ, ню *сов. и несов.* соғысып тұтқынға алу, қолға түсіру; *см.* **пленить.**

ПОЛОНОФИ́Л поляктің сүйгіш (поляктарды сүйіп, жақтау саясатын жүргізуші).

ПОЛОНОФО́Б поляктарды жек көруші.

ПОЛО́ПАТЬСЯ *сов.* (разг.) бірі артынан бірі жарылу, шатынау.

ПОЛОРО́ГИЙ қуыс мүйізді.

ПОЛОСА́ 1) сала, бой, жол-жол нәрсе (қағаз, шүберек, жер т. б.); 2) аймақ, алап; 3) газеттің беті; 4) дәуір, заман.

ПОЛОСА́ТЫЙ бой-бой, сала-сала, жол-жол, алақ-жұлақ.

ПОЛО́СКА кішкене, ұзынша сопақ нәрсе; бір шап жер, бір сала.

ПОЛОСКА́ТЕЛЬНИЦА шайынды құятын ыдыс.

ПОЛОСКА́ТЕЛЬНЫЙ жуатын, жуынды құятын, шаятын ыдыс.

ПОЛОСКА́ТЬ, лощу *несов.* шаю, жуып шайып тастау.

ПОЛОСКА́ТЬСЯ шомылып суды толқыту, көпірту.

ПОЛОСНУ́ТЬ *сов.* тіліп жіберу, жаралау (өткір затпен), сұғып алу.

ПОЛОСОВА́ТЬ, сую *несов.* 1) бой-бой етіп тілу, сызу; 2) (техн.) **п. железо** темірді тілу; 3) көкала қойдайқып сабау.

ПО́ЛОСТЬ 1) қуыс; 2) алжапқыш; **п. рта** ауыздың іші.

ПОЛОТЕ́НЦЕ сүлгі (бет сүртетін орамал).

ПОЛОТЕ́Р полотер (балауызбен иден ысушы, иден сүртуші қызметкер).

ПОЛО́ТНИЩЕ 1) енді, мата, қалың кенеп; 2) құрал-сайманның жалпақ жұқа жағы.

ПОЛОТНО́ 1) кенеп; 2) темір жол (темір жол астына төсеген кемер); 3) сурет салынатын керме.

ПОЛОТНЯ́НЫЙ *прил. к* **полотно**; кенептен істелген; **полотняная рубашка** кенеп көйлек.

ПОЛО́ТЬ, лю *несов.* жұлу (арам шөпті).

ПОЛОУ́МНЫЙ нақұрыс, есалақ, жарым ес.

ПО́ЛОЧКА өре, нәрсе қоятын тақта.

ПОЛОШИ́ТЬ, шу *несов.* үркіту, қорқыту.

ПОЛОШИ́ТЬСЯ үрку, қорқу.

ПОЛПРЕ́Д (полномочный представитель) толық праволы елші.

ПОЛПРЕ́ДСТВО елшілік.

ПОЛПУТИ́ *м.* жарты жол.

ПОЛСЛО́ВА *ср.* жарты ауыз сөз, жалғыз ауыз сөз.

ПОЛСО́ТНИ *ж.* елу, жарты жүз.

ПОЛСО́ТНЯ жарты жүз.

ПОЛТИ́ННИК елу тыйындық күміс.

ПОЛТОРА́ *м. и ср.* **и полторы** бір жарым; **п. тысячи** мың жарым.

ПО́ЛУ жарты, шала, жарым.

ПОЛУБОЛЬНО́Й ауру да емес, сау да емес; шала ауру, сүлесоқ.

ПОЛУБО́РТ етіктің басы.

ПОЛУБУТЫ́ЛКА жартылық, бөтелке, бутылкенің жартысы.

ПОЛУВА́ТТ жарты ватт (электр өлшеуі).

ПОЛУГЛА́СНЫЙ (грам.) жарты дауысты (дыбыс).

ПОЛУГО́ДИЕ жарты жыл, жарты жылдық.

ПОЛУГОДОВА′ЛЫЙ жарты жастағы (алты айлық), жарты жылдық.

ПОЛУГОДОВО′Й жарты жылдық.

ПОЛУ′ДА 1) қалайылау; 2) жапқан қалайы.

ПОЛУ′ДЕННЫЙ түстік, шаңқай түстегі.

ПОЛУДИ′КИЙ тағылау, жабайылау.

ПОЛУДИ′ТЬ, лужу *сов.* қалайылау.

ПОЛУДУ′РЬЕ ахмақ, есаландау адам.

ПОЛУЖИВО′Й шала жансар.

ПОЛУЗАБЫ′ТЫЙ ұмытылып бара жатқан.

ПОЛУКАФТА′Н шолақ шекпен.

ПОЛУКОЛОНИА′ЛЬНЫЙ жарты колониалдық, жартылай отар.

ПОЛУКОЛО′НИЯ жарты колония (отар).

ПОЛУКОЧЕВО′Й шала көшпелі.

ПОЛУКРО′ВКА будан (аралас қанды).

ПОЛУКРУ′Г жарты дөңгелек.

ПОЛУКРУ′ЖИЕ *см.* полукруг.

ПОЛУЛЕГА′ЛЬНЫЙ құпиялау (онша ашық түрде емес).

ПОЛУЛИ′СТ жарты тарақ, жарты бет.

ПОЛУМА′СКА енсіз маска (беттің жоғарғы жағын ғана жауып тұратын).

ПОЛУМЕ′РА шалағай шара.

ПОЛУМЁРТВЫЙ шала өлі, шала жансар.

ПОЛУМЕ′СЯЦ жарты ай.

ПОЛУМЕ′СЯЧНЫЙ *прил.* жарты айлық; **полумесячная зарплата** жарты айлық ақы.

ПОЛУМРА′К іңір, қаракөлеңке.

ПОЛУНО′ЧНИК кеш жатушы, ұйқысыз.

ПОЛУНО′ЧНИЧАТЬ *несов.* түн ортасына дейін отырып істеу.

ПОЛУ′НОЧЬ *ж. см.* полночь.

ПОЛУОБОРО′Т жарты айналу.

ПОЛУОКРУ′ЖНОСТЬ дөңгелектің жартысы, жарты шеңбер.

ПОЛУО′СТРОВ түбек, жарты арал.

ПОЛУОТКРЫ′ТЫЙ жартысы ашық.

ПОЛУОФИЦИА′ЛЬНЫЙ рәсмилеу.

ПОЛУПРОЗРА′ЧНЫЙ күңгірт.

ПОЛУПУДОВИ′К жарты пұттық гир, жарты пұттық қап.

ПОЛУПУСТЫ′НЯ ен дала (дала мен сахараның аралығы, шөлейттеу).

ПОЛУПЬЯ′НЫЙ мастау, шала мас.

ПОЛУРАЗДЕ′ТЫЙ желең.

ПОЛУРО′ТА (воен.) ротаның жартысы.

ПОЛУСАПО′ЖКИ, жек *мн.* қысқа, қонышты етік.

ПОЛУСО′Н, сна шала ұйқы, ұйқылы ояу.

ПОЛУСО′ННЫЙ ұйқылы-ояулы.

ПОЛУСО′ТНЯ елу (жарты жүз).

ПОЛУСТА′НОК, нка екі станция арасындағы тоқтайтын жер.

ПОЛУТОРАГОДОВА′ЛЫЙ бір жарым жастағы.

ПОЛУТЕ′НЬ *ж.* қара көлеңке.

ПОЛУТОРАПЛА′Н аэропланның бір түрі.

ПОЛУ′ТОРНЫЙ бір жарымдық.

ПОЛУФАБРИКА′Т шала фабрикат (шала істетіп дайындалған зат, тауар).

ПОЛУЧАСОВО′Й жарты сағаттық.

ПОЛУЧА′ТЕЛЬ, *ж.* **получательница** алушы; **п. денежного перевода** почта арқылы жіберілген ақшаны алушы.

ПОЛУЧА′ТЬ *несов.* алу.

ПОЛУЧА′ТЬСЯ *несов.* 1) алыну; 2) болып шығу.

ПОЛУЧЕ′НИЕ алу.

ПОЛУЧИ′СТЫЙ нағыз таза емес, кірлеу, күңгірттеу.

ПОЛУЧИ′ТЬ, чу *сов.* алу.

ПОЛУЧИ′ТЬСЯ 1) алыну; 2) болып шығу.

ПОЛУ′ЧКА еңбек ақы, еңбек ақы алу.

ПОЛУША′Г жарты адым.

ПОЛУША′РИЕ жер шарының жартысы.

ПОЛУ′ШКА жарты тыйындық.

ПОЛУШУ́БОК, бка шолақ тон, қысқа тон.

ПОЛФУ́НТА *м.* жарты қадақ.

ПОЛЦЕНЫ́ *ж.*: **за полцены** 1) жарты баға; 2) су тегін.

ПО́ЛЧАСА *м.* жарты сағат.

ПО́ЛЧИЩЕ қалың қол, қара күйма әскер.

ПО́ЛЫЙ 1) кемікті бос, қуыс; **п. сосуд** бос сауыт; 2) толы; **полая вода** тасқын су, қар суы.

ПО́ЛЫМЯ жалын; **из огня да в п.** (послов.) еңбектен қашсаң дөңбекке.

ПОЛЫ́ННЫЙ жусанды.

ПОЛЫ́НОВКА ерменге тотықтырған арақ.

ПОЛЫ́НЬ *ж.* ермен, жусан.

ПОЛЫНЬЯ́ жылым.

ПОЛЫХА́ТЬ *несов.* жалындап жану, өте жарық қылу.

ПО́ЛЬЗА пайда, табыс.

ПО́ЛЬЗОВАНИЕ пайдалану.

ПО́ЛЬЗОВАТЬ, зую *несов.* 1) біреуге пайдасын тигізу, пайда келтіру; 2) емдеу (ауруды).

ПО́ЛЬЗОВАТЬСЯ пайдалану.

ПО́ЛЬКА[1] поляк әйел.

ПО́ЛЬКА[2] поляк (чехтардың би күйі).

ПОЛЬСТИ́ТЬ, льщу *сов.* дем беру, жағына мақтау.

ПОЛЬСТИ́ТЬСЯ қызығу, қызығып алдану.

ПОЛЮБЕ́ЗНИЧАТЬ *сов.* мейірімдену, еркелету, сыпайылық істеу.

ПОЛЮБИ́ТЬ, блю *сов.* жарату, сүю, ұнату, жақсы көру.

ПОЛЮБИ́ТЬСЯ *сов.* сүйісу, ұнатысу.

ПОЛЮБОВА́ТЬСЯ, буюсь *сов.* қызығып, сұқтанып қарау тамашалап қарау.

ПОЛЮБОПЫ́ТСТВОВАТЬ, ствую *сов.* білгісі келу, ынталану, білуге құмарлану.

ПОЛЮДНЕ́ТЬ *сов.* халық көбею, адам көбею.

ПО́ЛЮС полюс (үйек); **Северный п.** Солтүстік полюс.

ПОЛЯ́НА, ПОЛЯ́НКА тоғайдың алаңы, ормандағы ашық жер, алақ.

ПОЛЯРИЗА́ТОР поляризатор жарықтың шуағын, бір жерге шоқтап жыйнайтын аспап).

ПОЛЯРИЗА́ЦИЯ поляризация: 1) электромагниттің және жарық толқындарының бір беткейге ұялау хасиеті; 2) токтың күшін әлсірететін әр түрлі заттардың электрод үстінде қалып қоюы.

ПОЛЯ́РНЫЙ полюстегі, полюстік; **Полярная звезда** Темір қазық; **п. круг** полюс шеңбері.

ПОМ (*от* **помощник**) жәрдемші (қысқартылып айтқанда).

ПОМА́ДА помада (далап); **п. для волос** шаш бояйтын помада; **губная п.** ерін бояйтын помада.

ПОМА́ДИТЬ, мажу *несов.* помада жағу (далап жағу).

ПОМА́ДИТЬСЯ жағыну.

ПОМА́ДКА кішкене помада.

ПОМА́ДНЫЙ *прил. к* **помада; помадная банка** помада сауыты.

ПОМА́ЗАТЬ, мажу, *сов.* май жағу, жұқтыру.

ПОМА́ЗАТЬСЯ май жағыну.

ПОМАЗО́К, зка жаққыш.

ПОМА́ЗЫВАТЬ *несов. см.* **помазать.**

ПОМА́ЗЫВАТЬСЯ *см.* **помазаться.**

ПОМАКА́ТЬ *сов.* бірнеше рет матыру; **п. хлеб в миску с молоком** нанды бақыршақтағы сүтке батыру.

ПОМАКНУ́ТЬ *сов. см.* **помакать.**

ПОМАЛЕ́НЬКУ *нар.* ақырындап, аздап,ептеп.

ПОМА́ЛКИВАТЬ *несов.* үндемеу, айтпау (жасыру), дым шығармау.

ПОМА́ЛУ *нар.* аз аздап; **мало п.** аз-аздап қана.

ПОМА́ЛЧИВАТЬ *несов. см.* **помалкивать.**

ПОМА́ЛЫВАТЬ *несов.* ұнтақтай беру, уата беру, жармалау.

ПОМА́НИВАТЬ *несов. см.* **поманить.**

ПОМАНИ́ТЬ, ню *сов.* ымдап шақыру, қызықтырып шақыру, қол бұлғау.

ПОМАРА́ТЬ *сов.* (разг.) біраз былғау, ластау.

ПОМАРА́ТЬСЯ *сов.* былғану, ластану.

ПОМА́РГИВАТЬ *несов.* (разг.) көзін жыпылықтату, көзін қысу, қас қағу.

ПОМА́РКА түзеген, қолмен түзеп жазған жер (бұзып алған, шыймайланған, сызып былғап қайта жазылған сөз, әріп).

ПОМА́СЛИВАТЬ *несов.* азырақ май жағу.

ПОМА́СЛИТЬ, лю *сов. см.* помасливать.

ПОМАСТЕРИ́ТЬ, рю *сов.* шеберлік істеп қою, шеберлік істеп жіберу.

ПОМА́ТЫВАТЬ[1] *несов.* шұлғу, сыйпаңдату (ат құйрығын, басын).

ПОМА́ТЫВАТЬ[2] *несов.* ораңқырау (жіп).

ПОМАХА́ТЬ *сов.* бұлғау (қолды, орамалды).

ПОМАХА́ТЬСЯ бірдеңені өзіне қарай азырақ желпу.

ПОМА́ХИВАТЬ *несов.* бір аз бұлғау, қол бұлғау.

ПОМА́ЯТЬ, маю *сов.* азырақ шаршату, жүдету, қыйнау.

ПОМА́ЯТЬСЯ бір аз шаршау, жүдеу, қыйналу.

ПОМЕЛЕ́ТЬ *сов.* саяздану, таяздану (су).

ПОМЕЛО́ басына шүберек байлаған таяқ (бір нәрсені сүрту үшін жасалған, сыпырғыш).

ПОМЕЛЬКА́ТЬ *сов.* жылтылдау, жылт-жылт ету, қылаңдау.

ПОМЕЛЬЧА́ТЬ *сов.* уақтау, ұсақтау.

ПОМЕ́ЛЬЧЕ *нар.* уағырақ, ұсағырақ.

ПОМЕ́НЬШЕ *нар.* азырақ, кішірек.

ПОМЕНЯ́ТЬ *сов.* айырбастау.

ПОМЕНЯ́ТЬСЯ айырбастау, алмастыру.

ПОМЕРА́НЕЦ, нца ащы апельсин.

ПОМЕРА́НЦЕВЫЙ померанецтен істелген; **п. настойка** померанецтен істелген арақ.

ПОМЕРЕ́ТЬ, мру *сов.* (простореч.) өлу.

ПОМЕРЕ́ЩИТЬСЯ, щусь *сов.* көзге елестеу (түсте көргендей **болу**).

ПОМЕРЗА́ТЬ *несов.* үсу, үсіп кету (суыққа).

ПОМЁРЗЛЫЙ үсіген, суыққа тоңған.

ПОМЁРЗНУТЬ *сов. см.* **померзать.**

ПОМЕ́РИВАТЬ *несов.* өлшей беру, өлшеп қою.

ПОМЕ́РИТЬ, рю *сов.* (разг.) өлшеу.

ПОМЕ́РИТЬСЯ (разг.) өлшесу күш сынасу.

ПОМЕ́РКНУТЬ *сов.* қара көлеңкелену.

ПОМЕРТВЕ́ЛЫЙ өңсіз, күп-ку (түсі қашқан, өлік қалпына келген).

ПОМЕРТВЕ́ТЬ *сов.* өлу, қатып қалу, серейіп қалу.

ПОМЕРЦА́ТЬ[1] *сов.* (книжн.) жылтылдау, жалт-жұлт ету.

ПОМЕРЦА́ТЬ[2] *несов.* (устар.) *см.* **меркнуть.**

ПОМЕ́РЯТЬ, **померяться** *см.* **померить, помериться.**

ПОМЕСИ́ТЬ, мешу *сов.* біраз араластыру, илеу.

ПОМЕСТИ́, мету *сов.* сыпырып тастау.

ПОМЕСТИ́ТЕЛЬНОСТЬ кендік.

ПОМЕСТИ́ТЕЛЬНЫЙ кең, ішті.

ПОМЕСТИ́ТЬ, мещу *сов.* орналастыру, орын беру, ендіру, сыйдыру, қою, орнату; **п. статью в газете** газетке мақаланы басу, сыйдыру.

ПОМЕСТИ́ТЬСЯ орналасу, сыйысу, ену.

ПОМЕ́СТНЫЙ[1] (истор.) *прил.* **к поместье** жергілікті, орындағы (**помещикке** тән); **поместное дворянство** жер иеленген, жер меншіктенген дворяндар.

ПОМЕ́СТНЫЙ[2] белгілі бір жерде болатын; **п. сбор** жергілікті алым; **п. собор** (церк.) жергілікті жыйын.

ПОМЕ́СТЬЕ помещиктің қонысы, меншікті жері.

ПО́МЕСЬ *ж.* будан, аралас; *перен.* қосынды.

ПОМЕ́СЯЧНЫЙ ай сайын, ай сайын болатын, айына бір рет, бір айға алатын; **помесячно** *нар.* айлап.

ПОМЁТ 1) тезек, қый; 2) ұялас, емшектес; **оба щенка—одного помета** ұялас екі күшік; **у кроликов в году бывает 3—4 помета** үй қояндары жылына 3—4 рет балалайды; 3) бір анадан бір жылы туған төл.

ПОМЕ́ТА *см.* **пометка.**

ПОМЕТА́ТЬ[1], мечу *сов.* лақтыру, ату; **пометать гранату** гранат лақтыру.

ПОМЕТА́ТЬ[2], аю *сов.* іліп шалу, тігу.

ПОМЕТА́ТЬСЯ, мечусь *сов.* 1) аласұру, жанталасу; 2) шарқұру.

ПОМЕ́ТИТЬ, мечу *сов.* белгілеу, белгі салу, таңбалау.

ПОМЕ́ТКА белгі, таңба.

ПОМЕ́ХА кедергі, «көзге сүйел», (біреуге қырсық болу).

ПОМЕЧА́ТЬ *несов.* белгілеу.

ПОМЕША́ТЕЛЬСТВО ақылдан адасу.

ПОМЕША́ТЬ[1] *сов.* кедергі жасау.

ПОМЕША́ТЬ[2] *сов.* былғау, араластыру.

ПОМЕША́ТЬСЯ, аюсь *сов.* 1) ақылынан адасу, жындану; 2) бірдемеге мейлінше елігу, соңына түсу.

ПОМЕ́ШИВАТЬ[1] *несов.* аз-аздап былғай беру, араластыра беру.

ПОМЕ́ШИВАТЬ[2] *несов.* араластыра беру.

ПОМЕ́ШКАТЬ *сов.* (простореч.) асықпау, ақырын қыймылдау.

ПОМЕЩА́ТЬ *несов. см.* **поместить.**

ПОМЕЩА́ТЬСЯ орналасу; **школа помещается в большом здании** мектеп үлкен үйде.

ПОМЕЩЕ́НИЕ 1) орналастыру; 2) үй, бөлме, орын, т. б.

ПОМЕ́ЩИК, *ж.* **помещица** помещик (алпауыт).

ПОМЕ́ЩИЧИЙ *прил. к* **помещик; помещичья земля** помещиктің жері.

ПОМИГА́ТЬ *сов.* көз қысу.

ПОМИДО́Р помидор (бақша жемісі).

ПОМИ́ЛОВАНИЕ (офиц., право) кешіру, кешірім жасау (қылмысты болған кісіні жазадан құтқару).

ПОМИ́ЛОВАТЬ, лую *сов.* кешірім беру (қылмысты болған кісіні жазадан құтқару); **помилуй, помилуйте** кешір, кешіріңіз.

ПОМИЛОСЕ́РДСТВОВАТЬ, ствую *сов.* (книжн.) мархабат ету, шапақат ету.

ПОМИ́МО *предл. с род. п.* басқа; **п. меня** менен басқа, менің қатнасымсыз.

ПОМИ́Н еске түсіру; **и в помине нет** мүлде ұмытылған.

ПОМИНА́ТЬ *несов.* 1) ескеру; 2) ас беру.

ПОМИНА́ТЬСЯ еске түсірілу.

ПОМИ́НКА, нок (разг.) езілу, жаншылу.

ПОМИ́НКИ *мн.* өлікті ескеру, ас беру.

ПОМИНУ́ТНЫЙ минут сайын; **поминутно** *нар.*

ПОМИРА́ТЬ *несов.* өлу, қаза табу.

ПОМИРИ́ТЬ, рю *сов.* татуластыру, келістіру.

ПОМИРИ́ТЬСЯ татуласу, келісу.

ПО́ МИРУ *см.* **мир; ходить по миру** қайыр сұрау; **пустить по миру** қаңғыртып жіберу.

ПО́МНИТЬ, ню *несов.* ұмытпау.

ПО́МНИТЬСЯ, нюсь *несов.* 1) есте тұтылу, ұмытылмау; 2) ұмытпасам, менің ойымша; **помнится** (*безл.*) **она несколько дней сряду была очень холодна со мною** (Тургенев) ол бірнеше күн маған қырын қабақ болып жүргені есімде.

ПОМНО́ГУ *нар.* (разг.) көп-көп, кесек-кесегімен, мол-мол.

ПОМНОЖА́ТЬ *несов. см.* **помножить.**

ПОМНОЖА́ТЬСЯ *см.* **помножиться.**

ПОМНОЖЕ́НИЕ көбейту, өсіру.

ПОМНО́ЖИТЬ, жу *сов.* көбейту.

ПОМНО́ЖИТЬСЯ бірнеше рет көбейтілу, өсірілу.

ПОМО́ГА жәрдем, көмек.

ПОМОГА́ТЬ *несов.* жәрдемдесу, болысу.

ПО-МО́ЕМУ *нар.* меніңше, менімше.

ПОМО́И, оев *мн.* жуынды.

ПОМО́ЙКА жуынды төгетін шұңқыр.

ПОМО́ЙНИК (обл.) жуынды құятын шелек.

ПОМО́ЙНЫЙ уақ-түйек, шөп-салам, сыпырынды салатын; **помойная яма** жуынды-шайынды төгетін шұңқыр.

ПОМОКА́ТЬ малу, батыру.

ПОМОКНУ́ТЬ *сов.* су болу, дымдану, бір аз уақыт жауын астында болу.

ПОМО́КНУТЬ *сов.* су болу, суға малшыну, дымдану.

ПОМО́Л тарту, үгу (ұн); **везти пшеницу на п.** бидайды тарттыруға, апару.

ПОМО́ЛВИТЬ, влю *сов.* атастыру, құда болу.

ПОМО́ЛВКА (устар.) атастыру (күйеуді қалындығымен атастыру.).

ПОМОЛИ́ТЬСЯ, люсь *сов.* намаз оқу, дұға оқу, шоқыну, тілену.

ПОМОЛОДЕ́ТЬ *сов.* жасару.

ПОМОЛОТИ́ТЬ, лочу, лотишь *сов.* егін бастыру.

ПОМОЛО́ТЬ, мелю *сов.* ұн тарттыру.

ПОМОЛЧА́ТЬ, лчу *сов.* үндемеу, үндемей отыру.

ПОМО́ЛЬЩИК тірменге астық апарушы, ұн тартушы.

ПОМО́Р *см.* **поморы.**

ПОМОРГА́ТЬ *сов.* көз қысу.

ПОМОРИ́ТЬ[1], рю *сов.* шаршату, тыйтырын құрту.

ПОМОРИ́ТЬ[2], рю *сов. см.* **морить.**

ПОМОРО́ЗИТЬ, рожу *сов.* біраз тоңазыту, тоңдыру, қатыру.

ПОМОРОСИ́ТЬ, рошу *сов. чаще безл.* сіркіреу, себелеу (жауын).

ПОМОРО́ЧИТЬ, чу *сов.* алдау, бас айналдыру.

ПОМО́РЩИТЬ, щу *сов. что* тыржыю, қатпарландыру (маңдайды), құрыстыру.

ПОМО́РЩИТЬСЯ тыржыю, құрысу, тырысу (жаратпағандықтан).

ПОМО́РЫ *мн.* (*ед.* **помор**, *ж.* **поморка**) Ақ теңіздің, Мұз теңізінің жағасын мекендеген орыс халқы.

ПОМО́РЬЕ теңіз жағасына таяу өлке, жер.

ПОМОРЯ́НЕ 1) теңіз жағасын мекендеушілер; 2) қыйыр батыстағы словян тұқымдары.

ПОМО́СТ кішкене көпір.

ПОМОТА́ТЬ[1] *сов.* бірдеңені орау, шырмау.

ПОМОТА́ТЬ[2] *сов.* ретсіз жұмсап бітіру, бірді-бірге соғу.

ПОМОТА́ТЬСЯ[1] *сов.* (разг.) оратылу, шырмалу.

ПОМОТА́ТЬСЯ[2] *сов.* (разг.) бос уақыт өткізу, қаңғыру, кезу.

ПО́МОЧИ, ей *мн.* бау, баулық.

ПОМОЧИ́ТЬ, чу *сов.* сулау, ою себу, жібіту.

ПОМОЧИ́ТЬСЯ 1) сулану; 2) дәрет сындыру.

ПОМО́ЧЬ, могу *сов.* жәрдемдесу, көмектесу.

ПОМО́ЩНИК, *ж.* **помощница** жәрдемші (орынбасар).

ПО́МОЩЬ *ж.* жәрдем, көмек.

ПО́МПА[1] (книжн.) ұлы сәулетті салтанат, сәулет.

ПО́МПА[2] помпа, насос.

ПОМПАДУ́Р, *ж.* **помпадурша** помпадур (ахмақ әкім).

ПОМПЕ́ЗНОСТЬ (книжн.) әдемілік, салтанаттылық, сәулеттілік.

ПОМПЕ́ЗНЫЙ (книжн.) әдемі, салтанатты, сәулетті.

ПОМПО́Н баланың және әйелдің бас киіміне тағатын шоқ.

ПОМРАЧА́ТЬ *несов.* түнержу түнжырату.

ПОМРАЧА́ТЬСЯ бір аз түнжырау, жабығу.

ПОМРАЧЕ́НИЕ қараңғылану, көз қараю, күңгірттену.

ПОМРАЧЕ́ННЫЙ *прич.* **к помрачить** түнжыраған, жабыққан.

ПОМРАЧИ́ТЬ, чу *сов.* бір аз түнжырату, жабықтыру.

ПОМРАЧИ́ТЬСЯ бір аз түнжырау, жабығу, күңгірттену.

ПОМУДРИ́ТЬ, рю *сов.* орынсыз білгішсіну, керексіз іс істеу.

ПОМУСО́ЛИТЬ, лю *сов. что* (разг.) біраз сілекейлеу.

ПОМУТИ́ТЬ, мучу, мутишь *сов.* лайлау, былғау.

ПОМУТИ́ТЬСЯ 1) лайлану, 2) сасып қалу.

ПОМУТНЕ́НИЕ 1) лайлану; 2) асу.

ПОМУТНЕ́ТЬ *сов.* лайлану, бұлдырлану, тұмандану.

ПОМУТНИ́ТЬ, ню *сов.* лайлау.

ПОМУ́ЧАТЬСЯ *сов. см.* **помучаться.**

ПОМУ́ЧИВАТЬ *несов.* азаптаңқырау, шаршатыңқырау.

ПОМУ́ЧИТЬ, чу и чаю *сов.* азаптау, шаршату.

ПОМУ́ЧИТЬСЯ азаптану, шаршау.

ПОМУШТРОВА́ТЬ, рую *сов.* әскерді жөнсіз қатты тәртіппен үйрету.

ПОМЧА́ТЬ, мчу *сов.* шаба жөнелу, шауып кету.

ПОМЧА́ТЬСЯ қатты шауып кету.

ПОМЫКА́ТЬ *несов.* мәжбүр ету; күштеп, зорлап көндіру.

ПОМЫТА́РИТЬ, рю *сов.* азап шегіп, қыйналып жүру.

ПОМЫ́ТЬСЯ, моюсь *сов.* жуыну.

ПО́МЫСЕЛ, сла ой, талап.

ПОМЫШЛЯ́ТЬ *несов.* ойлау, көксеу.

ПОМЯ́ТЬ, мну *сов.* уқалау, бүктеу, илеу, езу, жаншу.

ПОНАБИРА́ТЬ *сов.* біріндеп жыйнап алу.

ПОНАБРОСА́ТЬ *сов.* біріндеп тастау.

ПОНАВЕ́ДАТЬСЯ *сов.* кіріп шығу, хал білу, қатнасу.

ПОНАДЕ́ЯТЬСЯ, деюсь *сов.* сену, ышану, үміттену.

ПОНАПРА́СНУ *нар.* босқа, бекер.

ПОНАПРЯ́ЧЬСЯ, рягусь *сов.* күшену, тырбанду.

ПОНАСЛУ́ШАТЬСЯ *сов.* көп есіту (естігеннен құлағы шулау).

ПОНАСТРО́ИТЬ, строю *сов.* үй салып тастау, үй салып қою; **понастроили домов** үйлерді салып тастапты.

ПОНАТАСКА́ТЬ *сов.* бірте-бірте, аз-аздап тасу.

ПОНАТЕРПЕ́ТЬСЯ, плюсь *сов.* көп нәрсені басынан кешіру, бір аз жапа шегу.

ПОНАТОРЕ́ТЬ, ею *сов.* (простореч.) жаттығу, тәжрибелену, көнпістену.

ПОНАТУ́ЖИТЬСЯ, жусь *сов.* (разг.) зорлану, күшену, шірену.

ПОНАХВАТА́ТЬ *сов.* көпті қармау, әрнеменің басын шалу.

ПО-НА́ШЕМУ *нар.* біздіңше, бізше.

ПОНЕВО́ЛЕ *нар.* еріксіз, зорлап, ықтыярсыз.

ПОНЕВО́ЛИТЬ, лю *сов.* зорлау, рыйзалықсыз істету.

ПОНЕДЕ́ЛЬНИК дүйсембі (күн).

ПОНЕДЕ́ЛЬНИЧНЫЙ дүйсембілік.

ПОНЕДЕ́ЛЬНЫЙ жеті сайын болатын, апталық; **понедельно** *нар.* жеті сайын.

ПОНЕ́ЖИТЬ, нежу *сов.* еркелету, әлпештеу.

ПОНЕ́ЖИТЬСЯ біраз былғаңдау, бойкүйездікке салыну.

ПОНЕМНО́ГУ, ПОНЕМНОЖКУ *нар.* аз-аздап, аздап.

ПОНЕСТИ́, су *сов.* 1) көтеріп алып жүру; 2) істеу, орындау (міндет атқару); 3) *перен.* зиян табу, жапа шегу; 4) *перен.* екі қабат болып қалу, жүкті болу; 5) алып ұшу, алып қашу (ат); 6) барды-жоқты шатып мыжыңдау, өтірікті соғу.

ПОНЕСТИ́СЬ зымырап шауып кету.

ПО́НИ *нескл. м.* пони (тапал жылқы тұқымы); **катать детей на пони** балаларды кішкене атпен ойнатып жүргізу.

ПОНИЖА́ТЬ *несов.* төмен түсіру, төмендету, бәсендету.

ПОНИЖА́ТЬСЯ төмендеу.

ПОНИ́ЖЕ *нар.* төменірек, алаңсарақ.

ПОНИЖЕ́НИЕ 1) төмендету, төмендеу; 2) төмен түсу; **п. по должности** хызмет жөнінде төмендету; **п. температуры** температураның төмен түсуі (ыстығы басылу).

ПОНИ́ЗИТЬ, нижу, низишь *сов.* төмендету; **п. голос** дауысын бәсендету.

ПОНИ́ЗИТЬСЯ төмендеу, бәсеңдеу, кему.

ПОНИКА́ТЬ *несов.* басы түсу, салы суға кету, еңсесі түсу.

ПОНИМА́НИЕ түсінік, түсіну, ұғу.

ПОНИМА́ТЬ[1] *несов.* түсіну, ұғу.

ПОНИМА́ТЬ[2] *несов.* (обл.) су басу, су қаптау, су алу.

ПОНИМА́ТЬСЯ түсінілу, ұғынылу.

ПОНИЩА́ТЬ *сов.* қайыршылану, кедейлену.

ПОНОВИ́ТЬ, влю *сов.* жаңарту, жөндеу.

ПОНОВЛЯ'ТЬСЯ *сов.* жаңартылу, жаңару.

ПОНОЖО'ВЩИНА пышақтасу, төбелесу.

ПОНОМА'РЬ *м.* (церк.) шеркеуде лоптың көмекшісі — дуға оқушы, қоңырау қағушы.

ПОНО'С *м.* іш ауру, іш өту; **кровавый п.** іштен қан өту.

ПОНОСИ'ТЕЛЬ *м.* (книжн., устар.) өсекші, балағаттаушы.

ПОНОСИ'ТЬ[1], ношу, *несов.* жамандау, балағаттау, ажарын төгу.

ПОНОСИ'ТЬ[2], ношу *сов.* алып жүру, бір аз кійіп жүру.

ПОНОСИ'ТЬСЯ[1] жамандалу, өсектелу, балағаттану.

ПОНОСИ'ТЬСЯ[2] бір аз уақыт кию-ге төзу; **пальто еще поносится сезон** пальтоны тағы бір маусым кию-ге болады.

ПОНО'СКА тістеп алып жүру; **идет собака с поноской** ит бірдеңені тістеп әкеле жатыр; **обучить собаку поноске** итті тістеп алып жүруге үйрету; **пчела с поноской тяжело летит** (Даль) аузында тістегені бар ара ауырлап ұшуы қыйын.

ПОНО'СНЫЙ масқаралайтын, жаманатқа қалдыратын, қорлыққа түсіретін; **поносные слова** балағат сөздер.

ПОНОШЕ'НИЕ балағаттау, сөгу, тілдеу.

ПОНРА'ВИТЬСЯ, авлюсь *сов.* ұнау, жағу.

ПОНТО'Н понтон: 1) жалпақ түпті қосынды қайық; 2) қуыс жәшік (суға кеткенді көтеруге қолданылады; 3) қолға түскен әскери кеме (түрмеге айналдырылған).

ПОНТО'ННЫЙ понтондық: **п. мост** қайыққа орнатқан көпір, жылжымалы көпір, жүзіп жүретін көпір.

ПОНУ'ДИТЬ, нужу, нудишь *сов.* көндіру, зорлап көндіру, күштеу, ықтиярсыз қосу.

ПОНУЖДА'ТЬ *несов.* *см.* **понудить.**

ПОНУЖДЕ'НИЕ зорлап көндіру, еріксіз көндіру, күштеу.

ПОНУ'КАТЬ *сов.* «бол!-бол!» дап біреуді асықтыру.

ПОНУКА'ТЬ *несов.* шу-шулеп, шаншаң жүргізу, айдау (атты); *перен.* асықтыру, бірдеңені жылдам істетіп бітіру.

ПОНУ'РЫЙ қабағы салыңқы, түсіңкі, жабыңқы; **понуро** *нар.*

ПОНЫ'НЕ *нар.* (книжн.) әлі, бүгінге шейін, кәзірге шейін.

ПОНЯ'ТИЕ ұғым, түсінік.

ПОНЯ'ТЛИВЫЙ, лив ұғымды, зерек.

ПОНЯ'ТНЫЙ 1) түсінікті, 2) әлбетте, әрине (қыстырма сөз ретолық түсінікті тілек; **понятно** *нар.*; **написано вполне п.** толық түсінікті жазылған.

ПОНЯТО'Й айғақ, (панатой).

ПОНЯ'ТЬ, пойму *сов.* 1) түсіну, ұғыну, аңдау, білу; 2) бағалау, есептеу (біреудің қызметін); **дать п.** аңдату, сездіру, түсіндіру; **я понял его с полуслова** мен оны бірауыз сөзінен түсіндім.

ПООБЕ'ДАТЬ *сов.* түскі ас ішу.

ПООБЕЩА'ТЬ *сов.* сөз беру, уәде беру.

ПООБЖИ'ТЬСЯ, живусь *сов.* жаңа жерге, жаңа жұртқа бірте-бірте үйрену.

ПООБНОСИ'ТЬ, ношу *сов.* көп киіп тоздыру.

ПООБНОСИ'ТЬСЯ киім тозу, киімі тозып кету.

ПООБНО'ШЕННЫЙ киілген, тозған.

ПООБОЖДА'ТЬ, жду *сов.* күте тұру, аз ғана күту.

ПООБСО'ХНУТЬ *сов.* құрай бастау.

ПОО'ДАЛЬ *нар.* жырағырақ, алысырақ, әрірек.

ПООДИНО'ЧКЕ жалғыз, жалғыздан; *см.* **одиночка.**

ПООКТЯ'БРЬСКИЙ: **пооктябрьская литература** октябрь революциясынан кейінгі әдебиет.

ПООСМОТРЕ'ТЬСЯ, трюсь *сов.* 1) жан-жаққа қарау, жан-жаққа көз салып шығу; 2) *перен.* маңайдағыларға ептеп үйрене бастау.

ПООСТРИ'ТЬ[1], рю *сов.* өткірлеу, қайрап өткір ету; (пышақты).

ПООСТРИ'ТЬ, рю *сов.* өткізе сөйлеу, тауып айту уәждән сөйлеу.

ПООТВЫ'КНУТЬ *сов.* бірте-бірте ұмыта бастау, машықтан айрылу, машықты тастау.

ПООХО́ТИТЬСЯ, хочусь *сов.* аушылық ету (мыс, құс аулау).

ПОО́ЧЕРЕДИ кезекпен (по очереди *к слову* очередь).

ПООЧЕРЕ́ДНО *нар.* алма-кезек.

ПООЩРЕ́НИЕ мадақтау; дело заслуживает поощрения бұл іс құрметтеуді керек қылады.

ПООЩРИ́ТЕЛЬНЫЙ: поощрительная награда мақтау, сыйлығы.

ПООЩРИ́ТЬ, рю *сов.* қуаттау.

ПООЩРЯ́ТЬ *несов. см.* поощрить.

ПОПАДА́ТЬ, попадаться *несов. см.* попасть, попасться.

ПОПАДЬЯ́ поптың әйелі.

ПОПА́РИТЬ, рю *сов.* буландыру, булау.

ПОПА́РИТЬСЯ шабыну.

ПОПА́РНО *нар.* қос-қостан, парпарымен.

ПОПА́СТЬ, паду *сов.* дәл тию, түсу; пуля попала в ногу оқ аяққа тиді; п. ниткой в ушко иголки жіпті иненің көзінен өткізу; мы попали домой к вечеру біз үйге кешке келдік; ему попадает за это оған бұл үшін сыбағасын, жазасын берер.

ПОПА́СТЬСЯ алыну, түсу, кездесу, ұшырасу; п. в капкан қапқанға түсу; попался мне один рыбак маған бір балықшы кездесті; попасться на глаза көзге түсу, жұрт көңілін тарту.

ПОПЕРЕК *предлог с род. п. и нар.* 1) кесе, кесе-көлденең; 2) *перен.* қарсы сөйлеу.

ПОПЕРЕ́ЧИНА көлденең ағаш.

ПОПЕРЕ́ЧНЫЙ көлденең.

ПОПЕЧЕ́НИЕ қамқорлық, бас иелік.

ПОПЕЧИ́ТЕЛЬ қамқоршы, қараушы, бағушы.

ПОПЕЧИ́ТЕЛЬСТВО қамқоршылық, қорғаушылық, қамқор болушылық, күтушілік, бағушылық.

ПОПЕРХНУ́ТЬСЯ *сов.* шашалып қалу.

ПОПИ́ТЬ, пью *сов.* ішу, шөл қандыру.

ПОПЛАВО́К, вка 1) қалтқы (қармақтың қалтқысы); 2) ішіне ауа толтырылған резинка қапшық.

ПОПЛА́КАТЬ, плачу *сов.* жылап алу, жылап-сықтау.

ПОПЛАТИ́ТЬСЯ, плачусь *сов.* жазасын тарту, сазайын тарту.

ПОПЛЕСТИ́СЬ, плетусь *сов.* ілбіп жүру.

ПОПЛЫ́ТЬ, плыву *сов.* жүзіп кету, малту (малтау).

ПОПЛЯСА́ТЬ, пляшу *сов.* билеу, билеп алу.

ПОПО́ЙКА арақ ішу, ішкілік.

ПОПОЛА́М *нар.* қақ жартысы, тең жартысы, тең бөлгені.

ПО́ПОЛЗЕНЬ, зня *м.* еңбектеп жүре бастаған (бала).

ПОПОЛЗНОВЕ́НИЕ жасырын ниет, бірдемеден дәмету.

ПОПОЛНЕ́НИЕ толықтыру, толтыру, толығу.

ПОПОЛНЕ́ТЬ *сов.* толықсу, толып семіру.

ПОПО́ЛНИТЬ, ню *сов.* толықтыру, толтыру.

ПОПО́ЛНИТЬСЯ толықтырылу, толығу.

ПОПОЛНЯ́ТЬ *несов. см.* пополнить.

ПОПОЛНЯ́ТЬСЯ *см.* пополниться.

ПОПОЛУ́ДНИ *нар.* түс ауа, түстен кейін.

ПОПОЛУ́НОЧИ *нар.* түн ортасы ауа, түн ортасынан кейін.

ПОПО́НА жабу, ат жабу.

ПОПО́РТИТЬ, порчу *сов.* бұзып алу, бүлдіру.

ПОПО́РТИТЬСЯ бұзылу, бүліну.

ПОПРАВИ́МЫЙ түзетерлік, түзетуге келетін.

ПОПРА́ВИТЬ, влю *сов.* түзету, оңдау.

ПОПРА́ВКА *см.* поправить.

ПОПРАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* поправить.

ПОПРАВЛЯ́ТЬСЯ қатесін түзету; айыту.

ПОПРЕ́ЖНЕМУ *нар.* бұрынғыдай, әуелгідей, баяғысынша.

ПОПРЕК бетке соғу, бетке басу.

ПОПРЕКА́ТЬ *несов.* бетіне соғу, бетіне басу.

ПОПРИ́ТЧИТЬСЯ, чится *сов. безл.* көріну, елестеу, ойына келу.

ПО'ПРИЩЕ кәсіп майданы, ұстаған жолы; **научное п.** ғылми жол.

ПОПРО'БОВАТЬ, бую *сов.* байқап көру.

ПОПРОСИ'ТЬ, прошу *сов.* сұрау, тілеу, өтіну.

ПОПРОСИ'ТЬСЯ сұрану, өтіну.

ПО'ПРОСТУ *нар.* жай ғана, әншейін.

ПОПРОША'ЙКА *м.* и *ж.* 1) сұрамсақ кісі; 2) қайыршы.

ПОПРОША'ЙНИЧАТЬ қайыр сұрау, сұрамсақтану.

ПОПРОША'ЙНИЧЕСТВО қайыршылық, сұраншақтық.

ПОПУГА'Й 1) тоты құс; 2) *перен.* кісінің сөзін жаттап тақылдайтын кісі.

ПОПУЛЯРИЗА'ТОР тартушы, түсіндіруші, көпке жайып танытушы.

ПОПУЛЯРИЗА'ЦИЯ көпшілікке ұқтыру, тарату, жаю.

ПОПУЛЯРИЗИ'РОВАТЬ, ирую *сов. и несов.* халыққа ұғындыру, тарату, жаю.

ПОПУЛЯ'РНОСТЬ халыққа түсініктілік, таныстық, даңқтылық.

ПОПУРРИ' *нескл. ср.* попурри (түрлі күйден құралған музыкалы пьеса, шығарма).

ПОПУСТИ'ТЕЛЬСТВО қолдау (жамандыққа жол берушілік, бұзықтыққа ерік берушілік).

ПО'ПУСТУ, ПОПУСТО'МУ *нар.* жоққа, құры босқа.

ПОПУ'ТНЫЙ сонымен қатар бір нәрсеге байланысты; попутно *нар.*

ПОПУ'ТЧИК, *ж.* **попутчица** 1) жолдас (жолы бір); 2) *перен.* жолбике (саяси).

ПОПЫТА'ТЬ *сов.* сұрап байқау, сынау; **п. счастья** бахыт сынау.

ПОПЫТА'ТЬСЯ байқап көру, тәуекел ету.

ПОПЫ'ТКА байқап көру, сынап қарау.

ПОПЯ'ТНЫЙ 1) сөзден таңғыш; 2) (устар.) кері кеткен; **попятное движение** кері бағытты қозғалыс.

ПОРА' мезгіл, уақыт, шақ; **на первых порах** әзірше.

ПО'РА тесік, көз, қуыс.

ПОРАБО'ТАТЬ *сов.* біраз істеу, істеңкіреу.

ПОРАБОТИ'ТЕЛЬ *м.* құл қылушы, құлдаушы.

ПОРАБОТИ'ТЬ, бощу *сов.* құл қылу, езу, жаншу.

ПОРАБОЩА'ТЬ *несов.* құл қылу, езу, жаншу, құлдану.

ПОРАБОЩЕ'НИЕ құл қылу.

ПОРАВНЯ'ТЬСЯ *сов.* тегістелу, бірдейлену.

ПОРА'ДОВАТЬ, дую *сов.* қуанту, шаттандыру.

ПОРА'ДОВАТЬСЯ қуану, шаттану.

ПОРАЖА'ТЬ *несов. см.* **поразить.**

ПОРАЖА'ТЬСЯ *см.* **поразиться.**

ПОРАЖЕ'НЕЦ, нца бұқпантай, бұқпа (адам) (жеңілушілікті жақтайтын кісі, жеңілген).

ПОРАЖЕ'НИЕ 1) жеңілу; 2) таң қалу, ғажаптану; **п. в правах** хұқұқынан айрылу.

ПОРАЖЕ'НЧЕСТВО жеңілушілік, бас июшілік.

ПОРАЗИ'ТЬ, ражу *сов.* 1) таңдандыру; 2) жаралау, зақымдау, жаралау; **его поразила пуля** оған оқ тиді.

ПОРАЗИ'ТЬСЯ таңырқау, ғажаптану, таңдану.

ПОРАЗМЫ'СЛИТЬ, слю *сов.* әбден ойлау.

ПОРАЗУЗНА'ТЬ *сов.* сұрастырып білу.

ПОРА'НИТЬ, ню *сов. см.* **ранить.**

ПОРАСТА'ТЬ *несов. см.* **порасти.**

ПОРАСТИ', расту *сов.* 1) бойы өсу; 2) шөп басу, жүн басу.

ПОРА'ТЫЙ (охотн.) жүйрік, күшті.

ПОРВА'ТЬ, рву *сов.* 1) жыртып тастау; 2) байланысты тоқтату, қатынасты үзу.

ПОРВА'ТЬСЯ жыртылу, үзілу.

ПОРЕДЕ'ТЬ *сов.* **к редеть** сиректету, сирету.

ПОРЕ'З жара (пышақ кескен жер).

ПОРЕ'ЗАТЬСЯ, режусь *сов.* кесілу, туралу.

ПОРЕ'ЧЬЕ су бойы, өзен бойы, өзен жағасы.

ПО′РИСТЫЙ уақ тесікті, көз-көзді (кеуекті).

ПОРИЦА′НИЕ сөгіс, бетіне басу.

ПОРИЦА′ТЬ *несов.* сөгу, бетіне басу.

ПО′РКА[1] сөту, сөгу (киімді).

ПО′РКА[2] дүре соғу, дүрелеу.

ПОРНОГРА′ФИЯ порнография (әдепсіз, бұзық іске баулыйтын сурет).

ПО′РОВНУ *нар.* тең, бірдей, теңбе-тең, тепе-тең.

ПОРОВНЯ′ТЬСЯ қатарласу, теңелу.

ПОРО′Г табалдырық; **на пороге смерти** өлім алдында.

ПОРО′ДА порода (мал тұқымы); **орловская п. лошадей** орел жылқысының тұқымы; **горные породы** тау жынысы.

ПОРО′ДИСТЫЙ, дист асыл тұқымды.

ПОРОДИ′ТЬ, рожу *сов.* тудыру, пайда болдыру.

ПОРОДНИ′ТЬСЯ, нюсь *сов.* тұлыстасу, көңілдес болу, бауырласу.

ПОРОЖДА′ТЬ *несов.* *см.* **породить.**

ПОРОЖДЕ′НИЕ туыс (пайда болу).

ПОРОЖНЕ′М *нар.* бос, бостай жүксіз.

ПОРО′ЖНИЙ бос, босаған.

ПОРОЖНЯ′К бос вагон, бос арба, бос көлік, бос ыдыс т. б.

ПО′РОЗНЬ *нар.* жеке-жеке, айрым-айрым, бөлек-бөлек.

ПОРО′Й *нар.* анда-санда, кей-кейде, қайсы уақытта.

ПОРО′К кемшілік, айып, ұят; **порок сердца** жүрек ауруы; **бедность не п.** жоқтықта ұят жоқ.

ПОРО′М *см.* **паром.**

ПОРОСЕНО′К, нка торай (шошқа баласы).

ПОРОСИ′ТЬСЯ 3 *л.* **поросится** *несов.* торайлау (шошқаның балалауы, күшіктеуі).

ПО′РОСЛЬ *ж.* үйеңкі (кесілген ағаштың түбінен өсіп шыққан талшыбық).

ПОРО′ТЬ[1], рю *несов.* сөгу, жырту (кескілеп).

ПОРО′ТЬ[2] рю *несов.* дүре соғу.

ПО′РОХ мылтық дәрісі.

ПОРОХОВНИ′ЦА оқшонтай.

ПОРО′ЧИТЬ, чу *несов.* 1) даттау, жаман атты қылу, абройын төгу; 2) сағын сындыру.

ПОРО′ЧНЫЙ, чен кеселді, лайықсыз, жаман; **п. характер** жаман мінез.

ПОРО′ША қансонар (қар).

ПОРОШИ′ТЬ, шит *несов.* қыйыршықтап жауу (қардың жаууы).

ПОРОШО′К, шка порошок (тісті жуатын т. б. ұнтақ дәрі).

ПО′РСКАТЬ тазыны айтақтап қосу, айтақтау.

ПОРТ порт (кеме тоқтау үшін жабдықталған қолтық); **воздушный п.** аэроплан, дирижабльдер тұратын орын.

ПО′РТА сұлтандық (Турцияның мемлекеттік аты).

ПОРТАТИ′ВНЫЙ, вен алып жүруге ыңғайлы, икемді зат.

ПО′РТИТЬ, рчу *несов.* бұзу, жарамсыз ету, істен шығару.

ПО′РТИТЬСЯ бұзылу, жарамсыздану.

ПОРТКИ′, ток *мн.* (простореч.) ыштан, дамбал.

ПОРТМОНЭ′ *нескл. ср.* әмиян, шилан.

ПОРТНО′Й, ого, *ж.* **портниха** *сущ.,* тігінші (киім тігуші шебер).

ПОРТНЯ′ЖИТЬ, жу *несов.* тігіншілік ету.

ПОРТО-ФРА′НКО *нескл. ср.* порто-франко (тауарды әкелу, әкетудегі порттың алық-салық төлемейтіндік правосы).

ПОРТПЛЕ′Д портплед, төсек қап (жолаушылардың төсек-орнын салып жүретін әбзәлі).

ПОРТРЕ′Т портрет (адам суреті); *перен.* суреттеу, мінездеме.

ПОРТСИГА′Р портсигар (шылым сауыты).

ПОРТУГА′ЛИЯ Португалия (Еуропалдағы роман тұқымдас елдің мемлекеті).

ПОРТУПЕ′Я қылыш бау.

ПОРТФЕ′ЛЬ *м.* портфель.

ПОРТЬЕ′РА есік, терезе шымылдығы.

ПОРТЯ́НКА шұлғау.

ПОРУГА́НИЕ қорлау, лағнаттау, масқаралау.

ПОРУ́ГАННЫЙ масқараланған, қорланған.

ПОРУ́ЧА кепіл; **взять на поруки** кепілге алу; **круговая п.** ымы-жымы бір болушылық.

ПОРУЧА́ТЕЛЬ кепіл болған кісі.

ПОРУЧА́ТЬ *несов. см.* **поручить.**

ПОРУЧЕ́НИЕ тапсыру, тапсырма.

ПОРУЧИ́ТЕЛЬ *м., ж.* **поручительница** кепіл (адам).

ПОРУЧИ́ТЕЛЬСТВО кепілдік.

ПОРУЧИ́ТЬ, чу *сов.* тапсыру.

ПОРУЧИ́ТЬСЯ кепіл болу.

ПОРФИ́Р *мн.* порфир (тау жынысынан пайда болған ірі кристалл тас, құрылыс материалы).

ПОРФИРОНО́СЕЦ монарх, патша.

ПОРХА́ТЬ *несов.* ұшып кету (құс).

ПОРЦИО́Н күндік азық, өлшемді тамақ.

ПО́РЦИЯ порция (бір жейтін сыбаға).

ПО́РЧА бұзу, бұлдіру, аздыру.

ПО́РШЕНЬ, шня *м.* поршень (піскек насоста, машиналарда).

ПОРЫ́В 1) екпін, қарқын, толқу, ұмтылыс; 2) үзіліс.

ПОРЫВА́ТЬ *несов.* тоқтату, бітіру; айрылысу, үзу.

ПОРЫВА́ТЬСЯ 1) тоқталу, қатнас, үзілу; 2) ұмтылу.

ПОРЫ́ВИСТЫЙ, вист 1) ысқырып соққан, ұйтқымалы жел); 2) екпінді, шапшаң (қозғалыс).

ПОРЫ́ТЬСЯ, роюсь *сов.* қазу (жерді), қопарып іздеу.

ПОРЯ́ДКОВЫЙ: порядковое числительное реттік сан есім.

ПОРЯ́ДОК, дка 1) рет, тәртіп, әдіс; 2) қатар (мыс., үйдің).

ПОРЯ́ДОЧНЫЙ, чен едәуір, әжептеуір; **порядочно** *нар.*

ПОСА́Д 1) (доревол.) қала шетіндегі кішкене қалашық; 2) қаланың шет жағындағы сауда-саттық жүргізетін бөлім; 3) қаланың шеті.

ПОСАДИ́ТЬ, сажу *сов.* 1) отырғызу, ағаш отырғызу, гүл егу, кәртоп егу; 2) тұтқынға алу, түрмеге отырғызу.

ПОСА́ДКА отырғызу, мінгізу, орнату, қондыру.

ПОСА́ДНИК, *ж.* **посадница** (истор.) посадник (қаланы, области басқаратын кісі).

ПОСА́ДОЧНЫЙ: посадочная площадка қонатын, тоқтайтын алаң (аэроплан); **посадочные цветы** отырғызылатын орнатылатын гүлдер.

ПОСА́ЖЕНЫЙ 1) құда болуға келген кісі; 2) құда.

ПОСВА́ТАТЬ *сов.* құдандалы болу, құда түсу.

ПОСВА́ТАТЬСЯ құда түсу.

ПОСВЕЖЕ́ТЬ *сов.* сергу, самалдау, салқындау, тазару.

ПОСВЕТИ́ТЬ, свечу *сов.* біраз жарықтандыру, жарық қылу.

ПОСВЕТЛЕ́ТЬ *сов.* жарық бола түсу, жарық болу.

ПО́СВИСТ ысқыру, ысқырық.

ПО-СВО́ЙСКИ *нар.* өзімізше.

ПОСВЯТИ́ТЬ, свящу *сов.* 1) анықтау, ашу, түсінікті ету; 2) арнау, бағыштау;

ПОСВЯЩА́ТЬ *несов. см.* **посвятить.**

ПОСЕ́В егіс, егін.

ПОСЕВНО́Й егіске байланысты; **посевная кампания** егіс науқаны.

ПОСЕДЕ́ТЬ *сов.* 1) шашы ағару, бурыл тарту; 2) *перен.* қартаю.

ПОСЕЛЕ́НЕЦ, нца көшіп келген, жер аударылған (адам).

ПОСЕЛЕ́НИЕ жаңа қоныстану, қоныс.

ПОСЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* қондыру, қоныстандыру.

ПОСЕЛИ́ТЬСЯ қону, орналасу, қоныстану; **п. в городе** қалада тұратын болу (қалаға барып орнау).

ПОСЁЛОК, лка поселке.

ПОСЕЛЯ́ТЬСЯ *несов. см.* **поселиться.**

ПОСЕМЕ́ЙНЫЙ үй ішілік, үй ішінің.

ПОСЕТИ́ТЕЛЬ, *ж.* **посетительница** келуші, келіп кетуші.

ПОСЕТИ́ТЬ, сещу *сов.* 1) келу, бару, келіп тұру; 2) жүздесіп қайту, хәлін біліп қайту.

ПОСЕЩА́ЕМОСТЬ қатнасы, қатнасуы.

ПОСЕЩА́ТЬ *несов. см.* посетить.

ПОСЕЩЕ́НИЕ қатнасу, қатнасып жүру.

ПОСЕ́ЯТЬ, сею *сов.* егу, себу.

ПОСИДЕ́ТЬ, сижу *сов.* біраз отыру, сөйлесіп отыру.

ПОСИ́ЛЬНЫЙ, лен қолдан келетін, шамасы келетін; **посильно** *нар.*

ПОСИНЕ́ТЬ *сов.* көгеру, көгеріп кету.

ПОСКОЛЬЗНУ́ТЬСЯ *сов.* тайып кету.

ПОСКО́ЛЬКУ *союз* олай болған соң, солай болғандықтан.

ПОСКОРЕ́Е *нар.* тезірек, жылдамдық.

ПОСКРЕБКИ, ков *мн.* қырынды.

ПОСКУПИ́ТЬСЯ, плюсь *сов.* сарандық қылу, сараң болу.

ПОСЛАБЛЕ́НИЕ босаңсу.

ПОСЛА́НЕЦ, нца елші, өкіл.

ПОСЛА́НИЕ 1) арнау, арнап жазған хат; 2) автордың біреуге жазған арнауы.

ПОСЛА́ННИК сырт елге жіберілетін елші.

ПОСЛА́ТЬ, пошлю *сов.* 1) жіберу, салып жіберу; 2) лақтырып жіберу, ату.

ПО́СЛЕ *нар.* соңынан, кейін.

ПОСЛЕ́Д (анат.) жолдасы (жаңа туған баланың).

ПОСЛЕ́ДНИЙ соңғы, төмен, нашар, ең жаңа, соңғы шыққан.

ПОСЛЕ́ДОВАТЕЛЬ, *ж.* **последовательница** еруші, ізімен жүруші.

ПОСЛЕ́ДОВАТЕЛЬНЫЙ: п. революционер жолдан таймайтын революционер; **п. вывод** тыянақты қортынды; **последовательно** *нар.*

ПОСЛЕ́ДОВАТЬ, дую *сов.* 1) еру, үлгі алу; 2) ізін қуу; **решение последует на другой день** қаулы келесі күн болады.

ПОСЛЕ́ДСТВИЕ нәтиже, салдар.

ПОСЛЕ́ДУЮЩИЙ кейінгі, соңынан болушы.

ПОСЛЕ́ДЫШ кенже (бала), соңғы бала.

ПОСЛЕЗА́ВТРА *нар.* бүрсігүні.

ПОСЛЕЛО́Г (грам.) шылау.

ПОСЛЕСЛО́ВИЕ соңғы сөз (кітапта).

ПОСЛО́ВИЦА мақал.

ПОСЛУЖНО́Й: п. список қызмет тізімі (істеген қызметі т. б.); **послужная книжка** еңбек кітапшасы.

ПОСЛУША́НИЕ тыңдау, құлақ салу, тіл алу.

ПОСЛУ́ШАТЬ *сов.* тыңдап тұру, тіл алу, тыңдау.

ПОСЛУ́ШАТЬСЯ тіл алу.

ПОСЛУ́ШНЫЙ, шен тіл алғыш, елгезек; **послушно** *нар.*

ПОСЛЫ́ШАТЬСЯ, шусь *сов.* естілу.

ПОСМА́ТРИВАТЬ *несов.* қарау, көз салу, байқау.

ПОСМЕ́ИВАТЬСЯ *несов.* күлу, сықақ қылу.

ПОСМЕ́ННО *нар.* алмастырып, ауыстырып.

ПОСМЕ́РТНЫЙ өлгеннен кейінгі; **посмертное издание** автор өлген соң басылып шыққан кітап.

ПОСМЕ́ШИЩЕ мазақ, күлкі болған, масқара болған.

ПОСМЕЯ́НИЕ күлу, мысқылдау.

ПОСМЕЯ́ТЬСЯ, смеюсь *сов.* күлу, сықақ қылу, күлкі қылу.

ПОСМОТРЕ́ТЬ, рю *сов.* қарау, көз салу, күзету; **посмотрим** көреміз.

ПОСО́БИЕ 1) ақшадай жәрдем; 2) оқытуға жәрдемші құралдар (карта, глобус т. б.).

ПОСОБИ́ТЬ, блю *сов.* жәрдем беру, сүйемелдеу.

ПОСОБЛЯ́ТЬ *несов. см.* пособить.

ПОСО́БНИК жәрдемші, жел беруші, дем беруші (адам).

ПОСО́БНИЧЕСТВО жәрдем берушілік.

ПОСОВЕ́ТОВАТЬ, тую *сов. см.* советовать.

ПОСОВЕ́ТОВАТЬСЯ *см.* советоваться.

ПОСО́Л, сла елші (бір елдің екінші мемлекеттегі елшісі).

ПОСО́ЛЬСТВО елшілік (елшілердің отыратын үйі), өкілдік.

ПОСПЕВА́ТЬ *несов. см.* **поспеть.**

ПОСПЕ́ТЬ, спею *сов.* 1) пісу; 2) жетілу; 3) үлгіру.

ПОСПЕШИ́ТЬ, шу *сов. см.* **спешить.**

ПОСПЕ́ШНОСТЬ асығыстық, тығыз-таяңдық.

ПОСПЕ́ШНЫЙ, шен шапшаң, асығыс, тығыз; **поспешно** *нар.*

ПОСПО́РИТЬ, рю *сов.* 1) *см.* **спорить;** 2) бәстесу.

ПОСРАМИ́ТЬ, млю *сов.* масқаралау, масқара қылу, күлкі қылу.

ПОСРАМИ́ТЬСЯ масқара болу, күлкі болу.

ПОСРАМЛЯ́ТЬ *несов. см.* **посрамить** (1-е знач.).

ПОСРАМЛЯ́ТЬСЯ *см.* **посрамиться.**

ПОСРЕ́ДНИК делдал; аралық, қалыс (кісі).

ПОСРЕ́ДНИЧЕСТВО делдалдық, келістірушілік, байланыстырушылық.

ПОСРЕ́ДСТВЕННОСТЬ шамалылық.

ПОСРЕ́ДСТВО жәрдемімен, арқылы.

ПОССО́РИТЬ, рю *сов.* ұрыстыру, жанжалдастыру.

ПОССО́РИТЬСЯ ұрысу, жанжалдасу.

ПОСТ[1] пост (қарауыл орны); 2) қызмет орны; **умереть на посту** міндетін атқару жолында өлу.

ПОСТ[2] (церк.) ораза.

ПОСТА́В 1) диірмен тас; 2) өрмек.

ПОСТА́ВИТЬ, влю *сов.* қою, салу, тік тұрғызып қою.

ПОСТАВЩИ́К жабдықтаушы (тауармен, азық-түлікпен т. б.).

ПОСТАМЕ́НТ постамент (тас төсек, табан).

ПОСТАНОВИ́ТЬ, влю *сов.* қаулы ету, қаулы шығару.

ПОСТАНО́ВКА 1) қою, қойылыс; 2) ойын, спектакль; **п. вопроса** мәселенің қойылуы.

ПОСТАНОВЛЕ́НИЕ қаулы.

ПОСТАНО́ВЩИК ойынды қоюшы.

ПОСТАРА́ТЬСЯ *сов.* тырысу, ыждағаттау.

ПОСТАРЕ́ТЬ *сов.* қартаю.

ПОСТЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* жаю, салу, төсеу (төсекті).

ПОСТЕ́ЛЬ *ж.* төсек-орын.

ПОСТЕПЕ́ННЫЙ бірте-бірте, ақырындап; **постепенно** *нар.*

ПОСТИГА́ТЬ *несов. см.* **постичь.**

ПОСТИЖЕ́НИЕ аңлау, түсіну.

ПОСТИЛА́ТЬ *несов.* жаю, төсеу.

ПОСТИЛА́ТЬСЯ төсену.

ПОСТИ́ЛКА төсем, төсеніш.

ПОСТИРА́ТЬ *сов.* жуу, кір жуу.

ПОСТИ́ТЬСЯ, пощусь *несов.* ораза ұстау (ораза тұту).

ПОСТИ́ЧЬ, гну *сов.* 1) жету, жетісу; 2) жете түсіну, ұғыну.

ПО́СТНЫЙ етсіз, майсыз, сүтсіз (қатықсыз тамақ).

ПОСТО́Й тоқта, тұра тұр.

ПОСТО́ЛЬКУ *нар.* сонша, сондықтан; **п. поскольку** солай болғандықтан.

ПОСТОРОНИ́ТЬСЯ, нюсь *сов.* жол беру, шеттеу.

ПОСТОРО́ННИЙ басқа, шет, бөтен, тысқары.

ПОСТОЯ́ЛЕЦ, льца тұрушы, уақытша пәтерде тұрушы.

ПОСТОЯ́ЛЫЙ: п. двор керуен сарай (жолаушы түсетін үй).

ПОСТОЯ́ННЫЙ түпкілікті, ұдайы, үнемі, әр уақытта; **постоянно** *нар.*

ПОСТОЯ́НСТВО тұрақтылық.

ПОСТОЯ́ТЬ, стою *сов.* тұра тұру.

ПОСТРАДА́ТЬ *сов.* жәбірлену, зәбір көру, азап шегу.

ПОСТРЕ́Л 1) тентек бала; 2) оқ тиген (жара); 3) құрысып қалу.

ПОСТРЕЛЯ́ТЬ, ляю *сов.* атқылау, атып көру.

ПОСТРИГА́ТЬ *несов. см.* **постричь.**

ПОСТРИ́ЧЬ, стригу *сов.* шаш алу, шаш алдыру.

ПОСТРИ́ЧЬСЯ шаш алдыру, шаш қыйдыру.

ПОСТРОЕ́НИЕ 1) құрлыс жүйесі; 2) сап түзілісі.

ПОСТРО́ИТЬ, строю *сов.* құру, салу, сапқа тұрғызу.

ПОСТРО́ЙКА салынып жатқан үй; **п. дома обошлась дешево** үйдің салынуы арзанға түсті; **деревянные постройки** ағаштан салынған үй, сарай, т. б.

ПОСТРО́МКА жан қайыс.

ПОСТУЛА́Т постулат (ыспаттау керек қылатын жорамал).

ПОСТУПА́ТЕЛЬНЫЙ алға ұмтылған, алға басқан, ілгерілеген; **поступательное движение** алға басу адымы.

ПОСТУПА́ТЬ *несов., сов.* **поступить** кіру, түсу (оқуға, қызметке); **п. в школу** мектепке кіру; **он хорошо поступил** ол жақсы істеді.

ПОСТУПИ́ТЬ, плю *сов. см.* **поступать.**

ПОСТУПИ́ТЬСЯ бас тарту (бірдеңені алудан).

ПОСТУПЛЕ́НИЕ кіріс, түсім.

ПОСТУ́ПОК. пка әрекет, әрекет істеген қылық; **хороший п.** жақсы қылық.

ПО́СТУПЬ *ж.* қадам, адым.

ПОСТУЧА́ТЬ, чу *сов.* қағу, тықылдату; **п. в окно** терезе қағу.

ПОСТУЧА́ТЬСЯ қағу, тақылдату (есікті).

ПОСТЫ́ДНЫЙ, ден өте ұят, масқарашылық; **постыдно** *нар.*

ПОСТЫ́ЛЫЙ, тыл сүйкімсіз, жұғымсыз, көңіл қайтарлық.

ПОСУ́ДА 1) ыдыс, сауыт; 2) кішкене кеме.

ПОСУЛИ́ТЬ, лю *сов.* уәде беру, дәмелендіру.

ПОСЧАСТЛИ́ВИТЬСЯ, вится *безл. сов.* жолы болу, бақыты болу; **ему посчастливилось** оның жолы болды.

ПОСЧИТА́ТЬ *сов.* есептеу, санау.

ПОСЧИТА́ТЬСЯ есептесу, есебін жеткізу.

ПОСЫ́ЛКА посылка: почтамен жіберілетін бұйым, сәлемдеме.

ПОСЫ́ПАТЬ, плю *сов.*, **посыпа́ть** *несов.* себу, төгу, шашу.

ПОСЫ́ПАТЬСЯ төгілу, шашылу, себілу.

ПОСЯГА́ТЕЛЬСТВО қол сұғу, иелену, иемдену; **п. на убийство** өлтірмекші болу.

ПОСЯГА́ТЬ *несов. см.* **посягнуть.**

ПОСЯГНУ́ТЬ *сов.* оқталу, ұмтылу (зиян келтіру үшін).

ПОТ тер; **весь в поту** қара терге түскен; **в поте лица** күшпен; **до четвертого пота** тер шыққанша.

ПОТАЙНО́Й жасырын; **потайная дверь** жасырын есік; **потайной карман** ішкі қалта.

ПОТА́ПЛИВАТЬ *несов.* жағып қою (пешті т. б.), жағып тұру.

ПОТА́ЧКА кеңшілік беру, тыймау, дәніктіру.

ПОТА́Ш поташ, сақар (сабын істейтін сақар).

ПО-ТВО́ЕМУ *нар.* сеніңше.

ПОТВО́РСТВО ұнамсыз істі қостау, нашар істен тыймаушылық.

ПОТВО́РСТВОВАТЬ, ствую *несов.* ұнамсыз істі қостау, жаман іске жол беру, тыймау.

ПОТЁМКИ, мок 1) қараңғы; 2) *перен.* белгісіздік.

ПОТЕМНЕ́ТЬ *сов. к* **темнеть**; қараю, қараңғылану; **потемнело в глазах** көз қарайып кетті.

ПОТЕ́НИЕ терлеу.

ПОТЕНЦИА́Л потенциал (пайдаланбаған қуат, зат).

ПОТЕНЦИА́ЛЬНЫЙ, лен; **потенциальная сила** пайдаланбаған күш.

ПОТЕ́НЦИЯ потенция (мүмкіндік, пайдаланбаған күш-қуат).

ПОТЕПЛЕ́ТЬ, *чаще безл. сов. к* **теплеть**; жылыну; **сегодня потеплело** бүгін күн жылынды.

ПОТЕРЕ́ТЬ, тру *сов.* уқалау, сүртікілеу, үйкеу.

ПОТЕРЕ́ТЬСЯ сүртілу, уқалану, үйкелу.

ПОТЕРПЕ́ТЬ, плю *сов.* төзу, шыдау; **потерпел убыток** зиян шекті; **враг потерпел поражение** жау жеңілді.

ПОТЕ́РЯ жоғалған зат (қаза, шығын).

ПОТЕ́РЯННЫЙ, рян 1) жоғалған; 2) *перен.* үміті үзілген, үмітсіз.

ПОТЕРЯ́ТЬ *сов. к* **терять** жоғалту.

ПОТЕРЯ́ТЬСЯ жоғалу.

ПОТЕСНИ́ТЬ, ню *сов. к* **теснить** қысу, қысу, тығыздау, қысылдыру, ығыстыру.

ПОТЕСНИ́ТЬСЯ қысылу, сығылысып орын беру.

ПОТЕ́ТЬ *несов.* терлеу, жіпсу, еңбектену, тырысу.

ПОТЕ́ХА жұбаныш, ермек.

ПОТЕША́ТЬ *несов.* алдандыру, күлдіру, көңілін ашу.

ПОТЕША́ТЬСЯ жұбану, көңілі ашылу.

ПОТЕ́ШНИК қызықты, күлдіргіш, думаншыл.

ПОТЕ́ШНЫЙ, шен қызық кісі, күлдіргі.

ПОТИРА́ТЬ *несов.* ауық-ауық, оқалау, ысу, үйкелеу.

ПОТИХО́НЬКУ *нар.* ақырындап, септеп, жай ғана.

ПОТЛИ́ВЫЙ, лив тершіл, тершең.

ПОТНИ́К терлік (тоқым).

ПО́ТНЫЙ, тен терлеген, тер қатқан, тершіл.

ПОТО́К 1) тасқын, ағын; 2) *перен.* дүрмек; 3) өндірістің ағыл-тегіл ағысы; **горный п.** тау тасқыны.

ПОТОЛКОВА́ТЬ, кую *сов.* күйіркелесу, пікір алысу, талқыласу.

ПОТОЛО́К, лка төбе (үй төбесі т. б.).

ПОТО́М *нар.* сонан соң, содан кейін.

ПОТО́МОК, мка ұрпақ.

ПОТО́МСТВЕННЫЙ ата-бабасынан келген, тұқымына дарыған.

ПОТО́МСТВО ұрпақ, нәсіл (буын).

ПОТОМУ́ *нар.* сол себепті; **п. что** сол себепті.

ПОТОНУ́ТЬ *сов.* к **тонуть** суға кету, суға батып кету, шөгіп кету.

ПОТО́П тасқын; **всемирный п.** топан су.

ПОТОПИ́ТЬ[1], плю *сов.* суға батыру, кетіру, қаптату.

ПОТОПИ́ТЬ[2], плю *сов.* 1) пеш жылыту, үй жылыту; 2) май еріту.

ПОТОПТА́ТЬ, топчу *сов.* басып, жаншып тастау.

ПОТОРА́ПЛИВАТЬСЯ асығу.

ПОТОРОПИ́ТЬСЯ, плюсь, пишься, *сов.* асығу, асығыстық қылу.

ПОТОЧИ́ТЬ, чу *сов.* қайрау, жану.

ПОТО́ЧНЫЙ үздіксіз істеліп тұрған, ағыл-тегіл.

ПОТРА́ВА 1) астыққа мал түсу, таптау; 2) тапталған үшін алатын төлеу.

ПОТРАВИ́ТЬ, влю астыққа мал түсіру, малға таптату.

ПОТРА́ТИТЬ, трачу *сов.* біразын тұтыну, ұстау, ұстап бітіру (ақшаны).

ПОТРЕБИ́ТЕЛЬ *м.* тұтынушы; **общество потребителей** тұтынушылар қоғамы, кооперативі.

ПОТРЕБЛЕ́НИЕ тұтыну, қолдану.

ПОТРЕБЛЯ́ТЬ, ляю *несов.* ұстау, жұмсау, пайдалану, ішіп жеу.

ПОТРЕБЛЯ́ТЬСЯ жұмсалу, пайдаланылу, ішілу.

ПОТРЕ́БНОСТЬ керектік, қажеттік, мұхтаждық.

ПОТРЕ́БНЫЙ, бен керекті; **потребное количество** керекті мөлшер.

ПОТРЕ́БОВАТЬ, бую *сов.* керек қылу, қажет қылу, талап ету.

ПОТРЕ́БОВАТЬСЯ керек болу, хажет болу, талап етілу.

ПОТРЕВО́ЖИТЬ, жу *сов.* к **тревожить**; мазалау, мазасын алу.

ПОТРЕВО́ЖИТЬСЯ мазалану, мазасы кету.

ПОТРЕПА́ТЬ, плю *сов.* жұлқылау, тұту, жұлмалау.

ПОТРЕПА́ТЬСЯ жұлмалану, уқалану.

ПОТРЕ́СКИВАТЬ *несов.* шытынау.

ПОТРО́ГАТЬ *сов.* қозғау, қолымен қозғау.

ПОТРОХА́, ов *мн.* ішек-қарын, іші-бауыр.

ПОТРОШИ́ТЬ, шу *несов.* ішек-қарнынан аршып тазарту.

ПОТРУДИ́ТЬСЯ, тружусь *сов.* істеу, еңбек ету, тырбану.

ПОТРЯСА́ТЬСЯ солқылдау, тітіреу.

ПОТРЯСА́ЮЩИЙ жан түршігерлік.

ПОТРЯСЕ́НИЕ 1) сілкіндіру, қалтырату, селкілдету, тітірету; 2) зақымдау.

ПОТРЯСТИ́, трясу *сов.* қағу, сілку, селкілдету.

ПО′ТУГИ, туг *мн.* күшену, зорлану, толғату; **родовые п.** толғақ.

ПОТУ′ПИТЬ, плю *сов.* тұнжырау, мұқырау; **п. взгляд** төмен қарау.

ПОТУ′ПИТЬСЯ жерге қарау, төмен қарау.

ПОТУСКНЕ′ТЬ *сов. к* **тускнеть;** қараю, күңгірттену.

ПОТУСТОРО′ННИЙ одүниедегі; **п. мир** ол дүние (діни көз қараста).

ПОТУ′ХШИЙ сөнген, өшкен (жарық).

ПОТУШИ′ТЬ, шу *сов.* сөндіру; **колхозники потушили пожар** колхозшылар өртті сөндірді.

ПО′ТЧЕВАТЬ, чую *несов.* сыйлау, қонақ қылу, мерекелеу.

ПОТЫ′КАТЬ, тыкаю *или* тычу *сов.* тығу, түйреп алу, шаншып алу.

ПОТЯГА′ТЬСЯ *сов.* бақ таластыру, күш салыстыру.

ПОТЯНУ′ТЬ *сов.* созу, тарту.

ПОТЯНУ′ТЬСЯ созылу, керілу, тартылу.

ПОУБА′ВИТЬ, влю *сов.* аздап кеміту, кемітіңкіреу.

ПОУЛЕ′ЧЬСЯ, лягусь *сов.* жата бастау.

ПОУМНЕ′ТЬ *сов. к* **умнеть** ақылдылану, ақылды болу.

ПОУПО′РСТВОВАТЬ, ствую *сов.* қарсыласу, қарсылық білдіру.

ПОУРО′ЧНО *нар.*

ПОУСПОКО′ИТЬСЯ, кою́сь *сов.* тыныштану, сабыр ету.

ПОУТРУ′ *нар.* ертемен, таңертең.

ПОУЧЕ′НИЕ үгіт-насихат (ескі), өсиет.

ПОУЧИ′ТЕЛЬНЫЙ, лен үлгі аларлық, үлгі боларлық; **поучительно** *нар.*

ПОУЧИ′ТЬ, чу *сов.* 1) үйрету, оқыту, ұқтыру; 2) ақыл айту.

ПОУЧИ′ТЬСЯ үйрену, біліп алу, үлгі алу.

ПОХА′ЖИВАТЬ *несов.* аспай-саспай жүру, ерсілі-қарсылы жүру, келіп тұру.

ПОХВАЛА′ мақтан.

ПОХВАЛИ′ТЬ, лю *сов.* мақтау, мақтап қою.

ПОХВАЛИ′ТЬСЯ мақтану.

ПОХВАЛЬБА′ мақтаншақтық.

ПОХВА′ЛЬНЫЙ, лен мақтаулы, мақтауға тұрарлық; **п. лист** мақтау қағаз; **похвально** *нар.*

ПОХВА′РЫВАТЬ *несов.* ауыра беру, сырқаттану.

ПОХВА′СТАТЬ *сов. к* **хвастать;** мақтау.

ПОХВА′СТАТЬСЯ мақтану, бөсу.

ПОХВАТА′ТЬ *сов.* ұстап алу, ұстай алу.

ПОХВОРА′ТЬ *сов.* шікерттену, сырқаттану.

ПОХЕ′РИТЬ, рю *сов.* сызып тастау, алып тастау.

ПОХИТИ′ТЕЛЬ *м.* ұрлаушы, алып қашушы, ұрлап қашушы, ұрлаушы.

ПОХИ′ТИТЬ, хищу *сов.* ұрлап қашу, ұрлап әкету, ұрлау.

ПОХИЩЕ′НИЕ ұрлау, ұрлап кету.

ПОХЛЕБА′ТЬ *сов.* ішіп-жеу, ішіп-жеп қою.

ПОХЛЁБКА быламық көже.

ПОХЛЕСТА′ТЬ, хлещу и хлестаю *сов.* ұру, сабау.

ПОХЛО′ПАТЬ *сов.* қол шапалақтау, алақан қағу.

ПОХЛОПОТА′ТЬ, почу *сов.* іздену, бір нәрсенің қамын жеу.

ПОХМЕ′ЛЬЕ мастық салдары (әлсіздену).

ПОХО′Д 1) жүріс, жорық; 2) өлшеуде, санауда аздап артық жіберу; **вешать с походом** артық өлшеу.

ПОХОДИ′ТЬ[1], хожу *сов.* жүріп тұру.

ПОХОДИ′ТЬ[2], хожу *несов.* ұқсас болу, ұқсау.

ПОХО′ДКА жүріс, **жүріс-тұрысы,** аяқ алысы; **я его знаю по походке** мен оны жүрісінен білемін.

ПОХО′ДНЫЙ *прил. к* **поход;** п. **марш** жорық маршы.

ПОХОЖДЕ′НИЕ кезу, кезбе жүріс.

ПОХО′ЖИЙ, хож ұқсас сыяқты; **похоже** *вводное сл. в знач.* **кажется, повидимому.**

ПОХОЗЯ′ЙНИЧАТЬ *сов.* қожалық ету, шаруашылық ету.

ПОХОЛОДА′НИЕ суыту (ауаның).

ПОХОЛОДА′ТЬ *сов.* суыта бастау, суу (ауа).

ПОХОРОНИ́ТЬ, ню *сов. к* хоронить көму, жерлеу.

ПОХОРО́ННЫЙ *прил. к* **похороны**; **п. марш** қаза маршы; **похоронное бюро** бейіт даярлау жұмысын басқаратын мекеме.

ПО́ХОРОНЫ *мн.* өлікті шығару, жаназа.

ПОХОРОШЕ́ТЬ *сов.* жақсару, әдемілену.

ПОХРАПЕ́ТЬ, плю *сов.* қорылдау (ұйқыда).

ПОХУДЕ́ТЬ *сов. к* **худеть**; арықтау, жүдеу.

ПОЦАРА́ПАТЬ *сов.* тырнап алу, бір жерге сызат түсіру.

ПОЦАРА́ПАТЬСЯ тырналып қалу, сызылу, сызық түсу.

ПОЦА́РСТВОВАТЬ, ствую *сов.* патшалық құру, патшалық ету.

ПОЦЕЛОВА́ТЬ, лую *сов.* сүю, сүйіп алу; ✦ **п. замок или пробой** есігі құлыптаулы тұрғанда келу, адам жоқ кезінде келу.

ПОЦЕЛОВА́ТЬСЯ сүйісу.

ПОЦЕЛУ́Й сүю, сүйіс.

ПОЦЕРЕМО́НИТЬСЯ *сов. к* церемониться.

ПОЧАТО́Й, поча́тый басталған.

ПОЧА́ТОК, тка басы, басталған.

ПОЧА́ЩЕ жыйырақ.

ПО́ЧВА 1) жер қыртысы; 2) топырақ, балшық.

ПО́ЧВЕННЫЙ *прил. к* **почва**; **почвенная вода** жер астындағы су.

ПОЧВОВЕ́Д жер маманы.

ПОЧВОВЕ́ДЕНИЕ жер қыртысы жайындағы ғылым.

ПОЧЕ́М *нар.* қанша тұрады, неге, не себепті.

ПОЧЕМУ́ 1) *нар.* неге, неліктен, не себепті; 2) *союзное слово. Вследствие* **чего**, *по причине* **чего** немен салдарынан, несебепті.

ПО́ЧЕРК қол (жазуы); **у него красивый п.** оның қолы (жазуы) әдемі.

ПОЧЕРНЕ́ТЬ *сов. к* **чернеть** қараю, қарайып кету.

ПОЧЕРНИ́ТЬ, ню *сов.* қарайту, қаралау.

ПОЧЕРПА́ТЬ *несов. см.* **почерпнуть**.

ПОЧЕРПНУ́ТЬ *сов.* 1) қуйып алу; 2) алу, пайдаланау.

ПОЧЕРСТВЕ́ТЬ *сов. к* **черстветь**; қату, құрғап қалу (мыс., нан).

ПОЧЕРТИ́ТЬ, черчу *сов.* сызу; сызық жүргізу.

ПОЧЕСА́ТЬ, чешу *сов.* қасу, қасый беру; **п. затылок** желкесін қасу.

ПОЧЕСА́ТЬСЯ қасыну, қышыну.

ПО́ЧЕСТЬ *ж., мн.* **почести**, ей сый, хұрмет; **оказывать почести** хұрмет көрсету.

ПОЧЕ́СЫВАТЬ *несов.* қасый беру; **п. затылок** желкесін қасу (байланып қалу).

ПОЧЕ́СЫВАТЬСЯ қасыну, тарану.

ПОЧЁТ хұрмет.

ПОЧЁТНОСТЬ хұрметтілік.

ПОЧЁТНЫЙ, тен хұрметті; **п. человек** хұрметті адам; **почетно** *нар.*

ПОЧИВА́ТЬ, аю и (ритор. устар.) **почию** *несов.* 1) дем алу, ұйықтау; 2) *перен.* өлу, мархұм болу, тыныштық табу, көмілу.

ПОЧИ́Н 1) бастапқы іс; 2) бастау, басталма, бастама.

ПОЧИНИ́ТЬ, ню *сов.* түзету, оңдау, жамау.

ПОЧИНИ́ТЬСЯ біраз кесірлену, бәлдену.

ПОЧИ́НКА түзету, ондау, жамау.

ПОЧИНЯ́ТЬ, няю *несов. см.* **починить**.

ПОЧИНЯ́ТЬСЯ *см.* **починять**.

ПОЧИ́СТИТЬ, чищу *сов.* тазалау, тазарту.

ПОЧИ́СТИТЬСЯ тазалану, тазартылу, тазартылып шығу.

ПОЧИТА́НИЕ сыйлау, қадірлеу, хұрметтеу.

ПОЧИТА́ТЕЛЬ, *ж.* **почитательница** қадірлеуші, хұрметтеуші.

ПОЧИТА́ТЬ[1] *сов.* кітап оқу.

ПОЧИТА́ТЬ[2] *несов.* хұрметтеу.

ПОЧИТА́ТЬ[3] *несов.* есептеу, санау.

ПОЧИТА́ТЬСЯ[1] хұрметтелу, хұрметті болу.

ПОЧИТА́ТЬСЯ[2] есептелу, саналу.

ПОЧИ́ТЬ, почию (устар.) тыныштау, тыныс алу, тыныш табу.

ПО́ЧКА 1) (анат.) бүйрек; 2) (бот.) бүршік.

ПОЧКОВА́НИЕ бүршіктеу, шиендеу, ендеу (өсімдіктің жыныссыз көбеюінің бір түрі), бүршік ату.

ПОЧКОВА́ТЬСЯ, куюсь *несов.* 1) бүршіктену; 2) көбею, қаптап кету, ендеу, шендеу.

ПО́ЧТА почта.

ПОЧТАЛЬО́Н почтальон (почта тасушы).

ПОЧТА́МТ почтамт (негізгі почта үйі).

ПОЧТЕ́НИЕ 1) хошамет, хүрмет; 2) сәлем; **передай моё п.** сәлем айт.

ПОЧТЕ́ННЕЙШИЙ ең хүрметті.

ПОЧТЕ́ННЫЙ 1) қадірлі, хүрметті; 2) үлкен, едәуір.

ПОЧТИ́ *нар.*: **п. закончил** бітіп қалды; **он п. согласен** ол келісіп ақ қалды.

ПОЧТИ́ТЕЛЬНОСТЬ хүрметтеушілік, қадірлеушілік.

ПОЧТИ́ТЬ, чту *сов.* хүрмет көрсету, қадірлеу, сыйлау, хүрметтеу.

ПОЧТО́ *нар.* (устар.) неге, не үшін; не себепті, неден.

ПОЧТО́ВЫЙ: почтовая контора почтаның конторы; **п. перевод** почта арқылы ақша жіберу; **почтовая марка** почта маркесі.

ПОЧУ́ВСТВОВАТЬ, ствую *сов. к* **чувствовать.**

ПОЧУ́ЯТЬ, чую *сов. к* **чуять**; сезіп білу, сезу.

ПОШАЛИ́ТЬ, лю *сов.* ауық-ауық тентектік жасау.

ПОША́РИТЬ, рю *сов.* қарау, тінту, іздеу.

ПОШАТНУ́ТЬ *сов.* қозғалтып жіберу, шайқап жіберу.

ПОШАТНУ́ТЬСЯ 1) шайқалу, қозғалу, былғақтау; 2) қыйсайып кету, жантайып ауып кету.

ПОША́ТЫВАТЬ *несов.* қозғап қою, шайқап қою.

ПОША́ТЫВАТЬСЯ 1) теңселу; 2) солқылдау.

ПОШЕВЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* қозғап көру, қозғақтырау.

ПОШЕВЕЛИ́ТЬСЯ қозғалыңқырау, қозғалып қою.

ПОШЕПТА́ТЬ, пчу *сов.* сыбырлау.

ПОШЕПТА́ТЬСЯ сыбырласу, күбірлесу.

ПОШИ́Б әлпет, стиль (мәнер).

ПОШИ́ВКА тігу, тігін, жамау, жамап-жасқау.

ПОШИ́ВОЧНЫЙ жамайтын, ондайтын, тігетін (жер).

ПО́ШЛИНА салық, пошлина (тауардан, мүліктен т. б. алынатын үкімет салығы).

ПО́ШЛОСТЬ әдепсіздік, дөкірлік, тексіздік.

ПО́ШЛЫЙ, пошл әдепсіз, дөкір; **пошло** *нар.*

ПОШТУ́ЧНЫЙ: поштучная оплата жекелеп ақы төлеу.

ПОШУТИ́ТЬ, шучу *сов.* қалжыңдау, қалжыңдасу.

ПОЩА́ДА аяушылық, есіркеу, рахым.

ПОЩАДИ́ТЬ, щажу *сов.* есіркеу, аяу, рахым ету.

ПОЩЁЧИНА 1) жаққа ұру; 2) *перен.* сөгу, ренжіту; **дать пощечину** жаққа шапалақпен ұру.

ПОЩИПА́ТЬ, плю *сов.* жұлу, үзу, тістелеп жұлу.

ПОЩУ́ПАТЬ *сов.* сыйпау; *перен.* байқау, зерттеу, тексеру; **п. пульс** тамырын ұстау.

ПОЩУ́РИТЬ, рю *сов.* сығырайту, сықсыйту, тыржыйту.

ПОЩУ́РИТЬСЯ сығыраю, сықсыю.

ПОЭ́ЗИЯ поэзия (көркем өлең, жыр).

ПОЭ́МА поэма, дастан.

ПОЭ́Т ақын, жазушы.

ПОЭТЕ́ССА ақын әйел.

ПОЭ́ТИКА поэтика (көркем әдебиет өнері туралы ғылым).

ПОЭ́ТОМУ *нар.* сондықтан, сол себепті.

ПОЯВИ́ТЬСЯ, влюсь *сов.* келіп шығу, көріну, пайда болу.

ПОЯВЛЕ́НИЕ көзге көріну, жарыққа шығу, дүниеге келу.

ПОЯВЛЯ́ТЬСЯ *несов. см.* **появиться.**

ПОЯ́РКОВЫЙ қозының жүнінен істелген (қалпақ).

ПОЯ́РОК, рка қозының жүні.

ПО́ЯС 1) бел, белуар; 2) белдік, белбеу; 3) белдеу.

ПОЯСНЕ́НИЕ түсіндіру, аңғарту, анықтау.

ПОЯСНИ́ТЕЛЬНЫЙ түсіндіретін, анықтайтын.

ПОЯСНИ́ТЬ, ню *сов.* түсіндіру, анықтау.

ПОЯСНИ́ЦА бел; **у меня болит п.** белім ауырады.

ПОЯСНО́Й: п. тариф ерекше тариф; **п. портрет** белден жоғары сурет.

ПОЯСНЯ́ТЬ *несов. см.* **пояснить.**

ПОЯСНЯ́ТЬСЯ анықталу, түсіндірілу.

ПОЯСО́К, ска *уменьш.* белбеуше, (кішкене белдік).

ПРАБА́БКА и **ПРАБА́БУШКА** үлкен шеше (әкесінің шешесі).

ПРА́ВДА шын, рас (анық, дұрыс, дұрыстық, шындық).

ПРАВДИ́ВОСТЬ дұрыстық, әділшілік, шындық.

ПРАВДИ́ВЫЙ, див әділ, дұрыс; **правдиво** *нар.*

ПРАВДОПОДО́БИЕ шынға ұқсастық, шындыққа жататын.

ПРАВДОПОДО́БНЫЙ, бен рас сықылды, шын сияқты, шынға жақын; **правдоподобно** *нар.*

ПРА́ВЕДНИК, *ж.* **праведница** (устар.) 1) діннің айтқанымен жүретін кісі (тақуа, сопы); 2) езгі, әділдіктен таймайтын кісі.

ПРА́ВИЛО 1) ереже, заң; 2) жолжоба; **как общее п.** кәдімгі, әдеттегідей.

ПРА́ВИЛЬНО *нар.* дұрыс.

ПРА́ВИЛЬНОСТЬ дұрыстық.

ПРА́ВИЛЬНЫЙ, лен дұрыс, шын, түзу.

ПРАВИ́ТЕЛЬ, *ж.* **правительница** басқарушы адам, әкім (үкметті, мемлекетті, мекемені т. б.).

ПРАВИ́ТЕЛЬСТВЕННЫЙ *прил. к* **правительство; п. закон** үкмет заңы; **правительственная комиссия** үкмет комиссиясы.

ПРАВИ́ТЕЛЬСТВО үкмет.

ПРА́ВИТЬ, влю *несов.* 1) басқару, билеу (мемлекетті); 2) тізгінін ұстап айдау; 3) қатесін түзету.

ПРА́ВКА 1) қайрау (ұстараны); 2) қол жазбаны түзету.

ПРАВЛЕ́НИЕ 1) басқару, билеу (мемлекетті); 2) басқарма; **п. колхоза** колхоз басқармасы.

ПРА́ВНУК, *ж.* **правнучка** шөбере ұл, шөбере қыз.

ПРА́ВО право (хұқұқ, ерік, қақы); **избирательное п.** сайлау еркі.

ПРАВОБЕРЕ́ЖНЫЙ судың оң жағалауы.

ПРАВОВЕ́Д право маманы (заңшы, заң маманы).

ПРАВОВЕ́ДЕНИЕ право туралы ғылым (заң туралы ғылым).

ПРАВОВЕ́РНЫЙ діні берік, діннен таймайтын.

ПРАВОМЕ́РНЫЙ, рен заңды (заңға сүйеніп жасалған, істелген).

ПРАВОМО́ЧИЕ заңдылық, праволылық.

ПРАВОМО́ЧНЫЙ, чен *прил. к* **правомочие.**

ПРАВОНАРУШИ́ТЕЛЬ, *ж.* **правонарушительница** заңды бұзушы, (қылмыс істеуші).

ПРАВОПИСА́НИЕ емле (жазу ережесі).

ПРАВОПОРЯ́ДОК, дка заң тәртібі.

ПРАВОСЛА́ВИЕ православие (христиан дінінің бір тарауы).

ПРАВОСПОСО́БНОСТЬ правосы болушылық, правоға ие болушылық.

ПРАВОСПОСО́БНЫЙ, бен правосы бар, правосымен пайдалана алатын.

ПРАВОСУ́ДИЕ әділ сот, әділеттілік.

ПРАВОТА́ әділдік, ақтық, дұрыстық.

ПРА́ВЫЙ1 оң, оңшыл.

ПРА́ВЫЙ*, прав әділ, дұрыс, ақ.

ПРА́ВЯЩИЙ басқарушы, билеуші; **правящие классы** билеуші таптар.

ПРА́ДЕД арғы ата (баба).

ПРА́ЗДНЕСТВО *см.* **праздник.**

ПРА́ЗДНИК мейрам, мереке (мереке күні); **праздник XXV-летия Казахстана** Қазақстанның 25 жылдық мерекесі; **Октябрьский п.** октябрь мейрамы.

ПРА́ЗДНИЧНЫЙ салтанатты; **п. день** мейрам күні; **п. вид** салтанатты түр; **празднично** *нар.*

ПРА́ЗДНОВАНИЕ мейрамдау, мерекелеу.

ПРА́ЗДНОВАТЬ, ную *несов.* мейрамдау, тойлау, мерекелеу.

ПРАЗДНОСЛО́ВИЕ (устар.) құр сөз, бос сөз, бейпіл сөз.

ПРА́ЗДНЫЙ, ден бос, жұмыссыз; **праздно** *нар.*

ПРА́КТИК практик (тәжрибесі мол адам).

ПРА́КТИКА практика (тәжрибе).

ПРАКТИКА́НТ, *ж.* **практикантка** практикант (үйреніп жүрген адам).

ПРАКТИКОВА́ТЬ, кую *несов.* істеп көру, үйрену.

ПРАКТИКОВА́ТЬСЯ істеп көру, үйрену, жаттығу.

ПРА́КТИКУМ практикум (тәжрибе сабағы, жаттықтыру сабағы).

ПРАКТИЦИ́ЗМ практицизм (білімсіз құры тәжрибе).

ПРАКТИ́ЧНОСТЬ тәжрибелік, іскерлік.

ПРАКТИ́ЧНЫЙ, чен іскер, тәжрибелі, қолайлы, төзімді; **практично** *нар.*

ПРА́ПОРЩИК прапорщик (ескіліктегі бірінші офицер шені).

ПРАПРА *приставка*: **прадед** үлкен ата; **прапрадед** әкесінің әкесі.

ПРА́СОЛ (устар.) дүкінен көтеріп сатып алушы.

ПРАХ 1) шаң, тозаң, топырақ; 2) табыт; ✦ **разбить в пух и п.** күл-талқан қып қырату; **мир праху твоему** топырағың торқа болсын.

ПРА́ЧЕЧНАЯ, ой *сущ. ж.* кір жуатын үй.

ПРА́ЧКА кір жуатын әйел.

ПРАЩ, праща́ *ж.* (устар.) сақпан (тас лақтыратын).

ПРА́ЩУР ең түпкі ата, (жеті атасы).

ПРАЯЗЫ́К (лингв.) ескі тіл ғылымында — бастапқы тіл, «ата тіл».

ПРЕ асқын мағнасын білдіретін шылау; **премилый** өте сүйкімді; **предупредить** ескерту; **тяжкое преступление** ауыр күна (шектен шыққан).

ПРЕБЫВА́НИЕ мекендеу, аялдау; **п. у власти** өкмет басында болу.

ПРЕБЫВА́ТЬ *несов.* келіп-кету.

ПРЕВЗОЙТИ́, зойду *сов.* артығырақ болу, артып түсу, басым болу.

ПРЕВОЗМО́ЧЬ, могу *сов.* басым болу, жеңу, үстем болу.

ПРЕВОЗНЕСТИ́, несу *сов.* мақтау, мадақтау, дәріптеу.

ПРЕВОЗНЕСТИ́СЬ мақталу, дәріптену.

ПРЕВОСХОДИ́ТЕЛЬНЫЙ мәртебелі, ұлы дәрежелі.

ПРЕВОСХОДИ́ТЬ, хожу *несов.* артық болу, басым болып кету.

ПРЕВОСХО́ДНЫЙ, ден асқан жақсы, аса таңдаулы, өте жақсы, құба-құп; **превосходно** *нар.* тіпті жақсы.

ПРЕВОСХО́ДСТВО басымдық, артықтық.

ПРЕВРАТИ́ТЬ, ращу *сов.* айналдыру (екінші қалыпқа айналдырып жіберу).

ПРЕВРАТИ́ТЬСЯ жаңа түрге айналып кету, өзгеріп кету.

ПРЕВРА́ТНОСТЬ бұрмалаушылық, құбылмалық, жалғандық, бір қалыпта болмаушылық.

ПРЕВРА́ТНЫЙ, тен құбылмалы, өзгермелі, ауыспалы; **превратно** *нар.*

ПРЕВРАЩА́ТЬ *несов. см.* **превратить.**

ПРЕВРАЩА́ТЬСЯ *см.* **превратиться.**

ПРЕВРАЩЕ́НИЕ *см.* **превратить, превратиться.**

ПРЕВЫ́СИТЬ, вышу *сов.* шамадан тысқары болу, артып кету, асыра сілтеу, шектен шығу.

ПРЕВЫША́ТЬ *несов. см.* **превысить.**

ПРЕВЫША́ТЬСЯ шамадан тысқары шығу, арту, артып кету.

ПРЕВЫ́ШЕ *нар.* (устар.) көп жоғары, көп артық, бәрінен жоғары; **п. всего** бәрінен артық.

ПРЕВЫШЕ́НИЕ арттыру, оздыру, шектен шығу; **п. плана** жоспардан артық орындау (істеу); **п. власти** әкімшілікті заңнан артық қолдану.

ПРЕГРА́ДА бөгет, бөгеу; *перен.* кедергі, қыйыншылық.

ПРЕГРАДИ́ТЬ, гражу *сов.* кедергі істеу, кесе көлденең қою; **п. дорогу** жолды бөгеттеу.

ПРЕГРАЖДА́ТЬ *несов. см.* **преградить.**

ПРЕГРАЖДА́ТЬСЯ кедергілену, бөгеттену, жол берілмеу.

ПРЕГРЕШИ′ТЬ, шу *сов.* бұзықтық істеу, кінәлі болу.

ПРЕД (предо) *предл. с творит. п.* алдында, алдындағы.

ПРЕДА′НИЕ 1) беру, тарту, тапсыру; 2) аңыз, әңгіме; **п. суду** сотқа тарту.

ПРЕ′ДАННОСТЬ ықластық; **п. революции** шын ықласымен революцияға берілгендік.

ПРЕ′ДАННЫЙ, дан шын ықласымен берілген; **преданно** *нар.*

ПРЕДА′ТЕЛЬ, *ж.* **предательница** опасыз (дұшпан, жауға сатылған).

ПРЕДА′ТЕЛЬСКИЙ: п. поступок опасыздық әрекет; **предательски** *нар.*

ПРЕДА′ТЕЛЬСТВО опасыздық (дұшпанға сатылғандық, сатушылық).

ПРЕДА′ТЬ, дам, дашь *сов.* 1) опасыздық істеу, дұшпанға сату, дұшпанның қолына ұстап беру; 2) құлақтандыру, жариялау; **п. земле** жерлеу.

ПРЕДА′ТЬСЯ сатылып кету, беріліп кету.

ПРЕДБА′ННИК моншаның кісі шешінетін бөлмесі.

ПРЕДБУ′ДУЩИЙ келешек, болашақ.

ПРЕДВАРЕ′НИЕ *см.* **предварить.**

ПРЕДВАРИ′ТЕЛЬНЫЙ: предварительное заключение соттан бұрын қамау; **предварительная продажа** алдын ала сату; **п. вывод** алғашқы қортынды; **предварительные переговоры** алдын ала сөйлесу; **предварительно** *нар.*

ПРЕДВАРИ′ТЬ, рю *сов.* ескерту, күн бұрын есіне салу.

ПРЕДВАРЯ′ТЬ *несов. см.* **предварить.**

ПРЕДВЕ′СТИЕ *см.* **предзнаменование.**

ПРЕДВЕ′СТНИК, *ж.* **предвестница** жаршы (бірінші, хабаршы); **ласточка — п. весны** қарылғаш жаздың жаршысы.

ПРЕДВЕЩА′ТЬ *несов.* болашақты болжау.

ПРЕДВЗЯ′ТОСТЬ *см.* **предубеждение.**

ПРЕДВЗЯ′ТЫЙ: предвзятое мнение шәлгез (ағат) пікір.

ПРЕДВИ′ДЕНИЕ болашақты болжау, сәуегейлік.

ПРЕДВИ′ДЕТЬ, вижу *несов.* болжап білу, көру.

ПРЕДВИ′ДЕТЬСЯ болашақтың күні бұрын сезілуі, білінуі.

ПРЕДВКУСИ′ТЬ, кушу *сов. см.* **предвкушать.**

ПРЕДВКУША′ТЬ *несов.* күн бұрын дәмелену, күн бұрын жырғалу.

ПРЕДВКУШЕ′НИЕ *см.* **предвкушать.**

ПРЕДВОДИ′ТЕЛЬ бастаушы, жетекші, жол бастағыш; **п. войска** әскер басы, қолбасшы.

ПРЕДВОДИ′ТЕЛЬСТВОВАТЬ, ствую *несов.* басшылық қылу, жетекшілік ету; **п. войском** әскерге қолбасшылық қылу.

ПРЕДВОЗВЕСТИ′ТЬ, вещу *сов.* күн бұрын жариялау, күн бұрын хабарлау.

ПРЕДВОЗВЕ′СТНИК *см.* **предвестник.**

ПРЕДВОЗВЕЩА′ТЬ *несов. см.* **предвозвестить.**

ПРЕДВОСХИ′ТИТЬ, хищу *сов.* бұрын болжап білу, алдын ала біліп қою.

ПРЕДВОСХИЩА′ТЬ *несов. см.* **предвосхитить.**

ПРЕДВЫ′БОРНЫЙ сайлау алдында; **предвыборное собрание** сайлау алдындағы жыйналыс.

ПРЕДГО′РНЫЙ тау етегіндегі, тау бөктеріндегі.

ПРЕДГО′РЬЕ таудың етегі, тау бөктері.

ПРЕДДВЕ′РИЕ 1) есік алды; 2) *перен.* бастама, бірінші адым.

ПРЕДЕ′Л 1) шек, маң, өлке; 2) *перен.* уақыт көлемі; **п. цены** бағаның шегі, нарық шегі; **до крайнего предела** шектен тыс шығу; **перейти п.** шектен тыс шығу; **пределы зарплаты** еңбек ақы мөлшері; **в этих пределах** осы шамада.

ПРЕДЕ′ЛЬНЫЙ шамадан тыс; **п. возраст** ең жоғары жас; **предельно** *нар.*

ПРЕДЗАВКО′М (председатель заводского комитета) завод комитетінің председателі.

ПРЕДЗНАМЕНОВА′НИЕ ырым. (жақсы ырым, жаман ырым).

ПРЕДИКА́Т предикат 1) логикада ұғымның, дерегі — субъектінің мазмұнын айқындайтын түсінік; 2) баяндауыш (грамматикада).

ПРЕДИКАТИ́ВНЫЙ (филос. и грам.) предикат болатын, предикат мағнасы бар.

ПРЕДИСЛО́ВИЕ сөз басы.

ПРЕ́ДКИ, ков *мн.* (*ед.* **предок,** дка) ата-баба, ата-тек.

ПРЕДЛАГА́ТЬ *несов. см.* **предложить.**

ПРЕДЛИ́ННЫЙ өте, тым ұзын.

ПРЕДЛО́Г[1] (грам.) предлог, демеулік, шылау.

ПРЕДЛО́Г[2] сылтау.

ПРЕДЛОЖЕ́НИЕ[1] 1) ұсыныс, бұйрық; 2) тауар өтімділігі, мал өтімділігі.

ПРЕДЛОЖЕ́НИЕ[2] (грам.) сөйлем.

ПРЕДЛОЖИ́ТЬ, жу *сов.* ұсыну, бұйыру.

ПРЕДЛО́ЖНЫЙ: (грам.) **п. падеж** орыс тіліндегі жатыс септік.

ПРЕДМЕ́СТНИК, *ж.* **предместница** орнын басар.

ПРЕДМЕ́СТЬЕ қаланың шеті, қала маңындағы ауыл.

ПРЕДМЕ́Т зат, тақырып, керекті зат; **п. широкого потребления** көпшілікке хажетті зат; **учебный п.** оқу пәні.

ПРЕДМО́СТНЫЙ көпір аузындағы; **предмостное укрепление** көпір аузындағы бекініс.

ПРЕДНАЗНАЧА́ТЬ *несов. см.* **предназначить.**

ПРЕДНАЗНАЧА́ТЬСЯ *несов.* күн бұрын арналу, белгіленіп қойылу.

ПРЕДНАЗНАЧЕ́НИЕ күн бұрын арнау, белгілеп қою.

ПРЕДНАЗНА́ЧИТЬ, чу *сов.* күн бұрын арнау, белгілеу; тағайындау.

ПРЕДНАМЕ́РЕННЫЙ, рен қасақана, әдейі; **преднамеренно** *нар.*

ПРЕ́ДО *см.* **пред.**

ПРЕДО́ЕРЫЙ өте қайырымды, мейірімді.

ПРЕДОКТЯ́БРЬСКИЙ октябрь алдындағы, октябрь мейрамы алдындағы; **предоктябрьские дни** Октябрь революциясы күндері алдындағы шақ.

ПРЕДОПРЕДЕЛЕ́НИЕ болжау, алдын ала айту (күні бұрын тон пішу).

ПРЕДОПРЕДЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* алдын ала белгілеу, болжау, тон пішу.

ПРЕДОПРЕДЕЛИ́ТЬСЯ *сов.* күн бұрын белгілену, болжану.

ПРЕДОСТА́ВИТЬ, влю *сов.* пайдалануына беру (қарамағына беру, еркіне қою, беру).

ПРЕДОСТАВЛЕ́НИЕ *см.* **предоставить.**

ПРЕДОСТАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **предоставить.**

ПРЕДОСТЕРЕГА́ТЬ *несов. см.* **предостеречь.**

ПРЕДОСТЕРЕ́ЧЬ, регу *сов.* күн бұрын ескерту, білдіру, сақтандыру.

ПРЕДОСТОРО́ЖНОСТЬ сақтық шарасы, сақтық.

ПРЕДОСУДИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен жамандыққа жататын, айыпқа бейім, айыптауға тұратын, ұят; **предосудительное поведение** теріс мінез; **предосудительно** *нар.*

ПРЕДОТВРАТИ́ТЬ, ращу *сов.* қақбайлап жіберу, сақтау, қорғау.

ПРЕДОТВРАЩА́ТЬ *несов. см.* **предотвратить.**

ПРЕДОТВРАЩЕ́НИЕ қақпайлау, қорғау, сақтап қалу.

ПРЕДОХРАНЕ́НИЕ сақтану (аурудан), қорғау.

ПРЕДОХРАНИ́ТЕЛЬ *м.* (техн.) 1) сақтаушы; 2) тиек; 3) қорғаушы.

ПРЕДОХРАНИ́ТЕЛЬНЫЙ: п. клапан сақтық клапаны; **предохранительная мера** сақтану шарасы.

ПРЕДОХРАНИ́ТЬ, ню *сов.* сақтау (аурудан), қорғау (бұзылудан).

ПРЕДОХРАНЯ́ТЬСЯ *несов.* сақтану (аурудан).

ПРЕДПИСА́НИЕ бұйрық.

ПРЕДПИСА́ТЬ, пишу *сов.* бұйрық беру, әмір қылу (қағаз жүзінде).

ПРЕДПИ́СЫВАТЬ *см.* **предписать.**

ПРЕДПЛЕ́ЧЬЕ білек.

ПРЕДПЛЮ́СНА табан сүйектері.

ПРЕДПОЛОЖЕ́НИЕ болжау, ойлау, жорамалдау.

ПРЕДПОЛОЖИ́ТЕЛЬНО *нар.* шамамен, мүмкін; **назначить п. день отъезда** жүретін күнін шамамен белгілеу.

ПРЕДПОЛОЖИ́ТЬ, ложу *сов.* болжау, уйғару.

ПРЕДПОСЛА′ТЬ, шлю *сов.* алдын ала айтып қою, алдын шолу.

ПРЕДПОСЛЕ′ДНИЙ соңғының алдындағы, соңғының алды.

ПРЕДПОСЫЛА′ТЬ *несов. см.* **предпослать.**

ПРЕДПОСЫ′ЛКА алдындағы жағдай, себеп.

ПРЕДПОЧЕ′СТЬ, чту *сов.* ұнату, үйғару, жобалау.

ПРЕДПОЧИТА′ТЬ *несов. см.* **предпочесть.**

ПРЕДПОЧИТА′ТЬСЯ *несов.* үйғарылу, ұнау, жобалану.

ПРЕДПОЧТЕ′НИЕ ұнам, көңілге қону.

ПРЕДПОЧТИ′ТЕЛЬНЫЙ, **лен** ұнамды, қолайлы, қадырлы; **предпочтительно** *нар.*

ПРЕДПРИИ′МЧИВОСТЬ талаптылық, тапқырлық.

ПРЕДПРИНИМА′ТЕЛЬ кәсіп иесі, өндіріс қожасы.

ПРЕДПРИНИМА′ТЬ *несов. см.* **предпринять.**

ПРЕДПРИНЯ′ТЬ, приму *сов.* іске кірісу, талаптану.

ПРЕДПРИЯ′ТИЕ өндіріс, кәсіп орны.

ПРЕДРАСПОЛАГА′ТЬ *несов.* 1) *см.* **расположить**; 2) ұмтылу, ынталану, ойлау, ыңғайлану.

ПРЕДРАСПОЛОЖЕ′НИЕ бейімділік, ыңғайлылық.

ПРЕДРАСПОЛОЖИ′ТЬ, жу *сов.* бейімдеу, ыңғайлау.

ПРЕДРАССВЕ′ТНЫЙ таң алдындағы.

ПРЕДРАССУ′ДОК, дка жоқ нәрсеге сену, ескішілдік, ескі ұғымға сену.

ПРЕДРЕКА′ТЬ *несов. см.* **предречь.**

ПРЕДРЕ′ЧЬ, реку *сов.* болжап айту, болжап үйғару.

ПРЕДРЕША′ТЬ болжану, күн бұрын белгілену.

ПРЕДРЕШИ′ТЬ, шу *сов.* күні бұрын шешіп қою, алдын ала белгілеп қою, анықтап қою.

ПРЕДСЕДА′ТЕЛЬ *м.* председатель, (төр аға).

ПРЕДСЕДА′ТЕЛЬСТВОВАТЬ, ствую *несов.* председательдік жасау, төр ағалық істеу, председатель болу, басқару.

ПРЕДСЕДА′ТЕЛЬСТВУЮЩИЙ, *род. п.* его, *сущ.* **председательдік** етуші, председатель болушы, басқарушы (кісі).

ПРЕДСЕ′РДИЕ (анат.) жүректің алдыңғы жағы.

ПРЕДСКАЗА′НИЕ болжау, сәуегейлік.

ПРЕДСКАЗА′ТЕЛЬ *м.* болжаушы.

ПРЕДСКАЗА′ТЬ, кажу *сов.* болашақты болжап айту.

ПРЕДСКА′ЗЫВАТЬ *несов. см.* **предсказать.**

ПРЕДСМЕ′РТНЫЙ өлер алдындағы; **п. час** ақырғы сағаты.

ПРЕДСТАВИ′ТЕЛЬ, *ж.* **представительница** уәкіл, сайланған кісі; **п. области** облыстың уәкілі.

ПРЕДСТАВИ′ТЕЛЬНЫЙ, **лен** тұлғалы, сымбатты.

ПРЕДСТАВИ′ТЕЛЬСТВО уәкілдік (үкмет уәкілінің мекемесі).

ПРЕДСТА′ВИТЬ, влю *сов.* 1) әкеліп көрсету, таныстыру, сөз беру; 2) көзге елестету; **п. список** тізімін беру; **п. к ордену** орден беруге ұсыну.

ПРЕДСТА′ВИТЬСЯ, влюсь *сов.* 1) танысу, жүз көрісу; 2) еске түсу, көз алдында елестеу.

ПРЕДСТАВЛЕ′НИЕ 1) түсінік, білік; 2) аң, ойын көрсету.

ПРЕДСТАВЛЯ′ТЬ *несов. см.* **представить.**

ПРЕДСТАВЛЯ′ТЬСЯ *несов. см.* **представиться.**

ПРЕДСТА′ТЬ, стану *сов.* алдына келу, көз алдында тұру.

ПРЕДСТОЯ′ТЬ, стою *несов.* алда тұру, көзге түсу, ойға келу.

ПРЕДУБЕДИ′ТЬ, бедишь *сов.* ыйландыру, сендіру, нандыру.

ПРЕДУБЕЖДА′ТЬ *несов. см.* **предубедить.**

ПРЕДУБЕЖДА′ТЬСЯ *несов.* ұғыну, сену, нану, ыйлану.

ПРЕДУБЕЖДЕ′НИЕ қате түсінік, теріс ұғыныс (біреу. т).

ПРЕДУВЕ′ДОМИТЬ, млю *сов.* күн бұрын хабарлау, мәлімдеу, білдіру.

ПРЕДУГАДА′ТЬ *сов.* күн бұрын көз жету, болжап шешу.

ПРЕДУГА́ДЫВАТЬ *несов.* *см.* **предугадать.**

ПРЕДУДА́РНЫЙ (лингв.) екпін алдындағы (екпін түскен буынның алдындағы).

ПРЕДУЗНАВА́ТЬ, знаю *несов.* (устар.) *см.* **предузнать.**

ПРЕДУЗНА́ТЬ *сов.* (устар.) алдын ала, күн бұрын білу.

ПРЕДУМЫ́ШЛЕННЫЙ қасақана істелген.

ПРЕДУПРЕДИ́ТЬ, прежу *сов.* ескертіп қою, ескерту, есіне салу (құлақтандыру, сақтандыру).

ПРЕДУПРЕЖДА́ТЬ *несов.* *см.* **предупредить.**

ПРЕДУПРЕЖДЕ́НИЕ *см.* **предупредить.**

ПРЕДУСМА́ТРИВАТЬ *несов.* *см.* **предусмотреть.**

ПРЕДУСМОТРЕ́ТЬ, трю *сов.* алдын ала ескеру, қарау.

ПРЕДУСМОТРИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен сақ, мұқият; **п. человек** мұқиятты кісі; **предусмотрительно** *нар.*

ПРЕДЧУ́ВСТВИЕ күні бұрын сезу (жүрегі сезу).

ПРЕДЧУ́ВСТВОВАТЬ, ствую *несов.* күні бұрын сезу.

ПРЕДЧУ́ВСТВОВАТЬСЯ күні бұрын сезілу.

ПРЕДШЕ́СТВОВАТЬ, ствую *несов.* алдында болу, бұрын болып өту; **молния предшествует грому** нажағай күн күркіреудің алдында болады.

ПРЕДЪЯВИ́ТЕЛЬ, *ж.* **предъявительница** көрсетуші, мәлімдеуші, ұсынушы; **п. квитанции** квитанцияны ұсынушы, мәлімдеуші.

ПРЕДЪЯВИ́ТЬ, влю *сов.* 1) бір нәрсені сыпаттау үшін көрсету; 2) ұсыну, талап ету, қою.

ПРЕДЪЯВЛЕ́НИЕ ұсыну, көрсету, мәлімдеу; **п. паспорта** паспорт көрсету.

ПРЕДЪЯВЛЯ́ТЬ *несов.* *см.* **предъявить.**

ПРЕДЫДУ́ЩИЙ алдағы өткен, бұрынғы.

ПРЕЕ́МНИК, *ж.* **преемница** мирасқор.

ПРЕЕ́МСТВЕННЫЙ орнын басатын, мирасқор болатын.

ПРЕ́ЖДЕ бұрын, алдымен, алдында.

ПРЕЖДЕВРЕ́МЕННЫЙ, менен уақтынан бұрын, ерте, күні бұрын; **преждевременные роды** уақты жетпей босану (бала табу); **преждевременно** *нар.*

ПРЕ́ЖНИЙ бұрын болған, болып өткен (баяғы заманда болған).

ПРЕЗЕНТА́БЕЛЬНЫЙ, лен сымбатты, әсем, сүйкімді.

ПРЕЗЕНТОВА́ТЬ нтую *сов.* и *несов.* сыйлық беру, сыйлау.

ПРЕЗИДЕ́НТ президент (буржуазия республикасында мемлекет бастығы); **п. Академии Наук** Ғылым Академиясының президенті.

ПРЕЗИ́ДИУМ президиум (басалқа).

ПРЕЗИРА́ТЬ *несов.* жек көру, жаратпау (жаман көру).

ПРЕЗРЕ́НИЕ жек көрушілік, қорлау, кемсіту.

ПРЕЗРЕ́ННЫЙ, рен и ренен жексұрын.

ПРЕЗРИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен жек көрінішті, сүйкімсіз, жексұрын; **презрительно** *нар.*

ПРЕИЗБЫ́ТОК, тка молшылық, байлық, береке.

ПРЕИМУ́ЩЕСТВЕННЫЙ айрықша, артықша, ерекше; **преимущественное право** басқалардан көрі артықша право; **преимущественно** *нар.*

ПРЕИМУ́ЩЕСТВО артықшылық, ерекше право, хұрмет; **по преимуществу** көбінесе, көпшілігінде.

ПРЕИСПО́ЛНИТЬСЯ, нюсь *сов.* кернелу, лық толу; **п. гневом** ашу қысу, ашу кернеу.

ПРЕИСПОЛНЯ́ТЬ *несов.* кернеу (мыс., ашу, қуаныш).

ПРЕИСПОЛНЯ́ТЬСЯ *несов.* *см.* **преисполниться.**

ПРЕЙСКУРА́НТ прейскурант (нарық, баға кестесі).

ПРЕЙТИ́, прейду *сов.* өту, өтіп кету, өтіп шығу.

ПРЕКЛОНЕ́НИЕ бас ию, табыну, сыйыну; **п. перед идолом** бұтқа табыну.

ПРЕКЛОНИ́ТЬ, ню *сов.* ию, бүгу, тәжім еттіру.

ПРЕКЛОНИ́ТЬСЯ иілу, бүгілу.

ПРЕКЛО́ННЫЙ үлгайған, қартайған (кәрілігі жеткен); **п. возраст** үлгайған, қартайған жас (кез), кәрілігі жеткен.

ПРЕКЛОНЯ́ТЬ *несов. см.* **преклонить.**

ПРЕКЛОНЯ́ТЬСЯ *см.* **преклониться.**

ПРЕКОСЛО́ВИЕ қарсылық (наразылық).

ПРЕКОСЛО́ВИТЬ, влю *сов.* қарсы сөз айту, қарсы түру, қарсылық білдіру.

ПРЕКРА́СНЫЙ, сен өте әсем, өте сұлу (тым әдемі); **в один п. день** бір күні; **прекрасно** *нар.*

ПРЕКРАТИ́ТЬ, кращу *сов.* тоқтату, қысқарту, үзу; **прекрати разговор** сөзді қысқарт.

ПРЕКРАТИ́ТЬСЯ тоқталу, қысқартылу, біту; **прекратился дождь** жаңбыр тоқтады.

ПРЕКРАЩА́ТЬ *несов. см.* **прекратить.**

ПРЕКРАЩА́ТЬСЯ *см.* **прекратиться.**

ПРЕКРАЩЕ́НИЕ *см.* **прекратить; п. разговора** әңгіменің тоқтауы.

ПРЕЛЕ́СТНИК, *ж.* **прелестница** (устар.) әсемпаз, көз тартушы.

ПРЕЛЕ́СТНЫЙ, тен өте жақсы, өте әдемі, өте сүйкімді, өте көркем; **прелестно** *нар.*

ПРЕ́ЛЕСТЬ *ж.* әдемілік, сүйкімділік, көркемдік.

ПРЕЛОМИ́ТЬ, млю *сов.* сындыру, опыру.

ПРЕЛОМИ́ТЬСЯ сыну, опырылу.

ПРЕЛОМЛЯ́ТЬ *несов. см.* **преломить.**

ПРЕЛОМЛЯ́ТЬСЯ *см.* **преломиться.**

ПРЕ́ЛЫЙ шіріген, базданып кеткен, қызған.

ПРЕЛЬСТИ́ТЬ, льщу *сов.* қызықтыру, сұқтандыру (өзіне тарту, елiктіру).

ПРЕЛЬСТИ́ТЬСЯ қызығу, ашық болу, елігіп кету.

ПРЕЛЬЩА́ТЬ *несов. см.* **прельстить.**

ПРЕЛЬЩА́ТЬСЯ *см.* **прельститься.**

ПРЕЛЮ́ДИЯ прелюдия: 1) күйдің басы; 2) кішкене ғана музыкалы шығарма.

ПРЕМИА́ЛЬНЫЙ *прил. к* **премия; получить премиальное вознаграждение** сыйлық алу.

ПРЕМИ́ЛЫЙ өте сүйкімді.

ПРЕМИРОВА́ТЬ, рую *сов. и несов.* сыйлық беру, сыйлау.

ПРЕМИРОВА́ТЬСЯ сыйлану.

ПРЕ́МИЯ сыйлық.

ПРЕМНО́ГО көптен көп, өте көп; **п. благодарен** көптен көп рахмет.

ПРЕМУ́ДРОСТЬ асқан даналық, данышпандық.

ПРЕМУ́ДРЫЙ, мудр асқан дана, данышпан; **премудро** *нар.*

ПРЕМЬЕ́Р премьер: 1) премьер министр (үкімет бастығы); **английский премьер-министр** ағылшын премьер-министрі; 2) негізгі рольде ең алғашқы рет ойнаған артист.

ПРЕМЬЕ́РА премьера (пьесаның бірінші рет көрсетілуі).

ПРЕНЕБРЕГА́ТЬ *несов. см.* **пренебречь.**

ПРЕНЕБРЕЖЕ́НИЕ жек көру, елемеу, қорлау.

ПРЕНЕБРЕЖИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен қорланған; **пренебрежительное отношение** қорлаушылық; **пренебрежительно** *нар.*

ПРЕНЕБРЕ́ЧЬ, регу *сов.* қорлау, елемеу.

ПРЕ́НИЕ[1] жарыс сөз, айтыс сөз, кіріс сөз.

ПРЕ́НИЕ[2] терлеу, булану.

ПРЕОБЛАДА́НИЕ басымдылық, көптік, артықтық.

ПРЕОБЛАДА́ТЬ *несов.* басым болу, көп болу, артық болу.

ПРЕОБРАЖА́ТЬ *несов. см.* **преобразить.**

ПРЕОБРАЖА́ТЬСЯ *см.* **преобразиться.**

ПРЕОБРАЖЕ́НИЕ басқа түрге аудару, өзгерту.

ПРЕОБРАЗИ́ТЬ, ражу *сов.* басқа түрге айналдыру, өзгерту.

ПРЕОБРАЗИ́ТЬСЯ басқа түрге айналу, өзгерілу.

ПРЕОБРАЗОВА́НИЕ қайта құру, жаңадан қайта жасалу.

ПРЕОБРАЗОВА́ТЕЛЬ, *ж.* **преоб-**

разовательница қайта құрушы, жаңартқыш.

ПРЕОБРАЗОВА′ТЬ, зую *сов.* қайта құру, қайта жасау.

ПРЕОБРАЗОВА′ТЬСЯ өзгерілу, екінші түрге келу.

ПРЕОБРАЗО′ВЫВАТЬ *несов. см.* **преобразовать.**

ПРЕОБРАЗО′ВЫВАТЬСЯ *см.* **преобразоваться.**

ПРЕОДОЛЕВА′ТЬ *несов. см.* **преодолеть.**

ПРЕОДОЛЕВА′ТЬСЯ жеңілу, жеңіліп қалу.

ПРЕОДОЛЕ′ТЬ *сов.* жеңу, жеңіп шығу.

ПРЕПАРА′Т препарат (микроскоп үшін даярланған зат).

ПРЕПАРА′ТОР препаратор (препаратты даярлаушы).

ПРЕПИНА′НИЕ: знаки препинания (грам.) тыныс белгілері.

ПРЕПОДАВА′НИЕ оқыту, сабақ беру.

ПРЕПОДАВА′ТЕЛЬ, *ж.* **преподавательница** оқытушы, мұғалім.

ПРЕПОДАВА′ТЬ, даю *несов.* оқыту, сабақ беру.

ПРЕПОДАВА′ТЬСЯ оқытылу, сабақ берілу.

ПРЕПОДА′ТЬ, дам, дашь *сов.* оқыту, үйрету (ақыл айту).

ПРЕПОДНОСИ′ТЬ, ношу *несов.* беру, ұсыну, сыйлық етіп тарту.

ПРЕПО′НА кедергі, бөгет (іске).

ПРЕПОРУЧА′ТЬ (устар.) *несов. см.* **препоручить.**

ПРЕПОРУЧИ′ТЬ, чу *сов.* тапсыру, сену.

ПРЕПРОВОДИ′ТЕЛЬНЫЙ; препроводительная бумага жолдау (қағаз).

ПРЕПРОВОДИ′ТЬ, вожу *сов.* жолдау (қағазды), жіберу.

ПРЕПРОВОЖДА′ТЬ *несов. см.* **препроводить.**

ПРЕПРОВОЖДА′ТЬСЯ *несов.* жолдау (қағаз), өту (уақыт).

ПРЕПРОВОЖДЕ′НИЕ жолдау (қағазды) өткізу; **п. времени** уақыт өткізу.

ПРЕПЯ′ТСТВИЕ кедергі, қыйындық, бөгет.

ПРЕПЯ′ТСТВОВАТЬ, ствую *несов.* кедергілік жасау, бөгет болу.

ПРЕРВА′ТЬ, рву *сов.* сөзді бөлу, үзу (сөзді, байланысты, қатынасты), тоқтату.

ПРЕРВА′ТЬСЯ бөліну, үзілу, тоқтатылу (уақытша).

ПРЕРЕКА′НИЕ керіс, керілдесу, ұрысу.

ПРЕРЕКА′ТЬСЯ біреумен керісу, керілдесу, ұрысу.

ПРЕРОГАТИ′ВА 1) құдрет; 2) шексіз дәреже, шексіз право.

ПРЕРЫВА′ТЬ *несов. см.* **прервать.**

ПРЕРЫВА′ТЬСЯ *несов. см.* **прерваться.**

ПРЕРЫ′ВИСТЫЙ, вист үзілмелі, кідірмелі; **прерывисто** *нар.*

ПРЕСЕКА′ТЬ *несов. см.* **пресечь.**

ПРЕСЕКА′ТЬСЯ *см.* **пресечься.**

ПРЕСЕЧЕ′НИЕ 1) жою, құрту, үзу; 2) тыйым салу; **мера пресечения** тыйым салу шарасы.

ПРЕСЕ′ЧЬ, секу, сечёшь *сов.* кесіп тастау, үзіп тастау, тоқтатып тастау.

ПРЕСЛЕ′ДОВАНИЕ ізіне түсу, қуалау, құдалау.

ПРЕСЛЕ′ДОВАТЕЛЬ, *ж.* **преследовательница** құдалаушы.

ПРЕСЛЕ′ДОВАТЬ, дую *несов.* 1) ізіне түсіп қуалау, құдалау; 2) ізіне түсу; **закон преследует воров** заң ұрыларды құдалайды (жазалайды).

ПРЕСЛЕ′ДОВАТЬСЯ құдалану.

ПРЕСЛОВУ′ТЫЙ атышулы, айтылып жүрген.

ПРЕСМЫКА′ТЬСЯ *несов.* жер бауырлап жорғалау.

ПРЕСНОВО′ДНЫЙ тұщы сулы; **п. район** тұщы сулы аудан; **пресноводная рыба** тұщы суда болатын балық.

ПРЕ′СНЫЙ, сен тұщы, тұзсыз (тамақ); **пресно** *нар.*

ПРЕСПОКО′ЙНО *нар.* тым-тырыс, тып-тыныш.

ПРЕСС пресс (қысып тығыздайтын құрал).

ПРЕ′ССА пресса (күнделікті баспа сөз).

ПРЕССОВА′ТЬ, ссую *несов. к* **спрессовать** қысу, сығу.

ПРЕССОВА́ТЬСЯ сығылу, қысылу.

ПРЕСС-ПАПЬЕ́ *нескл.* 1) пресс-папье (жазу столында қағаз бастыратын, я қағаз қыстыратын зат); 2) сия сорғыш.

ПРЕСТА́ВИТЬСЯ, влюсь *сов.* өлу, дүниеден қайту.

ПРЕСТАВЛЕ́НИЕ (устар.) өлім, ажал.

ПРЕСТАРЕ́ЛЫЙ өте қартайған, қәрілігі жеткен.

ПРЕСТИ́Ж бедел, мертебе, оброй.

ПРЕСТО́Л тақ (патшалардың).

ПРЕСТОЛОНАСЛЕ́ДНИК әке тағына мұрагер.

ПРЕСТУПЛЕ́НИЕ қылмыс, күнә.

ПРЕСТУ́ПНИК, *ж.* **преступница** қылмысты, күнәлі (адам).

ПРЕСТУ́ПНОСТЬ қылмыстылық.

ПРЕСТУ́ПНЫЙ, пен заңды бұзған, қылмысты; **преступно** *нар.*

ПРЕСЫ́ТИТЬСЯ *сов.*, **пресыщаться** *несов.* өте тою, әбден тою.

ПРЕСЫЩЕ́НИЕ тою, әбден тойғандық.

ПРЕСЫ́ЩЕННОСТЬ малшығу, тырсыйып тою, молығу.

ПРЕТВОРЕ́НИЕ іске асыру, жарату; айналдыру.

ПРЕТВОРИ́ТЬ, рю *сов.* іске жарату, іске асыру.

ПРЕТВОРЯ́ТЬ *несов. см.* **претворить.**

ПРЕТЕНДЕ́НТ, *ж.* **претендентка** ізденуші, талап қылушы, дәмеленуші.

ПРЕТЕНДОВА́ТЬ, дую *несов.* іздену, талап қылу, іздену, дәме қылу.

ПРЕТЕ́НЗИЯ тілек, талап, мүде.

ПРЕТЕРПЕВА́ТЬ *несов. см.* **претерпеть.**

ПРЕТЕРПЕ́ТЬ, плю *сов.* шыдау, төзу.

ПРЕ́ТИТЬ. ит, *чаще безл. несов.* көңілін қайтару, жек көрсету, жеріту.

ПРЕТКНОВЕ́НИЕ кедергі; **камень преткновения** кедергі.

ПРЕТКНУ́ТЬСЯ *сов.* (устар.) сүріну, сүрініп кету.

ПРЕТЫКА́ТЬСЯ *несов. см.* **преткнуться.**

ПРЕТЬ *несов.* 1) терлеу, бөрту; 2) шіру (дымқылданып).

ПРЕУВЕЛИЧЕ́НИЕ өте ұлғайту, арттыру, асырып айту.

ПРЕУВЕЛИ́ЧИВАТЬ *несов. см.* **преувеличить.**

ПРЕУВЕЛИ́ЧИТЬ, чу *сов.* асырып айту.

ПРЕУМЕНЬША́ТЬ *несов. см.* **преуменьшить.**

ПРЕУМЕНЬШЕ́НИЕ кеміту, кішірейту.

ПРЕУМЕ́НЬШИТЬ, шу *сов.* кішірейтіп жіберу, кемітіп жіберу.

ПРЕУСПЕВА́ТЬ *несов.* мезгілінде үлгеру, үлгеріп отыру.

ПРЕУСПЕ́ТЬ *сов.* үлгеріп жетісу, артығырақ істеп жіберу, үлкен табысқа ие болу.

ПРЕ́ФИКС, префи́кс (грам). префикс (сөз алдынан жалғанатын қосымша).

ПРЕХОДИ́ТЬ, хожу *несов. см.* **прейти.**

ПРЕХОДЯ́ЩИЙ ауыспалы, уақытша, өткінші.

ПРЕЦЕДЕ́НТ прецедент, өнеге, үлгі іс.

ПРЕЧИ́СТЫЙ өте таза.

ПРИ *предлог с предл. п.* қасында, жанында, маңында т. б.; **жить п. станции** станция жанында тұру; **остаться п. особом мнении** ерекше пікірде қалу; **иметь п. себе справку** жанында анықтамасы болу; **п. таком здоровье нельзя курить** мұндай денсаулықпен шылым тартуға болмайды; **п. мне** менің көз алдымда; **читать п. свете лампы** шам жарығымен оқу; **п. царизме** царизм заманында; **п. помощи друзей** достардың жәрдемімен.

ПРИБА́ВИТЬ, влю *сов.* қосу, үстеу.

ПРИБА́ВИТЬСЯ қосылу, өсу, арту.

ПРИБА́ВКА қосымша, үстеме; **п. жалованья** жал ақыны арттыру.

ПРИБАВЛЕ́НИЕ арттырылу, қосылу, көбею.

ПРИБАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **прибавить.**

ПРИБАВЛЯ́ТЬСЯ *см.* **прибавиться.**

ПРИБА́ВОЧНЫЙ үстеме, қосымша; **прибавочная стоимость** қосымша құн.

ПРИБАУ'ТКА құбылжытып, мақалдатып айтылған сөз.

ПРИБЕГА'ТЬ[1] *несов. см.* **прибежать.**

ПРИБЕГА'ТЬ[2] *несов. см.* **прибегнуть.**

ПРИБЕ'ГНУТЬ *сов.* бір нәрсеге сүйену, қолдану; **п. к оружию** қурал қолдану.

ПРИБЕЖА'ТЬ, бегу *сов.* жүгіріп жету, жүгіріп бару.

ПРИБЕ'ЖИЩЕ қорғалайтын жер, паналайтын жер.

ПРИБЕРЕГА'ТЬ *несов. см.* **приберечь.**

ПРИБЕРЕГА'ТЬСЯ сақталу, сақталып қойылу.

ПРИБЕРЕ'ЖЬЕ өзен жағасы, су жағасы.

ПРИБЕРЕ'ЧЬ, регу *сов.* жыйып қою, сақтап қалу, сақтау.

ПРИБИВА'ТЬ *несов. см.* **прибить.**

ПРИБИВНО'Й шегеленетін, шегелейтін.

ПРИБИРА'ТЬ *несов. см.* **прибрать.**

ПРИБИРА'ТЬСЯ *см.* **прибраться.**

ПРИБИ'ТЬ, бью *сов.* 1) шегелеу, шегендеу, қағу; 2) айдап тастау; 3) мыжырайтып тастау.

ПРИБИ'ТЬСЯ шегелену, шегеленіп қалу.

ПРИБЛИЖА'ТЬ *несов. см.* **приблизить.**

ПРИБЛИЖА'ТЬСЯ *см.* **приблизиться.**

ПРИБЛИЖЕ'НИЕ 1) жақындату, жақындалу; 2) (матем.) дәлме-дәл болуға жақын тұрған есеп.

ПРИБЛИЖЕ'ННЫЙ 1) біреуге жақын жүрген адам, нөкер (патшаның); 2) (матем.), дәлдікке жақын.

ПРИБЛИЗИ'ТЕЛЬНЫЙ шамалы, шамамен, болжалды; **приблизительно** *нар.*

ПРИБЛИ'ЗИТЬ, лижу *сов.* жақындату, тездету, таяу, жуықтату.

ПРИБЛИ'ЗИТЬСЯ жақындау, ну жуықтану.

ПРИБО'Й толқын, соққан жер.

ПРИБО'Р прибор (құрал, жазу аспаптары); **чайный п.** шай ыдыстары; **п. для бритья** сақал — шаш алу аспаптары.

ПРИБРА'ТЬ, беру *сов.* жыю, тәртіптеу, жыйнап алу.

ПРИБРА'ТЬСЯ жыйналу, тәртіпке түсу, жөнделу.

ПРИБРЕ'ЖНЫЙ судың жағасындағы, жиегіндегі.

ПРИБРЕСТИ', бреду *сов.* әрең келу, сүйретіліп жету.

ПРИБЫВА'ТЬ *несов. см.* **прибыть.**

ПРИБЫЛО'Й қайтадан көрінген, келген, қайтадан шыққан.

ПРИ'БЫЛЬ 1) пайда; 2) кіреси кіріс; **п. воды** судың көбеюі.

ПРИ'БЫЛЬНЫЙ, лен пайдалы, пайда берерлік; **прибыльно** *нар.*

ПРИБЫ'ТИЕ келіп жету, келу.

ПРИБЫ'ТЬ, буду *сов.* 1) келіп жету, келу; 2) өсу, көбею.

ПРИВА'ДИТЬ, важу *сов.* дәндету, дәніктіру.

ПРИВА'ЖИВАТЬ[1] *несов. см.* **привадить.**

ПРИВА'ЖИВАТЬ[2] *несов. см.* **приводить.**

ПРИВА'ЖИВАТЬСЯ дәндеу, дәнігу, дәніктірілу.

ПРИВА'Л дамылдау, аялдау, демалу.

ПРИВА'ЛИВАТЬ *несов. см.* **привалить.**

ПРИВА'ЛИВАТЬСЯ *см.* **привалиться.**

ПРИВАЛИ'ТЬ, лю *сов.* сүйеу, сүйеп қою.

ПРИВАЛИ'ТЬСЯ сүйену.

ПРИВА'РОК, рка 1) жылы тамақ; 2) тамақ даярлауға керекті азық.

ПРИВА'Т-ДОЦЕ'НТ приват-доцент (жоғарғы мектептердегі доцентке тең атақ).

ПРИВА'ТНЫЙ приватты, қосалқы, қосымша, жанама; **приватные занятия** қосымша сабақ; **приватно** *нар.*

ПРИВЕДЕ'НИЕ келтіру; **п. доводов** дәлелдер келтіру; **п. в порядок** тәртіпке келтіру.

ПРИВЕЗТИ', везу *сов.* әкелу, алып келу, сатып әкелу.

ПРИВЕРЕ'ДЛИВЫЙ мазасыз, тынышсыз, кіді.

ПРИВЕРЕ'ДНИЧАТЬ *несов.* мазасыздану, кіділенеу.

ПРИВЕ́РЖЕНЕЦ, нца шашбаһын көтеруші, жақтаушы.

ПРИВЕ́РЖЕННЫЙ ықласымен берілген, мойынсұнған.

ПРИВЕРНУ́ТЬ *сов.* бұрап нығайту, бұрап қою.

ПРИВЕРТЫВАТЬ *несов. см.* **привернуть.**

ПРИВЕРТЫВА́ТЬСЯ бұрап нығайтылу, бұрап бекітілу, бұралу.

ПРИВЕ́С кірден ұту; кірге үстеу.

ПРИВЕ́СИТЬ, вешу *сов.* асып, қою, іліп салбыратып қою; **п. еще полкило** тағы да жарты кило өлшеп қосу.

ПРИВЕ́СИТЬСЯ салбырап тұру, асылып тұру.

ПРИВЕ́СОК, ска қосымша салмақ.

ПРИВЕСТИ́, веду *сов.* жетелеп әкелу, алып келу; **дорога привела меня в аул** жол мені ауылға алып келді; **это к добру не приведет** бұл жақсылыққа жеткізбейді; **п. к присяге** ант бергізу (ант іштіру).

ПРИВЕ́Т сәлем, құттықтау.

ПРИВЕ́ТИТЬ, вечу (устар.) қарсы алу, қошеметтеу.

ПРИВЕ́ТЛИВОСТЬ қарсы алушылық, жайдарылық, әдептілік.

ПРИВЕ́ТЛИВЫЙ ашық жүзді, жайдары, қошеметті; **приветливо** *нар.*

ПРИВЕ́ТСТВЕННЫЙ құттықтау, қарсы алатын; **приветственная речь** құттықтау сөз.

ПРИВЕ́ТСТВИЕ құттықтау (сөз, сәлем), қошеметтеп қарсы алу.

ПРИВЕ́ТСТВОВАТЬ, ствую *несов.* 1) құттықтау сөз айту, сәлем беру; 2) қарсы алу, қошеметтеу.

ПРИВЕЧА́ТЬ *несов. см.* **приветить.**

ПРИВЕ́ШИВАТЬ *несов. см.* **привесить.**

ПРИВЕ́ШИВАТЬСЯ *см.* **привеситься.**

ПРИВИ́ВКА егу (шешек, ағаш т. б.).

ПРИВИДЕ́НИЕ көзге елестеу, әулиелік.

ПРИВИ́ДЕТЬСЯ, вижусь *сов. к* **видеться;** көріну, елестеу; **мне привиделось во сне** түсімде көрдім.

ПРИВИЛЕГИРО́ВАННЫЙ артықшылығы бар, өзгеше, айрықша хұқықты.

ПРИВИЛЕ́ГИЯ артық дәреже, ерекше хұқық.

ПРИВИНТИ́ТЬ, нчу *сов.* бұрап бекіту.

ПРИВИНТИ́ТЬСЯ бұралып бекітілу.

ПРИВИ́НЧИВАТЬ *несов. см.* **привинтить.**

ПРИВИ́НЧИВАТЬСЯ *см.* **привинтиться.**

ПРИВИРА́ТЬ *несов. см.* **приврать.**

ПРИВИ́ТИЕ *см.* **прививка.**

ПРИВИ́ТЬ[1], вью *сов.* 1) егу, отырғызылу (өсімдік); 2) қондыру.

ПРИВИ́ТЬ[2], вью *сов.* шырату, шыратып пысықтау.

ПРИ́ВКУС дәм.

ПРИВЛЕКА́ТЕЛЬНЫЙ, лен тартымды; **привлекательно** *нар.*

ПРИВЛЕКА́ТЬ *несов. см.* **привлечь.**

ПРИВЛЕКА́ТЬСЯ тартылу, қызықтырылу, елктірілу.

ПРИВЛЕЧЕ́НИЕ тарту, қызықтыру; **п. к ответственности** жауапқа тарту.

ПРИВЛЕ́ЧЬ, влеку́ *сов.* 1) тарту, жақындату, келтіру; 2) бір іске қатыстыру; 3) жауапқа тарту; 4) *перен.* қызықтыру.

ПРИВНЕСТИ́, несу *сов.* сырттан қосу, ендіру, қатыстыру.

ПРИВНОСИ́ТЬ, ношу *несов.* **привнести** қосу, ендіру.

ПРИВНОСИ́ТЬСЯ үстеп қосылу, енгізілу, кіргізілу.

ПРИВО́Д айдап келу, келтіру (еріксіз).

ПРИВОДИ́ТЬ, вожу *несов.* келтіру; **п. доказательства** дәлел келтіру.

ПРИВОДИ́ТЬСЯ келтірілу; **таких примеров у него приводится много** ондай мысалдар көп келтіріледі.

ПРИВО́З көлікпен әкелу; базарға түскен тауар.

ПРИВОЗИ́ТЬ, вожу *несов. см.* **привезти.**

ПРИВОЗИ́ТЬСЯ әкелінү, тасылу.

ПРИВОЗНО́Й шеттен келтірілетін сырттан әкелетін.

ПРИВО́Й (с. х.) жалғану, ағашқа егіп жалғаған үш.

ПРИВОЛА́КИВАТЬ *несов. см.* **приволочь.**

ПРИВОЛА́КИВАТЬСЯ *см.* **приволочься.**

ПРИВОЛОКНУ́ТЬСЯ *сов.* күтіп қарау, тәрбиелеу (баланы), соңына түсу.

ПРИВОЛО́ЧЬ, локу *сов.* сүйреп келтіру, сүйреп әкелу, сүйреп жеткізу.

ПРИВОЛО́ЧЬСЯ сүйреп келтірілу, сүйреп әкелінү, сүйреліп жеткізілу.

ПРИВО́ЛЬЕ кеңшілік, еркін-еркін.

ПРИВО́ЛЬНЫЙ, лен кең, даркан, еркін; **привольная степь** кең дала; **привольная жизнь** еркін тұрмыс; **привольно** *нар.*

ПРИВОРОЖИ́ТЬ, рожу *сов.* басын айналдыру, сыйқырлау.

ПРИВОРО́Т сыйқыр.

ПРИВОРО́ТНЫЙ сыйқырлайтын, бас айналдыратын.

ПРИВРА́ТЬ, вру *сов.* өтірік қосу, өтірік қосып айту.

ПРИВСКОЧИ́ТЬ, скочу *сов.* ұшып тура келу, секіру, ырғып түсу.

ПРИВСТА́ТЬ, стану *сов.* көтерілу, тура келу.

ПРИВХОДИ́ТЬ, хожу *несов.* қосылу, шеттен қосылу.

ПРИВХОДЯ́ЩИЙ қосылмалы, кірелі-шығалы, қосылатын (келіп-кетіп тұратын); **привходящее обстоятельство** ойда жоқ жағдай.

ПРИВЫ́КНУТЬ *сов.* үйрену, әдеттену, жаттығу.

ПРИВЫ́ЧКА әдет, машық.

ПРИВЫ́ЧНЫЙ, чен үйренген, әдеттенген, үйреншікті; **привычно** *нар.*

ПРИВЫ́ЧНОСТЬ үйрілік, үйренген, үйір болған.

ПРИВЯ́ЗАННЫЙ, зан байлаулы, байланған, матаған.

ПРИВЯЗА́ТЬ, вяжу *сов.* байлап тастау.

ПРИВЯЗА́ТЬСЯ 1) байлану; 2) үйірлену, үйрену.

ПРИ́ВЯЗЬ байлайтын зат (арқан, жіп, шынжыр т. б.).

ПРИВЯ́НУТЬ *сов.* солу, солып қалу.

ПРИГА́РИНА күйген жер, күйік (нанның).

ПРИГВОЖДА́ТЬ *несов. см.* **пригвоздить.**

ПРИГВОЗДИ́ТЬ, возжу *сов.* 1) шегелеп тастау; 2) қадап қою.

ПРИГИБА́ТЬ *несов. см.* **пригнуть.**

ПРИГИБА́ТЬСЯ *см.* **пригнуться.**

ПРИГЛА́ДИТЬ, глажу *сов.* тегістеп қою, жөндеу, тегістеу.

ПРИГЛА́ДИТЬСЯ тарану, сыйпану, сыланып-сыйпалу.

ПРИГЛА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **пригладить.**

ПРИГЛА́ЖИВАТЬСЯ *см.* **пригладиться.**

ПРИГЛАСИ́ТЕЛЬНЫЙ: п. билет шақыру белет.

ПРИГЛАСИ́ТЬ, глашу *сов.* шақыру.

ПРИГЛАША́ТЬ *несов. см.* **пригласить.**

ПРИГЛАШЕ́НИЕ шақыру, өтініп шақыру.

ПРИГЛУША́ТЬ *несов. см.* **приглушить.**

ПРИГЛУША́ТЬСЯ басылу, тұншығу.

ПРИГЛУШИ́ТЬ, глушу басу, тұншықтыру.

ПРИГЛЯДЕ́ТЬ, гляжу *сов.* тесіліп қарау.

ПРИГЛЯДЕ́ТЬСЯ 1) тесіліп қарау; 2) көзі үйрену.

ПРИГЛЯ́ДЫВАТЬ *несов.* қарай беру.

ПРИГЛЯ́ДЫВАТЬСЯ зейін салып қарау.

ПРИГЛЯНУ́ТЬСЯ *сов.* ұнау, ұнап қалу; **он мне приглянулся** ол маған ұнады.

ПРИГНА́ТЬ, гоню *сов.* айдап әкелу, жеткізу; қыйындастыру, үйлестіру.

ПРИГНУ́ТЬ *сов. к* **пригибать**; еңкейту, ию.

ПРИГНУ́ТЬСЯ еңкею, иілу.

ПРИГОВА́РИВАТЬ *несов.* (суд.) үкім шығару, үкім айту.

ПРИГОВА́РИВАТЬСЯ үкім шығарылу.

ПРИГОВО́Р 1) үкім; 2) қаулы-қарар.

ПРИГОВОРИ́ТЬ *сов.* 1) үкім ету, кесу; 2) қаулы шығару (қаулы алу).

ПРИГОДИ́ТЬСЯ, гожусь *сов.* пайдаға асу, қажетке жарау.

ПРИГО́ДНОСТЬ жарамдылық, пайдаға асарлық.

ПРИГО́ДНЫЙ, ден жарамды, пайдаға асатын.

ПРИГО́ЖИЙ, гож 1) ұнамды, жарамды; 2) ашық күн, жылы күн.

ПРИГОЛУ́БИТЬ, блю *сов.* еркелету.

ПРИГО́Н 1) мал айдау; 2) жайылым; 3) малды айдап тастаған жер.

ПРИГО́НКА 1) айдап келтіру; 2) қыйындастыру, үйлестіру.

ПРИГОНЯ́ТЬ *несов.* 1) айдап келу; 2) қыйындастыру, үйлестіру.

ПРИГОНЯ́ТЬСЯ 1) айдалып келтірілу; 2) үйлестірілу, қыйындастырылу.

ПРИГОРА́ТЬ *несов. см.* **пригореть.**

ПРИГОРЕ́ЛЫЙ күйіңкіреген.

ПРИГОРЕ́ТЬ, горю *сов.* күйіңкіреу.

ПРИ́ГОРОД қала маңы.

ПРИГОРОДИ́ТЬ, горожу *сов.* қоршап алу, бөліп алу.

ПРИГО́РОК, рка төбешік.

ПРИ́ГОРШНЯ қос уыс, бір уыс.

ПРИГОТА́ВЛИВАТЬ *несов. см.* **приготовить.**

ПРИГОТА́ВЛИВАТЬСЯ *см.* **приготовиться.**

ПРИГОТО́ВИТЬ, влю *сов. к* **готовить** *и к* **приготавливать;** даярлау, әзірлеу.

ПРИГОТО́ВИТЬСЯ даярлану, әзірлену.

ПРИГОТОВЛЕ́НИЕ даярлық, әзірлік, даярлау.

ПРИГРЕВА́ТЬ *несов. см.* **пригреть.**

ПРИГРЕ́ТЬ *сов.* 1) жылыту; 2) *перен.* біреуді паналату.

ПРИГРОЗИ́ТЬ, грожу *сов.* қорқыту, сес көрсету.

ПРИГУ́БИТЬ, блю *сов.* ернін тигізу, ауыз тию.

ПРИДАВИ́ТЬ, влю *сов.* 1) басу, езіп тастау; 2) *перен.* езу, қанау, қысымшылық көрсету.

ПРИДА́ВЛЕННОСТЬ езілгендік, басылғандық.

ПРИДА́ВЛЕННЫЙ езілген, қысылған, жаншылған.

ПРИДА́ВЛИВАТЬ *несов.* басқылай беру, жаншып беру.

ПРИДА́ВЛИВАТЬСЯ езілу, басылу, жаншылу.

ПРИДА́НОЕ қыздың жасауы.

ПРИДА́ТОК, тка қосымша, жанама зат.

ПРИДА́ТОЧНЫЙ қосымша, үстеме, бағыныңқы; **придаточное предложение** (грам.) бағыныңқы сөйлем.

ПРИДА́ТЬ, дам *сов.* 1) қосымша беру, үстеу, қосу; 2) күш беру, күшейту, жақсарту; **п. отряду артиллерию** отрядқа артиллерия беру; **присутствие товарища придало ему храбрости** жолдасының қасында болуы, оған қайрат берді; **п. острый вкус блюду** тамаққа дәм беру; **п. серьезное значение словам** біреудің сөзіне мән беру.

ПРИДА́ЧА үстеу, қосып беру.

ПРИДВИ́НУТЬ *сов.* жылжытып жақындату.

ПРИДВО́РНЫЙ патша сарайындағы, сарай қызметшісі.

ПРИДЕ́ЛАТЬ *сов.* істеу, қондыру, құру, істеп бітіру; **п. ручку к двери** есікке тұтқа істеу.

ПРИДЕРЖА́ТЬ, держу *сов.* жылжытпай ұстау, қыймылдатпау.

ПРИДЕ́РЖИВАТЬСЯ 1) ұсталу (қолмен); 2) ұстау, ептеп ұстап тұру; 3) жақтау, қолдау; **п. мнения** пікірді қолдану.

ПРИДИРА́ТЬСЯ *несов.* байлану, орынсыз байлану.

ПРИДИ́РКА байлану, ілмелеу, іліп-шалу.

ПРИДИ́РЧИВОСТЬ байланушылық.

ПРИДИ́РЧИВЫЙ, чив байланысқыш, мазасыз; **п. человек** мазасыз адам; **придирчиво** *нар.*

ПРИДОРО́ЖНЫЙ жол жиегіндегі, жол бойындағы.

ПРИДУ́МАТЬ *сов.* ойлап табу, лажын табу (ойлап шығару).

ПРИ́ДУРЬ *ж.* ахмақшылық, есерсоқ.

ПРИДУШИ́ТЬ, душу *сов.* тұншықтыру, қылқындыру.

ПРИДЫХА́НИЕ (лингв.) тамақты қырып шығушы дыбыс.

ПРИЕ́ЗД келу (көлікпен).

ПРИЕЗЖА́ТЬ *несов. см.* приехать.

ПРИЕ́ЗЖИЙ *род. п.* его, *сущ.*, басқа жерден келген (адам).

ПРИЕМ 1) алу, қабыл ету, қарсы алу; 2) ішу, қабылдау (дәріні); 3) тәсіл; **п. на работу** жұмысқа алу; **п. лекарства** дәрі ішу; **разные приемы лечения** емделудің әртүрлі жолы (әдісі).

ПРИЕ́МЛЕМЫЙ, лем қолайлы, жарамды; **приемлемо** *нар.*

ПРИЕ́МНИК приемник (электр тогін, радионы т. б. қабылдайтын аппарат).

ПРИЕ́МНЫЙ: **п. день** қабылдайтын күн (кісілерді); **приемная комиссия** қабылдау комиссиясы.

ПРИЕ́МЩИК алушы, қабыл етуші.

ПРИЕ́МЫШ асырап алған бала.

ПРИЕ́СТЬСЯ, емся *сов.* тойдыру, көзге күйік болу.

ПРИЕ́ХАТЬ, приеду *сов.* келу (көлікпен), келіп жету.

ПРИЖА́ТЬ, жму *сов.* қысу, жаншу, бауырына қысу.

ПРИЖА́ТЬСЯ қысылу, жаншылу, тығылу.

ПРИЖЕ́ЧЬ, жгу *сов.* қару, күйдіру.

ПРИЖИГА́НИЕ күйдіру, қару (ләпіспен т. б.).

ПРИЗ бәйге.

ПРИЗ приз (теңіз соғысында жаудан алынған кеме, қайық т. б. мүліктер).

ПРИЗАДУ́МАТЬСЯ *сов.* ойлану, ойға шомылу.

ПРИЗАДУ́МЫВАТЬСЯ *несов. см.* призадуматься.

ПРИЗВА́НИЕ уәзипа, міндет; **Ваше п.** сіздің міндет.

ПРИЗВА́ТЬ, зову *сов.* 1) шақыру, үндеу; 2) *перен.* орындауға шақыру.

ПРИЗЕ́МИСТЫЙ, ист, **призёмистый** тапал, дембелше.

ПРИЗЕМЛИ́ТЬСЯ, люсь *сов.* жерге қону (самолет).

ПРИЗИРА́ТЬ *несов. см.* призреть.

ПРИ́ЗМА призма: 1) геометриялық пішін; 2) оптикалық аспаптың мөлдір шынысы.

ПРИЗНАВА́ТЬ, знаю *сов.* 1) *см.* **признать**; 2) мойынға алу, мойындау, бой сұну, бағыну; **п. свою вину** айыбын мойынына алу.

ПРИ́ЗНАК белгі; **п. делимости** бөлінегіндік белгі.

ПРИЗНА́НИЕ 1) мойындау; 2) бағалау, құрметтеу; **по общему признанию** көпшілік ұйғаруы бойынша.

ПРИ́ЗНАННЫЙ танылған.

ПРИЗНА́ТЕЛЬНОСТЬ *см.* **благодарность.**

ПРИЗНА́ТЕЛЬНЫЙ, лен *см.* **благодарный**; **признательно** *нар.*

ПРИЗНА́ТЬ түсін тану, лайықты деп тану.

ПРИЗНА́ТЬСЯ мойынға алу; **п. в своей ошибке** өзінің қатесін мойынына **алу.**

ПРИЗОВО́Й бәйгелік (жер, ат т. б.); **призовая лошадь** бәйгі аты.

ПРИ́ЗРАК елес (хиял).

ПРИЗРЕ́НИЕ *см.* призреть.

ПРИЗРЕ́ТЬ, зрю *сов.* біреуді қамқорлыққа алу, паналату, асырау, тәрбиелеу.

ПРИЗЫВА́ТЬ *несов. см.* **призвать.**

ПРИЗЫВА́ТЬСЯ армияға шақырылу.

ПРИЗЫВНИ́К шақырылушы (армияға).

ПРИЗЫВНО́Й: **п. участок** шақыру учаскесі; **п. возраст** әскерге шақырылатын жас.

ПРИ́ИСК приск (алтын кені).

ПРИЙТИ́, приду *сов.* к **приходить**; келу, ойға бату, ойға шомылу.

ПРИЙТИ́СЬ шақ келу, үйлесу, қыйындасу.

ПРИКА́З бұйрық.

ПРИКАЗА́НИЕ бұйыру.

ПРИКАЗА́ТЬ, кажу *сов.* бұйыру.

ПРИКА́ЗЧИК (дореволл.) сатушы, помещиктің қызметшісі.

ПРИКА́ЗЧИЦА 1) сатушы әйел (магазиндегі); 2) приказчиктің әйелі.

ПРИКА́РМЛИВАТЬСЯ *несов.* қосымша тамақтану, жемделу.

ПРИКАСА́ТЬСЯ *несов. см.* **прикоснуться.**

ПРИКАТА́ТЬ *сов.* тапап тегістеп тастау.

ПРИКАТИ́ТЬ, качу *сов.* домалатып келтіру.

ПРИКАТИ́ТЬСЯ домалап келу, домалап жақындау.

ПРИКИ́НУТЬ *сов.* 1) лақтырып тастау, қосу; 2) шамалау.

ПРИКИ́НУТЬСЯ кейпет пайда болу (ауру).

ПРИКИПЕ́ТЬ, плю *сов.* қайнап жабысып қалу, қайнап күйіп кету.

ПРИКЛА́Д мылтық дүмі.

ПРИКЛАДНО́Й: **прикладные науки** тәжірибе жүзінде қолданылатын ғылымдар.

ПРИКЛА́ДЫВАТЬ *несов.*, үстіне сала беру, бастыру, баса беру; **п. печать** мөр басу.

ПРИКЛА́ДЫВАТЬСЯ тигізілу, жақындау.

ПРИКЛЕИ́ТЬ, клею *сов.* желімдеп жапсыру.

ПРИКЛЕИ́ТЬСЯ желімденіп жапсыру.

ПРИКЛЕ́ЙКА жапсырма.

ПРИКЛЕПА́ТЬ *сов.* шеге тойтару, шегелеу.

ПРИКЛЕПА́ТЬСЯ тойтарылу, шегелену.

ПРИКЛЕПКА тойтарыс, тойтарылу, шегеленген.

ПРИКЛОНИ́ТЬ, ню *сов.* ию, бүгу, ию, еңкейту; **п. голову** бас ию.

ПРИКЛОНИ́ТЬСЯ иілу, бүгілу.

ПРИКЛЮЧЕ́НИЕ уақыйға, уақыйғаға ұшырау.

ПРИКЛЮЧЕ́НЧЕСКИЙ уақыйғалы; **п. роман** уақыйғалы роман.

ПРИКЛЮЧИ́ТЬСЯ, чусь *сов.* болу, кездесу, ұшырау.

ПРИКОВА́ТЬ, кую *сов.* құрсаулап бекітіп тастау, назарын аудару.

ПРИКО́Л 1) түйреу; 2) қазық.

ПРИКО́ЛКА түйреуіш.

ПРИКОЛОТИ́ТЬ, лочу *сов.* қағып ыңғайту, шегелеп тастау.

ПРИКОЛО́ТЬ, лю *сов.* түйреп қою, шаншып қою.

ПРИКОЛО́ТЬСЯ түйрелу (түйреуішпен).

ПРИКОМАНДИРОВА́ТЬ, рую *сов.* командировкаға жіберу.

ПРИКО́НЧИТЬ, нчу *сов.* бітіру, тоқтату, аяқтау.

ПРИКО́НЧИТЬСЯ бітіу, тоқтау, аяқталу.

ПРИКОПИ́ТЬ, плю *сов.* жыйнақтау, жыйнау, сақтау.

ПРИКОРМИ́ТЬ, млю *сов.* тамақтандыру, қолға үйрету.

ПРИКО́РМКА қосымша қорек, азық; **п. скота** мал азығы.

ПРИКОРНУ́ТЬ, прикурну́ть *сов.* үйықтап кету, қалғып кету.

ПРИКОСНОВЕ́НИЕ тиіп жанасу, тиіп түру, тиісу.

ПРИКОСНОВЕ́ННОСТЬ жанасушылық, тиістілік, қатысқандық.

ПРИКОСНУ́ТЬСЯ *сов.* ептеп жанасу, тиіп кету.

ПРИКОЧЕВА́ТЬ, чую *сов.* көшіп келу.

ПРИКРА́СА әдемілеп айту, сұлулап сөйлеу, әсерлендіріп сөйлеу.

ПРИКРА́СИТЬ, крашу *сов.* әсерлеу, өндеу, әдемілеу.

ПРИКРА́ШИВАТЬ *несов.* *см.* **прикрасить.**

ПРИКРА́ШИВАТЬСЯ боялу, әсерленіп айтылу.

ПРИКРЕПИ́ТЕЛЬНЫЙ: **п. талон** тіркеу талоны.

ПРИКРЕПИ́ТЬ, плю *сов.* бекіту, тіркеу, матастыру, телу; **п. школу к предприятию** мектепті өндіріс орнына телу.

ПРИКРЕПИ́ТЬСЯ 1) тіркелу, бекілу, теліну; 2) өзара көмектесу.

ПРИКРЕПЛЕ́НИЕ тіркеу, бекіту, теліну.

ПРИКРИ́КНУТЬ *сов.* ақырып жіберу, айқайлап жіберу, қорқытып жіберу.

ПРИКРУТИ́ТЬ, ручу *сов.* бұрап тастау, бұрап босату.

ПРИКРУ́ЧИВАТЬСЯ бұралып қалу, бұралып байлану, шыйыршық атып қалу.

ПРИКРЫ́ТИЕ жамылғы, қорғаныш, пана, тасалау; **воры крадут под прикрытием ночи** ұрылар түн

жамылып (пайдаланып) ұрлық қылады.

ПРИКРЫ́ТЬ, крою *сов.* жабу, бүркеу, қалқалау, қорғау.

ПРИКРЫ́ТЬСЯ жамылыну, далдалану, жасырыну.

ПРИ́КУП қоса сатып алу, қосып алу.

ПРИКУПА́ТЬСЯ қосылу.

ПРИКУПИ́ТЬ, плю *сов.* сатып алып қосу.

ПРИКУРИ́ТЬ, курю *сов.* шылым тұтандырып алу.

ПРИКУСИ́ТЬ, кушу *сов.* 1) тістеп алу; 2) тамақтанып алу; **п. язык** тілін тістеп алу.

ПРИКУ́СЫВАТЬ *несов. см.* **прикусить.**

ПРИЛА́ВОК, вка прилавок (тауар сатушының алдындағы қоршау); **работник прилавка** дүкен қызметкері.

ПРИЛАГА́ТЕЛЬНЫЙ: прилагательное имя прилагательное сын есім.

ПРИЛАГА́ТЬ *несов.* салу, жанастыру, күш салу; **п. все силы** бар күшін салу.

ПРИЛА́ДИТЬ, лажу *сов.* үйлестіру, қыйындастырып істеу.

ПРИЛА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **приладить.**

ПРИЛА́ЖИВАТЬСЯ қыйындасу, қыйсынына келу.

ПРИЛАСКА́ТЬ *сов.* мандайынан сыйпау, еркелету.

ПРИЛАСКА́ТЬСЯ еркелену, еркелеу.

ПРИЛГА́ТЬ, лгу *сов.* өтірік қосу, өтірік айту.

ПРИЛЕГА́ТЬ *несов.* жанасып жату, жабысып тұру, қыйысып орныңу.

ПРИЛЕЖА́НИЕ тырысу, ыждағат ету, тырысып істеу.

ПРИЛЕЖА́ТЬ, лежу *несов.* (устар.) тырысу, ыждағат ету.

ПРИЛЕ́ЖНЫЙ, жен ыждағатты, құнытты, ықыласты; **прилежно** *нар.*

ПРИЛЕ́ЗТЬ, лезу *сов.* 1) жақындау, еңбектеп жақындау; 2) кіріп келу; **зачем ты прилез ко мне в комнату?** сен неге менің бөлмеме кіріп келдің?

ПРИЛЕПИ́ТЬ, плю *сов.* жапсыру, жапсырып қадау.

ПРИЛЕПИ́ТЬСЯ жабысу.

ПРИЛЕПЛЯ́ТЬ *несов.* жабыстыра беру.

ПРИЛЕПЛЯ́ТЬСЯ жабыса беру.

ПРИЛЁТ 1) ұшып келу; 2) құс келетін уақыт.

ПРИЛЕТЕ́ТЬ, лечу *сов.* 1) ұшып келу; 2) *перен.* тез келе қалу.

ПРИЛЕ́ЧЬ, лягу *сов.* 1) сүйкіп жату, жантаю; 2) денеге қабыса қалу, шақ келу.

ПРИЛИ́В 1) толықсу, толығу (су); 2) *перен.* тасқын; **п. морской** теңіздің тасқыны; **п. крови** қан құйылуы.

ПРИЛИЗА́ТЬ, лижу *сов.* тілімен сыйпау, тарау (мысық).

ПРИЛИЗА́ТЬСЯ өте жылмақайланып тарану.

ПРИЛИ́ПНУТЬ *сов.* жабысып қалу.

ПРИЛИ́СТНИК кішкене жапрақша.

ПРИЛИ́ЧЕСТВОВАТЬ, ствую *несов.* (устар.) сыпайылық ету, әдептілік қылу.

ПРИЛИ́ЧИЕ сыпайлық, әдептілік, өнегелік.

ПРИЛИ́ЧНЫЙ, чен сыпайы, әдепті, өнегелі, әжептеуір, төп-төуір; **прилично** *нар.*

ПРИЛОЖЕ́НИЕ қосынды, жанама, қосымша; **п. печати** мөр басу.

ПРИЛОЖИ́ТЬ, ложу *сов.* қосып салу, қосып беру.

ПРИЛОЖИ́ТЬСЯ 1) құрметпен сүю; 2) көздеу; 3) бір затқа жақындау.

ПРИЛУЧИ́ТЬ, лучу *сов.* өзіне тарту, қызықтыру.

ПРИЛЬНУ́ТЬ *сов.* тығыз жанасу, жапсырылу, тығылу.

ПРИ́МА прима: 1) негізгі дауыс; 2) бірінші ішек (муз.).

ПРИ́МА-БАЛЕРИ́НА бірінші роль дегі биші.

ПРИМАДО́ННА (театр.) бас рольдегі әнші.

ПРИМА́ЗАТЬ, мажу *сов.* майлау, майлап тарау (шашты).

ПРИМА́ЗЫВАТЬ *несов. см.* **примазать.**

ПРИМАНИ́ТЬ, маню *сов.* алдап шақыру, қызықтырып тарту.

ПРИМА́НКА алдамшы зат (алдау үшін қойылған зат).

ПРИМА́Т басым жақ, ауық жақ, озық пікір.

ПРИМЕЛЬКА́ТЬСЯ көзге елестей беру; **эта картина мне примелькалась** бұл суреттер менің көз алдыма елестей берді.

ПРИМЕНЕ́НИЕ іске асыру, қолдану.

ПРИМЕНИ́МОСТЬ жарамдылық, іске асарлық, қолданылатындық.

ПРИМЕНИ́МЫЙ, ним іске асатын, жарайтын, қолданатын.

ПРИМЕНИ́ТЕЛЬНО *нар.* **применительно к климатическим условиям** жергілікті ауа райы жағдайына қарай.

ПРИМЕНИ́ТЬ, ню *сов.* іске асыру, қолдану, іске жарату.

ПРИМЕНИ́ТЬСЯ іске асырылу, іске жаралу, қолданылу; **п. к местным условиям** жергілікті жағдайға үйрену.

ПРИМЕ́Р өнегелі үлгі, мысал, өнеге.

ПРИМЕ́РЗНУТЬ *сов.* мұз болу, жабысып қатып қалу.

ПРИМЕ́РИТЬ, рю *и* ряю *сов. к* **примерять** *и к* **примеривать**; киімді өлшеп көру.

ПРИМЕ́РИТЬСЯ епті болу, ықшамды болу.

ПРИМЕ́РКА кигізіп өлшеу.

ПРИМЕ́РНЫЙ 1) үлгілі; 2) шамалы, шамаға жақын; **примерно** *нар.*

ПРИ́МЕСЬ *ж.* қоспа; **вода с примесью извести** известь қосылған су.

ПРИМЕ́ТА белгі, таңба, ырым.

ПРИМЕТА́ТЬ *сов.* қауып тігу, сиректеп көктеу.

ПРИМЕ́ТИТЬ, мечу *сов.* белгілеу, байқау.

ПРИМЕ́ТЛИВОСТЬ ескергіштік, байқағыштық.

ПРИМЕ́ТЛИВЫЙ, лив ескергіш, байқағыш.

ПРИМЕ́ТНЫЙ, тен белгілі, таңбалы, танымал; **приметно** *нар.*

ПРИМЕЧА́НИЕ ескерту, ақпарту.

ПРИМЕЧА́ТЕЛЬНЫЙ, лен есте қаларлық, естен кетпес.

ПРИМЕША́ТЬ *сов.* араластыру, қоспа қосу.

ПРИМИРЕ́НИЕ татуластыру, татуласу, келістіру, табыстыру, табысу, бітісу, бітістіру.

ПРИМИРИ́ТЕЛЬ, *ж.* **примирительница** татуластырушы, табыстырушы, бітімші.

ПРИМИРИ́ТЬ, мирю *сов.* татуластыру, табыстыру, келістіру, бітім жасау.

ПРИМИРИ́ТЬСЯ көну, татуласу, табысу, бітісу.

ПРИМИТИ́В жабайы, дөрекі, қарапайым.

ПРИМИТИ́ВНЫЙ, вен жабайы, қарапайым, дөрекі; **примитивно** *нар.*

ПРИМКНУ́ТЬ *сов.* қосыла кету, үйірлесіп кету.

ПРИМО́ЛВИТЬ, влю *сов.* айту, бір нәрсені қосып айту, үстеп айту.

ПРИМОЛКА́ТЬ *несов. см.* **примолкнуть.**

ПРИМО́ЛКНУТЬ *сов.* үндемей қалу, үні өшу, дым болу.

ПРИМОРА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **приморозить.**

ПРИМОРО́ЗИТЬ, рожу *сов.* мұз болып қату, жабысып қатып қалу.

ПРИМО́РСКИЙ теңіз жиегіндегі, жағасындағы.

ПРИМО́РЬЕ теңіз жағасы (жағалауы).

ПРИМОСТИ́ТЬ, мощу *сов.* 1) тас төсеу; 2) ыңғайсыз қоя салу.

ПРИМОСТИ́ТЬСЯ жайсыз отыра салу, орналаса салу.

ПРИМОТА́ТЬ *сов.* қосып орау.

ПРИМО́ЧКА сулап жапсыратын ылғал мақта я шүберек (жараға).

ПРИ́МУЛА примула (бәйшешектің бір түрі).

ПРИ́МУС примус (ас пісіретін аспап).

ПРИМЧА́ТЬ, мчу *сов.* шауып келу, тез шауып бару.

ПРИМЧА́ТЬСЯ зымырап келу, зымырап кету.

ПРИМЫКА́НИЕ жанасу.

ПРИМЫКА́ТЬ *несов.* жанасу, қосылу, тіркелу.

ПРИМЯ́ТЬ, мну *сов.* басып, жаншып, езіп тастау.

ПРИМЯ́ТЬСЯ басылу, жаншылу, езілін қалу.

ПРИНАДЛЕЖА́ТЬ, лежу *несов.* тиісті болу, тән болу.

ПРИНАДЛЕ́ЖНОСТЬ тәндік, иелік; постельные принадлежности төсек-орын; этот дом — п. нашей семьи бұл үй біздің семьямыздың меншікті мүлкі.

ПРИНАЛЕ́ЧЬ, лягу *сов.* салмағын салу.

ПРИНАРЯДИ́ТЬ, ряжу *сов.* әдемілеп киіндіру, жұтындыру.

ПРИНАРЯДИ́ТЬСЯ әдеміленіп киіну, жұтыну.

ПРИНЕВО́ЛИТЬ, волю *сов.* зорлау, еріксіздену.

ПРИНЕСТИ́, несу *сов.* 1) алып келу; 2) тұу, табу; 3) шығару, өнім беру; кошка принесла пять котят мысық бес бала тапты; п. присягу ант беру.

ПРИНЕСТИ́СЬ тез жетіп келу.

ПРИНИЖА́ТЬ *несов.* моншақ тізбелеу.

ПРИНИ́ЗИТЬ, нижу *сов.* төмендету, ажарын түсіру.

ПРИНИКА́ТЬ *несов. см.* приникнуть.

ПРИНИ́КНУТЬ *сов.* иілу, бүгілу, тығылу.

ПРИНИМА́ТЬ, маю и (устар.) приемлю *несов.* алу, қабыл ету; шақыру; п. лекарство дәрі ішу; п. решение қаулы алу; п. меры шара қолдану; п. во внимание еске алу.

ПРИНИМА́ТЬСЯ1 *см.* приняться.

ПРИНИМА́ТЬСЯ2 қолға алу, істей бастау; приниматься за работу іске кірісу.

ПРИНОРА́ВЛИВАТЬ *несов. см.* приноровить.

ПРИНОРА́ВЛИВАТЬСЯ *см.* приноровиться.

ПРИНОРОВИ́ТЬ, влю *сов.* үйлестіру, бейімдеу, ыңғайлау.

ПРИНОРОВИ́ТЬСЯ бейімделу, ыңғайлану, үлесу.

ПРИНОРОВЛЯ́ТЬ *несов. см.* приноровить.

ПРИНОРОВЛЯ́ТЬСЯ *см.* приноровиться.

ПРИНОСИ́ТЬ, ношу *несов. см.* принести.

ПРИНОСИ́ТЬСЯ келу· п. ветром желмен ұшып келу.

ПРИНОШЕ́НИЕ 1) әкелу; 2) құрбандық ету; 3) сыйлық тарту; п. в дар сыйлыққа беру.

ПРИНУДИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен еріксіз; принудительная работа еріксіз қызмет; принудительно *нар.*

ПРИНУ́ДИТЬ, нужу *сов.* еріксіз жегу, еріксіз көндіру.

ПРИНУЖДА́ТЬ *несов. см.* принудить.

ПРИНУЖДА́ТЬСЯ еріксіздену.

ПРИНУЖДЕ́НИЕ еріксіз, ырықсыз.

ПРИНУЖДЕННОСТЬ еріксіздік, қысылу.

ПРИНЦ, *ж.* принцесса принц (корольдың ұлы, қызы).

ПРИ́НЦИП принцип (негізгі жүйе), защищать свои принципы өзінің принципін қорғау.

ПРИНЦИПИА́ЛЬНЫЙ, лен: п. человек берік адам; принципиально *нар.*; вопрос принципиально решен правильно мәселе негізінен дұрыс шешілді.

ПРИНЯ́ТИЕ алу, қабыл алу, істі мақұлдау; п. в члены мүшелікке алу.

ПРИ́НЯТЫЙ, нят алынған, қабылданған.

ПРИНЯ́ТЬ, приму *сов.* алу, қабылалу.

ПРИНЯ́ТЬСЯ, примусь *сов.* 1) іске кірісу, істей бастау; 2) алыну, қабылдану; деревцо принялось ағаш тамырланды.

ПРИОБОДРИ́ТЬ, рю *сов.* рухын көтеру, көңілдендіру.

ПРИОБОДРИ́ТЬСЯ рухы көтерілу, көңілдену.

ПРИОБОДРЯ́ТЬ *несов. см.* приободрить.

ПРИОБОДРЯ́ТЬСЯ *см.* приободриться.

ПРИОБРЕСТИ́, рету *сов.* өзіне алу; я приобрел себе пальто мен өзіме пальто алдым.

ПРИОБРЕТА́ТЬ *несов. см.* приобрести.

ПРИОБРЕТЕ́НИЕ *см.* приобрести.

ПРИОБЩА́ТЬ *несов. см.* приобщить.

ПРИОБЩА́ТЬСЯ *см.* приобщиться.

ПРИОБЩЕ́НИЕ тарту, қатыстыру.

ПРИОБЩИ́ТЬ, щу *сов.* 1) қатыстыру, жұмылдыру, бет қойдыру; 2) қосу, тіркеу.

ПРИОБЩИ́ТЬСЯ іске қатысу, бет қою, қолы жету; **наш народ приобщился к культуре** халқымыздың мәдениетке қолы жету.

ПРИОДЕ́ТЬ, дену *сов.* киіндіру, киім беру.

ПРИОДЕ́ТЬСЯ киіну, әдемілену.

ПРИОЗЕ́РНЫЙ көл жағасындағы.

ПРИО́Р (церк.) монастыр бастығы.

ПРИОРИТЕ́Т приоритет (шындық жақ, озық, басым жақ).

ПРИОСА́НИВАТЬСЯ *несов. см.* **приосаниться.**

ПРИОСА́НИТЬСЯ, нюсь *сов.* сымбаттану, шыйрақы көріну, пысық көріну.

ПРИОСТАНА́ВЛИВАТЬ *несов. см.* **приостановить.**

ПРИОСТАНА́ВЛИВАТЬСЯ *см.* **приостановиться.**

ПРИОСТАНОВИ́ТЬСЯ, влюсь *сов.* уақытша тоқтату, тоқтай тұру.

ПРИОТВОРИ́ТЬ, рю *сов.* ашыңқырап қою (есікті).

ПРИОТВОРИ́ТЬСЯ ашылыңқырау.

ПРИОТВОРЯ́ТЬ *несов. см.* **приотворить.**

ПРИОТВОРЯ́ТЬСЯ *см.* **приотвориться.**

ПРИОТКРЫ́ТЬ, крою *сов.* ашыңқырау (есікті).

ПРИОТКРЫ́ТЬСЯ ашылыңқырау.

ПРИОХО́ТИТЬ, хочу *сов.* қызықтыру, зауықтану, шабыттандыру.

ПРИОХО́ТИТЬСЯ қызығу, зауқы түсу.

ПРИПАДА́ТЬ *несов.* құлау, жығылу; **п. к ногам** аяғына жығылу; **п. на колени** тізе бүгу (тәжім ету).

ПРИПА́ДОК, дка қояншық (ауру).

ПРИПА́ДОЧНЫЙ ұстама аурулы.

ПРИПА́РКА булау (ауырған жерді).

ПРИПА́С сақтама зат (қор); **съестные припасы** азық-түлік; **охотничьи припасы** аңшы аспаптары.

ПРИПАСА́ТЬ *несов. см.* **припасти.**

ПРИПАСТИ́, пасу *сов.* дайындау, даярлау.

ПРИПА́СТЬ, паду *сов.* жер бауырлау, етбетінен жату.

ПРИПА́ХИВАТЬ *несов.* иістене бастау, сасый бастау.

ПРИПА́ШКА айдау (жыртылған, айдалған жер).

ПРИПЛЯ́ТЬ, паяю *сов.* дәнекерлеу, жанесыру, қосу.

ПРИПЕ́В өлеңнің қайырмасы.

ПРИПЕВА́ТЬ *несов.* әнге қосылу (өлеңнің қайырмасын айту).

ПРИПЕВА́ЮЧИ *нар.*: **жить п.** уайымсыз-қайғысыз өмір сүру.

ПРИПЁК припек (пісірген нанға қосылған салма).

ПРИПЕКА́ТЬ *несов.* күн көзі қыздыру, қақтау.

ПРИПЕЧА́ТАТЬ *сов.* печаттау (мөр басу).

ПРИПЕЧА́ТЫВАТЬСЯ *несов.* печатталу (мөр басылу).

ПРИПЕ́ЧЬ, пеку *сов.* отқа қақтау күнге қақтау.

ПРИПИСА́ТЬ, пишу *сов.* 1) қосып жазу, тізімге қосу; 2) басқа бір істі таңу.

ПРИПИСА́ТЬСЯ жазылу, тіркелу.

ПРИПИ́СКА аяғына қосқан жазу, қосып жазу.

ПРИПИХНУ́ТЬ *сов.* итеріп тығу.

ПРИПЛА́ТА үстеу, үстеме төлеу.

ПРИПЛАТИ́ТЬ, плачу *сов.* қосып төлеу, үстеп төлеу.

ПРИПЛА́ЧИВАТЬ *несов. см.* **приплатить.**

ПРИПЛЕСТИ́, плету *сов.* 1) өру; 2) *перен.* қыстыру.

ПРИПЛЕСТИ́СЬ ілініп-салынып жету, әрең келу.

ПРИПЛЕТА́ТЬ *несов. см.* **приплести.**

ПРИПЛЕТА́ТЬСЯ 1) өрілу; 2) шатасу, шырмалу.

ПРИПЛО́Д төл (малдың).

ПРИПЛЫВА́ТЬ *несов. см.* **приплыть.**

ПРИПЛЫ́ТЬ, плыву *сов.* жүзіп келу, қалқып шығу.

ПРИПЛЮ́СНУТЬ *сов.* жаншып мыжырайту, жаншып тастау.

ПРИПЛЮ́ЩИВАТЬ *несов.* жаншып жалпайту.

ПРИПЛЯ́СЫВАТЬ *несов.* биді қостау (аяғымен), билеу.

ПРИПОДНИМА́ТЬ *несов. см.* **приподнять.**

ПРИПОДНИМА́ТЬСЯ *см.* **приподняться.**

ПРИПО́ДНЯТЫЙ көтеріңкі (көңіл); **приподнятое настроение** көтеріңкі көңіл.

ПРИПОДНЯ́ТЬ, ниму *сов. к* **приподнимать;** көтеріңкіреу, көтеріңкіреп қою.

ПРИПОДНЯ́ТЬСЯ жоғары көтерілу, көтеріліңкіреу.

ПРИПОЛЗТИ́, лзу *сов.* еңбектеп келу, жер бауырлап келу.

ПРИПО́МНИТЬ, мню *сов.* еске түсіру, ұмытпау, есінде сақтау.

ПРИПО́МНИТЬСЯ еске түсу.

ПРИПРА́ВА ас қатығы (тұз, горчица, бұрыш сияқты).

ПРИПРА́ВИТЬ, влю *сов.* қатық қату, қатықтау.

ПРИПРЫ́ГАТЬ *сов.* қарғып-қарғып (түсу) кету.

ПРИПРЫ́ГИВАТЬ *несов.* секіру, ырғу.

ПРИПРЫ́ГНУТЬ *сов.* ырғып, секіріп кету.

ПРИПРЯ́ЖКА қоса жегу (атты).

ПРИПРЯ́ТАТЬ, прячу *сов.* жасырып тастау, тығып қою.

ПРИПРЯ́ЧЬ, прягу *сов.* қосып жегу (атты).

ПРИПУГНУ́ТЬ *сов.* қорқыту, зәресін алу, үрейін ұшыру.

ПРИПУСТИ́ТЬ, пущу *сов.* 1) көлбету, көлбейту; 2) мал тоқтату (шаптыру, қашыру, шөгеру).

ПРИПУСТИ́ТЬСЯ зымыран жүгіру, қатты шабу (аттың басын қоя беру).

ПРИПУХА́ТЬ *несов. см.* **припухнуть.**

ПРИПУ́ХЛОСТЬ ісік (кішкене ісік).

ПРИПУ́ХЛЫЙ ісінген, іскен.

ПРИПУ́ХНУТЬ *сов.* ісіну.

ПРИРАБО́ТАТЬ *сов.* қосымша табыс табу.

ПРИ́РАБОТОК, тка қосымша табыс.

ПРИРАВНЯ́ТЬ *сов.* теңеу, теңгеру.

ПРИРАВНЯ́ТЬСЯ теңелу, теңгерілу.

ПРИРАСТИ́, сту *сов.* өсіп жетілу, қалыбына жету.

ПРИРАСТИ́ТЬ, ращу *сов.* өсіру, жетілдіру, көбейту.

ПРИРАЩА́ТЬ *несов. см.* **прирастить.**

ПРИРАЩА́ТЬСЯ өсу, жетілу, көбею.

ПРИРЕВНОВА́ТЬ, вную *сов.* қызғана бастау, қызғану, күндеу.

ПРИРЕ́ЗАТЬ, режу *сов.* бауыздап тастау, қырып салу; **п. землю** жер өлшеп беру.

ПРИРЕ́ЗОК, зка кесінді, кесілген.

ПРИРОВНЯ́ТЬ *сов.* тегістеу, теңеу.

ПРИРО́ДА табиғат, жаратылыс.

ПРИРО́ДНЫЙ *прил. к* **природа;** **природные богатства Сибири** Сібірдің табиғи байлығы; **п. крестьянин** нағыз шаруа; **природные способности** тума қабілет.

ПРИРОДОВЕ́ДЕНИЕ жаратылыс тану ғылымы.

ПРИРОЖДЕ́ННЫЙ тума, табиғи.

ПРИРО́СТ өсім; **п. населения** халық санының өсуі.

ПРИРУБИ́ТЬ, блю *сов.* кесу, қорқу.

ПРИРУЧА́ТЬ *несов. см.* **приручить.**

ПРИРУЧИ́ТЬ, ручу *сов.* қолға үйрету.

ПРИРУЧИ́ТЬСЯ қолға үйретілу.

ПРИСА́ЖИВАТЬСЯ *несов.* жанына отыру, отырғызылу.

ПРИСА́СЫВАТЬСЯ *несов.* 1) сору, қадалу; 2) *перен.* сору, пайдалана беру, жеп қою.

ПРИСВА́ИВАТЬ *несов. см.* **присвоить.**

ПРИСВА́ТАТЬ *сов.* құда түсу, айттыру.

ПРИСВА́ТАТЬСЯ айттыру, құда болу.

ПРИ́СВИСТ ысқыру, ысқырық (ұн).

ПРИСВИ́СТНУТЬ *сов.* ысқырып қалу (бір рет).

ПРИСВИ́СТЫВАТЬ *несов.* 1) ысқырысу; 2) ысқырып сөйлеу.

ПРИСВОЕ́НИЕ немдену, меншігіне алу.

ПРИСВО́ИТЬ, свою *сов.* меншіктеп алу, иелену.

ПРИСЕДА́ТЬ *несов.* тізе бүгу, жүресінен отыру.

ПРИСЕЛИ́ТЬ, селю *сов.* үстіне қоныстандыру.

ПРИСЕЛИ́ТЬСЯ қоса қоныстану.

ПРИСЕ́СТ отырыс.

ПРИСЕ́СТЬ, присяду *сов.* 1) отыру; 2) сәлем қылу.

ПРИ́СКАЗКА ертек басы (ертекке қосып айтатын сөз).

ПРИСКАКА́ТЬ, скачу *сов.* шауып келу, атпен шауып жүру.

ПРИСКО́РБИЕ қайғы, өкініш, қаралы хал.

ПРИСКО́РБНЫЙ, бен қайғылы, өкінішті.

ПРИСКУ́ЧИТЬ, кучу *сов.* жалықтыру, іш пыстыру.

ПРИСЛА́ТЬ, шлю *сов.* жіберу, беріп жіберу.

ПРИСЛО́ВЬЕ мақал, мәтел (қосымша сөздер).

ПРИСЛОНИ́ТЬ, ню *сов.* сүйеп қою.

ПРИСЛОНИ́ТЬСЯ сүйену, сүйеніп тұру.

ПРИСЛУ́ГА 1) қызметкер әйел; 2) зеңбірекшілер.

ПРИСЛУ́ЖИВАТЬ *несов.* 1) қызмет ету, қызмет көрсету; 2) жағыну.

ПРИСЛУ́ЖИВАТЬСЯ қызметпен жағыну.

ПРИСЛУ́ЖНИК, *ж.* **прислужница** 1) қызметші, қызмет істеуші; 2) жағынушы.

ПРИСЛУ́ШАТЬСЯ *сов.* құлақ салып тыңдау.

ПРИСМА́ТРИВАТЬ *несов.* көз салу, қарау, бақылау, байқау.

ПРИСМИРЕ́ТЬ *сов.* жуасу, тыныштану.

ПРИСМИРИ́ТЬ, рю *сов.* жуасыту, тыныштандыру.

ПРИСМО́ТР қарау, күтім.

ПРИСМОТРЕ́ТЬ, трю *сов.* көз салу, бақылау.

ПРИСМОТРЕ́ТЬСЯ қарап, байқап алу.

ПРИСНИ́ТЬСЯ, нюсь *сов.* к **сниться;** түсте көру, түске кіру.

ПРИ́СНЫЙ 1) өмірлік, мәңгілік; 2) жақын, жора-жолдас, пікірлес.

ПРИСОВЕ́ТОВАТЬ, тую *сов.* кеңес беру, ақылдасу.

ПРИСОВОКУПИ́ТЬ, плю *сов.* қосып біріктіру, қосып жыйнақтау.

ПРИСОВОКУПЛЯ́ТЬ *несов. см.* **присовокупить.**

ПРИСОЕДИНЕ́НИЕ қосу, қосылу.

ПРИСОЕДИНИ́ТЬ, ню *сов.* қосу, біріктіру.

ПРИСОЕДИНИ́ТЬСЯ қосылу, бірігу.

ПРИСОЕДИНЯ́ТЬ *несов. см.* **присоединить.**

ПРИСОЕДИНЯ́ТЬСЯ *см.* **присоединиться.**

ПРИСОЛИ́ТЬ, лю *сов.* тұздап қыру.

ПРИСОСА́ТЬСЯ, сосусь *сов.* сүлікше қадалу, сору.

ПРИСОСЕ́ДИТЬСЯ, сосежусь *сов.* көршілес болу, іргелес отыру.

ПРИСО́СКА сорғыш ауыз, емізік.

ПРИСО́ХНУТЬ *сов.* жабысып кеуіп қалу.

ПРИСПЕ́ТЬ *сов.* (устар.) келіп жету, үлгеру.

ПРИСПЕ́ШНИК жәрдемші, қолшоқпар.

ПРИСПОСА́БЛИВАТЬ *несов. см.* **приспособить.**

ПРИСПОСА́БЛИВАТЬСЯ *см.* **приспособиться.**

ПРИСПОСО́БИТЬ, блю *сов.* ыңғайлау, бейімдеу.

ПРИСПОСО́БИТЬСЯ бейімделу, ыңғайлану.

ПРИСПОСОБЛЕ́НЕЦ, нца құбылма, ыңғайшыл, табансыз кісі.

ПРИСПОСОБЛЕ́НИЕ тетік, құрал, аспап.

ПРИСПОСОБЛЯ́ТЬ *несов.* ыңғайлау, бейімдеу, үйрету, тетіктеу.

ПРИСПОСОБЛЯ́ТЬСЯ ыңғайлану, бейімделу, үйренісу.

ПРИСПУСТИ́ТЬ, пущу *сов.* түсіріңкіреу, жіберіңкіреу.

ПРИСПУСТИ́ТЬСЯ азырақ түсірілу, сәл жіберілу.

ПРИ́СТАВ (устар.) пристав. (бұрынғы патшалы Ресейде полиция бастығы).

ПРИСТАВА́ТЬ, стаю *несов. см.* **пристать.**

ПРИСТА́ВИТЬ, влю *сов.* қасына қою, тақап қою.

ПРИСТА́ВКА 1) жалғау; 2) жамау.

ПРИСТАВНО́Й жалғанатын, жалғайтын (жат), жалғамалы.

ПРИ́СТАЛЬНЫЙ қадала, көз айырмай, үніліп; **пристально** *нар.*

ПРИСТА́НИЩЕ жолаушы түсетін орын.

ПРИ́СТАНЬ *ж.* пристань (кеме тоқтайтын орын).

ПРИСТА́ТЬ, стану *сов.* жабысу, жабысып қалу, ілігу, іліну, жабыса түсу.

ПРИСТЕГА́ТЬ *сов.* көктеп тігу.

ПРИСТЕ́ГИВАТЬ *несов.* *см.* **пристегать, пристегнуть.**

ПРИСТЕГНУ́ТЬ *сов.* 1) тігіп жапсыру; 2) қосып жегу.

ПРИСТЕЖНО́Й жапсырылған, көктелген.

ПРИСТО́ЙНЫЙ, тоен сыйымды, лайықты; **пристойно** *нар.*

ПРИСТРА́ИВАТЬ *несов.* *см.* **пристроить.**

ПРИСТРА́ИВАТЬСЯ *см.* **пристроиться.**

ПРИСТРА́СТИЕ 1) құмарлық; қалыстығы жоқтық, жақтаушылық.

ПРИСТРАСТИ́ТЬСЯ, стращусь *сов.* құмар болу.

ПРИСТРА́СТНЫЙ, тең қалыс емес, ауыл жақшыл; **п. человек** әділдігі жоқ адам; **пристрастно** *нар.*

ПРИСТРАЩА́ТЬ *сов.* 1) қорқыту, әресін алу; 2) құмарландыру, құмар қылу.

ПРИСТРА́ЩИВАТЬ *несов.* әресін алу, қорқыту.

ПРИСТРЕ́ЛКА мылтықты атып сынау.

ПРИСТРЕЛЯ́ТЬ *сов.* атып үйрену.

ПРИСТРЕЛЯ́ТЬСЯ атылып байқалу, атылып түзелу.

ПРИСТРО́ИТЬ, строю *сов.* қосып салу, жапсыра салу.

ПРИСТРО́ИТЬСЯ қызметке кіру, орналасу, жағдайлап орналасу.

ПРИСТРО́ЙКА жанаса салынған үй, бөлме, қора.

ПРИСТРОЧИ́ТЬ, строчу *сов.* бойлай тігу.

ПРИСТРУ́ГА жырым (ердің қапталындағы, айылдың басын тоқтататын қайыс).

ПРИСТРУ́НИВАТЬ *несов.* жуасыту, әдептендіру.

ПРИСТРУ́НИТЬ, ню *сов.* тізгіндеп ұстау, бағындыру.

ПРИ́СТУП 1) ат қою, шабуыл жасау; 2) ауру ұстау, дерт қозу; **п. кашля** жөтел қозу; **п. малярии** безгек ұстау.

ПРИСТУПИ́ТЬ, плю *сов.* 1) жақындау, тақалу; 2) кірісу, кірісе бастау.

ПРИСТУПИ́ТЬСЯ жанасу, жақындау.

ПРИСТУ́ПОК басқыш, баспалдақ.

ПРИСТЫДИ́ТЬ, стыжу *сов.* ұялту.

ПРИСТЫ́ТЬ, стыну *сов.* жабысып қатып қалу, сіресіп беку.

ПРИСТЯ́ЖКА қосарға жеккен ат.

ПРИСУДИ́ТЬ, сужу *сов.* үйғару, өкім шығару (сот); үйғару.

ПРИСУЖДА́ТЬ *несов.* *см.* **присудить.**

ПРИСУЖДЕ́НИЕ өкім шығару, үйғару.

ПРИСУ́ТСТВИЕ қатнасу, қатысу, ішінде болу; **п. духа** саспаушылық.

ПРИСУ́ТСТВОВАТЬ, ствую *несов.* басы-қасында болу, қатнасу.

ПРИСУ́ТСТВУЮЩИЙ қатнасушы, басы-қасында болушы.

ПРИСУ́ЩИЙ, *род. п.* его, *сущ.* өзіне тән, тиісті.

ПРИСЧИТА́ТЬ *сов.* артық есептеу, артық санау.

ПРИСЧИ́ТЫВАТЬ *несов.* *см.* **присчитать.**

ПРИСЧИ́ТЫВАТЬСЯ артық есептеліп кету, артық саналып кету.

ПРИСЫЛА́ТЬ *несов.* *см.* **прислать.**

ПРИСЫ́ЛКА 1) беріп жіберу, жіберу; 2) жалдама.

ПРИСЫ́ПАТЬ, плю *сов.* жанына төгу, сепкілеу.

ПРИСЫ́ПКА себілетін нәрсе.

ПРИСЫХА́ТЬ *несов.* *см.* **присохнуть.**

ПРИСЯ́ГА ант, серт, қасам.

ПРИСЯГА́ТЬ *несов.* ант беру, серт қылу, қасам ішу.

ПРИСЯГНУ́ТЬ *сов.* ант беру, сенім беру.

ПРИСИ́ДКА тізе бүгу, жүресінен отыру; плясать в **присядку** жүресінен отырып билеу.

ПРИСЯ́ЖНЫЙ ант беруші, серт беруші; **п. поверенный адвокат; присяжные заседатели** қосшы би (ескі); **присяжный,** *род. п.* ого, *сущ.* адвокат.

ПРИТАИ́ТЬСЯ, таюсь *сов.* жасырынып тұру, іште тұру.

ПРИТА́ПТЫВАТЬ *несов.* аяқпен тегістеу, таптап тастау, жер тепкілеу.

ПРИТА́СКИВАТЬ *несов. см.* **притащить.**

ПРИТАЧА́ТЬ *сов.* сырып тігу, сырып тастау.

ПРИТАЩИ́ТЬ, тащу *сов.* сүйреп келтіру, сүйреп әкелу.

ПРИТАЩИ́ТЬСЯ сүйреліп келу, әрең келу.

ПРИТВОРИ́ТЬ, творю *сов.* жаба салу (есікті).

ПРИТВОРИ́ТЬСЯ[1] бос жабылу, шала жабылу.

ПРИТВОРИ́ТЬСЯ[2] әдейі істеу, қылымсу, қулық қылу; **п. мёртвым** өтірік өлгенсу.

ПРИТВО́РНЫЙ, рен жалған, екі жүзді; **п. смех** өтірік күлкі; **притворно** *нар.*

ПРИТВО́РСТВО екі жүзділік, қулық.

ПРИТВО́РЩИК қулықшыл.

ПРИТВОРЯ́ТЬ *несов. см.* **притворить.**

ПРИТВОРЯ́ТЬСЯ[1] *см.* **притвориться**[1].

ПРИТВОРЯ́ТЬСЯ[2] жорта қылу, әдейі істеу, білмексу, қулыққа салу.

ПРИТЕРЕ́ТЬ, тру *сов.* қашап қыйыстыру.

ПРИТЕСНЕ́НИЕ қыспаққа салу, қысу, қысымшылық көрсету.

ПРИТЕСНИ́ТЕЛЬ *м.* қысымшыл.

ПРИТЕСНИ́ТЬ, сню *сов.* қысу, қыспақтау.

ПРИТЕ́ЧЬ, теку *сов.* ағып келу.

ПРИТИРА́ТЬ *несов.* үйкеңкіреу, жағыңқырау, сылаңқырау.

ПРИТИРА́ТЬСЯ 1) қыю астырылу; 2) жағыңқырау, сылақ түсу.

ПРИТИ́СКИВАТЬ *несов. см.* **притиснуть.**

ПРИТИХА́ТЬ *несов. см.* **притихнуть.**

ПРИТИ́ХНУТЬ *сов.* баяулау, баулану, бәсеңдеу, басылу.

ПРИТКНУ́ТЬ, ткну *сов.* түйреп қою, шаншып, жапсырып қою.

ПРИТО́К 1) құйылу, ағылу, келу; 2) өзен саласы.

ПРИ́ТОЛОКА мандайша (есікпен).

ПРИТО́М *союз* сонымен, сонымен бірге, сонымен қатар.

ПРИТО́Н притон (бұзақылар үйі)

ПРИТОПТА́ТЬ, пчу *сов.* таптап тастау, таптап тегістеу.

ПРИТОПТА́ТЬСЯ тапталу, тегістелу.

ПРИТО́ПЫВАТЬ *несов.* тепкілеу, тапылдату.

ПРИ́ТОРНОСТЬ жүрек айнырлық, шылғый.

ПРИ́ТОРНЫЙ, рен жүрек айнытатын, жүрекке тиетін; **приторно** *нар.*

ПРИТТИ́, приду *сов.* 1) жаяу келу; 2) *см.* **прийти.**

ПРИТТИ́СЬ 1) *см.* **прийтись;** 2) келісу, үйлесу, жарасу, шақ келу.

ПРИТУЛИ́ТЬСЯ; люсь *сов.* орналасу, жайласып жату.

ПРИТУПИ́ТЬ, плю *сов.* мұқату, мұқалту.

ПРИТУПИ́ТЬСЯ мұқау, мұқалу.

ПРИТУПЛЯ́ТЬ *несов. см.* **притупить,**

ПРИТУПЛЯ́ТЬСЯ *см.* **притупиться.**

ПРИТУШИ́ТЬ, шу *сов.* отты басу, лампаның жарығын азайту.

ПРИ́ТЧА, үлгі сөз, нақыл сөз.

ПРИТЫКА́ТЬ *несов. см.* **приткнуть.**

ПРИТЯГА́ТЕЛЬНЫЙ, лен тартып тұратын, тартатын; **притягательная сила** тартатын күш.

ПРИТЯ́ГИВАТЬ *несов.* тарту.

ПРИТЯЖЕ́НИЕ тарту, өзіне тарту, тәуелдеу.

ПРИТЯЗА́НИЕ талап етіп іздену, ұмтылу, әрекеттену.

ПРИТЯЗА́ТЕЛЬНЫЙ, лен ізденгіш, талапшаңғыш.

ПРИУБРА́ТЬ, беру *сов.* жыйнақтырау, ретке салу.

ПРИУБРА'ТЬСЯ жыйналу, киіну.

ПРИУДА'РИТЬ, рю *сов.* 1) ақырын ұру; 2) *перен.* әрекеттену.

ПРИУКРА'СИТЬ, крашу *сов.* безендіреу, өндецкіреу, ажарлацқырау.

ПРИУКРА'СИТЬСЯ безену, безендірілу, көркемдену, сәндену.

ПРИУНЫ'ТЬ, ною *сов.* көңілсіздену, жабығу.

ПРИУРО'ЧИТЬ, чу *сов.* мезгілге туралау.

ПРИУЧИ'ТЬ, чу *сов.* үйрету.

ПРИУЧИ'ТЬСЯ үйрену.

ПРИФРАНТИ'ТЬСЯ, нчусь *сов.* шікірею, сәндену.

ПРИФРОНТОВО'Й майдан маңындағы.

ПРИХВАТИ'ТЬ, хвачу *сов.* ала кету, ала бару, ала тұру.

ПРИХВОРНУ'ТЬ *сов.* науқастану.

ПРИ'ХВОСТЕНЬ, тня *м.* құйрыцшық, қошеметші; **п. буржуазии** буржуазияның құйыршығы.

ПРИХЛЕБА'ТЕЛЬ, *ж.* **прихлебательница** жағымпаз, қошеметшіл.

ПРИХЛО'ПНУТЬ *сов.* 1) кол соғу, тарс еткізіп жабу; 2) сарт ете түсу.

ПРИХЛО'ПЫВАТЬ *несов.* 1) *см.* **прихлопнуть;** 2) тақылдату, соғу; **п. в ладони** қол соғу, алақан шапалақтау.

ПРИХЛЫ'НУТЬ *сов.* 1) лақылдап құйылу, лақ етіп құйылу, ақтарылып кету; 2) *перен.* қаптай келу.

ПРИХО'Д келу, кіріс.

ПРИХОДИ'ТЬ, хожу *несов.* 1) келу, жаяу келу, келіп жету; 2) пайда болу, ойға түсу.

ПРИХОДИ'ТЬСЯ, хожусь *несов.* 1) тура келу, лайық болу, шақ келу, дәл келу; 2) қажет болу, керек болу, тию.

ПРИХО'ДНЫЙ: п. ордер кіріс ордер.

ПРИХО'ДОВАТЬ, дую *несов.* кіріске жазу.

ПРИХО'ДСКИЙ: приходская школа бастауыш мектеп (ескі).

ПРИХОДЯ'ЩИЙ еркімен қатнасушы.

ПРИХО'ЖАЯ *род. п.* **ей,** *сущ.* ауыз үй.

ПРИХОРА'ШИВАТЬ *несов.* әдемілеу, сәндеу.

ПРИХОРА'ШИВАТЬСЯ сәндену, әдемілену.

ПРИХОТЛИ'ВЫЙ, лив құй таңдағыш, құйшіл; **прихотливо** *нар.*

ПРИ'ХОТЬ *ж.* дәме, зауық.

ПРИХРА'МЫВАТЬ *несов.* ақсаңдау, сылту.

ПРИЦВЕ'ТНИК (бот.) гүл жапырағы.

ПРИЦЕ'Л прицел (көздеу, нысана); **взять на п.** нысанаға алып көздеу.

ПРИЦЕ'ЛИВАТЬСЯ *несов.* *см.* **прицелиться.**

ПРИЦЕ'ЛИТЬСЯ, люсь *сов.* көздеу, нысанаға алу.

ПРИЦЕНИ'ТЬСЯ, нюсь *сов.* бағасын білу.

ПРИЦЕПИ'ТЬ, плю *сов.* қосу, тіркеу.

ПРИЦЕПИ'ТЬСЯ ілігу, қыстырылу, тіркелу.

ПРИЦЕ'ПКА тіркелгіш, тіркес (тіркелген машина т. б.).

ПРИЦЕПЛЯ'ТЬ *несов.* тіркеу, тіркестіру, ілігу жіберу.

ПРИЦЕПЛЯ'ТЬСЯ тіркелу, ілігу.

ПРИЦЕПНО'Й тіркелетін, ілінетін; **п. вагон** тіркелетін вагон.

ПРИЧА'Л причал (жағадағы кеме тоқтайтын, қайық тұратын орын).

ПРИЧА'ЛИВАТЬ *несов.* *см.* **причалить.**

ПРИЧА'ЛИТЬ, лю *сов.* қалқып жағаға келу.

ПРИЧА'СТИЕ есімше (грам.).

ПРИЧА'СТНЫЙ, тен қатысы бар.

ПРИЧЁМ *союз* сонымен қатар, сонымен бірге, сонда, онда, сүйте тұрып; **п. же я тут** менің онда нем бар; **он остался не п.** ол дәнемесіз қалды.

ПРИЧЕСА'ТЬ, чешу *сов.* шашын тарау, тарап беру, шашын өріп беру.

ПРИЧЕСА'ТЬСЯ шашын тарау, тарау.

ПРИЧЁСКА тараған шаш, бұрым.

ПРИЧЕ́СТЬ, чту *сов.* қосып санау.

ПРИЧИ́НА себеп, сылтау, дәлел; **по этой причине** сол себепті.

ПРИЧИНИ́ТЬ, ню *сов.* істеу, себепкер болу.

ПРИЧИ́ННЫЙ себепті, себебі бар.

ПРИЧИ́СЛИТЬ, числю *сов.* есептеу, есепке қосу, санға қосу.

ПРИЧИСЛЯ́ТЬСЯ қосып есептелу, қосылу, саналу, танылу.

ПРИЧИТА́НИЕ 1) жылау-сөреу, жылап зар қағу; 2) жоқтау, қоштасу; 3) бет ашар.

ПРИЧИТА́ТЬ *несов.* жоқтау айту, дауыс шығарып қайғылану.

ПРИЧИТА́ТЬСЯ тиісті болу, тиісті.

ПРИЧМО́КИВАТЬ *несов. см.* **причмокнуть.**

ПРИЧМО́КНУТЬ *сов.* ерінді шөпілдету.

ПРИЧУ́ДА наз, әуестік.

ПРИЧУ́ДИТЬСЯ, дится *безл.* көріну елестеу.

ПРИЧУ́ДЛИВЫЙ, лив 1) келісті бір түрлі ғажап, тамаша; 2) кіді, жеңсіққой; **причудливо** *нар.*

ПРИ́ШВА пришва (тоқыма станының алдыңғы жағында болатын валик ағаш).

ПРИШВАРТОВА́ТЬ, тую *сов.* байлап қою (дирижабльді, кемені).

ПРИШВАРТОВА́ТЬСЯ жағаға байлану (кеме, аэроплан).

ПРИШЕ́ЛЕЦ, льца келімсек, шеттен келген.

ПРИШЕПЕ́ТЫВАТЬ *несов.* күңкілдеу.

ПРИШЕПТЫВАТЬ *несов.* сыбырласу.

ПРИШЕ́СТВИЕ келу, көріну, уақыт жету; ✦ **второе п.** «қыямет қайым».

ПРИШИБИ́ТЬ, бу *сов.* ұрып алу, соғып алу (жарақаттану).

ПРИШИВА́ТЬ *несов. см.* **пришить.**

ПРИШИВНО́Й қадалатын, жапсырмалы.

ПРИШИ́ТЬ, шью *сов.* тігіп жіберу, жапсыру, қосып тігіп жіберу.

ПРИШЛЁПНУТЬ *сов.* жалп еткізіп басу.

ПРИШЛИФОВА́ТЬ, фую *сов.* қырып тегістеу, жымдай қылу.

ПРИ́ШЛЫЙ шеттен келген (кісі).

ПРИШПО́РИВАТЬ *несов. см.* **пришпорить.**

ПРИШПО́РИТЬ, шпорю *сов.* тебіну, желкелеп істету.

ПРИЩЁЛКИВАТЬ *несов. см.* **прищёлкнуть.**

ПРИЩЁЛКНУТЬ *сов.* буындарын шытырлату, саусағын шытырлату.

ПРИЩЕМЛЯ́ТЬСЯ *несов.* қысып алу, қысылып қалу, жаншылу.

ПРИЩЕПИ́ТЬ, плю *сов.* (с. х.) қыйып жалғау (өсімдікті жалғап өсіру).

ПРИЩЕПЛЯ́ТЬ *несов.* (с. х.) *см.* **прищепить.**

ПРИЩЕПЛЯ́ТЬСЯ қыйылып жалғану (өсімдіктер).

ПРИЩУ́РИТЬ, щурю *сов.* көзін сығырайтып қарау.

ПРИЩУ́РИТЬСЯ көзі сығыраю.

ПРИЮ́Т 1) пана, бас пана; 2) жетімхана, жетім балалар үйі.

ПРИЮТИ́ТЬ, приючу *сов.* паналандыру, пана болу.

ПРИЮТИ́ТЬСЯ 1) қорғалау, паналау; 2) *перен.* саялау.

ПРИЯ́ЗНЕННЫЙ достық ететін, жақсылық істейтін.

ПРИЯ́ЗНЬ *ж.* достық, жақсылық, жақындық.

ПРИЯ́ТЕЛЬ, *ж.* **приятельница** жақын, таныс, дос (ашына).

ПРИЯ́ТНЫЙ, тен сүйкімді, ұнамды, жағымды; **приятно** *нар.*; **приятно удивлен** сүйіне таңғалу.

ПРО[1] *предлог с вин. п.* жайында, туралы, жөнінде; **п. тебя сен жайында; п. запас** запас үшін.

ПРО[2] *только в выражении:* **п. и контра** оңға да, солға да, ілгеріге де, кейінге де.

ПРО[1] етістік приставкасы; **пробить** тесіп өту; **прорезать** кесіп өту; **прокрасить** тегіс бояу; **просолить** тегіс туздау; **проехать** көлікпен өтіп кету; **проиграть** ұттыру; **просидеть всю ночь** түні бойы отыру; **проговорить** сөйлеп болу; **пропеть** жырлап болу; **продиктовать** жат жаздыру; **проспаться** ұйықтап қалу; **прогуляться** серуендеп қайту.

ПРО[2] *приставка* қосымша («шыл»

журнағының мәнінде қолданылады); **профашистские элементы** «фашисшілдер (Германиядан басқа елдерде).

ПРОз *приставка* «сымақ» мағнасында қолданылатын қосымша; **проблеск** жылтырсымақ; **прозелень** жасылсымақ.

ПРО́БА сынап көру, сын.

ПРОБАВЛЯ́ТЬСЯ *несов.* қанағат қылу.

ПРОБАЛЛОТИ́РОВАТЬ, тирую *сов.* дауысқа қойып сайлау (сайлауда).

ПРОБЕ́Г жүріс, жүгіріс, жол, шабыс.

ПРОБЕ́ГАТЬ *сов.* жүгіру, жүгіріп бару, жүгіріп өту.

ПРОБЕ́ГАТЬСЯ жүріңкіреу.

ПРОБЕГА́ТЬСЯ жүгіріп өту, өтіп кету.

ПРОБЕЖА́ТЬ, бегу *сов.* жүгіріп өту, тез жүгіріп кету.

ПРОБЕЖА́ТЬСЯ жүгіріп алу.

ПРОБЕ́Л 1) ашық жер, саңлау; 2) *перен.* кемшілік, кемістік.

ПРОБЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* ағарту, аппақ қып шығару.

ПРОБЕЛИ́ТЬСЯ аппақ болу, ағарып кету.

ПРОБИВА́ТЬ *несов.* 1) тесу, тесіп шығу; 2) жол салу, жол ашу.

ПРОБИВА́ТЬСЯ жарып шығу, тесіп өту.

ПРОБИ́ВКА 1) тесу, бірдемемен тесу (ісі); 2) тығындау.

ПРОБИРА́ТЬСЯ *несов.* әрең өту, ептеп өту; **кошка пробиралась к птичьей клетке** мысық құс торына ептеп барды.

ПРОБИ́РКА пробирка (бір ұшы бітеу түтік сыяқты шыны).

ПРОБИ́РОВАТЬ, рую *несов.* металдың санын, сапасын айыру.

ПРОБИ́РОВАТЬСЯ сапалану (металдың саны, сапасы айрылу).

ПРОБИ́ТЬ, бью *сов.* тесу, тесіп шығу, тығындау (қайықты); **п. себе дорогу** өзіне жол ашу.

ПРОБИ́ТЬСЯ өтіп шығу.

ПРО́БКА 1) пробке, тығын; 2) пробке ағаш.

ПРОБЛЕ́МА проблема (күрделі мәселе).

ПРОБЛЕМА́ТИКА проблемалар, күрделі мәселелер.

ПРО́БЛЕСК жылтыл, жалтыл.

ПРОБЛЕСНУ́ТЬ *сов.* жалт ету, жарқ ету.

ПРОБЛЕЯ́ТЬ, пробле́ять, лею *сов.* маңрау, маңрап жіберу.

ПРОБЛИСТА́ТЬ *сов.* жарқ ете қалу, жарқ ету.

ПРОБЛУЖДА́ТЬ *сов.* адасып жүру.

ПРО́БНЫЙ сынамалы, сыналмалы, сыналатын; **п. камень** сыналатын тас.

ПРО́БОВАТЬ, бую *несов.* байқау, байқап қарау; сынап қарау; **п. на вкус** дәмін татып қарау.

ПРОБО́ИНА тесік, тесілген жер.

ПРОБО́Й үңірейген тесік.

ПРОБО́ЙНИК тескіш (аспап).

ПРОБОЛЕ́ТЬ *сов.* ауырып жату, ауру болу.

ПРОБОЛТА́ТЬ *сов.* 1) былғап араластыру; 2) былжыратып айту, мылжыңдау.

ПРОБОЛТА́ТЬСЯ 1) құры сандалу; 2) былжырап айтып қою.

ПРОБО́Р пробор (шаштың таралып айырылған жері).

ПРОБОРМОТА́ТЬ, мочу *сов.* к **бормотать;** міңгірлеу, күбірлеу.

ПРОБОРОЗДИ́ТЬ салалау, тілімтілім қылу, тіліп жол салу.

ПРОБОРОНИ́ТЬ, ню *сов.* тырмалап өту.

ПРО́БОЧНЫЙ: п. завод тығын жасайтын завод.

ПРОБРА́ТЬ, беру *сов.* 1) өтіп кету; 2) жасырын жету; 3) отап тастау, жұлып тастау; 4) бүрмелеу, бүру.

ПРОБРА́ТЬСЯ, берусь *сов.* 1) әрең өту, зордан өтіп шығу; 2) жасырынып өту, өніп кету.

ПРОБУБНИ́ТЬ, ню *сов.* күбірлеу, қыйпақтау, жалтақтау.

ПРОБУДИ́ТЬ, бужу *сов.* 1) ояту, ұйқысын бөлу; 2) *перен.* қозғау, белсенділендіру, сыбандыру.

ПРОБУДИ́ТЬСЯ 1) ояну, ұйқысы бөлінү; 2) *перен.* белсену, сыбанып кірісу.

ПРОБУЖДЕ́НИЕ 1) ояну, ояту; 2) қозу, қоздыру.

ПРОБУРА́ВИТЬ, влю *сов.* бұрғымен тесу, бұрғылап шығу.

ПРОБУРИ́ТЬ, рю *сов.* бурандалап тесу, бұрғылау.

ПРОБЫ́ТЬ, буду *сов.* уақытша болу, уақытша тұру.

ПРОВА́Л ойылған, опырыла құлап тесілген жер; *перен.* олқылық, оңбай, орындалмай қалу.

ПРОВА́ЛИВАТЬ *несов. к* **провалить; проваливай!** кет! жүре бер *д. м.*

ПРИВА́ЛИВАТЬСЯ *см.* **провалиться.**

ПРОВАЛИ́ТЬ, лю *сов.* құлату, қыйрату (негізін, тірегін); *перен.* бұлдіру, бұзу.

ПРОВАЛИ́ТЬСЯ құлап кету, құлап түсу; *перен.* бұлдіріп алу, бұзып алу (бір істі).

ПРОВАЛЯ́ТЬСЯ босқа жату.

ПРОВА́НСКИЙ: прованское масло зәйтун майы.

ПРОВА́РИВАТЬ *несов. см.* **проварить.**

ПРОВА́РИВАТЬСЯ *см.* **проварить-ся.**

ПРОВАРИ́ТЬ, рю *сов.* әбден пісіру.

ПРОВАРИ́ТЬСЯ әбден пісу.

ПРОВЕ́ДАТЬ *сов.* 1) хәл білу, жолығу; 2) әлде қалай құлаққа тию, есітіп білу.

ПРОВЕДЕ́НИЕ өткізу; **п. собрания** жыйылыс өткізу.

ПРОВЕ́ДЫВАТЬ *несов. см.* **проведать.**

ПРОВЕЗТИ́, зу *сов.* алып жүру.

ПРОВЕ́ИВАТЬ *несов. см.* **провеять.**

ПРОВЕ́ИВАТЬСЯ *см.* **провеяться.**

ПРОВЕНТИЛИ́РОВАТЬ, рую *сов. к* **вентилировать;** һауа тазарту.

ПРОВЕ́РИТЬ, рю *сов.* тексеріп білу, сынап көру.

ПРОВЕ́РКА тексеру, сынау.

ПРОВЕРНУ́ТЬ *сов.* бұрап тесу; *перен.* өткізіп жіберу, бірдемені шапшаң істеу.

ПРОВЕ́РОЧНЫЙ тексеретін; **п. диктант** сын диктанты; **проверочная комиссия** тексеретін комиссия.

ПРОВЕРЯ́ТЬ *несов. см.* **проверить.**

ПРОВЕРЯ́ТЬСЯ тексерілу, қарап көрілу, бақылану, байқалу.

ПРОВЕ́С өлшеудің кемі.

ПРОВЕСТИ́, веду *сов.* өткізу; **п. время** уақыт өткізу; **п. урок** сабақ беру, сабақты өткізу; **п. линии** сызық жүргізу; **п. железную дорогу** жол салу; **п. рукой** қолымен сыйпап өту; *перен.* алдау; **его не проведёшь** оны алдай алмассың.

ПРОВЕ́ТРИВАТЬ *несов. см.* **проветрить.**

ПРОВЕ́ТРИТЬ, рю *сов.* ауасын тазарту (жел қақтыру).

ПРОВЕ́ТРИТЬСЯ тазалану, салқындау, желге шығу.

ПРОВЕ́ШИВАТЬ *несов.* қарақшы орнатып шек сызу.

ПРОВЕ́ЯТЬ, вею *сов.* суыру, желге ұшыру (астық т. б.).

ПРОВЕ́ЯТЬСЯ сурылу, желге ұшырылу (астық т.).

ПРОВИА́НТ азық-түлік (жол азығы т. б.).

ПРОВИДЕ́НИЕ тағдыр, жазмыш (діни).

ПРОВИ́ДЕТЬ, вижу *несов.* алдын болжау.

ПРОВИЗЖА́ТЬ, жу *сов.* 1) тыз ете қалу; 2) қыңсылап қалу.

ПРОВИЗИО́НКА темір жолшыларға тегін берілген билет.

ПРОВИ́ЗИЯ азық-түлік.

ПРОВИ́ЗОР провизор, дәріші (дәрі даярлауға право берілген адам).

ПРОВИНИ́ТЬСЯ, нюсь *сов.* жазықты болу, айыпты болу.

ПРОВИ́НИОСТЬ жазықтылық, айыптылық.

ПРОВИНЦИА́Л, *ж.* **провинциалка** аудандық (елде тұратын адам).

ПРОВИНЦИАЛИ́ЗМ әдебиет тілінен орын алмаған жергілікті сөз.

ПРОВИНЦИА́ЛЬНЫЙ, лен *прил. к* **провинция.**

ПРОВИ́НЦИЯ провинция орталық қаладан қашық жер, аудан, облыс, ел.

ПРОВИРА́ТЬСЯ *несов. см.* **провраться.**

ПРОВИСЕ́ТЬ, вишу *сов.* ілініп, салбырап бір аз тұру.

ПРОВИСЕ́ТЬСЯ төмен салбырап тұру, ілініп тұру.

ПРО́ВОД провод (электр сымы).

ПРОВОДИ́МОСТЬ өткізімділік, өткізімдік.

ПРОВОДИ́ТЬ[1], вожу *несов.* өткізу.

ПРОВОДИ́ТЬ[2], вожу *сов.* шығарып салу, қоштасу.

ПРОВОДИ́ТЬСЯ өткізілу.

ПРОВО́ДКА 1) өткізу; 2) электр сымы.

ПРОВОДНИ́К 1) жол көрсетуші, жол басшы; 2) проводник (вагон қызметшісі); 3) өткізгіш (электр, жылу т. б. өткізгіш).

ПРО́ВОДЫ шығарып салу.

ПРОВОЕВА́ТЬ, воюю *сов.* соғысумен уақыт өткізу.

ПРОВОЖА́ТЫЙ шығарып салушы, ұзатушы.

ПРОВОЖА́ТЬ *несов.* шығарып салу, ұзатып салу.

ПРОВО́З тасу, алып өту.

ПРОВОЗВЕ́СТНИК сәуегей, болашақты айтушы.

ПРОВОЗГЛАСИ́ТЬ, глашу *сов.* 1) жариялау, жар салу; 2) атап көрсету, сайлау, маңызды орын беру.

ПРОВОЗГЛАША́ТЬ *несов.* *см.* провозгласить.

ПРОВОЗИ́ТЬ, вожу *несов.* тасып өткізу.

ПРОВОЗИ́ТЬСЯ тасылып өту; *перен.* әуре болу, азаптану.

ПРОВОЗНО́Й *прил.* *к* провоз; провозная плата тасу ақысы, кіре.

ПРОВОКА́ТОР ұрындырушы.

ПРОВОКА́ТОРСКИЙ *прил.* *к* провокатор.

ПРОВОКА́ЦИЯ ұрындыру, провокация.

ПРО́ВОЛОКА сым темір.

ПРО́ВОЛОЧКА *уменьш.* жіңішке сым темір.

ПРОВОЛО́ЧКА сүйретпе, созалаң.

ПРО́ВОЛОЧНЫЙ сымнан істелген.

ПРОВОНЯ́ТЬ *сов.* иістеніп кету.

ПРОВОРА́ЧИВАТЬ *несов.* илеу, араластыру.

ПРОВО́РНЫЙ, рен шапшаң, тез; проворно *нар.*

ПРОВОРОВА́ТЬСЯ, руюсь *сов.* ұрлық қылып қолға түсу, қазнаның ақшасын жеп қою.

ПРОВОРО́НИТЬ, ню *сов.* аузын ашып айырылып қалу, абайламай қалу.

ПРОВО́РСТВО шапшаңдық, тездік, жылдамдық.

ПРОВОЦИ́РОВАТЬ, рую *сов.* и *несов.* ұрындыру, арандату.

ПРОВЯ́ЛИТЬ лю *сов.* *к* вялить и провяливать күнге кептіру.

ПРОГАДА́ТЬ *сов.* 1) бәлгерлік істеу; 2) есебінен жаңылу, соғылу.

ПРОГА́ДЫВАТЬ *несов.* *см.* прогадать.

ПРОГА́ЛИНА алаңқы.

ПРОГИ́Б 1) ішке қарай майысу, бүгілу; 2) бүгілген жер.

ПРОГИБА́ТЬ *несов.* майыстыру, қайыстыру, бүгу.

ПРОГИБА́ТЬСЯ майысу, қайысу, бүгілу.

ПРОГИМНА́ЗИЯ прогимназия (революцияға дейінгі орталау мектеп).

ПРОГЛА́ДИТЬ, глажу *сов.* үтіктеу, тегістеу.

ПРОГЛА́ДИТЬСЯ үтіктелу, тегістелу.

ПРОГЛА́ТЫВАТЬ *несов.* *см.* проглотить.

ПРОГЛОТИ́ТЬ, глочу *сов.* жұту, жұтып жіберу.

ПРОГЛЯДЕ́ТЬ, гляжу *сов.* көрмей байқамай қалу.

ПРОГНА́ТЬ, гоню *сов.* қуып өту, айдап өту.

ПРОГНА́ТЬСЯ қуумен өткізу (уақыт т.).

ПРОГНЕ́ВАТЬ *сов.* ашуландыру.

ПРОГНЕ́ВАТЬСЯ ашу келу, ашулану.

ПРОГНЕВИ́ТЬ, влю *сов.* ашуландыру, ызаландыру.

ПРОГНИВА́ТЬ *несов.* *см.* прогнить.

ПРОГНИ́ТЬ, гнию *сов.* шіріп кету.

ПРОГНО́З болжал, прогноз; п. погоды һауа райын болжау; п. болезни ауруды болжау.

ПРОГНОИ́ТЬ, гною *сов.* шіріту.

ПРОГНУ́ТЬ *сов.* *к* прогибать майыстыру, ию.

ПРОГНУ́ТЬСЯ майысу, иілу.

ПРОГОВА́РИВАТЬ *несов.* *см.* проговорить.

ПРОГОВА́РИВАТЬСЯ *несов.* *см.* проговориться.

ПРОГОВОРИ′ТЬ, рю *сов.* 1) айтып өту, айту; 2) уақытты әңгімемен өткізу.

ПРОГОВОРИ′ТЬСЯ айтып қалу, байқамай айтып қалу.

ПРОГОЛОДА′ТЬ *сов.* тамақ ішпеу.

ПРОГОЛОДА′ТЬСЯ қарны ашу.

ПРОГОЛОСОВА′ТЬ, сую *сов.* 1) дауысқа қойып өткізу; 2) дауысқа қоюмен бір аз уақыт өткізу.

ПРОГО′Н прогон: 1) жол, мал айдап өтетін жол; 2) ылау ақы.

ПРОГО′ННЫЙ *прил. к* **прогон; прогонные деньги** ылауға, көлікке төлейтін ақша.

ПРОГОНЯ′ТЬ *несов. см.* **прогнать.**

ПРОГОРА′ТЬ *несов. см.* **прогореть.**

ПРОГОРЕ′ТЬ, рю *сов.* 1) жанып біту, әбден күю; 2) сыну, бұлу (зиян шегу).

ПРОГО′РКЛЫЙ татып кеткен.

ПРОГО′РКНУТЬ *сов.* татып кету.

ПРОГОСТИ′ТЬ, гощу *сов.* қонақтап жүру.

ПРОГРА′ММА программа.

ПРОГРЕВА′ТЬ *несов. см.* **прогреть.**

ПРОГРЕВА′ТЬСЯ *см.* **прогреться.**

ПРОГРЕМЕ′ТЬ, млю *сов.* күркіреу, шатырлау (күн т.); *перен.* аты шығу, даңқы шығу.

ПРОГРЕ′СС прогресс, алға басу, үдеу.

ПРОГРЕССИ′ВНЫЙ, вен прогрессивті; алға басқан; **прогрессивные партии** жаңашыл партиялар; **прогрессивная ассимиляция** (грам.) ілгерілі ықпал.

ПРОГРЕССИ′РОВАТЬ, ирую *несов.* үдеу, күшею, үдей түсу.

ПРОГРЕССИ′СТ прогрессшіл.

ПРОГРЕ′ССИЯ (матем.) прогрессия (бір қалыпты өсу, яки кему).

ПРОГРЕ′ТЬ *сов.* қыздыру, ысыту, әбден қыздыру.

ПРОГРЕ′ТЬСЯ қызу, ысу, әбден қызу.

ПРОГРЫЗА′ТЬ *несов. см.* **прогрызть.**

ПРОГРЫЗА′ТЬСЯ *см.* **прогрызться.**

ПРОГРЫ′ЗТЬ, грызу *сов.* мүжіп, қажап тесу (тышқан, қоян т. б.).

ПРОГУДЕ′ТЬ, гужу *сов.* гудок айқайлау.

ПРОГУ′Л қыдырыс, прогул; **уволить за п.** қызметтен қалғаны үшін шығарып жіберу; **вынужденный п.** еріксіз қызметсіз жүру (заңсыз шығарылғандықтан т. б.).

ПРОГУ′ЛИВАТЬ *несов. см.* **прогулять.**

ПРОГУ′ЛИВАТЬСЯ *см.* **прогуляться.**

ПРОГУ′ЛКА серуен, бой жазу.

ПРОГУ′ЛЬЩИК қыдырымпаз (жұмысқа себепсіз бармай қалған кісі).

ПРОГУЛЯ′ТЬ *сов.* 1) қыдырып жүріп бірдемеден құр қалу (тамақ, сабақ т. б.); 2) жұмыстан қалу; ✦ **п. все деньги** ақшасын ішіп қою.

ПРОГУЛЯ′ТЬСЯ сайрандау, бой жазу.

ПРОДАВА′ТЬ, даю *несов.* сату.

ПРОДАВА′ТЬСЯ сатылу.

ПРОДАВЕ′Ц вца, *ж.* **продавщица** сатушы.

ПРОДАВИ′ТЬ, влю *сов.* ойып жіберу, тесіп жіберу.

ПРОДА′ВЛИВАТЬ *несов. см.* **продавить.**

ПРОДА′ВЛИВАТЬСЯ ойылып түсу.

ПРОДА′ЖА 1) сату; 2) сауда-саттық.

ПРОДА′ЖНЫЙ, жен сатылатын; **п. товар** сатылатын тауар; **п. человек** арын сататын, оңбаған.

ПРОДА′ТЬ, дам *сов.* сату.

ПРОДА′ТЬСЯ сатылу.

ПРОДБА′ЗА (продовольственная база) азық-түлік базасы (орны).

ПРОДВИГА′ТЬ *сов.* қозғау.

ПРОДВИГА′ТЬСЯ *см.* **продвинуться.**

ПРОДВИЖЕ′НИЕ алға басу, өрлеу.

ПРОДВИ′НУТЬ *сов.* алға бастыру, алға жіберу.

ПРОДВИ′НУТЬСЯ алға басу, ілгері жылжу.

ПРОДЕВА′ТЬ *несов.* кигізу, өткізу, сабақтау.

ПРОДЕВА′ТЬСЯ *см.* **продеться.**

ПРОДЕЖУ′РИТЬ, рю *сов. к* **дежурить;** дежур кезегін өткізу, нәу-

бет кезегін өткізу, қарауылда болып босану.

ПРОДЕ́ЛАТЬ *сов.* істеп шығу.

ПРОДЕ́ЛКА жарасымсыз әрекет, қылық; **это — проделки Миши** бұл Мишаның қылып жүргені.

ПРОДЕ́ЛЫВАТЬ *несов. см.* **проделать.**

ПРОДЕ́ЛЫВАТЬСЯ істелу, орындалу, көріну, жасалу (сықақ, фокус т. б.).

ПРОДЕМОНСТРИ́РОВАТЬ, рую *сов.* көрсету, көрсетіп өту.

ПРОДЕ́РГАТЬ *сов.* 1) өткізу; 2) жулу, жұлып сиретү.

ПРОДЕРЖА́ТЬ, держу *сов.* қолда ұстау, кідірту.

ПРОДЕРЖА́ТЬСЯ тоқтап тұру, кідіру.

ПРОДЕ́РНУТЬ *сов.* сынап-мінеу, сын тағу; **п. в газете** газетке жазу.

ПРОДЕ́РНУТЬСЯ *см.* **продеться.**

ПРОДЕ́ТЬ, дену *сов.* 1) кигізу; 2) өткізу, сабақтау.

ПРОДЕ́ТЬСЯ кигізілу, өткізілу.

ПРОДЕФИЛИ́РОВАТЬ, рую *сов.* бірінің артынан бірі сәулетпен өту, марш күйіне салып өту.

ПРОДИКТОВА́ТЬ, тую *сов.* **к диктовать**; айтып жаздыру, диктант жаздыру; **п. свои условия** дегенін істеу, еріксіз көндіру.

ПРОДИРА́ТЬ *несов. см.* **продрать.**

ПРОДЛИ́ТЬ, длю *сов.* созу, ұзайту; **продлить отпуск** демалыс уақытын созу.

ПРОДЛИ́ТЬСЯ ұзаю, ұзайтылу; **совещание продлится 5 дней** мәслихат 5 күнге созылады.

ПРОДМА́Г (продовольственный магазин) тамақ магазині.

ПРОДНАЛО́Г (продовольственный налог) азық-түлік салығы.

ПРОДОВО́ЛЬСТВЕННЫЙ азық-түліктік.

ПРОДОВО́ЛЬСТВИЕ азық-түлік.

ПРОДОЛБИ́ТЬ, блю *сов.* тесу, қашап тесу.

ПРОДОЛГОВА́ТЫЙ, **ват** сопақ, сопақша.

ПРОДОЛЖА́ТЕЛЬ *м.* жолын қуушы, ізін басушы.

ПРОДОЛЖА́ТЬ *несов.* созу.

ПРОДОЛЖА́ТЬСЯ созылу, ұзару; **собрание продолжалось три часа** жыйылыс үш сағатқа созылды.

ПРОДОЛЖЕ́НИЕ жалғасы, жалғау; **п. статьи** мақаланың жалғасы.

ПРОДОЛЖИ́ТЕЛЬНОСТЬ ұзақтық.

ПРОДОЛЖИ́ТЕЛЬНЫЙ, **лен** ұзақ, созылған; **продолжительное время** ұзақ уақыт; **продолжительно** *нар.*

ПРОДО́ЛЖИТЬ, жу *сов.* созу, ұзайту.

ПРОДО́ЛЖИТЬСЯ созылу, ұзару.

ПРОДО́ЛЬНЫЙ бойлық; **п. разрез** бойлап кескен көрінісі.

ПРОДРАЗВЕРСТКА (продовольственная разверстка) азық-түлік алымы (соғыс коммунизмі кезінде шаруалардан астық алу системасы).

ПРОДРА́ТЬ, деру *сов.* жыртып тесу, дал-дұлын шығару, айырып-айырып тастау.

ПРОДРА́ТЬСЯ 1) жыртылу, жыртылып тесілу; 2) арадан өту, қысылып өту.

ПРОДРЕМА́ТЬ, млю *сов.* қалғу, ұйқылы-ояу отыру.

ПРОДРО́ГНУТЬ *сов.* тоңу, жаурау, қалтырау, дірілдеу.

ПРОДУБИ́ТЬ, блю *сов.* бояу (шөп бояу, емен қабығына бояу).

ПРОДУВА́ТЬ *несов.* үрлеу, үру, жел соғу, жел өту.

ПРОДУ́ВКА үрлеп тазарту.

ПРОДУВНО́Й үрлеуші, үрлейтін; *перен.* қу, алдағыш адам.

ПРОДУ́КТ өнім, еңбек өнімі, химия жолымен шыққан зат, азық.

ПРОДУКТИ́ВНОСТЬ өнімділік, құнар.

ПРОДУКТИ́ВНЫЙ, **вен** өнімді, құнарлы; **продуктивно** *нар.*

ПРОДУКТО́ВЫЙ азық-түлік, азықтық; **п. магазин** тамақ магазині.

ПРОДУ́КЦИЯ өнім, өндірістердің шығарған заты; **печатная п.** басылып шыққан кітап, газет, журнал.

ПРОДУ́МАТЬ *сов.* әбден ойлану.

ПРОДУ́ТЬ, дую *сов.* 1) үріп тазарту, үргілеу; 2) жел өтіп кету.

ПРОДЫРЯ́ВИТЬ, влю *сов.* тесіп алу, тесіп тастау.

ПРОДЫРЯ́ВИТЬСЯ тесілу, тозып тесілу.

ПРОЕДА′ТЬ *несов.* ішіп-жеп қою.

ПРОЕДА′ТЬСЯ ішіп-жемге жұмсалып біту.

ПРОЕ′ЗД жүру, өту; өтетін жол.

ПРОЕ′ЗДИТЬ, зжу *сов.* жол шығынына жұмсау (ақша т.); жүрумен уақыт өткізу.

ПРОЕ′ЗДИТЬСЯ жүрумен таусылу, саяхатпен біту.

ПРОЕЗДНО′Й жол(дық), жолдікі, жолдың; **п. билет** жол билет; **проездные деньги** жол ақшасы, жол шығыны.

ПРОЕ′ЗДОМ *нар.* жолшыбай.

ПРОЕЗЖА′ТЬ *несов.* өту.

ПРОЕЗЖА′ЮЩИЙ *род. п.* его, *сущ.* жүргінші, жолаушы; **дом для проезжающих** жолаушы үйі, мейманхана.

ПРОЕ′ЗЖИЙ 1) жүргінші, жолаушы; 2) жүруге жарамды; **проезжая дорога** жүретін жол, жүруге болатын жол.

ПРОЕ′КТ проект, жоба.

ПРОЕКТА′НТ проектант, проект жасаушы (құрылыстың проекті т.).

ПРОЕКТИ′РОВАНИЕ проект жасау, жоспарлау.

ПРОЕКТИ′РОВАТЬ, рую *несов.* проект жасау, жоспарлау, жобалау.

ПРОЕ′КЦИЯ проекция: 1) бірдеменің барлық нүктелерінен перпендикуляр тартқанда, жазықтықта пайда болатын геометриялық пішін; 2) кино шымылдығына (экранға) сурет түсіру.

ПРОЁМ ойынды (есік, терезе қондыратын ойынды).

ПРОЕ′СТЬ, ем *сов.* ішіп-жеп қою, бітіру.

ПРОЕ′СТЬСЯ ішім-жемге жұмсалып біту.

ПРОЕ′ХАТЬ, еду *сов.* 1) өтіп кету; **проехали 100 *км*** 100 *км* жер жүрдік.

ПРОЕ′ХАТЬСЯ көлікке мініп жүру (әрі-бері жүру).

ПРОЖА′РИВАТЬ *несов. см.* прожарить.

ПРОЖА′РИТЬ, рю *сов.* әбден қуыру.

ПРОЖА′РИТЬСЯ қуырылу, күю.

ПРОЖДА′ТЬ, жду *сов.* көп күтіп қалу.

ПРОЖЕВА′ТЬ, жую *сов.* әбден шайнау.

ПРОЖЕВЫВАТЬ *несов. к* прожевать.

ПРОЖЕКТЁР даңғой.

ПРОЖЕКТЁРСТВО даңғойлық.

ПРОЖЕ′ЧЬ, жгу *сов.* күйдіру, күйдіріп тесіп алу.

ПРОЖЕ′ЧЬСЯ күю, күйіп тесілу.

ПРОЖЖЁННЫЙ күйіп тесілген, күйдірілген.

ПРОЖЖЁНЫЙ жүртқа мәлім; **п. плут** барып тұрған суайт.

ПРОЖИВА′ТЬ *несов.* тұру, өмір сүру.

ПРОЖИВА′ТЬСЯ *см.* прожиться.

ПРОЖИ′ГА сүм, қу.

ПРОЖИГА′ТЬ *несов. см.* прожечь.

ПРОЖИГА′ТЬСЯ *см.* прожечься.

ПРОЖИ′ТОЧНЫЙ күн елткіш; **п. минимум** күн елту минимумы (күн елтуге керекті заттың ең азы).

ПРОЖИ′ТЬ, живу *сов.* 1) жасау; **п. 100 лет** 100 жыл жасау, жүзге келіп өлу; 2) ішіп-жемге тұтыну, бітіріп қою.

ПРОЖИ′ТЬСЯ жұмсалып біту, жаратылып таусылу (ақша т.).

ПРОЖО′Г күйік.

ПРОЖО′РЛИВЫЙ мешкей.

ПРОЖУЖЖА′ТЬ, жужжу *сов.* ызыңдап өтіп кету, зуылдап өту.

ПРО′ЗА проза, қара сөз.

ПРОЗА′ИК прозаик, қара сөзбен жазушы.

ПРОЗАИ′ЧЕСКИЙ қара сөзбен жазылған; *перен.* қызықсыз, көңілсіз.

ПРОЗАИ′ЧНЫЙ, чен *см.* прозаический.

ПРОЗВА′ТЬ, зову *сов.* ат тағу, ат қою.

ПРОЗВЕНЕ′ТЬ, ню *сов.* шылдырлап өту; **звонок прозвенел** қоңырау соғылды.

ПРО′ЗВИЩЕ тағылған ат; жалған ат.

ПРОЗВУЧА′ТЬ, чу *сов. к* звучать; дауыс естілу, жаңғырығу (дауыс).

ПРОЗЕВА′ТЬ *сов.* құр қалу, өткізіп алу.

ПРОЗИМОВА′ТЬ, мую *сов. к* зи-

мовать; қыстап шығу, қыстай тұрып шығу.

ПРОЗОДЕ′ЖДА (производственная одежда) жұмыс киімі.

ПРОЗОРЛИ′ВЫЙ, лив қырағы, болжағыш.

ПРОЗРА′ЧНЫЙ, чен мөлдір, тұнық; *перен.* ашық, көрініп тұрған; **прозрачно** *нар.*

ПРОЗРЕВА′ТЬ *см.* **прозреть.**

ПРОЗРЕ′ТЬ, зрю *сов.* көзі ашылу, көре бастау.

ПРОЗЫВА′ТЬСЯ аталу, атану.

ПРОЗЯБА′ТЬ *несов.* жігерсіз өмір сүру.

ПРОЗЯ′БНУТЬ *сов.* тоңу, жаурау, үсу.

ПРОИГРА′ТЬ *сов.* ұтылу, ұттыру.

ПРОИГРА′ТЬСЯ барын ұттырып бітіру.

ПРОИ′ГРЫВАТЬ *несов.* *см.* **проиграть.**

ПРОИ′ГРЫВАТЬСЯ *см.* **проиграться.**

ПРО′ИГРЫШ ұттырылған ақша, ұтылу, жеңілу.

ПРОИЗВЕДЕ′НИЕ 1) шығарма; 2) (матем.) көбейтінді.

ПРОИЗВЕСТИ′, веду *сов.* жасау; **п. ремонт** ремонт жасау; **п. хорошее впечатление** жақсы әсер ету; п. в генералы генерал атағын беру.

ПРОИЗВОДИ′ТЕЛЬ *м.* 1) жасаушы, жүргізуші; 2) айғыр, бұқа, қошқар, бура т. б.

ПРОИЗВОДИ′ТЕЛЬНОСТЬ өнімділік.

ПРОИЗВОДИ′ТЕЛЬНЫЙ, лен өнімді.

ПРОИЗВОДИ′ТЬ, вожу *несов.* *см.* **произвести.**

ПРОИЗВО′ДНЫЙ туынды.

ПРОИЗВО′ДСТВЕННИК, *ж.* **производственница** өндірісші (өндірісте істейтін жұмысшы, қызметші).

ПРОИЗВО′ДСТВЕННЫЙ өндірістік.

ПРОИЗВО′ДСТВО 1) өндіріс; 2) өндіру, жасау.

ПРОИЗВО′Л зорлық; ✦ **оставить на п. судьбы** қараусыз, көмексіз қалдыру.

ПРОИЗВО′ЛЬНЫЙ, лен өз бетінше болатын, еркін; **произвольно** *нар.*

ПРОИЗНЕСЕ′НИЕ айту; **п. звуков** дыбысты айту.

ПРОИЗНЕСТИ′, произнесть, несу *сов.* айту.

ПРОИЗНОСИ′ТЬ, ношу *несов.* айту.

ПРОИЗНОСИ′ТЬСЯ айтылу (дыбыс, сөз т.).

ПРОИЗНОШЕ′НИЕ айту, шығару (дыбысты) т. б.

ПРОИЗОЙТИ′, зойду *сов.* шығу (уақыйға, өрт т. б.).

ПРОИЗРАСТА′НИЕ өсу, көктеу, өсіп шығу.

ПРОИЗРАСТА′ТЬ *несов.* өсу.

ПРОИЗРАСТИ′ расту, *сов.* өсу.

ПРО′ИСКИ *мн.* бақастық, қылық, бұқпантай.

ПРОИСТЕКА′ТЬ *несов.* шығу.

ПРОИСТЕ′ЧЬ, теку *сов.* шығу.

ПРОИСХОДИ′ТЬ, хожу *несов.* шығу, туу, болу.

ПРОИСХОЖДЕ′НИЕ 1) тегі, туысы; 2) шығуы, пайда болуы.

ПРОИСШЕ′СТВИЕ уақыйға.

ПРОЙДО′ХА *м. и ж.* алаяқ.

ПРО′ЙМА 1) жең түп (жең орнатуға кесілген орын); 2) артиллерия оғының калибрін айыратын аспап.

ПРОЙТИ′, пройду *сов.* өту; ✦ **пройти рубанком** сүргілеп шығу; ✦ **п. мимо** көрмеу (ескермеу *д. м.*).

ПРОЙТИ′СЬ өту, қыдыру.

ПРОК пайда, мән.

ПРОКАЖЕ′ННЫЙ алапес жұққан.

ПРОКА′ЗА алапес.

ПРОКА′ЗИТЬ, кажу тентектік істеу.

ПРОКА′ЗНИК, *ж.* **проказница** тек жұрмейтін, бірдемеге соқтығып жүретін, бірдемелерді шығарып жүретін бала, ойын баласы.

ПРОКА′ЗНИЧАТЬ *несов.* *см.* **проказить.**

ПРОКА′ЛЫВАТЬ *несов.* *см.* **проколоть.**

ПРОКА′ЛЫВАТЬСЯ шаншылу.

ПРОКА′ЛЬЩИК күйдіргіш (кірпіш заводының жұмысшысы).

ПРОКА́ПЫВАТЬ *несов. см.* **прокопать.**

ПРОКАРАУ́ЛИТЬ, лю *сов.* күзетіп тұрып айрылып қалу.

ПРОКА́РМЛИВАТЬ *несов.* тойындыру.

ПРОКА́РМЛИВАТЬСЯ тамақтандырылу.

ПРОКА́Т майы, прокат; **взять напрокат** майын алу, прокатка алу.

ПРОКАТИ́ТЬ, качу *сов.* домалату, жүргізу (арбамен т. б. қыдыртып әкелу).

ПРОКАТИ́ТЬСЯ жүріп келу, қыдырып келу (арбамен, атпен), бір домалап кету.

ПРОКА́ТКА қыспақтап жазу, жазу.

ПРОКА́ТНЫЙ *прил. к* **прокат.**

ПРОКА́ТЧИК прокатшы, қыспақшы.

ПРОКАЧА́ТЬ *сов.* тербетумен, шайқаумен өткізу (уақыт т.).

ПРОКВА́СИТЬ, квашу *сов.* ашыту.

ПРОКВА́СИТЬСЯ ашу, ашуы жету.

ПРОКВА́ШЕННЫЙ ашытылған.

ПРОКВА́ШИВАТЬ *несов. см.* **проквасить.**

ПРОКВА́ШИВАТЬСЯ *см.* **прокваситься.**

ПРОКИ́НУТЬ *сов.* көздеп тигізе алмау.

ПРОКИПА́ТЬ *несов. см.* **прокипеть.**

ПРОКИПЕ́ТЬ, плю *сов.* қайнап шығу, қайнап болу.

ПРОКИПЯТИ́ТЬ, пячу *сов.* қайнатып алу.

ПРОКИПЯЧЕ́ННЫЙ әбден қайнаған, жақсы қайнатылған.

ПРОКИСА́ТЬ *несов. см.* **прокиснуть.**

ПРОКИ́СЛЫЙ ашып кеткен, ашыған.

ПРОКИ́СНУТЬ *сов.* ашып кету, ашып бұзылу.

ПРОКЛА́ДКА 1) арасына салу, орнату, қою, өткізу; 2) арасына салынған, қойылған, өткерілген нәрсе.

ПРОКЛА́ДЫВАТЬ *несов. см.* **проложить.**

ПРОКЛА́ДЫВАТЬСЯ бойлай таратылу, салыну.

ПРОКЛАМА́ЦИЯ прокламация (үндеу қағаз).

ПРОКЛАМИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* жариялау, жар салу, білдіру, үндеу, тарату.

ПРОКЛЁВЫВАТЬ *см.* **проклюнуть.**

ПРОКЛЕ́ЕННЫЙ желімдеп тасталған.

ПРОКЛЕ́ИВАТЬ *несов. см.* **проклеить.**

ПРОКЛЕ́ИВАТЬСЯ желімдену, желіммен жапсырылу.

ПРОКЛЕИ́ТЬ, клею *сов.* желімдеп жапсыру.

ПРОКЛЕ́ЙКА желімдеу, желімделген нәрсе.

ПРОКЛЕ́ЙЩИК желімдеуші жұмысшы (қағаз өндірісінде).

ПРОКЛИНА́ТЬ *несов. см.* **проклясть.**

ПРОКЛЮ́НУТЬ *сов.* шоқу.

ПРОКЛЯ́СТЬ, кляну *сов.* қарғау, лағнат оқу.

ПРОКЛЯ́ТИЕ қарғыс, лағнаттау.

ПРОКЛЯ́ТЫЙ, лят қарғыс тиген, қарғыс атқан.

ПРОКОВЫЛЯ́ТЬ, ляю *сов.* майманда жүру, апыл-тапыл басып жүру.

ПРОКОВЫРЯ́ТЬ *сов.* шұқу, тесікілеу.

ПРОКО́Л тесілген жер, тесік.

ПРОКОЛО́ТЬ, лю *сов.* шаншып алу, түйреп алу.

ПРОКОМПОСТИ́РОВАТЬ, рую *сов.* билетке компостер соққызу.

ПРОКОНОПА́ТИТЬ, пачу *сов.* тығындау, мұқтеу.

ПРОКО́НСУЛ проконсул (ертедегі Рим мемлекетінде, сенаттың тағайындауымен болған, облыстық басқарушы).

ПРОКОНТРОЛИ́РОВАТЬ, рую *сов.* тексеріп шығу.

ПРОКОПА́ТЬ *сов.* қазып шығу.

ПРОКОПА́ТЬСЯ қазып өту.

ПРОКОПТЕ́ТЬ, пчу *сов.* ысталу.

ПРОКОПТИ́ТЬ, пчу *сов.* ыстау, ыстап алу.

ПРОКОПТИ́ТЬСЯ ысталу.

ПРОКО′РМ жем-шөп, тамақ, тамақтану.

ПРОКОРМИ′ТЬ, млю *сов.* тамақтандыру, асырау.

ПРОКОРМИ′ТЬСЯ тамақ асырау.

ПРОКОРРЕКТИ′РОВАТЬ, рую *сов. к* **корректировать** 1) ✦ (тип.) корректурасын түзеу; 2) аздап түзету енгізу (бір нәрсеге).

ПРОКО′С шалғының ізі, бір қатар шауып өткен жол.

ПРОКОСИ′ТЬ, кошу *сов.* шауып тастау.

ПРОКРА′ДЫВАТЬСЯ *несов. см.* **прокрасться.**

ПРОКРА′СТЬСЯ білдірмей кіріп кету.

ПРОКРИЧА′ТЬ, чу *сов.* айқай салу.

ПРОКУРАТУ′РА прокуратура (прокурор мекемесі).

ПРОКУ′РИВАТЬ *несов. см.* **прокурить.**

ПРОКУРИ′ТЬ, рю *сов.* темекіге жұмсап тауысу.

ПРОКУРО′Р поркурор.

ПРОКУРО′РСКИЙ прокурорлық; *п.* **надзор** прокурор бақылауы.

ПРОКУ′С қатты тістеуден болған жара.

ПРОКУСА′ТЬ *сов.* талап тастау.

ПРОКУСИ′ТЬ, кушу *сов.* тістеп жаралау, тісін өткізіп жіберу.

ПРОКУ′СЫВАТЬ *несов. см.* **прокусить.**

ПРОКУ′СЫВАТЬСЯ тістеліп жара болу, тіс кіріп жаралану.

ПРОКУТИ′ТЬ, кучу *сов.* ішкілікке салынып қаржысын бітіру, ішкілікпен уақыт өткізу.

ПРОКУТИ′ТЬСЯ ішкілікке салынып құру, барын құрту.

ПРОЛАГА′ТЬ *несов.* салу, жасау (жол т.).

ПРОЛА′МЫВАТЬ *несов.* сындырып тесіп жіберу, сындырып опыру.

ПРОЛА′МЫВАТЬСЯ *см.* **проломиться.**

ПРОЛА′ЯТЬ, лаю *сов.* үрумен болу (ит т.).

ПРОЛЕГА′ТЬ *несов.* созылу; **дорога пролегает мимо колодца** жол құдықтың қасынан өтеді.

ПРОЛЕЖА′ТЬ, лежу *сов.* жату, жатып қалу.

ПРО′ЛЕЖЕНЬ, жня *м.* көп жатқаннан дененің бір жері жансыздану

ПРОЛЕЖИВАТЬ *несов. см.* **пролежать.**

ПРОЛЕЗА′ТЬ *несов. см.* **пролезть.**

ПРОЛЕ′ЗТЬ, лезу *сов.* өту, өтіп кету.

ПРОЛЕПЕТА′ТЬ, печу *сов.* балдырлап сөйлеу, жоқты-барды сөйлеп шығу.

ПРОЛЁТ аралық (темір жол станциялырының, көпір бағандарының т. б. аралығы).

ПРОЛЕТАРИА′Т пролетариат (капитализм тұсында дүниеге нелігі жоқ, жалдама жұмысшылар табы; ССРОда пролетариат дәл мағнасында пролетариат емес, үйткені ол жалдама жұмысшылар табы емес; «ССРО пролетарианы мүлде басқа жаңа тапқа, ССРО жұмысшы табына айналды» (Сталин).

ПРОЛЕТАРИЗА′ЦИЯ пролетарға айналу, айналдыру.

ПРОЛЕТАРИЗИ′РОВАТЬ, ирую *сов. и несов.* пролетариаттандыру.

ПРОЛЕТА′РИЙ 1) пролетар; 2) *см.* **пролетариат.**

ПРОЛЕТА′РСКИЙ пролетарлық.

ПРОЛЕТЕ′ТЬ, лечу *сов.* ұшып өту.

ПРОЛЁТКА рессорлы жеңіл арба.

ПРОЛЕЧИ′ТЬСЯ емденумен өткізу (уақыт туралы).

ПРОЛИ′В қылы, бұғаз.

ПРОЛИВА′ТЬ *несов. см.* **пролить.**

ПРОЛИВА′ТЬСЯ *см.* **пролиться.**

ПРОЛИВНО′Й нөсер, күшті (жаңбыр т.).

ПРОЛИ′ТИЕ төгу, ағызу, құю; *п.* **крови** қан төгу.

ПРОЛИ′ТЬ, лью *сов.* 1) төгу, төгіп алу; 2) құйып өту (жаңбыр).

ПРОЛИ′ТЬСЯ құйылу, төгілу.

ПРОЛО′Г (лит.) пролог, кіріспе сөз (шығарманың алдыңғы сөзі); *перен.* бірдеменің бастамасы.

ПРОЛОЖИ′ТЬ, ложу *сов.* салу, жасау, арту (жол т. б.).

ПРОЛО′М 1) сынып түскен, ұшып түскен сынық; 2) тесіліп кеткен, ойылып кеткен (жер).

ПРОЛОМА′ТЬ *сов.* ойып тесу.

ПРОЛОМА'ТЬСЯ *см.* **проломиться.**

ПРОЛОМИ'ТЬ, млю *сов.* ойып жіберу; опырып, сындырып тесу.

ПРОЛОМИ'ТЬСЯ опырылу, сынып түсу.

ПРОЛО'МНЫЙ тесіп істелген, әдейі істелген.

ПРОМА'ЗАТЬ, мажу *сов.* майлап тастау, сылап тастау; *перен.* тигізе алмай қалу (оқты т. б.).

ПРОМА'ЗЫВАТЬ *несов. см.* **промазать.**

ПРОМА'ЛЧИВАТЬ *несов. см.* **промолчать.**

ПРОМА'ЛЫВАТЬ *несов.* бәрін үнтақтау.

ПРОМА'ЛЫВАТЬСЯ тартылып болу, үгіліп болу.

ПРОМАНЕ'ЖИТЬ, нежу *сов.* машықтандырып жүріп шаршату (атты және атты әскерді); *перен.* көп күттіру.

ПРОМАНЕ'ЖИТЬСЯ азаптану, шаршау (бірдемеге бос әуре боп).

ПРОМАРШИРОВА'ТЬ, ирую *сов.* адымдау, адымдап жүріп (біраз уақытты) өткізу; адымдап біраз жер жүру.

ПРОМА'СЛИВАТЬ *несов. см.* **промаслить.**

ПРОМА'СЛИВАТЬСЯ *см.* **промаслиться.**

ПРОМА'СЛИТЬ, маслю *сов.* май жағып сіңіру.

ПРОМА'СЛИТЬСЯ майлану, майлы зат сіңірілу.

ПРОМА'ТЫВАТЬ *несов. см.* **промотать.**

ПРОМА'ТЫВАТЬСЯ *см.* **промотаться.**

ПРО'МАХ қате, жаңылыс, сәтсіз.

ПРОМАХНУ'ТЬСЯ *сов.* тимей кету (атқан оқ, сілтеген таяқ т. б.).

ПРОМА'ЧИВАТЬ *несов.* дымдау, сулау.

ПРОМА'ЯТЬ, маю *сов.* азапқа салу, ұзақ жұмысқа салып шаршату.

ПРОМА'ЯТЬСЯ қыйналу, шаршау.

ПРОМБА'НК (промышленный банк) өнер кәсіп банкісі.

ПРОМЕДЛЕ'НИЕ кешеуілдету, кешеуілдеу, кідірту; **без промедления** дереу.

ПРОМЕ'ДЛИТЬ, лю *сов.* кешеуілдету, шабандату, кешеуілдетіп созу.

ПРОМЕ'Ж, промежду *предлог с род. и реже с твор. п.* (простореч.) арасында; **разговаривать п. себя,** өзді-өзі сөйлесу.

ПРОМЕЖУ'ТОК, тка ара, аралық.

ПРОМЕЖУ'ТОЧНЫЙ арадағы, аралығындағы.

ПРОМЕЛЬКНУ'ТЬ *сов.* жылт ету, жылт етіп кету.

ПРОМЕ'Н айырбастау, алмастыру, айырбас.

ПРОМЕ'НИВАТЬ *несов. см.* **променять.**

ПРОМЕ'НИВАТЬСЯ айырбасталу, ауысу.

ПРОМЕНЯ'ТЬ *сов.* айырбастау, алыстыру.

ПРОМЕНЯ'ТЬСЯ айырбасталу, алыстырылу, ауыстырылу.

ПРОМЕ'Р 1) өлшеу, өлшем, өлшеп беру; 2) өлшеуде кеткен қате.

ПРОМЕРЗА'ТЬ *несов. см.* **промерзнуть.**

ПРОМЕ'РЗЛЫЙ әбден жауған, мұздаған.

ПРОМЕ'РЗНУТЬ *сов.* 1) жаурау, қатып қалу; 2) мұздап қалу.

ПРОМЕ'РИВАТЬ *см.* **промерить.**

ПРОМЕ'РИТЬ, рю и ряю *сов.* өлшеу, өлшеуден қате жіберу (артық я кем өлшеу).

ПРОМЕРЯ'ТЬ *несов. см.* **промерить.**

ПРОМЕСИ'ТЬ, мешу *сов.* араластырып былғау.

ПРОМЕСИ'ТЬСЯ әбден араласу.

ПРОМЕСТИ', мету *сов.* сыпырып шығу.

ПРОМЕТА'ТЬСЯ, мечусь *сов.* аласұру, төңбекшу; **п. всю ночь** түнімен төңбекшіп шығу.

ПРОМЕ'ШИВАТЬСЯ араласу, араласып кету.

ПРОМИНА'ТЬ *несов.* төмен басу, жапырылу.

ПРОМИНА'ТЬСЯ бой жазу, бой жазу үшін серуендеу.

ПРОМКООПЕРА'ЦИЯ (промысловая кооперация) өндіріс кооперациясы.

ПРОМО'ЗГЛЫЙ 1) бұзылған, тыншу; 2) сылбыр, сыбылыңқы, былжырақ (haya).

ПРОМО́ИНА қазынды шұңқыр жер, темір астау.

ПРОМОКА́ТЬ *несов.* су өткізу, су өту.

ПРОМОКА́ШКА сорғыш қағаз, сорғыш.

ПРОМО́КНУТЬ *сов.* су болу, суға малтығу.

ПРОМОКНУ́ТЬ *сов.* сорғызу.

ПРОМО́ЛВИТЬ, влю *сов.* үндеу (ақырын ғана сөйлеу).

ПРОМОЛЧА́ТЬ, чу *сов.* сұрағанға жауап бермеу, айтпау.

ПРОМОРГА́ТЬ *сов.* байқамай қалу, өткізіп алу.

ПРОМОРИ́ТЬ, рю *сов.* 1) (біраз уақыт) аш ұстау, ашықтыру; 2) белгілі уақытқа қыйындыққа салу (мыс., тұтқында ұстау).

ПРОМОРО́ЗИТЬ, рожу *сов.* қатыру, тоңдыру, тоңазыту.

ПРОМОТА́ТЬ *сов.* к мотать и **прома́тывать** 1) орау, жіпті орап төгу; 2) бұлдіру, шашып құрту (мүлкін, ақшасын).

ПРОМОТА́ТЬСЯ ақшасын ішіп қою, дүниесін шашу.

ПРОМОЧИ́ТЬ, мочу *сов.* сулау, суға малшу; **п. горло** таңдай жібіту.

ПРОМПЛА́Н (**промышленный план**) өндіріс жоспары.

ПРОМТОВА́РЫ (**промышленные товары**) мата, киім т. б. тауарлар.

ПРОМУ́ЧИТЬ, чу и чаю *сов.* (белгілі уақыт) қыйнау, азаптау.

ПРОМУ́ЧИТЬСЯ азап шегу, азаптану (белгілі уақыт), азаппен өткізу.

ПРОМФИНПЛА́Н (**промышленный финансовый план**) өндіріс және финанс жоспары.

ПРОМЧА́ТЬСЯ, мчусь *сов.* тез шауып өту, ұйтқытып шауып кету.

ПРОМЫВА́НИЕ шаю, жуу, шайып; жуып кету.

ПРОМЫВА́ТЬ *несов. см.* промыть.

ПРОМЫ́ВКА шаю, жуу.

ПРОМЫВНО́Й, промывочный жуатын; **промывочные машины** жуғыш машина.

ПРО́МЫСЕЛ, сла кәсіп; **охотничий п.** аушылық, аңшылық; **кустарный п.** усақ қол өнер кәсібі; **соляные промыслы** тұз шығаратын кәсіп орындары.

ПРОМЫСЛО́ВЫЙ *прил.* к **промысел.**

ПРОМЫ́ТЬ, мою *сов.* 1) жуу, жуып тазарту; 2) жуып кету, шайып кету (су т.)

ПРОМЫ́ШЛЕННЫЙ өнер кәсіпті.

ПРОМЫ́ШЛЕННИК өндіріс қожасы (капиталист).

ПРОМЫ́ШЛЕННОСТЬ өнерлі кәсіп.

ПРОМЫШЛЯ́ТЬ *несов.* бір кәсіппен шұғылдану.

ПРОМЯ́ГНУТЬ *сов.* жұмсап кету, елжіреп кету.

ПРОНА́ШИВАТЬ *несов.* әбден тоздыру, тозғанша кию (киімді т. б.).

ПРОНЕСТИ́, несу *сов.* алып жүру, алып өту, айдап өткізу, айдау (мыс., жел бұлтты).

ПРОНЕСТИ́СЬ өте шығу, тез өтіп кету.

ПРОНЗА́ТЬ *несов. см.* **пронзить.**

ПРОНЗИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен ащы (дауыс т.); **пронзительно** *нар.*

ПРОНЗИ́ТЬ, нжу *сов.* өтіп кету, тесіп өту.

ПРОНИЗА́ТЬ, нижу и низаю *сов.* тізіп қою.

ПРОНИ́ЗЫВАТЬ *несов. см.* **пронизать.**

ПРОНИ́ЗЫВАТЬСЯ 1) тізілу; 2) суық өтіп кету.

ПРОНИ́ЗЫВАЮЩИЙ 1) тізетін, тізілетін, түйрейтін; 2) өткір, өтіп кететін (суық, жел, өткір көз т. б.); **пронизывающе** *нар.*

ПРОНИКА́ТЬ *несов. см.* **проникнуть.**

ПРОНИКА́ТЬСЯ *см.* **прони́кнуться.**

ПРОНИКНОВЕ́НИЕ ену, өту.

ПРОНИКНОВЕ́ННЫЙ өте шын жанымен берілген, ұғынған.

ПРОНИ́КНУТЫЙ, нут шын көңілімен берілген; көкейіне қонған.

ПРОНИ́КНУТЬ *сов.* кіріп кету, ену.

ПРОНИ́КНУТЬСЯ берілу (бірдемеге шын көңілімен берілу).

ПРОНИМА́ТЬ *несов. см.* **пронять.**

ПРОНИЦА́ЕМЫЙ, цаем өткеретін, сіңдіретін.

ПРОНИЦА́ТЕЛЬНЫЙ, лен терең-нен қарайтын, терең түсіне білетін, өткір.

ПРОНОСИ́ТЬ, ношу *несов. см.* **пронести.**

ПРОНОСИ́ТЬСЯ 1) *см.* **пронестись;** 2) киілу, тоздырылу.

ПРОНУМЕРОВА́ТЬ, рую *сов.* нөмірлеп шығу.

ПРОНЫ́РА *м.* и *ж.* қу, жылпос.

ПРОНЫ́РЛИВЫЙ, лив қу, жылпос.

ПРОНЮ́ХАТЬ *сов.* иіскеп білу, иіспен табу, біліп қою.

ПРОНЮ́ХИВАТЬ *несов. см.* **пронюхать.**

ПРОНЯ́ТЬ, пройму *сов.* қатты әсер ету, нық із қалдыру.

ПРОО́БРАЗ келешектің бейнесі.

ПРООБРАЗОВА́ТЬ, зую *сов.* бірдеменің үлгісі болу, бейнесі болу.

ПРОПАГА́НДА пропаганда, насихат, білім жаю.

ПРОПАГАНДИ́РОВАТЬ, рую *несов.* пропагандалау, пропаганда жасау.

ПРОПАГАНДИ́РОВАТЬСЯ пропагандалану, дәріптелу.

ПРОПАГАНДИ́СТ, *ж.* **пропагандистка** пропагандист (пропаганда жасаушы).

ПРОПАГАНДИ́СТСКИЙ пропагандалық; **пропагандистская работа** пропагандалық жұмыс.

ПРОПАДА́ТЬ *сов. см.* **пропасть.**

ПРОПА́ВШИЙ жоғалған.

ПРОПА́ЖА 1) жоғалған нәрсе; 2) жоғалу, ұрлану.

ПРОПА́РИВАТЬ *см.* **пропарить.**

ПРОПА́РИТЬ, парю *сов.* буландыру, парландыру.

ПРОПА́РИТЬСЯ булану, парға түсу.

ПРОПАСТИ́СЬ *сов.* бағылу (мал т.).

ПРО́ПАСТЬ *ж.* шыңрау; **до пропасти** орасан көп *д. м.* **тьфу п.!** қап ойбай-ай! *д. м.*

ПРОПА́СТЬ, паду *сов.* жоғалу, үшті-күйді жоқ болу, көзден жоқ болып кету.

ПРОПАХА́ТЬ, пашу *сов.* жырту.

ПРОПА́ХНУТЬ *сов.* 1) иістену, бұзылу; 2) иіс сіңу.

ПРОПА́ШКА жырту, айдау.

ПРОПА́ШНИК соқаша.

ПРОПА́ЩИЙ (простореч.) оңбайтын, түзелмейтін, болмайтын, келеге келмейтін.

ПРОПА́ЯТЬ *сов.* дәнекерлеу.

ПРОПЕДЕ́ВТИКА пропедевтика (бір ғылымның кіріспесі).

ПРОПЕДЕВТИ́ЧЕСКИЙ бастауыш.

ПРОПЕКА́ТЬ *несов. см.* **пропечь.**

ПРОПЕКА́ТЬСЯ *см.* **пропечься.**

ПРОПЕ́ЛЛЕР пропеллер (аэроплан, дирижабль т. б. айналсоғы).

ПРОПЕ́ТЬ, пою *сов.* 1) өлең айтып беру; 2) өлеңмен өткізу.

ПРОПЕЧЁННЫЙ әбден піскен (нан т. б.).

ПРОПЕ́ЧЬ, пеку *сов.* 1) пісіруін жеткізу (нанның т. б.); 2) қатты қыздыру (күн т.).

ПРОПЕ́ЧЬСЯ әбден пісу.

ПРОПИВА́ТЬ *несов. см.* **пропить.**

ПРОПИВА́ТЬСЯ ішкілікке жұмсалып таусылу.

ПРОПИ́ЛИВАТЬ *несов. см.* **пропилить.**

ПРОПИЛИ́ТЬ, пилю *сов.* арамен кесу, арамен тілу (ағашты т. б.).

ПРОПИСА́ТЬ, пишу *сов.* жазу, тіркеу; **п. в домовую книгу** үй кінегесіне тіркеу; **п. лекарство** дәрі жазып беру; ✦ **п. в газете** газетке жазу (сынау, әшкерелеу т. б.).

ПРОПИСА́ТЬСЯ тіркелу, жазылу.

ПРОПИ́СКА жазылу, тіркелу.

ПРОПИСНО́Й жазылатын, тіркелетін; **прописная буква** бас әріп.

ПРОПИ́СЫВАТЬ *несов. см.* **прописать.**

ПРОПИ́СЫВАТЬСЯ *см.* **прописаться.**

ПРО́ПИСЬ *ж.* 1) жазу; **сумму писать прописью** сомасын сөзбен жазу, сыйпырмен қоймау; 2) үлгі жазба (әдемі жазу үлгісі).

ПРОПИТА́НИЕ 1) асырау, тамақтандыру; 2) тамақ, азық.

ПРОПИТА́ТЬ *сов.* 1) тойдыру, асырау, тамақтандыру; 2) сіңіру (су, иіс т. б. зат).

ПРОПИ′ТЬ, пью *сов.* ішіп қою, араққа салып құрту.

ПРОПИХА′ТЬ *сов.* тыққылау.

ПРОПИ′ХИВАТЬ *несов. см.* **пропихнуть.**

ПРОПИХНУ′ТЬ *сов.* тығып жіберу.

ПРОПИЩА′ТЬ, пищу *сов.* шырылдау, шырылдаған дыбыс шығару.

ПРОПЛА′ВАТЬ *сов.* жүзумен өткізу.

ПРОПЛА′КАТЬ, плачу *сов.* жылаумен өткізу.

ПРОПЛА′КАТЬСЯ жылап болу, көз жасын тыю.

ПРОПЛЕТА′ТЬСЯ қосылып өрілу, қосыла тоқылып кету.

ПРОПЛУТА′ТЬ қаңғып жүріп өткізу.

ПРОПЛЫВА′ТЬ *несов. см.* **проплыть.**

ПРОПЛЫ′ТЬ, плыву *сов.* жүзіп өту.

ПРОПЛЯСА′ТЬ, пляшу *сов.* 1) билеп беру; 2) билеумен өткізу.

ПРОПОВЕ′ДАТЬ *сов. и несов. см.* **проповедовать.**

ПРОПОВЕ′ДНИК уағызшы, үгітші.

ПРОПОВЕ′ДОВАТЬ, дую *несов.* уағаздау.

ПРО′ПОВЕДЬ *ж.* үгіт, уағыз, насихат.

ПРОПОЛА′СКИВАТЬ *несов. см.* **прополоскать.**

ПРОПО′ЛЗАТЬ *сов.* еңбектеумен өткізу.

ПРОПОЛЗА′ТЬ *несов. см.* **проползти.**

ПРОПОЛЗТИ′, лзу *сов.* еңбектеп өту.

ПРОПО′ЛКА отау, шөбін жұлу.

ПРОПОЛОСКА′ТЬ, лощу и каю *сов.* шайқау, шайып жуу.

ПРОПОЛОСКА′ТЬСЯ шайқаумен, шаюмен (уақытты) өткізу.

ПРОПОЛО′ТЬ, полю *сов.* отау, арам шөбін жұлып бітіру.

ПРОПО′ЛОЧНЫЙ отайтын.

ПРОПОРЦИОНА′ЛЬНЫЙ, лен құрлымдас; **пропорционально** *нар.*

ПРОПО′РЦИЯ (матем.) пропорция.

ПРОПОТЕ′ТЬ *сов.* қатты терлеу.

ПРО′ПУСК 1) өтуге, кіруге рұхсат қағаз; 2) қалып қойған жер (жазуда).

ПРОПУСКА′ТЬ *несов. см.* **пропустить.**

ПРОПУСКНО′Й өткізетін, рұхсат қағаз беретін; **пропускная способность** бір нәрсенің белгілі уақыттың ішінде өткізе алатындығы, атқара алатындығы, өндіре алатын қаблеті; **пропускная бумага** сыя өтіп кететін қағаз.

ПРОПУСТИ′ТЬ, пущу *сов.* өткізу; ✦ **п. мимо ушей** құлақ аспау.

ПРОПУТЕШЕ′СТВОВАТЬ, ствую *сов.* саяхат етіп, ел кезіп жүру.

ПРОПЫЛИ′ТЬ, пылю *сов.* шаңға былғану.

ПРОПЫЛИ′ТЬСЯ шаңға былғанып қалу.

ПРОПЫХТЕ′ТЬ, пыхчу *сов.* ырсылдау, күшену, ысылдау.

ПРОРА′Б (производитель работ) жұмыс басы (салу жұмысын басқаратын маман, техник).

ПРОРАБА′ТЫВАТЬ *несов. см.* **проработать.**

ПРОРАБА′ТЫВАТЬСЯ жұмыстану, талқылану.

ПРОРАБО′ТАТЬ *сов.* 1) жұмыс істеп шығу (белгілі уақыт ішінде); 2) талқылау.

ПРОРАБО′ТКА талқылау, толық білу.

ПРОРАСТА′ТЬ *несов. см.* **прорасти.**

ПРОРАСТИ′, расту *сов.* көктеу, өсіп шығу.

ПРОРАСТИ′ТЬ, ращу *сов.* көктету (астық дәнін).

ПРОРА′ЩИВАТЬ *несов. см.* **прорастить.**

ПРОРА′ЩИВАТЬСЯ көктеу (астық дәні).

ПРОРВА′ТЬ, рву *сов.* бұзып өту.

ПРОРВА′ТЬСЯ жыртылып кету.

ПРОРЕ′ДИТЬ, режу *сов.* (с. х.) сиретү.

ПРОРЕ′ЖЕННЫЙ сиретілген.

ПРОРЕ′ЖИВАТЬ *несов.* (с. х.) *см.* **проредить.**

ПРОРЕ′ЖИВАТЬСЯ сиретілу, сиректену.

ПРОРЕ′З кесілген орын, тесік.

ПРОРЕ́ЗАТЬ, режу *сов.* 1) кесіп жарып шығу; 2) кесіп өту (темір жол).

ПРОРЕЗА́ТЬ *несов. см.* прорезать.

ПРОРЕ́ЗАТЬСЯ тіс жару, тісі шығу.

ПРОРЕЗА́ТЬСЯ *см.* прорезать.

ПРОРЕЗИ́НЕННЫЙ резиналанған (су өтпейтін).

ПРОРЕЗИ́НИВАТЬ *несов.* резиналау.

ПРОРЕЗИ́НИТЬ, ню *сов.* резиналау.

ПРОРЕ́ЗКА тесіп өту.

ПРО́РЕЗЬ *ж.* тесік, өзек.

ПРОРЕКА́ТЬ (устар.) болжап айту, алдағыны білу, сәуегейлік істеу.

ПРОРЕ́КТОР проректор (ректордың жәрдемшісі).

ПРОРЕ́ХА 1) тесік, жыртық (киімдегі т. б.); 2) шалбардың түймелейтін жырығы, кіселігі.

ПРОРИЦА́НИЕ сәуегейлік.

ПРОРИЦА́ТЕЛЬ, *ж.* **прорицательница** сәуегейлік айтушы.

ПРОРИЦА́ТЬ *несов.* сәуегейлік айту.

ПРОРО́К пайғамбар.

ПРОРОНИ́ТЬ, ню *сов.* 1) түсіріп алу; 2) тіл қату, үндеу, сөйлеу.

ПРОРО́ЧЕСТВО пайғамбарлық ғайыптан хабар беріштік; *перен.* болжап айтқыштық, сәуегейлік.

ПРОРО́ЧИТЬ, чу *несов.* әулиелік айту, күн бұрын айту.

ПРОРУБА́ТЬ *несов. см.* прорубить.

ПРОРУБА́ТЬСЯ *см.* прорубиться.

ПРОРУБИ́ТЬ, блю *сов.* 1) ойып тесу (балтамен); 2) ағаштарын шауып жол салу.

ПРО́РУБЬ *ж.* суат (мұздан ойған тесік).

ПРОРЫ́В 1) су шығарған жер; 2) күшпен жарып өткен жер; 3) күшпен жарып шығу; 4) *перен.* олқылық (жұмыста).

ПРОРЫВА́ТЬ *несов. см.* прорвать и прорыть.

ПРОРЫВА́ТЬСЯ *см.* прорваться и прорыться.

ПРОРЫ́ТИЕ жыру, жырып өту.

ПРОРЫ́ТЬ, рою *сов.* жыру, қазып өту.

ПРОРЫ́ТЬСЯ 1) жырылу, тіліну; 2) ақтарумен болу.

ПРОСА́Қ шығыршық (арқанды шумақтап алатын машина); ✦ **попасть в п.** ағармай бір қолайсыз жағдайға кездесу.

ПРОСА́ЛИВАТЬ *несов. см.* просолить и просалить.

ПРОСА́ЛИВАТЬСЯ *см.* просолиться и просалиться.

ПРОСА́ЛИТЬ, лю *сов.* майлау.

ПРОСА́ЛИТЬСЯ майлану, майға шылқу.

ПРОСА́СЫВАТЬ *несов. см.* прососать.

ПРОСА́СЫВАТЬСЯ *см.* прососаться.

ПРОСА́ЧИВАТЬСЯ *несов. см.* просочиться.

ПРОСВА́ТАТЬ *сов.* айттыру, қыз айттыру.

ПРОСВА́ТЫВАТЬ *несов. см.* просватать.

ПРОСВЕРЛИ́ТЬ, рлю *сов.* бұрап тесу, тесіп өту.

ПРОСВЕ́Т жарық, сәуле, сәулау.

ПРОСВЕТИ́ТЕЛЬ *м.* ағартушы; ағарту жұмысын жүргізуші.

ПРОСВЕТИ́ТЕЛЬНЫЙ ағартатын, ағартуға керекті; **просветительная работа** ағарту жұмысы.

ПРОСВЕТИ́ТЕЛЬСТВО ағартушылық, мәдениет іскерлігі.

ПРОСВЕТИ́ТЬ[1], вещу *сов.* ағарту, білім тарату.

ПРОСВЕТИ́ТЬ[2], вечу *сов.* жарық түсіру.

ПРОСВЕТЛЕ́НИЕ *см.* просветлеть.

ПРОСВЕТЛЕ́ННЫЙ 1) есі кірген, есін жыйған; 2) *перен.* есі бүтін, дұрыс ойлайтын (кісі).

ПРОСВЕТЛЕ́ТЬ *сов.* 1) жарық болу, ағару; 2) ашылу, ой санасы ашылу.

ПРОСВЕ́ЧИВАТЬ *несов.* жарық қылу, сәуле түсіру.

ПРОСВЕЩА́ТЬ *несов. см.* просветить[1].

ПРОСВЕЩЕ́НЕЦ, нца ағартушы, халық ағарту жұмысындағы кісі (оқытушы, тәрбиеші т. б.).

ПРОСВЕЩЕ́НИЕ ағарту, білім шашу, сәуле түсіру.

ПРОСЕ́В (с. х.) 1) елек асты. (асты елегенде електің көзінен өтіп

астына түскен дән); 2) егіс айдағанда тұқым шашылмай қалған жер.

ПРОСЕВА′ТЬ *несов. см.* просеять.

ПРОСЕВА′ТЬСЯ *см.* просеяться.

ПРО′СЕДЬ *ж.* шаштың ағарғаны.

ПРОСЕ′ИВАТЬ *несов.* електен өткізу, елеу.

ПРОСЕ′ИВАТЬСЯ *см.* просеяться.

ПРО′СЕКА просека, қалың ағаштың ішіне салынған жол, ашықтық.

ПРОСЕКА′ТЬ *несов. см.* просечь.

ПРОСЕКА′ТЬСЯ *см.* просечься.

ПРОСЕ́ЛОК, лка жол, ауыл арасының жолы.

ПРОСЕ́ЛОЧНЫЙ *прил. к* просёлок.

ПРОСЕ′ЧЬ, секу *сов.* 1) ұру, сойып салу; 2) ағашты балтамен шауып кесіп өту.

ПРОСЕ′ЧЬСЯ шұрқ-шұрқ болу, тесілу.

ПРОСЕ′ЯННЫЙ еленген, електен өткізілген.

ПРОСЕ′ЯТЬ, сею *сов.* елеу, електен өткізу.

ПРОСЕ′ЯТЬСЯ елену, еленіп тазару, шашылу.

ПРОСИДЕ′ТЬ, сижу *сов.* отырумен уақытты өкізу.

ПРОСИ′ЖИВАТЬ *несов.* ұзақ отыру.

ПРО′СИНЬ *ж.* 1) көкшіл; 2) бұлттың арасынан көрінген көк.

ПРОСИ′ТЕЛЬ, *ж.* просительница сұраушы, арыз иесі, өтінуші.

ПРОСИ′ТЬ, прошу *несов. к* попросить сұрау, өтіну; милости просим рахым етіңіз, хош келіпсіз *д. м.*; п. честью өз еркіне салып өтіну, жақсылықпен сұрау.

ПРОСИ′ТЬСЯ сұрану.

ПРОСИЯ′ТЬ, сияю *сов.* жарқырау; *перен.* гүл-гүл жайнау.

ПРОСКАКА′ТЬ, скачу *сов.* шауып өту.

ПРОСКА′КИВАТЬ *несов. см.* проскакать.

ПРОСКА′ЛЬЗЫВАТЬ *несов. см.* проскользнуть.

ПРОСКОЛЬЗНУ′ТЬ *сов.* білгізбей өтіп кету, сәл көрінү, жылт ету.

ПРОСКЛОНЯ′ТЬ, няю *сов.* (грам.) сөптеп шығу.

ПРОСКОЧИ′ТЬ, кочу *сов.* тез өту, өтіп кету.

ПРОСКРИПЕ′ТЬ, плю *сов.* шыйқылдап өту, сықырлап өту (арба, арба үстіндегі жүк).

ПРОСКУЧА′ТЬ *сов.* сағынумен, жабығумен өткізу.

ПРОСЛА′БИТЬ *безл.* іш жүру, іш өту.

ПРОСЛА′ВИТЬ, влю *сов.* даңқын шығару, дәріптеу.

ПРОСЛА′ВИТЬСЯ даңқы шығу.

ПРОСЛАВЛЯ′ТЬ, ляю *несов. см.* прославить.

ПРОСЛАВЛЯ′ТЬСЯ *см.* прославиться.

ПРОСЛА′ИВАТЬ *несов. см.* прослоить.

ПРОСЛА′ИВАТЬСЯ *см.* прослоиться.

ПРОСЛЕДИ′ТЬ, лежу *сов.* 1) бақылап шығу, қарап шығу; 2) ізіне түсу.

ПРОСЛЕ′ДОВАТЬ, дую *сов.* жүріп кету, жөнелу, жанынан өту.

ПРОСЛЕ′ЖИВАТЬ *несов. см.* проследить.

ПРОСЛЕ′ЖИВАТЬСЯ тексерілу, бақылану.

ПРОСЛЕЗИ′ТЬСЯ, лежусь *сов.* көзіне жас алу.

ПРОСЛОИ′ТЬ, слою *сов.* қабаттау, қыртыс-қыртыс ету.

ПРОСЛОИ′ТЬСЯ қабатталу, қыртысталу.

ПРОСЛО′ЙКА қабат қыртыс; *перен.* қоғамның бір тобы.

ПРОСЛОНЯ′ТЬСЯ, няюсь *сов.* сандалумен уақыт өткізу.

ПРОСЛУ′ЖИВАТЬ *несов. см.* прослужить.

ПРОСЛУЖИ′ТЬ қызмет істеп шығу.

ПРОСЛУ′ШАТЬ *сов.* 1) тыңдап шығу; 2) тыңдап есітпей қалу.

ПРОСЛУ′ШИВАТЬ *несов. см.* прослушать.

ПРОСЛУ′ШИВАТЬСЯ тыңдалу, оқылу.

ПРОСЛЫ′ТЬ, слыву *сов.* аталу, атақ алу, даңқы шығу.

ПРОСЛЫ′ШАТЬ, слышу *сов.* есіту, айтумен білу.

ПРОСМА́ЛИВАТЬ *несов. см.* **просмолить.**

ПРОСМА́ЛИВАТЬСЯ *см.* **просмолиться.**

ПРОСМА́ТРИВАТЬ *несов. см.* **просмотреть.**

ПРОСМА́ТРИВАТЬСЯ қаралу.

ПРОСМЕ́ИВАТЬ *несов. см.* **просмеять.**

ПРОСМЕЯ́ТЬ, смею *сов.* күлкі қылу, сықақтау.

ПРОСМОЛЕ́ННЫЙ смолаланған, қарамайланған.

ПРОСМОЛИ́ТЬ, смолю *сов.* смолалау.

ПРОСМОЛИ́ТЬСЯ смолалану.

ПРОСМО́ТР 1) қарап шығу, тексерін шығу; 2) қарап шыққанда кеткен қате.

ПРОСМОТРЕ́ТЬ, смотрю *сов.* 1) қарап шығу; 2) қарап отырып көрмей қалу, аузын ашып қалу.

ПРОСНУ́ТЬСЯ *сов. прям. и перен.* ояну.

ПРО́СО 1) тары (дәні); 2) тары (егісі).

ПРОСО́ВЫВАТЬ *несов. см.* **просунуть.**

ПРОСО́ВЫВАТЬСЯ тығылу, сұғылу.

ПРОСО́ДИЯ (филол.) 1) екпінді, екпінсіз, ұзақ-қысқа айтылатын буындардың айтылу системасы; 2) өленде буын сәйкестігі жөніндегі метриканың бір бөлімі.

ПРОСО́Л тұзы, тұздалуы.

ПРОСО́ЛЕННЫЙ, просолённый тұздан тасталған.

ПРОСОЛИ́ТЬ, солю *сов.* тұздау.

ПРОСОРУ́ШКА (с. х.) тары ақтайтын диірмен.

ПРОСО́С үңгіген жер, оқпан, су сорған.

ПРОСОСА́ТЬСЯ, сосусь *сов.* ар жақ, бер жағына өтіп кету (сұйық зат).

ПРОСО́ХНУТЬ *сов.* кебу, құргау.

ПРОСОЧИ́ТЬСЯ, чусь *сов.* өту, сіңу.

ПРОСПА́ТЬ, сплю *сов.* ұйқтап қалу.

ПРОСПА́ТЬСЯ ұйқы қандыру.

ПРОСПЕ́КТ проспект 1) тауардың аты, бағасы, көрсетілген тізім; 2) өндірістің я бір істің планы; 3) қаланың үлкен көшесі.

ПРОСПИРТОВА́ТЬ, тую *сов.* спирттеу, спиртпен қатыру.

ПРОСПИРТОВА́ТЬСЯ спирттелу. спиртке малыну.

ПРОСПИРТО́ВЫВАТЬ *несов. см.* **проспиртовать.**

ПРОСПИРТО́ВЫВАТЬСЯ *см.* **проспиртоваться.**

ПРОСПО́РЕННЫЙ ерегісіп (бәс тігісіп) ұтылған, уттырған.

ПРОСПО́РИВАТЬ *несов. см.* **проспорить.**

ПРОСПО́РИТЬ, рю *сов.* 1) бәстесіп (ерегісіп) ұтылу; 2) ерегісумен уақыт өткізу.

ПРОСПРЯГА́ТЬ *сов. к* спрягать (грам.) жіктеу.

ПРОСРО́ЧЕННЫЙ уақыты өтіп кеткен.

ПРОСРО́ЧИВАТЬ *несов. см.* **просрочить.**

ПРОСРО́ЧИВАТЬСЯ срогі, мерзімі ұзартылу.

ПРОСРО́ЧИТЬ, срочу *сов.* мерзімін өткізіп жіберу, мезгілінен кешіктіріп алу.

ПРОСРО́ЧКА мерзімін өткізу, срок өткізу.

ПРОСТА́ВИТЬ, влю *сов.* жазып қою, қондыру (номір т. б.).

ПРОСТАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **проставить.**

ПРОСТАВЛЯ́ТЬСЯ қондырылу, жазылу.

ПРОСТА́ИВАТЬ *несов. см.* **простоять.**

ПРОСТА́К, *ж.* простушка аңқау, оп өрісі тайыз (кісі).

ПРОСТАЧО́К, чка *см.* **простак.**

ПРОСТЕГА́ТЬ *сов.* сырып шығу, мақталап тігу, қабу.

ПРОСТЕ́ГИВАТЬ *несов. см.* **простегать.**

ПРОСТЕ́ГИВАТЬСЯ қабылу, сырылу.

ПРОСТЕ́ЖКА қабу, сыру.

ПРОСТЕ́ЙШИЙ *прев. ст. от* **простой** 1) ең қарапайым; 2) ең төмен сатыдағы.

ПРОСТЕ́НОК, нка аралық жар, кереге (есік яки терезе аралығындағы жар).

ПРО'СТЕНЬКИЙ *уменьш. к* **простой** жабайы, жупыны ғана, қарапайым ғана.

ПРОСТЕРЕ'ЧЬ, регу *сов.* 1) күзетіп (белгілі уақыт) өткізу; 2) күзетіп турып білмей қалу.

ПРОСТИРА'ТЬ[1] *несов.* созу, жаю.

ПРОСТИРА'ТЬ[2] 1) жуып тазарту, әбден жуу; 2) жуумен уақыт өткізу.

ПРОСТИРА'ТЬСЯ 1) жалпайып жату, созылып жату; 2) керіліп түзелу.

ПРОСТИ'РЫВАТЬ *несов. к* **простирать**[2].

ПРОСТИ'РЫВАТЬСЯ жуылу, жуылып болу.

ПРОСТИ'ТЕЛЬНЫЙ, лен кешірерлік, ғафу етерлік.

ПРОСТИТУ'ТКА жезөкше, проститутка.

ПРОСТИТУ'ЦИЯ жезөкшелік, проституция.

ПРОСТИ'ТЬ, прощу *сов.* кешу, кешіру.

ПРОСТИ'ТЬСЯ қоштасу, қош айтысу.

ПРОСТОВА'ТЫЙ, ват қарапайымдау, жай, аңқау (кісі); **простовато** *нар.*

ПРОСТОВОЛО'СЫЙ, лос жалаңбас (әйел).

ПРОСТОДУ'ШИЕ ақпейілдік, ақкөңілділік.

ПРОСТОДУ'ШНИЧАТЬ *несов.* көңілшектену, ақпейілдену.

ПРОСТОДУ'ШНЫЙ, шен ақпейіл, аққөңіл; **простодушно** *нар.*

ПРОСТО'Й[1], прост қарапайым, жай, оңай т. б.; **просто** *нар.* 1) оңай, оп-оңай; 2) тіпті, мүлде, жүде; 3) әлде қалай.

ПРОСТО'Й[2] тоқтау, босқа қарап тұру, текке тұру.

ПРОСТОКВА'ША простокваша ұйыған сүт.

ПРОСТОЛЮДИ'Н, ж., **простолюдинка** қарапайым халықтан шыққан, жай халықтан шыққан.

ПРО'СТО-НА'ПРОСТО *нар.* тек қана, әшейін, бостан-бос.

ПРОСТОНАРО'ДНЫЙ қара халықтық, жай халықтық.

ПРОСТОНАРО'ДЬЕ қара халық.

ПРОСТОНА'ТЬ, стону *сов.* сарнау, сарнап шығу.

ПРОСТО'Р кең, еркін; **степные просторы** кең дала.

ПРОСТОРЕ'ЧИЕ (лингв.) халық тілі, тек ауызшаға тән, дөрекілеу сөздер.

ПРОСТО'РНЫЙ, рен кең, еркін; **просторно** *нар.*

ПРОСТОСЕРДЕ'ЧНЫЙ, чен ақ көңілді; **простосердечно** *нар.*

ПРОСТОТА' оңайлық, ұғымдылық, қарапайымдылық, ақ көңілділік, ақпейілділік.

ПРОСТОФИ'ЛЯ *м. и ж.* ашық ауыз, көк мый, кешше.

ПРОСТОЯ'ТЬ, стою *сов.* тұру, ұзақ тұрып қалу, тоқтап қалу.

ПРОСТРА'ННЫЙ, нен көлемді, кең; **п. доклад** ұзақ баяндама; **пространно** *нар.*

ПРОСТРА'НСТВО кеңістік, жер, жер аумағы.

ПРОСТРА'ЧИВАТЬ *несов. см.* **прострочить.**

ПРОСТРА'ЧИВАТЬСЯ қайып тігілу.

ПРОСТРЕ'Л шаншу.

ПРОСТРЕ'ЛИВАТЬ *несов.* 1) атқылау; 2) атып көру.

ПРОСТРЕЛИ'ТЬ, лю *сов.* атып тесу.

ПРОСТРОЧИ'ТЬ, чу *сов.* қайып тігу.

ПРОСТУ'ДА салқын тию.

ПРОСТУДИ'ТЬ, стужу *сов.* 1) салқын тигізу, суық тигізу; 2) суыту, салқындату.

ПРОСТУДИ'ТЬСЯ салқын тиіп ауыру.

ПРОСТУ'ДНЫЙ салқынның, салқыннан болған.

ПРОСТУЖА'ТЬСЯ *см.* **простудиться.**

ПРОСТУ'ЖЕННЫЙ 1) салқындаған; 2) салқын тиіп ауырған.

ПРОСТУ'ЖИВАТЬ *несов. см.* **простудить.**

ПРОСТУ'ЖИВАТЬСЯ *см.* **простудиться.**

ПРОСТУ'ПОК, пка қылмыс, жазық, теріс қылық, кіна.

ПРОСТУЧА́ТЬ, стучу *сов.* тоқылдату, тоқылдатып өту.

ПРОСТЫВА́ТЬ *несов. к* **простыть.**

ПРОСТЫ́ННЫЙ: простынный материал жаймалық кездеме.

ПРОСТЫ́НУТЬ *сов. см.* **простыть.**

ПРОСТЫ́НЯ жайма, төсек жайма.

ПРОСТЫ́ТЬ, стыну *сов.* 1) салқындау; 2) салқын тию (ауру т.).

ПРОСУ́НУТЬ *сов.* сұғу, тығып жіберу.

ПРОСУ́НУТЬСЯ тығылу, сұғылу.

ПРОСУ́ШИВАТЬ *несов. см.* **просушить.**

ПРОСУШИ́ТЬ, сушу *сов.* кептіріп алу, әбден кептіру.

ПРОСУШИ́ТЬСЯ әбден кебу, құрғау.

ПРОСУ́ШКА кептіру, құрғату.

ПРОСУЩЕСТВОВА́ТЬ, ствую *сов.* өмір сүру, жасау, тұру, болу.

ПРОСЧЁТ жаңылыс есеп.

ПРОСЧИТА́ТЬ *сов.* санап өту.

ПРОСЧИТА́ТЬСЯ есептен жаңылысу, көздегені болмай қалу.

ПРОСЧИ́ТЫВАТЬСЯ *несов. см.* **просчитаться.**

ПРОСЫ́П: без просыпу үздіксіз, оянбай (ұйқтау).

ПРОСЫ́ПАТЬ, плю *сов.* төгіп алу, шашып алу.

ПРОСЫПА́ТЬ[1] *несов.* ұйқы қалу.

ПРОСЫПА́ТЬ[2] *несов.* төгіп алу, төгіп-шашу.

ПРОСЫ́ПАТЬСЯ төгілу, шашылу.

ПРОСЫПА́ТЬСЯ ояну.

ПРОСЫХА́ТЬ *несов.* кебу, құрғау.

ПРО́СЬБА сұрау, тілек, өтініш; **по его просьбе** оның арызы бойынша.

ПРОСЯ́НКА жау торғай.

ПРОСЯНО́Й тарынікі; **просяная мука** тарының ұны.

ПРОТА́ЛИНА қары еріп, қарайған жер, ойдым-ойдым.

ПРОТА́ЛКИВАТЬ *несов. см.* **протолкнуть.**

ПРОТА́ЛКИВАТЬСЯ итермелеп кету, өту.

ПРОТАНЦОВА́ТЬ, цую *сов.* 1) билеп беру (биді); 2) билеумен уақыт өткізу.

ПРОТА́ПЛИВАТЬ *несов.* әбден жагу, жағып тұру.

ПРОТА́ПЛИВАТЬСЯ *см* **протопиться.**

ПРОТА́ПТЫВАТЬ *несов. см.* **протоптать.**

ПРОТА́ПТЫВАТЬСЯ *см.* **протоптаться.**

ПРОТАРА́НИТЬ, ню *сов.* кесе соғып қыйрату (әэроплан т.).

ПРОТАРАТО́РИТЬ, рю *сов.* 1) дыбырлау, дабырлау; 2) дабырлаумен, дыбырлаумен уақыт өткізу.

ПРОТАСКА́ТЬ *сов.* 1) біраз уақыт көтеріп жүру; 2) кіп тастау; 3) әрі-берлі сүйрелеу.

ПРОТАСКА́ТЬСЯ 1) сандалып жүру, уақытты бос жүрумен өткізу; 2) киліп жүру.

ПРОТА́СКИВАТЬ *несов. см.* **протащить.**

ПРОТА́СКИВАТЬСЯ *см.* **протащиться.**

ПРОТАЩИ́ТЬ, тащу *сов.* 1) сүйрелеп бір жерге алып бару; 2) бір нәрсе арқылы я арасынан алып өткізу; 3) жұрт алдында сықақ қылу.

ПРОТАЩИ́ТЬСЯ жылжып жүру, сүйретіліп жүру.

ПРОТА́ЯТЬ, таю *сов.* еру (қар т.).

ПРОТЕЖЕ́ *нескл. м.* и *ж.* протеже (біреудің сүйеуімен қызметке орналасып т. б. жүрген адам).

ПРОТЕЖИ́РОВАТЬ, рую *несов.* қолдау, қолдап жіберу, сүйеу.

ПРОТЕ́З протез (жасама мүше; аяқ. қол т. б.).

ПРОТЕЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* протез салу.

ПРОТЕ́ЗНЫЙ протездік; **протезная мастерская** протез жасайтын мастерской.

ПРОТЁК тесік (бірдеме ағып тұратын тесік).

ПРОТЕКА́ТЬ *несов. см.* **протечь.**

ПРОТЕКТОРА́Т протекторат (ұлы мемлекеттің ықпалындағы кіші мемлекет).

ПРОТЕКЦИОНИ́ЗМ протекционизм (капиталшыл елдерде шеттен

келген тауарға баж салығын көп салып өз елінің өндірісіне қамқорлық жасау).

ПРОТЕ́КЦИЯ протекция, сүйеу (біреудің біреуді қуаттап қызметке қоюы т. б.).

ПРОТЕРЕ́ТЬ, тру *сов.* 1) үйкеп тесу, қажалтып тоздыру; 2) сүртіп тазарту; п. глаза көзін уқалау.

ПРОТЕРЕ́ТЬСЯ ысқыланып, үйкеленіп тозу, тесілу; *перен.* бірдеңеге ептеп кіріп кету.

ПРОТЕРПЕ́ТЬ, терплю *сов.* төзіп бағу, шыдап көру.

ПРОТЁС 1) жону (іс); 2) жонылған орын.

ПРОТЕСА́ТЬ, тешу *сов.* бәрін, түгіс жону.

ПРОТЕ́СТ протест. наразылық.

ПРОТЕСТА́НТ, *ж.* протестантка протестант (христиан дінінің бір мазһабындағы кісі, католикке қарсы).

ПРОТЕСТОВА́ТЬ, тестую *несов.* наразылық білдіру, протест жасау.

ПРОТЕ́ЧЬ, теку, *прош. вр.* протёк, кла *сов.* өту, ағу.

ПРО́ТИВ *предл. с род. п.*: п. нашего дома біздің үйге қарсы; дать 1000 пар обуви п. 700 пар по плану жоспардағы 700 пар орнына 1000 пар аяқ киім беру.

ПРО́ТИВЕНЬ, вня *м.* қақылтыр таба.

ПРОТИВИ́ТЕЛЬНЫЙ (грам.) қарсылықты; п. союз қарсылықты жалғаулық (но, же *т. б.*).

ПРОТИ́ВНИК, *ж.* противница 1) қарсы жақ; 2) жау.

ПРОТИ́ВНО адам көргісіз, жексұрын.

ПРОТИ́ВНЫЙ, вен *нар.* 1) жексұрын; 2) қарсы.

ПРОТИВОВЕ́С қарама-қарсы; в п. чьему-либо утверждению выставить свое предложение біреудің айтқанына қарсы өз ұсынысын айту.

ПРОТИВОВОЗДУ́ШНЫЙ ауа шабуылына қарсы.

ПРОТИВОГА́З противогаз.

ПРОТИВОДЕ́ЙСТВИЕ қарсылық, қарсы әрекет, кедергі.

ПРОТИВОДЕ́ЙСТВОВАТЬ, ствую *несов.* қарсы қыймыл жасау, қарсылық көрсету, кедергі жасау.

ПРОТИВОЕСТЕ́СТВЕННЫЙ табиғи емес, дағдыдан тыс.

ПРОТИВОЗАКО́ННЫЙ, нен заңға қарсы, заңнан тыс; противозаконно *нар.*

ПРОТИВОПОКАЗА́НИЕ 1) қарсы күлік; 2) қолдануға болмайтын, ауруға жақпауын.

ПРОТИВОПОЛАГА́ТЬ *несов. см.* противопоставить.

ПРОТИВОПОЛО́ЖНЫЙ, жен қарама-қарсы, қарсы жақтан, қайшы келетін.

ПРОТИВОПОСТА́ВИТЬ, ставлю *сов.* қарсы қою, салыстырып қарау.

ПРОТИВОПОСТАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* противопоставить.

ПРОТИВОРЕЧИ́ВЫЙ, чив қайшы, үйлеспей жатқан.

ПРОТИВОРЕ́ЧИЕ қайшылық.

ПРОТИВОРЕ́ЧИТЬ, речу *несов.* қайшы келу, қарсы келу.

ПРОТИВОСТОЯ́ТЬ, стою *несов.* қарсы тұру.

ПРОТИВОТА́НКОВЫЙ танкке қарсы; п. ров. танкке қарсы ор; противотанковое ружье танкке қарсы ататын мылтық.

ПРОТИВОЦЫНГО́ТНЫЙ құр құлақ ауруын жазатын.

ПРОТИВОЯ́ДИЕ удың қайтарғышы.

ПРОТИРА́ТЬ *несов. см.* протереть.

ПРОТИРА́ТЬСЯ *см.* протереться.

ПРОТИ́РКА 1) сүрту, үйкеу; 2) сүрткіш.

ПРОТИ́РОЧНЫЙ сүртетін, сүрту үшін керекті (зат).

ПРОТИ́СКАТЬ *сов.* итермелеп, ендіріп жіберу, қыстырып жіберу.

ПРОТИ́СКАТЬСЯ қысылып кіріп кету.

ПРОТИ́СКИВАТЬ *несов. см.* протискать.

ПРОТИ́СКИВАТЬСЯ *см.* протискаться.

ПРОТИ́СНУТЬ *сов.* тар ортадан, тығыз жерден сұғып өткізу.

ПРОТИ́СНУТЬСЯ қысылып өту, тар жерден өтіп шығу.

ПРОТКНУ́ТЬ *сов.* тесіп өткізу, түйреп өткізу.

ПРОТО́К мойын (екі ағын суды жалғайтын канал).

ПРОТОКО́Л протокол, мәжіліс хат.

ПРОТОКОЛИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* протокол жазу, мәжіліс хат жазу.

ПРОТОКОЛИ́СТ протоколшы, мәжіліс хат жазушы.

ПРОТОКО́ЛЬНЫЙ протоколдық.

ПРОТОЛКА́ТЬ *сов.* итеріп кіргізіп жіберу.

ПРОТОЛКА́ТЬСЯ 1) жарып шығу (топ арасынан), сығылып өтіп шығу; 2) сандалумен өткізу, босқа жүріп уақыт өткізу.

ПРОТОЛКНУ́ТЬ *сов. см.* протолкать.

ПРОТОЛКНУ́ТЬСЯ итермелеп кіру, итермелеп өту.

ПРОТОПИ́ТЬ, топлю *сов.* 1) жақсылап жағу; 2) ерітіп болу (майды).

ПРОТОПИ́ТЬСЯ ерітілу, еру (май т.).

ПРОТОПЛА́ЗМА протоплазма (өзекті зат ұлпасының маңызы).

ПРОТОПТА́ТЬ, топчу *сов.* таптап тоздыру, тесу.

ПРОТОПТА́ТЬСЯ тапталып болу, тақырлану, тозып жыртылу.

ПРОТОРГОВА́ТЬСЯ, гуюсь *сов.* саудадан зыян тарту, сыну.

ПРОТОРЕ́ННЫЙ даңғыл (жол т.).

ПРОТОРИ́ТЬ, торю *сов.* жүріп із салу, жол салу.

ПРОТОРЧА́ТЬ, рчу *сов.* ұзақ тұрып қалу, қақшыйып тұру.

ПРОТОТИ́П ең алғашқы үлгі.

ПРОТОЧИ́ТЬ, точу *сов.* қуыстау, жең тастау, тесіп тастау.

ПРОТО́ЧНЫЙ ағын (су жөнінде), ағын суы бар.

ПРОТРА́ВА 1) улау, улап тазарту (іс); 2) бояуды жалтырататын химиялық зат.

ПРОТРАВИ́ТЬ, влю *сов.* 1) қышқыл затпен күйдіру; 2) нәрсені дәрілеп өңдеу, істеу; 3) улап тазарту; 4) аңға ит қосу.

ПРОТРА́ВЛИВАНИЕ дәрілеу (улау).

ПРОТРА́ВЛИВАТЬ *несов. см.* протравить.

ПРОТРА́ВЛИВАТЬСЯ 1) қышқыл затпен күйдірілу; 2) химиялық затпен өңдеу; 3) химиялық затпен тазартылу, зиянсыздандырылу; 4) аңға ит қосып жүріп айрылып қалу.

ПРОТРАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* протравить.

ПРОТРЕЗВЕ́ТЬ *сов. см.* протрезвиться.

ПРОТРЕЗВИ́ТЬ, влю *сов.* мастығын тарқату, сергіту (мас кісіні ақылына келтіру).

ПРОТРЕЗВИ́ТЬСЯ мастығы тарқатылу.

ПРОТРЕЗВЛЕ́НИЕ айығу, айықтыру (мастықтан).

ПРОТРЕЗВЛЯ́ТЬСЯ *см.* протрезвиться.

ПРОТРУБИ́ТЬ, блю *сов.* даурықтыру, айқайлап жариялау, лақап тарату.

ПРОТРЯСТИ́, трясу *сов.* селкілдету, қалтырату.

ПРОТРЯСТИ́СЬ селкілдеу.

ПРОТУХА́ТЬ *несов. см.* протухнуть.

ПРОТУ́ХЛЫЙ пістеніп кеткен.

ПРОТУ́ХНУТЬ *сов.* сасып кету, шіріп кету.

ПРОТЫ́КАТЬ *сов.* шаншу, тесікілеу.

ПРОТЫКА́ТЬ *несов.* шаншып қою, түйреп қою.

ПРОТЫКА́ТЬСЯ шаншылу, түйрелу, шұрқ-шұрқ болу.

ПРОТЯ́ВКАТЬ *сов.* шәу ете қалу (күшік, иттер).

ПРОТЯ́ГИВАТЬ *несов. см.* протянуть.

ПРОТЯ́ГИВАТЬСЯ *см.* протянуться.

ПРОТЯЖЕ́НИЕ ұзыны, бойы (көлем, уақыт т.).

ПРОТЯ́ЖНЫЙ, жен созылған, ақырын жай ұзарған; **протяжно** *нар.*

ПРОТЯНУ́ТЬ *сов.* 1) созу, тарту, керу; ✦ **п. ноги** аяғын көсілу; 2) *перен.* өлу.

ПРОТЯНУ́ТЬСЯ созылу, көсілін жату.

ПРОУ́ЛОК, лка тығырық (көше).

ПРОУ́ЧИВАТЬ *несов. см.* проучить.

ПРОУ́ЧИВАТЬСЯ *см.* проучиться.

ПРОУЧИ'ТЬ, учу *сов.* 1) үйрету; 2) сазайын тарттыру, әкесін таныту.

ПРОУЧИ'ТЬСЯ оқумен болу, оқумен өткізу.

ПРОФАКТИ'В (профессиональный актив) кәсіпшілер одағының активі.

ПРОФА'Н профан, надан (еш нәрсе білмейтін адам).

ПРОФАНА'ЦИЯ профанация (нәрсені кеміту, қадірін білмеу, бағасын түсіру).

ПРОФАНИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* қорлау, аяқ асты қылу, қадірін кетіру.

ПРОФАНИ'РОВАТЬСЯ қорлану, аяқ асты болу.

ПРОФБИЛЕ'Т кәсіпшілер одағының билеті.

ПРОФДВИЖЕ'НИЕ кәсіпшілер одағының қозғалысы.

ПРОФЕССИОНА'Л профессионал (бір нәрсені кәсіп қылған кісі).

ПРОФЕССИОНАЛИ'СТ кәсіпшілер қозғалысының белсендісі.

ПРОФЕССИОНА'ЛЬНЫЙ кәсіпшілікке байланысты, мамандыққа байланысты.

ПРОФЕ'ССИЯ кәсіп.

ПРОФЕ'ССОР профессор (жоғарғы оқу орнының жоғары дәрежелі ғылми атағы бар оқытушысы, ғылым иесі, маман).

ПРОФЕ'ССОРСКИЙ профессорлық; **профессорская**, *род. п.* ой, *сущ.* профессорлар бөлмесі (жоғарғы мектепте оқытушылар тынығатын бөлме).

ПРОФЕССУ'РА профессорлар.

ПРОФИЛА'КТИКА профилактика, аурудың алдын ала қолданатын шаралар.

ПРАФИЛАКТИ'ЧЕСКИЙ профилактикалық.

ПРОФИЛИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* бағытын ашу, кескінін дұрыстау (техн.).

ПРО'ФИЛЬ *м.* профил 1) кісінің тағы басқаның көлденең қарағандағы кескіні; 2) бір мамандықтың негізгі тарауы.

ПРОФИЛЬТРОВА'ТЬ, трую *сов.* сүзу, сүзекімен тазарту; *перен.* тексеру, сынау, сайлап алу.

ПРОФИЛЬТРОВА'ТЬСЯ 1) сүзіліп тазартылу; 2) толық тексерілу.

ПРОФИЛЬТРО'ВЫВАТЬ *несов. см.* **профильтровать.**

ПРОФИЛЬТРО'ВЫВАТЬСЯ *см.* **профильтроваться.**

ПРОФКО'М (профсоюзный комитет) оқу орындарында кәсіпшілік одағының комитеті.

ПРОФЛИ'НИЯ кәсіпшілік одағы қозғалысының жолы.

ПРОФО'РГ (профсоюзный организатор) кәсіпшілер одағының ұйымдастырушысы.

ПРОФОРГАНИЗА'ЦИЯ кәсіпшілер ұйымы.

ПРОФО'РМА сырт көрініс (ішкі мазмұны жоқ).

ПРОФСОЮ'З кәсіпшілер одағы.

ПРОФУПОЛНОМО'ЧЕННЫЙ кәсіпшілер одағының уәкілі.

ПРОФШКО'ЛА кәсіпшілік мектеп.

ПРОХА'ЖИВАТЬ *несов.* жүру, әрлі-берлі жүру.

ПРОХА'ЖИВАТЬСЯ әрлі-бері жүру, қыдыру.

ПРОХВАТИ'ТЬ, хвачу *сов.* 1) өтіп кету, ұстап қалу (суық т. б.); 2) *перен.* біреудің қатесін ашып қатты сынау.

ПРОХВА'ТЫВАТЬ *несов. см.* **прохватить.**

ПРОХВА'ТЫВАТЬСЯ 1) суыққа шалыну, суыққа қармалу; 2) қатты сыналу.

ПРОХВОРА'ТЬ *сов.* ауырып тұру.

ПРОХВО'СТ арамза, алаяқ.

ПРОХЛА'ДА салқын, қоңыр салқын.

ПРОХЛА'ДЕЦ: работать с прохладцем ықылассыз істеу, немқұрайды істеу.

ПРОХЛАДИ'ТЕЛЬНЫЙ, лен салқындатқыш, ыстық басқыш; **п. напиток** сусын.

ПРОХЛАДИ'ТЬ, хлажу *сов.* салқындату.

ПРОХЛАДИ'ТЬСЯ салқындау.

ПРОХЛА'ДНЫЙ, ден қоңыр салқын, салқын.

ПРОХЛАЖДА'ТЬ *несов. см.* **прохладить.**

ПРОХЛАЖДА'ТЬСЯ 1) салқындау; 2) ештемеден мұқсыз, қаперсіз

өмір сүру, бірдемені жалқауланып істеу.

ПРОХЛО'ПАТЬ *сов.* 1) қағумен өткізу (уақыт т.); 2) аңғармай, байқамай өткізіп алу.

ПРОХЛО'ПЫВАТЬ *несов. см.* прохлопать.

ПРОХО'Д 1) жол; 2) өтетін жер; **задний п.** (анат.) көтен; **прохода нет** маңынан тыныш өте алмайсың, маза бермейді; **прохода не давать** маза бермеу, қыр соңынан қалмау.

ПРОХОДИ'МЕЦ, мца, *ж.* **проходимка** сұм-сұрқыя, сұмпайы.

ПРОХОДИ'ТЬ, хожу *сов.* өту.

ПРОХОДНО'Й өтетін, екі жағы да ашық; ✦ **п. двор** кім көрінгеннің келіп кететін жері.

ПРОХО'ДЧИК шахтада үңгуші жұмысшы.

ПРОХО'ЖИЙ *род. п.* **его**, *сущ.* жүргінші.

ПРОХРИПЕ'ТЬ, плю *сов.* қырылдап сөйлеу.

ПРОЦАРА'ПАТЬ *сов.* 1) тырнап алу; 2) сызып із түсіру.

ПРОЦВЕТА'НИЕ өркендеу, жетілу, толықсу.

ПРОЦВЕТА'ТЬ *несов.* өркендеу, гүлдену, жетілу, толықсу.

ПРОЦЕДИ'ТЬ, цежу *сов.* сүзу, сүзгіден өткізу.

ПРОЦЕДУ'РА процедура: 1) істі орындау тәртібі, істі орындау түрі; 2) емдеу ісінің барысы.

ПРОЦЕ'ЖИВАТЬ *несов. см.* процедить.

ПРОЦЕ'ЖИВАТЬСЯ сүзілу, сүзгіден өткізілу.

ПРОЦЕ'НТ процент (жүздің бірі).

ПРОЦЕ'СС процесс: 1) бір істің табиғи жолмен барысы; 2) сот ісінің жүргізілу тәртібі, реті.

ПРОЦЕ'ССИЯ топ жүріс (көпшіліктің сан-сан болып тізіліп жүрген сәулетті жүрісі).

ПРОЦЕССУА'ЛЬНЫЙ сот ісін жүргізуге арналған.

ПРОЦИТИ'РОВАТЬ, рую *сов.* **к цитировать** цитать келтіру.

ПРОЧЕ'РКИВАТЬ *несов. см.* прочеркнуть.

ПРОЧЕ'РКИВАТЬСЯ сызылу.

ПРОЧЕРКНУ'ТЬ *сов.* сызып тастау.

ПРОЧЕРТИ'ТЬ, черчу *сов.* сызып алу.

ПРОЧЕ'РЧИВАТЬ *несов.* сызу, сызып алу.

ПРОЧЕСА'ТЬ, чешу *сов.* 1) тарап тазарту; 2) тырнап алу, қасып қанату; 3) сүзіп шығу.

ПРОЧЕ'СТЬ, чту *сов.* оқып шығу.

ПРОЧЕ'СЫВАТЬ *несов. см.* прочесать.

ПРОЧЕ'СЫВАТЬСЯ тырналып қанау, таралып тазартылу.

ПРОЧЁТ есептен жаңылысу.

ПРО'ЧИЙ басқа, қалғаны; ✦ **между прочим** *вводн. слово* айтпақшы, айтқандай-ақ *д. м.*

ПРОЧИ'СТИТЬ, чищу *сов.* тазарту, аршу.

ПРОЧИ'СТКА тазарту, тазалау.

ПРОЧИТА'ТЬ *сов. см.* прочесть.

ПРОЧИ'ТЫВАТЬ *несов.* оқып шығу.

ПРОЧИЩА'ТЬ *несов. см.* прочистить.

ПРОЧИЩА'ТЬСЯ тазару, аршылу.

ПРО'ЧНЫЙ, чен берік, орнықты, мықты; **прочно** *нар.*

ПРОЧТЕ'НИЕ оқу, оқып шығу.

ПРОЧУ'ВСТВОВАТЬ, ствую *сов.* сезіп білу, жақсы ұғыну.

ПРОЧЬ *нар.* былай, аулақ, жоғал. *д. м.*; **руки п.!** қолыңды тарт!

ПРОШЕ'ДШИЙ өткен, бұрын болған.

ПРОШЕ'НИЕ (устар.) арыз, өтініш.

ПРОШЕПТА'ТЬ, шепчу *сов.* сыбырлау, сыбырлап айту.

ПРОШЕ'СТВИЕ: по прошествии (книжн.) өткесін, өткеннен кейін *д. м.*

ПРОШИБА'ТЬ *несов. см.* прошибить.

ПРОШИБИ'ТЬ, шибу *сов.* ұрып сындыру.

ПРОШИВА'ТЬ *несов. см.* прошить.

ПРОШИВА'ТЬСЯ 1) түйреп тігілу; 2) дөңгелектеліп немесе сәнделіп тесілу (металл).

ПРОШИ'ВКА 1) тігу; 2) бұрмелі тігін (киімнің етегін, омрауын бұрмелеп тігу); 3) металға түрлі тесіктер жасайтын тескіш құрал.

ПРОШИПЕ′ТЬ, плю *сов.* ысылдау (жылан т. б.), шыжылдау.

ПРОШИ′ТЬ, шью *сов.* ар жағына өткізе тігу.

ПРОШЛОГО′ДНИЙ былтырғы, өткен жылы; ✦ **как прошлогодний снег** түк керегі жоқ, маңызы жойылған *д. м.*

ПРО′ШЛЫЙ өткен, бұрын болған.

ПРОШМЫ′ГИВАТЬ *несов. см.* прошмыгнуть.

ПРОШМЫГНУ′ТЬ *сов.* жылт беру.

ПРОШНУРОВА′ТЬ, рую *сов.* бауын өткізу, шнурлау.

ПРОШНУРО′ВЫВАТЬ *несов.* шнурлау, бауын өткізу.

ПРОШПАКЛЕВА′ТЬ, клюю *сов.* шпаклевка жасау (еденді сырлау алдында басқа бір қою затпен сылап жарық-тесігін бітеу).

ПРОШПАКЛЕВЫВАТЬ *несов. см.* прошпаклевать.

ПРОШТРА′ФИТЬСЯ, флюсь *сов.* қателесу, жаңылысу.

ПРОШТУДИ′РОВАТЬ, рую *сов.* әбден оқып түсіну, қайталау пысықтау.

ПРОШУМЕ′ТЬ, млю *сов,* күілдеп басылу, айқайлап басылу.

ПРОЩА′Й қош; қош, сау бол.

ПРОЩА′ЛЬНЫЙ ақырғы қоштасардағы.

ПРОЩА′НИЕ қоштасу.

ПРОЩА′ТЬ *несов.* кешіру, ғафу ету.

ПРОЩА′ТЬСЯ 1) кешірілу, ғафу етілу; 2) қоштасу.

ПРОЩЕ′НИЕ кешіру, кешу, ғафу ету.

ПРОЩУ′ПАТЬ *сов.* сыйпалап табу, білу; *перен.* алдын ала байқау, тамырын ұстау.

ПРОЩУ′ПЫВАТЬ *несов. см.* прощупать.

ПРОЩУ′ПЫВАТЬСЯ сыйпалаумен табылу; *перен.* байқалу.

ПРОЭКЗАМЕНОВА′ТЬ, ную *сов.* экзамен алу, іміхан алу, сынау, сыннан өткізу.

ПРОЭКЗАМЕНОВА′ТЬСЯ экзамен беру, іміхан ұстау.

ПРОЭ′КТ *см.* проект.

ПРОЯВИ′ТЕЛЬ *м.* фотография ісінде шыныға түсірген суретті ашып көрсететін химиялық состав, қанықтырғыш.

ПРОЯВИ′ТЬ, влю *сов.* көрсету, байқату.

ПРОЯВИ′ТЬСЯ көріну, байқалу.

ПРОЯВЛЕ′НИЕ көрсету, көріну, білдіру, біліну.

ПРОЯВЛЯ′ТЬ *несов. см.* проявить.

ПРОЯВЛЯ′ТЬСЯ *см.* проявиться.

ПРОЯСНЕ′НИЕ айқындау, жадырау.

ПРОЯ′СНЕТЬ *сов.* ашылу, жадырау.

ПРОЯСНЕ′ТЬ *сов.* жадырау.

ПРОЯ′СНИТЬСЯ *см.* проя′снеть.

ПРОЯСНИ′ТЬСЯ *см.* проясне′ть.

ПРОЯСНЯ′ТЬСЯ *см.* проясниться.

ПРУД бөгет, тоған.

ПРУДИ′ТЬ, пружу *несов.* тоған салу, бөгеу.

ПРУДИ′ТЬСЯ бөгелу, тоғандалу.

ПРУДОНИ′ЗМ прудонизм (ұсақ буржуазияшыл ағымның бір түрі).

ПРУЖИ′НА серіппе.

ПРУЖИ′НИТЬ, жиню *несов.* солқылдату, серіптіру.

ПРУЖИ′НИТЬСЯ солқылдату, серпілу.

ПРУЖИ′ННЫЙ серіппелі.

ПРУСА′К қызыл тарақан.

ПРУССАКИ′, ов *мн.* (*ед.* пруссак, *ж.* пруссачка) Пруссияда туғандар, немістер.

ПРУТ шыбық (тал, темір т. б. шыбық).

ПРУ′ТИК *уменьш.* шыбықша, кішкене шыбық.

ПРЫГ *в знач. сказ.* қарғыды *д. м.*; п. в кусты жылт беріп бұтаға секіріп түсті, кіріп кетті *д. м.*

ПРЫ′ГАТЬ *несов.* ырғу, қарғу, секіру.

ПРЫ′ГНУТЬ, прыгну′ть *сов. см.* прыгать.

ПРЫГУ′Н секіргіш, секектеген, жылмақай.

ПРЫГУ′НЧИК қосаяқ сыяқты, сүт емушілер тобына қосылатын жануар.

ПРЫЖО′К, жка қарғу, секіру.

ПРЫ'СКАТЬ *несов. см.* **прыснуть.**

ПРЫ'СКАТЬСЯ 1) өзіне бұрку (ішті суды); 2) шашырату, шалпылдату.

ПРЫ'СНУТЬ *сов.* 1) бұрку, себу; 2) кенет бұрқ ете қалу (мыс., жараның қаны).

ПРЫ'ТКИЙ, ток сергек, шыйрақ пысық.

ПРЫТЬ *ж.* шапшаңдық, жылдамдық, пысықтық, шыйрақтық.

ПРЫЩ безеу.

ПРЫ'ЩИК *уменьш.* безеу.

ПРЮНЕ'ЛЬ *ж.* прюнель (киім тысына яки әбзел тыстауға қолданылатын жүннен яки жібектен істелген мата).

ПРЯДЕ'НИЕ иіру.

ПРЯ'ДЕНЫЙ иірілген, иіріліп істелген.

ПРЯДИ'ЛЬНЫЙ иіретін; **п. станок** ұршық станок.

ПРЯДИ'ЛЬНЯ иіретін орын (өндіріс).

ПРЯДИ'ЛЬЩИК, *ж.* прядильщица жүн иіруші, ұршықшы.

ПРЯ'ДКА *уменьш. см.* **прядь.**

ПРЯДЬ *ж.* 1) шүйке; 2) иірілген жіп.

ПРЯ'ЖА иірген жіп, иіріп жатқан жіп.

ПРЯ'ЖКА ілгек, қаптырма.

ПРЯ'ЛКА ұршық, аяқпен басатын ұршық.

ПРЯМИКО'М *нар.* төтелеп, турасынан.

ПРЯ'МО *нар.* түзу, тура, тіке, тік.

ПРЯМОЕ'ЗЖИЙ төте, тура, тік (жол т.).

ПРЯМО'Й, прям тура, тіке, анық т. б.; **прямое сообщение** тура жол (жолда түсіп-мінетіні жоқ); **прямой человек** қалтқысыз, тура кететін адам; **прямая речь** (грам.); төл сөз **прямое дополнение** (грам.) тура толықтауыш; **прямое значение** тура мағна.

ПРЯМОКРЫ'ЛЫЙ түзу қанатты; **прямокрылые** алдыңғы қанаты ірі, сүйексіз жануарлар тобы (шегіртке, тарақан т. б.).

ПРЯМОЛИНЕ'ЙНЫЙ тура сызықты; *перен.* тура, қулық-сұмдығы жоқ.

ПРЯМОТА' туралық, бұрылмайтындық, дұрыстық.

ПРЯМОУГО'ЛЬНИК (матем.) тік бұрышты төртқіл.

ПРЯМОУГО'ЛЬНЫЙ тік бұрышты.

ПРЯ'НИК пряник (тәтті нан).

ПРЯ'НЫЙ ашқылтым.

ПРЯ'СЛО 1) шарбақ, шетеннің бір қанаты; 2) ұршықтың басы (кірескіресі, қабат-қабаты, жолдың аяғы, ізі т. б.).

ПРЯСТЬ, пряду *несов.* иіру (жіпті).

ПРЯ'СТЬСЯ иірілу (жіп).

ПРЯ'ТАТЬ, прячу *несов. к* спрятать; жасыру, тығу; **п. концы** қылмыстың ізін жою.

ПРЯ'ТАТЬСЯ жасырыну, тығылу.

ПРЯ'ТКИ, ток *мн.* жасырынбақ; **играть в п.** жасырынбақ ойнау.

ПРЯ'ХА ұршықшы, жіп иіретін әйел.

ПСАЛО'МЩИК (церк.) псаломщик, аятшы.

ПСАЛТЫ'РЬ *ж.* (церк.) христианның дін кітабының аты.

ПСА'РНЯ ит қора (аңшы итті сақтайтын қора).

ПСАРЬ *м.* ит бағушы, ит күтушісі.

ПСЕ'ВДО біріккен сөзде «жалған», «өтірік» деген ұғым беретін қосымша; **псевдонаука** жалған ғылым.

ПСЕВДОНИ'М псевдоним (біреудің жасырын аты).

ПСИ'НА *м.* и *ж.* 1) ит еті, ит жүні, ит иісі; 2) үлкен төбет.

ПСИ'НЫЙ иттікі, итте болатын.

ПСИХИА'ТР (мед.) жындыларды емдейтін дәрігер.

ПСИХИАТРИ'ЧЕСКИЙ (мед.): **психиатрическая лечебница** жындылар емделетін аурухана.

ПСИ'ХИКА психика (кісінің рухани күйі және ішкі сезімі).

ПСИХИ'ЧЕСКИЙ психикалық; **психические особенности** психикалық өзгешелігі; **психические болезни** кісінің мый жүйесіне зақым келгеннен болған ауру; **психически** *нар.*

ПСИХО'З ақылынан айрылу (ауру).

ПСИХО'ЛОГ психолог (кісінің психологиясын білетін адам, маман).

ПСИХОЛО'ГИЯ психология: 1) кі-

сінің рухани жағын зерттейтін ғылым; 2) кісінің ішкі сезімдері; 3) әдеттері, дағдылары, рухани қылықтары.

ПСИХОНЕВРО́З (мед.) психоневроз (нерв системасының ауруы).

ПСИХОПА́Т *ж.* психопатка есі ауысқан, есалаң.

ПСИХОПАТО́ЛОГ психопатолог (психопатологияның маманы).

ПСИХОПАТОЛО́ГИЯ (мед.) психопатология (жындылық ауруы туралы ғылым).

ПСИХОТЕ́ХНИКА психотехника (кісінің кейбір кәсіп саласына жарайтын, жарамайтынын ашатын, психологияның қызмет шарттарын тексеретін бөлімі).

ПСО́ВЫЙ иттікі; **псовая охота** тазымен аңға шығу.

ПТА́ШКА *см.* **птичка.**

ПТЕНЕ́Ц, нца балапан.

ПТИ́ЦА құс; **важная п., не велика п., что за п.** ой шіркін ай, бола қалған екен *д. м.*; ✦ **стреляная п.** тесік өкпе, аққаптал, талайды көрген.

ПТИЦЕВО́Д құс өсіруші маман.

ПТИЦЕВО́ДСТВО құс асырау, құс шаруашылығы.

ПТИЦЕЛО́В құс аулаушы (көбінесе сайрайтын құс т.).

ПТИЦЕЛО́ВСТВО құс аулау кәсібі (көбінесе сайрайтын құс т.).

ПТИ́ЧИЙ, чьего құстың; **п. клюв** құстың тұмсығы; **с птичьего полета** жоғарыдан бәрін де көре алатын жерден.

ПТИ́ЧКА *уменьш. и ласк.* 1) кішкене құс, торғай; 2) құсқанат белгі.

ПТИ́ЧНИК 1) құс қамайтын күрке; 2) құс устаушы.

ПУ́БЛИКА халық.

ПУБЛИКА́ЦИЯ жариялау, білдіру.

ПУБЛИКОВА́ТЬ, кую *несов.* білдіру, жариялау.

ПУБЛИЦИ́СТ, *ж.* публицистка публицист (қоғам-саяси мәселелерінің қайраткері).

ПУБЛИ́ЧНЫЙ 1) жұрт алдында, көпшілік алдында, ашықтан ашық; 2) халық үшін, жұрт үшін; **публично** *нар.*

ПУ́ГАЛО қарақшы.

ПУГА́ТЬ *несов. к* **испугать** и *к* **пугнуть**; қорқыту, үркіту.

ПУГА́ТЬСЯ қорқу, үрку.

ПУГА́Ч тарсылдақ (ойыншық мылтық).

ПУГЛИ́ВОСТЬ қорқақтық, үркектік.

ПУГЛИ́ВЫЙ, лив үркек, қорқақ; **пугливо** *нар.*

ПУГНУ́ТЬ *сов.* үркіту, қорқыту.

ПУ́ГОВИЦА түйме.

ПУ́ГОВКА *уменьш.* кішкене түйме.

ПУД (устар.) пұт (40 қадақ).

ПУ́ДЕЛЬ *м.* пудел (бұйра жүнді кішкене ит тұқымы).

ПУ́ДИНГ пудинг (нан, күріш салып тәттілеп пісірген ас).

ПУДОВИ́К пұттық: 1) пұттық кір, 2) бір пұттық зат сыятын ыдыс.

ПУ́ДРА опа, далап; **сахарная пудра** қанттың ұнтағы.

ПУ́ДРИТЬ, рю *несов. к* **напудрить**; опалау, опа жағу.

ПУ́ДРИТЬСЯ опа жағыну.

ПУЗА́ТЫЙ, зат 1) жуан қарын, шерміш қарын, шерміген; 2) іші бүйірлі (ыдыс т. б.).

ПУ́ЗО (простореч.) құрсақ, қарын, іш.

ПУЗЫРЕ́К, рька 1) кішкене шөлмек, шыны, сауыт; 2) *уменьш.* қуық, қуықша; 3) күлдіреп шыққан жер.

ПУЗЫ́РИТЬСЯ, рюсь *несов.* күлдіреу, торсыю (жара); *перен.* ернін бұртыйту, өкпелеу.

ПУЗЫ́РЬ *м.* қуық, торсылдақ (хайуанатта), торсық; **мыльный п.** сабынның көпіршіген көбігі.

ПУК бір байлам, бір уыс, бір буда.

ПУЛЕВО́Й оқтікі; **пулевое ранение**; оқтың жаралауы.

ПУЛЕМЕ́Т пулемет.

ПУЛЕМЕ́ТНЫЙ пулеметтікі.

ПУЛЕМЕ́ТЧИК пулеметші.

ПУЛО́ВЕР пуловер (жеңсіз фуфайка).

ПУЛЬВЕРИЗА́ТОР пульверизатор, бүріккіш.

ПУЛЬВЕРИЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* пульверизатормен бүрку.

ПУ́ЛЬМАНОВСКИЙ: п. вагон пульман вагоны.

ПУ́ЛЬПА тістің ішкі жұмсақ еті.

ПУЛЬС тамыр; **биение пульса** тамыр соғу.

ПУЛЬТ пульт (нота қоятын тақта).

ПУ́ЛЯ оқ.

ПУНКТ: пункт 1) орын; 2) текстің, заңның т. б. бөлімі, буыны.

ПУНКТИ́Р пунктир, пуктемен белгіленген сызық.

ПУНКТИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* пунктирмен сызу.

ПУНКТУА́ЛЬНЫЙ, лен дәл, дәлме-дәл; **пунктуально** *нар.*

ПУНКТУА́ЦИЯ тыныс белгілері.

ПУНЦО́ВЫЙ қан қызыл, күрең қызыл.

ПУНШ пунш (ромнан қайнатып жасаған арақ).

ПУП кіндік.

ПУПОВИ́НА кіндік.

ПУРГА́ қатты, қарлы боран.

ПУРИ́ЗМ пуризм (тілдің тазалығын сақтауға тырысып, жаңа сөзге, стильге қарсы тұрушылық).

ПУРИ́СТ пурист (пуризмді жақтаушы).

ПУРИТА́НИН, *ж.* **пуританка** (истор.) пуритан (католик дінінің қалдығынан тазартуды мақсат еткен ағылшындардың діни-саяси қозғалысына қатысушы).

ПУ́РКА пурка (астықтың, дәннің тазалығын айыратын аспап).

ПУ́РПУР ойран (күрең қызыл бояу).

ПУ́РПУ́РНЫЙ күрең қызыл.

ПУРПУ́РОВЫЙ күрең қызыл.

ПУСК жіберу, жүгіру, ашылу; **пуск завода** заводтың алғашқы рет ашылуы.

ПУ́ЩЕННЫЙ *пов. накл. от* **пустить**: 1) жібер, қоя бер; 2) мейлі *д. м.*

ПУСКА́ТЬ *несов. см.* **пустить**.

ПУСКА́ТЬСЯ *см.* **пуститься**.

ПУСКОВО́Й жіберетін, іске қосылатын.

ПУСТЕЛЬГА́ бөктергі.

ПУСТЕ́ТЬ *несов.* босау, бос қалу.

ПУСТИ́ТЬ, пущу *сов.* жіберу, босату, кіргізу, жүргізу т. б.; **п. ночевать** қондыру; **п. завод** заводты жүргізу; **п. в работу** жұмысқа жарату; **п. поезд под откос** поезды құлату; **п. ко дну** суға батыру; **п. слух** хабар тарату, сөз тарату; **п. кровь** қан алу; **п. по миру** қайыр суратып жіберу; **п. корни** тамырлану.

ПУСТИ́ТЬСЯ: **п. в дорогу** жолға шығу; **п. бежать** жүгіріп ала жөнелу; **п. на хитрость** айлаға салу.

ПУСТОВА́ТЫЙ, ват бос, бостау (маңызсыздау); **пустовато** *нар.*

ПУСТОВА́ТЬ, стую *несов.* бос қалу.

ПУСТОГОЛО́ВЫЙ ахмақ, мыйсыз.

ПУСТОЗВО́Н тоңқылдақ.

ПУСТОЗВО́НИТЬ, звоню *несов.* бос мылжыңдау.

ПУСТО́Й, пуст бос, құр; **пустое занятие** керексіз, пайдасыз іс; **пустая порода** ішінде металы жоқ руда қоспасы; **вернуться с пустыми руками** құр қайту; **пустое место**; *перен.* түкке тұрмайтын кісі, — қарақшы; **переливать из пустого в порожнее** пайдасыз нәрсемен шұғылдану, бос сөзбен әуре болу.

ПУСТОМЕ́ЛЯ *м.* и *ж.* мылжың, көбік ауыз, көк ауыз.

ПУСТОПОРО́ЖНИЙ бос қалған; *перен.* маңызсыз, мәнсіз, еш нәрсеге тұрмайтын.

ПУСТОСЛО́В мылжың, көк езу.

ПУСТОСЛО́ВИТЬ, влю *несов.* мылжыңдау, босқа сөйлеу.

ПУСТОТА́ 1) қуыс, бос; 2) мағнасыз, құлықсыздық, енжарлық; **торричеллиева п.** торричелли қуысы (барометрде сынаптың жоғарғы жағындағы бос қуыс).

ПУСТОТЕ́ЛЫЙ қуыс денелі.

ПУСТОЦВЕ́Т бос гүл.

ПУСТО́ШКА (зоол.) бәбсек, сасық көкек, һүдһүд.

ПУ́СТОШЬ *ж.* алаңқы.

ПУСТЫ́ННИК тәркі дүние (дүниені талақ етіп, жалғыз өзі тұрушы сопы).

ПУСТЫ́ННЫЙ, нен елсіз, бос.

ПУСТЫ́НЯ шөл.

ПУСТЫ́РЬ *м.* алаң, бос қалған жер (үй салынбаған т. б.).

ПУСТЫ́ШКА 1) ішінде еш нәрсе жоқ бос нәрсе; 2) резинка емізік; 3) *перен.* ұшқалақ, мағнасыз кісі.

ПУСТЬ: п. придет келсін; **п. я ошибся** мейлі мен — ақ қателескен болайын; **они не хотят притти, пусть** келгісі келмейді екен, мейлі келмей-ақ қойсын *д. м.*

ПУСТЯ́К 1) болмашы; 2) түкке тұрмайтын; **пара пустяков** оп-оңай.

ПУ́ТАНИК өз бетімен, ештенені реттей алмайтын, былапыт.

ПУ́ТАНИЦА шатақ, шым-шытырық.

ПУ́ТАНЫЙ адасқан, шатасқан, шырмалған.

ПУ́ТАТЬ *несов.* 1) шатастыру, шиеленістіру, былықтыру; 2) жаңылысу; 3) тұсау (ат тұсау).

ПУ́ТАТЬСЯ 1) жаңылысу, шырмалу; 2) алжасу, қажу; 3) керексіз жерге қыстырылу.

ПУТЕ́ВКА путевка, жолдама қағаз, жол қағаз.

ПУТЕВОДИ́ТЕЛЬ *м.* жол көрсеткіш кітап, бір тексерілетін фәннің көрсеткіші.

ПУТЕВО́ДНЫЙ жол көрсететін, жетектейтін.

ПУТЕВО́Й жолдық; **п. журнал** жол журналы.

ПУТЕ́ЕЦ, тейца жолшы, темір жол қызметшісі, жұмысшысы, темір жол мектебінің оқушысы.

ПУТЁМ *предл. с род. п.* бірдемемен; **п. опроса населения** халықтан сұрап білгіп.

ПУТЕШЕ́СТВЕННИК, *ж.* **путешественница** саяхатшы, жиһангез, жолаушы.

ПУТЕШЕ́СТВИЕ ел кезу, саяхат жасау, сапар шегу.

ПУТЕШЕ́СТВОВАТЬ, ствую *несов.* ел кезу, саяхаттау.

ПУТИ́НА балық маусымы.

ПУ́ТНИК, *ж.* **путница** жолшы.

ПУ́ТНЫЙ жөнді, жөндем; **из этого ничего путного не выйдет** мұныңнан онды нәрсе шыға қоймас *д. м.*

ПУТЧ путч (аз адамдардың мемлекеттік төңкеріс жасауды мақсат қылған көтерілісі).

ПУ́ТЫ, пут *мн.* тұсау, тұсамыс; **железные путы** темір кісен.

ПУТЬ *м.* жол; **сбиться с пути** адасу; **счастливый п.** немесе; **счастливого пути** сапарың оң болсын, қайырлы сапар болсын *д. м.*; **заехать по пути** жолшыбай соғу; **п. держать** жолға шығу; **стоять на пути** біреудің жолына бөгет болу; **итти своим путем** өз жөніңмен кету, жайыңа жүру; **проводить в последний п.** ахырғы сапарға шығарып салу *д. м.* (өлік т.); **п.-дорога** жол, сапар *д. м.*; **млечный п.** құс жолы.

ПУФ 1) жұмсақ мебель, жұмсақ орындықты табуретка; 2) әйелдер костюміндегі қатпарлы бүрме; 3) жалған хабар, қауесет.

ПУХ мамық, құстың мамығы; **разбить в п. и прах** тас талқанын шығарып қыйрату, мүлде қыйрату.

ПУ́ХЛЫЙ, пухл томпыйған, ісінген.

ПУ́ХНУТЬ *несов.* ісу, ісіну.

ПУХОВИ́К мамық төсек, құс төсек.

ПУХО́ВКА опа жағынуға істелген үлпілдек нәрсе.

ПУХОВО́Й, пухо́вый түбіттен, мамықтан істелген.

ПУЧЕГЛА́ЗЫЙ адырақ көз, бадырақ көз.

ПУЧИ́НА ірім, оппа.

ПУ́ЧИТЬ, пучу *несов.* 1) тырсыю, кеуіп ісініп кету; 2) адырайту, бадырайту (көзін).

ПУ́ЧИТЬСЯ ісіну, быртыю.

ПУЧКОВА́ТЫЙ байламды (өсімдік).

ПУЧО́К, чка бір бума, бір байлам, бір буда.

ПУШБО́Л (спорт.) пушбол (диаметрі екі метрге шейін болатын үлкен былғары доп).

ПУ́ШЕЧНЫЙ зеңбіректікі; **пушечное ядро** зеңбіректің оғы ✦ **пушечное мясо** қырылуға жіберілген әскер.

ПУШИ́НКА түбіттің бір түгі, мамық.

ПУШИ́СТЫЙ, шист үлпілдек, жұмсақ, мамықтай.

ПУШИ́ТЬ, пушу *несов.* жұмсату, түту, ✦ үрсу, соғу.

ПУ́ШКА зеңбірек.

ПУШКА́РЬ *м.* зеңбірекші.

ПУШКИНИА́НА Пушкиниана (Пушкин туралы әдебиет және Пушкин шығармалары баспасы).

ПУШКИНИ́СТ пушкинист (Пушкин шығармаларын зерттеуге маман әдебиетші).

ПУШНИ́НА аң терісі.

ПУШНО́Й *прил. к* **пушнина.**

ПУШО́К, шка жас түбіт, жас мамық.

ПУШО́НКА қайнатылған ізбес.

ПУ́ЩА қалың ағаш, ну тоғай.

ПУ́ЩЕ *нар.* онан бетер; **заплакал еще пуще** онан бетер жылады.

ПУЩИЙ: для пущей важности аса маңыз беру үшін.

ПФЕ́ННИГ пфенниг (марканың жүзден бірі (Германия ақшасы).

ПЧЕЛА́ ара; пчёлка *уменьш.* и *ласк.*

ПЧЕЛИ́НЫЙ аранікі.

ПЧЕЛОВО́ДСТВО ара шаруашылығы.

ПЧЕ́ЛЬНИК ара ұясы салынған жер, омарта.

ПШЕНИ́ЦА бидай.

ПШЕНИ́ЧКА *ласк.* бидай.

ПШЕНИ́ЧНЫЙ бидайдікі; **пшеничная мука** бидай ұны.

ПШЕ́ННЫЙ: пшённая каша тары ботқа.

ПШЕНО́ сөк, ақтаған тары.

ПШЮТ (пренебр.) кербез, ерсі кербез, шікірейген.

ПЫЖ 1) мылтық патронының тығыны; 2) өніп шықпайтын дән.

ПЫ́ЖИК тығыршықтай кісі, аласа бойлы, жуан кісі.

ПЫ́ЖИТЬСЯ, жусь *несов.* 1) қоқыраю, әлде қандай болу; 2) бірдемені істеуге барынша тырысу.

ПЫЛ ашу, қызулық; **в пылу гнева** ашу үстінде.

ПЫЛА́ТЬ *несов.* жалындау.

ПЫЛЕВИ́ДНЫЙ шаң тәрізді, тозаң тәрізді.

ПЫЛЕОЧИСТИ́ТЕЛЬ *м.* шаң тазартқыш.

ПЫЛЕСО́С тозаң тартқыш.

ПЫЛИ́НКА шаңның бүртігі.

ПЫЛИ́ТЬ, пылю *несов.* **к напылить** шандату, шаңын шығару.

ПЫЛИ́ТЬСЯ шаңға былғану, тозаң басу.

ПЫ́ЛКИЙ, пылок албырт, қызу.

ПЫЛЬ *ж.* шаң, тозаң; **пускать п. в глаза** *перен.* көзін бояу, алдау.

ПЫ́ЛЬНЫЙ, лен шанды, шаңға батқан.

ПЫЛЬЦА́ (бот.) гүлдің еркек ұрығы.

ПЫРНУ́ТЬ *сов.* түйреп алу, сұғып алу.

ПЫРЯ́ТЬ, ряю *несов. см.* **пырнуть.**

ПЫТА́ТЬ *несов.* 1) қыйнау, азаптау; 2) іздену; **п. свое счастье** бақытын сынау.

ПЫТА́ТЬСЯ байқап көру, талпыну, талаптанып көру.

ПЫ́ТКА қыйнау, азап, азаптау (тал бұрау салу т. б.).

ПЫТЛИ́ВЫЙ, лив талапты, білуге құмар; пытливо *нар.*

ПЫ́ТОЧНЫЙ азаптайтын, қыйнайтын; **пыточная скамья** қыйнау скамьясы.

ПЫ́ХАТЬ, пышу и пыхаю *несов.* бұрқырау; **печь пышет жаром** пештің қызу лебі келіп тұр; **щеки пышут здоровьем** қып-қызыл нарттай *д. м.*

ПЫ́ХНУТЬ *сов. см.* **пыхать.**

ПЫХТЕ́ТЬ, хчу *несов.* ырсылдау, пысылдау.

ПЫ́ШКА борсыйған жұмсақ нан.

ПЫ́ШНЫЙ, шен сәнді, салтанатты; **пышно** *нар.*

ПЬЕДЕСТА́Л пьедестал (ескерткіштің астына қойылатын негіз).

ПЬЕ́СА пьеса.

ПЬЕ́СКА *уменьш. см.* **пьеса.**

ПЬЯНЕ́ТЬ *несов.* мас болу, есеру.

ПЬЯ́НИЦА *м.* и *ж.* маскүнем.

ПЬЯ́НСТВО маскүнемдік.

ПЬЯ́НСТВОВАТЬ, ствую *несов.* ішкілікке салыну.

ПЬЯНЧУ́ГА *см.* пьяница.

ПЬЯ́НЫЙ, пьян мас.

ПЭР пэр (жоғары дворяндардың атағы).

ПЮПИ́ТР пюпитр нота қоятын стол).

ПЮРЕ́ *нескл. ср.* пюре (овощьтан жаншып, үгіп жасаған тамақ).

ПЯДЬ *ж.* сүйем.

ПЯ́ЛИТЬ, пялю *несов.* керіп сөзу (терінің, матаның.); **п. глаза** көзін адырайтып қарау.

ПЯ́ЛИТЬСЯ керілу, тартылу (тері, мата).

ПЯ'ЛЬЦЫ, ев *мн.* кергіш.

ПЯСТЬ *ж.* алақан сүйектері, сыбырлақ.

ПЯТА' 1) өкше, аяқ; 2) бірдеменің табаны, отырғызылатын асты; по пятам өкшелеп, ізбе-із; ахиллесова пята ахиллестің өкшесі (істің осал жағы, нашар жағы).

ПЯТА'К бес тыйын.

ПЯТАЧО'К, чка *см.* пятак.

ПЯТЕРИ'К бестік (ыдыс т. б.).

ПЯТЕРИКО'ВЫЙ бестік (мыс., бес путтық қап).

ПЯТЕРИ'ЧНЫЙ бестеп саналатын.

ПЯТЁРКА бестік, бес адам т. б.

ПЯТЕРНО'Й 1) бес есе көп; 2) бес бөлектен тұратын.

ПЯТЕРНЯ' шапалақ, жазылып тұрған алақан.

ПЯ'ТЕРО, ых *числ. кол.* бесеу.

ПЯТИАЛТЫ'ННЫЙ он бес тыйындық ақша.

ПЯТИДЕСЯ'ТНИК елулік.

ПЯТИДНЕ'ВКА бес күндік, бес күндік апта.

ПЯТИЛЕ'ТКА бесжылдық (план).

ПЯТИПА'ЛЫЙ бес бармақты.

ПЯ'ТИТЬ, пячу *несов.* к **попятить**; шегіндіру, артқа шегіндіру.

ПЯ'ТИТЬСЯ шегіну.

ПЯ'ТКА өкше, табан.

ПЯТНА'ТЬ *несов.* дақ түсіріп ластау; *перен.* біреуді былғау, абыройын төгу.

ПЯТНА'ШКИ доп ойынының бір түрі.

ПЯТНИ'СТЫЙ, нист теңбіл, шұбар.

ПЯ'ТНИЦА жұма.

ПЯТНО' дақ, таңба; *перен.* дақ, қорлық; родимое п. мең; и на солнце есть пятна мінсіз, дақсыз нәрсе болмайды (ондай-ондай ханның қызында да болады *д. м.*); белое п. (геогр.) ақ теңбіл (тексерілмеген, зерттелмеген жер).

ПЯ'ТНЫШКО *уменьш. и ласк.* кішкене дақ.

ПЯТО'К, тка бес дана (бірдей нәрсенің бес данасы).

Р

РАБ *м.* құл.

РАБА' *ж.* құн.

РАБОВЛАДЕ'ЛЕЦ, льца құл иемденуші, құл қожасы.

РАБОВЛАДЕ'ЛЬЧЕСКИЙ *прил. к* **рабовладелец**; рабовладельческое общество құл иеленуші қоғам.

РАБОВЛАДЕ'НИЕ құл иелену, құл иеленушілік.

РАБОЛЕ'ПИЕ *см.* **раболепство**.

РАБОЛЕ'ПНЫЙ, пен бас иғіш, көшеметшіл, жарамсақ; раболепно *нар.*; раболепно держать себя өзін құлдай төмен ұстау.

РАБОЛЕ'ПСТВО бас июшілік, жағымпаздық, көшеметшілік.

РАБОЛЕ'ПСТВОВАТЬ, ствую *несов.* бас ию, жарамсақтану, жалпаңдау, құрдай жорғалау, жағыну.

РАБО'ТА 1) жұмыс; іс, қызмет; 2) еңбек; взять в работу қолға алу, қысу; жұмысқа қосу; тезге салу.

РАБО'ТАТЬ *несов.* жұмыс істеу, қызмет қылу.

РАБО'ТНИК, *ж.* **работница** қызметкер, қызметші.

РАБОТОДА'ТЕЛЬ *м.* жұмыс беруші, тапсырушы; қызмет беруші.

РАБОТОРГО'ВЕЦ, вца құл сатушы; құлмен сауда жасаушы.

РАБОТОРГО'ВЛЯ құл сату, құл саудасы.

РАБОТОСПОСО'БНОСТЬ жұмысқа, іске жарамдылық, жұмысқа қабеттілік.

РАБОТОСПОСО'БНЫЙ жұмысқа, іске жарамды; қабеттті.

РАБОТЯ'ЩИЙ іскер, жұмысқа берілген, ерінбей-жалықпай жұмыс істей беретін кісі.

РАБО'ЧЕ-КРЕСТЬЯ'НСКИЙ жұмысшы-шаруа; Рабоче-Крестьянская власть жұмысшылар мен шаруалар өкіметі; Рабоче-Крестьянская Красная

Армия Жұмысшы-Шаруа Қызыл Армиясы.

РАБО'ЧИЙ[1], *род. п.* его, *сущ.* жұмысшы.

РАБО'ЧИЙ[2] *прил.* **р. день** жұмыс күні; **р. скот** жұмыс малы; **р. план** жұмыс жоспары; **рабочие руки** жұмысшылар; **рабочая сила** жұмысшы күші; жұмысшылар.

РА'БСКИЙ *прил. к* раб; **р. труд** құлдың еңбегі; рабски *нар.*

РА'БСТВО құлдық; *перен.* **он в полном рабстве у своих страстей** ол өз нәпсіне әбден құл болып алған.

РАБФА'К (рабочий факультет) рабфак, жұмысшылар факультеті.

РАБФА'КОВЕЦ, вца рабфак оқушысы.

РАБЫ'НЯ күң (әйел).

РА'ВВИН раввин (еврейлердің дін басшысы).

РАВЕЛИ'Н равелин (қорған сыртынан салынған қосымша үй, құрылыс).

РА'ВЕНСТВО 1) бірдейлік, теңбетеңдік, бара-барлық; 2) теңдік (право жағынан); **р. голосов** дауыстың бірдейлігі.

РАВНЕ'НИЕ теңелу; тегістелу, түзеу; **р. направо!** Оңға қатар түзеңдер!

РАВНИ'НА жазық дала, тегістік.

РАВНИ'ННЫЙ *прил. к* **равнина**; **р. рельеф** жазық жердің рельефі.

РАВНОБЕ'ДРЕННЫЙ екі жағы тең үш бұрыш (геометриялық пішін).

РАВНОВЕ'СИЕ 1) тең салмақтылық; **р. сил** күш теңдігі; **устойчивое р.** тұрақты қалып; 2) *перен.* бір қалыптылық, тұрақтылық; **сохранить душевное р.** сабырлық, абыржымау.

РАВНОДЕ'ЙСТВУЮЩИЙ тең әрекет етуші; **равнодействующая сила** тең күш, тең әрекет істеуші күш.

РАВНОДЕ'ЙСТВИЕ күн мен түннің теңелуі.

РАВНОДУ'ШИЕ көңіл сокпау, мейіл тартпау; немқұрайды қарау, салқын қарау.

РАВНОДУ'ШНЫЙ, шен немқұрайды қарайтын, салқын қарайтын, елікпейтін; **он ко всему равнодушен** ол барлығына немқұрайды қарайды; **равнодушно** *нар.*

РАВНОЗНА'ЧАЩИЙ тең мағналы, мәні бірдей, мағнасы бірдей, мәндес.

РАВНОЗНА'ЧНЫЙ *см.* **равнозначащий.**

РАВНОМЕ'РНОСТЬ бір келкілік, бір қалыптылық.

РАВНОМЕ'РНЫЙ, рен бір қалыпты, бір келкі; **равномерно** *нар.*

РАВНОПРА'ВИЕ теңдік, тең праволылық, тең құқықтылық.

РАВНОПРА'ВНЫЙ, вен тең праводы, тең құқықты.

РАВНОСИ'ЛЬНЫЙ, лен күші тең; пара-пар, бірдей.

РАВНОЦЕ'ННОСТЬ тең бағалылық.

РАВНОЦЕ'ННЫЙ, нен 1) тең бағалы; бағасы, нарқы, құны бірдей; 2) *перен.* бағасы, сапасы бірдей.

РА'ВНЫЙ, вен тең, бірдей, бара-бар; **равно** *нар.*

РАВНЯ'ТЬ *несов.* 1) теңеу, теңестіру; 2) бірдей қарау, бірдей көру, бірдей ету.

РАВНЯ'ТЬСЯ *несов.* 1) теңелу, бірдей болу; **где тебе р. со мной** сенмаған теңелер ме екенсің; 2) тең болу; **дважды два равняется четырем** екі жерде екі төртпен тең.

РАГУ' *нескл. ср.* рагу (туралған еттен жасалған тамақ).

РАД қуаныш, шат; риза; **сам не р.**, өзім де өкініштімін; **хоть р., хоть не р.** тілесеңде, тілемесеңде; **я очень р.** мен өте қуаныштымын.

РА'ДА рада 1) бұрынғы уақытта Украинада халық жыйналысы; 2) Украинада еңбекшілер депутаттарының советі; 1917 — 1919-жылдары Украинамен Белоруссиядағы контрреволюциялық, буржуазиялық ұлтшыл ұйымдардың аты.

РАДЕ'НИЕ 1) *см.* **радеть** (1-е знач.); 2) зікір (діни әдет).

РАДЕ'ТЬ *несов.* 1) қамқорлық қылу, қамын жеу; 2) зікір салу.

РАДЕХОНЕК, радёшенек *уменьш.* қуаныштымын, шат, мәз-майрам.

РА'ДИ *предлог с род. п.* бола, үшін; **р. дела** жұмыс үшін; **не р. ссоры** керісу үшін емес; **р. детей** балалар үшін; **р. тебя** саған бола.

РАДИА'ТОР радиатор: 1) мотордың суын суытатын аспап; 2) ішіне бу, жылы су жіберілген үй жылытатын труба; 3) сәуле қуатын өзіне тараратын орталық.

РАДИА'ЦИЯ сәуле қуатын шығару, жіберу, тарату.

РА'ДИЙ *м.* радий (жылылық және сәуле қуатын тарататын қасиеті бар металл, химиялық элемент).

РАДИКА'Л радикал: 1) (мат. и хим.); 2) (полит.) радикалдар партиясының мүшесі, капиталист мемлекеттерінде аздап буржуазия демократиялық реформасын жүргізуді талап ететін солшыл буржуазиялық саяси партияларды жақтаушы.

РАДИКАЛИ'ЗМ радикализм (радикалдардың саяси ағымы мен қозғалысы).

РАДИКА'ЛЬНЫЙ, лен 1) радикалдық (*см.* **радикал** 2-е значен.); 2) *перен.* тыңғылықты; негізгі; шешуші; **радикальная мера** тыңғылықты шара; 3) ұшқары, батыл; **р. человек** батыл адам; **радикально** *нар.*

РА'ДИО *нескл. ср.* радио; слушать р. радио тыңдау.

РАДИОВЕЩА'НИЕ радиомен хабар тарату; **комитет радиовещания** радиомен хабар тарату ісін басқаратын комитет.

РАДИОГРА'ММА радиограмма (радиомен берілген телеграмма).

РАДИО'ЛА радиола (ішінде радиоприемнигі, электропатефоны, репродукторы бар аппарат).

РАДИОЛО'ГИЯ радиология (радио және радио тектес заттардың әрекеті және сол заттарды пайдалану жөніндегі ғылым).

РАДИОПЕРЕДА'ЧА радио арқылы беру, радиохабар.

РАДИОПРИЁМНИК радиоприемник (радио хабарын алатын аппарат).

РАДИОТЕРАПИ'Я (мед.) радиотерапия (ауруды радиймен және радиоактив заттармен емдеу әмалы).

РАДИОТЕ'ХНИКА радиотехника: 1) электротехниканың радио зерттейтін бөлімі; 2) радио арқылы хабар, концерт т. б. беру техникасы, радио құралдарын жасау техникасы.

РАДИОУ'ЗЕЛ радиоузел (радио жұмысын басқаратын орын).

РАДИОФИЦИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* радиоландыру.

РАДИОФИЦИ'РОВАТЬСЯ радиоландырылу.

РАДИ'СТ радист (радио аппаратын басқарушы).

РА'ДИУС радиус: 1) (геом.) (кіндікті шеңбермен байланыстыратын тура сызық); 2) *перен.* аймақ, атрап; **МТС обслуживает колхозы в радиусе до 30 километров** МТС-ке төңірегіндегі 30 *км* жерге дейінгі колхоздар қарайды.

РА'ДОВАТЬ, дую *несов.* қуанту, шаттандыру.

РА'ДОВАТЬСЯ қуану, сүйіну, шаттану.

РА'ДОСТНЫЙ, тен қөңілді, қуанышты; **я слышал радостную весть** мен қуанышты хабар есіттім; **радостно** *нар.*

РА'ДОСТЬ қуаныш, сүйініш; **ах, р. моя!** ай, қалқа тайым-ай!

РА'ДУГА кемпірқосақ.

РА'ДУЖНЫЙ, жен, *прил. к* **радуга**; *перен.* сүйкімді, жылы, жағымды, үмітті; **будущее представилось ему в радужном свете** оған болашақ жылы-жарқын көрінеді; **радужные надежды** қуанышты үміт; **радужная оболочка** (анат.), көздің қарашығы.

РАДУ'ШИЕ ашық жүзділік, мейірімділік, жайдарылық.

РАДУ'ШНЫЙ, шен ашық жүзді, мейірімді, жайдары; **радушно** *нар.*

РАЁК, райка 1) суретті үлкейтіп түрлендіріп көрсететін жәшік; 2) театрдағы ең жоғарыдағы арзан орын; 3) (истор., театр.) қуыршақ театр.

РАЗ[1] 1) бір; 2) рет, қабат; **я два раза был там** мен онда екі рет болдым; **р., два, три** бір, екі, үш; **ни разу не ездили туда** ол жерге еш қашан (бір ретте) барып көрмедік; **в тот р.** сол кезде; **р. за разом** үздіксіз; **один р.** бір рет, бір күні; **р. навсегда** үзілді-кесілді, зінһар, мүлдем; **в самый р.** дер кезінде; **раз-другой** әрдәйім, бірнеше рет.

РАЗ[2] *союз* егер де; **р. не знаешь, не говори** егер білмейтін болсаң, — айтпай-ақ қой.

РАЗБАЗА'РИВАТЬ *несов. см.* **разбазарить.**

РАЗБАЗА'РИТЬ, рю *сов.* таратып жіберу, сатып жіберу, шашу, жоғалту, жою.

РАЗБА'ЛИВАТЬСЯ *несов. см.* **разболеться.**

РАЗБАЛОВА'ТЬ, лую *сов.* артық еркелету.

РАЗБА́ЛТЫВАТЬ[1] *несов. см.* разболтать[1].

РАЗБА́ЛТЫВАТЬ[2] *несов. см.* разболтать[2].

РАЗБА́ЛТЫВАТЬСЯ[1] *см.* разболтаться[1].

РАЗБА́ЛТЫВАТЬСЯ[2] *см.* разболтаться[2].

РАЗБЕ́Г *ед. м.* 1) *см.* разбежаться. (1-е знач.); 2) екпін, қарқын (жүгіру, қарғу, секіру).

РАЗБЕ́ГАТЬСЯ *сов.* ерсілі-қарсылы жүгіру; тым-тырақай қашу.

РАЗБЕГА́ТЬСЯ *несов. см.* разбежаться.

РАЗБЕЖА́ТЬСЯ, бегусь *сов.* 1) жүгіріп бару, бауыр жазу; **разбежавшись, перескочить канаву** жүгіріп барып, ордан қарғу; 2) бет-бетімен қашу.

РАЗБИВА́ТЬ *несов. см.* разбить.

РАЗБИ́ВКА 1) бөлу, сындыру; 2) (тип.). жолдың арасын алыстату.

РАЗБИНТОВА́ТЬ, тую *сов.* орағаң бинтті шешу, таркату.

РАЗБИНТОВА́ТЬСЯ шешіліп кету (бинт), бинті босау.

РАЗБИНТО́ВЫВАТЬ *несов. см.* разбинтовать.

РАЗБИНТО́ВЫВАТЬСЯ *см.* разбинтоваться.

РАЗБИРА́ТЕЛЬСТВО тексеру, қарау, зерттеу; **судебное р.** соттың іс қарауы.

РАЗБИРА́ТЬ *несов. см.* разобрать.

РАЗБИРА́ТЬСЯ *см.* разобраться.

РАЗБИ́ТЫЙ, бит 1) сынған, сынқырылған, уатылған, қыйратылған, айырылған, бөлінген, жарылған, бөлшектелген; 2) шаршап-шалдыққан, соғылған; 3) жеңілген, күл-талқаны шыққан; 4) үзілген (үміт); 5) *перен.* әлсізденген, рухы сөнген, болдырған.

РАЗБИ́ТЬ, разобью *сов.* 1) сындыру, жару, қыйрату, уату, айыру, бөлу; **р. голову** бас жару; **р. сто рублей** жүз сомды майдалау, айыру; **бурей разбило корабль** дауыл кемені қыйратты; 2) *перен.* орнату, отырту; **р. сад** бақша отырту; **р. палатку** шатыр тігу; 3) қайғырту, бақытсыздыққа ұшырату, көнілін жаралау; **р. счастье** бақытына қол сұғу; 4) жарым-жан қылу (паралич жөнінде); 5) талқаның шығару, жеңу; жеңіп шығу (таласта т. б.); **р. вдребезги врагов** народа халық жауларының күл-талқанын шығару.

РАЗБИ́ТЬСЯ уатылу, сыну, бүлінү, жарылу, бөліну, бұзылу, үзілу.

РАЗБОГАТЕ́ТЬ *сов.* баю.

РАЗБО́Й талау, тонау, шабу.

РАЗБО́ЙНИК, *ж.* **разбойница** талаушы, тонаушы.

РАЗБО́ЙНИЧАТЬ *несов.* талау, тонау.

РАЗБО́ЙНИЧЕСКИЙ *см.* разбойничий.

РАЗБО́ЙНИЧЕСТВО талау, тонау, талаушылық, тонаушылық.

РАЗБО́ЙНИЧИЙ, чьего *прил.* к разбойник; **разбойничья шайка** талаушылар шайкасы, тонаушылар тобыры.

РАЗБОЛЕ́ТЬСЯ, леюсь *сов.* ауыру, ауырып қалу.

РАЗБОЛТА́ТЬ[1] *сов.* 1) былғау, араластыру (сұйық нәрсені); 2) босату.

РАЗБОЛТА́ТЬ[2] *сов.* сырын айтып қою, құпия әшкерелеу.

РАЗБОЛТА́ТЬСЯ 1) былғану, араластырылу (мыс., ұнды суға); 2) сыр шашу, мылжыңдау.

РАЗБОМБИ́ТЬ, бишь *сов.* бомба тастап талқандау.

РАЗБО́Р *ед. м. см.* разобрать; **критический р. нового романа** жаңа романды сын көзімен талдау; **вы увлекаетесь без разбору** сіз талғамастан құмар бола қаласыз; **успеть к шапочному разбору** іс бітіп, жұрт тарап алдында келу.

РАЗБО́РКА бөлшектеу, түр-түріне айыру; **р. машины** машинаны бөлшектеу; **р. товаров** тауарларды түр-түріне айыру (сұрыптау).

РАЗБО́РНЫЙ алмалы-салмалы.

РАЗБО́РЧИВЫЙ, чив 1) айқын, анық, түсінікті; **р. почерк** айқын (анық) жазылған жазу; 2) талғағыш, таңдағыш (кісі); **он очень разборчив в выборе друзей** ол дос кісілерін таңдай біледі; **разборчиво** *нар.*

РАЗБРАНИ́ТЬ *см.* бранить.

РАЗБРАНИ́ТЬСЯ ұрысу, араздасу.

РАЗБРА́СЫВАТЬ *несов. см.* разбросать, разбросить.

РАЗБРА′СЫВАТЬСЯ шашылу, жайылу, аландау, алаңғасарлану, әр нәрсеге әуестену, ұмтылу, негізгі іске көңіл қоя алмау.

РАЗБРЕДА′ТЬСЯ *несов. см.* разбрестись.

РАЗБРЕСТИ′СЬ, бредусь *сов.* 1) әр жаққа тарап кету; 2) бытырау, шашырау (ой) көңіл алаң болу.

РАЗБРО′Д *ед. м.* 1) ынтымақсыздық, қым-қуғаштық, қырқ-рулық; 2) *см.* разбрестись (2-е знач.).

РАЗБРО′С *ед. м. см.* разбросать.

РАЗБРО′САННОСТЬ шашыраңқылық, бытыраңқылық; **р. мыслей** ойдың шашыраңқылығы; **р. старого** ауыл ескі ауылдың бытыраңқылығы.

РАЗБРОСА′ТЬ *сов.* шашып тастау; **р. деньги** ақша шашу.

РАЗБРОСА′ТЬСЯ *см.* разбрасываться.

РАЗБРО′СИТЬ, брошу *сов.* шашып тастау.

РАЗБРЫ′ЗГАТЬ, зжу и аю *сов.* себу, бүрку.

РАЗБРЫ′ЗГИВАТЬ *несов. см.* разбрызгать.

РАЗБУДИ′ТЬ, бужу *сов.* ояту.

РАЗБУРА′ВИТЬ, влю *сов.* бұрғылау, бұрғылап кеңіту, тесу.

РАЗБУРА′ВЛИВАТЬ *несов. см.* разбуравить.

РАЗБУХА′НИЕ *см.* разбухать.

РАЗБУХА′ТЬ *несов. см.* разбухнуть.

РАЗБУ′ХНУТЬ *сов.* ісіну, қампаю, жуандану; өсу.

РАЗБУШЕВА′ТЬСЯ, шуюсь *сов.* алай-түлей болу, долдану, ұйтқу; 2) *перен.* тас-талқан болу, долдану, бұркырап ашулану.

РАЗВА′ЖНИЧАТЬСЯ *сов. см.* важничать.

РАЗВА′Л *ед. м.* бұзылу, қыйрау, құлау; *перен.* бүліншілік, қыйраушылық, қаусаушылық; **во время мировой войны** начался **р. на транспорте** жиһан согысы кезінде жол қатынас жұмысы бұзыла бастады.

РАЗВА′ЛИВАТЬ *несов. см.* развалить.

РАЗВА′ЛИВАТЬСЯ *см.* развалиться.

РАЗВА′ЛИНА ойран, қыйраған тас-талқан болғандық; **от маленького городка после бомбардировки остались лишь развалины** бомбаланғаннан кейін кішкене қаланың тас-талқан болған орны-ақ қалды.

РАЗВАЛИ′ТЬ *сов.* бұзу, қыйрату құлату; *перен.* бүлдіру, бүліншілікке ұшырату; **р. хозяйство** шаруашылықты бүлдіру.

РАЗВАЛИ′ТЬСЯ 1) бұзылу, қыйрау, құлау; 2) *перен.* бүліну, бүліншілікке ұшырау (жұмыс т. б.).

РАЗВА′РИВАТЬ *несов. см.* разварить.

РАЗВА′РИВАТЬСЯ *см.* развариться.

РАЗВАРИ′ТЬ *сов.* езілте пісіру, қайнатып мылжа-мылжасын шығару.

РАЗВАРИ′ТЬСЯ әбден пісу, пісіп езіліп кету.

РАЗВАРНО′Й жете піскен, мылжаланып піскен; **разварное мясо** ежіреп піскен ет; **р. картофель** езіліп піскен картоп.

РА′ЗВЕ *нар.* сірә, ба екен; **ма, ба; р. не были вы там?** Сіз онда болмадыңыз ба?; **р. это хорошо?** бұл жақсы ма?; **р. поехать нам с вами?** сізбен бірге кетсек пе екен?

РАЗВЕВА′ТЬСЯ *несов.* желпілдеу, желбіреу.

РАЗВЕ′ДАТЬ *сов.* барлау, шолу, білу, зерттеу, тексеру; **р. расположение сил противника** жаудың тұрған жерін барлап білу.

РАЗВЕДЕ′НИЕ 1) бөлу, айыру, ажырату; 2) өсіру; **р. овец** қой өсіру; **р. садов** бақша өсіру; **езу** (порошокты, ізбесті).

РАЗВЕДЁННЫЙ, дён *прич.* от **развести** 1) ажыраған, екі айрылған; 2) айрылған, ажырасқан; **разведённая жена** күйеуінен ажыраған әйел; 3) езілген (сыя т. б.).

РАЗВЕ′ДКА разведка, барлау, шолу; **отправиться в разведку** барлауға шығу.

РАЗВЕ′ДОЧНЫЙ *прил. к* **разведка; р. отряд** барлаушы отряд.

РАЗВЕ′ДЧИК разведчик, барлаушы, шолушы.

РАЗВЕ′ДЫВАНИЕ *см.* разведывать.

РАЗВЕ′ДЫВАТЕЛЬНЫЙ *прил. к* **разведывание; р. отряд** барлау отряды; **р. самолет** барлаушы самолет;

разведывательная экспедиция зерттеу (тексеру) экспедициясы.

РАЗВЕ́ДЫВАТЬ *несов. см.* **разведать.**

РАЗВЕЗТИ́ *сов.* 1) тасу, тасып тарату (көлікпен); **развезти гостей по домам** қонақтарды үйді-үйіне апару; 2) әбден тарату.

РАЗВЕ́ИВАТЬ *несов.* ыдырату, ұшырып жіберу; **развеивать** шаңын ұшыру.

РАЗВЕ́ИВАТЬСЯ ыдырау; **тоска развеивается** қайғы ыдырай бастады; **пыль развеивается ветром** шаң желмен ұшып ыдырай бастады.

РАЗВЕ́ЧАННЫЙ, чан 1) мұқалған, тәжінен, дәрежесінен айрылған; 2) *перен.* **р. герой** бағы қайтқан батыр.

РАЗВЕРЗА́ТЬСЯ *несов. см.* **разверзнуться.**

РАЗВЕ́РЗНУТЬСЯ *сов.* кең ашылып кету.

РАЗВЕ́РНУТЫЙ, нут *прич.* кеңінен алынған, кең түрде; **мы вступили в полосу развернутого строительства коммунизма** біз коммунизм құрудың даңғыл жолына түстік; **р. доклад** толық баяндама.

РАЗВЕРНУ́ТЬ *сов.* 1) ашу, бүктеуін жазу, жаю; дамыту, күшейту; **р. носки** аяқтың басын алшайту; **р. работу** жұмысты күшейту, **р. свой талант** талантын дамыту; **р. бригаду в дивизию** бригаданы дивизияға айналдырып ірілендіру.

РАЗВЕРНУ́ТЬСЯ жайылу, жазылу, ашылу, даму, күшею, өркендеу; **дай мне р.** құлашымды жаюыма мүмкіндік бер.

РАЗВЕРСТА́ТЬ *сов.* 1) үлестіру, бөліп-бөліп беру; 2) терілген текстіверстка жасап, орын-орнына қою.

РАЗВЕРСТКА *см.* **разверстать.**

РАЗВЕРСТЫВАТЬ *несов. см.* **разверстать.**

РАЗВЕРТЕ́ТЬ, верчу *сов.* бұрауын босату, шыйыршығын жазу; шыркөбелек айналдыру.

РАЗВЕРТЕ́ТЬСЯ бұрауы босау, шыйыршығы жазылу, босау, шыркөбелек айналу.

РАЗВЁРТЫВАНИЕ *см.* **развёртывать.**

РАЗВЕРТЫВАТЬ *несов. см.* **развернуть.**

РАЗВЕРТЫВАТЬСЯ *см.* **развернуться.**

РАЗВЕ́С *ед. м.* бөліп-бөліп өлшеу; **продавать в р.** бөліп-бөліп өлшеп сату.

РАЗВЕСЕЛИ́ТЬ *сов.* көңілін көтеру, көңілдендіру.

РАЗВЕСЕЛИ́ТЬСЯ *сов.* көңілдену, көңілденіп кету, шаттану.

РАЗВЕСЁЛЫЙ өте көңілді, өте шат.

РАЗВЕСЕЛЯ́ТЬ *несов. см.* **развеселить.**

РАЗВЕСЕЛЯ́ТЬСЯ *см.* развеселиться.

РАЗВЕ́СИСТЫЙ, ист бұтақты, тармақты (ағаш жөнінде).

РАЗВЕ́СИТЬ, вешу *сов.* 1) өлшеу, бөлектеп, өлшеу (ауырлық затты); 2) әр жерге іл . жайып қою (кірді)

РАЗВЕСНО́Й бөлек-бөлек өлшеніп сатылатын.

РАЗВЕСТИ́, веду *сов.* 1) орын-орнына тарату, бөліп қою; **р. рабочих по цехам** жұмысшыларды цехтарға тарату; **р. часовых по постам** күзетшілерді пост-постарға таратып қою; 2) айырып жіберу (ұрысқан, төбелескен кісілерді); 3) некені бұзу, айыру; 4) езу (мыс., сыяны); 5) күту, өсіру; **р. породистых свиней** асыл тұқымды шошқа өсіру; 6) жағу, тұтату; **р. огонь** от жағу.

РАЗВЕСТИ́СЬ 1) айырылу, некені бұзу; 2) езу, езілу (мыс., сыя); 3) өсіп-өну (мыс., құмырысқа, шыбын).

РАЗВЕТВИ́ТЬСЯ, влюсь *сов.* тармақтану, бұтақтану, тарамдану.

РАЗВЕТВЛЕ́НИЕ тармақтану, бұтақтану.

РАЗВЕТВЛЯ́ТЬСЯ *несов. см.* разветвиться.

РАЗВЕ́ШАТЬ *сов.* әр жерге ілу, жайып қою.

РАЗВЕ́ШИВАТЬ *несов.* 1) әр жерге ілу; 2) бөліп өлшеу.

РАЗВЕ́ЯТЬ, вею *сов.* 1) ұшыру; ұшырып жіберу; суыру; 2) тарату, жоқ қылу; 3) желпілдету.

РАЗВЕ́ЯТЬСЯ 1) ұшырылу, суырылу (желге); 2) *перен.* жоқ болу, жойылу, таратылу; **все опасения раз-**

веялись в прах хауып атаулының бәрі жым-жылас жоқ болды.

РАЗВИВА'ТЬ *несов. см.* развить.

РАЗВИВА'ТЬСЯ *см.* развиться.

РАЗВИ'ЛИНА 1) айыр, ашаланған бұтақ; 2) тарам, тарау; **р. дороги** жолдың екі айрылуы.

РАЗВИНТИ'ТЬ, винчу *сов.* босату (винтті т. б.).

РАЗВИНТИ'ТЬСЯ босап кету (винт); 2) *перен.* бетімен кету, салақтыққа, устамсыздыққа салыну.

РАЗВИ'НЧЕННОСТЬ көңілсіздік, немқұрайдылық, салақтық.

РАЗВИ'НЧИВАТЬ *несов. см.* развинтить.

РАЗВИ'НЧИВАТЬСЯ. *см.* развинтиться.

РАЗВИ'ТИЕ өсу, өну, даму, өркендеу.

РАЗВИТО'Й, вит дамыған, өскен (білімі терең, ой-өрісі кең), жайылған, етек алған, көп кездесетін.

РАЗВИ'ТЬ, разовью *сов.* жетілдіру, дамыту, өсіру, өркендету; **р. интерес к живописи** кескін өнеріне ықыласын аудару; **р. скорость** жүрісін жеделдету, тездету; **р. промышленность** өндірісті өркендету, дамыту.

РАЗВИ'ТЬСЯ даму, жетілу, өркендеу, өсіп-өну.

РАЗВЛЕКА'ТЬ *несов. см.* развлечь.

РАЗВЛЕКА'ТЬСЯ *см.* развлечься.

РАЗВЛЕЧЕ'НИЕ ермек, бой жазу, жұбану, көңіл көтеру; **придумать игру для развлечения детей** балалардың көңілін көтеру үшін ойын ойлап табу.

РАЗВЛЕ'ЧЬ, влеку *сов.* көңілін көтеру, алдандыру, жұбату, ойнату, ойын, көңілін бұру.

РАЗВЛЕ'ЧЬСЯ көңіл көтеру, көңіл аулау, ермек ету.

РАЗВО'Д 1) әскери қарауылды ауыстыру; 2) айрылысу, ажырасу (әйелінен, күйеуінен).

РАЗВОДИ'ТЬ, вожу *несов. см.* развести.

РАЗВОДИ'ТЬСЯ *см.* развестись.

РАЗВОДЯ'ЩИЙ, щего *сущ.* постқа қарауылдарды белгілеуші және оларды ауыстырушы.

РАЗВО'З *ед. м.* әр жерге тасу, тарату; **продавать товары в р.** тауарды жер-жерге апарып сату.

РАЗВОЗИ'ТЬ, вожу *несов. см.* развоз.

РАЗВОЗНО'Й *прил. к* развоз; **р. товар** жер-жерге қыдыртып жүріп сатылатын тауар.

РАЗВОЛНОВА'ТЬ, ную *сов.* 1) толқындандыру; 2) *перен.* тынышсыздандыру, көңілін қобалжыту.

РАЗВОЛНОВА'ТЬСЯ 1) толқын дану; 2) *перен.* тынышсыздану, көңілі толқу, лоблығу.

РАЗВОРА'ЧИВАТЬ *несов.* 1) жазу, жаю, қопару; **р. постель** төсек ашу, жаю; **р. камни** тастарды қопару; **р. массовую работу** көпшілік жұмысты жандандыру, күшейту.

РАЗВОРА'ЧИВАТЬСЯ *см.* разворачивать.

РАЗВОРОВА'ТЬ, рую *сов.* ұрлап құрту, ұрлап бітіру.

РАЗВОРО'ВЫВАТЬ *несов. см.* разворовать.

РАЗВОРО'Т 1) *см.* разворотить; 2) кең түрде жүргізу, өркендету, жоғарғы дәрежеге көтеру.

РАЗВОРОТИ'ТЬ, рочу *сов.* қозғау, шашу, астын-үстін қылу.

РАЗВОРОШИ'ТЬ, рошу *сов.* аударыстыру, аударып жаю.

РАЗВРА'Т *ед. м.* бұзықтық, азғындық, жез өкшелік.

РАЗВРАТИ'ТЕЛЬ, *ж.* ница бұзушы, азғырушы.

РАЗВРАТИ'ТЬ, вращу *сов.* бұзу, аздыру, жолдан тайдыру, жез өкшелікке салу.

РАЗВРАТИ'ТЬСЯ жез өкшелікке, бұзықтыққа салыну, азу.

РАЗВРА'ТНИК, *ж.* ница азғын, бұзық, ойнастыққа салынған (адам).

РАЗВРА'ТНИЧАТЬ *несов. см.* развратиться.

РАЗВРА'ТНЫЙ *прил. к* разврат; **развратная женщина** бұзық әйел.

РАЗВРАЩА'ТЬ *несов. см.* развратить.

РАЗВРАЩА'ТЬСЯ *см.* развратиться.

РАЗВРАЩЕ'НИЕ *см.* развратить, развратиться.

РАЗВРАЩЕ'ННЫЙ, щён, *прич.* азған, бұзылған (адам), ойнасшыл.

РАЗВЬЮ'ЧИВАТЬ *несов.* жүгін түсіру, жүгін алу.

РАЗВЯЗА'ТЬ, вяжу *сов.* шешу; р. узел түйінін шешу; 2) *перен.* босату, құтқару, жол беру, ерік беру; у меня теперь развязаны руки босандым, енді шешіліп өріс алуыма болады *д. м.*

РАЗВЯЗА'ТЬСЯ 1) шешілу; 2) *перен.* құтылу, босану, өркендеу; язык развязался тілі шықты, көп сөйлейтін болды.

РАЗВЯ'ЗКА 1) *см.* развязать; 2) драммадағы уақыйғалардың аяғы, әдеби шығармалардың ең ақырғы нәтижесі, қортындысы, уақыйғаға қатысушылардың (персонаждар) тағдырін шешетін жері; 3) *перен.* бір уақыйғаның, істің шешілетін жері.

РАЗВЯ'ЗНЫЙ, зен *несов.* бейпіл ауыз, әдепсіз, жүгенсіз; развязно *нар.*

РАЗВЯ'ЗЫВАТЬ *несов.* *см.* развязать.

РАЗВЯ'ЗЫВАТЬСЯ *см.* развязаться.

РАЗГАДА'ТЬ *сов.* 1) ойлап табу, шешіп беру; 2) мән-жайын білу, түсіну.

РАЗГА'ДКА 1) жұмбақтың шешуі; 2) ойлап табу, мән-жайын білу, түсіну.

РАЗГА'ДЫВАТЬ *несов.* *см.* разгадать.

РАЗГА'ДЫВАТЬСЯ ойлап табу, шешілу (мыс., жұмбақ).

РАЗГА'Р *ед. м.* істің қызу кезі (мезгілі); в разгаре боя соғыстың қызып тұрған кезінде; работа в полном разгаре жұмыс қызу қарқынында.

РАЗГИБА'ТЬ *несов.* жазу, түзеу.

РАЗГИБА'ТЬСЯ жазылу, түзелу.

РАЗГИЛЬДЯ'Й салақ, ашық ауыз, бос белбеу, алдын-ғүлдің.

РАЗГИЛЬДЯ'ИНИЧАТЬ *несов.* салақтық ету, үстірт жүру, алды-артын ойламаушылық, аңқаулық ету, ынжықтық ету.

РАЗГИЛЬДЯ'ЙСТВО салақтық, аңқаулық, ашық ауыздық.

РАЗГЛАГО'ЛЬСТВОВАНИЕ бос сөздік, сөзуарлық, сөзқұмарлық.

РАЗГЛАГО'ЛЬСТВОВАТЬ, ствую *несов.* бет алды сөйлеу, лағу, көтеріп сөйлеу, босқа көп сөйлеу.

РАЗГЛА'ДИТЬ, глажу *сов.* тегістеу, басу, утюгтеу (өтектеу).

РАЗГЛА'ДИТЬСЯ тегістелу, утюгтелу (өтектелу).

РАЗГЛА'ЖИВАТЬ *несов.* *см.* разгладить.

РАЗГЛА'ЖИВАТЬСЯ *см.* разгладиться.

РАЗГЛАСИ'ТЬ, глашу *сов.* сөз, хабар тарату, жариялау, әшкерелеу.

РАЗГЛАША'ТЬ *несов.* *см.* разгласить.

РАЗГЛАШЕ'НИЕ жариялау, хабарлау, елге жаю, әшкерелеу.

РАЗГЛЯДЕ'ТЬ, гляжу *сов.*, разглядывать *несов.* анықтап қарау, тесіле қарау, анықтап көру, қарап тану, көріп білу, айыру.

РАЗГНЕ'ВАТЬ *сов.* ашуландыру.

РАЗГНЕ'ВАТЬСЯ долдану, ашулану.

РАЗГОВА'РИВАТЬ *несов.* сөйлесу, әңгімелесу.

РАЗГОВО'Р сөз, әңгіме; крупный р ірі әңгіме; без лишних разговоров артық (бос) сөз болмасын.

РАЗГОВОРИ'ТЬСЯ *сов.* әңгіменің қызығына берілу.

РАЗГОВО'РНЫЙ: разговорный язык сөйлеу тілі, ауыз тілі, әдебиет тілі емес.

РАЗГОВО'РЧИВЫЙ, чив әңгімешіл, сөзшең, сөйлемпаз.

РАЗГО'Н 1) *см.* разгонять; 2) *см.* разбег; все лошади в разгоне жылқылар айдауда; р. толпы топты тарату, қуып жіберу.

РАЗГО'НИСТЫЙ алшақ, сирек; р. почерк арасы ашық жазу.

РАЗГОНЯ'ТЬ *несов.* қуу, тарату, қуып жіберу; *перен.* ветер разогнал облака жел бұлтты ығыстырып айдап кетті; р. скуку көңіл ашу; р. лошадь баса айдау.

РАЗГОРА'ЖИВАТЬ *несов.* *см.* разгородить.

РАЗГОРА'ЖИВАТЬСЯ *см.* разгородиться.

РАЗГОРА'ТЬСЯ *несов.*, разгореться *сов.* 1) жану, тұтану, қызу; 2) *перен.* щеки разгорелись беті қып-қызыл болып кетті; спор разгорелся талас қызды; глаза у него разгорелись оның көзі қызды.

РАЗГОРОДИ'ТЬ, рожу *сов.* бөлу, бөлін тастау (қораны, үйді).

РАЗГОРОДИ'ТЬСЯ бөліну.

РАЗГОРЯЧИ'ТЬ, чу *сов.* шыптау, ызаландыру, қыздырып жіберу, ашуландыру; **р. спором собеседника** таласпен әңгімелесіп отырған адамды қыздырып жіберу; **р. лошадь** сабылту, аққөбігін ағызу.

РАЗГРА'БИТЬ, блю *сов.* 1) талау, тонау; 2) *перен.* тырнауышпен жыйнау.

РАЗГРАБЛЕ'НИЕ талан алушылық, талан-тараж.

РАЗГРАБЛЯ'ТЬ *несов. см.* **разграбить.**

РАЗГРАНИЧЕ'НИЕ шек қою, шек қойылу, шек.

РАЗГРАНИ'ЧИВАТЬ *несов. см.* **разграничить.**

РАЗГРАНИ'ЧИТЬ, чу *сов.* шек қою, меже қою, айыру; **р. понятия** ўғымдарды айыру.

РАЗГРАФИ'ТЬ, флю *сов.* сызып жол салу, сызық сызу.

РАЗГРАФЛЕ'НИЕ жол сызу, сызық.

РАЗГРАФЛЯ'ТЬ *несов. см.* **разграфить.**

РАЗГРЕБА'ТЬ *несов. см.* **разгрести.**

РАЗГРЕСТИ', гребу *сов.* күреу, тырмалау.

РАЗГРО'М *ед. м.* ойрандау, талқандау, быт-шытын шығару.

РАЗГРОМИ'ТЬ, млю *сов.* ойрандау, талқандау, қыйрату, быт-шытын шығару.

РАЗГРУЖА'ТЬ *несов. см.* **разгрузить.**

РАЗГРУЖА'ТЬСЯ *см.* **разгрузиться.**

РАЗГРУЗИ'ТЬ, гружу *сов.* 1) жүк түсіру; 2) *перен.* жўмысын, міндетін жеңілдету.

РАЗГРУЗИ'ТЬСЯ жүгі алыну, жүгі түсірілу, босану, жеңілдену.

РАЗГРУ'ЗКА 1) жүкті түсіру; 2) жўмысын жеңілдету.

РАЗГРУ'ЗОЧНЫЙ *прил. к* **разгрузка; р. пункт** жүк түсіретін орын.

РАЗГРЫЗА'ТЬ *несов. см.* **разгрызть.**

РАЗГРЫ'ЗТЬ, зу *сов.* кеміру, мүжу, шағу (жаңғақты).

РАЗГУ'Л *ед. м.* 1) аса еркінсу, бетімен кету, жүгенсіздік, арсыздық; 2) қабыну, өршелену; **р. фашизма** фашизмнің бетімен кетуі, арсыздыққа салынуы.

РАЗГУ'ЛИВАТЬ *несов. см.* **разгулять, гулять.**

РАЗГУ'ЛИВАТЬСЯ *см.* **разгуляться.**

РАЗГУ'ЛЬЕ *ед. ср.* уақытын шаттықпен өткізу.

РАЗГУ'ЛЬНЫЙ, лен *прил. к* **разгул; разгульно** *нар.*

РАЗГУЛЯ'ТЬ *сов.* көңілін көтеру, жўбату; **мне страшно было встать, р. сон** (Л. Толстой) орнымнан тўрып, ўйқыдан серігу маған өте қыйын еді.

РАЗГУЛЯ'ТЬСЯ 1) еркіндеп бетімен кету; 2) ўйқысы ашылып кету; 3) ашылу (күн); **день разгулялся** күн жадырады.

РАЗДА'БРИВАТЬСЯ *см.* **раздобриться.**

РАЗДАВА'ТЬ, даю *несов. см.* **раздать.**

РАЗДАВА'ТЬСЯ *см.* **раздаться.**

РАЗДАВИ'ТЬ, влю *сов.* 1) басып, жаншып тастау, уатып тастау, езіп тастау, жаншып өлтіру; 2) *перен.* жеңіп шығу, қыйрату, тас-талқанын шығару.

РАЗДА'ЛБЛИВАТЬ *несов. см.* **раздолбить.**

РАЗДА'РИВАТЬ *несов. см.* **раздарить.**

РАЗДАРИ'ТЬ, рю *сов.* сыйға тарату, сыйға үлестіріп беру.

РАЗДА'ТОЧНЫЙ *прил. к* **раздача; р. материал** үлестіріліп берілетін материал.

РАЗДА'ТЬ, дам *сов.* үлестіру.

РАЗДА'ТЬСЯ 1) айқай, дыбыс естілу; **вдруг раздался зычный голос** кенеттен бақырған дауыс естілді; 2) жарылу, қағылу, орын беру; **толпа раздалась** топ жарылып сырылды.

РАЗДА'ЧА үлестіру, тарату, үлестіретін орын.

РАЗДВА'ИВАТЬ *несов. см.* **раздвоить.**

РАЗДВА'ИВАТЬСЯ *см.* **раздвоиться.**

РАЗДВИГА'ТЬ *несов. см.* раздвинуть.

РАЗДВИГА'ТЬСЯ *см.* раздвинуться.

РАЗДВИЖНО'Й жылжымалы, сусымалы; **р. стол** сырғымалы, жылжымалы стол; **раздвижные двери** жылжымалы есік.

РАЗДВИ'НУТЬ *сов.* 1) екі жаққа айыру, жылжыту; 2) кейін шегіндіру, жол бергізу.

РАЗДВИ'НУТЬСЯ 1) екі жаққа айрылу, ашылу; 2) кейін шегіну, жол беру.

РАЗДВОЕ'НИЕ 1) екіге бөліну; 2) қақ жарылу.

РАЗДВОИ'ТЬ, двою *сов.* екіге бөлу, екіге айыру, қақ жару.

РАЗДВОИ'ТЬСЯ екіге бөліну, қақ айырлу, екі түрлі болып кету.

РАЗДЕВА'ЛЬНАЯ *род. п.* ной, *сущ.*, **раздевальня** киім шешінетін орын (үй).

РАЗДЕВА'ТЬ *несов.* шешіндіру.

РАЗДЕВА'ТЬСЯ шешіну.

РАЗДЕ'Л 1) бөлім; **р. земли** жер бөлу; **р. наследства** енші алу, мұраны бөлу; 2) бөлім, тарау (кітаптың, мақаланың бөлімі).

РАЗДЕ'ЛАТЬ *сов.* 1) істеп тындыру; **р. печную трубу** пештің трубасын жөндеу; 2) *перен.* сөгу, түқырта ұрсу.

РАЗДЕ'ЛАТЬСЯ 1) істі бітіру, құтылу; 2) *перен.* сазайын тартқызу.

РАЗДЕЛЕ'НИЕ бөліну, бөлу.

РАЗДЕЛИ'ТЬ *сов.*, **разделять** *несов.* бөлу, бөліп беру, айырып жіберу, айыру; 2) *перен.* біреудің пікіріне, айтқанына қосылу, мұңына ортақтасу; **я разделяю его мнение** мен оның пікіріне қосылам.

РАЗДЕЛИ'ТЬСЯ, разделяться бөлінү, айрылысу; өзара мүлік бөлу.

РАЗДЕ'ЛЫВАТЬ *несов. см.* разделать.

РАЗДЕЛЬНОКОПЫ'ТНЫЕ айыр тұяқ, аша тұяқ.

РАЗДЕ'ЛЬНЫЙ *прил. к* раздел; 1) жеке, бөлек; **раздельное жительство** бөлек тұру; 2) ашық, анық, айқын (сөз т. б.); **раздельно** *нар.*

РАЗДЕРГАТЬ *сов.* жұлып алу, жыртып алу.

РАЗДЕ'ТЬ, дену *сов. см.* раздевать.

РАЗДЕ'ТЬСЯ *см.* раздеваться.

РАЗДИРА'ТЬ *несов.* 1) *см.* разодрать; 2) араз болу, қым-қыйғаш болу; 3) қыйнау, азаптау; **тоска раздирает душу** қайғы жанын жегідей жеді; **раздирающий душу крик** өлеңіңнен өтетін дауыс.

РАЗДОБРЕ'ТЬ, рею *сов.* 1) оңалу, толығу, ажарлану; 2) қайырымды болу.

РАЗДО'БРИТЬСЯ, рюсь *сов.* қайырымды болу, мейірімді болу, жомарттану.

РАЗДОБЫВА'ТЬ *несов. см.* раздобыть.

РАЗДОБЫ'ТЬ, буду *сов.* іздеп табу, қолға түсіру; **р. нужную книгу** керекті кітапты табу.

РАЗДОЛБИ'ТЬ, блю *сов.* бұрандалап кеңейту, қашап кеңейту.

РАЗДО'ЛЬЕ *ед. ср.* 1) кең, ұлан-байтақ; 2) *перен.* емін-еркіндік.

РАЗДО'ЛЬНЫЙ *прил. к* раздолье; **раздольная жизнь** кең (еркін) тұрмыс.

РАЗДО'Р ұрыс-қағыс, жанжал, керіс; **яблоко раздора** дау-жанжалдың сылтауы, себебі.

РАЗДОСА'ДОВАТЬ, садую *сов.* ызаландыру, күйіндіру, ренжіту, көңілін қалдыру.

РАЗДОСА'ДОВАТЬСЯ ыза болу, кею, ренжу.

РАЗДРАЖА'ТЬ *несов. см.* раздражить.

РАЗДРАЖА'ТЬСЯ *см.* раздражиться.

РАЗДРАЖЕ'НИЕ шіміркендіру, шіміркену, кейіту, кею, ашулану, қызбалану; **острое р. желудка** іштің қатты ауруы; **притти в р.** ашулану, қызбалану.

РАЗДРАЖИ'МОСТЬ шіміркенушілік, кеюшілік, күйгелектік.

РАЗДРАЖИ'ТЕЛЬ *м.* (физиол.) түршіктіргіш, шіміркендіргіш.

РАЗДРАЖИ'ТЕЛЬНЫЙ, лен ашуланшақ күйгелек; **вы стали раздражительны** сіз ашуланшақ болып кетіпсіз; **раздражительно** *нар.*

РАЗДРАЖИ'ТЬ *сов.* шіміркендіру, түршіктіру, ашуландыру, кейіту; **р. аппетит** қызықтыру, ауыздың суын ағызу.

РАЗДРАЖИ'ТЬСЯ шіміркену, ызалану, күйгелектену, долдану.

РАЗДРА'ЗНИВАТЬ *несов. см.* **раздразнить.**

РАЗДРАЗНИ'ТЬ *сов.* ыза қылу, долдандыру, қытығына тию.

РАЗДРОБИ'ТЬ, блю *сов.* уату, уақтау, үсату.

РАЗДРОБИ'ТЬСЯ уатылу, үсақталу.

РАЗДРОБЛЕ'НИЕ үсақтау, уақтау.

РАЗДРО'БЛЕННОСТЬ бытыраңқылық.

РАЗДРОБЛЯ'ТЬ *несов. см.* **раздробить.**

РАЗДРОБЛЯ'ТЬСЯ *см.* **раздробиться.**

РАЗДРУЖИ'ТЬСЯ, жусь *сов.* араздасу, кетісу, өкпелесу, достықты жою.

РАЗДУВА'ЛЬНЫЙ үрлейтін, жел жіберетін; **р. мех** көрік.

РАЗДУВА'ТЬ *несов. см.* **раздуть.**

РАЗДУВА'ТЬСЯ *см.* **раздуться.**

РАЗДУ'МАТЬ *сов.* ойлағанынан қайту, айну.

РАЗДУ'МЫВАТЬ, *несов.* екі ойлы болу, тұрақсыздану; айный беру.

РАЗДУ'МЬЕ *ед. ср.* ойға шому; **сидеть в глубоком раздумьи** ойға шомып отыру.

РАЗДУ'ТЫЙ, дут *прич.* 1) үрленген, үрлеп тұтатылған; 2) *перен.* көптірме, жалған; **раздутая знаменитость** көптірме даңқ; **раздуто** *нар.*

РАЗДУ'ТЬ *сов.* 1) үру, үрлеу; **р. огонь** отты үрлеп жандыру; **р. пузырь** қуықты үрлеу (ауаға толтыру); 2) *перен.* дем беру; **р. дело** істі өте ұлғайтып жіберу; **р. огонь свободы** бостандықты дәріптеу; 3) *безл.* кебу, күп болу; **живот раздуло** іші кебу; **раздуло щеку** жағы ісу.

РАЗДУ'ТЬСЯ ісіну, кебу, қампыю.

РАЗЕВА'ТЬ *несов. см.* **разинуть.**

РАЗЖА'ЛОБИТЬ, блю *сов.* аяу, есіркеу.

РАЗЖА'ЛОБИТЬСЯ аяу, есіркеу, іш тарту, аяу.

РАЗЖА'ЛОВАНИЕ *см.* **разжаловать.**

РАЗЖА'ЛОВАТЬ, лую *сов.* (воен. устар.) 1) төмендету, шенін төмендету; 2) сенбеу, нұқсан келтіру.

РАЗЖА'ТЬ, разожму *сов.* жазу, айыру, ашу; **р. кулак** жұдырығын жазу, ашу.

РАЗЖА'ТЬСЯ жазылып кету, ашылып кету.

РАЗЖЕВА'ТЬ, жую *сов.* 1) шайнау, күйсеу; 2) *перен.* мыйына қондыру, аузына шайнап салу.

РАЗЖЕВЫВАТЬ *несов. см.* **разжевать.**

РАЗЖЕ'ЧЬ, разожгу *сов.* тұтату, жандыру; *перен.* **р. революцию во всем мире** жер жүзінде революция жалынын қоздыру.

РАЗЖЕ'ЧЬСЯ тутану, жану; лаулап жану.

РАЗЖИ'ВА олжа, табыс, пайда, олжа.

РАЗЖИВА'ТЬСЯ *несов.* олжалануқалу, баю.

РАЗЖИГА'ТЬ *несов. см.* **разжечь**

РАЗЖИГА'ТЬСЯ *см.* **разжечься.**

РАЗЖИЖЕ'НИЕ томыртқалау, сұйылту.

РАЗЖИМА'ТЬ жазылу, ашылу.

РАЗЖИРЕ'ТЬ *сов.* семіру, май басу.

РАЗЖИ'ТЬСЯ, живусь *сов. см.* **разживаться.**

РАЗЗАДО'РИТЬ *сов.* жел беру, құтырту, қызықтыру.

РАЗЗНАКО'МИТЬСЯ, млюсь *сов.* таныстықты жою, жат болысу.

РА'ЗИК бір-ақ рет.

РАЗИ'НУТЬ *сов.* ауызын ашып қалу, аңқыйтып ашу (аузын).

РАЗИ'НЯ *м. и ж.* ашық ауыз.

РАЗИ'ТЕЛЬНЫЙ, лен ғажап, таң қаларлық, өткір (тіліп түскендей)

РАЗИ'ТЬ[1], ражу *несов.* тигізу, қатты әсер ету; **р. врага** жауды жеңу.

РАЗИ'ТЬ[2], зит *безл. несов.* сасық иісі шығу, мұнку.

РАЗЛАГА'ТЬ *несов.* 1) бөлу, айыру; декпірін қашыру, іріту.

РАЗЛАГА'ТЬСЯ 1) бөліну; 2) ірің шіру.

РАЗЛА'Д *ед. м.* 1) сыйыспаушылық, жөнсіздік; **дело пошло на р** істің берекесі кетті; 2) келіссіздік, алалық, ала (ауыздық) араздық; **между ними полный р.** олардың арасында алауыздық бар; **жить в разладе** тату, жақсы тұрмау.

РАЗЛА'ДИТЬ, лажу *сов.* бұзу, бүлдіру; кесел тигізу, кесірін тигізу.

РАЗЛА'ДИТЬСЯ қыйыны кету, бұзылу, бүліну.

РАЗЛА'КОМИТЬ, млю *сов.* дәмін татқызу; дәніктіру, әуестендіру.

РАЗЛА'КОМИТЬСЯ дәмін тату, құмарлану; *перен.* қызығу, әуестену, дәндігу.

РАЗЛА'МЫВАТЬ *несов. см.* разломать, разломить.

РАЗЛА'МЫВАТЬСЯ *см.* разломаться, разломиться.

РАЗЛЕЖА'ТЬСЯ, жусь *сов.*, разлёживаться *несов.* жатуға үйреніп кету, жатқысы келе беру.

РАЗЛЕЗА'ТЬСЯ, *несов.*, разлезться *сов.* сөгілу, сөгіле айыру, тозығы жетіп бытырау.

РАЗЛЕ'НИВАТЬСЯ *несов.*, разлениться *сов.* жалқаулану, жалқау тарту, жұмысқа мойны жар бермеу.

РАЗЛЕПИ'ТЬ, леплю *сов.* 1) айыру, ажырату; р. склеившиеся страницы в книге кітаптың жабысқан беттерін ажырату; 2) әр жерге жабыстыру.

РАЗЛЕТА'ТЬСЯ *несов. см.* разлететься.

РАЗЛЕТЕ'ТЬСЯ, лечусь *сов.* 1) бытырап ұшып кету; 2) *перен.* бытшыт болып сыну, уатылып шашылу; 3) *перен.* надежды разлетелись үміті үзілді, күдер үзілді.

РАЗЛЕ'ЧЬСЯ, лягусь *сов.* сұлап жату, далыйып жату.

РАЗЛИ'В 1) тасқын, судың тасуы, жайылуы; 2) құю (бөліп құю).

РАЗЛИВА'ТЬ *несов. см.* разлить.

РАЗЛИВА'ТЬСЯ 1) *см.* разлиться; 2) *перен.* соловей разливается бұлбыл шырқап сайрап тұр.

РАЗЛИВНО'Й *прил. к* разлив; разливное вино құйып сататын шарап (вино).

РАЗЛИНОВА'ТЬ, ную *сов.*, разлиновывать *несов.* сызу, сызық салу, сызып алу.

РАЗЛИ'ТИЕ тасу, тасқын, жайылу (су), төгілу, құйылу; р. желчи өттің құйылуы.

РАЗЛИ'ТЬ, разолью *сов.* 1) қотару, бөліп қою; 2) асырып жіберу, төгіп алу; 3) *перен.* жаю, шашу; солнце разлило свои лучи күн сәулесін шашты.

РАЗЛИ'ТЬСЯ 1) төгілу; 2) жайылу, тасқындау (арнасынан асу); 3) құйылу (мыс., өттің құйылуы).

РАЗЛИЧА'ТЬ *несов. см.* различить.

РАЗЛИЧА'ТЬСЯ айырып танылу, айрықша белгілері болу.

РАЗЛИ'ЧИЕ айырма, айырмашылығы, айрықша белгі; знаки различия айырма белгі (формалы киімге тағылатын қызмет дәрежесі мен атағын көрсететін белгі).

РАЗЛИЧИ'ТЬ *сов.* айыру, ажырата білу.

РАЗЛИ'ЧНЫЙ, чен әртүрлі; различно *нар.*

РАЗЛОЖЕ'НИЕ *ед. ср.* 1) айыру бөлу, жіктеу (санды); 2) іріп-шіру; р. трупа өліктің іріп-шіруі; 3) *перен.* тәртіпсіздік кіру, бытырау, ірткі салу; р. капитализма капитализмнің іріп-шіріп құлауы.

РАЗЛОЖИ'ТЬ, жу *сов.* 1) жаю, салу, құру; р. карты картаны жайып салу; р. скатерть дастарқан жаю; 2) бөлу; р. налог салықты бөліп салу; 3) жіктеу, таңдау; р. слово на слоги сөзді буындарға бөлу, жіктеу; 4) *перен.* тұтандыру; р. огонь от жағу; 5) аздыру, тоздыру, ыдырату; р. армию противника жау әскеріне іріткі салу.

РАЗЛОЖИ'ТЬСЯ 1) орын-орнына қойылу; 2) бөліну, жіктелу, талдану, айрылу; 3) іріп-шіру; 4) *перен.* азу тозу; армия врага разложилась жау армиясы азды-тозды.

РАЗЛО'М сыну, сынық; сынықтың орны; р. льда мұздың сынуы.

РАЗЛОМА'ТЬ *сов.* сындыру, құлату, бұзу, қыйрату.

РАЗЛОМА'ТЬСЯ *см.* разломиться.

РАЗЛОМИ'ТЬ, млю *сов.* опыру сындыру; р. хлеб нан сындыру.

РАЗЛОМИ'ТЬСЯ опырылу.

РАЗЛУ'КА айырлу; жить в разлуке бөлек тұру; день разлуки айырылысар күн.

РАЗЛУЧА'ТЬ *несов.*, разлучить чу *сов.* бірін-бірінен айыру (кісіні).

РАЗЛУЧА'ТЬСЯ, разлучиться айрылысу, ажырасу (кісі).

РАЗЛЮБИ'ТЬ, блю *сов.* сүймей кету, жек көріп кету, көңлі қалу.

РАЗМАГНИ'ТИТЬ, ничу *сов.* магнитсіздендіру, магниттік қасиетін жою.

РАЗМАГНИ'ЧИВАТЬ *несов. см.* размагнитить.

РАЗМА'ЗАТЬ, мажу *сов.* былғау, майлау, бояу.

РАЗМА'ЗАТЬСЯ былғану, майлану, боялу; **грязь размазалась по всему столу** столдың беті тегіс былғанды.

РАЗМАЗНЯ' 1) сұйық ботқа; 2) *перен.* былжыр, шірік (адам).

РАЗМА'ЗЫВАТЬ *несов. см.* размазать.

РАЗМА'ЗЫВАТЬСЯ *см.* размазаться.

РАЗМАЛЕВА'ТЬ, люю *сов.*, **размалёвывать** *несов.* баттастырып бояу, дөреклендіріп сурет салу.

РАЗМА'ЛЫВАТЬ *несов. см.* размолоть.

РАЗМА'ТЫВАТЬ *несов. см.* размотать.

РАЗМА'Х 1) сілтеу, серпу; 2) құлаш; 3) екпін, қарқын; **р. работы** жұмыс қарқыны.

РАЗМА'ХИВАТЬ *несов.* былғау, сілтеу; **размахивая руками** қолын сілтеп бұлғап.

РАЗМАХНУ'ТЬСЯ *сов.* сілтеп қалу, серпу; екпін, қарқын алу.

РАЗМА'ЧИВАТЬ *несов. см.* размочить.

РАЗМА'ШИСТЫЙ, **шист** кең арысты, кең құлашты, кең адымды; **размашистые движения** кең арысты қозғалыс; 2) адуындатып сирек жазу; **размашисто** *нар.*

РАЗМЕЖЕВА'НИЕ 1) межелеу; 2) *перен.* (бөліну).

РАЗМЕЖЕВА'ТЬ, жую *сов.* **размежёвывать** *несов.* 1) айыру, бөлу; 2) межелеу, шек қою.

РАЗМЕЖЕВА'ТЬСЯ, **размежёвываться** 1) межелену, айрылу, бөлініп кету; 2) *перен.* шек қойылу, ажырасу.

РАЗМЕЛЬЧА'ТЬ *несов.*, **размельчить** *сов.* ұнтақтау.

РАЗМЕ'Н *ед. м.* 1) ұсату, майдалау (ақшаны); 2) алмастыру, айырбастау.

РАЗМЕ'ННЫЙ *прил. к* размен; **разменная монета** ұсақ (майда) ақша.

РАЗМЕНЯ'ТЬ *сов.* ұсақтау, майдалау (ақшаны).

РАЗМЕНЯ'ТЬСЯ 1) ұсақталу, майдалану; 2) айырбасталу.

РАЗМЕ'Р шама, мөлшер, әлшеу, көлем; **борьба крестьян против помещиков осенью 1905 г. приняла широкие размеры** 1905-жылдың күзінде шаруалардың помещиктерге қарсы күресі мен өріс алды.

РАЗМЕ'РЕННЫЙ 1) өлшенген; 2) бір қалыпты, бір келкі, ырғақты; **размеренно** *нар.*

РАЗМЕ'РИТЬ *сов.* шамалау, мөлшерлеу, өлшеу.

РАЗМЕСИ'ТЬ, мешу *сов.* араластыру, илеу.

РАЗМЕСТИ', мету *сов.* сыпыру, сыпырып тастау.

РАЗМЕСТИ'ТЬ, мещу *сов.* 1) орналастыру; 2) *перен.* тарату, үлестіру; **р. облигации** облигация тарату.

РАЗМЕТА'ТЬ[1] *несов. см.* **разместить**.

РАЗМЕТА'ТЬ[2], мечу и аю *сов.* бытыратып жіберу, шашып тастау; **буря разметала солому** дауыл сабанды ұшырып әкетті.

РАЗМЕТА'ТЬСЯ *несов. см.* **разметать**[1].

РАЗМЕ'ТИТЬ, мечу *сов.* белгілеп қою, белгі қою, таңбалау.

РАЗМЕ'ТКА белгі, таңба.

РАЗМЕША'ТЬ *сов.* араластыру, былғау.

РАЗМЕША'ТЬСЯ араласып кету; езіліп, еріп кету.

РАЗМЕ'ШИВАТЬ[1] *несов. см.* **размесить**.

РАЗМЕ'ШИВАТЬ[2] *несов. см.* **размешать**.

РАЗМЕ'ШИВАТЬСЯ[1] *см.* **разместиться**.

РАЗМЕ'ШИВАТЬСЯ[2] *см.* **размешаться**.

РАЗМЕЩА'ТЬ *несов. см.* **разместить**.

РАЗМЕЩЕ'НИЕ орналастыру, жайластыру; **р. производительных сил** өндіріс күштерін орналастыру тәртібі.

РАЗМИНА'ТЬ *несов. см.* **размять**

РАЗМИНА'ТЬСЯ *см.* **размяться**.

РАЗМИНУ'ТЬСЯ *сов.* 1) жолығыса алмау; 2) бұрылу, жол беру; **дорога узкая, р. нельзя** жол тар, бұрылуға болмайды.

РАЗМНОЖА'ТЬ *несов.*, **размножить**, жу *сов.* 1) көбейту, молайту; 2) өсіру.

РАЗМНОЖА́ТЬСЯ, размножиться көбею, молаю өсу.

РАЗМНОЖЕ́НИЕ өсіп-өну; половое р. шағылысып ұрықтану.

РАЗМОЗЖИ́ТЬ *сов.* мылжалау, езу, уату.

РАЗМОКА́ТЬ *несов. см.* размокнуть.

РАЗМО́КНУТЬ *сов.* дымдану, суланы, суланып ісіну.

РАЗМО́Л тарттыру, бидай ұгу; мука хорошего размола жақсы бидайдың ұны.

РАЗМО́ЛВКА ренжісіп қалу, шекісіп қалу.

РАЗМОЛОТИ́ТЬ, лочу *сов.* бастыру, соғу.

РАЗМО́ЛОТЫЙ, лот *прич.* ұнтақталған.

РАЗМОЛО́ТЬ, мелю *сов.* ұн қылып тарту, ұнтақтау, тұю.

РАЗМОРИ́ТЬ *сов.* (разг.) дінке құру; жара разморила меня ыстық тыйтырымды құртты.

РАЗМОРИ́ТЬСЯ әлсіздену, діңкесі құру.

РАЗМОТА́ТЬ *сов.* тарқату (жіпті).

РАЗМОТА́ТЬСЯ тарқалу.

РАЗМО́ТКА тарқату, тарқалатын нәрсе (жіп, арқан т. б.); р. шелка жібекті тарқату.

РАЗМОЧИ́ТЬ *сов.* жібіту, сулап ісіндіру.

РАЗМОЧИ́ТЬСЯ жібу, суланып ісіну.

РАЗМЫ́В су жырған, ойылған жер.

РАЗМЫВА́ТЬ *несов. см.* размыть.

РАЗМЫВА́ТЬСЯ *см.* размыться.

РАЗМЫКА́ТЬ *несов. см.* разомкнуть.

РАЗМЫ́КАТЬ *сов.* тарату, естен шығу, ұмытылу; р. горе қайғыны тарату, естен шығару.

РАЗМЫ́СЛИТЬ *сов.* ойлау, ойлану.

РАЗМЫ́ТЫЙ, мыт *прич. от* размыть; р. берег су жырған саға, жаға.

РАЗМЫ́ТЬ, мою *сов.* жырып, бұзып кету, су басып кету.

РАЗМЫ́ЧКА айрылысу, байланысты үзу.

РАЗМЫШЛЕ́НИЕ ойлану, толғану; он находится в глубоком размышлении ол көзір терең ойда отыр.

РАЗМЫШЛЯ́ТЬ *несов.* ойлау, ойға бату, ойға шому.

РАЗМЯГЧА́ТЬ *несов. см.* размягчить.

РАЗМЯГЧА́ТЬСЯ *см.* размягчиться.

РАЗМЯГЧЕ́НИЕ *ед. ср.* жұмсату, жұмсау (зат, көңіл).

РАЗМЯ́ГЧИТЬ *сов.* 1) жұмсарту; 2) *перен.* көңілді жұмсату (қатал райдан қайту).

РАЗМЯ́ГЧИТЬСЯ 1) жұмсару; 2) *перен.* қайырымды, мейірімді болу.

РАЗМЯ́КНУТЬ *сов.* былжырау, жұмсау, езілу.

РАЗМЯ́ТЬ, разомну *сов.* уқалау, жұмсарту; *перен.* жазу (қол, аяқты).

РАЗМЯ́ТЬСЯ 1) жұмсау; 2) жазылу (құрыс-тырысты).

РАЗНАРЯ́ДКА жолдама, ұлықсат қағаз; р. на лесные материалы ағаш алуға жолдама, лұқсат қағаз.

РАЗНА́ШИВАТЬ *несов. см.* разносить.

РАЗНЕ́ЖИТЬ, жу *сов.* нәзіктендіру.

РАЗНЕ́ЖИТЬСЯ көңілі босау, жұмсару, нәзіктену.

РАЗНЕСТИ́, су *сов.* 1) тасу, тарату; р. газеты газет тарату; р. слух өсек тарату; р. по карточкам карточкаларға жазып тіркеу; 2) *перен.* буря разнесла лодку в щепки дауыл қайықты тас-талқан қылды; ветер разнёс тучи жел бұлтты айдап кетті; 3) *перен.* ісу, күп болу; у него разнесло лицо беті ісіп кетті; 4) *перен.* сөгу, жамандау, балағаттау.

РАЗНЕСТИ́СЬ жайылу, таралу; стахановское движение разнеслось по всему Советскому Союзу стахановтық қозғалыс бүкіл Советтер Одағына жайылды.

РАЗНИМА́ТЬ *несов.* 1) айыру; 2) жазу; 3) арашалау.

РАЗНИМА́ТЬСЯ 1) айрылу; 2) жазылу.

РА́ЗНИТЬСЯ, разнюсь *несов.* (книжн.) айырмасы, өзгешелігі, басқалығы болу.

РА́ЗНИЦА айырма, айырмашылық.

РАЗНОБО́Й келіспеушілік, үйлеспеушілік, алауыздық; р. в работе істегі келісімсіздік.

РАЗНОВЕ́С таразының уақ тастары.

РАЗНОВИ́ДНОСТЬ тарауы бір түрі; троцкизм всегда был разновидностью меньшевизма и теперь превратился в фашистскую агентуру троцкизм қашан да меньшевизмнің бір түрі еді, енді фашизм агентурасына айналды.

РАЗНОВРЕМЕ́ННЫЙ (книжн.) әруақыттағы, әруақытта болған; разновременные события түрлі уақыттағы оқиғалар; разновременно *нар.*

РАЗНОГЛА́СИЕ алауыздық, талас, қайшылық.

РАЗНОГОЛО́СИЦА дауыстың қосылмауы; ауыз біршіліктің жоқтығы.

РАЗНОИМЕННЫЙ (книжн.) әр түрлі атты, түрлі аты бар.

РАЗНОКАЛИ́БЕРНЫЙ түрлі калиберлі; *перен.* түрлі көлемді, түрлі тұлғалы.

РАЗНОМА́СТНЫЙ, тен 1) түрлі түсті (мал); 2) *перен.* түрлі тұқымды (өсімдік т. б.).

РАЗНОМЫ́СЛИЕ *ед.* (книжн.) ой, пікір алалығы.

РАЗНОМЫ́СЛЯЩИЙ түрлі пікірлі, түрлі ойлы.

РАЗНООБРА́ЗИЕ *ед.* әр түрлілік.

РАЗНООБРА́ЗИТЬ, ражу *несов.* түрлендіру, түрлі-түрлі ету.

РАЗНООБРА́ЗИТЬСЯ түрлену, түрлі-түрлі болу.

РАЗНООБРА́ЗНОСТЬ *см.* разнообразие.

РАЗНООБРА́ЗНЫЙ, зен түрлі, әртүрлі; разнообразно *нар.*

РАЗНОПЛЕМЕ́ННЫЙ 1) түрлі нәсілді, түрлі тайпылы; 2) (с. х.) түрлі тұқымды.

РАЗНОРЕЧИ́ВЫЙ, чив қабыспайтын, қайшы; разноречивые сведения қабыспайтын мәліметтер; разноречиво *нар.*

РАЗНОРО́ДНЫЙ, ден әртүрлі, түрлі-түрлі, әр текті; разнородно *нар.*

РАЗНО́С тарату; р. пакетов пакеттерді таратып беру; продажа в р. қыдыртып сату.

РАЗНОСИ́ТЬ[1], ношу *сов.* киіп кетейту (мыс., аяқ киімді); тоздыру.

РАЗНОСИ́ТЬ[2] *несов. см.* разнести.

РАЗНОСИ́ТЬСЯ[1] *сов.* киіліп кенею (жайлы болу, қыспау); тозығы жету, тозу.

РАЗНОСИ́ТЬСЯ[2] *несов. см.* разнестись.

РАЗНО́СКА 1) орны-орнына тарату, үлестіріп беру; 2) әр жерге жазып тіркеу; р. газет газеттерді үлестіру.

РАЗНОСКЛОНЯ́ЕМЫЙ (грам.) түрліше септелетін.

РАЗНО́СНЫЙ *прил. к* разнос. разносная книга тіркеу кітабы; разносная торговля қыдыртпа сауда.

РАЗНОСТОРО́ННИЙ, нен әр жақты; р. человек әр жақты (сегіз қырлы) адам; разносторонне *нар.*

РА́ЗНОСТЬ 1) (матем.); қалдық; 2) айырым, өзгешелік.

РАЗНО́СЧИК, *ж.* разносчица 1) таратушы; 2) қыдырып сатушы.

РАЗНОХАРА́КТЕРНЫЙ, рен әр түрлі, түрлі сыйпатты, біркелкі емес.

РАЗНОЦВЕ́ТНЫЙ әр түрлі, түрлі түсті; разноцветно *нар.*

РАЗНОЧИ́НЕЦ, нца разночинец (19-ғасырда Ресейде либералдық және демократтық буржуазия арасынан шыққан интеллигент).

РАЗНОЧТЕ́НИЕ басқаша жазылған текст (әдеби шығармаларда).

РАЗНОШЕ́РСТНЫЙ 1) түрлі түсті (ала); 2) *перен.* бір келкі емес, ала-құла.

РАЗНОЯЗЫ́ЧНЫЙ түрлі тілді, түрлі тілде сөйлейтін.

РАЗНУ́ЗДАННОСТЬ тыюсыз кеткендік, жүгенсіздік, бейбастақтық, бұзықтық.

РАЗНУ́ЗДАННЫЙ, дан 1) ауыздығы алынған (ат); 2) *перен.* бетімен кеткен, тыюсыз кеткен, бейбастық, жүгенсіз; разнузданно *нар.*

РАЗНУЗДА́ТЬ *сов.* 1) ауыздығын алу (аттың); 2) *перен.* бетімен жіберу, бейбастыққа, жүгенсіздікке салу.

РАЗНУЗДА́ТЬСЯ 1) ауыздығы алыну; 2) *перен.* жүгенсіз кету, бейбастану, бетімен кету.

РА́ЗНЫЙ түрлі, әртүрлі; разно *нар.*

РАЗНЮ́ХАТЬ *сов.,* **разнюхивать** *несов.* 1) искелеп тану, білу; 2) *перен.* тіміскілеп астыртын білу.

РАЗНЯ́ТЬ, ниму *сов.* 1) арашалау, ажырату, айырып жіберу; 2) *перен.* жазу, айыру; **р. руки** қолды жазу, айыру.

РАЗОБИ́ДЕТЬ, обижу *сов.* жәбірлеу, қатты ренжіту, өкпелету.

РАЗОБИ́ДЕТЬСЯ жәбірленіп қалу, қатты қапалану.

РАЗОБЛАЧА́ТЬ *несов.* әшкерелеу, сырын ашу.

РАЗОБЛАЧА́ТЬСЯ әшкерелену, сыр ашылу.

РАЗОБЛАЧЕ́НИЕ әшкерелеу, әшкерелену, сырын ашу.

РАЗОБЛАЧИ́ТЕЛЬ *м.* әшкерелеуші, бет пердесін ашушы; сырын ашушы.

РАЗОБЛАЧИ́ТЬ *сов.* әшкерелеу, сырын ашу; бет пердесін ашу.

РАЗОБЛАЧИ́ТЬСЯ әшкерелену, сыры ашылу, әйгілену.

РАЗОБРА́ТЬ, разберу *сов.* 1) бөлшектеп алу, талап әкету; 2) бөлшектеу, бұзу; 3) сұрыптап түр-түріне айыру; 4) *перен.* талдап айыру, тексеріп білу, түсіну; **р. предложение** сөйлемді талдау; **не разберешь, что он говорит** не айтқанын түсініп болатын емес.

РАЗОБРА́ТЬСЯ 1) жайласу, реттелу; 2) тексеріп анығына жету.

РАЗОБЩА́ТЬ *несов.* *см.* **разобщить.**

РАЗОБЩА́ТЬСЯ бөлініп кету, қатынасты, байланысты үзу.

РАЗОБЩЕ́НИЕ *ед.* бөлектеу бірін бірінен айыру, қатынасын үзу.

РАЗОБЩЕ́ННЫЙ, щен арасы айырылған, қатынасы үзілген, бытыраңқы.

РАЗОБЩИ́ТЬ *сов.* айыру, бытырату, қатынасын үзу, бөліп жіберу.

РА́ЗОВЫЙ бір жолдық; **р. билет** бір жолдық билет.

РАЗОГНА́ТЬ, разгоню *сов.* қуу, қуып жіберу, ыдырату, ажырату, тарату; **ветер разогнал тучи** жел бұлтты ыдыратып жіберді; 2) *перен.* жаудыратту; **р. скуку** көңіл жадырау; 3) жүріс жарқынын күшейту.

РАЗОГНА́ТЬ *сов.* түзету, жазу.

РАЗОГНА́ТЬСЯ түзелу, жазылу.

РАЗОГРЕВА́ТЬ *несов.* жылыту.

РАЗОГРЕ́ТЬ *сов.* жылыту.

РАЗОГРЕ́ТЬСЯ жылыну.

РАЗОДЕ́ТЫЙ, дет жақсы киінген, әсемпаз.

РАЗОДЕ́ТЬ, дену *сов.* жақсы киіндіру.

РАЗОДЕ́ТЬСЯ жақсы киіну, әсем киіну.

РАЗОДРА́ТЬ, раздеру *сов.* жұлу, жұлмалау, жырту; **р. письмо** хатты жырту; **р. брюки** шалбарды жыртып алу.

РАЗОДРА́ТЬСЯ 1) жыртылу; 2) төбелесу.

РАЗОЗЛИ́ТЬ *сов.* ызаландыру.

РАЗОЗЛИ́ТЬСЯ қатты ашулану, ызалану.

РАЗОЙТИ́СЬ, разойдусь *сов.* тарқау, тарау, айырлу; **слухи разошлись** өсек тарады; **дорога разошлась** жол айырылып кетті; **муж разошёлся с женой** күйеуі әйелінен ажырасты; **старик разошёлся — лучше молодых пляшет** шал қызып кетті, жастардан артық билейді.

РАЗО́К, зка *уменьш.* бір рет қана

РА́ЗОМ *нар.* бір жола, бір-ақ рет, тез, көзді ашып жұмғанша.

РАЗО́МКНУТЫЙ, нут *прич.* *от* **разомкнуть** алшақтаған, ажыраған.

РАЗОМКНУ́ТЬ *сов.* 1) айыру; 2) босату; **р. ряды** (воен.) араны ашу

РАЗОМКНУ́ТЬСЯ ашылып, сырылып кету, арасы алшақтау.

РАЗОПРЕ́ТЬ 1) қатты пісу, езіліп кету; 2) босану, қара терге түсу (терлеу).

РАЗОРА́ТЬСЯ *см.* **орать.**

РАЗОРВА́ТЬ, рву *сов.* 1) жыртау; 2) *перен.* тарту, жырып кету; **волк разорвал овцу** қасқыр қойды жарып кетті; 3) *перен.* қатынасты үзу; **р. связь** байланысты, қатынасты үзу

РАЗОРВА́ТЬСЯ 1) жыртылу; 2) айырылу, жарылу; **котел разорвался** қазан қақ айырылды; **бомба разорвалась** бомба жарылды; *перен.* **ему не разорваться** оның уақыты жоқ (жұмыс басты) *д. м.*

РАЗОРЕ́НИЕ *ед.* күйзелу, бүлінушазып-тозу, талқандалу.

РАЗОРЕ́ННЫЙ, рён *прич.* *от* **разорить**; бүлінген, күйзелген, азып-тозған, талқандалған.

РАЗОРИ′ТЬ *сов.* бұзу, бүлдіру, талқандау, күйзелту, ойрандау, жұтату.

РАЗОРИ′ТЬСЯ күйзелу, жұтау, бүліну.

РАЗОРУЖА′ТЬ *несов.* құралсыздандыру, согыс құралдарын жою, қару-жарақты таратып алу.

РАЗОРУЖА′ТЬСЯ құралсыздану, құрал тастау, қару-жарақсыз болу.

РАЗОРУЖЕ′НИЕ *ед.* құралсыздану; **конференция по разоружению** құралсыздандыру конференциясы.

РАЗОРУЖИ′ТЬ *сов. см.* **разоружать.**

РАЗОРУЖИ′ТЬСЯ *см.* **разоружаться.**

РАЗОСЛА′ТЬ, разошлю *сов.* жіберу, тарату, үлестіру.

РАЗОСПА′ТЬСЯ, сплюсь ұзақ ұйқтау, қатты ұйқтау.

РАЗОСТЛА′ТЬ, расстелю *сов.* төсеу, жаю, салу.

РАЗОХО′ТИТЬ, охочу *сов.* қызықтыру, құмарландыру, әуестендіру.

РАЗОХО′ТИТЬСЯ қызығу, құмарлану, әуестену.

РАЗОЧАРОВА′НИЕ көңіл қайту, түңілу, жеру; торығу, беті қайту.

РАЗОЧАРО′ВАННЫЙ, ван көңілі қайтқан, түңілген; **разочаровано** *нар.*

РАЗОЧАРОВА′ТЬСЯ, руюсь *сов.* көңіл қайту, бет қайту, тауы шағылу.

РАЗРАБА′ТЫВАТЬ 1) қарастыру, жасау, жырту (пайдалану); 2) **р. землю** жерді жырту, өңдеу; 3) **р. рудник** кенді қазу (пайдаға асыру); 4) **р. вопрос** мәселені қарастыру, тексеріп шешу.

РАЗРАБО′ТАТЬ *см.* разрабатывать.

РАЗРАБО′ТКА *см.* разрабатывать.

РАЗРАСТА′ТЬСЯ *несов. см.* разрастись.

РАЗРАСТИ′СЬ *сов.* өсіп-өну, көбею.

РАЗРЕВЕ′ТЬСЯ, вусь *сов.* еңіреу, еңкілдеп, өкіріп жылау.

РАЗРЕ′ДИТЬ, режу *сов.* сиретy, ыдырату, сиреқсіту.

РАЗРЕ′ДИТЬСЯ сиреу, ыдырау; тазару (haya)

РАЗРЕ′ЖЕННОСТЬ сиректік, сирегендік; **р. воздуха** ауаның сиреқсуі (сұйықтығы.)

РАЗРЕ′ЖЕННЫЙ сирек, ыдыраңқы; **р. воздух** сирек (ыдыраңқы) hava.

РАЗРЕ′З 1) тілу, кесу, қию; 2) кесік; **поперечный р.** көлденең кесік; **итти в р.** қайшы келу; **в разрезе** көзқараспен; **р. глаз** көздің қиығы.

РАЗРЕ′ЗАТЬ, режу *сов.* тілу, кесу, қию, жару; **р. живот** іші жару.

РАЗРЕША′ТЬ *несов. см.* **разрешить.**

РАЗРЕША′ТЬСЯ *см.* **разрешиться.**

РАЗРЕШЕ′НИЕ 1) рұхсат, **ұлықсат; с вашего разрешения** сіздің рұхсатыңызбен; 2) шешу; **р. вопроса** мәселені шешу; 3) босану, бала **табу.**

РАЗРЕШИ′ТЬ *сов.* 1) рұхсат ету; 2) мәселе шешу.

РАЗРЕШИ′ТЬСЯ 1) рұхсат **етілу,** ерік берілу; 2) шешілу, аяқталу; 3) босану, бала табу; **разрешилась от бремени** босанды (бала тапты);

РАЗРИСОВА′ТЬ, сую *сов.* 1) суретпен әшекейлеу; 2) *перен.* заттың, істің, адамның жақсылығын я жамандығын суреттеп беру.

РАЗРИСО′ВЫВАТЬ *несов. см.* **разрисовать.**

РАЗРОВНЯ′ТЬ *сов.* тегістеу.

РАЗРО′ЗНЕННЫЙ, нен 1) бытыраңқы, шашыраңқы; 2) ынтымақсыз; **разрозненно** *нар.*

РАЗРО′ЗНИТЬ *сов.* жүбын айыру, даралау, бөліп жіберу.

РАЗРУ′Б кесілген жер.

РАЗРУБА′ТЬ *несов. см.* **разрубить.**

РАЗРУБИ′ТЬ, рублю *сов.* бөлшектеп кесу, жару.

РАЗРУГА′ТЬ *сов.* сөгу, ұрсу.

РАЗРУГА′ТЬСЯ ұрысу, керісу.

РАЗРУМЯ′НИВАТЬ *несов. см.* **разрумянить.**

РАЗРУМЯ′НИТЬ *сов.* қызыл бояу жағу; *перен.* қызыл шырайлау; **мороз разрумянил щеки детей** суық балалардың бетін қызартты (қып-қызыл етті).

РАЗРУМЯ′НИТЬСЯ 1) қызару, күреңдену; 2) қызыл бояу жағылу.

РАЗРУ′ХА бүліншілік, қыйрау, қаусау.

РАЗРУША́ТЬ *несов. см.* разрушить.

РАЗРУША́ТЬСЯ *см.* разрушиться.

РАЗРУШЕ́НИЕ бүлінү, қыйрау, бұзылу, бүліншілік, бұзылушылық, қыйратушылық; **всюду были видны следы разрушения** қайда барсаң да, қыйраған дүниенің ізін көресің.

РАЗРУШИ́ТЕЛЬ *м.* бүлдіруші, қыйратушы, бұзушы.

РАЗРУШИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен *прил. к* **разрушитель**; **разрушительная сила динамита** динамиттың бұзу (бүлдіру, қыйрату) күші; **разрушительно** *нар.*

РАЗРУ́ШИТЬ *сов.* бұзу, бүлдіру, қыйрату, жою, құрту; **р. здоровье** ден саулығын бұзу (жою).

РАЗРУ́ШИТЬСЯ бүлінү, бұзылу, қыйрау, жойылу.

РАЗРЫ́В 1) үзілу; 2) жыртылу, жарылу; **р. бомбы** бомбаның жарылуы; **р. сердца** жүрек қабының жарылуы.

РАЗРЫВА́ТЬ[1] *несов. см.* разорвать.

РАЗРЫВА́ТЬ[2] *несов. см.* разрыть.

РАЗРЫВА́ТЬСЯ *несов. см.* разорваться.

РАЗРЫВНО́Й жарылатын, жарылғыш; **разрывная пуля** жарылатын оқ.

РАЗРЫДА́ТЬСЯ *сов.* жылау, солқылдап жылау, еңіреу.

РАЗРЫ́ТЬ, рою *сов.* қазу, қопарыстыру.

РАЗРЫХЛЕ́НИЕ қопсыту, босату, жұмсату (мыс., жерді).

РАЗРЫ́ХЛИТЬ *сов.* жұмсату, босату, қопсыту.

РАЗРЫ́ХЛИТЬСЯ жұмсау, босау, қопсу.

РАЗРЯ́Д[1] қатар, ірет, дәреже.

РАЗРЯ́Д[2] тарау, қайтару, тарату, алып тастау, түсіру (мыс., мылтықтың оғын); **р. электричества** электр тогының тарауы, қайтарылуы.

РАЗРЯДИ́ТЬ[1], ряжу *сов.* әдемілеп киіндіру.

РАЗРЯДИ́ТЬ[2], ряжу *сов.* 1) алу, алып тастау, қайтару; 2) *перен.* бәсеңдету, кеміту, әлсірету.

РАЗРЯДИ́ТЬСЯ[1] жақсылап киіну.

РАЗРЯДИ́ТЬСЯ[2] 1) алыну, таратылу, қайтарылу (мыс., электр тогы); 2) *перен.* бәсеңдеу, кему, әлсіреу; **атмосфера разрядилась** жағдай жақсарды.

РАЗРЯ́ДКА (тип.) разрядка (текстегі әріптерді сиретіп теру).

РАЗРЯ́ДНИК (техн.) разрядник (электр күшін таратқыш, қайтарғыш аспап).

РАЗРЯЖА́ТЬ *несов. см.* разрядить.

РАЗУБЕДИ́ТЬ, бежу *сов.* ойлаған ойынан қайтару, көндіру.

РАЗУБЕДИ́ТЬСЯ нанбайтын болу, сенімінен қайту.

РАЗУВА́ТЬ *несов.* аяқ киімін шешу.

РАЗУВА́ТЬСЯ аяқ киімін шешіну.

РАЗУВЕРЕ́НИЕ ойланған ойынан қайтушылық, ойлаған ойынан, қайтару.

РАЗУВЕ́РИТЬ *сов.* ойланған ойынан қайтару, бір нәрсеге сенуін, нануын қойдыру.

РАЗУВЕ́РИТЬСЯ ойынан, сенімінен, нанымынан қайту.

РАЗУВЕРЯ́ТЬ, разуверяться *см.* разуверить, разувериться.

РАЗУДА́ЛЫЙ өткір, пысық, шапшаң.

РАЗУЗНАВА́ТЬ, знаю *несов. см.* разузнать.

РАЗУЗНА́ТЬ *сов.* сұрастырып анығына, егжей-тегжейіне жету.

РАЗУКРА́СИТЬ, крашу *сов.* безеу, әдемілеу, көркемдеу, ажарлау, әшекейлеу.

РАЗУКРА́СИТЬСЯ безену, әдемілену, көркемделу, ажарлану.

РАЗУКРА́ШЕННЫЙ, шен әсем деген, әдемілеңген.

РАЗУКРУПНЕ́НИЕ ұсақтау, бөліп кішірейту.

РАЗУКРУПНИ́ТЬ *сов.* бөлу, ұсақтау; **р. организацию** уйымды бөліп ұсақтау.

РАЗУКРУПНИ́ТЬСЯ ұсақталу (мекеме, ұйым).

РА́ЗУМ ақыл, ой.

РАЗУМЕ́НИЕ ұғыну, түсініп жету; **по моему разумению, вы не правы** менің ойымша сіздікі жөн емес.

РАЗУМЕ'ТЬ *несов.* болжау, түсіну, ұғыну; **что вы разумеете под этим выражением** осы сөзді сіз қалай деп түсінесіз.

РАЗУМЕ'ТЬСЯ ұғынылу, түсінілу; **само собой разумеется** өзінен-өзі белгілі (түсінікті).

РАЗУ'МНЫЙ, мен ақылға сыйымды, дұрыс, келісімді, орынды; **р. поступок** орынды іс; **разумно** *нар.*

РАЗУ'ТЬ *сов.* аяқ киімін шешу, жалаң аяқ қалдыру.

РАЗУ'ТЬСЯ *сов.* аяқ киімін шешіну, шешу.

РАЗУТЮ'ЖИВАТЬ *несов.* өктектеу.

РАЗУХА'БИСТЫЙ, ист 1) қызба, отты, жігерлі, өткір; 2) бетімен кеткен, бейбастақ, жүгенсіз (адам); **разухабисто** *нар.*

РАЗУ'ЧИВАНИЕ жаттау, біліп алу.

РАЗУ'ЧИВАТЬ *несов.* *см.* **разучить.**

РАЗУ'ЧИВАТЬСЯ *см.* **разучиться.**

РАЗУЧИ'ТЬ *сов.* жаттау, біліп алу.

РАЗУЧИ'ТЬСЯ қарайып қалу, ұмыту.

РАЗЪЕДА'ТЬ *несов.* 1) жеу, ойып тастау; 2) *перен.* ішінен жеу, бұзу, бүлдіру.

РАЗЪЕДА'ТЬСЯ *см.* **разъесться.**

РАЗЪЕДИНЕ'НИЕ айыру, айрылу, бөлу, бөліну.

РАЗЪЕДИНИ'ТЬ *сов.* айыру, бөлу.

РАЗЪЕДИНИ'ТЬСЯ айрылу, жекелену, бөліну.

РАЗЪЕ'ЗД разъезд: 1) бекет темір жолда кішкене станция; 2) (воен.) атты барлаушылар тобы.

РАЗЪЕЗЖА'ТЬ *несов.* қыдырып жүру, аралап жүру (көлікпен).

РАЗЪЕЗЖА'ТЬСЯ, разъехаться тарап жүріп кету (көлікпен).

РАЗЪЕ'СТЬ, ем *сов.* күйдіріп жіберу; жеу, ойып жіберу; **ржавчина разъела** тот ойып жіберді.

РАЗЪЯ'РЕННЫЙ, реи өте ызалы, мейлінше ызаланған.

РАЗЪЯ'РИТЬ *сов.* әбден ызаландыру.

РАЗЪЯ'РИТЬСЯ әбден ызалану.

РАЗЪЯСНЕ'НИЕ түсінік, түсіндіру, түсіндірме; **официальное р.** ресми түсінік.

РАЗЪЯСНИ'ТЕЛЬНЫЙ түсіндіру, түсінік; **его речь носила р. характер** оның сөзі түсінік ретінде айтылды; **разъяснительная работа** түсіндіру жұмысы.

РАЗЪЯСНИ'ТЬ *сов.* түсіндіру, түсінік беру.

РАЗЪЯ'СНИТЬСЯ *сов.* ашылып, жадырап кету (күн).

РАЗЪЯСНИ'ТЬСЯ *сов.*, **разъясняться** түсінікті болу, айқындалу, анық болу.

РАЗЫГРА'ТЬ *сов.* 1) ойнау, орындау, атқару; **он разыграл печальную роль** ол пасық жұмысқа қол ұрды; 2) ұтыс ойынын ойнау; 3) мазақтау.

РАЗЫГРА'ТЬСЯ 1) ойынның қызығына түсу; 2) *перен.* ашылу, қозып күшею; **разыгрался аппетит** тамаққа араны ашылды; **буря разыгралась** дауыл өршелене соқты; **страсти разыгрались** нәпсі (құмары) ашылды, қозды.

РАЗЫ'ГРЫВАТЬ *см.* **разыграть.**

РАЗЫСКА'ТЬ, разыщу *сов.* іздеу, іздестіріп тауып алу.

РАЗЫСКА'ТЬСЯ табылу, іздеп тауып алыну.

РАЗЫ'СКИВАНИЕ іздеу.

РАЗЫ'СКИВАТЬ *несов.* *см.* **разыскать.**

РАЗЫ'СКИВАТЬСЯ *см.* **разыскаться.**

РАЙ 1) жұмақ, бәйіш, жәннет; 2) *перен.* гүлстан, көнілді жер, өте жақсы, шатты тұрмыс.

РАЙО'Н аудан; **промышленный р.** өндірісті аудан.

РАЙОНИ'РОВАНИЕ аудандау.

РАЙОНИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* аудандау, ауданға бөлу.

РАЙО'ННЫЙ аудандық; **районная конференция** аудандық конференция.

РА'ЙСКИЙ *прил. к* **рай;** *перен.* көнілді, бақытты, рахат; **райская жизнь** рахат өмір.

РАК 1) (зоол.) қысқышбака (шаян). 2) (мед.) қылтамақ.

РАКЕ'ТА[1] ракета (аспандап барып жарылатын снаряд).

РАКЕ'ТА[2] (спорт) ракета (теннис ойынында қолданылатын қалақ басты таяқ).

РАКЕ'ТНЫЙ *прил. к* **ракета.**

РАКИ'ТА ракита (қызыл талдың бір түрі).

РАКИ'ТНИК шілік.

РА'КОВИНА раковина 1) ұлудың қабығы; 2) металдан істелген тайпақ заттар; 3) **ушная р.** құлақтың жарғағы.

РА'КОВЫЙ *прил. к* **рак; раковые шейки** қысқышбақаның мойны; **раковая опухоль** қылтамақ ісігі.

РА'МА рама, терезенің, столдың, есіктің, станоктың т. б. жақтауы.

РА'МКА 1) кішкене рама; 2) *перен.* қалып, шек.

РА'МОЧНЫЙ *прил. к* **рама.**

РА'МПА рампа (сахнаның алдыңғы жағындағы шамдарды тасалап жауып тұратын тақтай).

РА'НА жара, жарахат; *перен.* **р. сердца** жүректің жарасы.

РАНГ ранг (офиц.), армиядағы дәреже, категория.

РА'НГОВЫЙ *прил. к* **ранг.**

РАНГО'УТ (морск.) рангоут (кемедегі желкемді көріп тұратын құрма).

РАНЕ'НИЕ жара, жарахат, жаралау, жара салу.

РА'НЕНЫЙ жаралы, жараланған.

РАНЕ'НЬКО *нар.* тым ерте, өте ерте.

РАНЕ'Т алманың бір сорты.

РАНЕХОНЬКО *нар.* тым ерте.

РА'НЕЦ, нца дорба (әскерлер тамағын ішкі киімдерін, оқушылар кітап, қағаздарын т. б. салатын сумка).

РАНЕШЕНЬКО *нар.* тым ерте.

РАНЖИ'Р ранжир (бойына қарай әпқа тұру.

РА'НИТЬ 1) жаралау; 2) *перен.* ренжіту, қайғыландыру.

РА'ННИЙ ерте; **р. снег** ерте түскен қар; **р. посев** ерте салған егін; **встал ранним утром** ертемен тұрды.

РА'НО ерте.

РАНОВА'ТО *нар.* ертерек, ертелеу.

РАНТ рант (шет, жиек, кемер); **сапоги с рантом** сыздықты етік.

РАНТЬЕ' *нескл. м.* рантье, өсімқор (капитал елдерінде ақша өсімімен күн елтетін адам).

РА'НЬШЕ *нар.* ертерек, бұрын, бұрынғы уақытта, бұрынғы заманда.

РАПИ'РА рапира (үйрену үшін қолданылатын төрт қырлы қылыш).

РА'ПОРТ рапорт (білдіру, хабарлау).

РАПОРТОВА'ТЬ, тую *сов. и несов.* рапорт беру, білдіру, хабарландыру.

РАПСО'Д рапсод (ертедегі грек-тердің елді аралап жүріп батыр жырларын айтатын ақыны).

РАПСО'ДИЯ рапсодия 1) халық жырларына, ертегілеріне арналып жазылған музыка шығармасы; 2) ертедегі гректерде батыр жырларының үзіндісі.

РАРИТЕ'Т раритет (сирек ұшырайтын қымбат заттар).

РАС Абиссинияда феодалдық князь.

РА'СА раса, нәсіл, тұқым.

РАСИ'СТ расизмді жақтаушы.

РАСКА'ИВАТЬСЯ *несов.* өкіну.

РАСКАЛЕННЫЙ, лён *прич.* қатты қыздырылған, өте қызған.

РАСКАЛИ'ТЬ, лю *сов.* қатты қыздыру.

РАСКАЛИ'ТЬСЯ қатты қызу.

РАСКА'ЛЫВАТЬ *несов. см.* **расколоть.**

РАСКА'ЛЫВАТЬСЯ жарылу.

РАСКАЛЯ'ТЬ *несов. см.* **раскалить.**

РАСКАЛЯ'ТЬСЯ *см.* **раскалиться.**

РАСКА'ПЫВАТЬ *несов. см.* **раскопать.**

РАСКАССИ'РОВАТЬ, рую *сов.* таратып жіберу, жою; **р. полк** полкты тарату.

РАСКА'Т 1) *см.* **раскатать;** 2) азнау, гүріл, сарын; **раскаты грома** күннің күркіреуі.

РАСКАТА'ТЬ *сов.* 1) басу, жұқалау, жаю, жазу, домалақтау; **р. тесто** қамырды илеу, жаю; 2) тегістеу (жол).

РАСКА'ТИСТЫЙ, ист сарынды, гүрілді; **раскатисто** *нар.*

РАСКАТИ'ТЬ, качу *сов.* домалату, дөңгелетіп жіберу.

РАСКАТИ'ТЬСЯ сырығып кету; домалап, дөңгелеп кету.

РАСКАЧА'ТЬ *сов.* 1) тербету, шайқау, теңселту; 2) *перен.* сергіту, сергектендіру.

РАСКАЧА'ТЬСЯ 1) босау, қозғалу, теңселу, шайқалу, тербетілу; 2) *перен.* сергу, еңсесі көтерілу.

РАСКА'ЧИВАТЬ *несов. см.* раскачать.

РАСКА'ЧИВАТЬСЯ *см.* раскачаться.

РАСКА'ШЛИВАТЬСЯ *несов. см.* раскашляться.

РАСКА'ШЛЯТЬСЯ *сов.* жөтелу, жүткіру (дүркін-дүркін).

РАСКА'ЯНИЕ өкінушілік, өкініш.

РАСКА'ЯТЬСЯ, каюсь *сов.* өкіну.

РАСКВАРТИРОВА'ТЬ, рую *сов.* пәтерлерге орналастыру.

РАСКВИТА'ТЬСЯ *сов.* 1) есептесу, есесін қайыру; 2) *перен.* өш алу.

РАСКИДА'ТЬ *сов.* шашып тастау.

РАСКИ'НУТЬ *сов.* 1) жаю, жазу; 2) *перен.* р. шатер шатыр тігу (құру); р. умом (мозгами) ойға салу, шамалау.

РАСКИ'НУТЬСЯ жазылу, жайылу.

РАСКИСА'ТЬ *несов. см.* раскиснуть.

РАСКИ'СЛЫЙ селқос, жалқау, бос белбеу.

РАСКИ'СНУТЬ *сов.* 1) ашу, ашып көтерілу, көпіру; 2) *перен.* болбырау, босау, селсоқ, жалқау, еңсесі түсу; р. от жары ыстыққа езіліп еңсесі түсу.

РАСКЛА'ДКА таратып салу.

РАСКЛАДНО'Й алмалы-салмалы, күрмалы (стол, керует).

РАСКЛА'ДЫВАТЬ *несов. см.* разложить (1, 2-мағн.).

РАСКЛА'ДЫВАТЬСЯ *см.* разложиться (1, 2-мағн.).

РАСКЛА'НИВАТЬСЯ *несов. см.* раскланяться.

РАСКЛА'НЯТЬСЯ *сов.* қоштасу, бас изесіп қоштасу, амандасу.

РАСКЛЕВА'ТЬ, клюю *сов.* шоқу, шоқып бітіру; *перен.* быт-шытын шығару, жоқ қылу.

РАСКЛЕ'ИВАТЬ *несов. см.* расклеить.

РАСКЛЕ'ИВАТЬСЯ *см.* расклеиться.

РАСКЛЕ'ИТЬ *сов.* 1) жапсыру; 2) сыдырып алу.

РАСКЛЕ'ИТЬСЯ 1) желімі босау, жабыспау, ашылып кету; 2) *перен.* ауырып, сырқаттанып жұмысқа жарамау, селқостану, көңілсіздену.

РАСКЛЕ'ЙКА желімдеу, жапсыру; р. афиш афишаларды жапсыру.

РАСКЛЕПА'ТЬ *сов.* қапсарын алып тастау, сөгу; р. котел қазанның қыюын кетіру.

РАСКЛЕПА'ТЬСЯ *сов.* жарығы ашылу.

РАСКЛЕПЫВАТЬ *несов. см.* расклепать.

РАСКЛЕПЫВАТЬСЯ *см.* расклепаться.

РАСКЛИ'НИВАТЬ *несов. см.* расклинить.

РАСКЛИ'НИВАТЬСЯ *см.* расклиниться.

РАСКЛИ'НИТЬ *сов.* 1) қағылған сынаны алу; 2) сына қағып жару (ағаштан).

РАСКЛИ'НИТЬСЯ *сов.* қағылған сынадан жарылу.

РАСКОВА'ТЬ, кую *сов.* 1) тағасын алу; 2) бұғауын алу, бұғаудан босату (тұтқынды).

РАСКОВА'ТЬСЯ 1) тағасы түсіп қалу (аттың); 2) бұғаудан босану, бұғауды алып тастау.

РАСКОВЫРЯ'ТЬ *сов.* шұқылап, тесу, не тесігін кеңейту, шұқылап терісін сыдыру, денені шіміркенту.

РАСКО'Л раскол 1) бөліну, жарылу; 2) 17-ғасырдың ортасында Ресейде болған діни қозғалыс.

РАСКОЛОТИ'ТЬ, лочу *сов.* сындыру, қақ айыру.

РАСКОЛО'ТЬ, колю *сов.* 1) жару, қақ айыру, уату; 2) *перен.* ынтымағын бұзу, бірлігін жою.

РАСКОЛО'ТЬСЯ 1) жарылу, бөліну; 2) *перен.* ынтымақ, бірліктен айрылысу; сила противника раскололась жаудың күші екі бөлінеді.

РАСКО'ЛЬНИК, *ж.* раскольница 1) секта мүшесі (полит.); 2) ұйымның бірлігін (ынтымағын) бұзушы, іріткі салушы.

РАСКО'ЛЬНИЧЕСКИЙ *прил. к* раскольник.

РАСКО'ЛЬНИЧЕСТВО *см.* раскол (2-е знач.).

РАСКОПА'ТЬ *сов.* 1) қазғылау, қазбалап ізден табу; 2) *перен.* әбден тексеріп анығына, түбіне жету.

РАСКО'ПКА 1) қазу, қазып шығару; р. извести ізбес қазу; 2) ертеде көміліп қалған нәрселерді қазып шығару жұмысы.

РАСКОРМИ'ТЬ, млю *сов.* жемшөпті көп беріп семірту.

РАСКО'С қыйсық қойылған тірек.

РАСКОСИ'ТЬ[1], кошу *сов.* 1) тіректі шалыс қойып бекіту; 2) қылыйландыру.

РАСКОСИ'ТЬ[2], кошу *сов.* бірлесіп шауып, орып бітіру.

РАСКО'СЫЙ қылый.

РАСКОШЕ'ЛИВАТЬСЯ *несов. см.* раскошелиться.

РАСКОШЕ'ЛИТЬСЯ *сов.* ақша жұмсау, жомарттығы ұстап кету.

РАСКРА'ДЫВАТЬ *несов. см.* раскрасть.

РАСКРА'ИВАТЬ *несов. см.* раскроить.

РАСКРА'ИВАТЬСЯ пішіп тасталу.

РАСКРА'СИТЬ, крашу *сов.* бояу, безендіру.

РАСКРА'СИТЬСЯ боялу, өрнектелу, безену.

РАСКРА'СКА 1) бояу; 2) өрнек (түрлі түсті).

РАСКРАСНЕ'ТЬСЯ *сов.* қызару.

РАСКРА'СТЬ, краду *сов.* ұрлау, ұрлап бітіру.

РАСКРА'ШИВАНИЕ[1] *см.* раскрасить.

РАСКРА'ШИВАНИЕ[2] *см.* раскрошить.

РАСКРА'ШИВАТЬ[1] *несов. см.* раскрасить.

РАСКРА'ШИВАТЬ[2] *несов.* раскрошить.

РАСКРА'ШИВАТЬСЯ[1] *см.* раскраситься.

РАСКРА'ШИВАТЬСЯ[2] *см.* раскрошиться.

РАСКРЕПОСТИ'ТЬ, пощу *сов.* (истор.) басыбайлылықтан, құлдықтан босату, құтқару.

РАСКРЕПОЩА'ТЬ *несов. см.* раскрепостить.

РАСКРЕПОЩА'ТЬСЯ басыбайлылықтан, хұқұксыздықтан құтылу.

РАСКРЕПОЩЕ'НИЕ *см.* раскрепостить.

РАСКРИТИКОВА'ТЬ, кую *сов.* сынау, бар кемшілігін көрсету, жарамсыз деп табу.

РАСКРИЧА'ТЬСЯ, чусь *сов.* айқай, шу көтеру, балағаттау, сөгу.

РАСКРОИ'ТЬ *сов.* 1) кесу, пішу (киімді); 2) жарып тастау, кесіп тастау.

РАСКРО'Й, раскройка 1) пішу, кесу әдісі; 2) пішу үлгі.

РАСКРОМСА'ТЬ *сов.* қыйдалау, кескілеу.

РАСКРОШИ'ТЬ *сов.* турау, уақтау, майдалау.

РАСКРОШИ'ТЬСЯ туралу, уақталу.

РАСКРУТИ'ТЬ, кручу *сов.* тарқату, өрімін жазу.

РАСКРУТИ'ТЬСЯ тарқатылу, жазылу.

РАСКРУ'ЧИВАТЬ *несов. см.* раскрутить.

РАСКРУ'ЧИВАТЬСЯ *см.* раскрутиться.

РАСКРЫВА'ТЬ *несов. см.* раскрыть.

РАСКРЫВА'ТЬСЯ *см.* раскрыться.

РАСКРЫ'ТИЕ *перен.* сыр ашу, әшкерелеу; р. скобок (матем.) жақшаны ашу.

РАСКРЫ'ТЫЙ, рыт *прич. от* раскрыть ашық, ашылған.

РАСКРЫ'ТЬ, крою *сов.* 1) ашу; р. книгу кітапты ашу; 2) *перен.* сырын ашу, әшкерелеу; р. преступление қылмысты ашу; (матем.) р. скобки жақшаларды ашу.

РАСКРЫ'ТЬСЯ 1) ашылу; 2) *перен.* сыры ашылу, әшкерелену.

РАСКУДА'ХТАТЬСЯ, хучусь и таюсь *сов.* қақылықтау, қытқылықтау (тауық).

РАСКУЛА'ЧИВАНИЕ кулактарды тап ретінде жою.

РАСКУЛА'ЧИВАТЬ *несов. см.* раскулачить.

РАСКУЛА'ЧИТЬ *сов.* кулактарды жою (жаппай коллективтендіру негізінде кулактарды тап ретінде жою).

РАСКУПА'ТЬ *несов. см.* раскупить.

РАСКУПИ'ТЬ, плю *сов.* бәрін сатып алу, тез өту.

РАСКУ'ПОРИВАТЬ *несов. см.* **раскупорить.**

РАСКУ'ПОРИТЬ *сов.* ашу, тығынын алу; **р. бутылку** бөтелкенің тығынын алу; **р. ящик** жәшікті ашу.

РАСКУ'РИВАТЬ *несов. см.* **раскурить.**

РАСКУ'РИВАТЬСЯ *см.* **раскуриться.**

РАСКУРИ'ТЬ *сов.* 1) түтату; 2) шылым тарту.

РАСКУРИ'ТЬСЯ түтану, жану.

РАСКУСИ'ТЬ, күшу *сов.* 1) тістелу, тістеп уату; 2) *перен.* аңғару, мән-жайын білу, түсіну; **р. в чем дело** істің мән-жайына түсіну.

РАСКУ'СЫВАТЬ *несов. см.* **раскусить.**

РАСКУ'ТАТЬ *сов.* орауын шешу, ораудан босату.

РАСКУ'ТАТЬСЯ ораудан шешілу, босану.

РАСКУТИ'ТЬСЯ, күшусь *сов.* 1) ішкілікке салыну; 2) *перен.* жомарттану, мырзалану.

РАСКУ'ТЫВАТЬ *несов. см.* **раскутать.**

РАСКУ'ТЫВАТЬСЯ *см.* **раскутаться.**

РА'СОВЫЙ *прил. к* **раса** (нәсілдік).

РАСПА'Д азып-тозушылық, берекесіздік, ыдыраушылық.

РАСПАДА'ТЬСЯ *несов. см.* **распасться.**

РАСПАДЕ'НИЕ құлау, бүліну, азып-тозу.

РАСПА'ИВАТЬ *см.* **распаять.**

РАСПА'ИВАТЬСЯ *см.* **распаяться.**

РАСПАКОВА'ТЬ, кую *сов.* буылғанды шешу, ашу; **р. ящик** жәшікті ашу.

РАСПАКОВА'ТЬСЯ босау, шешілу, ашылу.

РАСПАКО'ВКА, распаковывание шешу, ашу.

РАСПАКО'ВЫВАТЬ *несов. см.* **распаковать.**

РАСПАКО'ВЫВАТЬСЯ *см.* **распаковаться.**

РАСПАЛИ'ТЬ *сов. перен.* үйіту, күйдіру, жалындату.

РАСПАЛИ'ТЬСЯ жалындау, күю, үйітілу.

РАСПА'РИТЬ *сов.* пармен, ыстық сумен жұмсату.

РАСПА'РИТЬСЯ булану; жұмсару; терлеу; буы шығу.

РАСПА'РЫВАТЬ *несов.* 1) сөгу, сөту (киімді); 2) жыртып алу.

РАСПА'РЫВАТЬСЯ 1) тігісімен жыртылу (киім); 2) сөтілу, сөгілу (киім).

РАСПА'СТЬСЯ, падусь *сов.* 1) азып-тозу, бүліну, құлау; 2) *перен.* уатылу, ұсақталу, бөліну, айрылып кету.

РАСПАХА'ТЬ, пашу *сов.* жерді тегіс жырту, айдау.

РАСПА'ХИВАТЬ[1] *несов. см.* **распахать.**

РАСПА'ХИВАТЬ[2] *несов. см.* **распахнуть.**

РАСПА'ХИВАТЬСЯ[1] жыртылу, айдалу (жер).

РАСПАХНУ'ТЬ *сов.* кең ашу, далыйтып ашу (мыс., етекті, есікті).

РАСПАХНУ'ТЬСЯ кең ашылу, ашылып кету.

РАСПА'ШКА[1] 1) жерді жырту; жыртып тасталған жер.

РАСПА'ШКА[2], **нараспашку** желбегей, түймесі ағытулы.

РАСПАШО'НКА балалардың арты ашық көйлегі.

РАСПАЯ'ТЬ, паяю *сов.* дәнекерді бұзу, еріту, сөту.

РАСПАЯ'ТЬСЯ дәнекері кету, сөтілу, еру.

РАСПЕВА'ТЬ *несов.* өлеңдету, өлең айтып беру, әндету.

РАСПЕВА'ТЬСЯ *см.* **распеться.**

РАСПЕКА'ТЬ *несов. см.* **распечь.**

РАСПЕЛЕНА'ТЬ *сов.* жөргектен босату, құндағын шешу.

РАСПЕЛЕНА'ТЬСЯ бөлеуден, жөргектен босау.

РАСПЕТУШИ'ТЬСЯ, тушусь *сов.* қораздану, қоқандау.

РАСПЕ'ТЬСЯ, поюсь әндету, өлеңге салыну, өлеңге жаттығу, төселу.

РАСПЕЧА'ТАТЬ *сов.* ашу (печатын алу); **р. шкаф** шкапты (печатталған) ашу; **р. письмо** хатты ашу.

РАСПЕЧА'ТАТЬСЯ ашылу, ашылып кету.

РАСПЕЧА'ТЫВАТЬ *несов. см.* **распечатать.**

РАСПЕЧА'ТЫВАТЬСЯ *см.* распечататься.

РАСПЕ'ЧЬ, пеку *сов.* мықтап сөгу, жер-жебіріне жету.

РАСПИВА'ТЬ *несов.* асықпай, жайланып ішу.

РАСПИ'ВОЧНАЯ, ой *ж. сущ.* ішкілік үйі, ішкілік сататын үй.

РАСПИ'ЛИВАТЬ *несов. см.* распилить.

РАСПИ'ЛИВАТЬСЯ *см.* распилиться.

РАСПИЛИ'ТЬ *сов.* арамен кесіп бөлшектеу, аралау.

РАСПИЛИ'ТЬСЯ арамен тіліну (кесілу).

РАСПИ'ЛКА кесу, тілу (арамен).

РАСПИНА'ТЬ *несов.* керіп тастау, қол-аяғын керіп, шегелеп тастау (ерте замандағы өлтіру жазасы).

РАСПИНА'ТЬСЯ керіліп шегелену.

РАСПИРА'ТЬ *несов. см.* распереть.

РАСПИСА'НИЕ расписание (жұмыстың, сабақтың т. б. қай уақытта, қай жерде болатынын көрсететін кесте (таблица).

РАСПИСА'ТЬ, пишу *сов.* 1) таратып, бөліп жазу; **дни расписаны** күндер бөлініп белгіленіп жазылған; 2) әшекейлеу, безеу; 3) *перен.* көркемдеп сыйпаттау, ажарлап сөйлеу.

РАСПИСА'ТЬСЯ қол қою.

РАСПИ'СКА тіл хат.

РАСПИСНО'Й әшекейленген, безенген.

РАСПИ'СЫВАТЬ *несов. см.* расписать.

РАСПИ'СЫВАТЬСЯ *см.* расписаться.

РАСПИ'ТЬ, разопью *сов.* ішіп қою, ішіп бітіру.

РАСПИХА'ТЬ *сов.* итермелеу, итермелеп шегіндіру, ығыстыру, тығу.

РАСПИ'ХИВАТЬ *несов. см.* распихать.

РАСПЛА'ВИТЬ, влю *сов.* балқыту, еріту.

РАСПЛА'ВИТЬСЯ балқу, еру.

РАСПЛАВЛЯ'ТЬ *несов. см.* расплавить.

РАСПЛАВЛЯ'ТЬСЯ *см.* расплавиться.

РАСПЛА'КАТЬСЯ, плачусь *сов.* қатты, көп жылау, егіле жылау.

РАСПЛАНИ'РОВАТЬ, рую *сов.* жоспарлау; **р. время** уақытты жоспарлау.

РАСПЛАНИРО'ВКА жоспарлау, пландау.

РАСПЛАСТА'ТЬ *сов.* 1) тілу, тілгілеу; 2) жалпақтау, таптау (техн.); 3) қабат-қабатымен жаю, керу.

РАСПЛАСТА'ТЬСЯ керіліп шалқасынан түсіп жату.

РАСПЛА'ТА 1) төлеу; 2) *перен.* өш, сазай, жаза; **пришел час расплаты** өш алар мезгіл жетті.

РАСПЛАТИ'ТЬСЯ, плачусь *сов.* өтеу, төлеу, есептесу; **р. с долгами** қарызды өтеу, өтеп бітіру.

РАСПЛА'ЧИВАТЬСЯ *несов.* 1) *см.* расплатиться; 2) *перен.* сазайын тарту.

РАСПЛЕСКА'ТЬ, плещу *сов.* шайқау, шашырату.

РАСПЛЕСКА'ТЬСЯ шайқалу, шашырау.

РАСПЛЕСТИ', плету *сов.* тарқату (өрімін жазу); **р. косы** шашты тарқату.

РАСПЛЕСТИ'СЬ, плетусь *сов.* тарқатылу.

РАСПЛЕТА'ТЬ *несов. см.* расплести.

РАСПЛЕТА'ТЬСЯ тарқатылу (жіп).

РАСПЛОДИ'ТЬ, плоджу *сов.* өрбіту, өсіру, көбейту.

РАСПЛОДИ'ТЬСЯ өрбу, көбею.

РАСПЛЫВА'ТЬСЯ *несов. см.* расплыться.

РАСПЛЫ'ВЧАТЫЙ, чат жайылыңқы, бейнесіз; бұлдыр, көмескі; **расплывчато** *нар.*

РАСПЛЫ'ТЬСЯ жайылу, жүзін кету; *перен.* жуандау, күп болып ісіну.

РАСПЛЮ'ЩИВАТЬ *несов. см.* расплющить.

РАСПЛЮ'ЩИВАТЬСЯ *см.* расплющиться.

РАСПЛЮ'ЩИТЬ *сов.* жаншу, жалпайту.

РАСПЛЮ'ЩИТЬСЯ жалпаю, жаншылу.

РАСПЛЯСА'ТЬСЯ, пляшусь *сов.* құмарта (құмарланып) билеу.

РАСПОЗНАВА́НИЕ айырып тану, танылу, білу.

РАСПОЗНАВА́ТЬ, наю *несов. см.* **распознать.**

РАСПОЗНАВА́ТЬСЯ танылу, айырылу, біліну.

РАСПОЗНА́ТЬ *сов.* айырып тану, білу.

РАСПОЛАГА́ТЬ *несов.* 1) қою, орны-орнына қою; 2) еркі, билігі болу; **располагайте мною** мен сіздің әмірінізде (қарауыңызда) *д. м.*; 3) бар болу; **р. деньгами** ақшасы болу; **я не располагаю свободным временем** менің бос уақытым жоқ; 4) тарту, шкемдеу; **р. к себе** өзіне тарту.

РАСПОЛАГА́ТЬСЯ *см.* **расположиться.**

РАСПОЛАГА́ЮЩИЙ *прич. от* **располагать.**

РАСПОЛЗА́ТЬСЯ 1) *см.* **расползтись**; 2) жайылып кету.

РАСПОЛЗТИ́СЬ, зусь *сов.* 1) өрмелеп кету; 2) *перен.* сөгілу, ыдырап (іріп) жыртылу, тозу.

РАСПОЛОЖЕ́НИЕ 1) орналасу; **р. (войсковой) части** әскердің орналасуы; **р. многочленов** көп мүшеліктердің орналасуы; 2) жақын көру, ішке тарту; 3) шабыт, зауық, ықылас, көңіл; 4) бейімділік; **он расположен к болезням** ол ауруға бейім.

РАСПОЛОЖИ́ТЬ *сов.* 1) қою, орны-орнына қою, орналастыру; 2) көңілін аудару, тарту; **р. к себе кого-либо** біреуді өзіне тарту.

РАСПОЛОЖИ́ТЬСЯ 1) орналасу, жайласу; 2) сену.

РАСПО́РКА (техн.) тірек.

РАСПОРО́ТЬ, порю *сов.* сөгу, бойбой қып жырту.

РАСПОРО́ТЬСЯ сөгілу, сөтілу.

РАСПОРЯДИ́ТЕЛЬ, *ж.* **распорядительница** басқарушы, тәртіпші.

РАСПОРЯДИ́ТЕЛЬНЫЙ басқарымпаз, басқаруға шебер, іскер.

РАСПОРЯДИ́ТЬСЯ, ряжусь *сов.* бұйрық беру, буйыру.

РАСПОРЯ́ДОК, дка тәртіп.

РАСПОРЯЖЕ́НИЕ бұйрық, әмір; **быть в распоряжении кого-либо** біреудің қарауында болу.

РАСПОЯ́САТЬСЯ 1) белбеуін шешу; 2) *перен.* бетімен кету, тәртіпсіздену.

РАСПРА́ВА жазалау, зорлық, озбырлық.

РАСПРА́ВИТЬ, влю *сов.* жазу, құрыс-тырысын жазу, түзету.

РАСПРА́ВИТЬСЯ 1) түзетілу, жазылу; 2) жазалау.

РАСПРАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **расправить.**

РАСПРАВЛЯ́ТЬСЯ *см.* **расправиться.**

РАСПРЕДЕЛЕ́НИЕ *см.* **распределить.**

РАСПРЕДЕЛИ́ТЕЛЬ *м.* 1) таратушы, үлестіруші, бөлуші; 2) (техн.) таратқыш, үлестіргіш.

РАСПРЕДЕЛИ́ТЬ *сов.* тарату, үлестіру, бөлу, орналастыру; **р. время** уақытты бөлу.

РАСПРЕДЕЛИ́ТЬСЯ бөліну, орналасу, жайласу.

РАСПРЕДЕЛЯ́ТЬ *несов. см.* **распределить.**

РАСПРЕДЕЛЯ́ТЬСЯ *см.* **распределиться.**

РАСПРОДАВА́ТЬ, даю *несов.* аздап бәрін сату.

РАСПРОДАВА́ТЬСЯ сатылып біту.

РАСПРОДА́ЖА сатып бітіру.

РАСПРОДА́ТЬ, дам *сов.* бәрін сату.

РАСПРОПАГАНДИ́РОВАТЬ, рую *сов.* үгіттеп көндіру.

РАСПРОСТЕРЕ́ТЬ, стру *сов.* 1) жазып, жан-жаққа жайып жіберу; 2) *перен.* жаю, ықпалын жаю; **с распростёртыми объятиями** құшағын ашып (жайып).

РАСПРОСТЕРЕ́ТЬСЯ 1) сұлайып жату, екі қолын екі жаққа жайып жату; 2) жайылу.

РАСПРОСТИРА́ТЬ *несов. см.* **распростереть.**

РАСПРОСТИ́ТЬСЯ, прощусь *сов.* қоштасу, айрылысу, күдер үзу.

РАСПРОСТРАНЕ́НИЕ тарату, жаю, таралу, жайылу.

РАСПРОСТРАНЕ́ННЫЙ, нён *прич.* жайылған, таралған (көп кездесетін, көп ұшырайтын); (грам.) **распространённое предложение** жайылма сөйлем.

РАСПРОСТРАНИ́ТЕЛЬ, *ж.* **распространительница** таратушы, жаюшы.

РАСПРОСТРАНИ́ТЕЛЬНЫЙ жайылатын; распространительно *нар.*

РАСПРОСТРАНИ́ТЬ, ню *сов.* 1) тарату, жаю; 2) кеңіту, көбейту; **р. действия закона** заңның күшін қолдану.

РАСПРОСТРАНИ́ТЬСЯ 1) тарау, жайылу; 2) жайылып, ұзақ сөйлеу.

РАСПРОСТРАНЯ́ТЬ *несов. см.* распространить.

РАСПРОСТРАНЯ́ТЬСЯ *см.* распространиться.

РАСПРОЩА́ТЬСЯ, аюсь *сов. см.* распроститься.

РАСПРЫ́СКАТЬ *сов.* бүрку, шашырату.

РАСПРЫ́СКИВАТЕЛЬ бүріккіш құрал (бірдемені бүркетін ыдыс).

РАСПРЫ́СКИВАТЬ *несов. см.* распрыскать.

РА́СПРЯ дау-шар, араздық, жанжал.

РАСПРЯГА́ТЬ *несов. см.* распрячь.

РАСПРЯГА́ТЬСЯ *см.* распрячься.

РАСПРЯ́ЖКА доғару (жегулі атты).

РАСПРЯМИ́ТЬ, млю *сов.* бүктеуін жазу, туралау, түзеу.

РАСПРЯМИ́ТЬСЯ түзулену, тегістелу, жазылу.

РАСПРЯМЛЯ́ТЬ *несов. см.* распрямить.

РАСПРЯМЛЯ́ТЬСЯ *см.* распрямиться.

РАСПРЯ́ЧЬ, прягу *сов.* доғару, ағыту.

РАСПРЯ́ЧЬСЯ доғарылу, ағытылу.

РАСПУГА́ТЬ *сов.* үрейлендіру, қорқыту; үркіту.

РАСПУ́ГИВАТЬ *несов. см.* распугать.

РАСПУСКА́ТЬ *несов. см.* распустить.

РАСПУСКА́ТЬСЯ 1) *см.* распуститься; 2) таратылу.

РАСПУСТИ́ТЬ, пущу *сов.* 1) босату, таратып жіберу; **р. на каникулы** каникулға тарату; **р. организацию** ұйымды тарату; 2) *перен.* **р. дисциплину** тәртіпті нашарлату, бетімен жіберу; 3) **р. знамя** туды жаю, жазу; 4) **р. волосы** шашты жіберу (алдырмау); 5) **р. слухи** өсек сөз, хабар тарату.

РАСПУСТИ́ТЬСЯ 1) жарылу, ашылу (шешек ату); 2) *перен.* бетімен кету, тәртіпсіздену, әдепсіздену.

РАСПУ́ТАТЬ *сов.* 1) түйінін шешу, тарқату; 2) тусауын алу (аттың).

РАСПУ́ТАТЬСЯ 1) оралғаны, шырмалғаны шешілу, тарқалу; 2) тұсаудан босану (ат); 3) *перен.* айыру, ашу, анығына жету, түсіну.

РАСПУ́ТИЦА жолдың бұзылуы (жазғытұры); аласапыран кез.

РАСПУ́ТНИК, *ж.* распутница бұзық, азғын, зинақор, жезөкше.

РАСПУ́ТНИЧАТЬ *несов.* бұзылу, азу, зина істеу.

РАСПУ́ТНЫЙ, тен бұзылған, азған, арсыз; распутно *нар.*

РАСПУ́ТСТВО бұзылушылық, азушылық, жезөкшелік, зинақорлық.

РАСПУ́ТЫВАТЬ *несов. см.* распутать.

РАСПУ́ТЫВАТЬСЯ *см.* распутаться.

РАСПУХА́ТЬ *несов. см.* распухнуть.

РАСПУ́ХНУТЬ *сов.* ісу, ісіну.

РАСПУ́ХШИЙ іскен, ісінген.

РАСПУШИ́ТЬ, пушу *сов.* 1) түбіттей жұмсарту, түбітін шығару; 2) сөгу, балағаттау.

РАСПУШИ́ТЬСЯ түбіттей жұмсау, үкідей үлпілдеу.

РАСПУ́ЩЕННОСТЬ тәртіпсіздік, бетімен кетушілік; бұзықтық.

РАСПУ́ЩЕННЫЙ, щен тәртіпсіз, бетімен кеткен; бұзық.

РАСПЫЛИ́ТЬ *сов.* 1) үгу, ұнтақтау, тозаңға айналдыру; 2) *перен.* бытырату, ыдырату; **р. усилия** күшті бытыратып алу.

РАСПЫЛИ́ТЬСЯ 1) ұнтақталу, тозаңдану; 2) *перен.* бытырау, ыдырап кету, тозып кету.

РАСПЫЛЯ́ТЬ *несов. см.* распылить.

РАСПЫЛЯ́ТЬСЯ *см.* распылиться.

РАСПЯ́ЛИВАТЬ *несов.* созып керу.

РАСПЯ́ТЬ, пну *сов.* кол-аяғын шегелеп керіп тастау (ертедегі жаза).

РАССА́ДА көшет (қайтадан отырғызу үшін парникте өсірілген өсімдік).

РАССАДИ́ТЬ, сажу *сов.* 1) орын-орнына отырғызу, орналастыру, сыйыстыру; 2) арасын айырып отырғызу; 3) арасын сиректеп отырту, егу (өсімдікті).

РАССА́ДНИК 1) көшет; (өсіретін жер); 2) *перен.* ұя; р. заразы жұқпалы аурулардың ұясы.

РАССА́ЖИВАТЬ *несов. см.* рассадить.

РАССА́ЖИВАТЬСЯ *см.* рассесться.

РАССА́СЫВАНИЕ сору, ему, тартылу, сорылу.

РАССА́СЫВАТЬСЯ *см.* рассосаться.

РАССВЕ́Т таң, таң сәрісі; на рассвете таң сәрінде; перед рассветом таң алдында.

РАССВЕТА́ТЬ *несов.* таң ату, жарық тарту.

РАССВИРЕПЕ́ТЬ *сов.* қатты ызалану, ашулану, долдану.

РАССЕДЛА́ТЬ *сов.* ерін алу аттың).

РАССЕДЛА́ТЬСЯ ері алыну, ерден босау.

РАССЕ́ИВАТЬ *несов.* жаю, орналастыру; ыдырату, тоз-тоз ету.

РАССЕ́ИВАТЬСЯ *см.* рассеяться.

РАССЕКА́ТЬ *несов. см.* рассечь.

РАССЕЛЕ́НИЕ таратып қоныстандыру.

РАССЕ́ЛИНА жердің жарылуы.

РАССЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* таратып қоныстандыру.

РАССЕЛИ́ТЬСЯ таралып қоныстану.

РАССЕЛЯ́ТЬ *несов. см.* расселить.

РАССЕЛЯ́ТЬСЯ *см.* расселиться.

РАССЕРДИ́ТЬ, сержу *сов.* ашуландыру, кейіту.

РАССЕРДИ́ТЬСЯ ашулану, кею.

РАССЕ́СТЬСЯ, сядусь *сов.* 1) орналасу, сыйысу; 2) жалпыйып отырып кеп орын алу.

РАССЕЧЕ́НИЕ *см.* рассечь.

РАССЕ́ЧЬ, секу *сов.* жарып, шауып, айырып тастау; тіліп өту; дорога рассекает лес надвое жол орманды қақ жарып өтеді; пароход рассек волны пароход толқынды тіліп өтті.

РАССЕ́ЧЬСЯ жарылу, бөліну, үзілу.

РАССЕ́ЯНИЕ бытырау, шашылу.

РАССЕ́ЯННЫЙ, сеян 1) бытыраған, шашылған, себілген; 2) ұмытшақ, алаңғасар; рассеянно *нар.*

РАССЕ́ЯТЬ *сов.* ыдырату, бытырату; сеу, шашу; р. ложные слухи өсекке тыйым салу; р. горе қайғыны басу.

РАССЕ́ЯТЬСЯ 1) шашылу, жайылу; 2) *перен.* себілу, бытырау, таралу; туман рассеялся тұман тарады; внимание рассеялось көңіл бытырады (тарамдалды).

РАССКА́З әңгіме.

РАССКАЗА́ТЬ, скажу *сов.* әңгіме айту, айтып беру.

РАССКА́ЗЧИК, *ж.* рассказчица әңгімеші, әңгіме айтушы.

РАССКА́ЗЫВАТЬ *несов. см.* рассказать.

РАССЛА́БИТЬ, блю *сов.* әлсірету, босаңсыту.

РАССЛАБЛЕ́НИЕ әлсіреу, босаңсу.

РАССЛА́БЛЕННЫЙ, лен *прич. от* расслабить; әлсіреген, босаңсыған.

РАССЛАБЛЯ́ТЬ *несов. см.* расслабить.

РАССЛАБЛЯ́ТЬСЯ әбден әлсіздену, әлсіреу, босаңсу.

РАССЛА́ВИТЬ, влю *сов.* мадақтау, мақтау, көтеру, даңқын шығару.

РАССЛАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* расславить.

РАССЛА́ИВАТЬ *несов. см.* расслоить.

РАССЛЕ́ДОВАНИЕ тексеру, зерттеу.

РАССЛЕ́ДОВАТЬ, дую *сов.* тексеру, зерттеу.

РАССЛОЕ́НИЕ жіктеу, жіктелу; (геол.) қатпарлану.

РАССЛОИ́ТЬ, слою *сов.* жіктеу, қатпарлау.

РАССЛОИ́ТЬСЯ 1) қатпарлану, қабатталу; 2) жіктелу.

РАССЛЫ́ШАТЬ, шу *сов.* жақсылап есту, анық есту.

РАССМА'ТРИВАНИЕ қарау.

РАССМА'ТРИВАТЬ *несов. см.* рассмотреть.

РАССМА'ТРИВАТЬСЯ қаралу, талқылану, тексерілу.

РАССМЕШИ'ТЬ, шу *сов.* күлдіру, күлкіге батыру.

РАССМЕЯ'ТЬСЯ, смеюсь *сов.* күлу.

РАССМОТРЕ'НИЕ қарау, қарастыру, тексеру.

РАССМОТРЕ'ТЬ, трю *сов.* қарау, тексеру.

РАССОВА'ТЬ, рассую *сов.* тықпалау, сұққылау.

РАССО'ВЫВАТЬ *несов. см.* рассовать.

РАССО'Л 1) балықты, жемісті, етті тұздайтын тұзды су; 2) тұзды су; 3) (техн.). тұздың ерітіндісі.

РАССО'ЛЬНИК (кулин.) сорпаның бір түрі (тұзды қыяр салып пісірген).

РАССО'РИТЬ, рю *сов.* ерегестіру, араздастыру.

РАССО'РИТЬСЯ араздасу, ренжісу, айырылып кету.

РАССОРТИРОВА'ТЬ, ирую *сов.* сұрыптау, сұрыптап бөлу.

РАССОРТИРО'ВЫВАТЬ *несов. см.* рассортировать.

РАССОСА'ТЬСЯ, сусь *сов.* (мед.) тарап біту, таусылу, (ісік) қайту.

РАССО'ХНУТЬСЯ *сов.* кеуіп қалсу (бөшке, күбі).

РАССПРА'ШИВАНИЕ сұрау, сұрастыру.

РАССПРА'ШИВАТЬ *несов.* сұрау, сұрастыру.

РАССПРО'С сұрастыру, сұрап білу.

РАССПРОСИ'ТЬ, прошу *сов.* сұрау, сұрастыру, сұрастырып білу.

РАССРО'ЧИТЬ, чу *сов.* бөліп төлеу, өтелу.

РАССРО'ЧКА бірнеше мерзімге (срокке) бөліп төлеу.

РАССТАВА'ТЬСЯ, стаюсь *несов. см.* расстаться.

РАССТА'ВИТЬ, влю *сов.* 1) орын-орнына қою, орналастыру; р. посты күзетшілерді орны-орнына қою; 2) кеңіту; р. ворот рубахи көйлектің жағасын кеңіту.

РАССТАВЛЯ'ТЬ *несов. см.* расставить.

РАССТАНА'ВЛИВАТЬ *несов. см.* расстановить.

РАССТАНОВИ'ТЬ, влю *сов.* орын орнына қою, орналастыру.

РАССТАНО'ВКА 1) *см.* расставить; 2) қысқа үзіліс, тыныс; читать с расстановкой тыныс алып оқу, сабырмен оқу.

РАССТА'ТЬСЯ, станусь *сов.* айырылу, байланысты үзу, қол үзу; р. с плохой привычкой жаман әдеттен құтылу.

РАССТЕГИВАТЬ *несов. см.* расстегнуть.

РАССТЕГИВАТЬСЯ *см.* расстегнуться.

РАССТЕГНУ'ТЬ *сов.* ағыту, шығару.

РАССТЕГНУ'ТЬСЯ ағытылу, шығу.

РАССТЕЛИ'ТЬ, лю *сов. см.* расстилать.

РАССТИЛА'ТЬ *несов.* жайып төсеу.

РАССТИЛА'ТЬСЯ жайылу, қаптау; дым расстилался по реке түтін өзен бойына жайылды.

РАССТОЯ'НИЕ екі ара, аралық; на расстоянии 5 — 10 километров 5 — 10 километр жерде.

РАССТРА'ИВАТЬ *несов. см.* расстроить.

РАССТРА'ИВАТЬСЯ *см.* расстроиться.

РАССТРЕ'Л ату, ату жазасы.

РАССТРЕ'ЛИВАТЬ *несов. см.* расстрелять.

РАССТРЕЛЯ'ТЬ *сов.* 1) атып өлтіру; 2) атып бітіру (оқты); р. патроны патрондарды атып тауысу.

РАССТРО'ЕННЫЙ, роен 1) *прич.* от расстроить.

РАССТРО'ИТЬ, строю *сов.* 1) бұзу, бүлдіру, шатастыру; р. здоровье ден саулығын бұзу; р. план действия іс жоспарын бұзу; 2) р. музыкальный инструмент музыкалық құралдың құлақ күйін бұзу; 3) кейіту, ренжіту, қамықтыру.

РАССТРО'ИТЬСЯ бұзылу, бүліну, қамығу, кею, ренжу.

РАССТРО'ЙСТВО берекесіздену, бұзылу, бүліну, қамығу; р. желудка іштің бұзылуы; быть в расстройстве қамығу, ренжу; р. здоровья ден саулықтың бұзылуы.

РАССТУПА'ТЬСЯ *несов. см.* расступиться.

РАССТУПИ'ТЬСЯ, плюсь *сов.* шегініп, сырылып орын беру, жол беру.

РАССУДИ'ТЕЛЬНЫЙ, лен ақылды, саналы, есті, зейінді; рассудительно *нар.*

РАССУДИ'ТЬ, сужу, судишь *сов.* 1) белгілі бір байламға келу, қортынды шығару; 2) байымдау, ойлау, жете тексеріп білу.

РАССУ'ДОК, дка зейін, ес, ақыл, ой; потерять р. есінен тану, ақылынан айрылу.

РАССУ'ДОЧНЫЙ есті, ақылды.

РАССУЖДА'ТЬ *несов.* байымдау, ойлау, ақылға салу.

РАССУЖДЕ'НИЕ ойлау, талғау, ақылға салу.

РАССУПО'НИТЬ, ню *сов.* қамыттың тамақ бауын шешу.

РАССУПО'НИТЬСЯ қамыттың тамақ бауы шешілу (жегулі аттың).

РАССЧИТА'ТЬ *сов.* 1) санау, есептеу; р. время уақытты дәлдеу, есептеу; 2) (уст.) қызметтен шығару.

РАССЧИТА'ТЬСЯ 1) есеп айырысу; 2) өш алу.

РАССЧИ'ТЫВАТЬ *несов.* 1) *см.* рассчитать; 2) сену, сүйену, үміттену.

РАССЧИ'ТЫВАТЬСЯ *см.* рассчитаться.

РАССЫЛА'ТЬ *несов. см.* разослать.

РАССЫ'ЛКА тарату, жіберу; р. писем хаттарды тарату.

РАССЫ'ЛЬНЫЙ, *род. п.* ого, *ж.* рассыльная, ой, *сущ.* таратушы, қағаз тасушы.

РАССЫ'ПАТЬ, плю, пешь *сов.*, рассыпа'ть *несов.* шашып алу, төгіп алу.

РАССЫ'ПАТЬСЯ шашылу, қыйрау, құлау; тарантас рассыпался тарантас қыйрады (күл-талқан болды).

РАССЫПА'ТЬСЯ *несов.* шашылып төгілу.

РАССЫПНО'Й 1) *см.* развесной; 2) бытыраңқы; р. строй бытыраңқы сап.

РАССЫ'ПЧАТЫЙ, чат шашылғыш, үгімтал.

РАССЫХА'ТЬСЯ *несов. см.* рассохнуться.

РАСТА'ИВАТЬ *несов. см.* растаять.

РАСТА'ЛКИВАТЬ *несов. см.* растолкать.

РАСТА'ПЛИВАТЬ *несов. см.* растопить.

РАСТА'ПЛИВАТЬСЯ *см.* растопиться.

РАСТА'ПТЫВАТЬ *несов. см.* растоптать.

РАСТА'ПТЫВАТЬСЯ *см.* растоптаться.

РАСТАСКА'ТЬ *сов.* тасқылау, таратып әкету.

РАСТА'СКИВАТЬ *несов. см.* растаскать.

РАСТАЩИ'ТЬ, щу *сов.* тасып құрту, тасып әкету.

РАСТА'ЯТЬ, таю *сов.* 1) еріту, еріп біту, еріп кету; растаял лед мұз еріді; 2) *перен.* сердце его растаяло от похвалы мақтаған соң оның жүрегі елжіреп кетті.

РАСТВО'Р ертінді (араластырып езген нәрсе, ізбес, балшық т. б.).

РАСТВОРЕ'НИЕ еру, ерту.

РАСТВОРИ'МОСТЬ ерігіштік.

РАСТВОРИ'МЫЙ еритін, ерігіш.

РАСТВОРИ'ТЕЛЬ еріткіш (басқа затты еріткіш сұйық зат).

РАСТВОРИ'ТЬ[1], рю *сов.* шалқытып ашу.

РАСТВОРИ'ТЬ[2], рю *сов.* 1) еріту, балқыту; 2) араластыру.

РАСВОРИ'ТЬСЯ[1] *сов.* кең ашылу.

РАСТВОРИ'ТЬСЯ[2] *сов.* 1) еру; 2) араласу.

РАСТВОРЯ'ЕМОСТЬ *см.* растворимость.

РАСТВОРЯ'ТЬ[1] *несов. см.* растворить[1].

РАСТВОРЯ'ТЬ[2] *несов. см.* растворить[2].

РАСТВОРЯ'ТЬСЯ[1] *несов. см.* раствориться[1].

РАСТВОРЯ'ТЬСЯ[2] *несов. см.* раствориться[2].

РАСТЕКА'ТЬСЯ *несов. см.* растечься.

РАСТЕ'НИЕ өсімдік.

РАСТЕНИЕВО'ДСТВО 1) өсімдік өсіру; 2) екпелі өсімдіктер жайындағы ғылым.

РАСТЕРЕ'ТЬ, разотру *сов.* 1) ұнтақтау; 2) жағу, былғау; 3) үйкеу, қажау; растереть ушиб жараны сылау.

РАСТЕРЕ'ТЬСЯ 1) ұнтақталу; 2) сүртіну, ысқылау; р. полотенцем сүлгімен (ысқылап) сүртіну.

РАСТЕРЗА'ТЬ *сов.* 1) тістелеу, талау, жұлқылап өлтіру; 2) *перен.* азаптау, қыйнау, жаралау; горе растерзало мое сердце қайғы жүрегімді жаралады (күйдірді).

РАСТЕ'РЯННОСТЬ сасу, сасқалақтық.

РАСТЕ'РЯННЫЙ, рян 1) *прич. от* растерять; 2) *перен.* сасқан, ақтарылған; растерянно *нар.*

РАСТЕРЯ'ТЬ *сов.* жоғалту, айрылу.

РАСТЕРЯ'ТЬСЯ 1) жоғалу; 2) сасу, сасқалақтау.

РАСТЕ'ЧЬСЯ, текусь, течёшься *сов.* ағу, жайылу; чернила растекаются сыя жайылып кетеді.

РАСТИ', ту *несов.* 1) өсу, үлкею; 2) көбею; 3) өсу (өсімдік).

РАСТИРА'НИЕ 1) ұнтау; 2) ысқылап сүртіну.

РАСТИРА'ТЬ *несов. см.* растереть.

РАСТИРА'ТЬСЯ *см.* растере'ться.

РАСТИ'ТЕЛЬНОСТЬ 1) өсімдік; 2) денедегі тұқ, жүн.

РАСТИ'ТЕЛЬНЫЙ: растительная пища өсімдіктен істелген тамақ; р. мир өсімдік дүниесі.

РАСТИ'ТЬ, ращу, растишь *несов.* өсіру, күту, бағу, тәрбиелеу.

РАСТЛЕВА'ТЬ *несов. см.* растлить.

РАСТЛЕ'НИЕ 1) *см.* растлить; 2) *перен.* адамгершіліктен айыру, мінез-құлықтың бұзылуы.

РАСТЛИ'ТЬ, лю *сов.* жас қызды зорлау, басу.

РАСТОЛКА'ТЬ *сов.* 1) итеру, итермелеу, айыру; 2) қозғап ояту.

РАСТОЛКОВА'ТЬ, кую *сов.* түсіндіру, ұғындыру.

РАСТОЛКО'ВЫВАТЬ *несов. см.* растолковать.

РАСТОЛО'ЧЬ, лку, лчешь *сов.* тую тары.

РАСТОЛСТЕ'ТЬ *сов.* жуандау (семіру).

РАСТОПИ'ТЬ, плю *сов.* 1) жағу (от); 2) еріту (май).

РАСТОПИ'ТЬСЯ 1) жағылу (от); 2) еру (май).

РАСТО'ПКА тамызық.

РАСТОПЛЯ'ТЬ *несов. см.* растопить.

РАСТОПТА'ТЬ, пчу *сов.* таптау, тапау.

РАСТОПЫ'РИТЬ, рю *сов.* 1) талтайту (аяғын); 2) көзін ақырайту.

РАСТОПЫ'РИТЬСЯ 1) тарбыю, аяғын талтайту; 2) көзі ақырау.

РАСТОРГА'ТЬ *несов. см.* расторгнуть.

РАСТО'РГНУТЬ *сов.* бұзу, үзу; р. договор шартты бұзу.

РАСТОРГОВА'ТЬ, гую *сов.* сатып бітіру.

РАСТОРЖЕ'НИЕ *см.* расторгнуть.

РАСТОРМОШИ'ТЬ, шу *сов.* жұлқылау, жұлқылап ояту.

РАСТОРО'ПНЫЙ, пен пысық, шыйрақ, тындырымды.

РАСТОЧА'ТЬ *несов.* орынсыз жұмсау, шашу, ысырап ету.

РАСТОЧЕ'НИЕ *см.* расточать.

РАСТОЧИ'ТЕЛЬ, *ж.* расточительница ысырапшыл, шашқыш, рәсуа етуші.

РАСТОЧИ'ТЕЛЬНОСТЬ үнемсіздік, ысырапшылдық, тоздырушылық.

РАСТОЧИ'ТЕЛЬНЫЙ, лен ысырапқор, шашушы.

РАСТРАВИ'ТЬ, влю *сов.* құтырту, қайрап салу, өштестіру.

РАСТРА'ВЛИВАТЬ *несов. см.* растравить.

РАСТРАВЛЯ'ТЬ *несов. см.* растравить.

РАСТРАНЖИ'РИВАТЬ *несов.* шашу, ысырап ету.

РАСТРА'ТА орынсыз шашу, ысырап; жеп қою.

РАСТРА'ТИТЬ, трачу *сов.* орынсыз жұмсау, ұстап қою, шашу, жеп қою.

РАСТРА'ТЧИК жеуші, шашушы.

РАСТРА'ЧИВАТЬ *несов. см.* растратить.

РАСТРА'ЧИВАТЬСЯ тоздырылу, орынсыз жұмсалу, шашылу.

РАСТРЕВО́ЖИТЬ, жу *сов. см.* тревожить.

РАСТРЕВО́ЖИТЬСЯ *см.* тревожиться.

РАСТРЕЗВО́НИТЬ, ню *сов.* өсек тарату, сыр шашу, жаю.

РАСТРЕПА жалба-жұлба, ұйпалақ (адам).

РАСТРЕПАННЫЙ, пан ұйпалақ, ұйпалақтанған, дудаланған.

РАСТРЕПА́ТЬ, плю *сов.* ұйпалақтау, умаждау, жұмарлау, түтіп тастау.

РАСТРЕПА́ТЬСЯ ұйқалану, ұйқытұйқысы шығу.

РАСТРЕ́СКАТЬСЯ *сов.* шатнау, жарылу; **губы растрескались** ерні жарылды; **стены растрескались** қабырға жарылды; **стакан растрескался** стакан шатнап кетті.

РАСТРО́ГАТЬ *сов.* көңлін босату, көңлін бұзу.

РАСТРО́ГАТЬСЯ елжіреу, көңлі босау.

РАСТРУ́Б раструб (трубаның, ыдыстың т. б. жалпайған кең аузы).

РАСТРУБИ́ТЬ, блю *сов.* жаю, тарату (сөзді).

РАСТРЯСТИ́, су *сов.* себезелеу, шашу, шайқау, соғу; р. **сено по двору для просушки** кептіру үшін шөпті шарбақтың ішіне шашу; 2) р. **деньги** ақшаны босқа жұмсау; 3) *перен. безл.* **в дороге меня растрясло** мені жол соғып тастады.

РАСТРЯХНУ́ТЬ *сов.* қатты сілку, қағу.

РАСТУШЕВА́ТЬ, шую *сов. см.* тушевать.

РАСТУШЁВЫВАТЬ *несов. см.* растушевать.

РАСТЯ́ГИВАТЬ *несов. см.* растянуть.

РАСТЯ́ГИВАТЬСЯ *см.* растянуться.

РАСТЯЖЕ́НИЕ созылу, тартылу; р. **сухожилий** сіңір созылу.

РАСТЯЖИ́МОСТЬ созымдылық.

РАСТЯЖИ́МЫЙ, жим созылмалы.

РАСТЯ́НУТОСТЬ ұзақтық, шұбалаңдық; р. **речи** сөздің шұбалаңқылығы (жайылмалығы).

РАСТЯ́НУТЫЙ, нут ұзақ, созылған, шұбалған.

РАСТЯНУ́ТЬ *сов.* созу, керу; р. **доклад на несколько часов** баяндаманы бірнеше сағатқа созу.

РАСТЯНУ́ТЬСЯ созылу, керілін, созылып жату.

РАСТЯ́ПА *м. и ж.* былжыр, ынжық, салақ; епетейсіз.

РАСФАСОВА́ТЬ, фасую *сов.* местелеу, бумалау; өлшеп буып-түю; р. **продукты** азық-түлікті местелеу, бумалау.

РАСФАСО́ВЫВАТЬ *несов. см.* расфасовать.

РАСФАСО́ВЫВАТЬСЯ местелеу, бумалау.

РАСФОРМИРОВА́НИЕ тарату.

РАСФОРМИРОВА́ТЬ, ирую *сов.* таратып жіберу.

РАСФОРМИРО́ВЫВАТЬ *несов. см.* расформировать.

РАСФОРМИРО́ВЫВАТЬСЯ таратылу.

РАСФРАНТИ́ТЬСЯ, нчусь *сов.* кербездену, әсемдену.

РАСХА́ЖИВАНИЕ ерсілі-қарсылы жүру.

РАСХА́ЖИВАТЬ *несов.* ерсілі-қарсылы жүру.

РАСХВА́ЛИВАТЬ *несов. см.* расхвалить.

РАСХВАЛИ́ТЬ, лю *сов. см.* хвалить.

РАСХВА́СТАТЬСЯ *см.* хвастаться.

РАСХВАТА́ТЬ *сов.* тез алып таратып әкету; **книга была интересная, ее расхватали в первый же день** кітап қызықты еді, бірінші күні-ақ, оны қолға тигізбей алып кетті.

РАСХВОРА́ТЬСЯ *сов.* қатты кеселдену, ұзақ ауыру.

РАСХИТИ́ТЕЛЬ *м.* талан-таражға салушы (мүлікті), ұрлаушы.

РАСХИ́ТИТЬ, хищу *сов.* ұрлау, талан-таражға салу.

РАСХИЩА́ТЬ *несов. см.* расхитить.

РАСХИЩЕ́НИЕ ұрлау, талан-таражға салу.

РАСХЛЕБА́ТЬ *сов.* 1) ішіп жеу; 2) *перен.* анығына жету, шиеленіскен істің түйінін шешу.

РАСХЛЁБЫВАТЬ *несов. см.* расхлебать.

РАСХЛЯ́БАННОСТЬ босаңдық, жайбарақаттық.

РАСХЛЯ́БАННЫЙ, бан былқ.сылқ жайбарақат, нашар, бұзылған; расхлябанно *нар.*

РАСХЛЯ́БАТЬСЯ жайбарақаттыққа салыну; босаңсу; нашарлау; бұзылу.

РАСХО́Д шығын, расход.

РАСХОДИ́ТЬСЯ[1], хожусь, ходишься *несов. см.* разойтись; мы расходимся во взглядах біздің көз қарасымыз үйлеспейді; лучи расходятся сәуле (жарық) тарайды (жайылады).

РАСХОДИ́ТЬСЯ[2] *сов. см.* разбушеваться.

РАСХО́ДНЫЙ *прил. к* расход.

РАСХО́ДОВАНИЕ шығындану, ұстау.

РАСХО́ДОВАТЬ, дую *несов.* шығын жасау, жұмсау, ұстау.

РАСХО́ДОВАТЬСЯ шығындалу.

РАСХОЖДЕ́НИЕ үйлеспеушілік, қайшылық.

РАСХОЛА́ЖИВАТЬ *несов. см.* расхолодить.

РАСХОЛОДИ́ТЬ, ложу, лодишь *сов.* көңілін суыту, көңілін қалдыру.

РАСХОХОТА́ТЬСЯ, хохочусь *сов.* қарқылдап күлу, сақылықтап күлу.

РАСХРАБРИ́ТЬСЯ, рюсь *сов.* батылдану, ерлену, батырлығы қозу.

РАСЦАРА́ПАТЬ *сов.* тырнау, тырнап тастау.

РАСЦАРА́ПАТЬСЯ тырнау, тырнасу.

РАСЦВЕСТИ́, цвету *сов.* 1) гүлдену, шешек ату; 2) *перен.* жетілу, пісіп жету, өсу (жас кісі).

РАСЦВЕ́Т 1) гүлдену; шешек ату; 2) *перен.* есейгендік, кәмалаттық; в расцвете сил кәмалаттыққа жеткенде, пісіп толғанда *д. м.*

РАСЦВЕТА́ТЬ *несов. см.* расцвести.

РАСЦВЕТИ́ТЬ, цвечу, цветишь *сов.* безеу, әшекейлеу, өрнекпен әсемдеу.

РАСЦВЕ́ЧИВАТЬ *несов. см.* расцветить.

РАСЦЕЛОВА́ТЬ, лую *сов.* қатты сүю, қайта-қайта сүю.

РАСЦЕЛОВА́ТЬСЯ сүйісу.

РАСЦЕ́НИВАТЬ *несов. см.* расценить.

РАСЦЕ́НИВАТЬСЯ 1) бағасы қойылу; 2) *перен.* бағалану, есептелу, қаралу.

РАСЦЕНИ́ТЬ, ню *сов.* бағасын белгілеу, баға қою; бағалау.

РАСЦЕ́НКА 1) бағалау; р. труда еңбекті бағалау; 2) қойылған баға, ақы.

РАСЦЕ́НОЧНЫЙ: расценочная комиссия баға қоюшы, бағалаушы комиссия.

РАСЦЕПИ́ТЬ, плю *сов.* тіркеуді ағыту, ажырату.

РАСЦЕПИ́ТЬСЯ ағытылу, бөлінү.

РАСЦЕПЛЯ́ТЬ *несов. см.* расцепить.

РАСЦЕПЛЯ́ТЬСЯ *см.* расцепиться.

РАСЧЕРТИ́ТЬ, черчу *сов.* сызғылау, сызғыштау.

РАСЧЕСА́ТЬ, чешу *сов.* 1) тарау (шашты); 2) қасу, қасып тастау (денені).

РАСЧЕСА́ТЬСЯ 1) тарану; 2) қасыну, қышыну.

РАСЧЕ́СКА тарақ.

РАСЧЕ́СТЬ, разочту *сов. см.* рассчитать.

РАСЧЕСЫВАНИЕ тарау, тарану.

РАСЧЕСЫВАТЬ *несов. см.* расчесать.

РАСЧЕСЫВАТЬСЯ *см.* расчесаться.

РАСЧЁТ 1) есеп, есептеу, есеп айыру; 2) *перен.* он пошел на эту работу из расчета (из-за выгоды) ол бұл жұмысқа пайдасына бола барды; 3) дать кому-либо р. есебін беріп қызметтен шығару; 4) орудийный р. пулеметті я басқа қару-құралды басқарушы бір топ адам; 5) обмануться в расчете ойы дәл шықпай алдану.

РАСЧЁТЛИВЫЙ, лив сақ, есепқор, үнемшіл; расчетливо *нар.*

РАСЧЁТНЫЙ есеп; расчетная касса есеп беретін касса; расчетная книга есеп кітабы; р. отдел есеп-хисап жүргізетін бөлім.

РАСЧИ́СТИТЬ, чищу *сов.* тазарту.

РАСЧИ́СТКА тазалау.

РАСЧИХА́ТЬСЯ *сов.* түшкіре беру.

РАСЧИЩА́ТЬ *несов. см.* расчистить.

РАСЧИЩА'ТЬСЯ тазару, тазалану.

РАСЧЛЕНЕ'НИЕ бөлу, айыру, жіктеу.

РАСЧЛЕНИ'ТЬ, ню *сов.* бөлу, айыру.

РАСЧЛЕНИ'ТЬСЯ бөліну, жіктелу.

РАСЧЛЕНЯ'ТЬ *несов. см.* расчленить.

РАСЧЛЕНЯ'ТЬСЯ *см.* расчленить**ся.**

РАСЧУ'ВСТВОВАТЬСЯ, ствуюсь *сов.* елжіреу, жұмсару, көңілі босау.

РАСШАЛИ'ТЬСЯ, люсь *сов. см.* шалить.

РАСША'РКАТЬСЯ *сов.* 1) аяғын тарс еткізіп тағзым ету; 2) *перен.* жарамсақтану, жалбандау.

РАСША'РКИВАТЬСЯ *несов. см.* расшаркаться.

РАСША'ТАННОСТЬ босаңу, бұзылу, бүлінү.

РАСША'ТАННЫЙ, тан *прич.* от расшатать бұзылған, бүлінген; **у него расшатанное здоровье** оның ден саулығы нашарланған.

РАСШАТА'ТЬ *сов.* қозғау, босаңсыту, бұзу, бүлдіру.

РАСШАТА'ТЬСЯ қозғалу, босау, бұзылу, бүлінү.

РАСША'ТЫВАТЬ *несов. см.* расшатать.

РАСША'ТЫВАТЬСЯ *см.* расшататься.

РАСШВЫРЯ'ТЬ *сов.* лақтыру, шашу, үйіру.

РАСШЕВЕЛИ'ТЬ, лю *сов.* 1) қозғау, қозғалту; 2) *перен.* еңсесін, рухын көтеру.

РАСШИБА'ТЬ *несов. см.* расшибить.

РАСШИБА'ТЬСЯ *см.* расшибиться.

РАСШИБИ'ТЬ, бу *сов.* 1) сындыру, уату; 2) жарақаттау, жаралау.

РАСШИВА'ТЬ *несов. см.* расшить.

РАСШИВА'ТЬСЯ *см.* расшиться.

РАСШИРЕ'НИЕ ұлғаю, ұлғайту, кеңейту, кеңею; көбейту, өсіру, көбею.

РАСШИ'РЕННЫЙ кеңітілген, кеңейген, ұлғайған; **расширенное заседание** кең мәжіліс.

РАСШИ'РИТЬ, рю *сов. см.* расширение.

РАСШИ'РИТЬСЯ кеңейтілу, көбею, молаю.

РАСШИРЯ'ЕМОСТЬ кеңеюшілік, молаюшылық, күшеюшілік, көбеюшілік.

РАСШИРЯ'ТЬ *несов. см.* расширить.

РАСШИРЯ'ТЬСЯ *см.* расшириться.

РАСШИ'ТЫЙ, шит 1) сөгілген; 2) әшекейленген, кестеленіп тігілген (көйлек).

РАСШИ'ТЬ, разошью *сов.* 1) сөгу, сөту; 2) әшекейлеп тігу.

РАСШИФРОВА'ТЬ, рую *сов.* 1) шифрды шешу (шифрмен жазылғанды айырып оқу; 2) *перен.* көмескі магнаны ашып, анық етіп түсіну.

РАСШНУРОВА'ТЬ, рую *сов.* бауын шешу, босату (бәтіңкенің).

РАСШНУРОВА'ТЬСЯ шешілу, босау (бау).

РАСШНУРО'ВЫВАТЬ *несов. см* расшнуровать.

РАСШУМЕ'ТЬСЯ, млюсь *сов. см.* шуметь.

РАСЩЕ'ДРИТЬСЯ, рюсь *сов.* тым жомарттану, мырзалану.

РАСЩЕ'ЛИНА терең жыра, қойнау; ағаштың жарығы.

РАСЩЕПИ'ТЬ, плю *сов.* жару, бөлшектеп айыру, уақтау.

РАСЩЕПИ'ТЬСЯ жарылу, айрылу, ұсақталып сыну, бөлшектелу.

РАСЩЕПЛЕ'НИЕ жару, айыру, бөлу.

РАСЩЕПЛЯ'ТЬ *несов. см.* расщепить.

РАСЩЕПЛЯ'ТЬСЯ *см.* расщепиться.

РАСЩИПА'ТЬ, плю *сов.* түту, жұлу.

РАТИФИКА'ЦИЯ (полит.) ратификация (мемлекеттер арасында жасалған шартты жоғарғы өкмет орындарының бекітуі).

РАТИФИЦИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* ратификация жасау.

РА'ТНИК ратник (патшалық Ресейдегі солдат, қарапайым әскер).

РА'ТОВАТЬ, тую *несов.* бір нәрсе үшін жақтап сөйлеу, күресу.

РА'ТУША ратуша (Польшада және т. б. кейбір елдерде қалалық басқарманың тұратын үйі).

РАФИНА'Д рафинад (шақпақ қант).

РАФИНА'ДНЫЙ *прил. к* **рафинад**; **р. завод** рафинад заводы.

РАХИ'Т (мед.) мешел, ит ауру (балалар ауруы).

РАХИ'ТИК рахит ауыруы бар (бала).

РАЦИО'Н рацион (күнделік жейтін тамақтың түрлері, мөлшері).

РАЦИОНАЛИЗА'ЦИЯ рационализация (тиісті әдістер, шаралар қолданып жұмысты жақсарту, сапалы, өнімді ету).

РАЦИОНАЛИЗИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* рационалдандыру (түрлі әдісті қолданып, жұмыстың сапасын жақсарту).

РАЦИОНАЛИ'ЗМ рационализм (дүние танудың жолы, тәжрибе емес, ақыл, ой ғана деп білетін идеалистік философия ағымы).

РАЦИОНАЛИ'СТ, ж. рационалистка рационалист (рационализм жолындағы адам).

РАЦИОНА'ЛЬНЫЙ, лен *прил. к* **рационализм**; дұрыс ұйымдасқан, орынды, лайықты, үйлесімді; **рационально** *нар.*

РА'ЦИЯ рация (радио станция деген сөздің қысқартылған түрі).

РА'ЧИЙ, чьего, *прил. к* **рак.**

РАЧИ'ТЕЛЬ *м.* қамқоршы.

РАЧИ'ТЕЛЬНЫЙ, лен ықласпен істейтін, жан салып істейтін.

РА'ШКУЛЬ *м.* (живоп.) рашкуль (сурет салу үшін пайдаланылатын көмір қарындаш).

РА'ШПИЛЬ *м.* (техн.) рашпиль, түрпі.

РАЩЕ'НИЕ өсіру.

РВАНУ'ТЬ *сов.* 1) жұлқу, жұлып қалу, жұлқылау; 2) қатты жұлып, тартып әкету, жұлқа тарту.

РВАНУ'ТЬСЯ қатты жұлқынып кету.

РВА'НЫЙ жыртық; **рваные сапоги** жыртық етік.

РВАНЬ *ж.* 1) дал-дал, алба-жұлба киім; 2) өндірістегі жіптің т. б. заттардың жыртық қалдықтары; 3) *перен.* бұзық, азғын адам.

РВАТЬ[1], рву *несов.* 1) жұлу, үзіп алу, суару; 2) жырту, жыртып тастау; **р. на части** жыртып-жыртып тастау; **р. зубы** тісін жұлдырып тастау.

РВАТЬ[2], рвёт, рвало *несов. безл.* құсу, лоқсу.

РВА'ТЬСЯ 1) жұлыну, үзіліп кету; 2) жыртылу, жыртылып қалу.

РВАЧ жемқор, пайдакүнем.

РВА'ЧЕСТВО жемқорлық, пайдакүнемдік, жаламырлық.

РВЕ'НИЕ жан салып тырысу, ұмтылу, талап ету.

РВО'ТА құсу, құсық.

РВО'ТНЫЙ *прил. к* **рвота.**

РДЕТЬ *несов.* қызару, ал қызылдану.

РДЕ'ТЬСЯ қызару, ал қызылдану.

РЕ *нескл. ср.* (музыка гаммасының бір нотасы).

РЕАБИЛИТА'ЦИЯ реабилитация, ақталу.

РЕАБИЛИТИ'РОВАТЬ, рую *несов.* ақтау, айыпты емес деп табу.

РЕАБИЛИТИ'РОВАТЬСЯ ақталу, айыпты болмай шығу.

РЕАГЕ'НТ (хим.) *см.* **реактив.**

РЕАГИ'РОВАТЬ, рую *несов.* 1) көз қарасын білдіру, әсерін білдіру, көңіл білдіру; 2) химиялық реакция болу.

РЕАКТИ'В (хим.) реактив (басқа бір затқа қосқанда, химия реакциясын туғызатын зат).

РЕАКЦИОНЕ'Р реакционер (ескіні жақтаушы, революцияға және прогреске қарсы кісі).

РЕАКЦИО'ННЫЙ реакциялық, реакцияшыл.

РЕА'КЦИЯ реакция: 1) кер тартпа; 2) шұғыл өзгеріс, қалпында тұрмау; заттардың өзгеруі, басқа түрге айналуы.

РЕА'Л[1] реал (Испанияның ескі замандағы күміс ақшасы).

РЕА'Л[2] реал (типографияда әріп ұяларын салып қоятын шкаф).

РЕАЛИЗА'ЦИЯ іске асыру, іске асырылу, тарату; ақшаға айналдыру, сату.

РЕАЛИЗИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов. см.* **реализовать.**

РЕАЛИЗИ'РОВАТЬСЯ *см.* **реализоваться.**

РЕАЛИ'ЗМ реализм: 1) орта ғасырдағы схоластик философия оқуы; 2) көркем өнерде және әдебиетте шын болмысты айқын түрде көрсетуді мақсат ететін ағым.

РЕАЛИЗОВА′ТЬ, зую *сов. и несов.* 1) іске асыру; 2) сату.

РЕАЛИЗОВА′ТЬСЯ іске асырылу, сатылу, таралу, біту.

РЕАЛИ′СТ реалист (философиялық реализмді жақтаушы).

РЕАЛИСТИ′ЧЕСКИЙ реалистік.

РЕА′ЛЬНЫЙ, лен реалды, шын, орындарлық, іске асырарлық; **реальное училище** орта дәрежелі мектеп (ескі); **р. взгляд на жизнь** тұрмысқа шындық көзбен қарау; **реально** *нар.*

РЕБЕНО́К, нка бала, сәби бала; жас бала.

РЕБЕ́РНЫЙ (анат.) *прил. к* **ребро**; **реберные кости** қабырға.

РЕБРИ′СТЫЙ қабырғалы, қырлы; **ребристые трубы** қырлы трубалар; **р. бык** өгіз.

РЕБРО′ қабырға; **поставить вопрос ребром** мәселені тіке айту.

РЕ́БРЫШКО кішкентай қабырға.

РЕ′БУС ребус; 1) жұмбақ сурет; 2) *перен.* жұмбақ, түсініксіз, көмескі; **это не человек, а р.** бұл адам емес, бір жұмбақ.

РЕБЯ′ТА *мн.* балалар, жігіттер.

РЕБЯТИ′ШКИ, шек *мн.* жас балалар.

РЕБЯ′ЧЕСКИЙ 1) баланың, баланікі; 2) *перен.* жеңіл мінезді, бала мінезді.

РЕБЯ′ЧЕСТВО 1) балалық; 2) *перен.* жеңіл мінезділік.

РЕБЯ′ЧИЙ баланың, баланікі.

РЕБЯ′ЧИТЬСЯ, чусь *несов.* бала болу, баланың ісін істеу, балалық ету; жеңіл мінездену.

РЕБЯ′ЧЛИВЫЙ, лив балалық.

РЕВ 1) өкіру, ақыру, ұлу; 2) *перен.* у-шу, айқай; 3) *перен.* гүілдеу, гүіл; 4) қатты жылау.

РЕВАКЦИНА′ЦИЯ (мед.) реваксинация (жұқпалы ауруға қарсы екінші рет егу).

РЕВА′НШ реванш (қаруын қайтару).

РЕВАНШИ′РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* реванш жасау.

РЕВЕ′НЬ *м.* ірі жапырақты өсімдіктің бір түрі.

РЕВЕРА′НС реверанс (тәжім); *перен.* жалпаңдау, тағзым.

РЕ′ВЕРС реверс: 1) күміс, бақыр ақшаның цифр жазылған жағы; 2) кепілдік міндеттеме; 3) машинаны артына қарай жүргізетін механизм.

РЕВЕ′РСИЯ реверсия: 1) мүлікті бұрынғы иесіне қайтару; 2) бағытын өзгерту; 3) тұқымына, тегіне тарту.

РЕВЕ′ТЬ, рю *несов.* 1) өкіру, ақыру; 2) өкіріп жылау; 3) *перен.* ақырып қатты сөйлеу, байбалам салу, ойбайлау; 4) *перен.* айқай салу, у-шу көтеру.

РЕВИЗИОНИ′ЗМ ревизионизм: 1) буржуазия мүддесін көздеп, марксизмнің көзқарасын, оқуын бұзушылық, өңін айналдырушылық, халқ аралық оппортунизмнің бір түрі; 2) бірдемені тексеруші, сынап қараушы ағым.

РЕВИЗИОНИ′СТ, *ж.* **ревизионистка** ревизионист (ревизионизмді жақтаушы).

РЕВИЗИО′ННЫЙ *прил. к* **ревизия**; **ревизионная комиссия** бақылау комиссиясы.

РЕВИ′ЗИЯ ревизия, бақылау, тексеруі (мекеменің жұмысын, қызметкерлердің жұмысын тексеру).

РЕВИЗОВА′ТЬ, зую *сов. и несов.* бақылау жүргізу.

РЕВИЗО′Р ревизор, бақылаушы, тексеруші.

РЕВМАТИ′ЗМ ревматизм (жел ауру).

РЕВМА′ТИК ревматик (ревматизммен ауырған кісі).

РЕВМАТИ′ЧЕСКИЙ *прил. к* **ревматизм**; **ревматические боли** сүйек сырқырап ауру.

РЕВНИ′ВЕЦ, вца, *ж.* **ревнивица** қызғаншақ, іші тар кісі.

РЕВНИ′ВЫЙ, нив қызғаншақ, іші тар, қызғанышты; **ревниво** *нар.*

РЕВНИ′ТЕЛЬ, *ж.* **ревнительница** жанын салып жақтаушы, істеуші, бір іске жанын құрбан қылушы.

РЕВНОВА′ТЬ, ную *несов.* қызғану, күндеу.

РЕ′ВНОСТНЫЙ, стен бір іске беріліп, жанын салушы; **ревностно** *нар.*

РЕ′ВНОСТЬ қызғаншақтық, күндеушілік, іші тарлық.

РЕВОКА′ЦИЯ ревокация: 1) берілген тапсырманы, бұйрықты бұзу, өзгерту; 2) елшіні кері шақыру; 3) шек берген кісінің берген шегін қайтарып алуы.

РЕВОЛЬВЕ'Р револьвер (алтыатар).

РЕВОЛЬВЕ'РНЫЙ *прил. к* **револьвер.**

РЕВОЛЮЦИОНЕ'Р, РЕВОЛЮЦИОНЕ'РКА революционер: 1) революция жолына нық берілген адам, революцияға қатысушы адам; 2) *перен.* мәдениет, ғылми ісінде жаңалық ашқан кісі.

РЕВОЛЮЦИОНИЗИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* 1) революция жолына түсіру (салу), революцияшыл ету, революцияшылдыққа бетін аудару; 2) *перен.* негізінен өзгерту, түбімен мүлде өзгертіп жіберу.

РЕВОЛЮЦИОНИЗИ'РОВАТЬСЯ революция жолына, ісіне берілу; революцияшылдыққа салыну, революцияшыл болу.

РЕВОЛЮЦИО'ННОСТЬ революцияшылдық, революция жолында болушылық.

РЕВОЛЮЦИО'ННЫЙ, нен *прил. к* **революция; революционно** *нар.*

РЕВОЛЮ'ЦИЯ революция: 1) қоғам тәртібін түбірімен өзгертетін төңкеріс, «мемлекеттің, өкіметтің, бір таптың қолынан екінші таптың қолына көшуі» (Ленин); 2) *перен.* ғылымда, басқа тарауда болған ұлы өзгерістер.

РЕВУ'Н 1) жылауық, бақырауық; 2) Оңтүстік Америкада болатын майылдық бір түрі.

РЕГА'ЛИЯ регалия: 1) патшаның, корольдың дәрежелік белгісі (таж т. б.); 2) мемлекеттің бір нәрсе шығарудағы яки белгілі пайда алудағы монополиялық правосы.

РЕГА'ТА (спорт.) регата (еспелі не желкемді кемемен жарысудың бір түрі).

РЕ'ГБИ *нескл. ср.* регби (футбол ойынының бір түрі).

РЕГЕНЕРА'ТОР (техн.) регенератор: 1) регенератор пешінде кірген ауаны жылытатын бөлме; 2) пайдаланған ауаның жылылығын сақтайтын құрал.

РЕГЕНЕРА'ЦИЯ регенерация: 1) газды я ауаны жылыту; 2) қалпына түсіру, келтіру.

РЕ'ГЕНТ регент: 1) монархтың орнында уақытша ел билеуші; 2) хор басқарушы, дирижер.

РЕГЕНТОВА'ТЬ, тую *несов.* регенттеу.

РЕ'ГЕНТСКИЙ *прил. к* **регент.**

РЕ'ГЕНТСТВО регенттік (монархтың орнында регенттің уақытша ел билеушілігі); регенттік атақ, дәреже.

РЕ'ГЕНТША регентша (монархтың орнында уақытша ел билеуші әйел); регенттің әйелі.

РЕГИ'СТР регистер: 1) кіріс, шығыс жазылатын кітап; 2) тізім; 3) әріптер қатары.

РЕГИСТРА'ТОР регистратор, тіркеуші, тізім жасаушы.

РЕГИСТРАТУ'РА регистратура (келген, кеткен кісілерді, істі тіркеп отыратын бөлім).

РЕГИСТРАЦИО'ННЫЙ тіркеу жүргізетін, тіркейтін; **р. отдел** тіркеу бөлімі.

РЕГИСТРА'ЦИЯ регистрация, тіркеу.

РЕГИСТРИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* 1) жазу, тіркеу, тізімдеу, есепке алу.

РЕГИСТРИ'РОВАТЬСЯ тіркелу, жазылу.

РЕГЛА'МЕНТ регламент (жиылыс тәртібі).

РЕГЛАМЕНТА'ЦИЯ регламенттеу (белгілі ережеге бағындыру).

РЕГЛАМЕНТИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* жұмысты тәртіпке, ережеге бағындыру, келтіру, қою.

РЕГЛАМЕНТИ'РОВАТЬСЯ тәртіпке келтірілу, ережеге бағыну.

РЕГРЕ'СС регресс, кері кету.

РЕГРЕССИ'ВНЫЙ, вен регрестік: азба, керкетпе; **регрессивное развитие** кері басу, азу, оңбау; **регрессивная ассимиляция** (лингв.) кейінді ықпал; **регрессивно** *нар.*

РЕГРЕССИ'РОВАТЬ, ирую *м. несов.* кері кету, құлау, төмендеу, күйзелу.

РЕГУЛИ'РОВАНИЕ реттеу, тәртіпке келтіру.

РЕГУЛИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* реттеу, тәртіптеу.

РЕГУЛИ'РОВАТЬСЯ реттелу, тәртіптелу, тәртіпке келу.

РЕГУЛИРО'ВКА реттеу, тәртіптелу.

РЕГУЛИРО'ВОЧНЫЙ реттейтін, шегеретін; **регулировочная пряжка на**

поясном ремне белбеудің шегеретін айыл басы.

РЕ́ГУЛЫ, *л мн.* регул (әйелдің етек кірі, айызы).

РЕГУЛЯ́РНЫЙ, *рен* 1) ретті, тәртіпті; 2) тұрақты, үнемі болатын; **регулярная армия** тұрақты армия; **регулярно** *нар.*

РЕГУЛЯТИ́ВНЫЙ, *вен* реттейтін, тәртіпке келтіретін.

РЕГУЛЯ́ТОР регулятор (реттеуші, тәртіптеуші).

РЕГУЛЯ́ЦИЯ (биол.) регуляция ыянданған организмнің зыянданған (организмнің қалпына келтіруге тырысуы).

РЕДАКТИ́РОВАНИЕ редакциялау, редакциясын қарау, шығарманы түзеу.

РЕДАКТИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* редакциялау, қарап түзету.

РЕДА́КТОР редактор (газет, журнал, кітап шығару жұмысын басқарушы).

РЕДА́КТОРСКИЙ *прил. к* **редактор; редакторские обязанности** редактордың міндеттері.

РЕДА́КТОРСТВО редакторлық, редакторлық қызмет.

РЕДА́КТОРСТВОВАТЬ, ствую *несов.* редакторлық жұмыс істеу, редактор болу.

РЕДАКЦИО́ННЫЙ *прил. к* **редакция; редакционная работа** редакциялық жұмыс.

РЕДА́КЦИЯ редакция (қолжазбаны қарап түзету, оңдау жұмысы); **произведение поэта было в новой редакции** ақынның шығармасы жаңадан түзетіліп басылып шықты; редакция жұмысын істеушілер; **р. газеты** газет редакциясы.

РЕДЕМАРКА́ЦИЯ редемаркация (мемлекет шекарасын белгілеу).

РЕ́ДЕНЬКИЙ *уменьш.* сиректеу (шаш).

РЕДЕ́ТЬ, дею *несов.* сиректену, сиреку, саны азаю.

РЕДИ́СКА редиска (өсімдік).

РЕ́ДКИЙ, док сирек, селдір, некен саяқ, анда-санда; **редко** *нар.*; *ср. ст.* **реже.**

РЕДКОЗУ́БЫЙ сирек тісті.

РЕДКОЛЕ́СЬЕ сирек тоғай, селдір тоғай.

РЕДКОСЛО́ЙНЫЙ сирек қабатты,

РЕ́ДКОСТНЫЙ, стен сирек ұшы райтын, аз кездесетін, сирек табылатын, аса шығаннан шыққан.

РЕ́ДКОСТЬ сиректік, селдірлік

РЕДУ́КЦИЯ редукция: 1) күрделі түрден жай түрге келтіру, айналдыру; 2) бір нәрсенің қуымылының, күшінің кемуі (азаюы); 3) организм құрылысының жабайылануы; 4) дыбыстардың көмескі естілуі.

РЕДУПЛИКА́ЦИЯ (лингв.) редупликация (түбір қайталау арқылы жаңа сөз жасалу, күшейткіш қосымша сөздердің түрі).

РЕДУ́Т редут (соғыс майданының дағы бекініс).

РЕДУЦИ́РОВАННЫЙ, *ван прич. от* **редуцировать; редуцированные звуки** (лингв.) редукцияланған (көмескіленген) дыбыстар.

РЕДУЦИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* қысқарту, азайту.

РЕДУЦИ́РОВАТЬСЯ қысқартылу, азайтылу, көлемі кішірею; көмескілену.

РЕ́ДЬКА редька (тамаққа жұмсалатын бақша өсімдігі).

РЕДЮИ́Т (воен.) редюит (бекініс ішіндегі қамал).

РЕЕ́СТР реестр (бірнәрсенің тізімі, есебі).

РЕЕ́СТРОВЫЙ *прил. к* **реестр.**

РЕ́ЖЕ сирегірек, сиректеу.

РЕЖИ́М, режим: 1) әлеуметтік тәртіп, ережелер жүйесі; 2) жұмыстың істелу шарты; **школьный р.** мектеп тәртібі; **больничный р.** аурухана тәртібі.

РЕЖИССЁР режиссер (кинематографияда және театрда спектакль дайындау жұмысын басқарушы кісі)

РЕЖИССЁРСКИЙ *прил. к* **режиссер.**

РЕЖИССИ́РОВАТЬ, рую *несов.* режиссерлық ету, пьеса қою, режиссер болу.

РЕЖИССУ́РА режиссура (режиссердың атқаратын қызметі, режиссерлер).

РЕЗА́К 1) үлкен пышақ, селебе қожант, лөкет пышақ; 2) мал сойғыш (адам), қасап; 3) машинаның құралдың жүзі; 4) киім пішетін шебер.

РЕ́ЗАЛЬНЫЙ кесетін.

РЕ́ЗАТЬ, режу *несов.* кесу, сою, бауыздау, тілу; ою (сурет), қыю.

РЕ'ЗАТЬСЯ кесілу, қыйылу, сойылу, бауыздалу, тіліну; ойылу

РЕЗВИ'ТЬСЯ, влюсь *несов* ысырғусыр ойнау, ойнақтау.

РЕ'ЗВОСТЬ 1) тентектік, пысықтық, сергектік; 2) шапшаңдық (жүгіруде).

РЕЗВУ'НЬЯ пысық, етті тіпті тентектеу, қыз бала.

РЕЗВУ'ШКА *ласк. см.* **резвунья.**

РЕ'ЗВЫЙ, резв и (устар.) **резов** 1) пысық, өткір, сергек; 2) *перен.* алғыр, зерек, шапшаң; **резвее** *нар.*

РЕЗЕДА' резеда (бақша гүлінің бір түрі).

РЕЗЕ'КЦИЯ (мед.) резекция (ауырудан бұзылған не жарақаттанған дене мүшесіне операция жасап, алып тастау).

РЕЗЕ'РВ 1) резерв (сақтаулы әскер бөлімі, командир; 2) әскери қызметке алынуға тиісті кісілер); 2) жеткіншек; **комсомол — р. партии** комсомол — партияның жеткіншегі.

РЕЗЕРВА'Т резерват (үкімет бақылауында болатын бағалы қорық, байлығы бар жер).

РЕЗЕРВА'ЦИЯ резервация (резерв (қор) сақтау, резервте қалдыру).

РЕЗЕРВИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* сақтау, резерв жасау.

РЕЗЕРВИ'СТ резервист (тұрған әскер).

РЕЗЕ'РВНЫЙ, резерв резервтегі, арнаулы қордағы; **резервное войско** запастағы, резервтегі әскерлер:

РЕЗЕРВУА'Р резервуар, дағар (сұйық заттар сақталатын сауыт): *перен.* қайнар бұлақ.

РЕЗЕ'Ц, зца 1) өткір, кескіш; 2) күрек тіс.

РЕЗЕЦИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* операция жасау, кесіп алып тастау, операциялау.

РЕЗИДЕ'НТ резидент (метрополиялы мемлекеттің елшісі, дипломаттық уәкіл; шет мемлекетте тұратын өзге елдің азаматы).

РЕЗИДЕ'НЦИЯ резиденция (үкіметтің я үкімет басшылығының тұратын жері).

РЕЗИ'НА резина.

РЕЗИ'НКА өшіргіш (резинке).

РЕЗИ'НКОВЫЙ (устар.) *см* **резиновый.**

РЕЗИ'ННЫЙ (устар.) *см.* **резиновый.**

РЕЗИ'НОВЫЙ *прил. к* **резина.**

РЕЗИНЬЯ'ЦИЯ резиньяция, тәрдірге бағыну; мойын сұну.

РЕ'ЗКА 1) *см.* **резать**; 2) тұралған шөп.

РЕ'ЗКИЙ, резок 1) өткір, ащы 2) *перен.* төтен, кенет; **резкое слово** тіке айтылған сөз; **р. голос** ащы дауыс; **р. холод** қатты суық; **резкее** *нар*; *ср. ст.* **резче.**

РЕ'ЗКОСТЬ ашықтық, ашық, өте айқындық.

РЕЗНО'Й 1) оймалы, қыймалы **резная работа** ою, қою жұмысы; 2) **р. инструмент** кескіш құрал.

РЕЗНЯ' 1) пышақтасу, қыянкескі төбелес; 2) *перен.* талас, тартыс күрес.

РЕЗОЛЮ'ЦИЯ резолюция, қарар

РЕЗО'Н орынды, дәлел.

РЕЗОНА'НС резонанс: 1) (физ.) үн үйлесімі. әуез үні, лебіз үндестігі 2) үйдің. залдың жаңғырығы.

РЕЗОНА'ТОР резонатор (дауыс күшейткіш құрал), электр толқынын шығаратын құрал.

РЕЗОНЕ'Р резонер (сөзшең, көпірме шешен).

РЕЗОНЕ'РСТВО резонерлық (сөзшеңдік, желпіне сөйлеушілік).

РЕЗОНЕ'РСТВОВАТЬ, ствую *несов.* мылжыңдау.

РЕЗОНИ'РОВАТЬ, рую *несов* жаңғырықтыру.

РЕЗО'ННЫЙ дәлелді, орынды, өтді дұрыс.

РЕЗУЛЬТА'Т нәтиже, қортынды

РЕ'ЗЧЕ 1) *см.* **резкий, резко** 2) қаттырақ, өткірірек, ащырақ.

РЕ'ЗЧИК 1) оюшы (сүйектен, мүйізден т. б. түрлі нәрселерді оюшы 2) машинаның және басқа құралдардың пышағы, жүзі.

РЕЗЬ *ж.* 1) шаншу ауруы; 2) қыйық.

РЕЗЬБА' 1) ағаш ою өнері; 2) винттің қыры.

РЕЗЬБОВО'Й (техн.) ойма әшекейлі.

РЕЗЮМЕ' *неск. ср.* резюме сөй

леген, жазылған сөздің қысқаша мазмұны, қортындысы).

РЕЗЮМИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* сөйлеген, жазылған сөздің мазмұнын қорыту.

РЕЙНФЕ́КЦИЯ (мед.) қайта жүру (ауыру).

РЕЙ (морск.) рей (желкем бекітетін сырық).

РЕЙД[1] рейд (порттағы кеме тоқтайтын жер).

РЕЙД[2] рейд: 1) жау ішіне, жеріне кіріп барлау; 2) *перен.* кенет тексеру.

РЕ́ЙКА рейка: 1) жіңішке, жұқа тақтай; 2) жер биіктігін өлшейтін тақта.

РЕЙНВЕ́ЙН рейнвейн (жүзімнен істелген шараптың бір сорты).

РЕЙС[1] рейс, барып келу (кеменің, басқа транспорттардың жүріс сапары); эта автомашина сегодня сделала 5 рейсов бұл автомашина бүгін 5 рет барып қайтты.

РЕЙС[2] рейс (Португалия мен Бразилияның ұақ ақшасы).

РЕЙСМА́СС рейсмус рейсмасс (сызық жүргізетін ұста аспабы).

РЕЙСФЕ́ДЕР (техн.) рейсфедер, сызғыш қалам; сызық сызатын аспап.

РЕЙСШИ́НА рейсшина (сызық сызатын үлкен сызғыш).

РЕ́ЙТАР (истор.) рейтар (жалдамалы атты солдат).

РЕЙТУ́ЗЫ, рейтуз *мн.* іш киім.

РЕЙХСТА́Г рейхстаг (Германияда болған парламенттің аты).

РЕКА́ 1) өзен; 2) *перен.* тасқын, асып-тасқан.

РЕКАПИТУЛЯ́ЦИЯ рекапитуляция (қайталап айту).

РЕ́КВИЕМ реквием (католиктердің дұға оқуы).

РЕКВИЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* реквизация жасау, жүргізу.

РЕКВИЗИ́Т реквизит, сахана бұйымдары.

РЕКВИЗИ́ТОР реквизитор (сахна бұйымдарын басқарушы).

РЕКВИЗИЦИО́ННЫЙ *прил. к* **реквизиция.**

РЕКВИЗИ́ЦИЯ реквизиция (жеке меншіктің, я қоғам ұйымдарының мал-мүлкін мемлекет пайдасына еріксіз алу).

РЕКЛА́МА реклама, жарнама (бірденің жайын жұртқа жариялау).

РЕКЛАМИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* рекламалау, жариялау, мадақтау.

РЕКЛАМИ́РОВАТЬСЯ мадақталу, жариялану.

РЕКЛАМИ́СТ реклама жасаушы; мадақтаушы.

РЕКЛА́МНЫЙ *прил. к* **реклама.**

РЕКОГНОСЦИРО́ВКА рекогносцировка (шолу, тексеріп байқау, қарап білу).

РЕКОМЕНДА́ТЕЛЬНЫЙ: рекомендательное письмо кепілдік хат.

РЕКОМЕНДА́ЦИЯ рекомендация (кепілдеме беру).

РЕКОМЕНДОВА́ТЬ, дую *сов. и несов.* 1) рекомендация беру, кепілдеме беру; 2) ақыл беру; 3) таныстырғанда кім екенін, аты-жөнін айтып беру.

РЕКОМЕНДОВА́ТЬСЯ ұсынылу, көрсетілу, көріну.

РЕКОНСТРУИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* қайта құру, қайта түзеу, жаңадан ұйымдастыру.

РЕКОНСТРУИ́РОВАТЬСЯ қайтадан құрылу, қайта ұйымдастырылу.

РЕКОНСТРУКТИ́ВНЫЙ *прил. к* **реконструкция; р. период** қайта құру дәуірі.

РЕКОНСТРУ́КЦИЯ реконструкция (қайта құру, қайта түзеу).

РЕКО́РД рекорд (үздік шығу).

РЕКОРДИ́СТ рекордист (рекорд жасаушы).

РЕКО́РДНЫЙ үздік шыққан, үздік; **рекордно** *нар.*

РЕКОРДСМЕ́Н рекордсмен (үздік шығушы).

РЕКРЕА́ЦИЯ үзіліс, демалыс (жұмыс арасындағы).

РЕ́КРУТ рекрут (ескі Ресейде әскерге жаңа алынғандар).

РЕ́КТОР ректор (университет басшысы).

РЕ́КТОРСКИЙ *прил. к* **ректор.**

РЕ́КТОРСТВОВАТЬ, ствую *несов.* ректорлық ету, ректорлық қызметін атқару.

РЕЛИГИО́ЗНЫЙ, зен діншіл.

РЕЛИ́ГИЯ дін.

РЕЛИ́КВИЯ реликвия: 1) діншіл-

дердің табынатын заттары; 2) (книжн.) қадірлі мұра.

РЕЛИ'КТ реликт (ертеден қалған қалдық).

РЕЛЬЕ'Ф рельеф (жер бетінің ой-қыры).

РЕЛЬЕ'ФНЫЙ, фен 1) ойлы-қырлы; 2) *перен.* анық, ашық, айқын; **рельефно** *нар.*

РЕ'ЛЬСА, рельс рельс, шойын жол табаны.

РЕ'ЛЬСОВЫЙ *прил. к* **рельс; р. путь** темір (шойын) жол; **р. транспорт** темір жол транспорты.

РЕЛЬСОПРОКА'ТНЫЙ рельс жасап шығаратын.

РЕЛЯТИВИ'ЗМ релятивизм (шындықты білу мүмкін емес, білім тек үстірт ұғыныс дейтін идеалистік философия ағымы).

РЕЛЯТИВИ'СТ релятивизмді жақтаушы.

РЕМА'РКА ремарка: 1) (книжн.); белгі, жазудағы ескерткіш; 2) пьесаларда жазушының ойнаушыларға арнаған ескерткіші.

РЕМЕ'ННЫЙ қайыс; **р. кнут** қайыс қамшы.

РЕМЕ'НЬ *м.* қайыс, қайыс белбеу, белдік.

РЕМЕ'СЛЕННИК қолөнерші.

РЕМЕ'СЛЕННЫЙ: ремесленная школа қолөнер кәсібі мектебі; **ремесленная работа** қолдан істелген жұмыс.

РЕМЕСЛО' ұсақ қолөнер кәсібі, қолөнері; **переплетное р.** кітап түптеу кәсібі; *перен.* кәсіп.

РЕМЕШО'К, шка *уменьш.* қысқа белдік, қайыс бау (сағаттың бауы).

РЕМИ'ЗА ремиза: 1) тоқыма фабригінде жіппен қосақталған екі ағаш қалақша; 2) *см.* глазок (5-е знач.).

РЕМИЛИТАРИЗА'ЦИЯ ремилитаризация (халық аралық шарт бойынша әскерден босатылған жерге қайтадан әскер апару).

РЕМИЛИТАРИЗИ'РОВАТЬ, ирую *сов. и несов.* ремилитаризация жасау.

РЕМИЛИТАРИЗОВА'ТЬ, зую *сов. и несов. см.* **ремилитаризировать.**

РЕМИНГТО'Н ремингтон (жазатын машинаның бір түрі).

РЕМИ'ССИЯ 1) (мед.) ауырудың беті қайтуы; 2) (фин.). **биржа келісімінде,** келісім жойылғаннан кейін қазнаны қайтару.

РЕМИТИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* ақшаны вексель арқылы жіберу.

РЕМИТИ'РОВАТЬСЯ вексель арқылы жіберілу (ақша).

РЕМНЕ'Ц (зоол.) ремнец (балық және су құстарының денесінде жүріп күнелтетін құрт).

РЕМО'НТ ремонт: 1) түзеу, жамау, жаңалау; 2) әскер бөлімінің кеміген аттарының орнына ат сатып алу; 3) (с. х.). малдың төлінің өсуіне үнемі дұрыс бағыт бере отырып, өсімін арттыру.

РЕМОНТЁР ремонтер (әскерге ат сатып алушы).

РЕМОНТИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* 1) ремонттау, түзету, жаңалау; 2) әскерге ат сатып алу.

РЕМО'НТНЫЙ ремонттың, ремонт жасайтын; **р. рабочий** ремонт жұмыскері; **ремонтная комиссия** ремонт жұмысын бақылайтын комиссия; **р. пункт** ремонт істейтін жер.

РЕНАТУРАЛИЗА'ЦИЯ азаматтық правосынан айырылған кісіге правосын қайтару.

РЕНАТУРАЛИЗОВА'ТЬ, зую *сов. и несов. см.* **ренатурализация.**

РЕНАТУРАЛИЗОВА'ТЬСЯ правосын қайтып алу.

РЕНЕГА'Т ренегат, опасыз (дұшпандардың қатарына ауып кеткен кісі).

РЕНЕГА'ТСТВО ренегаттық (дұшпандық, жауыздық, опасыздық).

РЕНЕГА'ТСТВОВАТЬ, ствую *несов.* ренегаттық істеу (дұшпан болу, жауыздық ету, опасыздық істеу).

РЕНЕССА'НС ренессанс (гүлдену, шарықтап өсу).

РЕНЕ'Т ренет (алманың бір түрі).

РЕНКЛО'Д ренклод (өте тәтті қарашіріктің бір түрі).

РЕНОМЕ' *нескл. ср.* беделі.

РЕ'НТА рента: 1) байлардың жерден, немесе ақша капиталынан еңбексіз алатын өсімі, табысы; 2) бағалы қағаздан алынған пайда; 3) қауіпсыздандырғандарға жыл сайын қауіпсыздандыру орнынан беріп тұратын ақша; 4) облигация ұстаушыларға үнемі пайда келтіріп тұратын мерзімсіз мемлекеттік заем.

РЕНТА'БЕЛЬНЫЙ, лен шығынды айыратын, пайда келтіретін, пайдалы;

тнімді; **рентабельно** *нар.* рентабельдік тнімді, пайдалы.

РЕНТГЕ'Н рентген: 1) рентген сәулесі; сол нӯр арқылы адамның ішін қарап білу; 2) рентген сәулесін жіберетін аппарат.

РЕНТГЕ'НОВСКИЙ *прил. к* **рентген; рентгеновские лучи** рентген сәулесі; **рентгеновский кабинет** рентген кабинеті.

РЕНТГЕНОГРА'ММА рентгенограмма (рентген арқылы түсіріп алған сурет).

РЕНТГЕНОГРА'ФИЯ рентгенография (рентген арқылы нәрсенің, денеңің ішкі суретін түсіріп алу).

РЕНТГЕНО'ЛОГ рентгенолог, рентгенология маманы (дәрігер).

РЕНТГЕНОЛО'ГИЯ рентгенология (медицинаның рентген сәулесін емдеу ісіне пайдалану мәселелерін зерттейтін бір бөлімі).

РЕНТГЕНОСКО'ПИЯ рентгеноскопия (рентген нӯрларының жарығын жіберіп қарау).

РЕНТГЕНОТЕРАПИ'Я рентгенотерапия (рентген сәулесі арқылы емдеу).

РЕОМЮ'Р реомюр (80 градусты шкаласы бар термометр).

РЕОРГАНИЗА'ЦИЯ қайта ӯйымдастыру, қайта кӯру.

РЕОРГАНИЗОВА'ТЬ, зую *сов. и несов.* қайта ӯйымдастыру, қайта кӯру.

РЕОРГАНИЗОВА'ТЬСЯ қайта ӯйымдасу, қайта кӯрылу.

РЕОРГАНИЗО'ВЫВАТЬ *несов. см.* реорганизовать.

РЕОРГАНИЗО'ВЫВАТЬСЯ *см.* реорганизоваться.

РЕОСКО'П (физ.) реоскоп (көлбаканың артқы табаны, электр тогін айыру, білу үшін қолданылады).

РЕОСТА'Т (физ.) реостат (электр тогінің күшін өзгертуші, тәртіптеуші аспап).

РЕ'ПА шалқан (өсімдік).

РЕПАРАЦИО'ННЫЙ *прил. к* **репарация.**

РЕПАРА'ЦИЯ репарация (соғыста тартқан зыянды жеңілген елдің жеңген елге төлеуі (ақшадай не заттай).

РЕПАТРИА'НТ репатриант (басқа бір елде ӯсталып, енді өз еліне қайтатын кісі).

РЕПАТРИА'ЦИЯ репатриация (басқа бір елдің жерінде ӯсталып қалған кісіні өз еліне жіберу).

РЕПАТРИИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* басқа елде ӯсталып қалған кісіні өз еліне қайтару, туған жеріне босату.

РЕПАТРИИ'РОВАТЬСЯ басқа елден өз еліне, өз жеріне босану, өз еліне қайту.

РЕПЕЕК, пейка репеек атты әскердің өкшесіне қаққан шпордың жӯлдыз тәрізді дөңгелегі.

РЕПЕ'Й, пья *см.* **репейник.**

РЕПЕ'ЙНИК шоңайна, ошаған (өсімдік).

РЕПЕ'ЙНЫЙ *прил. к* **репей** *и* **репейник; репейное масло** шаш майы (ошағанның майы).

РЕПЕРТУА'Р репертуар: 1) театрда қойылатын пьесалардың жобасы, тізімі; 2) *перен.* қор.

РЕПЕРТУА'РНЫЙ *прил. к* **репертуар; р. комитет** репертуар комитеті

РЕПЕТИ'Р (техн.) репертир (сағаттың ішіндегі соғатын механизмі).

РЕПЕТИ'РОВАТЬ, рую *несов.* 1) пьесаны, ойынды сахнаға даярлау; 2) пысықтау, дайындау.

РЕПЕТИ'РОВАТЬСЯ даярлану, әзірлену.

РЕПЕТИ'ТОР репетитор: 1) пысықтатушы мӯғалім (оқушыға үйінде сабақ беріп, жәрдем көрсететін мӯғалім); 2) *см.* **репетир.**

РЕПЕТИ'ТОРСКИЙ *прил. к* **репетитор.**

РЕПЕТИ'ТОРСТВО репетиторлық, репетитор қызметі.

РЕПЕТИ'ТОРСТВОВАТЬ, ствую *несов.* репетитор болып істеу.

РЕПЕТИ'ЦИЯ репетиция: 1) пьеса қою, болмаса басқа істің алдындағы даярлық; 2) *перен.* келешекте болатын бір үлкен уақыйғаға даярлық.

РЕПЕТОВА'ТЬ, тую *сов. и несов.* берілген сигналға түсінгендігін білдіру үшін сигналды қайталау.

РЕ'ПИЦА хайуанның қӯйыршығы, қӯйрығының түбі, қӯндыздық.

РЕ'ПКА *уменьш. ласк.* шалқан (кішірейтіліп айтылған).

РЕ'ПЛИКА қақпа сөз, шалыс сөз, (сөйлесіп тӯрған екі кісінің біреуі екіншісінің сөзіне қайтарған сын сөзі, жауабы; сөйлеушінің сөйлеп тӯрған

кезінде кейбір тыңдаушылардың қостап немесе наразылық білдіріп айтқан сөзі; сот процессінде қарсы жақтардың қарсылық сөзі).

РЕПЛИЦИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* реплика беру.

РЕ́ПНЫЙ *прил.* к репа.

РЕПНЯ́К шалқанның сабағы.

РЕПО́ВНИК ошаған шөбі.

РЕ́ПОВЫЙ *прил.* к репа.

РЕПОРТЕ́Р репортер (болған уақыйғаларды жазып тұратын газет қызметкері).

РЕПОРТЕ́РСКИЙ *прил.* к репортер.

РЕПОРТЕ́РСТВОВАТЬ, ствую *несов.* репортер қызметін істеу, репортер болу.

РЕПРЕССИ́ВНЫЙ күштеу, қысым; **репрессивные меры** қысымшылық, жазалау шарасы.

РЕПРЕССИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* жазалау, қысым көрсету.

РЕПРЕ́ССИЯ репрессия (жаза, қысым шарасы).

РЕПРИМА́НД (разг. устар.) сын тағу, кіналау.

РЕПРОДУ́КТОР репродуктор, дауыс шығартқыш (радио).

РЕПРОДУ́КЦИЯ репродукция: 1) түсірілген суретті қайта түсіріп көбейту; 2) көңілде қалғанды еске түсіру; 3) қайта түсірілген сурет.

РЕПС репс (матаның бір түрі).

РЕ́ПСОВЫЙ *прил.* к репс.

РЕПТИ́ЛИЯ (зоол.) рептилия: 1) сүйретіліп, жорғалап жүретін жәндіктер; 2) *перен.* сатылып қызмет ететін газет — журнал және журналист (бұржуазия елінде).

РЕПТИ́ЛЬНЫЙ сатылған (адам).

РЕПУТА́ЦИЯ репутация атақ.

РЕСКРИ́ПТ рескрипт (жоғары дәрежелі кісіге монархтың алғыс айтып жазған хаты, императордың жауабы).

РЕСНИ́ЦА кірпік.

РЕСНИ́ЧКА 1) *уменьш. ласк.* к ресница; 2) (биол.) түк.

РЕСПЕКТА́БЕЛЬНЫЙ, лен хүрметті, іззетті.

РЕСПИРА́ТОР респиратор (дем алғанда, ішке улы газды, шаңды жібермеу үшін, ауызды тұмсалайтын аспап).

РЕСПИРА́ЦИЯ (мед.) респирация (дем алу).

РЕСПУ́БЛИКА республика, мемлекет құрылысының бір түрі.

РЕСПУБЛИКА́НЕЦ, нца, *ж.* республиканка республикашыл кісі, монархияға қарсы кісі.

РЕСПУБЛИКА́НСКИЙ *прил.* к республика; республикалық; **тресты республиканского значения** республикалық маңызы бар трестер.

РЕССО́РА рессора (арбаның, вагонның солқылдақ білігі).

РЕССО́РНЫЙ ресор, ресорлы, серпінді.

РЕС(С)У́РС ресурс (байлық, байлықтың шығатын жері, ақша қоры, табыс).

РЕСТАВРА́ТОР реставратор: 1) бір нәрсені өзінің бұрынғы қалпына келтіретін шебер, уста, маман; 2) реставрацияны жақтаушы, құлатылған, жойылған ескі саяси құрылысты қайтадан орнатуға ұмтылатын кісі.

РЕСТАВРАЦИО́ННЫЙ *прил.* к реставрация; **реставрационная мастерская** қайтадан өңдейтін, бұрынғы қалпына келтіретін мастерской.

РЕСТАВРА́ЦИЯ реставрация: 1) бүлінген нәрсені қайтадан өзінің бұрынғы қалпына келтіру; 2) құлатылған ескі саяси құрылысты қайтадан орнату.

РЕСТАВРИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* реставрация жасау, қайта орнату.

РЕСТИТУ́ЦИЯ реституция: 1) жойылған правоны, тартқан зыянын қайта орнату; 2) (биол.) организмнің жойылған бөлшегінің қайта қалыптасуы.

РЕСТОРА́Н ресторан (тамақ, ішкілік ішетін үй).

РЕСТОРА́ННЫЙ *прил.* к ресторан.

РЕСТОРА́ТОР ресторатор (ресторан ұстаушы кісі).

РЕТИ́ВЫЙ, тив зейінді, ықласты, жігерлі; ретиво *нар.*

РЕТИ́НА (анат.) ретина, көз ұясының ішкі жағы.

РЕТИНИ́Т (мед.) ретинит, көз ауруы.

РЕТИРА́Д, ретирада (устар.) ретирад: 1) (воен.) қайту, шегіну; 2) соғыста қорғану үшін қамалдағы бекі-

ніс жер; 3) дәретхана, әжетхана, бәдрең.

РЕТИРА́ДНЫЙ *прил. к* **ретирад, ретирада.**

РЕТИРОВА́ТЬСЯ, руюсь *сов. и несов.* 1) кейін шегіну; 2) кету, жасырынып қалу.

РЕТО́РИКА, реторический *см.* **риторика.**

РЕТО́РТА реторта (сұйық затты ағызу үшін қолданылатын имек мойынды сауыт).

РЕТРОГРА́Д ретроград (кері кетуді, регресті жақтаушы кісі).

РЕТРОГРА́ДНЫЙ кертартпа, кері кетуді жақтайтын, прогреске қарсы, реакцияшыл, ескі құрылысты қайтадан орнатуға ұмтылатын кісі.

РЕТРОСПЕКТИ́ВНЫЙ ретроспекциялы (өткенге көз жіберу).

РЕТРОСПЕ́КЦИЯ ретроспекция (өткенге бет бұру).

РЕТУШЕР ретушер (қолмен түзетуші).

РЕТУШИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* фотография негативіндегі суретті түзету.

РЕ́ТУШЬ *ж.* 1) фотография негативіндегі суретті түзету, өңдеу, сурет үстіндегі кемшілікті жою; 2) тасты қашап қару-жарақ істеу.

РЕФА́КЦИЯ рефакция (жүкті тасу бағасына берілетін жеңілдік).

РЕФЕРА́Т реферат: 1) кітаптың яки, бір ғылми мәселенің мазмұны қысқа түрде қағаз бетіне жазып беру, яки көпшілік алдында баяндама ретінде айтып беру; 2) белгілі тақырыпқа жасалған баяндама.

РЕФЕРЕ́НДУМ референдум (жалпы халықтың дауысына салу).

РЕФЕРЕ́НТ референт: 1) белгілі мәселелер жөнінде консультация беруші, баяндама етуші; 2) реферат жасаушы кісі.

РЕФЕРЕ́НЦИЯ референция (рекомендация, мінездеме).

РЕ́ФЕРИ и **рефери́** *нескл. м.* (спорт.) (спорт жарысында ойынның барысын және дұрыстығын қарап жүретін сот).

РЕФЕРИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* 1) кітаптың не бір ғылми мәселенің жайын, мазмұнын қысқа түрде қағаз бетіне жазып беру не болмаса көпшілік алдында баяндама ретінде айтып беру; 2) спорт жарысында судья болу.

РЕФЛЕ́КС рефлекс (сырттан болған есерге дененің қыймылы).

РЕФЛЕ́КСИЯ рефлексия: 1) (физ.) сәуле түсу; 2) ойға шому, бастан кешіргендерін ойланып — толғану.

РЕФЛЕКСО́ЛОГ рефлексология маманы.

РЕФЛЕКСОЛО́ГИЯ рефлексология (рефлексия ғылымы).

РЕФЛЕКТИ́ВНЫЙ өзінен өзі; **рефлективное движение** өзінен өзі болған қозғалыс.

РЕФЛЕ́КТОР рефлектор: 1) айды, жұлдызды т. б. қарау үшін қолданылатын оптикалық аспап; 2) жарықты керек жаққа жіберетін әйнек.

РЕФЛЕ́КТОРНЫЙ *прил. к* **рефлекс** (физиол.).

РЕФО́РМА реформа: 1) жақсарту үшін бірдемеге өзгеріс, жаңалық жасау, қайта түзеу, қайта құру; 2) кәзіргі мемлекет негізін сақтай отырып, үкімет орнының заң шығару және мемлекет құрылысына өзгеріс киргізуі.

РЕФОРМА́ТОР реформатор (реформа жүргізуші, реформаны жүзеге асырушы кісі, реформаны жақтаушы).

РЕФОРМА́ТОРСКИЙ *прил. к* **реформатор.**

РЕФОРМА́ЦИЯ (истор.) реформация (16-ғасырдағы Батыс Европада Рим католик шіркеуіне қарсы көтерілген дін қозғалысы. Бұл қозғалыс шаруа мен жаңа туып келе жатқан буржуазияның мүддесін жақтап, феодалдық құрылыс пен поптардың үстемдігіне қарсы шыққан).

РЕФОРМИ́ЗМ реформизм (жұмысшылардың қозғалысындағы оппортунистік ағым; II-интернационалға кіретін партиялардың негізгі идеологиясы, жұмысшы табының революцияшыл күресіне қарсы ағым; капиталист құрылысының негізін бұзбай, аздап өзгеріс енгізуге ұмтылатын ағым).

РЕФОРМИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* реформалау, реформа жасау, өзгерту.

РЕФОРМИ́РОВАТЬСЯ 1) реформа жолымен өзгеру; 2) *перен.* өзгеру.

РЕФРА́КЦИЯ (физ.) рефракция (күн сәулесінің шағылысуы).

РЕФРЕ́Н (лит.) рефрен (өлеңнің қайырмасы).

РЕХНУ́ТЬСЯ, нусь *сов.* (простореч.) ақылдан, естен айрылу, жындаңып кету.

РЕЦЕНЗЕ́НТ рецензент (рецензия жасаушы, сын жазушы).

РЕЦЕНЗИ́РОВАТЬ, рую *несов.* рецензия жазу.

РЕЦЕ́НЗИЯ рецензия (кітапқа, пьесаға я әдеби жұмысқа берілген сын).

РЕЦЕ́ПТ рецепт: 1) дәргердің аптекке дәрі жасау жөнінде жазған қағазы; 2) *перен.* қандайда болса бір нәрсе жасау, дайындау жөнінде берілген кеңес; 3) *перен.* бір іс, нәрсе істеудің әдісі, жолы.

РЕЦЕ́ПЦИЯ рецепция (бір қоғамда болған форманы екінші қоғамда қолдану).

РЕЦЕ́ССИЯ (биол.) рецессия (организмде тәнде) тұқымдық, ұрпақтық белгілердің бірте-бірте жойылуы.

РЕЦИДИ́В рецидив: 1) қайталау, қайтадан пайда болу; 2) аурудың қайталануы, қайтадан пайда болуы; 3) қайталанған қылмыс.

РЕЦИДИВИ́СТ, *ж.* **рецидивистка** рецидивист (бірнеше рет қылмыс істеген, қылмыс істеуге әуестеніп кеткен кісі).

РЕЦИПИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* үйлестіріп, икемдеп пайдалану.

РЕЦИТА́ЦИЯ дауыстап оқу, тақпақтау.

РЕЦИТИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* тақпақтау, тақпақ айту, оқу.

РЕЧИ́СТЫЙ, чист 1) сөзшең, сөзуар, тілмар; 2) көпірме, мылжың; **речисто** *нар.*

РЕЧИТАТИ́В речитатив (вокалды, музыкалы шығарманың составына кіретін, әндетіп айтқан сөз).

РЕ́ЧКА кішкене өзен.

РЕЧНО́Й *прил. к* **река**; **речная вода** өзен суы.

РЕЧЬ *ж.* 1) сөз; 2) кеңес, әңгіме; 3) хабар.

РЕША́ТЬ *несов. см.* **решить**.

РЕША́ТЬСЯ *см.* **решиться**.

РЕША́ЮЩИЙ ең маңызды; ең негізгі, ең басты.

РЕШЕ́НИЕ 1) шығару, шешу, тоқтам (есепті); **р. вопроса** мәселені шешу; 2) есептеп шығарған сан; 3) қаулы, үкім; 4) қортынды.

РЕШЁТКА решетка: 1) кереге көз, тор; 2) сирек шарбақ; 3) оттық (самоварда, пеште); *перен.* **за решёткой сидеть** түрмеде отыру.

РЕШЕТО́ кең көзді елек, елеуіш, қалбыр.

РЕШИ́МОСТЬ бел байлаушылық, батылдық.

РЕШИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен 1) батыл, тайынбайтын, тайсалмайтын; 2) тұжырымды, үзілді-кесілді, ада-жұда; 3) ең қатаң шара; 4) күмәнсіз, нағыз; **решительно** *нар.*

РЕШИ́ТЬ, шу *сов.* 1) шешу, шығару (мыс., есепті, жұмбақты); 2) қаулы ету, үкім шығару; 3) бір ойға, пікірге, қортындыға келу; 4) шешу (мәселені); 5) өлтіру, жоқ қылу.

РЕШИ́ТЬСЯ 1) шешілу; 2) бір ойға, қортындыға келу; 3) бір іске бел байлау, батылдық көрсету.

РЕШО́ТКА *см.* **решётка**.

РЕЭВАКУА́ЦИЯ реэвакуация (көшіп кеткен жерге қайта келу).

РЕЭВАКУИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* көшіп кеткен жерге қайта қайтару.

РЕЭВАКУИ́РОВАТЬСЯ көшіп кеткен жерге қайта келу.

РЕЭ́КСПОРТ реэкспорт (шет елден әкелінген тауарды кейін қайтару).

РЕЭМИГРА́ЦИЯ реэмиграция, эмигранттарды өз жеріне қайтару.

РЕ́ЯТЬ, рею *несов.* аспанда қалықтау, шарықтап ұшып жүру.

РЖА (устар.) *см.* **ржавчина** тот, тат.

РЖА́ВЕТЬ *несов.* тот басу, тоттану.

РЖА́ВОСТЬ тот басқандық.

РЖА́ВЧИНА 1) тат, тот; 2) сасық сазды жер; 3) көгерген жер; **хлебная р.** астықтың, нанның көгерген жері.

РЖА́ВЫЙ 1) тот басқан, тотыққан; 2) қызыл қоңыр түс.

РЖА́НИЕ кісіней.

РЖА́НИЩЕ аңыз, орылған қара бидайдың орны.

РЖАНО́Й *прил. к* **рожь**; **р. хлеб** қара бидайдың наны.

РЖАТЬ, ржу *несов.* 1) кісінеу, оқырану; *перен.* қоймастан қатты күлу.

РЖИ́ЩЕ *см.* **ржанище.**

РИ́ГА 1) бауланған астықты кептіру үшін жасалған сарай; 2) астық өлшемі (5000 бау шамасы).

РИГОРИ́СТ ригорист (майда—шүйдені елегіш, тәптіштегіш кісі).

РИДИКЮ́ЛЬ *м.* ридикюль (әйелдің қол сумкасы).

РИ́ЗА риза: 1) поптардың шеркеуде жамылатын ұзын, жеңсіз киімі; 2) икон шілтері; 3) мейрамда киетін киім; ✦ **до положения риз** есінен танғанша ішу; сүлайған мас.

РИ́ЗНИЦА ризница (риза және шеркеудің мүлкі сақталатын шеркеу жанындағы үй).

РИКОШЕ́Т рикошет (ұшып яки қатты зымырап барып бір жерге тиіп, қақшып кету, мыс., оқ); **попадать рикошетом** қақшып барып тию.

РИ́КША *м.* рикша (Қытайда, Японияда өзі арбаға жегіліп адам тасушы кісі).

РИ́МЛЯНЕ, лян *мн.* (*ед.* **римлянин,** *ж.* **римлянка**) римдіктер.

РИ́МСКИЙ рим, римдік; **римские цифры** рим цифрлары (I, II, III, IV, V, VI т. б. цифрлардың белгісі).

РИНОПЛА́СТИКА (мед.) ринопластика (пұшық мұрынның орнына дененің басқа жерінің етін кесіп алып мұрын орнату).

РИ́НУТЬСЯ, нусь *сов.* дүрсе ұмтылу, ышқына ілгерілеу, ентелей басу.

РИС күріш.

РИСК тәуекел, қорқыныш; **на свой страх и р.** қайдан шықса одан шықсын тәуекел.

РИСКНУ́ТЬ *сов.* 1) *см.* **рисковать;** 2) тәуекелге бел байлау.

РИСКО́ВАННЫЙ, ван 1) екі талай, хауып-қатерлі, қорқынышты; **р. поступок** хауыпті іс; 2) *перен.* екі ұшты, екі ойлы.

РИСКОВА́ТЬ, кую *несов.* 1) тәуекел ету; 2) хауып-қатерлі, қорқынышты, зыянды, көз жетпеген іске тәуекел ету.

РИСОВА́ЛЬНЫЙ *прил.* **к рисование; р. карандаш** сурет салатын қарындаш.

РИСОВА́ЛЬЩИК 1) суретші-график (қалам ұшымен, яки қарындашпен суретті жақсы салатын маман); 2) сурет салуды сүюші.

РИСОВА́НИЕ сурет салу; сурет салуға үйрету ісі; **урок рисования** сурет салу сабағы.

РИСОВА́ТЬ, сую *несов.* **сурет салу;** *перен.* суреттеп айту, жазу; *перен.* көзге елестету.

РИСОВА́ТЬСЯ 1) салыну (сурет), 2) көріну (бір нәрсенің көрінісі, түрі); 3) *перен.* көзге елестеу; 4) *перен.* өзін жақсы көрсетуге тырысу, құлық тану, құйқылжу.

РИ́СОВЫЙ *прил.* **к рис; р. суп** күріш салған сорпа.

РИСУ́НОК, нка 1) сурет; *перен.* бір нәрсенің көрінісін сызып көрсету; 2) суреттегі сызықтар.

РИТМ ритм, ырғақ (музыкада, әнде, билеуде, жұмыста, өлеңде, түрлі қозғалыста ырғақтың дұрыс қайталанып отыруы).

РИТМИЗА́ЦИЯ ритмдеу, ырғақтандыру.

РИ́ТМИКА ритмика: 1) ритм жайындағы оқу; 2) ритм жүйесі; 3) ритмикалы қозғалыс.

РИТМИ́ЧЕСКИЙ, чен ырғақты ритмге негізденген, дұрыс қайталанып тұратын.

РИТМИ́ЧНЫЙ, чен үйлесімді, ырғақты, әуендес; **ритмично** *нар.*

РИ́ТОР ритор 1) (истор.) мәнерлеп сөйлеуге үйретуші; 2) сөзді көркем деп, сұлулап сөйлеп, бірақ маңызын жоғалтып алатын шешен; 3) ескі уақытта дін семинариясының риторика бөлімінде оқыйтын оқушы.

РИТО́РИКА риторика: 1) шешендікке үйрету теориясы; *перен.* мәнерлеп айтылған мазмұнсыз сөз.

РИТОРИ́ЧЕСКИЙ риторика ережелеріне негізденген.

РИТОРИ́ЧНЫЙ, чен сұлулаған, көркемдеп айтқан (сөз); **риторично** *нар.*

РИ́ТОРСТВОВАТЬ, ствую *несов.* сұлу, көркем, әдемі сөйлеу.

РИТУА́Л ритуал: 1) діни рибада шарттары; 2) дәстүр, салт.

РИФ[1] риф (су астындағы яки су бетіндегі кеменің жүруіне хауіпті қыя тас).

РИФ[2] риф (желкемдегі арқан өткізетін тесік).

РИ'ФМА рифма (өленнің ұйқасымы, үйлесімі).

РИФМА'Ч нашар ақын, өленінде құр ұйқасымы болмаса, мән жоқ ақын.

РИФМОВА'ТЬ, мую *несов.* 1) ұйқастыру, үйлестіру; 2) рифмалау үшін салыстыру; 3) өлең шығару.

РИФМОВА'ТЬСЯ ұйқасу, үйлестіліу.

РИФМОПЛЕТ *см.* **рифмач.**

РИФМОПЛЕТСТВО ақындық; нашар өлең.

РИХТОВА'ЛЬНЫЙ түзететін.

РИЦИ'Н, рицинка өсімдіктің бір түрі, кенемай.

РИЦИ'НОВЫЙ *прил. к* **рицин; рициновое масло** кене майы (Іш жүргізетін май); *см.* **касторовое масло.**

РОББЕ'Р карта ойынының бір түрі.

РОБЕ'ТЬ *несов.* қорқақтық істеу, жүрегі дауаламау.

РО'БКИЙ, бок жүрексіз, жасқаншақ; робко *нар.*

РО'БОСТЬ жасқаншақтық, жүрексіздік.

РОВ, рва ор, апан.

РОВЕ'СНИК, *ж.* **ровесница** құрдас, құрбы.

РО'ВНОСТЬ тегістік.

РО'ВНЫЙ, вен 1) тегіс; 2) түзу, тура; 3) бір қалыптағы, бірдей; **ровно** *нар.* түк, еш, мүлде; **он пришел ровно в два часа** дәл сағат екіде келді; **он ровно ничего не понял** ол түк түсінген жоқ.

РО'ВНЯ, *р. п. мн.* **ровней**, *м.* и *ж.* барабар, тең, қатар.

РОВНЯ'ТЬ *несов.* тегістеу, түзеу.

РОВНЯ'ТЬСЯ 1) тегістеу; 2) тегістелу, қатарланып тұру; 3) *перен.* теңелу.

РОГ 1) мүйіз; 2) ісік; 3) иілген труба тәрізді сырнай.

РОГА'ЛЬ *м.* соқаның тұтқасы.

РОГА'ТИНА аңшылардың найза сыяқты қаруы (аюға жұмсалады).

РОГА'ТКА 1) ағашты айқастырып жасап қойған кедергі; 2) *перен.* рогатка (ашалы ағашқа резинка байлап жасалған балалар ойыншығы); 3) піспек; 4) *перен.* кедергі, бөгет; 5) сірке, мойын ағаш (бөгет ағаш).

РОГА'ТЫЙ, гат 1) мүйізді, мүйізі бар; 2) мүйіз тәрізді.

РОГА'Ч 1) мүйізді қоңыз; 2) бұғы яки басқа мүйізді жануарлар),

РОГОВИ'НА тілік, тесік (малдың терісінде сүзгеннен болады).

РОГОВИ'ЦА көздің мөлдір қабы.

РОГОВО'Й *прил. к* **рог; роговая музыка** сырнай даусы; **роговые пуговицы** мүйіз түйме.

РОГО'ЖА жөке.

РОГО'ЖИНА бір кесек жөке.

РОГО'ЖНЫЙ *прил. к* **рогожа; в мешок** жөке қап.

РОГО'З (бот.) қоға.

РОГУ'ЛИНА қыйсық ағаш.

РОД 1) туыс, тұқым, ру, аталық; 2) тур; **это дело иного рода** бұл жөні басқа жұмыс; **всякого рода товары** әртүрлі тауарлар.

РО'ДИЙ, я *м.* родий (күмістей ақ, шылп металл).

РОДИ'ЛЬНИЦА жаңа босанған әйел.

РОДИ'ЛЬНЫЙ: р. дом әйелдер босанатын үй.

РОДИ'МЕЦ, мца *см.* **родимчик.**

РОДИ'МЧИК ұстамалы ауру (балаларда, екі қабат және босанған әйелдерде болатын ауру).

РОДИ'МЫЙ 1) қарағым, қалқам; 2) туысым, туғаным; 3) *перен.* қалдық, жұрнақ; **родимое пятно** мең, қалдық; **родимое пятно старого общества** ескі қоғамның қалдығы.

РО'ДИНА 1) туған жер, ел, отан; 2) *перен.* бір нәрсенің шыққан, пайда болған жері; 3) біреудің туып өскен жері.

РО'ДИНКА мең, қал.

РОДИ'НЫ *мн.* 1) бесік тойы; 2) босану, бала табу.

РОДИ'ТЕЛИ, ей *мн.* 1) ата-ана 2) ата-баба, арғы ата.

РОДИ'ТЕЛЬ *м.* туған әке.

РОДИ'ТЕЛЬНИЦА *ж.* туған ана.

РОДИ'ТЬ, рожу *сов.* 1) туу, табу, босану; 2) *перен.* бір нәрсенің пайда болуына себеп болу; 3) өнім беру (жер).

РОДИ'ТЬСЯ *сов.* 1) туылу, туу; 2) *перен.* шығу, пайда болу; 3) өнім беру (жер).

РО́ДИЧ 1) туысқан; 2) рулас.

РОДНИ́К 1) бұлақ, бастау; *перен.* қайнар бұлақ, бір нәрсенің көзі; 2) сүт жолы (желінің).

РОДНИКО́ВЫЙ *прил. к* **родник**; **родниковая вода** бұлақ суы.

РОДНИ́ТЬ, ню *несов.* 1) жақындастыру; 2) тектестіру, ұқсастыру.

РОДНИ́ТЬСЯ ағайындасу, туысқандасу, жақындасу, іліктесу.

РОДНИЧО́К[1], чка (анат.) еңбек (жаңа туған баланың мыйы қатпаған, былқылдап тұрған жері).

РОДНИЧО́К[2], чка *уменьш. и ласк.* кішкене бұлақ.

РО́ДНО́Й ая, ое 1) туған, бір туған; 2) қарақ, шырақ; 3) туып өскен жер, туған жер; 4) үйреніскен, үйір болған кісі; 5) қарағым, қалқам; **р. язык** ана тілі; *в знач. сущ.* **родные, ых** *мн.* туысқандар, туғандар.

РОДНЯ́ 1) туысқандар; 2) туысқан, ағайын, ағайын-туысқан.

РОДОВИ́ТЫЙ, вит текті, нәсілді, аталы.

РОДОВО́Й[1] *прил. к* **род**; 1) ру, рулық; 2) тұқым қуған; **родовое поместье** ата қоныс; **родовое общест.** во рулық қоғам.

РОДОВО́Й[2] *прил. к* **роды** толғақ; **родовые боли** толғақ ауруы.

РОДОВСПОМОГА́ТЕЛЬНЫЙ босануға көмектесетін; **родовспомогательное учреждение** босануға көмектесетін орын.

РОДОНАЧА́ЛЬНИК 1) ру басы, ру ақсақалы; 2) *перен.* бір нәрсенің пайда болуына себеп болған кісі, сол нәрсенің негізін құрған кісі: **Горький — р. советской литературы** Горький — совет әдебиетінің негізін салушы.

РОДОСЛО́ВИЕ 1) нәсіл, тұқым қуу; 2) шежіре.

РОДОСЛО́ВНЫЙ шежірелік, шежіре.

РО́ДСТВЕННИК, *ж.* родственница туысқан, жақын, тұқымдас.

РО́ДСТВЕННЫЙ, вен 1) туысқан; **родственные связи** туысқандық, жақындық байланыс; 2) *перен.* жақын; **родственные языки** бір-біріне жақын тілдер.

РОДСТВО́ 1) туысқандық, жақындық; 2) тектес; 3) туысқандық сезім; 4) *перен.* жақындық; **р. идей** пікір үйлестігі.

РО́ДЫ, дов *мн.* бала табу, бала туу, босану.

РОЕ́НИЕ топтанып ұялау (араның).

РО́ЖА[1] 1) (простореч.) бет; 2) тым ажарсыз бет; 3) маска.

РО́ЖА[2] терідегі жұқпалы ауру.

РОЖА́ТЬ *несов. см.* **рождать**.

РОЖДА́ЕМОСТЬ туып көбею (тұқым көбею).

РОЖДА́ТЬ *несов.* табу, бала табу, туу.

РОЖДА́ТЬСЯ 1) туу; 2) табылу, пайда болу.

РОЖДЕ́НИЕ 1) туу, дүниеге келу; 2) біреудің туған күні, туған күнін мейрамдау; **день рождения** туған күні.

РОЖДЕННЫЙ, дён *прич. от* **родить** 1) туған; 2) жаратылған; **р. ползать — летать не может** (Горький) өрмелеуге жаралған ұша алмайды.

РОЖДЕ́СТВЕНСКИЙ *прил. к* **рождество**.

РОЖДЕСТВО́ (церк.) рождество (христиан дінінде Айсаның туған күніне арналған діни мейрам).

РОЖЕНИ́ЦА босанған әйел.

РОЖНЕ́Ц шөп суырғыш.

РОЖО́К, жка 1) кішкентай түйіз; 2) мүйіз шақша, мүйіз сауыт; 3) сырнай; 4) емізік кигізген сауыт; 5) қалақша (аяқ киімді оңай кию үшін пайдаланатын).

РОЖО́Н, жна қыйсайтып қаққан қазық; **лезть на р.** көріне арандау, ұрыну.

РОЖЬ *ж.* 1) қара бидай; 2) қара бидай егісі.

РО́ЗА роза (алқызыл гүл).

РОЗА́Н 1) роза гүлі; 2) дөңгелек бөлке нан.

РО́ЗВАЛЬНИ, ей *мн.* кең, жайдақ шана.

РО́ЗГА 1) көк шыбық; 2) дүре.

РО́ЗГОВЕНЬЕ оразада ауыз ашу (христиан дінінде).

РО́ЗДЫХ дем алыс, үзіліс.

РОЗЕ́ТКА розетка: 1) лентадан т. б. гүл секілдендіріп жасалған дөңгелек безеу (әйелдер бас киімінде

т. б.); 2) кішкентай дөңгелек тарелке (варение қоятын); 3) шамдал; 4) электр сөндіргіштің астына қоятын ағаштан, немесе шыныдан істелген дөңгелек нәрсе; 5) электр лампасына кигізетін абажур; 6) орденнің астына тағатын бант (шүберек).

РОЗМАРИ́Н розмарин: 1) (бот.) гүлді өсімдіктің бір түрі; 2) алманың бір сорты.

РО́ЗНИТЬ, ню *несов.* 1) ажырату, айыру; 2) тұтас нәрсені бытыратып, таратып, айырып жіберу; 3) айырмашылығы болу, бір түстес болмау.

РО́ЗНИЦА 1) жайма сауда; 2) уақтап, бөлектеп сататын тауар.

РО́ЗНИЧНЫЙ ұсақ, бөлшек (сауда); **розничная продажа** жайма сауда.

РО́ЗНЫЙ бөлек, жекеленген, сыңар, жыртық, тесік; **розно** *нар.* жеке, бөлек.

РОЗНЬ *ж.* 1) ала ауыздық, келіспеушіл'к, жанжал; 2) ұқсастығы жоқ.

РОЗОВА́ТЫЙ, ват ақшыл, солғын қызыл.

РОЗОВЕ́ТЬ қызару, алқызылдану.

РО́ЗОВЫЙ, зов 1) қызыл, алқызыл; 2) роза гүлінен жасалған; **розовые мечты** тәтті хыял; **видеть все в розовом свете** келешілікті елемей, мадақтау.

РО́ЗОЧКА *уменьш.* 1) *см.* **роза**; 2) уақ гауһар.

РО́ЗЫГРЫШ 1) ойнау (ұтыс қарызын т. б.); 2) ұтыспау.

РО́ЗЫСК 1) іздеу, іздестіру; 2) айыпкер туралы мағлуматтарды жинау.

РОЙ́ТЬ, рою *несов.* шоғырлану, топтау, топтап ұяландыру (араны):

РОЙ́ТЬСЯ 1) топтанып ұялану (араның); 2) топтанып ұшу; 3) *перен.* күж-күж қайнап жүру.

РОЙ 1) араның ұясы, тобы; 2) бір жерге топ болып құжынап жыйналған ұшатын жәндіктер; 3) *перен.* құж-құж, лек-лек.

РОЙБА́ 1) топталу (ара); 2) араның топталатын, ұялайтын мезгілі.

РОК тағдыр, жазмыш.

РОКОВО́Й 1) қайғы, жапа, бақытсыздық келтіретін; 2) келешекте болатын уақыйғаны, істі күн бұрын шешетін; 2) қауіпты, хатерлі.

РОКОКО́ *нескл. ср.* рококо (архитектура стилінің бір түрі).

РО́КОТ дүңкіл, гүрсіл.

РОКОТА́ТЬ, кочу *несов.* дүңкілдеу, гүрсілдеу, гүрілдеу.

РОКФО́Р рокфор (қой құрты, ірімшігі).

РОЛ 1) цилиндр, вал, каток; 2) цилиндр түсті, жапрақтан, я тұтас ленттен істелген бір материалдың түйдегі, түйіншегі.

РО́ЛИК ролик: 1) темірден істелген кішкене дөңгелек; 2) үстінен электр сымын жүргізетін дөңгелек бекіткіш.

РОЛЬ[1] *ж.* роль: 1) артистік роль 2) пьесадан көшірген бір кісінің айтатын сөзі (текстісі); 3) біреудің өзін-өзі ұстауы, мәнері; 4) бір іске, өндіріс орнына уақыйғаға қатынасудың дәрежесі, маңызы және алатын орны, ететін әсері; **играть р.** маңызы болу; **знать свою р.** жөнін білу, біліп істеу; **в роли обвинителя** айыптаушы ретінде.

РОЛЬ[2] *ж. см.* **роль** (2-е знач.).

РОМ ром (шараптың бір түрі).

РОМА́Н роман: 1) күрделі және дамулы сюжетті көбінесе қара сөзбен, кейде өлеңмен жазылған үлкен шығарма; 2) еркек пен әйелдің арасындағы ғашықтық, сүйіспеншілік қатынас, байланыс.

РОМАНЕ́Я романея (жүзімнен істелген шарап).

РОМАНИЗА́ЦИЯ романизация (ескі Римнің роман мәдениеті мен тілін ұғынып, пайдалануы).

РОМАНИЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* роман елінің мәдениеті мен тілін тарату, жаю, басқа елдерді соған жаттықтыру.

РОМАНИЗИ́РОВАТЬСЯ роман елінің мәдениетіне түсіну, жаттығу.

РОМАНИ́СТ, *ж.* романистка романист: 1) роман жазатын жазушы; 2) роман халқының тілдерінің, әдебиетінің маманы.

РОМАНИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **роман.**

РОМА́НС романс (лирикалы, мазмұнды кішкене музыкалы шығарма).

РОМАНТИ́ЗМ романтизм: 1) 19-ғасырдың бас кезінде әдебиетте және көркем өнерде классицизмнің жүйесіне қарсы шыққан ағым; 2) қиялшылдық.

РОМА'НТИК романтик: 1) романтизм жолындағы кісі; 2) *перен.* қиялға салынған, қияли кісі.

РОМАНТИ'ЧЕСКИЙ, чен *прил. к* романтизм.

РОМА'ШКА ромашка (ақ гүлдің бір түрі).

РОМА'ШКОВЫЙ *прил. к* ромашка.

РОМБ (матем.) ромб, төрт жағы бірдей параллеллограм.

РОМБИ'ЧЕСКИЙ *прил. к* ромб.

РОМБО'ИД ромбоид (параллелограмм).

РОНЯ'ТЬ *несов.* 1) түсіріп алу, түсіріп жіберу; 2) ағызу, тамызу; 3) үрып құлату; 4) *перен.* ыбылжып сөйлеу; 5) түсіру; 6) айрылу (мыс., шаштан, жапрақтан).

РО'ПОТ 1) міңгірлеп наразылық білдіру; 2) *перен.* у-шу; р. волн толқынның сыбысы.

РОПТА'ТЬ, ропщу *несов.* наразылығын, ренжігендігін білдіру, айту.

РОСА' шық.

РОСИНА'НТ көтерем ат, мәстек.

РОСИ'НКА 1) шық; 2) астық, дән.

РОСИ'СТЫЙ, сист шықты, шық түскен.

РОСИ'ТЬ, сишь *несов.* сіркіреп жауу, шық түсу.

РОСКО'ШЕСТВОВАТЬ, ствую *несов.* молшылықта тұру, салтанатты тұру.

РОСКО'ШНЫЙ, шен 1) ажарлап істелген; сәнді, салтанатты; 2) ысырап, шығыны көп; роскошно *нар.*

РО'СКОШЬ *ж.* әсемдік, салтанатшылық, молшылық.

РО'СЛЫЙ 1) ұзын бойлы, бойшаң; 2) биік.

РОСОМА'ХА или **россомаха** 1) сусардың бір түрі; 2) нас, былғаныш; қылжыр адам.

РОСОМА'ШИЙ или **россомаший,** ьего *прил. к* росомаха сусардың тәрізді, сусары.

РОСОМЕ'Р шық өлшеуіш.

РО'СПАШЬ *ж.* жыртылған, айдалған жер.

РО'СПИСЬ *ж.* 1) мүліктің аты, есебі жазылған тізім; 2) қабырғадағы көркем сурет.

РО'СПУСК 1) тарату, таратып жіберу, жұмысты тоқтату; 2) таратылған, тарқатылған тоқыма зат; 3) ағаштарды біріктіріп байламай ағызу.

РОССИ'ЙСКИЙ Российяның, Россиялық.

РОССИЯ'НЕ, ян *мн.* (*ед.* **россиянин,** *ж.* **россиянка**) Россия азаматы, орыс.

РОССКАЗНИ, ней *мн.* сенуге болмайтын сөз, әңгіме суайт сөз.

РО'ССЫПЬ *ж.* 1) үйінді; 2) шашылған, себілген, төгілген (бидай т. б.) 3) шашылатын заттарды тасығанда бір нәрсеге салғанда шашылғаны, төгілгені, кемігені; 4) металл т. б. кен байлығы бар жер қабаты; 5) *перен.* молшылық, байшылық; 6) төгу (астықты т. б. төгілетін, шашылатын затты қаптамай вагонге, машинаға бос төгу).

РОСТ 1) өсу; 2) бой; 3) *перен.* өсу, өркендеу, күшею; 4) процент, өсім, өсімнен көрген пайда; **во весь** р. ен бойы, түгелімен.

РО'СТБИФ ростбиф (қуырылған ет).

РОСТОВЩИ'К, *ж.* **ростовщица** өсімқор, ақшаны өсімге беріп, шамадан артық өсім алушы.

РОСТОВЩИ'ЧЕСКИЙ өсімқор өсімқорлық; р. капитал өсімқорлық жолымен құралған капитал.

РОСТОВЩИ'ЧЕСТВО өсімқорлық, қарызға берген нәрседен өсім алушылық.

РОСТО'К, тка 1) жаңа шығып келе жатқан өсімдіктің сабағы; 2) *перен.* бір нәрсенің бастамасы, бірінші адым; 3) өсіру үшін жерге қадалған бұтақ

РО'СЧЕРК әшекейлеп қойған қол

РО'СЧИСТЬ *ж.* ағашы кесілген, өртелген жер, қараша жер.

РОСЯ'НКА (бот.) росянка, сазды жерде өсетін өсімдік.

РОТ, рта 1) ауыз; 2) *перен.* біреудің қарамағындағы, асырауындағы жан.

РО'ТА рота (әскер құрылысында батальонның бір бөлімі).

РОТА'ТОР ротатор (суреттерді, жазбаларды көбейтіп көшіріп басатын аспап).

РОТАЦИ'ЗМ ротацизм (сөйлеудегі сақау).

РОТАЦИО́ННЫЙ: **ротационная машина** ротациялық машина.

РОТА́ЦИЯ (тип.) ротация (басып көбейтетін машина).

РО́ТИК *уменьш. см.* **рот.**

РО́ТМИСТР ротмистр: революцияға дейінгі Ресейде атты әскер және жандарымдардағы офицерлік атақ (жаяу әскердің капитанға тең атағы).

РО́ТНЫЙ *прил. к* **рота**; **р. командир** рота командирі; 2) *в знач. сущ.* **ротный**, ого *м.*

РОТОВО́Й *прил. к* **рот**; **ротовая полость** ауыз қуысы.

РОТОЗЕ́Й, *ж.* **ротозейка** ашық ауыз, аңқау, ұмытшақ.

РОТОЗЕ́ЙНИЧАТЬ *несов.* ашық ауыздану, аңқау болу, ұмытшақтану.

РОТО́НДА ротонда: 1) күмбезді көңгелек үй; 2) әйелдің жеңсіз сырт киімі.

РО́ХЛЯ *м.* и *ж.* сылбыр, былжыр, ісіқпайтын-саспайтын кісі.

РО́ЩА кішкене орман, тоғай.

РОЯЛИ́ЗМ роялизм (монархизм, король үкметін жақтаушылық).

РОЯЛИ́СТ роялист (монархияны, король билеуді, роялизмді жақтаушы).

РОЯ́ЛЬ *м.* рояль (күй сандық).

РТУ́ТНЫЙ *прил. к* **ртуть.**

РТУТЬ *ж.* сынап.

РУБА́ҚА *м.* қылыш, шапқыш, ер күрек, батыл кісі.

РУБА́НОК, нка тақтай қырғыш аспап, сүргі.

РУБА́ХА көйлек, жейде.

РУБА́ШЕЧНЫЙ *прил. к* **рубашка.**

РУБА́ШКА 1) көйлек, жейде; 2) (спец.) жүннің түсі; 3) ойын картасының теріс жағы; 4) (спец.) шарана; 5) кітаптың тысын қаптайтын, орайтын қағаз.

РУБАШО́НКА *уменьш.* баланың көйлегі, кішкентай көйлек.

РУБЕ́Ж 1) шекара, аралық сызық; 2) мемлекеттік шекара; 3) таңба, белгі.

РУБЕ́ЛЬ *м.* 1) кір ысқыш; 2) бас сырық (тиеген шөп бастыратын).

РУБЕ́Ц, бца 1) кертік, жараның жазылып біткен жері, тыртық; 2) бір нәрсенің жігі; 3) тіліс; 4) қатпаршақ.

РУБИ́ДИЙ рубидий (ақ түсті металл).

РУБИ́ЛЬНИК рубильник (электр тогін өшіргіш).

РУБИ́Н рубин (асыл тас, қызыл жақут, лағыл).

РУБИ́НОВЫЙ 1) *прил. к* **рубин**; 2) қызыл түсті, лағыл түсті.

РУБИ́ТЬ, блю *несов.* 1) шабу жару; 2) *перен.* бір кісі бірдеме туралы қатты кесіп айту; 3) салу.

РУБИ́ТЬСЯ шапқыласу.

РУ́БИЩЕ ескі, тозған, алба-жұлоқ киім.

РУ́БКА1 кесу, шабу (ағашты)

РУ́БКА2 1) үйшік (кеме палубасының үстіне салынған кішкентай үй) 2) бөлме (дирижабльдағы аспаптар орнатылған және командир отыратын бөлме); 3) айрықша іс жүргізу үшін жасалған әртүрлі үйдің аты.

РУБЛЁВИК бір сом (ақша, билет)

РУБЛЁВКА *см.* **рублёвик.**

РУБЛЁВЫЙ бір сомдық, сомдық теңгелік.

РУ́БЛЕНЫЙ 1) шабылған; 2) шабылған нәрседен (мыс., еттен) жасалған; 3) қыйған; **рубленая изба** бөренеден қыйған үй.

РУ́БЛИК *уменьш.* сом, теңге

РУБЛЬ *м.* сом, теңге.

РУ́БРИКА рубрика: 1) бөлім, бөлімшек, графа; 2) шығарманың бөлімдерінің, тарамдарының, абзацтарының бастамасы.

РУБЦЕВА́НИЕ қара қотырлану (жара), жараның біте бастауы, тырысып біте бастау.

РУБЦЕВА́ТЬСЯ, цуюсь *несов.* жазылу, жарасы біте бастау, тырысып біте бастау.

РУ́БЧАТЫЙ кертік-кертік.

РУГА́ТЕЛЬНЫЙ, лен боқ-ауыз (сөз); **ругательно** *нар.*

РУГА́ТЕЛЬСТВО сөгіс, боқтау боқ-ауыз сөз.

РУГА́ТЬ *несов.* сөгу, боқтау, қатты ұрсу, балағаттау.

РУГА́ТЬСЯ 1) сөгу, боқтау; 2) боқтасу, сөгісу, ұрсысу, балағаттасу 3) мазақтау, мысқылдау.

РУГНУ́ТЬ *сов. см.* **ругать.**

РУГНУ́ТЬСЯ *см.* **ругаться** (1-е знач.).

РУДА́ руда: 1) кен; 2) (устар.) қан.

РУДИМЕ́НТ 1) өспеген, жетілмеген; 2) *перен.* қалдық (книжн.).

РУДИМЕНТА́РНЫЙ *прил. к* **рудимент**; **рудиментальные органы** жетілмеген мүшелер.

РУДНИ́К кен.

РУДНИ́ЧНЫЙ *прил. к* **рудник**; **рудничная лампа** кендегі лампа.

РУ́ДНЫЙ *прил. к* **руда**.

РУДОКО́П кен қазушы, кен жұмысшысы.

РУДОКО́ПНЫЙ *прил. к* **рудокоп**; **р. инструмент** руда қазатын құрал.

РУДОНО́СНЫЙ рудасы көп, рудалы жер.

РУЖЕ́ЙНИК 1) (старин.). мылтықты әскер; 2) мылтық жасаушы уста; 3) қару-жарақ заводындағы мылтық жасаушы цехтың жұмысшысы.

РУЖЕ́ЙНЫЙ *прил. к* **ружьё**; **р. мастер** мылтық ұстасы.

РУЖЬЁ мылтық.

РУИ́НА руина: 1) қыйрағаң, қаусаған; 2) *перен.* өте кәрі адам.

РУКА́ 1) қол; 2) қолдың саласы; **так и в батальоне оказалась у Алексашки своя р.** батальонда да Алексашканы сүйетін кісі бар екен; **мука первой руки** өте жақсы ұн; **чужими руками жар загребать** біреудің еңбегімен пайда табу; **валиться из рук** іске ықласы түспеу; **волю давать рукам** жұдырық жұмсау; **давать руку на отсечение** ант ішіп уәде беру; **держать руку** *перен.* (қолдау, қуаттау) (біреуді); **голой рукой не тронь** абай бол, сақ бол; **дать по рукам** *перен.* тыйым салу, бетін қайтару; **из рук вон** (плохо) түкке тұрмайтын (жаман); **мастер на все руки** он қолынан өнері тамған шебер; **на руку не чист** ала қол, ұры; **от рук отбиться** бетімен кету; **своя р. владыка** қазаншының еркі бар, қайдан құлақ шығарса, ақ дегені алғыс, қара дегені қарғыс.

РУКА́В 1) жең; 2) қуыр, труба; 3) өзеннің саласы, айрығы.

РУКАВИ́ЦА қолғап, быялай.

РУКА́ВЧИК 1) кішкентай жең; 2) жеңнің сыртынан кигізетін жең.

РУКОБИ́ТЬЕ қол алысу (бірдемеге келіскенде).

РУКОВОДИ́ТЕЛЬ, *ж.* **руководительница** жол басшы, басқарушы.

РУКОВОДИ́ТЕЛЬСТВОВАТЬ, ствую *несов.* (книжн. устар.) жол басшылық ету, басшы болу.

РУКОВОДИ́ТЬ, вожу *несов.* 1) басшылық ету, жол сілтеу; 2) басқару.

РУКОВОДИ́ТЬСЯ қолдану.

РУКОВО́ДСТВО 1) жол басшылық, басшылық, басқарушылық; 2) қолданушылық; 3) нұсқау, ереже; 4) бастық, басқарушы, жетекші; **новое р. завода** заводтың жаңа басшысы.

РУКОВО́ДСТВОВАТЬ, ствую, *несов. см.* **руководить**.

РУКОВО́ДСТВОВАТЬСЯ, қолдану, басшылығына сүйену.

РУКОВОДЯ́ЩИЙ 1) басқарушы; 2) жол басшылық ететін.

РУКОДЕ́ЛИЕ қол шеберлігі (тігу, тоқу, кестелеу).

РУКОДЕ́ЛЬНИЦА шебер әйел.

РУКОДЕ́ЛЬНИЧАТЬ *несов.* қол ісімен шұғылдану.

РУКОДЕ́ЛЬНЫЙ қолдан істеген, қолдан істелген.

РУКОМО́ЙНИК құман, қол жуғыш.

РУКОПА́ШНЫЙ жұдырықтасқан, қылыштасқан, найзаласқан; қоян-қолтық; **рукопашный бой** найзаласқан ұрыс.

РУКОПИ́СНЫЙ қолдан жазылған, қол жазбалы; **рукописный текст** қолжазба текст.

РУ́КОПИСЬ *ж.* 1) қолжазба; 2) көшірме, текст; 3) тексті өзі не көшірмесі.

РУКОПЛЕСКА́НИЕ қол шапалақтау.

РУКОПЛЕСКА́ТЬ, плещу *несов.* қол шапалақтау.

РУКОПОЖА́ТИЕ қол қысу, қол алысып амандасу.

РУКОПРИКЛА́ДСТВО сабау, жәбірлеу.

РУКОТВО́РНЫЙ (книжн. устар.) адамның еңбегімен істелген.

РУКОЯ́ТКА тұтқа, сап.

РУЛЕВО́Й руль ұстаушы.

РУЛЕ́НИЕ[1] рульді басқару.

РУЛЕ́НИЕ[2] 1) самолетті летчиктің жермен жүргізуі; 2) самолеттің ұшар алдында жермен жүруі.

РУЛЕ́Т рулет: 1) еттен ӱсақтап турап, қуырып пісірген тамақ; 2) арасына тәтті нәрсе салып қабат-қабат етіліп істелген тәтті нан.

РУЛЕ́ТКА рулетка: 1) үстіне сан белгілері қойылған жыйылып оралатын ӱзындық өлшеуіш; 2) құмар ойынының бір түрі.

РУЛИ́ТЬ[1], лю *несов.* рульді бұру.

РУЛИ́ТЬ[2], лю *несов.* 1) самолетті жермен жүргізу; 2) самолеттің ұшар алдында сызып жермен жүруі.

РУЛО́Н *м.* рулон (шыйыршықталып оралған қағаз т. б.).

РУЛЬ *м.* руль: 1) кеменің, машинаның, аэропланның басқару тетігі, тұтқасы; 2) *перен.* тетік, тұтқа, басқару центр; **р. государства в СССР в надежных руках** ССРОда мемлекет тұтқасы сенімді басқарушының қолында.

РУ́МБА румба (бидің бір түрі).

РУ́МПЕЛЬ *м.* румпель (рульді бұратын рычаг).

РУМЫ́НЫ, мын *мн.* (*ед.* **румын**, *ж.* **румынка**) Румынияда тұрушы, румыния халқы.

РУМЯ́НА, ян *мн.* бет қызартатын бояу.

РУМЯ́НЕЦ, нца беттің қызылы, шырайы; *перен.* беттің қызаруы; **щеки залились румянцем от стыда** ұялғаннан беті қып-қызыл болып кетті.

РУМЯ́НИТЬ, ню *несов.* қызарту, бетке бояу жағу.

РУМЯ́НИТЬСЯ 1) қызарып кету, қызару; 2) қызылмен бояу; 3) қызарып пісу.

РУМЯ́НЫЙ, мян қызыл, қызарыңқы.

РУНДУ́К үлкен, биік ағаш сандық.

РУНИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **руны**; **руническое письмо** руны жазуы.

РУНО́ қой жүні, бір қойдан қырқылған жүн.

РУ́НЫ *мн.*, *ед.* **руна** руна 1) Скандинавиядағы германдықтардың ескі жазуы; 2) Карель — фин халықтарының ертедегі халық өлеңдері.

РУ́ПОР рупор: 1) радио үнін күшейтетін труба; 2) *перен.* біреудің идеасын, пікірін таратушы, жаюшы.

РУСА́К[1] орыс.

РУСА́К[2] ор қоян.

РУСА́ЛКА русалка (су перісі).

РУСЕ́ТЬ[1] *несов.* орыс болып кету.

РУСЕ́ТЬ[2] *несов.* сары қоңырлану.

РУСИ́Н русин (Галицияда, Карпат маңында тұрушы украиндықтар).

РУ́СЛО 1) өзеннің арнасы; 2) *перен.* жол, қалып, бағыт.

РУСОКО́СЫЙ сары бұрымды.

РУССИ́ЗМ руссизм (бәтен тілге орыс тілінен енген элементтер орыс тілінен ауысып кіру, Ресейдегі ескі славяндар ескерткіштерінен көшіріп алған орыс жазулары тілінің өзгешелігі).

РУССИ́СТ орыс филологиясының маманы, оқымыстысы.

РУССИФИКА́ТОР орыс салтына, әдетіне, қалпына бейімдеуші.

РУССИФИКА́ЦИЯ руссификация (патшалық Ресейде-жергілікті ұлттардың мәдениетін зорлықпен жойып, аз ұлттарды орыстың тіліне, християн дініне түсіру).

РУССИФИЦИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* орыстандыру.

РУССИФИЦИ́РОВАТЬСЯ орыстану, орысқа айналу.

РУ́ССКАЯ *род. п.* ой *ж. сущ.* орыс әйелі.

РУ́ССКИЙ *род. п.* ого *м. сущ.* орыс.

РУ́ССКИЙ: **р. язык** орыс тілі; **русские люди** орыс адамдары.

РУССОФИ́Л руссофил (Ресеймен жақындасу саясатын жақсы көруші, жақтаушы).

РУССОФО́Б руссофоб (Ресеймен жақындасу саясатына қарсы кісі, орыстарды жек көруші).

РУССОФО́БСТВО орыстарды жек көрушілік, орысқа жақындасу саясатына қарсы болушылық.

РУ́СЫЙ, рус сары ақсары.

РУСЬ *ж.* Русь (Ресейдің ертедегі аты).

РУ́ТА рута, сары жапрақты өсімдік (эфир майы шығатын).

РУТИ́НА (книжн.) кер тартпалық; тоғышарлық.

РУТИНЁР ескіліктің, өткендігінің жолындағы кісі, кертартпа кісі, ескі әдетті тастамаушы; тоғышар.

РУТИ́ННЫЙ тоғышар, артта қалған, ескілікті сақтаған.

РУ́ХЛЯДЬ *ж.* ескі — ұсқы, албажұлба киім т. б.

РУ́ХНУТЬ *сов.* 1) опырылып сынып, түрс етіп құлау, түсіп кету; 2) *перен.* жойылу, құлау, біту.

РУ́ХНУТЬСЯ *то же, что* **рухнуть.**

РУЧА́ТЕЛЬСТВО кепілдік.

РУЧА́ТЬСЯ, аюсь, *несов.* кепілге алу, міндетіне алу.

РУЧЕЁК, чейка *уменьш.* кішкене жылға, бұлақ.

РУЧИ́ЩА *увел.* добал қол.

РУ́ЧКА 1) қалам сап; 2) сап, тұтқа; 3) кішкентай қол.

РУЧНО́Й: р. чемодан қол чемоданы; **р. медведь** асыранды аю; **ручная работа** қол жұмысы; **ручные часы** қол сағат.

РУЧО́НКА *ласк.* кішкене қол, баланың қолы.

РУ́ШИТЬ, шу *несов.* 1) бұзу; 2) түю (мыс., тарыны).

РУ́ШИТЬСЯ 1) жапырылып, сынып, жарылып қалу; 2) *перен.* түкке жарамай шығу, іс жүзіне аспау, пайдаға аспау; **все мои надежды рушились** мен күдер үздім.

РЫ́БА 1) балық; 2) *перен.* бос, сылбыр, жігерсіз адам.

РЫБА́К балықшы.

РЫБА́ЦКИЙ *прил. к* **рыбак; р. колхоз** балықшылар колхозы.

РЫБА́ЧИЙ, чьего *прил. к* **рыбак; рыбачьи сети** балық ауы.

РЫБА́ЧИТЬ, чу *несов.* балық аулау.

РЫБА́ЧКА 1) балықшы әйел; 2) балықшының әйелі.

РЫБЁШКА ұсақ балық.

РЫ́БИЙ, бьего *прил. к* **рыба; р. жир** балық майы.

РЫ́БКА *уменьш. и ласк.* ұсақ балық.

РЫ́БНИК 1) балық сатушы; 2) балық кәсібіндегі жұмысшы.

РЫ́БНИЦА 1) ұсталған балықты сақтайтын жер; 2) балықтың

РЫ́БНЫЙ *прил. к* **рыба; рыбная ловля** балық аулау; **р. суп** балық сорпасы; **рыбное озеро** балығы көп көл; **рыбная бочка** балық бөшкесі; **рыбные руки** балық иісі шығып тұрған қол.

РЫБОВО́Д балық өсіру маманы.

РЫБОВО́ДНЫЙ балық өсіретін.

РЫБОВО́ДСТВО балық өсіру жұмысы.

РЫБОЛО́В балық аулаушы.

РЫБОЛО́ВНЫЙ балық аулайтын.

РЫБОЛО́ВСТВО балық аулау кәсібі, балықшылық.

РЫБОПОДЪЁМ *см.* **рыбоход.**

РЫБОПРОМЫСЛО́ВЫЙ балық аулайтын.

РЫБОПРОМЫ́ШЛЕННИК (дорев.) балық кәсібінің иесі, балық өндірісінің иесі.

РЫБОПРОМЫ́ШЛЕННОСТЬ балық өнеркәсібі.

РЫБОПРОМЫ́ШЛЕННЫЙ: р. край балық кәсібі мол өлке.

РЫБОТОРГО́ВЕЦ, вца балық сатушы.

РЫБОХО́Д балық жүретін жол.

РЫВО́К, вка 1) құлшыну, жұлқып-тарту; 2) спорт ойынында, жаттығуға ауыр затты кенет өзіне қарай тартып қозғалту.

РЫГА́ТЬ *несов.* кекіру.

РЫГНУ́ТЬ *сов.* кекіріп жіберу.

РЫДА́НИЕ өксіп, еңіреп жылау.

РЫДА́ТЬ *несов.* өксіп, еңіреп жылау.

РЫДВА́Н рыдван (жайпақ арба).

РЫЖЕ́ТЬ *несов.* жирендену.

РЫЖЕШЁРСТЫЙ жирен жүнді, жирен түсті.

РЫ́ЖИЙ, рыж 1) жирен; 2) қызыл қоңыр түс (түсі өңгей нәрсе жөнінде).

РЫ́ЖИК 1) саңырау құлақтың бір түрі; 2) май шығатын өсімдік (тары сияқты ұсақ); 3) сары мысықтың, иттің лақап аты.

РЫК арсыл: **львиный р.** арыстанның арсылдауы.

РЫ'КАТЬ *несов.* өкіру, ақыру, арсылдау.

РЫ'ЛО 1) тұмсық; 2) (вульг.) бет; **ни уха, ни рыла** түк те түсінбейді; **рылом не вышел** сұмпай.

РЫ'НОК, нка 1) рынок, базар; 2) *перен.* айқай, у-шу.

РЫ'НОЧНЫЙ *прил. к* **рынок; р. комитет** базар комитеті; **рыночная цена** базар бағасы.

РЫСА'К желгіш жылқы.

РЫСЁНОК, нка барыс, сілеусін баласы.

РЫ'СИЙ, сьего 1) *прил. к* **рысь; р. мех** барыстың терісі; 2) *перен.* өткір, ойнақшыған көз.

РЫСИ'СТЫЙ, ист желгіш, бөкен желісті; **рысистая лошадь** желгіш ат.

РЫ'СКАТЬ, аю **и рыщу** *несов.* 1) іздеп тіміскілену, сасқалақ — қаңғу, қаңғыбастану; 2) тінту, ақтару; 3) ағысымен, ығымен кету (кеме жөнінде).

РЫСЬ1 *ж.* желіс, жортуыл.

РЫСЬ2 *ж.* сілеусін (мысықпен тұқымдас аң).

РЫ'СЬЮ *нар.* 1) желіп; 2) *перен.* өте тез, жылдам.

РЫ'ТВИНА жолда арба көп жүргендіктен пайда болған шұқыр.

РЫТЬ, рою *несов.* 1) қазу; 2) *перен.* ақтару, төңкеру, қопару.

РЫ'ТЬСЯ 1) қазу; 2) ақтару, тінту, іздеу.

РЫХЛЕ'ТЬ *несов.* 1) жұмсару; 2) *перен.* семіру, былқылдау.

РЫХЛИ'ТЕЛЬ *м.* жер-қыртысын жұмсартатын құрал.

РЫХЛИ'ТЬ, лю *несов.* жұмсарту, қопсыту (мыс., жерді).

РЫ'ХЛОСТЬ жұмсақтық, болжырлық, бор. кемік, бостық (адам т); **р. почвы** қопсыған топырақ.

РЫ'ХЛЫЙ, рыхл 1) жұмсақ, бос (мыс., ағаш т. б.); 2) *перен.* болжыр, боркемік, семіз (мыс., дене).

РЫ'ЦАРСКИЙ 1) рыцарлық; 2) *перен.* ер жүректік, батырлық.

РЫ'ЦАРСТВО рыцарылық; 2) ерлік, батылдық; 3) рыцарьлар; 4) рыцарь атағы.

РЫ'ЦАРЬ *м.* рыцарь: 1) феодалдық Европада — әскери дворяннан шыққан адам; 2) *перен.* бір іске шын көңілмен берілген кісі, өтті кісі, батыл; **рыцари труда** Белгия мен АҚШ-тағы революцияшыл кәсіп одағының ұйымдары; **рыцари большой дороги** (ирон.) талаушылар; **р. печального образа** Дон-Кихот, Сервантес романының геройы.

РЫЧА'Г рычаг, тетік, құрал; **тяжелая индустрия—р. социалистической реконструкции** ауыр индустрия—шаруашылықты қайта құрудың тұтқасы.

РЫЧАЖО'К, жка кішкентай рычаг.

РЫЧА'НИЕ 1) өкіру, ақыру, ырылдау (аңның); 2) өкірген, ақырған, ырылдаған дауыс.

РЫЧА'ТЬ, чу *несов.* 1) өкіру, ақыру, ырылдау (аң); 2) қатты ақырып сөйлеу.

РЬЯ'НЫЙ, рьян қайсар, тырысқақ, қайратты; **рьяно** *нар.*

РЮКЗА'К рюкзак, қоржын.

РЮ'МКА рюмка (кішкентай стақан).

РЮ'МОЧКА *уменьш.* кішкентай рюмка.

РЯБЕ'ТЬ *несов.* шұбарлану.

РЯБИ'НА рябина: 1) жеміс ағаштың бір түрі; осы ағаштың жемісі; 2) бұжыр; 3) бір нәрсенің үстіне түскен дақ.

РЯБИ'ННИК 1) рябина ағашы өскен жер; 2) рябина торғайшы (құс).

РЯБИ'НОВКА рябинаның жемісі; рябина жемісі араласқан арақ.

РЯБИ'ТЬ, блю *несов.* шұбар, бұжыр ету.

РЯБО'Й, ряб 1) бұжыр; 2) әр түсті, шұбар.

РЯ'БЧИК1 шіл.

РЯ'БЧИК2 өсімдіктің бір түрі.

РЯБЬ *ж.* бұжыр (судың бетін желүрлегенде пайда болатын бұжыр).

РЯ'ВКАТЬ *несов. см.* **рявкнуть.**

РЯ'ВКНУТЬ *сов.* қатты айқайлау, долданып айқайлау.

РЯД 1) қатар; 2) қатарда отырғандар (театрда т. б.); 3) бірнеше; **р. веков** бірнеше ғасырлар; 4) қатар; **вступить в ряды** ғойск әскер қатарына кіру; 5) базарда тауар жайып қоятын тақта.

РЯДИ'ТЬ, **ряжу** *несов.* маскарад костюмін киіндіру.

РЯДИ'ТЬᵓ, **ряжу** *несов.* 1) тәртіп орнату, басқару; 2) жалдау, келісу.

РЯДИ'ТЬСЯ 1) келісу, саудаласу; 2) жақсылап киіну; 3) маскарад костюмін кию; 4) жалдану, жалданып істеу.

РЯДКО'М *нар.* 1) қатар; 2) қатарлап, қатарларымен.

РЯДОВО'Й қарапайым, қатардағы; **р. работник** қатардағы қызметкер; *в знач. сущ.* **рядовой**, ого *м.*

РЯ'ДОМ *нар.* қатар, қатарласып, өте жақын, қасында.

РЯ'ДЧИК (устар.) жұмысшыны жалдаушы.

РЯ'ЖЕН(Н)ЫЙ, **жен** келісілген, шешілген.

РЯ'ЖЕНЫЙ күлдіргі киінген, маскарад костюмін киген; *в знач. сущ.* **ряженый**, ого *м.* и **ряженая**, ой *ж.*

С

С *предлог* 1) *с творит. п.* мен, пен: **пойдем вместе с ним** онымен бірге барайық; **говорить с убеждением** көзі жетіп сөйлеу; 2) *с родит. п.* **(сверху чего-либо)** дан-ден, тан-тен, нан-нен; **упасть с верхнего этажа** үстіңгі қабаттан құлап түсу; **(начиная с чего-л.) он начал с того** ол мынадан бастады; **(с определенного момента) с сегодняшнего дня** бүгінгі күннен; **с детства** бала күнінен; **с тех пор** сол кезден бері; **(от кого-либо) брать деньги с кого-либо** біреуден ақша алу; **(с какой-либо стороны) с правой стороны** оң жақтан; **(по причине) со страху** қорққаннан; **с горя** қайғыдан; 3) (сравнение) **он ростом с тебя** оның бойы сенің бойындай; **что с вами?** сізге не болды?

СА'БЕЛЬНЫЙ *прил. к* **сабля**; **сабельные ножны** қылыш қынабы.

СА'БЛЯ 1) қылыш; 2) *перен.* әскер саны (атты әскер).

САБОТА'Ж қаскүнемдік, зиянкестік, қиямпұрыстық.

САБОТА'ЖНИК бүлдіргіш, қаскүнемшіл.

САБОТИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* қастық істеу, ылақ салу, бүлдіру.

СА'ВАН кебін (өлген адамды орайтын ақ жамылғы).

САВРА'СКА құла ат.

САВРА'СЫЙ құла (жылқының түсі).

СА'ГА сага (Скандинавия елінің ескі ертегісі).

САГАЙДА'К қорамсақ қабы; **к** қорамсақ, садақ.

САГИТИ'РОВАТЬ, рую *сов.* агитациямен көндіру, үгіттеп көндіру.

СА'ГО *нескл. ср.* саго, хурма ағашының өзегінен істеген жарма ұн.

СА'ГОВЫЙ *прил. к* **саго**; **с. саго** дан істелген тамақ.

САД бау, бақ.

САДИ'ЗМ 1) садизм (құмарын тарқату мақсатымен әйелді зорлап қыйнау); 2) *перен.* біреуді азаптауға, қыйнауға құмар болу.

СА'ДИК кішкене бау; бақ.

САДИ'СТ садизмге берілген адам.

САДИ'ТЬ, **сажу** *несов.* отырғызу; **с. растение** өсімдікті егу.

САДИ'ТЬСЯ 1) отыру; **с. верхом на лошадь** атқа міну; **с. на скамью** скамьяға отыру; **с. за работу** жұмысқа кірісу; **с. на поезд** поезға міну; **с. обедать** тамаққа отыру; 2) кіру, ену, бату (күн); 3) қону, қонақтау (құс).

СА'ДКА 1) отырғызу, егу; 2) егілген, отырғызылған; 3) бату, баю (күн); 4) жоғарыдан төмен түсу; 5) бірденеңің түбіне қонып, тынып қалу (мыс. шайдың шамбасы).

СА'ДНИТЬ, ит *безл. несов.* дуылдатып ашыту (ауыру).

САДО'ВНИК баушы.

САДО'ВНИЧАТЬ *несов.* баушылық кәсібін істеу.

САДОВО'Д бау кәсібі маманы, бау қожасы.

САДОВО′ДСТВО баушылық.

САДО′ВЫЙ: с. нож бау пышағы.

САДО′К, дка қапас, қоршау; **с. для кроликов** қоян өсіретін орын; **с. для разведения рыб (живорыбный)** балық өсіретін орын.

СА′ЖА 1) күйе, құрым; 2) қара бояу; **пачкаться сажей** құрымға боялу.

СА′ЖАЛКА балықты тірі сақтайтын кеме.

САЖА′ТЬ *несов.* қою, орналастыру; **с. в печь** пешке қою; егу, отырғызу (өсімдік туралы); **с. под арест** еркінен айыру, қамау, отырғызу; **с. курицу на яйца** тауыққа жұмыртқа бастырту.

САЖА′ТЬСЯ отырғызылу, егілу-тігілу (ағаш).

СА′ЖЕНЕЦ, нца көшет.

САЖЕ′НЬ *м.* сажень, ұзындық өлшеуі (үш кез); **морская с.** теңізде ұзындық өлшеуі (1,83 *м.* тең.).

САЗА′Н сазан (балық).

СА′ЙКА сайка (нан).

САК сак: 1) қалта, қапшық, боқша; 2) әйелдің кең пальтосы.

САКВОЯ′Ж саквояж (тері қапшық).

СА′КЛЯ сакля (Кавказдағы тау халықтарының үйі).

САКРАМЕНТА′ЛЬНЫЙ, лен хасиетті, киелі.

САКСАУ′Л сексеуіл.

САЛА′ЗКИ, зок *мн.* ит шана, қол шана, сырғанақ тебетін шана.

САЛАМА′НДРА (зоол.) саламандра (сумен жерді күнелтетін мақұлық).

САЛА′Т салат (бақша өсімдіктерінен туралып жасалатын тамақ).

САЛА′ТНИК салат сауыты.

САЛИЦИ′ЛОВАЯ КИСЛОТА′ (хим.) салицил қышқылы.

СА′ЛО 1) тоң май, шикі май; **говяжье с.** сиыр майы; 2) қабыршық муз.

САЛО′Л (хим.) салол.

САЛО′Н салон, қонақ үй, шаштараздың үйі, мейманхана.

САЛО′ННЫЙ *прил. к* **салон.**

САЛО′П 1) әйелдің кең пальтосы; 2) жұпыны пальто.

САЛФЕ′ТКА салфетка, майлық орамал.

САЛФЕ′ТОЧНЫЙ салфеткелік.

СА′ЛЬДО *нескл. ср.* сальдо (кіріс пен шығыстың айырмасы).

СА′ЛЬНИК 1) (анат.) іш май; 2) іш майынан істелген тамақ; 3) (техн.) сальник.

СА′ЛЬНЫЙ 1) майлы, майланған; 2) майланып былғанған, ластанған; 3) ұят, бейпіл бағасыз (сөз).

САЛЬТОМОРТА′ЛЕ *нескл. ср.* 1) шыйыршық атып қарғу; 2) қауыпты, хатер.

САЛЮ′Т салют, хұрмет, сәлем.

САЛЮ′ТОВАТЬ, тую *сов. и несов.* хұрмет көресту; **с. двенадцатью артиллерийскими залпами** он екі дүркін зеңбіректен оқ атып хұрмет көрсету.

САМ, САМА′, САМО′ *мест., мн.* **сами** өзім (өзің, өзі); **он с. это сказал** мұны оның өзі айтты; **само собою разумеется** өзінен өзі түсінікті; **мы сами слышали** біз өзіміз есіттік; **вы сами признались** сіз өзіңіз мойындадыңыз.

САМА′Н кесек (кірпіш).

САМА′ННЫЙ и самановый *прил. к* **саман; самановый кирпич** жандырмаған, өртемеген кірпіш, кесек.

САМЕ′Ц, мца еркек (мал, басқа жан — жәндіктердің).

СА′МКА ұрғашысы (мал, басқа жан — жәндіктердің).

САМО′ *мест. см.* **сам.**

САМОАНА′ЛИЗ өзін-өзі байқау.

САМОБИЧЕВА′НИЕ 1) өзін-өзі сөгу; 2) *перен.* өзіне-өзі наразы болу, опық жеу.

САМОБРО′СКА егін шабатын машина.

САМОБЫ′ТНОСТЬ өзгешелік, ерекшелік.

САМОБЫ′ТНЫЙ, тен өзгеше, ерекше; **самобытная жизнь** өзгеше тұрмыс; **самобытно** *нар.*

САМОВА′Р самауыр (самаурын).

САМОВЛА′СТИЕ дара билік (өзі билеу).

САМОВНУШЕ′НИЕ өзін өзі сендіру, өзі мойындау.

САМОВОЗГОРА′НИЕ өзінен-өзі жану.

САМОВО′ЛЬНИЧАТЬ *несов.* бассыздық ету, өз білгенінше кету.

САМОВО́ЛЬНЫЙ, лен: самовольная отлучка рұқсатсыз кетіп қалу (қызметтен т. б.); **самовольно** *нар.*

САМОВОСПИТА́НИЕ өзін-өзі тәрбиелеу.

САМОГО́Н самогон (қолдан қайнатқан арақ).

САМОГО́НКА *см.* **самогон.**

САМОДВИ́ГАТЕЛЬ *м.* өздігінен жүретін двигатель, қозғағыш.

САМОДВИ́ЖУЩИЙСЯ өздігінен қозғалып тұратын.

САМОДЕ́ЙСТВУЮЩИЙ өздігінен әрекет ететін, қозғалатын.

САМОДЕ́ЛЬНЫЙ, лен 1) қолдан істелген; **самодельные приборы** қолдан істеп алған құрал, аспап; 2) өзі ойлап шығарған (нәрсе).

САМОДЕ́ЛЬЩИНА қолдан жасалған.

САМОДЕРЖА́ВИЕ самодержавие (патшаның шексіз билігі, өз бетімен билеушілігі).

САМОДЕРЖА́ВНЫЙ, вен толық, шексіз билігі; **самодержавно** *нар.*

САМОДЕ́РЖЕЦ, жца шексіз билігі бар патша.

САМОДЕ́ЯТЕЛЬНОСТЬ ықтиярлы бастама, игілікті әрекет; **вечер самодеятельности** өз күштерімен жасаған сауық кеші.

САМОДОВЛЕ́ЮЩИЙ өзіндік мәні бар.

САМОДОВО́ЛЬНЫЙ, лен пан **самодовольно** *нар.*

САМОДОВО́ЛЬСТВО пандық.

САМОДУ́Р делқұл, есерсоқ.

САМОДУ́РСТВОВАТЬ, ствую *несов.* делқұлдану, есерсоқтану.

САМОЗАБВЕ́НИЕ өзін өзі ұмытушылық.

САМОЗАГОТО́ВКА өзі дайындау (өзіне керегін өзі дайындап алу).

САМОЗАРОЖДЕ́НИЕ өздігінен жаралу, туу.

САМОЗАРЯ́ДНЫЙ өзі оқталатын; **самозарядная (винтовка)** өзі оқталатын винтовка.

САМОЗАЩИ́ТА қорғану, сақтану.

САМОЗВА́НЕЦ, нца өзіне өзі атақ беруші, басқа біреудің атағын иемденуші.

САМОЗВА́ННЫЙ басқа біреудің атағын иемденген.

САМОКА́Т өзі жүретін арба (велосипед).

САМОКА́ТЧИК велосипедші, әскери қызметкер.

САМОКРИ́ТИКА өзара сын (өзара сынасу).

САМОЛЁТ самолет (аэроплан).

САМОЛЕТОВОЖДЕ́НИЕ самелетті басқарып жүргізу өнері.

САМОЛЕТОСТРОЕ́НИЕ самолет шығару, самолет жасау.

САМОЛИ́ЧНО *нар.* өз қолымен, өз көзімен.

САМОЛЮБИ́ВЫЙ, бив намысқор, тәкаппар; **самолюбиво** *нар.*

САМОЛЮ́БИЕ намыс, тәкаппар.

САМОМНЕ́НИЕ өзін дәріптеу.

САМОНАДЕ́ЯННОСТЬ өзіне сенушілік, өзімшілдік.

САМОНАДЕ́ЯННЫЙ, ян өзіне сенгіш, өзімшіл; **самонадеянно** *нар.*

САМООБЛАДА́НИЕ байсалдылық; **потерять с.** босаңсу.

САМООБЛОЖЕ́НИЕ өзара салық.

САМООБМА́Н өзін-өзі алдау.

САМООБОРО́НА 1) *см.* **самозащита;** 2) мемлекет мүддесін қорғау.

САМООБРАЗОВА́НИЕ өз бетімен білім алу.

САМООБСЛУ́ЖИВАНИЕ өз қамын өзі жеу, өз күнін өзі көру.

САМООБУЧЕ́НИЕ өз бетімен оқу (мұғалімсіз, басқарушысыз).

САМООКА́ПЫВАНИЕ (воен.) қазыпып тасалану, қорғану.

САМООКУПА́ЕМОСТЬ өз шығынын өзі өтеу.

САМООПЛОДОТВОРЕ́НИЕ (биол.) өзі тұқымдану, ұрықтану.

САМООПРЕДЕЛЕ́НИЕ өзін-өзі билеу, өз тағдырын өзі шешу; **право наций на с.** ұлттың өз тағдырын өзі шешу правосы.

САМООПРЕДЕЛИ́ТЬСЯ, люсь *сов.* өзін-өзі билеу, өз тағдырын өзі шештін болу.

САМООТВЕ́РЖЕННОСТЬ жан қиярлық.

САМООТВЕ́РЖЕННЫЙ, жен жанын қиятын, өзін құрбан қылатын, ерлік істейтін; **самоотверженно** *нар.*

САМООТРАВЛЕ́НИЕ өзін-өзі улау, улану.

САМОПИ′ШУЩИЙ өзі жазатын; **с. аппарат** өзі жазатын аппарат.

САМОПОЖЕ′РТВОВАНИЕ жан қию, өзін құрбан ету, жанын пида ету.

САМОПРОИЗВО′ЛЬНЫЙ, лен өз—өзінен пайда болған; **самопроизвольно** *нар.* өз өзінен.

САМОПРЯ′ЛКА ұршық, өзі иіргіш (жіп иіргіш станок).

САМОРО′ДНЫЙ нағыз, шынайы таза, табиғи.

САМОРО′ДОК, дка 1) таза металл; **с. золота** сап алтын; 2) *перен.* дарынды.

САМОСНАБЖЕ′НИЕ жемқорлық, өз басының қамын жеу.

САМОСОЗНА′НИЕ саналылық, аңдаушылық.

САМОСОХРАНЕ′НИЕ өзін сақтау; **чувство самосохранения** өзін сақтау сезімі.

САМОСТОЯ′ТЕЛЬНОСТЬ дербес әрекет (өзін-өзі басқару).

САМОСТОЯ′ТЕЛЬНЫЙ, лен дербес; **самостоятельное государство** дербес мемлекет; **самостоятельно** *нар.*

САМОСТРЕ′Л өзін өзі ату.

САМОСТРЕ′ЛЬНЫЙ өзі атылатын.

САМОСУ′Д өз бетімен соттау (өз бетімен жазалау).

САМОТЁК 1) өз бетімен кеткендік; 2) *перен.* басқарусыз, жоспарсыз істелу.

САМОТКА′ННЫЙ қолдан тоқылған.

САМОУБИ′ЙСТВО өзін-өзі өлтіру.

САМОУБИ′ЙЦА өзін-өзі өлтіруші.

САМОУВЕ′РЕННОСТЬ өз күшіне сенушілік.

САМОУВЕ′РЕННЫЙ, рен өзіне өзі сенген; **самоуверенно** *нар.*

САМОУПРАВЛЕ′НИЕ өзін өзі басқару; **школьное с.** мектеп оқушыларының өзін-өзі басқару.

САМОУПРА′ВНЫЙ бассыз, тізгінсіз кеткен, заңнан тыс.

САМОУПРА′ВСТВО жүгенсіздік, заңсыздық, заңға бағынбаушылық, бассыздық.

САМОУПРА′ВСТВОВАТЬ, ствую *несов.* бассыздық ету, заңсыздық істеу.

САМОУСОВЕРШЕ′НСТВОВАНИЕ өз бетімен жетілу, камелетке жету.

САМОУЧИ′ТЕЛЬ *м.* тілмаш (кітап).

САМОУ′ЧКА өз бетімен оқыған, үйренген.

САМОХВА′ЛЬСТВО мақтаншақтық.

САМОХО′Д (техн.) өзі жүретін (станоктің бөлімі).

САМОХО′ДНЫЙ: самоходное орудие өзі жүретін зеңбірек.

САМОЦВЕ′Т жылтырауық, асыл тас.

САМОЦВЕ′ТНЫЙ: самоцветный камень жылтырауық асыл тас.

САМОЧУ′ВСТВИЕ көңіл-күй, қалжай, хал-ахуал.

САМУРА′Й самурай (жапонияның ақсүйек, дворяндары); сұмырай.

САМШИ′Т Қавказ құрмасы (шымыр ағаш).

СА′МЫЙ *мест.* тап, нағыз; **до самого последнего дня** ең ақырғы күнге дейін; **в самом деле** шынында, шындығында; **с. старший** ең үлкені; **с. крупный** ең ірі.

САН мертебе, дәреже, атақ.

САНАТО′РИЙ, санатория санаторий; **с. для больных** аурулар жатып емделетін орын; **детский с.** балалардың ден саулығын түзейтін санаторий.

САНГВИ′НИК, *ж.* **сангвиничка** пысық, еті тірі адам.

САНГВИНИ′ЧЕСКИЙ сангвиниялық.

САНДА′ЛИЙ, ий *мн., ед.* **сандалия** сандалий (шарық кебіс).

СА′НИ, ей *мн.* шана.

САНИТА′Р, *ж.* **санитарка** санитар (дәрігерлік, тазалық жұмысындағылар).

САНИТАРИ′Я санитария (саулық, тазалық сақтау ережелері).

САНИТА′РНЫЙ *прил. к* **санитария; с. врач** санитарлық дәрігер; **с. поезд** санитар поезд; **санитарное управление** санитария басқармасы.

СА′НКИ, нок, **са′ночки, чек** *мн. уменьш.* сырғанақ шана, қол шана.

САНКЦИОНИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* бекіту, рұхсат ету, мақұлдау; **с. решение суда** сот үкімін бекіту.

СА́НКЦИЯ бекіту, рұхсат, мақұлдау.

СА́ННЫЙ: санный путь шана жолы.

САНО́ВНИК жоғарғы орындағы адам (чиновник).

САНО́ВНЫЙ жоғарғы дәрежелі.

САНСКРИ́Т санскрит (үнді халқының көне заманындағы тілі).

САНСКРИ́ТСКИЙ: санскритский язык санскрит тілі (ескі үнді тілі).

САНТИМЕНТАЛИ́ЗМ, САНТИМЕНТА́ЛЬНЫЙ *см.* **сентиментализм, сентиментальный.**

САНТИМЕ́ТР сантиметр (метрдің жүзден бірі).

САП маңқа (жылқының індеті).

САПА́ (воен.) сапа (жаудың қорғанына жақындау үшін жасалатын ор); **итти тихой сапой** ақырын ғана жасырынып, басқан ізін білдірмей жүру.

САПЁР сапер (әскердің құрылыс — инженерлік бөлімінде істеуші).

САПО́Г, *мн.* **сапоги** етік; **два сапога пара** (погов.) біріне бірі дәл, сай (екеуі бірдей оңбаған адам).

САПО́ЖНИК 1) етікші; 2) *перен.* іске олақ адам.

САПО́ЖНИЧАТЬ *несов.* етікшілік ету.

САПОЖО́К, жка, *мн.* **сапо́жки,** жек и **сапожки́,** ков *уменьш.* етік.

САПО́ЖНЫЙ *прил. к* **сапог.**

САПФИ́Р сапфир (асыл тас).

САПФИ́РНЫЙ сапфирный істелген; **сапфирные серьги** асыл тасты сырға.

САРА́Й сарай.

САРАНЧА́ шегіртке.

САРАФА́Н сарафан (әйел көйлегі).

САРДЕ́ЛЬКА *см.* **сосиски.**

САРДИ́НА, сардинка сардина (балық).

САРДОНИ́КС сардоникс (жолақ-жолақ асыл тас).

СА́РЖА саржа (астарлық мата).

САРКА́ЗМ сықақ, келеке, мысқыл.

САРКАСТИ́ЧЕСКИЙ: с. смех кекесін күлу.

САРКО́МА иелі ісік.

САРКОФА́Г саркофаг (ескі тас мола).

САРПИ́НКА сарпинка (мата).

САРЫ́Ч, сарыча жаман сары (құс).

САТАНА́ 1) пері, жын шайтан; 2) маймылдардың бір түрі.

САТАНЕ́ТЬ *несов.* жындану, құтыру.

САТИ́Н сәтен.

САТИ́НОВЫЙ *прил. к* **сатин; сатиновая рубашка** сәтен көйлек.

САТИ́РА сатира, сықақ (сықақты шығарма, сықақ әңгіме).

САТИ́РИК сықақшыл.

САТИРИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **сатира.**

САТРА́П сатрап (ескі иран елінің әскер бастығы, облыс бастығы); *перен.* қатал әкім.

САФЬЯ́Н сафьян, сақтыян (былғары).

САФЬЯ́НОВЫЙ: сафьяновые сапоги сақтыян етік.

СА́ХАР қант, шекер.

САХАРИ́Н сахарин (жасанды қант).

САХАРИ́СТЫЙ қант дәмді.

СА́ХАРНИЦА қант сауыт.

СА́ХАРНЫЙ қант қосқан, қантты; **с. завод** қант заводы; **с. песок** құмшекер; **сахарная свекла** қант қызылшасы.

САХАРОВАРЕ́НИЕ қант қайнату.

САЧО́К, чка ауша көбелек, балық ұстағыш; **с. для бабочек** көбелек ұстайтын ауша.

СБА́ВИТЬ, влю *сов.*, **сбавлять** *несов.* азайту; **с. вес** салмағын азайту.

СБАЛАНСИ́РОВАТЬ, рую *сов.* балансылау (теңдестіру, қорыту); бойын тежеу.

СБЕ́ГАТЬ *сов.* жүгіріп барып келу, қайту.

СБЕРЕГА́ТЕЛЬНЫЙ: сберегательная касса сақтық кассасы; **сберегательная книжка** сақтық книжкасы

СБЕРЕГА́ТЬ *несов.* сақтау

СБЕРЕЖЕ́НИЕ 1) сақтау (ақша, бұйым); 2) жыйналған ақша.

СБЕРЕ́ЧЬ, регу *сов.* сақтау.

СБЕРКА́ССА (сберегательная касса) сақтық кассасы.

СБИВА́ТЬ *несов. см.* **сбить.**

СБИВА́ТЬСЯ *см.* **сбиться.**

СБИ́ВЧИВОСТЬ шатасушылық алжасу.

СБИ́ВЧИВЫЙ, чив шатасқан, мүдірген; **давать сбивчивые показания на суде** сотта мүдіріп, шатасып жауап беру; **сбивчиво** *нар.*

СБИРА́ТЬ *несов.* жыйнау.

СБИРА́ТЬСЯ жыйналу.

СБИ́ТЕНЬ, тня *м.* бал су (бал араластырған ыстық ішімдік).

СБИТЬ, собью *сов.*, **сбивать** *несов.* ұрып жығу; ұрып түсіру, бөліп алу; *перен.* састыру, шатастыру; **с. с ног** құлату, жығу; **с. в кучу** бір жерге үю; **с. с дороги** жолдан тайдыру; **с. с такта** жақылдыру; **с. масло** май түсіру.

СБИ́ТЬСЯ, СБИВА́ТЬСЯ таю, ауып кету, мұқалу, қыйсаю; **с. с пути** жолдан таю; **с. с толку** хателесу, шатасу, сасып қалу; **с. в кучу** бір жерге үю.

СБЛИЖА́ТЬ *несов.* жақындастыру.

СБЛИЖА́ТЬСЯ жақындасу.

СБЛИЖЕ́НИЕ жақындау, жақындасу, шендесу.

СБЛИ́ЗИТЬ, лижу *сов.* жақындастыру, достастыру.

СБЛИ́ЗИТЬСЯ жақындау, жақындасу, достасу.

СБО́КУ *нар.* бір бүйірден, көлденең

СБОЛТНУ́ТЬ, ну *сов.* 1) былшылдап сөйлеу, байқамай сөйлеу; 2) шайқау.

СБОР 1) жыйнау, жыю; 2) алым, салық; **с. частей машины** машинаның бөлшектерін құрастыру; **таможенный с.** таможно (баж) салығын жыйнау; **с. членских взносов** мүшелік жарна жыйнау.

СБО́РИЩЕ жыйын, жыйылған жұрт.

СБО́РКА 1) жыйнастыру, құру; 2) кимнің бүрмесі; **с. машин** машинаны құру.

СБО́РНИК жыйнақ; **с. песен** өлеңдер жыйнағы.

СБО́РНЫЙ 1) жыйынды; 2) құрама; **с. пункт** жыйналатын орын.

СБО́РЧАТЫЙ жыйырылмалы, құрамалы, бүрмелі.

СБО́РЩИК, *ж.* **сборщица** жыйнаушы; **с. податей** салық жыйнаушы.

СБРА́СЫВАНИЕ 1) үстінен сыпырып тастау; 2) *см.* **сбрасывать.**

СБРА́СЫВАТЬ *несов.* тастау, түсіру; **с. в кучу** бір жерге үю.

СБРА́СЫВАТЬСЯ *см.* **сброситься.**

СБРИВА́ТЬ *несов. см.* **сбрить.**

СБРИ́ТЬ, рею *сов.* ұстарамен қыру; **с. бороду** сақал қыру.

СБРОД қырық ұру; **всякий с.** қай-қайдағылар.

СБРО́СИТЬ, рошу *сов. см.* **сбрасывать.**

СБРО́СИТЬСЯ қарғып түсу, секіріп түсу.

СБРУ́Я қамыт-доға, ер-тұрман.

СБРЫ́ЗГИВАТЬ *несов. см.* **сбрызнуть.**

СБРЫ́ЗНУТЬ, ну *сов.* себу, бүрку.

СБЫВА́ТЬ *несов. см.* **сбыть.**

СБЫВА́ТЬСЯ *см.* **сбыться; предсказания сбылись** айтқаны келді.

СБЫТ сату, өткізу.

СБЫТЬ, буду *сов.* 1) сату, өткізу, құтылу; 2) кему, төмендеу, тартылу.

СБЫ́ТЬСЯ айтқаны келу, арманына жету.

СВА́ДЕБНЫЙ *прил. к* **свадьба; с. пир** той (қыз ұзатқанда).

СВА́ДЬБА қыз ұзатқандағы я үйленгендегі той.

СВА́ЙНЫЙ *прил. к* **свая; свайные постройки** бағаналы (тіректі) үй.

СВА́ЛИВАТЬ *несов.* түсіру, үю, аудару.

СВА́ЛИВАТЬСЯ *см.* **свалиться.**

СВАЛИ́ТЬ, лю *сов.* жоғарыдан құлату, түсіру, үю, аудару; **аудара салу.**

СВАЛИ́ТЬ, лю *сов.* нашарлау, азаю, кему, босеңдеу (күннің ыстығы).

СВАЛИ́ТЬСЯ құлап түсу; **с. с лестницы** басқалдақтан құлау; **төсек** тартып жатып қалу; **с. как снег на голову** күтпеген жерден душар болу.

СВА́ЛКА 1) көр-жер төгетін орын; 2) *перен.* қым-қыйғаш, шым-шытырық, төбелес.

СВАЛЯ́ТЬ *сов.* илеу басу (киіз); **с. валенки** пима басу.

СВА́РА қым-қыйғаш ұрыс, ұрыс-төбелес.

СВА́РИВАТЬ *несов.* қақтап қорыту (темір).

СВАРИ́ТЬ, рю *сов.* 1) қақтап пісіру (ас); 2) екі кесек темірді қақтап қосу.

СВАРИ́ТЬСЯ пісірілу.

СВА́РКА қақтап пісіру (темірді).

СВАРЛИ́ВОСТЬ ұрысқақтық, долылық.

СВАРЛИ́ВЫЙ, лив ұрысқақ долы; **сварливая женщина** долы әйел; **сварливо** *нар.*

СВА́РЩИК металл пісіруші.

СВА́СТИКА свастика (ескі дін белгісі, қазір фашистердің белгісі).

СВАТ құда, *ж.* **сватья** құдағай; **ни с., ни брат** ешқандай жақындығы жоқ.

СВА́ТАНЬЕ құда түсу, қыз айттыру.

СВА́ТАТЬ *несов.* құда түсу, қыз айттыру.

СВА́ТАТЬСЯ қыз айттыру, атастыру, құда түсу.

СВАТОВСТВО́ құдалық, құда түсушілік.

СВА́ХА құдағай (құдағый).

СВА́Я бағана, діңгек.

СВЕВА́ТЬ *несов.* үрін түсіру, желпіп ұшыру, ұшырып кету (мыс; стол үстінен қағазды).

СВЕ́ДЕНИЕ хабар білдіру, мағлұмат; **принять к сведению** ескеалу; **доводить до сведения** жеткізе білдіру.

СВЕДЕ́НИЕ *см.* **свести.**

СВЕ́ДУЩИЙ, дущ білгір, білімді, (әр нәрседен хабары бар).

СВЕЖЕВА́ТЬ, жую *несов.* іреу, сою (терісін сыпыру).

СВЕЖЕИСПЕЧЁННЫЙ 1) жаңа пісірілген, қайнаудан жаңа алынған; 2) *перен.* қазір ғана істелген.

СВЕЖЕПРОСО́ЛЬНЫЙ жаңа тұздаған; **свежепросольные огурцы** жаңа тұздаған қыяр.

СВЕ́ЖЕСТЬ сонылық, жаңалық.

СВЕ́ЖИЙ, свеж соны, жас бузылмаған; **свежее мясо** жас ет; **с. хлеб** жаңа піскен нан; **свежее молоко** жаңа сауған сүт; **с. воздух** таза ауа; **свежее белье** таза жаңа іш киім; *перен.* жаңадан болған, ескірмеген; **свежо** *нар.* и *в знач. сказ.*

СВЕЗТИ́, зу *сов.* жеткізіп салу, апарып салу; тасу, апару, түсіру.

СВЕ́ИВАТЬ *несов. см.* **свевать.**

СВЁКЛА қызылша; **с. сахарная** қант қызылшасы.

СВЕКЛОВИ́ЦА (сахарная свекла) қант қызылшасы.

СВЕКЛОВИ́ЧНЫЙ *прил. к* **свекловица; с. завод** қызылша заводы; **с. совхоз** қызылша совхозы.

СВЕКЛОВО́ДСТВО қызылша өсіру.

СВЕКО́ЛЬНИК қызылшаны булықтырып істейтін тамақ.

СВЕКО́ЛЬНЫЙ *прил. к* **свёкла.**

СВЁКОР, кра қайын ата.

СВЕКРО́ВЬ *ж.* қайын ене.

СВЕРГА́ТЬ *несов.*, **свергнуть** *сов.* 1) құлату; 2) *перен.* түсіру, құлату.

СВЕРЖЕ́НИЕ құлату, түсіру; **с. царя** патшаны тақтан тайдыру.

СВЕ́РЖЕННЫЙ *прич. к* **свергнуть** құлатылған.

СВЕ́РИТЬ, рю *сов.* салыстырып түзету, салыстыру; **с. с оригиналом** қол жазбамен салыстыру.

СВЕ́РИТЬСЯ тексерілу, салыстырып қаралу.

СВЕ́РКА салғастыру; **с. времени** уақытты (сағатты) дұрыстау.

СВЕРКА́НИЕ жалтылдау, жарқылдау, жарқырау.

СВЕРКА́ТЬ *несов.* жарқырау, жалтылдау, жылтылдау, жарқ ету.

СВЕРКНУ́ТЬ, ну *сов.* жарқ ете түсу, жалт ете түсу, жылт ете түсу.

СВЕРЛЕ́НИЕ бұрғылау, тесу.

СВЕРЛИ́ЛЬЩИК бұрғышы (жұмысшы).

СВЕРЛИ́ТЬ, лю *несов.* 1) бұрғылап тесу; 2) *перен.* жегідей жеу, азаптау.

СВЕРЛО́ 1) бұрғы, бұранда; 2) біз тұмсық (шөп қоректі құрттардың).

СВЕРНУ́ТЬ, ну *сов.*, **свёртывать** *несов.* 1) орау, бүктеу; **с. производство** өндірісті тұжыру; 2) қысқарту, тарылту, жыйырылу.

СВЕРНУ́ТЬСЯ 1) *см.* **свернуть;** 2) бүктелу, жыйырылу.

СВЕРСТА́ТЬСЯ тегістелу.

СВЕ́РСТНИК, *ж.* **сверстница** құрдас.

СВЕРТЫВАТЬ *см.* **свернуть.**

СВЕРТЕ́ТЬ, рчу *сов.* 1) орау; 2) бұрап шығару.

СВЕ́РТОК, тка 1) түйіншек; 2) жолдың бұрылысы, айырығы.

СВЕ́РТЫВАНИЕ *см.* **свёртывать и свёртываться.**

СВЕРТЫВАТЬ *несов. см.* **свертеть и свернуть; с. работу** жұмысты доғару.

СВЕ́РТЫВАТЬСЯ 1) жыйрылу, түрілу, бүктелу; 2) ұю, іру (сүт).

СВЕРХ *предлог с род. п.* 1) үстіне, үстінде, үстінен; 2) сыртынан, тыс; **с. штата** штаттан тыс; **с. ожидания** ойламаған жерден; **с. плана** жоспардан тыс.

СВЕРХКОМПЛЕ́КТНЫЙ комплектен тыс, шамадан тыс, мөлшерден артық.

СВЕРХМО́ЩНЫЙ аса күшті, шамадан тыс күшті.

СВЕРХСМЕ́ТНЫЙ сметадан тыс, сметадан артық.

СВЕ́РХУ, сверх *нар.* үстінен, жоғарыдан жоғарғы жағы; **с. вниз** жоғарыдан төмен қарай.

СВЕРХУРО́ЧНЫЙ мерзімнен тыс, мөлшерден тыс.

СВЕРХШТА́ТНЫЙ штаттан тыс.

СВЕРХЕСТЕ́СТВЕННЫЙ табиғаттан тыс, ғажайып; **сверхестественное явление** табиғаттан тыс құбылыс.

СВЕРЧО́К, чка шырылдауық, шегіртке.

СВЕРША́ТЬ *несов.* істі аяқтау, бітіру.

СВЕРША́ТЬСЯ аяқталу, бітү, істеліп бітү.

СВЕРШИ́ТЬ, шу, **свершиться** *сов. к* **свершать, свершаться.**

СВЕ́РЩИК, *ж.* **сверщица** салыстырушы (адам).

СВЕРЯ́ТЬ *несов.* салыстырып қарау.

СВЕ́СИТЬ, **свешу** *сов.* 1) салбырату, салбырау, іліп қою, асып қою; 2) өлшеу, таразға салу.

СВЕ́СИТЬСЯ 1) асылу, асылыну, салбырау; 2) өлшену, таразыға салыну.

СВЕСТИ́, **сведу** *сов.* 1) жетелеп апару, әкету (алып кету), апарып тастау, апарып келу; 2) жолықтыру, ұшырату, кездестіру; 3) кішірейту, шағындау, ықшамдау; **с. бородавку** сүйелді жою, кетіру; **мне ногу свело** аяғымның тамыры тартылып қалды.

СВЕСТИ́СЬ 1) ауысып түсу (сурет); 2) айналу; **с. к нулю** нөлге айналу.

СВЕТ1 жарық; **учение — с.** оқу-жарық дүние.

СВЕТ2 1) жер жүзі, дүние; **старый (новый) с.** ескі (жаңа) дүние; 2) әлем; **производить на с.** дүниеге келтіру; **отречься от света** өмірден терыгу.

СВЕТА́ТЬ, светает *безл. несов.* таң ату, шапақ ату.

СВЕТЁЛКА төр үй, жарық үй.

СВЕ́ТИК *уменьш.* шырағым, қарағым, жарқыным.

СВЕТИ́ЛО 1) жұлдыз, жарық, шырақ; **небесное с.** жарық жұлдыз; 2) **с. науки** ғылым жүзінде атақты адам.

СВЕТИ́ЛЬНИК 1) шам шырақ, май шам; 2) *перен.* ақ жарқын кеменгер адам.

СВЕТИ́ЛЬНЫЙ жарықты, сәулелі; **с. газ** жарық беретін газ.

СВЕТИ́ЛЬНЯ білте шам (шырақтың білтесі).

СВЕТИ́ТЬ, **свечу** *несов.* 1) жарық тарату; 2) жарық қылу (беру).

СВЕТИ́ТЬСЯ жарық таратылу, жылтылдау; *перен.* көріну, көзге түсу.

СВЕТЛЕ́ТЬ *несов.* (устар.) жарық бола бастау.

СВЕТЛЕ́ТЬСЯ *несов.* жарық болу, көріну.

СВЕ́ТЛОСТЬ жарықтық, жарық болушылық.

СВЕ́ТЛЫЙ, тел 1) жарық, ашық; 2) мөлдір; 3) *перен.* жарқын, ашық; 4) сара, айқын; **светло** *нар.*

СВЕТЛЯ́К жарық қоңыз (қараңғыда жалтырап жүретін қоңыздың бір түрі).

СВЕТОБОЯ́ЗНЬ *ж.* жарыққа шыдай алмаушылық, жарыққа қарай алмаушылық.

СВЕТОВО́Й *прил. к* свет[1]; **световая сигнализация** жарық сигнал.

СВЕТОЗА́РНЫЙ 1) нұрлы, нұр шашатын; 2) *перен.* нұр жүзді, жарқын жүзді.

СВЕТОЛЕЧЕ́НИЕ жарықпен (сәулемен) емдеу.

СВЕТОЛЮ́БИВЫЙ жарықты сүйгіш өсімдік.

СВЕТОТЕ́НЬ *ж.* светотень (суретте жарық пен көленкені бөлектеу).

СВЕ́ТОЧ 1) жарығы мол шам; 2) *перен.* шам-шырақ.

СВЕ́ТСКИЙ *прил. к* свет[2].

СВЕЧА́ май шам (шырақдан); **восковая с.** балауыз шам.

СВЕЧЕ́НИЕ жарқырау, жарқыл.

СВЕ́ЧКА май шырақ.

СВЕ́ШАТЬ *сов.* өлшеу.

СВЕ́ШИВАТЬ *несов. см.* свесить.

СВЕ́ЯТЬ *сов. см.* свевать и свеивать.

СВИВА́ЛЬНИК жөргек.

СВИВА́ТЬ *несов.* есу, өру; **с. веревку** жіп есу, жіп шыйрату; **с. гнездо** уя салу.

СВИВА́ТЬСЯ 1) есілу, өрілу; 2) салыну (ұя).

СВИДА́НИЕ жолығу, жолығысу; ✦ **до свидания** жолыққанша қош бол.

СВИДЕ́ТЕЛЬ, *ж.* **свидетельница** куә, айғақ.

СВИДЕ́ТЕЛЬСКИЙ *прил. к* **свидетель; свидетельские показания** куә сөзі.

СВИДЕ́ТЕЛЬСТВО куәлік, айғақ.

СВИДЕ́ТЕЛЬСТВОВАТЬ, ствую *несов. и сов.* куәлік беру, куәлендіру, дұрыстау, қарау.

СВИ́ДЕТЬСЯ, свижусь *сов.* көрісу, ұшырасу.

СВИНА́РНИК шошқа қора.

СВИНА́РЬ, *ж.* **свинарка** шошқа бағушы, шошқа күтуші.

СВИНЕ́Ц, нца қорғасын.

СВИНИ́НА шошқаның еті.

СВИ́НКА 1) кішкене шошқа; 2) (мед.) свинка (құлақ безі талаурату жақ ісіп ауыру); 3) (техн.) свинка (узынша ерітіп құйған бір кесек металл); **с. морская** теңіз шошқасы.

СВИНОВО́ДСТВО шошқа өсіру шаруашылығы.

СВИНО́Й *прил. к* **свинья; свиное сало** шошқаның майы.

СВИНОПА́С шошқа бақташысы.

СВИ́НСТВО пасықтық, жүзі қаралық; настық, ыластық.

СВИНТИ́ТЬ, нчу *сов.* 1) винтпен бекіту; 2) бұрап шығару; 3) көп бұрап бұзу, бұлдіру.

СВИНЦО́ВЫЙ *прил. к* **свинец; свинцовая бумага** қорғасын қағаз; **свинцовая руда** қорғасын рудасы; **свинцовое отравление** қорғасынмен улану.

СВИ́НЧИВАТЬ *несов. см.* **свинтить.**

СВИНЬЯ́ 1) шошқа, доңыз; 2) (бранно) *перен.* пасық, нас адам; ✦ **подложить свинью** біреуді қыйыншылыққа шалдықтыру, алдау (отырғызып кету).

СВИРЕ́ЛЬ *ж.* сыбызғы, құрай сыбызғы.

СВИРЕПЕ́ТЬ *несов.* ашулану, долдану, зерлену.

СВИРЕ́ПСТВОВАТЬ, ствую *несов.* кәрін төгу, зәрін шашу, ақыру.

СВИРЕ́ПЫЙ, реп зәрлі, қатаң, қанішер; **свирепо** *нар.*

СВИСА́ТЬ *несов.* салбырау.

СВИ́СНУТЬ, ну *сов. см.* **свистнуть.**

СВИ́СТ ысқырық.

СВИСТА́ТЬ, свищу *несов.* ысқыру.

СВИСТЕ́ТЬ, свищу *несов.* ысқыру.

СВИ́СТНУТЬ, ну *сов. см.* **свистеть и свистать.**

СВИСТО́К, тка свисток үшкірік.

СВИСТОПЛЯ́СКА жүгенсіздік, жынның ойнағы.

СВИСТУ́ЛЬКА ойыншық ысқырғыш (баланың ойыншығы).

СВИСТУ́Н ысқырғыш (ысқырып жүретін адам); *перен.* итқуар масыл (әрекетсіз босқа жүрген адам).

СВИ́ТА нөкер (патша, хандардың қасына ерін жүретін нөкерлер).

СВИ́ТЕР свитер, көкрекше (жылы тоқыма көйлек).

СВИ́ТКА сырт киім (украинша).

СВИ́ТОК, тка бүктеме қағаз; **с. старинной рукописи** шыйыршықтанған ескі қолжазба.

СВИТЬ, совью *сов.* өсу, өру.

СВИХНУ′ТЬСЯ, нусь *сов.* ақылдан тану, жолдан таю.

СВИЩ 1) жырық тесік; 2) жараның іріңдеген ауызы; 3) *перен.* бор жемік, бос қуыс.

СВОБО′ДА ерік, еркіншілік, бостандық.

СВОБО′ДНЫЙ, свободен 1) еркін, ерікті; 2) бос, кең; **с. выбор** еркін, ерікті сайлау; **свободная торговля** еркін, ашық сауда; **свободная комната** бос бөлме; **с. день** бос күн; **свободное место** бос орын; **свободные деньги** артық ақша; **свободно** *нар.* **свободно говорить** еркін сөйлеу.

СВОБОДОЛЮБИ′ВЫЙ, див еркіндікті, бостандықты сүйгіш; **свободолюбивые народы** бостандық сүйгіш халықтар.

СВОБОДОМЫ′СЛЯЩИЙ 1) еркін ойлы; 2) құдайға сенбеуші.

СВОД 1) *см.* **свести**; 2) жыйнақ; 3) күмбез төбе.

СВОДИ′ТЬ[1], свожу *сов.* алып бару, алып келу; **с. детей погулять** балаларды серуенге алып шығу.

СВОДИ′ТЬ[2], свожу *несов. см.* **свести.**

СВОДИ′ТЬСЯ алып барылу, алып келіну.

СВО′ДКА жыйынтық, қортынды хабар, мәлімет.

СВО′ДНЫЙ 1) қортынды, жыйынтық; 2) өгей бала, я қыз.

СВО′ДЧАТЫЙ күмбезді, күмбезделіп үштасқан.

СВОЁ *мест. см.* **свой.**

СВОЕВО′ЛИЕ өз бетімен, өз еркімен болу.

СВОЕВО′ЛЬНИЧАТЬ *несов.* өз бетімен, өз дегенімен істеу.

СВОЕВО′ЛЬНЫЙ, лен өз дегенін істейтін, кісінің айтқанына көнбейтін; **своевольно** *нар.*

СВОЕВРЕ′МЕННЫЙ, менен и **мен** дер кезінде; **своевременно** *нар.* уақытымен, кешікпей, дер кезінде.

СВОЕКОРЫ′СТНЫЙ, тен өзімшіл, өз қамын жегіш.

СВОЕНРА′ВНЫЙ, вен бетімен кеткен, шәлкес (мінез); **своенравно** *нар.*

СВОЕОБРА′ЗИЕ, своеобразность өзгешелік, ерекшелік.

СВОЕОБРА′ЗНЫЙ, зен өзгеше, бір түрлі.

СВОЗИ′ТЬ[1], свожу *сов.* бір жерге апарып қайту (көлікпен).

СВОЗИ′ТЬ[2], свожу *несов. см.* **свезти.**

СВОЙ, СВОЯ, СВОЁ, *мн.* **свои** *мест.* өз, өзімдікі, өзіндікі, өзінікі; **итти на с. риск** тәуекел ету, не болса да көрдім *д. м.*

СВО′ЙСКИЙ өзінікі, өзіне тән.

СВО′ЙСТВЕННЫЙ, вен и **венен** тән, өзіне тән.

СВО′ЙСТВО қасиет, сыйпат; **с. человека** — адамның қасиеті.

СВО′ЙСТВО қуда андалылық, жекжаттық, жақындық.

СВОЛА′ЧИВАТЬ *несов. см.* **своло′чь.**

СВО′ЛОЧЬ *ж.* дайыз, сөгіс сөз, лағнат сөз (боқтау).

СВОЛО′ЧЬ, локу *сов.* сыпырып алу, сүйреп алып бару.

СВО′РА қарғы бау (қайыс); қарғылы иттері; *перен.* біреудің жанынан қалмайтын итаршылар, шаш бауын көтеретін жексұрын адамдар; оңбаған адамдардың тобы, шайка.

СВОРА′ЧИВАТЬ *несов.* бұру, қайыру.

СВОРОТИ′ТЬ, рочу *сов.*; **с. камень** аудара қозғау (тасты), аудару, төңкеру, бұру.

СВОЯ′К бажа.

СВОЯ′СИ: во-с. *нар.* өз жайына кету, бетінше кету.

СВОЯ′ЧЕНИЦА балдыз, қайынбике.

СВЫКА′ТЬСЯ үйрену, көндіру, әдеттену.

СВЫ′КНУТЬСЯ, нусь *сов. см.* **свыкаться.**

СВЫСОКА′ *нар.* мен-менсу, тәкаппарлану; **смотреть с.** мен-менсу (дандайсып қарау).

СВЫ′ШЕ *нар.* 1) жоғарыдан; 2) артығырақ, астам; **с. своих сил** әлі жетпестей.

СВЯ′ЗАННЫЙ байланған, байланысты.

СВЯЗА′ТЬ, связу *сов.* байлау, жалғау, байланыстыру, жалғастыру, байлап тастау.

СВЯЗА′ТЬСЯ байланысу, байланыс жасау, қатнасу.

СВЯ́ЗКА 1) байлау; 2) бір бау, бір будақ, жүргем; 3) көмекші етістік.

СВЯЗНО́Й 1) байланыс, қатнас; 2) шабарман.

СВЯ́ЗНЫЙ, зен қыюласқан, қыйысқан, орамды; **шопот перешел в связную речь** былдыр байланысты түзік тілге айналды; **связно** *нар.*

СВЯ́ЗОЧНЫЙ *прил. к* **связка.**

СВЯЗУ́ЮЩИЙ байланыстырушы, біріктіруші, қосушы; **связующее звено** байланыстыратын түйін.

СВЯ́ЗЫВАТЬ *несов. см.* **связать.**

СВЯ́ЗЫВАТЬСЯ байланысу, байлану.

СВЯЗЬ *ж.* 1) байлам, байланыс; 2) қатнас, ниеттестік, достық; 3) қатнасу жұмысы, байланыс жұмысы, байланыс жұмысы (телеграф, почта, телефон, радио арқылы).

СВЯТИ́ЛИЩЕ 1) шіркеу; 2) *перен.* хұрметті, аруақты, қадірлі орын.

СВЯ́ТКИ, ток *мн.* дін мейрамы (христиан дініндегі Гайсаның туған күнінен басталатын мейрам).

СВЯТО́Й, свят (дін) әулие, тақуа, қасиетті, қадірлі, ардақты); **свято** *нар.*

СВЯ́ТОСТЬ әулиелік, тақуалық, шарапаттық.

СВЯТО́ША *м.* и *ж.* сопы; сопысынған, алдамшы тақуа.

СВЯТЫ́НЯ 1) құдірет, қасиетті зат); 2) қадірлі, құрметті.

СВЯЩЕ́ННИК поп.

СВЯЩЕ́ННЫЙ 1) әруақты (дін); 2) *перен.* аса хұрметті, қадірлі; **священная обязанность** ардақты міндет.

СГИБ бүкпе, иілген, бүктелген жері; **лопнуло на сгибе** иілген жерінен сынды.

СГИБА́ТЬ *несов.* бүгу, ию, майыстыру.

СГИБА́ТЬСЯ бүгілу, иілу, майысу.

СГИ́НУТЬ, ну *сов.* құрып кету, жойылу, жоқ болу.

СГЛА́ДИТЬ, сглажу *сов.* 1) тегістеу, жігін білдірмеу; 2) *перен.* жуып-шайып жіберу, білінбейтін қылу.

СГЛА́ДИТЬСЯ 1) тегістелу; 2) *перен.* орындалып қыйысу, жайғасу.

СГЛА́ЖИВАНИЕ *см.* **сгладить.**

СГЛА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **сгладить.**

СГЛА́ЖИВАТЬСЯ *см.* **сгладиться.**

СГЛА́ЗИТЬ, сглажу *сов.* көз тигізу, көзіктіру, сұқ тигізу.

СГЛОДА́ТЬ, сгложу *сов.* жеп қою, жұтып жіберу.

СГЛУПИ́ТЬ, плю *сов.* ахмақтық қылу, алжас істеу; қате істеу.

СГНА́ИВАТЬ *несов. см.* **сгноить.**

СГНИВА́ТЬ *несов.* шіру, шіріп бітту.

СГНИТЬ, ию *сов.* шіріту, шірітіп бұлдіру.

СГНОИ́ТЬ, ою *сов.* шіріту, ірінделту.

СГОВА́РИВАТЬСЯ келісу; уәделесу, сөз байласу, келісіп алу.

СГО́ВО́Р құда түсін қою; сөз байлау, келісу.

СГОВОРИ́ТЬ, рю *сов.* келістіру; жарастыру.

СГОВОРИ́ТЬСЯ келісу, сөз байласу.

СГОВО́РЧИВЫЙ көнгіш, келіскіш.

СГОН қуу, айдау (малды).

СГОНЯ́ТЬ *несов. см.* **согнать.**

СГОРА́НИЕ жану, күю; **двигатель внутреннего сгорания** іштен от жанатын двигатель.

СГОРА́ТЬ *несов. см.* **сгореть.**

СГО́РБИТЬ, блю *сов.* бүкірейту (бел), бүгу, бүкірлеу.

СГО́РБИТЬСЯ бүкірею, бүкірлену.

СГОРЕ́ТЬ, рю *сов.* 1) жанып кету, өртену, өртеніп кету, жанып біту; 2) *перен.* құмарлану, қысылу; **я сгорел от стыда** мен ұялғаннан қатты қысылдым.

СГОРЯЧА́ *нар.* қызулықпен, қан қызбалықпен, ашумен.

СГРЕБА́ТЬ *несов.* күреу, күреп алу, күреп тазарту.

СГРЕСТИ́, сгребу *сов.* тырмалау, күреу.

СГРУДИ́ТЬСЯ, сгружусь *сов.* үймелену, топырлау.

СГРУЖА́ТЬ *несов. см.* **сгрузить.**

СГРУЖА́ТЬСЯ түсірілу (жүк).

СГРУЗИ́ТЬ, сгружу *сов.* жүкті түсіру.

СГРУППИРОВА́ТЬ, рую *сов.*, **сгруппировывать** *несов.* топтау, топтопқа болу, жіктеу.

СГРЫЗТЬ, зу *сов.* кеміру, шағу (жаңғақты).

СГУБИ'ТЬ, блю *сов.* жою, жоқ қылу.

СГУСТИ'ТЬ, сгущу *сов.* қоюлату, қоюландыру.

СГУСТИ'ТЬСЯ қоюлану.

СГУ'СТОК, тка ўйыған (қан).

СГУЩА'ТЬ *несов.* қоюландыру.

СГУЩА'ТЬСЯ қойылу, қоюлану.

СГУЩЁННЫЙ қоюланған.

СДА'БРИВАТЬ *несов. см.* **сдобрить.**

СДА'БРИВАТЬСЯ *см.* **сдобриться.**

СДАВА'ТЬ, сдаю *несов.* беру, өткізу, тапсыру; **с. багаж** бағажды өткізу; **не с. темпы** қарқынды төмендетпеу, бәсеңдетпеу.

СДАВА'ТЬСЯ берілу, қолға түсу; *см.* **сдать.**

СДАВИ'ТЬ, влю *сов.* басу, жаншу, таптау.

СДА'ВЛИВАТЬ *несов.* басу, жаншу, таптау.

СДА'ВЛИВАТЬСЯ басылу, қысылу, жаншылу, тапталу.

СДА'ИВАТЬ *несов.* сауып тўру; **с. корову** сыйырды сауып тўру.

СДА'ИВАТЬСЯ сауылу (сыйыр).

СДАТЬ, сдам *сов.* 1) *см.* **сдавать;** 2) тапсыру, беру; 3) жалға беру, арендаға беру; 4) қарта үлестіру; 5) емтихан беру.

СДА'ТЬСЯ қолға түсу, берілу; жеңілу, шегіну.

СДА'ЧА 1) беру, өткізу; 2) артық ақша.

СДВА'ИВАТЬ *несов.* қосарлану, қабаттау.

СДВИГ алға басу, ілгерілегендік; **заметный с. в работе** жўмыстың едеуір алға басуы.

СДВИГА'ТЬ *несов.* қозғау, қозғалту, жылыстыру.

СДВИГА'ТЬСЯ қозғалу, жылысу.

СДВИ'НУТЬ, ну *сов.* жылжыту, жылыстыру; **с. с места** орнынан қозғау.

СДВИ'НУТЬСЯ жылжу, қозғалу.

СДВО'ИТЬ, двою *сов.* екеу ету, қосарлау, екі қайталау; **с. ряды** екі қатар болу.

СДВО'ИТЬСЯ екі қабатталу, екі еселейу, екі ретті болу.

СДЕ'ЛАТЬ *сов.* істеп бітіру, жасау, істеп тастау; **с. больше нормы** нормадан көп істеу; **с. все возможное** қолдан келгеннің барлығын істеу; **с. предложение** ўсыныс жасау.

СДЕ'ЛАТЬСЯ істелу, істеліп біту.

СДЕ'ЛКА келісім, уәде.

СДЕ'ЛЬНЫЙ кесімді (еңбек өніміне сай төленетін); **сдельная работа** кесімді жўмыс; **сдельно** *нар.*

СДЕ'ЛЬЩИК күндіктеп істеуші (жўмыскер, я қызметкер).

СДЕ'ЛЬЩИНА күндіктеп істеу, (кесімді жўмыс).

СДЁРГИВАТЬ *несов.* жўлқынып тарту, жўлқылау, жўлу, жўлмалау.

СДЕ'РЖАННОСТЬ сабырлылық, байсалдылық, ўстамдық.

СДЕ'РЖАННЫЙ, жан шыдамды, сабырлы, байсалды, ўстамды; **сдержанно** *нар.*

СДЕРЖА'ТЬ, сдержу *сов.* тоқтату, мўқалмау, майымау.

СДЕРЖА'ТЬСЯ тоқталу, басылу, сабыр ету; **не сдержался и рассказал все** өзін ўстай алмай бәрін айтып салды.

СДЕ'РЖИВАТЬ *несов.* ўстау, тоқтату; **с. свое слово** сөзінде тўру.

СДЕ'РЖИВАТЬСЯ *см.* **сдержаться.**

СДЁРНУТЬ, ну *сов.* 1) жўлып алу; 2) тарту.

СДИРА'ТЬ *несов.* сыпыру, сыдыру; **с. кожу** терісін сыпыру.

СДО'БНЫЙ, бен май, сүт қосып жасалған (нан, қамыр).

СДО'БРИТЬ, рю *сов.* тәтті дәмдеу ету (асты); **с. тесто сахаром** қамырға қант қосып дәмді ету.

СДОБРОВА'ТЬ *в выражении:* **не сдобровать** «не» шылаумен қосылып айтылады; **ему не с.** оған бірдеңе көрінер (ол бір нәрсеге ўшырар).

СДОИ'ТЬ, сдою *сов.* аз сауу.

СДО'ХНУТЬ, ну *сов.* өлу (мал, жәндік жөнінде).

СДРУЖА'ТЬ *несов.* достастыру, дос қылу.

СДРУЖА'ТЬСЯ достасу, тамыр болу.

СДРУЖИ'ТЬСЯ, жусь *сов.* достасу, тамыр болу, жақындасу.

СДУВА'ТЬ *несов.* үрлеп түсіру, үрлеп ўшыру.

СДУ′НУТЬ *сов.* үрлеп жіберу, үрлеп түсіру.

СДУРИ′ТЬ, рю *сов.* жындану, бейжуалану, ақмақтану.

СДУ′РУ *нар.* жындана, есуастану, ақмақтана.

СДУТЬ, сдую *сов. см.* **сдувать.**

СЕА′НС сеанс (мерзімді уақытта көрсететін ойын-сауық); **первый с. в кино** киноның бірінші сеансысы.

СЕБЕ′ *мест.* өзіме, өзіңе, өзіне.

СЕБЕСТО′ИМОСТЬ өз бағасы (бір затты өндіру үшін оған шығарылған шығынның сомасы).

СЕБЯ′ *мест.* өзін, өзіне; **взять на с.** міндетіне алу; **он выдал с.** ол өзін өзі ұстап берді; **приходить в с.** есіне келу.

СЕБЯЛЮ′БИЕ мен-мендік, өзін сүюшілік.

СЕВ егіс, егу, себу; **весенний с.** көктем егісі.

СЕ′ВЕР терістік, солтүстік.

СЕ′ВЕРНЫЙ терістік, солтүстік; **с. полюс** солтүстік полюс; **с. олень** солтүстік бұғысы.

СЕ′ВЕРО-Америка′нские Соединённые Шта′ты Солтүстік Америка Құрама Штаттары (САҚШ).

СЕВЕРОВОСТО′ЧНЫЙ терістік-шығыс.

СЕВЕРОЗА′ПАДНЫЙ терістік-батыстағы.

СЕВЕРЯ′НИН, *ж.* **северянка** терістік жақтың адамы.

СЕВООБОРО′Т ауыспалы егіс.

СЕВРЮ′ГА (зоол.) севрюга қызыл қанатты балық.

СЕВРЮ′ЖИНА қызыл қанатты балықтың еті.

СЕГМЕ′НТ (геом.) сегмент (дөңгелектің шеңбер кесіндісі мен хорда сызығы қоршаған бөлімі).

СЕГО′ДНЯ *нар.* бүгін.

СЕГО′ДНЯШНИЙ бүгінгі.

СЕДА′ЛИЩЕ құйымшақ.

СЕДЁЛКА ыңғышақ, ершік.

СЕДЕ′ЛЬНИК ерші (ер жасаушы шебер).

СЕДЕ′ТЬ *несов.* сақал, шаш ағару, сақалға, шашқа ақ кіру.

СЕДИНА′ ақ (сақал, шаштың ағы).

СЕДЛА′ТЬ *несов.* ерттеу.

СЕДЛА′ТЬСЯ ерттелу.

СЕДЛО′ ер.

СЕДЛОВИ′НА 1) қайқы бел (малдың); 2) (геогр.) кезең (екі биік арасындағы аңғар).

СЕДОВЛА′СЫЙ *см.* **седоволосый.**

СЕДО′Й, сед сақал, шашы ағарған; **с. как лунь** сақал-шашы аппақ қудай; **седая старина** атам заман.

СЕДО′К 1) аттылы, салт; 2) лау мінуші.

СЕЗО′Н сезон, маусым (жыл маусымдары).

СЕЗО′ННЫЙ маусымды; **сезонные работы** маусымды жұмыс; **сезонно** *нар.*

СЕ′Й, СИЯ′, СИЁ *мест.* осы; **при сём** осымен бірге; **до сих пор** осыған дейін, бұл кезге дейін.

СЕЙМ сейм (кейбір мемлекеттің заң шығаратын орны).

СЕЙСМИ′ЧЕСКИЙ сейсмикалық; **сейсмическая станция** жер сілкінуін бақлайтын станция.

СЕЙСМО′ГРАФ сейсмограф (жер сілкінуін жазатын аспап).

СЕЙСМОГРА′ФИЯ сейсмография (жер сілкінуінің жазылуы).

СЕЙСМО′ЛОГ сейсмолог (жер сілкінуін зерттеуші маман).

СЕЙСМОЛО′ГИЯ сейсмология (жер сілкінуін тексеретін ғылым).

СЕЙФ сейф (бағалы документтерді сақтайтын шкаф).

СЕЙЧА′С *нар.* қазір.

СЕКА′Ч 1) секач (өткір ауыр балға); 2) аңның еркегі.

СЕКВЕ′СТР секвестр: 1) тыйым салу (мүлікті пайдалануға тыйым салу); 2) тәннің, дене мүшесінің семген бөлегі.

СЕКВЕСТРИ′РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* мүлікке тоқтау салу.

СЕКВЕСТРОВА′ТЬ, рую *сов. и несов.* тыйым салу (мүлікке тоқтау салу).

СЕКИ′РА айбалта.

СЕКРЕ′Т[1] 1) құпия, жасырын, сыр; **с. раскрылся** сыры ашылды; 2) барлаушы топ (жау жолын жасырын байлаушы).

СЕКРЕ′Т[2] 1) секрет (тән қызметі үшін клеткалардан шығатын зат); 2) қуыс жердегі минерал (тау жыныс-

тарының аралығындағы қуыстарды толтыратын зат).

СЕКРЕТАРИА'Т секретариат (мекеменің хатшылық жұмысын атқаратын бөлім).

СЕКРЕТА'РСТВО секретарьлық, қатшылық.

СЕКРЕТА'РСТВОВАТЬ, ствую *несов.* қатшы, болу; қатшылық ету.

СЕКРЕТА'РЬ, *ж.* секретарша секретарь, қатшы; **с. райкома партии** аудандық партия комитетінің секретары; **секретарь сельсовета** сельсовет қатшысы; **личный с. Жамбула** Жамбылдың арнаулы қатшысы.

СЕКРЕ'ТКА бүктеме қат (конвертсіз, бүктелiп жабыстырылған қат).

СЕКРЕ'ТНИЧАТЬ *несов.* құпияласу, күбірлесу, сыбырласу (жасырын істеу).

СЕКРЕ'ТНЫЙ, тен құпия, жасырын; **с. фонд** құпия қор; **секретно** *нар.*

СЕКСУАЛИ'ЗМ сексуализм (зауық қозушылық).

СЕКСУА'ЛЬНЫЙ: **сексуальное влечение** шағылысқа зауықтылық.

СЕ'КТА 1) секта (бір діннен бөлініп шыққан тарау); 2) *перен.* бөлініп шыққан топ, саяқ топ.

СЕКТА'НТ, *ж.* **сектантка** сектант (бір сектаны қолданушы).

СЕКТА'НТСТВО сектанттық (діннің негізгі жолынан тайып бөлектену).

СЕ'КТОР сектор; 1) шеңбердің бөлім арасы, алаңы; 2) мекеменің я уйымның бөлімі; 3) сала (мемлекет я шаруашылық жұмысының саласы); **социалистический с. народного хозяйства** халық шаруашылығының социалистік саласы; **с. кадров** кадр бөлімі (секторы).

СЕКУЛЯРИЗА'ЦИЯ секуляризация (діннен ажырату, діннен бөлу).

СЕКУ'НДА секунт (миноттың алпыстан бір бөлімі); **подождите секунду** кішкене кідіре тұрыңыз.

СЕКУНДА'НТ секундант, дуэль қалысы (дуэль басында болатын аралық кісі).

СЕКУ'НДНЫЙ *прил. к* **секунда**; **секундная стрелка** секунттік тіл.

СЕКУНДОМЕ'Р секундомер (мезгілді секуттеп көрсететін сағат).

СЕКЦИО'ННЫЙ *прил. к* **секция**; **секционное заседание** секция мәжілісі.

СЕ'КЦИЯ секция (ұйымның, жыйынның я съездің бөлім тараулары); **с. научных работников** ғылым қызметкерлерінің секциясы.

СЕЛЁДКА селедка (май шабақ); **копченая с.** ыстаған селедка.

СЕЛЕЗЁНКА көк бауыр, талақ.

СЕ'ЛЕЗЕНЬ *м.* үйрек (үйректің еркегі).

СЕЛЕКЦИОНЕ'Р селекцияшы (селекция маманы).

СЕЛЕКЦИО'ННЫЙ *прил. к* **селекция**; **селекционная станция** селекция станциясы.

СЕЛЕ'КЦИЯ селекция (өсімдік, мал тұқымдарын асылдандыру).

СЕЛЕ'Н селен (химиялық элемент).

СЕЛЕ'НИЕ ауыл, қыстақ.

СЕЛЕ'НИСТЫЙ (хим.) селенді.

СЕЛИ'ТРА (хим.) селитра (жер тыңайтуға және жарылғыш заттар істеуге жұмсалатын элемент).

СЕЛИ'ТЬ, лю *несов.* қоныстандыру, мекендеу, орналастыру.

СЕЛИ'ТЬСЯ мекендену, қоныстану, орналасу.

СЕЛО' ауыл, село; **ни к селу, ни к городу** ода емес, бұ да емес, түйеден түскендей *д. л.*

СЕЛЬВА'СЫ сельвасы (Оңтүстік Америкада сулы орман).

СЕЛЬДЕРЕ'Й сельдерей (жапырақтары, тамырлары тамақты сырбаздауға жұмсалатын бақша өсімдігі).

СЕЛЬДЬ *ж.* сельд (тұздаған теніз балығы); **как сельди в бочке** ыйық тірескен, ығы-жығы *д. м.*

СЕ'ЛЬСКИЙ ауылдық; **сельское хозяйство** ауыл шаруашылығы; **сельская местность** ауылдық жер.

СЕЛЬСКОХОЗЯ'ЙСТВЕННЫЙ *прил. к* с. х.; **с.-х. артель** ауыл шаруашылық артелі; **с.-х. рабочий** ауыл шаруашылық жұмыскері (жұмысшысы).

СЕЛЬСОВЕ'Т (**сельский совет**) сельсовет, ауылсовет.

СЕ'ЛЬТЕРСКИЙ: **сельтерская вода** сельтер су (сусын).

СЕЛЯ'НКА селянка (ет араласқан ақшылт қою көже, ақшылт қою балық көже).

СЕМА́НТИКА семантика: 1) сөз мәні, сөз мағнасы; 2) сөз мағнасының дамуын зерттейтін тіл ғылымының бөлімі.

СЕМАСИОЛО́ГИЯ семасиология (сөз мағнасының өзгерісін, құбылысын ескеретін тіл ғылымының бөлімі).

СЕМАФО́Р семафор (поездың жолы я ашық, я жабық екенін көрсететін сигнал).

СЕМГА семга (қызыл балық).

СЕМЕ́ЙНЫЙ бала-шағалы; **семейное положение** бала-шаға жайы; **семейные дела** бала-шаға (үй іші) жұмысы.

СЕМЕ́ЙСТВО 1) бала-шаға (қатын бала); 2) тұқым-тегі (хайуанаттардың).

СЕМЕНА́ *см.* **семя.**

СЕМЕННО́Й тұқымдық, ұрықтық (тұқымға, ұрыққа арналған).

СЕМЕННО́Й *прил. к* **семя; с. фонд** тұқым қоры; **с. картофель** тұқымдық картоп; **семенное хозяйство** тұқым өндіру шаруашылығы; **семенные железы** тұқымдық без.

СЕМЕНОДО́ЛЬНЫЙ ұрық, бүршікті.

СЕМЕРИ́К 1) жетілік өлшеу; 2) жеті ат жегу.

СЕМЕРИ́ЧНЫЙ *прил. к* **семерик; с. счет** жетілеп санау.

СЕМЕРКА жетілік, жетеу.

СЕ́МЕРО *числ.* жетеу.

СЕМЕ́СТР жоғарғы мектепте жарты оқу жылы.

СЕ́МЕЧКО 1) дәншік (уақ дән); 2) шемішке (шікілдеуік).

СЕМИВЕРСТНЫЙ жеті шақырымдық.

СЕМИДЕСЯТИЛЕ́ТНИЙ жетпіс жылдық, жетпіске келген.

СЕМИДЕСЯ́ТЫЙ жетпісінші.

СЕМИДНЕ́ВКА жетілік, жеті күндік.

СЕМИДНЕ́ВНЫЙ жеті күндік, бір жетілік.

СЕМИЛЕ́ТКА 1) жеті жастағы (бала); 2) жеті жылдық мектеп.

СЕМИЛЕ́ТНИЙ 1) жеті жылдық; 2) жеті жасар.

СЕМИНА́Р, семинарий семинар (сабақ талқылау).

СЕМИНАРИ́СТ семинарист (семинария оқушысы).

СЕМИНА́РИЯ семинария (бұрынғы Ресейде арнаулы орта дәрежелі оқу орны); **учительская с.** мұғалымдер семинариясы.

СЕМИСО́ТЫЙ *числ.* жеті жүзінші.

СЕМИСТРУ́ННЫЙ жеті ішекті (музыка құралы).

СЕМИТИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **семит; с. язык** семит тілі.

СЕМИТО́ЛОГ семитология маманы.

СЕМИТОЛО́ГИЯ семитология (семит тілдерін және мәдениетін зерттейтін ғылым).

СЕМИ́ТЫ *мн., ед.* **семит** семит халықтары (арабтар, ертедегі еврейлер т. б.).

СЕМИЧАСОВО́Й жеті сағаттық; **с. рабочий день** жеті сағаттық жұмыс күні.

СЕМЬЯ́ семья 1) бала-шаға, үй іші; 2) тектес тұқым (хайуанаттар).

СЕМЬЯНИ́Н бала-шағашыл, үй ішінің қамын жеуші.

СЕ́МЯ, мени, *мн.* семена, мян тұқым, ұрық (тұқымға арналған дән).

СЕНА́Т сенат (истор.) 1) патшалық Ресейде болған ең жоғарғы тергеу, әкімшілік мекемесі); 2) заң шығаратын жоғарғы палата (Францияда, Солтүстік Америка Штатында т. б.).

СЕНА́ТОР сенатор (сенатор мүшесі).

СЕН-БЕРНА́Р сенбернар (иттің бір тұқымы).

СЕ́НИ, ней *мн.* ауыз үй, ауыз там қосалқы бөлме.

СЕНИО́Р *см.* **сеньор.**

СЕННИ́К 1) шөп сарай; 2) ауыз үй.

СЕННО́Й *прил. к* **сено; с. базар** шөп базары.

СЕ́НО пішен, шөп.

СЕНОВА́Л пішендік сарай, пішен қора.

СЕНОКО́С пішен шабу (маусымы).

СЕНОКОСИ́ЛКА сенокосилка, шөп машина (шөп шабатын машина).

СЕНОКО́СНЫЙ: сенокосные угодия шабындық жер.

СЕНОКОШЕ́НИЕ пішен шабу.

СЕНОУБО́РКА пішен жыйнау.

СЕНОХРАНИ́ЛИЩЕ шөп сарайы.

СЕНСАЦИО́ННЫЙ таңғаларлық, таңқты; **сенсационное событие** таңқты оқыйға.

СЕНСА́ЦИЯ сенсация, таңқ

СЕНСУАЛИ́ЗМ сенсуализм, сезімшілдік (білімнің негізі сокыр сезім дейтін идеалистік ағым).

СЕНТЕ́НЦИЯ нақыл сөз, әсиет, ғағыз; **говорить сентенциями** әсиет йту.

СЕНТИМЕНТАЛИ́ЗМ сентиментализм (18 — 19-ғасырдағы әдеби ағым).

СЕНТИМЕНТА́ЛЬНЫЙ, лев сентименталдық.

СЕНТЯ́БРЬ *м.* сентябрь (тоғызыншы ай).

СЕНЬ *ж.* көленке, сая (қалқа).

СЕ́НЬО́Р и сеньёр 1) таксыр; 2) сеньор, мырза.

СЕПАРАТИ́ЗМ сепаратизм, бөлину, бөлінушілік, мүлде бөлініп шығуды көксеушілік.

СЕПАРА́ТОР (техн.) сепаратор: 1) бір нәрсені екінші нәрседен айыратын машина; 2) сүт машина.

СЕПАРА́ТНЫЙ бөлінген, белектелген; **сепаратное решение** бөліну тоқтамы.

СЕ́РА 1) күкірт; 2) булақ (құлақтың).

СЕРВИ́З сервиз (ыдыс комплектісі); **чайный с.** шай ыдыстарының комплектісі.

СЕРВИРОВА́ТЬ, ирую *сов. и несов.* тамаққа керекті ыдыстарды сайлау.

СЕРВИРО́ВКА (дастарқан даярлау, үстелге ыдыс-аяқ сайлау).

СЕРДЕ́ЧКО *уменьш., ласк.* жүрекше (кішкене жүрек).

СЕРДЕ́ЧНОСТЬ ақ пейілдік, шын жүректік.

СЕРДЕ́ЧНЫЙ, чен *прил. к* **сердце, сердечные болезни** жүрек ауруы; **с. друг** жан дос; **сердечно** *нар.*

СЕРДИ́ТЫЙ, дит ашулы, ашушаң, қаһарлы; **сердито** *нар.*

СЕРДИ́ТЬ, сержу *несов.* ашуландыру, ашуын келтіру.

СЕРДИ́ТЬСЯ ашулану, өкпелеу.

СЕ́РДЦЕ 1) жүрек; 2) *перен.* өзек; 3) көңіл.

СЕРДЦЕБИЕ́НИЕ жүрек соғуы.

СЕРДЦЕВИ́НА өзек.

СЕРЕБРЕ́НИЕ күмістеу, күміс қақтау, күміс жалату.

СЕРЕ́БРЕНИК күмісші (күміс ұстасы, зергер).

СЕРЕБРИ́СТЫЙ күмістей, күміс тәрізді.

СЕРЕБРИ́ТЬ, рю *несов.* күмістеу, күміс жалату.

СЕРЕБРИ́ТЬСЯ күмістей жарқырау, жалтырау.

СЕРЕБРО́ 1) күміс; 2) күміс ақша.

СЕРЕ́БРЯНЫЙ *прил. к* **серебро; серебряная монета** күміс ақша; **серебряные часы** күміс сағат.

СЕРЕДИ́НА арасы, ортасы; **в середине лета** жаздың ортасында, жаз шілдесі.

СЕРЕДИ́ННЫЙ *прил. к* **середина; серединное решение** екі жаққа бірдей келісім сөз; **серединное мнение** ымыраның пікір.

СЕРЕДКА ортасы, орталығы.

СЕРЕДНЯ́К, *ж.* **середнячка** орташа; **зажиточный с.** ауқатты, орташа (шаруа).

СЕРЕ́ЖКА кішкене сырға.

СЕРЕНА́ДА серенада (махаббат әні, күйі).

СЕРЕ́ТЬ *несов.* ақсұрлану.

СЕРЖА́НТ сержант (кіші командир).

СЕ́РИЯ серия (бір түстес заттар).

СЕРМЯ́ГА сермяга (дөрекі мауыт).

СЕ́РНА жайран.

СЕРНИ́СТЫЙ, сероватистый, серный күкіртті, күкірт араласқан; **сернистая кислота, сероватистая кислота** күкіртті кислота.

СЕРОВОДОРО́Д сероводород (шірік жұмыртқа иісті газ).

СЕРОГЛА́ЗЫЙ көк көзді.

СЕРОУГЛЕРО́Д сероуглерод (сасық иісті улы сұйық зат).

СЕРП орақ.

СЕРПАНТИ́Н[1] серпантин (әр түсті ұзын қағаз лента).

СЕРПАНТИ́Н[2] (минерал) серпентин.

СЕРПОВИ́ДНЫЙ орақ тәрізді, орақтай.

СЕРПОВИ́ЩЕ орақ сабы.

СЕРПЯ́НКА бөз тәрізді селдір мата.

СЕРТИФИКА́Т сертификат (финансы қарызы жөніндегі міндет).

СЕ́РЫЙ, сер 1) сұр, қоңыр; 2) *перен.* түссіз, кейіпсіз, сұрғылт; 3) *перен.* шикі, мәдениетсіз, дәрексіз; **серая погода** сұрғылт ауа райы; **с. хлеб** қара нан; **серо** *нар.*

СЕРЬГА́ сырға.

СЕРЬЁЗНЫЙ, зен: **с. вопрос** келелі мәселе; **серьёзные достижения** елеулі табыстар; **с. человек** ақылды, байымды адам; **серьёзно** *нар.*; **с. серьёзно вы говорите?** шын айтасыз ба? **серьёзно говорить** шын айту; **он серьёзно болен** оның ауруы қатты.

СЕ́ССИЯ сессия (оқтын-оқтын шақырылып тұратын жиын); **с. Верховного Совета СССР** ССРО Жоғарғы Советінің сессиясы.

СЕСТРА́ 1) апа, сіңлі, қарындас; 2) ауруды күтетін әйел; **медицинская с.** қамқоршы (ауру күтуші) әйел; **старшая с.** апа; **младшая с.** қарындас, сіңлі.

СЕСТЬ, **сяду** *сов.* 1) *см.* **садиться**; 2) отыру, орын тебу; **с. в вагон** вагонға отыру; **солнце село** күн батты.

СЕ́ТКА[1] 1) шілтер, тор; 2) шілтер сызық (кереге көз сызық).

СЕ́ТКА[2] күйіс малдың жұмыршағы.

СЕ́ТОВАТЬ, **сетую** *несов.* назалану, мұңаю, қайғыру.

СЕ́ТТЕР сеттер (аңшыл иттің бір тұқымы).

СЕ́ТЧАТЫЙ торлы, тор көзді.

СЕ́ТЬ *ж.* 1) ау, тор; **с. для ловли рыбы** балық ауы; 2) тұтқын орны, қамау.

СЕ́ЧА 1) қырғын, соғыс, қан төгіс; 2) орман жолы.

СЕЧЕ́НИЕ 1) қиып тастау, шабу, оймыштау (тасты); 2) кесілген жер.

СЕ́ЧКА 1) *см.* **сечь**; 2) кескіш құрал; 3) тураған шөп.

СЕЧЬ[1], **секу** *несов.* кесіп тастау, қыя шабу; **повинную голову меч не сечёт** құналы басты қылыш кеспейді.

СЕЧЬ[2] *ж.* (истор.) **Запорожская с.** (16 — 18 ғасырлардағы Украинада болған Запорожье қазақтары ұйымының аты).

СЕ́ЧЬСЯ 1) қиылу, кесілу; 2) шабылу, щабысу.

СЕ́ЯЛКА сеялка (тұқым шашатын машина).

СЕ́ЯНИЕ тұқым себу, тұқым шашу.

СЕ́ЯНКА сиенка ұны (таза еленген ұн).

СЕ́ЯТЕЛЬ *м.* тұқым себуші, тұқым шашушы.

СЕ́ЯТЬ, **сею** *несов.* 1) тұқым шашу, тұқым себу; 2) егін салу; 3) *перен.* тарату; **с. добро** жақсылықты жаю; **туча се́яла мелкий дождик** қара бұлт себелеп жауа бастады.

СЕ́ЯТЬСЯ шашылу, себілу (тұқым).

СЖА́ЛИТЬСЯ, **люсь** *сов.* аяу, жаны ашу.

СЖА́ТИЕ қысу, сығу, тығыздау.

СЖА́ТОСТЬ қысқалық, тарлық, тығыздық.

СЖА́ТЫЙ[1] **сжат** тар, қысқа; **с. срок** қысқа мерзім; **сжатое изложение** қысқа баяндау; **в сжатом виде** қысқа түрде.

СЖА́ТЫЙ[2] орылған (егін).

СЖА́ТЬ[1], **сожму** *сов.* 1) қысу, тығыздау, сығу; 2) *перен.* басу, жаншу; 3) *перен.* шағындау, кішірейту, ықшамдау.

СЖА́ТЬ[2], **сожну** *сов.* орып алу, ору.

СЖА́ТЬСЯ қысылу, сығылу, басылу, тарылу.

СЖЕ́ЧЬ, **сожгу** *сов.* жағып жіберу, жандыру, өртеп жіберу.

СЖЕ́ЧЬСЯ күйіп қалу, жанып кету.

СЖИВА́ТЬ *несов.* *см.* **сжить**.

СЖИВА́ТЬСЯ *см.* **сжиться**.

СЖИГА́НИЕ жағу, өртеу.

СЖИГА́ТЬ *несов.* жағу, өртеу.

СЖИГА́ТЬСЯ жағылу, өртену.

СЖИМА́ТЬ *несов.* қысу, тығыздау, сығу, сығымдау.

СЖИМА́ТЬСЯ қысылу, сығылу.

СЖИТЬ, **сживу** *сов.* қудалану, күн көрсетпеу.

СЖИ́ТЬСЯ 1) сіңісу, үйреншіктену; 2) *перен.* дағдылану, көндігу.

СЗА'ДИ *нар.* арттан, арт жағынан; **с. дома** үйдің артында, сыртында.

СЗЫВА'ТЬ *несов. см.* **созвать.**

СИА'МСКИЙ: сиамские близнецы егіз қозыдай (жақын, тату).

СИБАРИ'Т, *ж.* сибаритка сал сері (адам), сайраншыл, сауыққой.

СИБАРИ'ТНИЧАТЬ салдық ету, серілік ету, сауық қылу.

СИБИ'РСКИЙ *прил. к* **Сибирь: сибирская язва** жамандату (жылқы), топалаң (қой, қарасан сыйыр), кебенек (ешкі), ақшелек (түйе) түйнек (адам).

СИБИРЯ'К, *ж.* сибиря'чка сібірлік (адам).

СИ'ВКА *м.* и *ж.* бозат, ақбоз ат.

СИВУ'ХА 1) арақ (астықтан істелген күшсіз арақ); 2) спирт майы.

СИВУ'ШНЫЙ *прил. к* **сивуха, сивушное масло** арақ майы.

СИ'ВЫЙ боз (жылқы).

СИГ сиг (балықтың бір түрі).

СИГА'РА сигара (оралған темекі жапрағы).

СИГАРЕ'ТА сигарета (дайын шылым).

СИГАРЕ'ТКА *см.* **сигара.**

СИГНА'Л сигнал (ишара белгісі); **световой с.** жарық сигналы.

СИГНАЛИЗА'ТОР сигнализатор (ишарат аспабы)

СИГНАЛИЗА'ЦИЯ сигнализация ишара көрсету, белгі беру.

СИГНАЛИЗИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* 1) сигнал беру, белгі беру; 2) білдіру.

СИГНА'ЛЬНЫЙ *прил. к* **сигнал; с. огонь** белгі беруші жарық; **сигнальная будка** белгі беретін күрке; **с. экземпляр книги** кітаптың сигнал данасы (ең бірінші басылып шыққан).

СИГНАТУ'РА сигнатура: 1) дәріні қалай ішу туралы жазу; 2) кітаптың әрбір баспа табағының бірінші және үшінші беттеріне қойылатын цифр белгісі.

СИДЕ'ЛКА ауру бағушы (аурудың басында отырушы).

СИДЕ'НИЕ отырыс.

СИДЕ'ТЬ, сижу *несов.* 1) отыру; 2) болу; 3). жату.

СИДЕ'ТЬСЯ отырып қалу, отыра беру.

СИДР сидр (алмадан істелген қызыл арақ).

СИ'ЖИВАТЬ *несов.* (*наст. не употр.*) отыра беру, отырып қалу.

СИ'ЗЫЙ, сиз көкшіл сур; **с. голубь** көк кептер.

СИ'ЛА күш, қуат; **вооруженная сила** қуралды күш; **воздушные силы** ауа флот күші; **брать силой** күшпен алу; **это не под силу** бұған күш келмейді; **пускать в ход силу** күш жумсау.

СИЛА'Ч, *ж.* **силачка** күшті, балуан.

СИЛИКА'Т (хим.) силикат (кремнезем қосылған минералдың жалпы аты).

СИЛИКА'ТНЫЙ: силикатная промышленность силикат өнеркәсібі.

СИ'ЛИТЬСЯ, люсь *несов.* күшену, тырысу.

СИЛЛАБИ'ЧЕСКИЙ силлабикалық, б ындық; **силлабическое стихосложение** силлабикалық өлең құрылысы; **силлабическое письмо** буын жазуы.

СИЛЛОГИ'ЗМ силлогизм (формашыл логикада екі ойдан бөлек үшінші бір ой тудыру).

СИЛОВО'Й күш беретін; **силовая станция** күш беретін станция.

СИ'ЛОЙ и **силою** *нар.* күшпен, еріксіз.

СИЛО'К, лка тўзақ, дўзақ.

СИЛОМЕ'Р күш өлшегіш (аспап).

СИ'ЛОС силос (сүрленген жем); **силосная яма** шөп сүрлейтін шўқыр.

СИЛОСОВА'ТЬ, сую *сов.* шөп сүрлеу.

СИЛУЭ'Т силуэт (нәрсенің, адамның сурет пышыны); *перен.* бірдеменің өзі емес, бейнесі, кескіні.

СИ'ЛЬНЫЙ, лен 1) күшті, қуатты; 2) білгір, талантты; 3) өте үлкен; **сильно** *нар.*; **сильно действующий яд** күшті у.

СИЛЬФИ'ДА 1) талдырмаш сўлу (әйел); 2) (зоолог.) қоңыз.

СИМБИО'З (биол.) симбиоз (екі, я бірнеше тәннің бірігіп тіршілік етуі).

СИ'МВОЛ символ, белгі, бейне.

СИМВОЛИЗА'ЦИЯ *см.* **символизировать.**

СИМВОЛИЗИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* белгімен білдіру, білдіру, символмен суреттеу.

СИМВОЛИ'ЗМ символизм (19-ғасырдың аяғында, 20-ғасырдың басындағы әдебиетте, искусствода болған үмітсіздік және реакциялық кейіптерге берілген буржуазиялық ағым).

СИМВО'ЛИКА символика (бейне мәні).

СИМВОЛИ'СТ символист (символизм жолын қолдаушы).

СИМВОЛИ'ЧЕСКИЙ символды, бейне мәнді; **символическое выражение** пернелі көрініс.

СИММЕТРИ'ЧНЫЙ келісімді, сәйкесті, симметриялы; **симметричное расположение колонн** колондардың тепе-тең сәйкес келуі.

СИММЕ'ТРИЯ семметрия, пышын сәйкестігі, келісімділігі.

СИМПАТИЗИ'РОВАТЬ, рую *несов.* көңіл ауу, сүю, ұнату.

СИМПАТИ'ЧНЫЙ, чен сүйкімді, тым тәуір; **симпатично** *нар.*

СИМПА'ТИЯ симпатия, сүйкімділік.

СИМПТО'М симптом (ауру белгісі).

СИМУЛИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* сылтауратy, сылтау іздеу, сылтау қылу.

СИМУЛЯ'НТ, *ж.* **симулянтка** симулянт, сылтаушыл, аяңкес.

СИМУЛЯ'ЦИЯ симуляция, аяңкестік, жұмыс безер (жұмыстан бұлтару).

СИМФОНИ'ЧЕСКИЙ симфоникалық; **с. оркестр** симфония оркестрі.

СИМФО'НИЯ симфония (оркестр үшін жазылған үлкен музыкалық шығарма); **с. цветов** өң (түс) үйлесімі.

СИНАГО'ГА синагога (еврейлердің мешіті).

СИНГАРМОНИ'ЗМ (лингв.) сингармонизм, үндестік заңы.

СИНДИКАЛИ'ЗМ синдикализм (жұмысшылар қозғалысында болған ұсақ буржуазиялық ағым).

СИНДИКАЛИ'СТ синдикалист (синдикализм жолын қолдаушы).

СИНДИКА'Т синдикат (капиталист мемлекеттерінде біркелкі өндіріс иелерінің басым болу үшін бірлесуі).

СИНЕВА' 1) көк нұр (аспан көгі); 2) дененің көгерген жері.

СИНЕВА'ТЫЙ көкшіл, көгілдір, көгілдірленген.

СИНЕ'КДОХА (лит.) синекдоха 1) жалпы атаудың орнына жалқы атауды қолдану; 2) мал-тұяқ, бас.

СИНЕКУ'РА синекура (еңбегі аз, пайдасы көп мансап).

СИНЕ'ТЬ *несов.* 1) бұлдырап, көгерін көрінү; 2) көгеру.

СИ'НИЙ, көк; **синенький** *уменьш. и ласк.*

СИНИ'ЛЬНЫЙ көгерткіш; **синильная кислота** көгерткіш кислота.

СИНИ'ТЬ, ню *несов.* 1) көгерту 2) нілдеу, нілге салу.

СИНИ'ЦА сары шымшық; **не сули журавля в небе, а дай синицу в руки** аспандағы тырнадан, жердегі сар шымшық артық (қашпаған қашардың уызына қарату).

СИНО'Д синод (патшалық Ресей дін жұмысын билеген бас мекеме).

СИНОДА'ЛЬНЫЙ *прил. к* **синод**: **синодальное здание** синод үйі.

СИНО'ЛОГ синолог (қытай тіл, әдебиет, мәдениетін зерттеуші маман)

СИНОЛО'ГИЯ синология (қытай мәдениеті туралы ғылым).

СИНО'НИМ синоним, мәндес (түлгасы басқа, мағнасы бір сөздер).

СИНОНИМИ'ЧЕСКИЙ *прил. к* **синоним**; **синонимическое слово** мәндес сөздер.

СИ'НТАКСИС синтаксис, сөйлем жүйесі (грамматиканың тарауы).

СИНТАКСИ'ЧЕСКИЙ *прил. к* **синтаксис**.

СИ'НТЕЗ синтез, жыйынтықтау.

СИНТЕТИ'ЧЕСКИЙ: **с. каучук** жасанды резина (каучук).

СИ'НУС (тригон.) синус (тригонометриялық бұрыш функциясы).

СИНХРОНИ'ЧЕСКИЙ: **синхронические таблицы** мезгілдес оқыйғалардың кестесі.

СИНХРОНИ'ЗМ синхронизм, оқыйға мезгілдестігі (уақыйғалардың мезгілдес болуы).

СИНЬ, *ж.* 1) көк, көгілдір; 2) көк бояу; **медная с.** көкшіл жез рудасы

СИ'НЬКА 1) көк ніл; 2) көк қағаз

СИНЬО'Р, *ж.* **синьора** синьор (италия тілінде — мырза, тақсыр).

СИНЯ'К көгерген дақ (ұрудан); **избить до синяков** көк ала қойдай қылып сабау.

СИОНИ'ЗМ сионизм (еврейлердің арасында тап қайшылығы жоқ дейтін, бөлек еврей мемлекетін құру ке-

рек дейтін ұлтшыл буржуазияшыл реакциялық ағым).

СИ'ПЛЫЙ қырылдақ, қырылдауық; *с.* голос қырылдақ дауыс; **сипло** *нар.*

СИПОВА'ТЫЙ, ват қарлыққан, қырылдаңқыраған.

СИРЕ'НА сирена, дабыл қағу, дыбыс беру.

СИРЕ'НЕВЫЙ сирень түсті.

СИРЕ'НЬ *ж.* сирень (қош иісті, көк гүл).

СИ'РИН жапалақ (құс).

СИ'РИУС (астрон.) сириус (жұлдыз).

СИРО'П сироп (қант қосқан жеміс сірнесі).

СИРОТА' *м.* и *ж.* жетім.

СИРОТЕ'ТЬ *несов.* 1) жетім қалу; 2) *перен.* жақынынан я жан досынан айрылу.

СИРОТИ'ТЬ, рочу *несов.* жетім қалдыру.

СИРО'ТСКИЙ *прил. к* **сирота; сиротская доля** жетімнің көрген күні.

СИРО'ТСТВО 1) жетімдік; 2) *перен.* жалғыздық, иесіздік.

СИСТЕ'МА система, жүйе; **метрическая с.** метр өлшеуіштері; **нервная с.** нерв жүйесі; **речная с.** өзен салалары.

СИСТЕМАТИЗА'ЦИЯ *см.* **систематизировать.**

СИСТЕМАТИЗИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* ситсемалау, жүйелеу, тәртіпке келтіру.

СИСТЕМАТИЗИ'РОВАТЬСЯ жүйелену.

СИСТЕМА'ТИКА систематика, жүйелеу, таптастыру; **с. растений** өсімдіктерді жіктеу.

СИСТЕМАТИ'ЧЕСКИЙ үдайы, үзбей, үздіксіз, әрдайым; **систематически** *нар.*

СИ'ТЕЦ, тца шыт, сиса.

СИ'ТНИК *см.* **ситный.**

СИ'ТНЫЙ 1) еленген ұн; 2) еленген ұннан пісірілген нан; **с. хлеб** ақ нан.

СИ'ТО елек, елеуіш, елкезер.

СИТРО' *нескл. ср.* ситро (сусын).

СИТУА'ЦИЯ ситуация, ахуал, ерекше хәл; **сложная с.** қыйын хәл.

СИ'ТЦЕВЫЙ *прил.* **к. ситец; ситцевая рубашка** ситса шыт көйлек; **ситцевая фабрика** ситса фабрикасы

СИ'ФИЛИС сифилис, мерез, құлғана.

СИФИЛИ'ТИК мерез адам, құлғана адам.

СИФО'Н (техн.) сифон, түтік (бір ыдыстан екінші ыдысқа сұйық затты құятын имек түтік).

СИЯ'НИЕ жарқырау, нұрлану.

СИЯ'ТЬ, яю *несов.* 1) жарқырау, нұрлану, жылтырау; 2) *перен.* жайдарылану, күлімдеу; **с. от радости** қуанышы қойнына сыймай, мәз болу.

СКАБРЁЗНЫЙ, зен ұяты жоқ. ұятсыз, әдепсіз.

СКАЗА'НИЕ аңыз, ертегі.

СКАЗА'ТЬ, скажу *сов.* айту, әңгімелеу.

СКАЗА'ТЬСЯ айтылу, баяндалу; біліну, көріну.

СКАЗИ'ТЕЛЬ, *ж.* **сказительница** (обл. этногр.) ертекші, жырау.

СКА'ЗКА ертегі, ертек; **рассказывать сказки** ертегі айту; **детские сказки** балалар ертегісі.

СКА'ЗОЧНИК, *ж.* **сказочница** ертекші.

СКА'ЗОЧНЫЙ *прил. к* **сказка; с. сюжет** ертегі оқиға; **с. богатырь** ертегі батыр; **сказочное богатство** шексіз байлық.

СКАЗУ'ЕМОЕ, его *ср.* баяндауыш.

СКА'ЗЫВАТЬ *несов.* айта беру. сөйлей беру.

СКА'ЗЫВАТЬСЯ біліну, көріну; **сказывается его начитанность** көп оқып, көп білетіндігі көрініп тұр.

СКАКА'ЛКА секіргіш (ойыншық).

СКАКА'ТЬ, скачу *несов.* 1) секіру; 2) шабу (ат).

СКАКНУ'ТЬ, ну *сов.* шауып кету, секіріп кету.

СКАКОВО'Й шапқыш, жүйрік, бәйге аты; **скаковая лошадь** бәйгі аты.

СКАКУ'Н 1) жүйрік ат; 2) (зоол.) қоңыздың бір түрі; 3) шегіртке.

СКАЛА' шың, құз.

СКАЛИ'СТЫЙ, скалист жартасты. шыңды, құз (жер).

СКА'ЛИТЬ, лю *несов.* **с. зубы** тісін ақсыйту, аузын ыржыйту; *перен.* ыржыйып күлу.

СКА́ЛКА 1) оқтау; 2) адарғы.

СКА́ЛЫВАТЬ *несов. см.* **сколоть.**

СКА́ЛЬПЕЛЬ *м.* (мед.) скальпель (операция жасайтын пышақ).

СКАМЕ́ЙКА скамейка (ұзынша орындық).

СКАМЬЯ́ *см.* **скамейка; с. подсудимых** соттылардың орыны.

СКАНДА́Л жанжал.

СКАНДА́ЛИТЬ, лю *несов.* жанжал шығару.

СКАНДА́ЛИТЬСЯ жанжалдасу.

СКАНДА́ЛЬНЫЙ, лен жанжалды, бәлелі, жанжалшыл; **скандально** *нар.*

СКАНДИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* мәнерлеп оқу (өленді).

СКА́ПЛИВАТЬ *несов.* жыйнай беру, жыйнастыра беру.

СКА́ПЛИВАТЬСЯ жыйнала беру.

СКА́ПЫВАТЬ *несов.* қазып қопару, қоларын тегістеу.

СКАРБ үй дүниесі, мүлкі (ыдыс, аяқ, жіп-шу, т. б.).

СКА́РЕД (простореч.) сараң, шық бермес, көзі тоймас.

СКАРЛАТИ́НА скарлатина, тамақ ауруы.

СКАРЛАТИНО́ЗНЫЙ *прил. к* **скарлатина; с. ребенок** скарлатинамен ауырған бала.

СКА́РМЛИВАТЬ *несов. см.* **скормить.**

СКАТ[1] ылдый, құлама, еңкіш.

СКАТ[2] дөңгелек.

СКАТ[3] теңіз балығы (жыртқыш).

СКАТА́ТЬ *сов.* басу (киізді,; шыйыршықтау.

СКА́ТЕРТЬ *ж.* дастарқан; **скатертью дорога** қарақ өшсін, кеткеніңнен келме.

СКАТИ́ТЬ, скачу *сов.* домалату, домалатып жіберу.

СКАТИ́ТЬСЯ *сов.,* **скатываться** *несов.* домалап кету; **битый враг начал скатываться назад** дұшпан таяқ жеп (жеңіліп) кейін ығыса бастады.

СКА́ТЫВАТЬ *несов. см.* **скатать.**

СКАФА́НДР скафандр (су астына киіп түсетін костюм).

СКА́ЧКА жарыс, бәйге; **участвовать в скачках** бәйгіге ат қосу, қатнасу.

СКАЧО́К, чка қарғу, секіру, аттау.

СКА́ШИВАТЬ[1] *несов.* 1) шауып бітіру (шөп); 2) *перен.* жусату, қырып салу; **с. артиллерийским огнем** артиллерия оғымен жусату.

СКА́ШИВАТЬ[2] *несов.* қыйсайту, жантайту, қыңрайту.

СКА́ШИВАТЬСЯ[1] 1) шабылып бітуі; 2) *перен.* жойылу, қырылу.

СКА́ШИВАТЬСЯ[2] қыйсаю, жантаю, қыңраю, теріс қарау.

СКА́ШИВАТЬ *несов.* кеміту, шегеру.

СКА́ЩИВАТЬСЯ кемітілу, шегерілу.

СКВА́ЖИНА жер тесік, сандау; буровая с. бұрғы машинамен қазылған жер тесігі.

СКВА́СИТЬ, сквашу *сов.* ашыту.

СКВА́СИТЬСЯ ашу, ашып кету, (мыс. сүт).

СКВА́ШИВАТЬ *несов. см.* **сквасить.**

СКВА́ШИВАТЬСЯ ашытылу, ашу.

СКВЕР сквер, ағашты алаң.

СКВЕ́РНЫЙ, рен жаман, нашар; **скверная погода** кейіпсіз күн ырайы; **скверно** *нар.* жаман, нашар.

СКВИТА́ТЬ *сов.* есептесіп бітісу, өтеу (борыш); **с. обиду** өшін алу.

СКВИТА́ТЬСЯ өтесу (бересісін).

СКВИ́ТЫВАТЬ *несов. см.* **сквитать.**

СКВИ́ТЫВАТЬСЯ *см.* **сквитаться.**

СКВОЗИ́ТЬ, сквожу *несов.* жел өту, аяз өту; жел соғып тұру; **через щели сквозит свет** тесіктен жарық түсіп тұр; *перен.* сезілу, білінү.

СКВОЗНО́Й: сквозная рана оқ тесіп өткен жара; **с. поезд** алмаспай өтетін поезд; **сквозная бригада** жалпай бригада (жұмыстың барлық тетігін қамтыйтын бригада).

СКВОЗНЯ́К үлеме жел.

СКВОЗЬ 1) *предлог:* **смотреть с. дверную щель** есіктің жарығынан қарау; 2) *нар.* **все с. видно** барлығы санлаудан көрініп тұр; *см.* **насквозь.**

СКВОРЕ́Ц, рца қараторғай.

СКВОРЕ́ЧНИК, скворечница қараторғай қапасы (ағаштың басына орнатқан).

СКВО́РКА қараторғайдың ұрғашысы.

СКЕЛЕ́Т 1) сүлдер, сүлде (дене сүйегі); 2) *перен.* қаңқа, сорап, із, ірге, негіз.

СКЕ́ПТИК скептик, шүбаланғыш, сенбейтін (адам).

СКЕПТИЦИ́ЗМ скептицизм (дүниедегі болмысты, шындықты тануға болмайды дейтін философиядағы идеалистік көзқарас).

СКЕПТИ́ЧЕСКИЙ, чен *прил. к* **скептицизм** шүбаланғыш; **скептически** *нар.*

СКИДА́ТЬ *сов.* (простореч.) 1) лақтырып үю; 2) үстінен сыпырып тастау.

СКИДА́ТЬ *несов.* (простореч.) шешу, шешіп тастау (киім).

СКИ́ДКА кеміту, түсіру, тастау; **этот товар продается со скидкой в 10 процентов** бұл тауар 10 процент кемітілген бағамен сатылады.

СКИ́ДЫВАТЬ *несов. см.* **скинуть.**

СКИ́НУТЬ, ну *сов.* 1) жұлып тастау; 2) шешіп тастау; 3) баға кеміту.

СКИ́ПЕТР скипетр: 1) патшаның асасы; 2) патша билігі, хан жарлығы.

СКИПЕ́ТЬСЯ, плюсь *сов.* қайнап қоюлану, үю.

СКИРД мая.

СКИРДО́ВАННЫЙ маяланған.

СКИРДОВА́ТЬ, дую *несов.* маялау, мая салу.

СКИСА́ТЬ *несов.* ашу, іру.

СКИСА́ТЬСЯ *несов.* үйып қалу, ашып кету (сүт).

СКИ́СНУТЬ *сов.* үю, ашу (сүт); **скисшее молоко** ашыған сүт.

СКИТА́ЛЕЦ, льца, *ж.* **скиталица** қаңғыбас, тентіреуші.

СКИТА́ЛЬЧЕСКИЙ тентіреген, қаңғыған.

СКИТА́ЛЬЧЕСТВО тентіреушілік, қаңғыбастанушылық.

СКИТА́НИЕ қаңғу, тентіреу, кезу.

СКИТА́ТЬСЯ *несов.* қаңғыру, кезу.

СКИ́ФЫ *мн., ед.* **скиф** скифы (ертедегі көшпелі ел).

СКЛАД склад, қойма, амбар.

СКЛА́ДКА қатпар, қыртыс; әжім.

СКЛАДНО́Й бүктемелі; **с. ножик** шаппа.

СКЛА́ДНЫЙ, ден жарасымды, сымбатты; **складно** *нар.*

СКЛА́ДОЧНЫЙ: складочное помещение қойма үйі.

СКЛА́ДЧАТЫЙ қатпарлы, қатпарланған, қатпар-қатпар; **складчатые горные цепи** таулардың қатпар-қатпар жоталары.

СКЛАДЧИ́НА деңгенелесу, сернелесу, ортадан ақша шығару.

СКЛА́ДЫВАТЬ *несов.* 1) жыйнау, үю; 2) қосып жыйнау, құрастыру, бүктеу.

СКЛА́ДЫВАТЬСЯ *см.* **сложиться.**

СКЛЕВА́ТЬ, люю *сов.* 1) шоқу, шұқып тастау; 2) қауып алу (балық).

СКЛЕ́ВЫВАТЬ *несов. см.* **склевать.**

СКЛЕ́ИВАНИЕ желімдеу.

СКЛЕ́ИВАТЬ *несов. см.* **склеить.**

СКЛЕ́ИТЬ, ею *сов.* 1) желімдеу; 2) *перен.* жөндеу, құрастыру.

СКЛЕИ́ТЬСЯ жабысып қалу.

СКЛЕ́ЙКА желімдеу ісі.

СКЛЕП лахыт (көрдің астынан кеулеп қазылған қуыс).

СКЛЕПА́ТЬ *сов.* көмкеру.

СКЛЕ́ПКА көмкеру.

СКЛЕ́ПЫВАТЬ *несов. см.* **склепать.**

СКЛЕРО́З (мед.) склероз (ауырудың бір түрі).

СКЛЕРО́ЗНЫЙ *прил. к* **склероз** склерозбен ауырған.

СКЛЕРО́ТИК склерозбен ауырған (адам).

СКЛО́КА бақастық, ерегісу, керілдесу, қырын қарасу.

СКЛОН жанбауыр, баурай, бетке; ◆ **на склоне лет** жасы асқан, қартайған кезде.

СКЛОНЕ́НИЕ 1) септеу; 2) иілу, майысу.

СКЛОНИ́ТЬ, ню *сов.* еңкейту, иілту, көндіру, қыйсайту; **я с трудом склонил его** мен оны әрең көндірдім.

СКЛОНИ́ТЬСЯ еңкею, иілу, көну.

СКЛО́ННОСТЬ бейімділік, қабілеттік, зеректік.

СКЛО́ННЫЙ, нен бейімді, қабілетті, зерек.

СКЛОНЯ́ЕМОСТЬ (грам.) септелетіндік.

СКЛОНЯ́ЕМЫЙ септелетін.

СКЛОНЯ́ТЬ *несов.* 1) ию, бүгу, еңкейту, көндіру; 2) (грам.) септеу.

СКЛОНЯ́ТЬСЯ 1) (грам.) септелу; 2) көну.

СКЛО́ЧНИК, *ж.* **склочница** бақасшыл, өсекшіл, бүлдіргіш.

СКЛО́ЧНИЧАТЬ *несов.* өсектесу, бақтастасу, араздасу.

СКЛО́ЧНЫЙ бақасшыл, өсекшіл.

СКЛЯ́НКА 1) шыны сауыт; 2) құм сағат.

СКОБА́ 1) түтқа, түтқа темір; 2) жақша, қоршау (жазу).

СКО́БЕЛЬ *м.* қайқы пышақ, бүкір пышақ (екі жағында сабы бар).

СКО́БКА 1) түтқа темір; 2) жақша, қоршау.

СКОБЛИ́ТЬ, лю *несов.* қыру, қырмалау, тырнау, жону.

СКОБЯНО́Й темір бұйымдар.

СКОВА́ТЬ, скую *сов.* кісендеу, құрсаулау, тежеу, темірді ұстастыру, біріктіру.

СКОВОРОДА́ таба, тапа, көмбеш қазан.

СКОВОРО́ДКА кішкене таба, кішкене көмбеш қазан.

СКОВОРО́ДНИК көмбеш қалақ (көмбешті алып салатын қалақша).

СКО́ВЫВАТЬ *несов. см.* сковать.

СКОЛА́ЧИВАТЬ *несов. см.* сколотить.

СКОЛА́ЧИВАТЬСЯ *см.* сколотиться.

СКО́ЛОК, лка 1) жаңқа, сынық (омырылып ұшып түскен сынық); 2) инемен шанышқылап түсірген кесте.

СКОЛОТИ́ТЬ, лочу *сов.* 1) қыюластыру, шегендеу, шоғырлау; 2) айналасына жыйнау.

СКОЛОТИ́ТЬСЯ 1) қыюласу, қыйысу, жымдасу; 2) *перен.* тірнектеліп жыйналу.

СКОЛО́ТЬ, лю *сов.* отын жару, мұз ою, қант шағу; 2) түйреу, шаншу, қадау.

СКОЛО́ТЬСЯ 1) жарылу, омырылу, ойылу, шағылу; 2) түйрелу, қадалу, шаншылу.

СКОЛЬЗИ́ТЬ, льжу *несов.* 1) таю, сырғу, тайғанау; 2) қалқып ағу; 3) *перен.* зымырап кету.

СКО́ЛЬЗКИЙ, зок 1) тайғақ, тайғанақ, жылтыр (мұз); 2) *перен.* тұрақсыз, ойнама, айныма; **скользко** *нар.*

СКОЛЬЗНУ́ТЬ *сов. см.* скользить

СКОЛЬЗЯ́ЩИЙ 1) тайғанақ, тайғақ, сырғыма; 2) *перен.* тұрақсыз, толқымалы, айнымалы, аумалы-төкпелі.

СКО́ЛЬКО *нар.* 1) қанша, неше. 2) қалай да, қаншалықты; **с. душе угодно** жаныңа не керек болса; **с. лет, с. зим не видались** көрмегелі көп айдың жүзі болды.

СКО́ЛЬКО-НИБУ́ДЬ *нар.* қанша болса да, біраз, шамалы; **дайте с.. нибудь денег** қанша болса да ақша бере тұршы.

СКОМА́НДОВАТЬ, дую *сов.* команда беру, бұйыру.

СКОМБИНИ́РОВАТЬ, рую *сов.* құрастыру, құрау, сабақтастыру, ұластыру.

СКО́МКАТЬ *сов.* 1) **бүктеу,** домалақтау, жұмарлау; 2) *перен.* **ұмар-жұмар қылу.**

СКОМОРО́Х скоморох, күлдіргі (адам); *перен.* ұшқалақ, жеңіл мінез

СКОМОРО́ШНИЧАТЬ *несов.* мас қарапаздану, қулану.

СКОМПОНОВА́ТЬ, ную *сов.* жасау, құрастыру.

СКОМПРОМЕТИ́РОВАТЬ, рую *сов. см.* компрометировать.

СКОНФУ́ЗИТЬ, фужу *сов.* ұялту, ұятқа қалдыру, ұялтып қызарту

СКОНФУ́ЗИТЬСЯ ұялу, ұятқа қалу, ұялып қызару.

СКОНЦЕНТРИ́РОВАТЬ, рую *сов.* 1) шоғырлау, шоғырландыру, жыйнастыру; 2) *перен.* назарын аудару.

СКОНЦЕНТРИ́РОВАТЬСЯ 1) шоғырлану, жыйылу; 2) *перен.* назар аударылу.

СКОНЧА́ТЬСЯ *сов.* өлу, қайтыс болу, дүниеден қайту.

СКОП ую жыйынды, үйінді.

СКОПА́ТЬ *сов. см.* скапывать.

СКОПЕ́Ц, пца піштірілген, бели жоқ (адам).

СКОПИДО́М дүниекөр, көзі тоймайтын сараң.

СКОПИ́РОВАТЬ, рую *сов.* көшіріп алу, қотарып алу.

СКОПИ́ТЬ, плю *несов.* 1) жыйнау, тірнектеп жию; 2) кестіру, тарттыру.

СКОПИ́ТЬСЯ 1) жыйналу, үймелеу; 2) кестірілу, тарттырылу.

СКО́ПИЩЕ үймелеген, тобыр, опыр-топыр.

СКОПЛЕ́НИЕ үймелеу, топырлау, құжнау, бықынап топырлау.

СКОПЛЯ́ТЬ *несов. см.* **скопить.**

СКОПЛЯ́ТЬСЯ *см.* **скопиться** (1-е знач.).

СКОПНИ́ТЬ, ню *сов.* көпенелеу, көпене салу, шөмелелеу, шөмеле салу.

СКО́ПОМ *нар.* лап қоя, жабыла, лап бере.

СКОРБЕ́ТЬ, блю *несов.* қайғыру, ренжу, күйіну.

СКО́РБНЫЙ, бен қайғылы, хасретті, қаралы; **скорбно** *нар.*

СКОРБЬ *ж.* қайғы, мұң, хасірет, күйініш.

СКОРБЯ́ЩИЙ *см.* **скорбный.**

СКОРЕ́Е *ср. ст.* 1) тез, тезірек; 2) *нар.* онан да; 3) өте, тіпті; **с. от дам старикам, чем тебе** саған бергенше шалдарға берем; **он скорей напоминал свою мать** басқадан көрі ол шешесіне ұсайды.

СКОРЛУПА́ қабық (жұмыртқаның қабығы); **снимать скорлупу** қабығын аршу.

СКОРНЯ́ЖНИЧАТЬ *несов.* ішік істеу, тон істеу.

СКОРНЯ́ЖНЫЙ: скорняжное дело тері істеу өнері.

СКОРНЯ́К тері киім шеберi.

СКО́РО *нар.* 1) тез, жылдам, шапшаң; 2) жақын арада, кешікпей.

СКОРОБИ́ТЬ, блю *сов.* 1) қыйсайту, қажыту; 2) қынырайту, теріс қарату.

СКОРОБИ́ТЬСЯ қыйсаю, қажу, теріс қарау, қыңыраю.

СКОРОГОВО́РКА жаңылтпаш (сөз).

СКО́РОПИСЬ *ж.* тез жазу;

СКОРОПОСТИ́ЖНЫЙ, жен кенет, қапыл; **с. смерть** кенет өлім; **скоропостижно** *нар.*

СКОРОСПЕ́ЛЫЙ, спел 1) жылдам пісетін; 2) *перен.* асығыс өскен, тез жетілген, шала піскен.

СКО́РОСТЬ 1) жылдамдық, шапшаңдық; 2) **развивать с. машины** машинаның жүрісін шапшаңдату; **большая с.** аса жылдамдық; **малая с.** баяулық.

СКОРОТЕ́ЧНЫЙ тез өткіш, тез аққыш, ақпа, өткінші; **скоротечная чахотка** тез өлтіретін құрт ауру.

СКОРОХО́Д жүрдек, жүргіш, жүрімпаз; **сапоги скороходы** «желаяк етік» (ертегідегі).

СКОРПИО́Н шаян, сар шаян.

СКО́РЧИТЬ, чу *сов.* тырыстыру, жыйырылту, құрыстыру.

СКО́РЧИТЬСЯ тырысып қалу, жыйырылып қалу.

СКО́РЫЙ, скор тез, тез жүретін шапшаң, жылдам; **с. поезд** жүрдек поезд; ✦ **на скорую руку** ат үсті асығыста; **скоро** *нар.*, **скорее** *ср. ст.*

СКОСИ́ТЬ, кошу *сов.* 1) шауып алу (шөпті); 2) қынрайту, қыйсайту. 3) *перен.* теріс қарау.

СКОСТИ́ТЬ, скощу *сов.* шегеру, кеміту; **с. долг** бересін кеміту; **с. цену** бағасын кеміту.

СКОТ қара мал; **крупный рогатый с.** ірі қара мал, сиыр; **мелкий с.** уақ мал; **молочный с.** сауын мал. **племенной с.** асыл тұқымды мал.

СКОТИ́НА 1) мал (қара мал); 2) *перен.* хайуан, өгіз.

СКО́ТНИК, *ж.* **скотница, малшы**

СКО́ТНЫЙ *прил. к* **скот; скотный двор** мал қора.

СКОТОБО́ЙНЯ құшхана, бойня (мал соятын жер).

СКОТОВО́Д мал өсіруші.

СКОТОВО́ДСТВО мал шаруашылығы, мал кәсібі.

СКОТОВО́ДЧЕСКИЙ *прил. к* **скотоводство; с. район** мал шаруашылық ауданы.

СКО́ТСКИЙ *прил. к* **скот; скотское мясо** сиыр еті.

СКРА́ДЫВАТЬ *несов. см.* **скрасть**

СКРА́ДЫВАТЬСЯ жасырыну, ұрлану, жымқыру.

СКРА́СИТЬ, скрашу *сов.* өңдеу, ажарлау, жуып-шаю (кемшілікті).

СКРАСТЬ, скраду *сов.* 1) ұрлау, ұрлап әкету; 2) *перен.* жымқыру, жасыру.

СКРА́ШИВАТЬ *несов. см.* **скрасить.**

СКРЕБНИ́ЦА 1) ат тарақ; 2) тырнауыш.

СКРЕБО́К, бка қырғыш.

СКРЕ́ЖЕТ шықырлау, сықыр, қышыр.

СКРЕЖЕТА́ТЬ, жещу *несов.* тіс қышырлату, тісін қайрау.

СКРЕ́ПА 1) бекемдеу, ұштастырып, қыйыстырып бекемдеу; 2) бекемдегіш, ұштастырып ұстайтын зат, тетік.

СКРЕПИ́ТЬ, плю *сов.* бекіту, қыстыру.

СКРЕПИ́ТЬСЯ ныгаю, беркітілу, қықталу.

СКРЕ́ПКА: с. для бумаг қағаз түйрегіш.

СКРЕПЛЕ́НИЕ бекіту, байланыстыру, шегендеу.

СКРЕПЛЯ́ТЬ *несов. см.* скрепить.

СКРЕСТИ́, скребу *несов.* қыру, қырнау, қырып тазарту.

СКРЕСТИ́ТЬ, скрещу *сов.* айқастыру; **с. руки** қол қусыру.

СКРЕСТИ́ТЬСЯ 1) айқасып жату; 2) *перен.* (зоол.) будандану, будандастыру.

СКРЕЩЕ́НИЕ 1) айқастыру, айқасу; 2) *перен.* будандану; **с. дорог** жолдың түйісі.

СКРЕ́ЩИВАНИЕ 1) айқастыру, айқасу; 2) (зоол.) будандасу, будандастырылу; **с. пород** тұқым будандастыру.

СКРЕ́ЩИВАТЬ *несов. см.* скрестить.

СКРЕ́ЩИВАТЬСЯ *см.* скреститься.

СКРИВИ́ТЬ, влю *сов.* қыйсайту, майыстыру, қыйсайтып жіберу.

СКРИВИ́ТЬСЯ қыйсаю, қыйсайып кету.

СКРИЖА́ЛЬ *ж.* 1) есте сақталған тарихи орын; 2) тетік, негіз.

СКРИП сықыр, сықырлаған (дыбыс).

СКРИПА́Ч, *ж.* **скрипачка** скрипкашы (скрипка тартушы).

СКРИПЕ́НИЕ сықырлату, қышыр (дыбыс).

СКРИПЕ́ТЬ, плю *несов.* сықырлау.

СКРИПИ́ЧНЫЙ *прил. к* **скрипка; с. мастер** скрипка шебері.

СКРИ́ПКА скрипка (музыка аспабы).

СКРИ́ПНУТЬ *сов.* сықыр ету.

СКРИПУ́ЧИЙ сықырлауық, сықырлағыш, сықырлаған.

СКРОИ́ТЬ, ою *сов.* пішу (киімді).

СКРО́МНИЧАТЬ *несов.* әдеп сақтау, ізгет қылу, иба қылу.

СКРО́МНЫЙ, мен 1) кіші пейіл, әдепті, сыпайы, қарапайым; 2) *перен.* азынаулақ; **с. заработок** азынаулақ жалақы; **скромно** *нар.*

СКРУ́ПУЛ скрупул (дәріхана өлшеуі).

СКРУПУЛЕ́ЗНЫЙ, зен дәлме-дәл, бұлжымаған, айнымаған; **скрупулёзное наблюдение** дәл ұқсастырып байқау.

СКРУТИ́ТЬ, скручу *сов.* 1) шырмап тастау (шыйрату); 2) *перен.* бағындыру.

СКРУТИ́ТЬСЯ шыйратылу, бұралу, шырмалу.

СКРУ́ЧИВАТЬ *несов. см.* скрутить.

СКРЫВА́ТЬ *несов. см.* скрыть.

СКРЫВА́ТЬСЯ 1) көрінбей кету, жасырыну, тасалану; 2) *перен.* байқалмау.

СКРЫ́ТНИК томаға-түйық, тымыр (кісі).

СКРЫ́ТНЫЙ, тен: с. характер тымыр мінез; **с. человек** тымыр адам; **скрытно** *нар.*

СКРЫ́ТЫЙ, скрыт жасырын, тығұлы, бүркеулі.

СКРЫТЬ, рою *сов.* жасыру, бүркеу.

СКРЫ́ТЬСЯ жасырыну, бүркелу.

СКРЮ́ЧИВАТЬ *несов. см.* скрючить.

СКРЮ́ЧИВАТЬСЯ 1) тырысып қалу, құрысып қалу; 2) ілінү, ілгегі салыну.

СКРЮ́ЧИТЬ, чу *сов.* 1) имектеу, майыстыру, иілу; 2) ілу, ілмегін салу.

СКРЮ́ЧИТЬСЯ 1) қыйсаю, бүкрею, иілу, майысу; 2) құрысу, тартылу (дене тамыры) тырысу.

СКРЯ́ГА *м.* и *ж.* сараң (адам).

СКРЯ́ЖНИЧАТЬ *несов.* сарандық ету.

СКУДЕ́ТЬ азғындау, нашарлау, кедейлену.

СКУ́ДНОСТЬ мардымсыздық, жартымсыздық, кедейлік.

СКУ́ДНЫЙ, ден аз, жартымсыз,

мардымсыз; **скудная пища** мардымсыз тамақ; **скудные средства** болымсыз қаражат; **скудно** *нар.*

СКУДОУ́МНЫЙ, мен кем ақыл, ақылсыз.

СКУ́КА іш пысу, зерігу.

СКУЛА́ бет сүйегі.

СКУЛА́СТЫЙ томпақ бет.

СКУЛИ́ТЬ, лю *несов.* 1) қыңсылау, қаңсылау (ит); 2) *перен.* қыңқылдау, мазалау.

СКУ́ЛЬПТОР скульптор (сымбат өнершісі).

СКУЛЬПТУ́РА скульптура, сымбат өнері (балшықтан с ғын, тастан шауып бейне салу өнері).

СКУЛЬПТУ́РНЫЙ *прил. к* **скульптура; скульптурные мастерские** скульптура жасайтын шеберхана.

СКУПА́ТЬ *несов. см.* **скупить.**

СКУПЕ́Ц, пца өте сараң (кісі).

СКУПИ́ТЬ, плю *сов.* көп қылып сатып алу, бәрін сатып алу.

СКУПИ́ТЬСЯ сарансу, сарандану.

СКУПО́Й, скуп 1) сараң (кісі); 2) аз, жартымсыз; **скупо** *нар.*

СКУ́ПОСТЬ сарандық, жарытымсыздық.

СКУ́ПЩИК, *ж.* **скупщица** алып сатар.

СКУФЬЯ́ тақия (церк.) бас киім.

СКУЧА́ТЬ *несов.* жалығу, зерігу, сағыну.

СКУ́ЧЕННОСТЬ тығыздық, тығылыс.

СКУ́ЧЕННЫЙ, чен үйілген, жыйылған, тығыздалған, шоғырланған; **скученно** *нар.*

СКУ́ЧИВАТЬ *несов. см.* **скучить.**

СКУ́ЧИВАТЬСЯ *см.* **скучиться.**

СКУ́ЧИТЬ, чу *несов.* 1) үю, бір жерге жию; **с. сено** пішен үю; 2) толтыру, тығыздау.

СКУ́ЧИТЬСЯ 1) үйілу, жыйылу; 2) тығыздалу.

СКУ́ЧНЫЙ, чен көңілсіз, қызық емес, іш пысыратын; **скучно** *нар.* **и в знач. сказ.**

СКУ́ШАТЬ *сов.* жеп алу, жеп қою.

СЛАБЕ́ТЬ *несов.* әлсіздену, босау, нашарлану.

СЛАБИ́ТЕЛЬНЫЙ: слабительное средство іш жүргізгіш дәрі.

СЛА́БИТЬ, блю *несов.* іш жүргізу, іш өту.

СЛАБОВО́ЛЬНЫЙ, лен жігерсіз, ұяң, ұстай алмайтын.

СЛАБОСИ́ЛЬНЫЙ, лен әлсіз, күшсіз.

СЛА́БОСТЬ 1) әлсіздік, күшсіздік, қуатсыздық, нашарлық; 2) көрсе қызарлық.

СЛАБОУ́МИЕ ахмақтық, жарым естік; **старческое с.** қартайып алжу, алжығандық.

СЛАБОУ́МНЫЙ, мен жарым ес (кісі), ахмақ.

СЛАБОХАРА́КТЕРНЫЙ, реи көнілшек, жігерсіз.

СЛА́БЫЙ, слаб 1) әлсіз, нашар, қуатсыз; 2) жеткіліксіз; **слабая сторона** біреудің кемшін жағы, мін; **слабое место** әлсіз жері; **слабо** *нар.*; *ср. ст.* **слабее.**

СЛА́ВА 1) даңқ, мәртебә, мерей; 2) атақ.

СЛАВИ́СТ славян тілін, әдебиетін зерттеуші.

СЛАВИ́СТИКА *см.* **славяноведение.**

СЛА́ВИТЬ, влю *несов.* даңқын шығару, атағын жаю, дәріптеу, мақтау.

СЛА́ВИТЬСЯ даңқы, атағы шығу; **с. своей честностью** адалдығымен аты шығу.

СЛА́ВНЫЙ, вен даңқты, атақты, сүйкімді, жағ-жақсы; **славно** *нар.*

СЛАВЯ́НЕ, ян *мн., ед.* **славянин,** *ж.* **славянка** славян халықтары.

СЛАВЯНИ́ЗМ славянизм (славян мәдениетінің, тілінің, әдебиетінің халықтық өнерінің, әдет-ғұрпының әсері).

СЛАВЯНОВЕ́Д *см.* **славист.**

СЛАВЯНОВЕ́ДЕНИЕ славяндар туралы ғылым.

СЛАВЯНОФИ́Л славяншыл (славяншылдықты жақтаушы).

СЛАВЯНОФИ́ЛЬСТВО славяншылдық (XIX ғасырдың орта кезінде болған ағым).

СЛАВЯНОФО́БСТВО славяншылыққа қарсылық (пікір, әрекет).

СЛАВЯ́НСКИЙ *прил. к* **славяне; славянские языки** славян тілдері.

СЛАГА́ЕМОЕ, ого *ср.* (матем.) қосынды.

СЛАГА'ТЬ *несов.* 1) шығару (өлең ән т. б.) құрастыру; 2) алып қою; 3) алу, босату; **с. бремя** ауыртпалықты жою; **с. оружие** құрал тастау.

СЛАГА'ТЬСЯ қосылу, тутасу, бірігу.

СЛАД: сладу нет шара жоқ, ем жоқ, дауасыз.

СЛА'ДИТЬ, слажу *сов. см.* **слаживать** келістіру, жөнге салу, реттеу, іске жарарлық ету, істей алу; **ему с этим делом не с.** бұл жұмыс оның қолынан келмейді.

СЛА'ДИТЬСЯ реттелу, жөнделу.

СЛА'ДКИЙ, док тәтті, шырын; **сладко** *нар.*; *ср. ст.* **слаще.**

СЛАДКОВА'ТЫЙ, ват тәттілеу, шырындау, дәмділеу.

СЛАДКОЕ'ЖКА тәттіні жақсы көретін (тәттіге өш кісі).

СЛАДКОЗВУ'ЧНЫЙ, чен тәтті, жылы әуез, жанға жағымды.

СЛАДКОРЕЧИ'ВЫЙ, чив тәтті сөзді, жұмсақ тілді (кісі); **сладкоречиво** *нар.*

СЛА'ДОСТНЫЙ, стен тәтті, көңілге жағымды, ләззәтті; **сладостно** *нар.*

СЛА'ДОСТЬ 1) тәтті, шырын; 2) сүйкімділік, ләззәтті, рахат; 3) тәтті, шырын тамақтар.

СЛА'ЖИВАТЬ *несов.* істеу, дайындау, үйлестіру.

СЛА'ЗИТЬ, слажу *сов.* түсу (аттан, арбадан).

СЛА'МЫВАТЬ *несов. см.* **сломить.**

СЛА'НЕЦ, нца (геол.) сланец.

СЛАСТЬ *ж.* дәмді тамақ, шырын.

СЛАТЬ куәлікке сүйену, документке сүйену.

СЛАЩА'ВЫЙ, щав тәтті (ауыздың суын құртатын), өте шырын; **слащаво** *нар.*

СЛА'ЩЕ *см.* **сладкий.**

СЛЕ'ВА *нар.* солдан, сол жақтан.

СЛЕГА' кеспелтек (ағаш).

СЛЕГКА' *нар.* сәл, ақырын ғана, біраз, кішкене ғана.

СЛЕД 1) із; 2) *перен.* нәтиже, жұрнақ; **замести с.** ізін жою; **по свежим следам** жаңа ізбен (ізін суытпай); **с. простыл** үшті-күйлі (із-түзімен) жоқ.

СЛЕДИ'ТЬ, слежу *несов.* 1) қадағалау, қадағалап байқау, бағу, байқау; 2) тору, ізіне түсу, ізін **қуу.**

СЛЕ'ДОВАНИЕ 1) ізімен жүру, артынан еру; 2) жүріп кету, жөнелу; 3) тергеу, тексеру жүргізу.

СЛЕ'ДОВАТЕЛЬ *м.* тергеуші.

СЛЕ'ДОВАТЕЛЬНО *союз* олай болса, ендеше, демек.

СЛЕ'ДОВАТЬ, дую *несов.* 1) артынан еру, ізімен жүру, жолын **қуу;** 2) қадағалау; 3) тергеу жүргізу.

СЛЕ'ДОМ *нар.* ізінше, іле **шала**

СЛЕДОПЫ'Т ізші, ізшіл.

СЛЕ'ДСТВЕННО *союз см.* **следовательно.**

СЛЕ'ДСТВЕННЫЙ *прил. к* **следствие; следственные органы** тергеу орны; **с. материал** тергеу материалы.

СЛЕ'ДСТВИЕ 1) салдар, нәтиже; 2) тергеу; судебное с. сот тергеуі.

СЛЕ'ДУЮЩИЙ 1) *см.* **следовать;** 2) келесі, ендігі.

СЛЕЖА'ТЬСЯ, жусь *сов.* көп жатып қалу, басылып қалу.

СЛЕЗА' 1) көз жас; 2) жылау, жылап-еңіреу; **глотать слёзы** жыламау, өксуін басу; **не пролить ни одной слезы'** қайғырмау (көзінен жас шығармау); **обливаться слезами** жылап еңреу (еңірегенде етегі толу); **осушить слёзы** жасын құрғату, жұбандыру; **пролить слёзы** көз жасы көл болу.

СЛЕЗА'ТЬ *несов. см.* **слезть.**

СЛЕЗИ'ТЬСЯ, зишься *несов.* көз жасаурау.

СЛЕЗЛИ'ВЫЙ, лив жылауық; **слезливо** *нар.*

СЛЕЗОТОЧА'ЩИЙ жас ағызғыш, жасауратқыш.

СЛЕЗОТОЧИ'ВЫЙ, чив *см.* **слезоточащий.**

СЛЕЗТЬ, зу *сов.* түсу, аттап түсу; **с. с поезда** поездан түсу.

СЛЕПЕ'НЬ, пня *м.* сона (шыбын)

СЛЕ'ПЕНЬКИЙ *уменьш. и ласк. к* **слепой.**

СЛЕПЕ'Ц, пца соқыр, су қараңғы.

СЛЕПИ'ТЬ[1], плю *несов.* соқыр қылу, көз шығару, көз шағылдыру, көз аштырмау.

СЛЕПИ'ТЬ[2], плю *сов.* илеп жасау.

СЛЕПИ'ТЬ[3], плю *сов.* жапсыру, желімдеу, жабыстыру.

СЛЕ'ПНУТЬ *несов.* көруден қалу, көзден айрылу, соқыр болып қалу.

СЛЕПО'Й, слеп 1) соқыр, соқыр көз; 2) *перен.* бағдарсыз, саңлаусыз; 3) *перен.* қараңғы, надан, сәулесіз; слепо *нар.*

СЛЕ'ПОК, пка бір заттың түсірілген бедері.

СЛЕПОРОЖДЁННЫЙ тума соқыр (іштен туған соқыр).

СЛЕПОТА' 1) соқырлық; 2) шорқақтық, олақтық; **душевная с.** мең—зеңдік; **куриная с.** көзі нашар көретін; 3) (бот.) өсімдіктің бір түрі; **цветовая с.** түс айыра алмайтын соқырлық.

СЛЕ'САРЬ слесарь, темірші, темір ұстасы.

СЛЕСА'РНЫЙ *прил. к* **слесарь; слесарная мастерская** слесарь дүкені.

СЛЕСА'РНЯ слесарь дүкені, ұста дүкені.

СЛЕТ[1] слет 1) жыйын, топталып жыйналу; 2) қайтуға жыйналған (құс).

СЛЕТ[2] ұшып түсу, ұшып кету.

СЛЕТА'ТЬ[1] *сов.* 1) ұшып бару; 2) тез бару, тез барып қайту.

СЛЕТА'ТЬ[2] *несов. см.* **слететь.**

СЛЕТА'ТЬСЯ[1] біргелесіп ұшуға дағдылану (летчиктер).

СЛЕТА'ТЬСЯ[2] *см.* **слететься.**

СЛЕТЕ'ТЬ, слечу *сов.* 1) ұшып кету, ұшып түсу, құлап кету; **с него слетела шляпа** оның қалпағы ұшып түсті; 2) *перен.* ғайып болу, жоқ боп кету.

СЛЕТЕ'ТЬСЯ 1) ұшып келу; 2) жыйналып қалу.

СЛЕЧЬ, слягу *сов.* 1) төсек тартып жатып қалу; 2) жатып қалу, құлау (егін).

СЛИ'ВА қараш өрік, сарғалдақ (жеміс).

СЛИВА'ТЬ *несов. см.* **слить.**

СЛИВА'ТЬСЯ 1) қосылу, қосылып ағу; 2) құйылу; 3) *перен.* бірігіп кету, ұласу (дауыс), пікір (т. б.).

СЛИ'ВКИ, вок *мн.* 1) қаймақ, кілегей; **слизать сливки** қаймағын жалау; 2) *перен.* бетке ұстар, таңдаулы; 3) арақ қалдықтарының құйындысы.

СЛИ'ВОЧНИК қаймақ салатын ыдыс.

СЛИ'ВОЧНЫЙ *прил. к* **сливки; сливочное масло** сарымай.

СЛИЗА'ТЬ, слижу *сов.* жалау, жалап қою, жалап ішу; **кошка слизала сметану с тарелки** тәрелкедегі қаймақты мысық жалап қойды.

СЛИ'ЗИСТЫЙ, ист шырышты, шайырлы, шараналы, сілекейлі; **слизистая оболочка** былжыр қабық.

СЛИЗНУ'ТЬ, ну *сов.* 1) жалап қою, жалап жұқтау; 2) *перен.* жымқыру (ұрлап).

СЛИ'ЗЫВАТЬ *несов. см.* **слизать**

СЛИЗЬ *ж.* шырыш, шайыр, шарана, сілекей.

СЛИНЯ'ТЬ *сов.* 1) оңу (матаның түсі); 2) тұлеу.

СЛИПА'ТЬСЯ *несов.* 1) жабысу, жабысқақтану; 2) жабылу, жұмылу (ұйқылы көз).

СЛИ'ПНУТЬСЯ *сов. см.* **слипаться**

СЛИ'ТНЫЙ тұтас, бірге; **слитно** *нар.*

СЛИ'ТОК, тка кесек, сомбал (металл); **с. золота** бір кесек алтын.

СЛИТЬ, солью' *сов.* 1) қотару, құйып алу, сарқып құю; 2) қалыпқа құю; 3) *перен.* қосып жіберу.

СЛИ'ТЬСЯ 1) құйылу, сарқылу, 2) қалыпқа құйылу; 3) *перен.* қосылып кету.

СЛИЧА'ТЬ *несов. см.* **сличить.**

СЛИЧИ'ТЬ, чу *сов.* салыстыру, салыстырып тексеру.

СЛИ'ШКОМ *нар.* аса, өте, өтемөте, тым; **с. поздно ты пришел** сен тым кеш келдің.

СЛИЯ'НИЕ қосылу, бірігу, түйісу

СЛОБОДА' слобода (қыстақ, қаланың жанындағы село), үлкен село.

СЛОБО'ДКА *см.* **слобода.**

СЛОБО'ДСКИЙ *прил. к* **слобода; слободское население** слобода халқы (елі).

СЛОБОЖА'НИН слободалық.

СЛОВА'РИК кішкентай сөздік.

СЛОВА'РНИК сөздік жасаушы.

СЛОВА'РНЫЙ *прил. к* **словарь; словарное издательство** сөздік шығаратын баспа орны.

СЛОВА'РЬ *м.* сөздік, луғат.

СЛОВЕ'СНИК, *ж.* **словесница** тіл маманы.

СЛОВЕ'СНОСТЬ *ж.* (устар.) әдеби шығарма.

СЛОВЕ́СНЫЙ: с. факультет тіл-әдебиет факультеті; **словесно** *нар.*

СЛОВЕ́ЧКО *уменьш. и ласкат. см.* **слово.**

СЛО́ВНИК сөздер тізімі.

СЛО́ВНО *союз* сыяқты, секілді, бейне.

СЛО́ВО сөз; сөйлеу.

СЛОВООБРАЗОВА́НИЕ сөз өзгеруі (жалғау арқылы).

СЛОВОЛИ́ТНЯ әріп құятын өндіріс.

СЛО́ВОМ *ввод. слово* әйтеуір, сонымен, сайып келгенде.

СЛОВООБРАЗОВА́НИЕ сөз тудыру, сөз жасау.

СЛОВООХО́ТЛИВЫЙ, лив сөзуар, сөзқұмар, әңгімеші.

СЛОВОПРЕ́НИЕ сөз жарыстыру.

СЛОВОСОЧЕТА́НИЕ сөз тіркесі, сөз шұмағы, тізбегі.

СЛОВОТВО́РЧЕСТВО жаңа сөз жасау.

СЛОГ буын.

СЛОГОВО́Й буынды.

СЛОЁНЫЙ қатпарлы, қатпарланған.

СЛОГООБРАЗУ́ЮЩИЙ буын жасайтын.

СЛОЖЕ́НИЕ қосу, жию.

СЛОЖИ́ТЬ, сложу *сов.* үю, жинау; **с. числа** сандарды құрастыру; ✦ **сложа руки** қолын қусырып қарап отыру; **с. оружие** қару тастау, қарсыласуды қою; **с. голову** сұлау, өлу.

СЛОЖИ́ТЬСЯ қосылу, үйлу, құралу, құрасу.

СЛО́ЖНОСТЬ күрделілік, қиындық; **в общей сложности** бәрі қосылғанда.

СЛОЖНОЦВЕ́ТНЫЕ, ых *мн. (в знач. сущ.)* құранды гүлдер (өсімдік).

СЛО́ЖНЫЙ, жен күрделі, құранды, қиын; **сложное предложение** құрмалас сөйлем; **с. мысль** күрделі ой; **сложно** *нар.*

СЛОИ́СТЫЙ қабатты, қатпарлы, қабатталған; **слоистые почвы** қатпарлы қыртыс (жер).

СЛОИ́ТЬСЯ, слоюсь *несов.* қабаттану, қабаттану, қатпарлану.

СЛОЙ қабат, қыртыс, қатпар; **рабочий с.** жұмысшылар бұқарасы.

СЛОМ 1) бұзу, сындыру; 2) сынған жер.

СЛОМА́ТЬ *сов.* қыйрату, сындыру, бүлдіру, мертіктіру.

СЛОМА́ТЬСЯ сыну, сынып қалу.

СЛОМИ́ТЬ, млю *сов.* 1) сындыру; 2) *перен.* жеңу; ✦ **с. голову,** өлу, опат болу; **сломя голову** күйіп, піскен, тез.

СЛОН 1) піл; 2) шахмет ойынында фигураның аты; **делать из мухи слона** түймедейді түйедей қылу; **слона не приметить** көрмес түйені де көрмес.

СЛОНЁНОК, нка пілдің баласы.

СЛОНО́ВЫЙ *прил. к* **слон; слоновая кость** піл сүйегі.

СЛУГА́, *ж.* **служанка** қызметші, үй қызметшісі, малай.

СЛУ́ЖАЩИЙ, его, *ж.* **служащая,** сй қызметші, қызметкер.

СЛУ́ЖБА қызмет, жұмыс, қызмет орны, мекеме.

СЛУЖЕ́БНЫЙ *прил. к* **служба; служебная записка** қызмет бабындағы хат; **служебное дело** қызмет бабындағы жұмыс.

СЛУЖЕ́НИЕ қызмет ету, қызмет қылу.

СЛУЖИ́ТЬ, служу *несов.* 1) қызмет қылу; 2) әскери қызметте болу.

СЛУКА́ВИТЬ, влю *сов. см.* **лукавить.**

СЛУХ 1) есту, саңлауы; 2) хабар, ұзын құлақ, лақап.

СЛУХОВО́Й *прил. к* **слух; слуховые органы** есіту мүшесі.

СЛУ́ЧАЙ уақыйға, кез, ықтай; **несчастный с.** төтеннен болған бақытсыздық; **в большинстве случаев** көбінесе; **ни в коем случае** еш уақытта, зинһар.

СЛУЧА́ЙНОСТЬ кездейсоқтық.

СЛУЧА́ЙНЫЙ, чаен; **случайное обстоятельство** ойда жоқ жағдай; **случайная ошибка** кездейсоқ қате; **случайно** *нар.*

СЛУЧА́ТЬ *несов. см.* **случить.**

СЛУЧА́ТЬСЯ *см.* **случиться.**

СЛУЧИ́ТЬ, чу *сов.* 1) жақындату, достастыру; 2) шағылыстыру, шаптыру, қайыту, қашыру.

СЛУЧИ́ТЬСЯ болып шығу, бар боп шығу, әлде қалай кездесу.

СЛУ'ЧКА шағылыстыру, қашыру, тоқтату (малды); **с. лошадей** айғырға шаптыру; **с. верблюдов** қайыту; **с. овец** қой қашыру.

СЛУ'ШАНИЕ тыңдау, тыңдап тұру.

СЛУ'ШАТЕЛЬ, *ж.* **слушательница** тыңдаушы; **с. курсов** курстың оқушысы.

СЛУ'ШАТЬ *несов.* тыңдау; **слушай (те)** тыңдаңыздар.

СЛУ'ШАТЬСЯ тіл алу, көну, бағыну.

СЛЫТЬ, слыву *несов.* әйгілі болу, белгілі болу, атану; **с. за хорошего человека** жақсы кісі атану.

СЛЫ'ХАННЫЙ: слыхано ли (это) дело мұндай іс кім есіткен.

СЛЫХА'ТЬ *прош.* **слыхал** *несов.* есіту, тыңдау; **не с. там ничего? еш** нәрсе естіле ме онда?

СЛЫ'ХИВАТЬ, *прош.* **слыхивал** *несов.* есітіп тұру, құлақ түріп жүру.

СЛЫ'ШАТЬ, шу *несов.* есіту, естіп білу, хабар білу; **я ваш голос хорошо слышу** мен сіздің дауысыңызды жақсы естіп тұрмын.

СЛЫ'ШАТЬСЯ 1) есітілу; 2) *перен.* елестеу, байқалу.

СЛЫ'ШИМОСТЬ есітілетіндік, құлақ жетерлік; **с. по радио хорошая** радионың есітілуі жақсы.

СЛЫ'ШНЫЙ, шен есітілетін, естілетен, есітіліп тұратын; **слышно** *нар.*

СЛЮБИ'ТЬСЯ, блюсь *сов.* сүйісу, жақсы көрісу.

СЛЮДА' (минерал.) слюда.

СЛЮНА' сілекей.

СЛЮНЯ'ВЫЙ, **няв** ауызынан сілекейі аққан (бала).

СЛЯ'КОТНЫЙ батпақты, былжыраған.

СЛЯ'КОТЬ *ж.* батпақ, лай.

СМА'ЗАТЬ, смажу *сов.* майлау; **с. машину** машинаны майлау.

СМА'ЗАТЬСЯ 1) майлану, май жағылу; 2) жұқтырып алу.

СМА'ЗКА майлау, жұқтыру, жағу, сылау.

СМАЗНО'Й майланған (майлы былғары).

СМА'ЗОЧНЫЙ майлайтын; **смазочное масло** майлайтын май (жағатын май).

СМА'ЗЧИК, *ж.* **смазчица** майлаушы.

СМА'ЗЫВАТЬ *несов. см.* **смазать.**

СМА'ЛЕЦ, льца тоң май.

СМА'ЛЫВАТЬ *несов.* тарту (ұнды).

СМА'НИВАТЬ *несов. см.* **сманить.**

СМАНИ'ТЬ, ню *сов.* 1) алдап шақыру; 2) *перен.* қызықтыру.

СМАРА'ГД смарагд (асыл тас).

СМАСТЕРИ'ТЬ, рю *сов.* істеп алу, жасап ала қою.

СМА'ТЫВАТЬ *несов.* орау, шумақтау (жіпті).

СМА'ХИВАТЬ *несов.* 1) *см.* **смахнуть**; 2) ұқсаңқырау, ұқсасырақ болу.

СМАХНУ'ТЬ *сов.* қағып жіберу, қағып түсіру.

СМА'ЧИВАТЬ *несов. см.* **смочить.**

СМЕЖА'ТЬ *несов. см.* **смежить.**

СМЕЖА'ТЬСЯ *см.* **смежиться.**

СМЕЖИ'ТЬ, жу *сов.* көз жұму.

СМЕЖИ'ТЬСЯ көзі жұмылу.

СМЕ'ЖНОСТЬ аралас, шектес, іргелес.

СМЕ'ЖНЫЙ, жен шектес, аралас, іргелес.

СМЕКА'ЛКА зеректік, аңғарғыштық, тапқырлық, зейінділік.

СМЕКА'ТЬ *несов.* түсіну, ұғына қою, байымдау.

СМЕКНУ'ТЬ *сов. см.* **смекать.**

СМЕЛЕ'ТЬ *несов.* батылдану, жүрек тоқтату.

СМЕ'ЛОСТЬ жүректілік, батылдық.

СМЕ'ЛЫЙ, смел батыл, жүректі; **смело** *нар.* 1) батылы барып, батып; 2) еркін, қыйналмай, оңай-ақ; **вы можете смело сказать** батыл айтуыңызға болады.

СМЕЛЬЧА'К батыл, жүректі, ер.

СМЕ'НА 1) алмасу, ауысу; 2) кезек.

СМЕ'НИВАТЬ *несов. см.* **сменить.**

СМЕНИ'ТЬ, ню *сов.* 1) ауыстыру, алмастыру; 2) айырбастау, айырбастап жіберу.

СМЕНИ'ТЬСЯ орнынан ауысу, жол беру.

СМЕНЯ'ЕМОСТЬ алмасушылық, ауысушылық, ауыстырушылық.

СМЕНЯ'ЕМЫЙ ауыспалы, алмастырмалы.

СМЕНЯ́ТЬ *сов.* 1) алмастыру, ауыстыру; 2) айырбастау.

СМЕНЯ́ТЬСЯ 1) ауысу, алмасу, кезектесу; 2) айырбас қылу.

СМЕРДЕ́ТЬ, ржу *несов.* сасу, мұңку, сасыту, мұнкіту.

СМЕ́РИТЬ, рю *сов.* өлшеу, өлшеуін алу.

СМЕРКА́ТЬСЯ, кается *несов. безл. см.* **смеркнуться.**

СМЕ́РКНУТЬСЯ, нется *сов. безл.* ымырт жабылу, қараңғы түсу, қас қараю.

СМЕРТЕ́ЛЬНЫЙ, лен: **смертельная рана** өлтіретін қазалы, тажалды; жара; **с. удар** өлтіре соққы; **смертельно** *нар.*

СМЕ́РТНИК, *ж.* **смертница** 1) ажалды адам; 2) өлім, қазалы (адам).

СМЕ́РТНОСТЬ өлім, өлім-жітім; **процент смертности** өлім-жітім проценті.

СМЕ́РТНЫЙ, тен 1) ажалды, қатерлі; ✦ **с. грех** кешірілмес күнә (діни); 2) *перен.* кешірілмейтін қылмыс; **с. случай** жазатайым өлім.

СМЕРТОНО́СНЫЙ өлтіретін, ажалға душар ететін.

СМЕРТЬ *ж.* өлім, қаза табу, ажал; **скоропостижная с.** кенет өлім; **вопрос жизни и смерти** өлу, я өмір сұру мәселесі.

СМЕРЧ қатты құйын.

СМЕСИ́ТЬ, смешу, **смесишь** *сов.* 1) илеу (нан, балшықты т. б.); 2) *см.* **смешать.**

СМЕСТИ́, смету *сов.* 1) сыпырып тастау, сыпыру; 2) *перен.* жоқ қылу; **с. с лица земли захватчиков** басқыншыларды жер бетінен құрту.

СМЕСТИ́ТЬ, смещу, **сместишь** *сов.* ығыстыру, шығару, орнынан түсіру.

СМЕСТИ́ТЬСЯ 1) қозғалу, ауысу; 2) *перен.* айну, түрін өзгерту.

СМЕСЬ *ж.* аралас, қоспа.

СМЕ́ТА смета; **составить смету расходов** шығын сметасын жасау.

СМЕТА́НА қаймақ.

СМЕТА́ТЬ[1] *несов.* 1) *см.* **смести;** с. пыль шаңын сыпыру; **с. артиллерийским огнем** артиллерия оғымен (оқ жаудырып) жою, қыйрату; 2) көктеп тігу.

СМЕТА́ТЬ[2], смечу *сов. см.* **метать.**

СМЕТКА тапқыр, зерек, аңғарғыш.

СМЕТЛИ́ВЫЙ, лив тапқырлық, аңғарғыштық, зеректік.

СМЕ́ТНЫЙ сметада қаралған, сметада бойынша.

СМЕТЫВАТЬ *несов.* көктеу (жіппен).

СМЕТЬ, смею *несов.* батылы бару, батылдану.

СМЕХ күлкі, мазақ, сықақ, сықылық.

СМЕХОТВО́РНЫЙ күлкі келерлік, күлкі келетіндей, күлкілі.

СМЕ́ШАННЫЙ, шан 1) аралас, ортақ; 2) *перен.* әртүрлі.

СМЕША́ТЬ *сов.,* **смешивать** *несов.* 1) араластыру, сапыру, араластырып жіберу; 2) шатастыру, бытыстыру, былықтыру, үйқы-түйқы қылу; **с. с грязью** даттау, жамандау.

СМЕША́ТЬСЯ 1) араласу, қосылып кету; 2) *перен.* былығып кету, шатысу, бытысу, үйқы-түйқы болу.

СМЕШЕ́НИЕ араласу, араластыру, шатастыру; **с. языков** тілдердің араласуы; **с. пород** түрлі тұқымдардың араласуы.

СМЕ́ШИВАТЬ *несов. см.* **смешать.**

СМЕ́ШИВАТЬСЯ *см.* **смешаться.**

СМЕШИ́ТЬ, шу *несов.* күлдіру.

СМЕШКИ́ *мн., ед.* **смешок,** шка ойын, күлкі.

СМЕШЛИ́ВЫЙ, лив күлегеш.

СМЕШНО́Й, шон қызық, күлкілі; здесь **ничего смешного нет** мұнда күлетін еш нәрсе жоқ; **смешно** *нар.*

СМЕЩА́ТЬ *несов. см.* **сместить.**

СМЕЯ́ТЬСЯ, смеюсь *несов.* 1) біреуге күлу, сықақтау, мазақтау, келемеждеу; 2) *перен.* әзілдеу, қалжыңдау; ✦ **с. последним** женіп масайрау.

СМИ́ЛОВАТЬСЯ, луюсь *сов.* мейрімі түсу, ұнату.

СМИНА́ТЬ *несов.* 1) уқалау, уқалап жұмсату; илеу, иін қандыру; 2) *перен.* езіп жіберу, сығып жіберу, тауын қайтару.

СМИРЕ́НИЕ 1) жуас, бойсұну; 2) келістіру, татуласу, татуластыру, жарасу, жарастыру.

СМИРИ́ТЬ, рю *сов.* жуасыту, бойсұндыру, бағындыру.

СМИРИ́ТЬСЯ жуасу, бойсұну, бағыну, көнтігу.

СМИ́РНА иісті смола.

СМИ́РНО (воен.) тыныш, тыныштал (команда).

СМИ́РНЫЙ, рен жуас, момын; **смирно** *нар.*

СМИРЯ́ТЬ *несов. см.* **смирить.**

СМИРЯ́ТЬСЯ *см.* **смириться.**

СМО́КВА 1) анжыр, анжыр ағашы; 2) *см.* **смоковница.**

СМО́КИНГ смокинг (кеудесі ашық педжак).

СМО́КНУТЬ *сов.* су болу, суға малшығу.

СМОКО́ВНИЦА анжир ағашы.

СМОЛА́ смола, ағаштың майы.

СМОЛА́ЧИВАТЬ *несов. см.* **смолотить.**

СМОЛЕ́НЫЙ смола жағылған

СМОЛИ́СТЫЙ, лист смолалы, шайырлы.

СМОЛИ́ТЬ, лю *несов.* смоламен майлау, смола жағу.

СМОЛКА́ТЬ *несов.*, **смолкнуть** *сов.* тыйылу, басылу.

СМОЛОВА́Р *см.* **смолокур.**

СМОЛОВА́РНЯ смола қайнататын (өндіретін) орын.

СМО́ЛОДУ *нар.* жастан, жастайынан.

СМОЛОКУ́Р смола қайнатушы (өндіруші).

СМОЛОКУРЕ́НИЕ смола қайнату (өндіру).

СМОЛОТИ́ТЬ, лочу *сов.* астық бастыру, қырман айдау.

СМОЛО́ТЬ, смелю *сов.* ұн тарттыру.

СМОЛЧА́ТЬ, чу *сов.* үндемеу, үндемей қалу.

СМОЛЬ *ж.*: **черный, как с.** мойылдай қап-қара (шаш пен көз т. б.).

СМОЛЯНО́Й *прил. к* **смола.**

СМОНТИ́РОВАТЬ, рую *сов.* монтаждау, құру, құрастыру; **с. машину** машинаны құру.

СМОРГНУ́ТЬ *сов.* кірпік қағу; **глазом не с.** кірпік қақпау (сыр бермеу, түк көрмегендей болу).

СМОРКА́ТЬСЯ *несов.* мұрын сіңбіру.

СМОРО́ДИНА қарақат; **черная с.** қарақат; **красная с.** қызыл қарақат.

СМОРО́ДИННЫЙ *прил. к* **смородина.**

СМОРЧО́К, чка саңрауқұлақтың бір түрі.

СМО́РЩИВАТЬ, сморщиваться *несов.* жыйыру, тыржыйту (маңдайын жыйыру, бет-ауызын жыйыру, тыржыйту).

СМО́РЩИТЬ, сморщиться *сов.* бет ауызын әжім басу, бет-ауызын тыржыйту, бет-ауызы тыржыю.

СМОТА́ТЬ *сов.* 1) орау, домалақтау; 2) орауын жазу, тарқату.

СМОТА́ТЬСЯ оралып қалу; *перен.* кетіп қалу, жоқ болып кету.

СМО́ТР қарау, көру, көрме.

СМОТРЕ́ТЬ, рю *несов.* 1) қарау, көру; ✦ танысу, көріп байқау; 2) с. за скотом малды қарау, малды күту; 3) **окна смотрят во двор** терезелері қора жаққа қарайды, қора жаққа шығарылған; 4) **теперь только опомнился, а что смотрел раньше?** жаңа есіне түсіп отыр, бұған дейін не бітіріп едің? 5) **смотря по обстоятельствам** жағдайына қарай, ретіне қарай; 6) **смотри, не упади!** абайла құлап қалма!

СМОТРИ́ТЕЛЬ *м.* ескі Ресейде белгілі бір жұмысты басқарушы; **с. здания** үйді басқарушы (комендант); **станционный с.** почта стансасының бастығы.

СМОЧИ́ТЬ, смочу *сов.*, **смачивать** *несов.* сулау, жібіту, дымдау, ылалдау, шылау.

СМО́ЧЬ, смогу, сможешь *сов.* қолынан келу, пұрсаты жету; **сможешь —под небо взовьёшься орлом** (Некрасов) қолыңнан келсе, бүркіт болып көкке самғып ұшарсың.

СМОШЕ́ННИЧАТЬ *сов.* хыянат қылу, мұттайымдық (қара ниеттік) іс теу.

СМРАД мұңкіс, сасық ніс.

СМРА́ДНЫЙ, ден сасық иісті.

СМУГЛЕ́ТЬ, ею *несов.* қара қошқылдану, қоңырлану (бет).

СМУ́ГЛЫЙ, смугл қара торы (адам т.); **смуглое лицо** қара торы (адамның), қара қоңыр.

СМУГЛЯ́НКА қара торы (қыз, әйел).

СМУ́РЫЙ (обл.) қара күрең, қара сұр.

СМУ́ТА лаң, дау-дамай, бүлік; **сеять смуту** ірткі салу, жұрттың арасын бұзу, құтырту.

СМУТИ́ТЬ, смущу, смутишь *сов.* 1) ұялту; 2) азғырып құтырту, бүлік салу, ландау.

СМУТИ́ТЬСЯ 1) ұялу, қысылу; 2) құтыру, көтерілу.

СМУ́ТНЫЙ, тен 1) астан-кестен, ала сапран; 2) *перен.* күңгірт, көмескі; ✦ **смутное время** аласапран уақыт; **смутно** *нар.*

СМУТЬЯ́Н бұзақы, бүлікшіл, әзәзіл (кісі).

СМУ́ШКА елтірі.

СМУЩА́ТЬ *несов. см.* **смутить.**

СМУЩА́ТЬСЯ *см.* **смутиться.**

СМЫВА́ТЬ *несов. см.* **смыть.**

СМЫВА́ТЬСЯ 1) жуылу, жуылып кету; 2) *перен.* жытып жоғалу, жытып кету.

СМЫКА́ТЬ *несов.* қабыстыру, қосу, жуыстыру, жұмылу.

СМЫКА́ТЬСЯ 1) қабысу, қосылу; 2) бірігу, жанасу; 3) жұмылу (көз).

СМЫСЛ 1) мән, мазмұн; 2) мақсат; **в полном смысле этого слова** осы сөздің шын мағнасында, мүлдем.

СМЫ́СЛИТЬ, лю *несов.* мәнісіне түсіну, мәнін аңғару.

СМЫСЛОВО́Й мән, мазмұнды, мәндік.

СМЫТЬ, смою *сов.* 1) жуып кетіру, жуып тазалау, жуып шаю; 2) кінәні жою; 3) жуып кету, шайып кету (су).

СМЫ́ЧКА 1) жапсарласу, қол ұстасу, ұштасу, бірлесу; 2) айқасып қабысу; **с. города с деревней** ауыл мен қала бірлігі.

СМЫЧО́К[1], чка смычок 1) скрипканың шыбығы; 2) жүн түтетін құрал.

СМЫЧО́К[2], чка қосақ бау (аң аулайтын екі итті қосып байлайтын жіп).

СМЫШЛЁНЫЙ, лён аңғарғыш, зерек, түсінгіш; **с. парень** түсінгіш бала.

СМЯГЧА́ТЬ *несов. см.* **смягчить.**

СМЯГЧА́ТЬСЯ *см.* **смягчиться.**

СМЯГЧА́ЮЩИЙ жұмсататын, бәсеңдететін, жеңілдететін; **смягчающее вину обстоятельство** айыбын жеңілдететін жағдайлар.

СМЯГЧЕ́НИЕ 1) жұмсау, босау, жеңілдеу; 2) (лингв.) жіңішкеру.

СМЯ́ГЧИТЬ, чу *сов.* жұмсату, босату, жеңілдету, бәсеңдету.

СМЯГЧИ́ТЬСЯ 1) жұмсару, жеңілдену; 2) жуасу, босаңсу, босау, басылу (ашу).

СМЯКА́ТЬ *несов. см.* **смякнуть.**

СМЯ́КНУТЬ *сов.* 1) жұмсап кету, елжіреп кету; 2) *перен.* болжырап кету, қожырап кету.

СМЯТЕ́НИЕ әбігерлік, сасқалақтау; (берекесі кету).

СМЯ́ТЫЙ, смят езілген, жаншылған, ұқаланған.

СМЯТЬ, сомну *сов.* езу, жаншу, ұқалау, ұйпалақтау.

СНАБДИ́ТЬ, бжу *сов.* жетістіру, жабдықтау, қамдау, қамтамасыз ету.

СНАБЖА́ТЬ *несов. см.* **снабдить.**

СНАБЖА́ТЬСЯ жабдықтану, алып тұру.

СНАБЖЕ́НЕЦ, нца жабдықтаушы, қамдаушы, жетістіруші (қызметші).

СНАБЖЕ́НИЕ жабдықтау, беріп жүру, қамсыздау.

СНАБЖЁННЫЙ *прич. от* **снабдить; книга снабжена многочисленными рисунками** кітапта толып жатқан сурет бар.

СНАБЖЕ́НЧЕСКИЙ *прил. к* **снабжение; с. аппарат** жабдықтаушылар аппараты.

СНА́ДОБЬЕ 1) ем-дом, дауа (әсіресе дәргерлер беретін); 2) сүт қату, айран қату, май қату (көжеге, сорпаға).

СНА́ЙПЕР снайпер мерген.

СНА́ЙПИНГ (воен. спорт.) көздегіштік, мергендік.

СНАРУ́ЖИ *нар.* сыртынан, тыстан.

СНАРЯ́Д снаряд (зеңбірек оқтары); **разрывной с.** жарылғыш снаряд.

СНАРЯДИ́ТЬ, ряжу *сов.* жабдықтау, дайындау.

СНАРЯДИ́ТЬСЯ жабдықтану, саймандану, даярлану.

СНАРЯЖЕ́НИЕ жабдықтау, саймандау, сайлау; **военное с.** соғыс жабдығы.

СНАСТИ′ТЬ, снащу *несов.* жабдықтау, керек жарағын жеткізіп беру.

СНАСТЬ *ж.* құрал-сайман, керек жарақ; **рыболовные снасти** балық аулау саймандары.

СНАЧА′ЛА *нар.* әуелі, алдымен, бастан; қайтадан, жаңадан.

СНА′ШИВАТЬ *несов. см.* **сносить.**

СНЕГ қар.

СНЕГИ′РЬ *см.* **снигирь.**

СНЕГОВО′Й *прил. к* **снег; снеговая вода** қар суы; **снеговая линия** қар сызығы.

СНЕГОПА′Д қар жауу, қар түсу.

СНЕГОПА′Х қар айдағыш (егіске қарды айдап тастау).

СНЕГУ′РКА *см.* **снегурочка.**

СНЕГУ′РОЧКА 1) қор қызы (ертегіде); 2) қайқы бас коньки.

СНЕДА′ТЬ *несов.* 1) жеу, тағам жеу; 2) *перен.* тамтығын шығару, азаптау.

СНЕ′ДНЫЙ (устар. обл.) желінетін.

СНЕ′ДЬ *ж.* тамақ, азық, тағам (жейтін зат); **без снеди в путь не ходи** азықсыз жолға шықпа.

СНЕЖИ′НКА қырау (қар).

СНЕ′ЖНЫЙ, жен *прил. к* **снег; снежные черви** (зоол.) қырдың құрты.

СНЕЖО′К, жка *уменьш.* 1) қырбақ қар; 2) соқта, жентек; **играть в снежки** қар лақтырып ойнау.

СНЕСТИ′, су *сов.* 1) апару, апарып беру; 2) су жұлып кету; 3) тасып бір жерге жию.

СНЕСТИ′СЬ 1) қатнасу, хабарласу; 2) жұмыртқалау (тауық).

СНЕТО′К, тка снеток (кішкене балық).

СНИГИ′РЬ боз шымшық.

СНИЖА′ТЬ *несов. к* **снизить.**

СНИЖА′ТЬСЯ төмендеу, төмен түсу.

СНИЖЕ′НИЕ төмендеу, төмендету; **с. цен** баға төмендету (арзандау); **с. себестоимости** өнү бағасын арзандату.

СНИЗА′ТЬ, снижу *сов.* тізіп тастаған.

СНИ′ЗИТЬ, снижу *сов.* 1) төмен түсіру, аласарту; 2) азайту, кішірейту, кемітү; **с. темпы** қарқынын бәсеңдету; **с. качество** сапасын нашарлату.

СНИ′ЗИТЬСЯ 1) төмендету, төмен түсу; 2) кемітілу, азайтылу, кішірею.

СНИЗОЙТИ′, йду *сов.* 1) төмен түсу (отырған орнынан); 2) өтініш орындау, мойын бұру, рахым ету.

СНИ′ЗУ *нар.* 1) төменнен, астан; 2) төменнен жоғары қарай; **с. доверху** төменнен жоғары қарай, басынан аяғына дейін.

СНИМА′ТЬ *несов. см.* **снять;** ✦ **с. пенки** әзір асқа ие болу (масыл).

СНИМА′ТЬСЯ 1) **с. с места** орнынан қозғалып кету; **с. с должности** орнынан алыну, түсірілу; 2) (фот.) суретке (сугретке) түсу.

СНИ′МКА қалың қаймақ (піскен сүттің бетінен алынатын).

СНИ′МОК, мка сүгрет (сурет).

СНИСКА′ТЬ, снищу *сов.* талаппен табу, тырысып табу.

СНИ′СКИВАТЬ *несов. см.* **снискать.**

СНИСХОДИ′ТЕЛЬНОСТЬ мейірімділік.

СНИСХОДИ′ТЕЛЬНЫЙ, лен мейірімді; **снисходительно** *нар.*

СНИСХОДИ′ТЬ, хожу, ходишь *несов.* ғибадаттылық ету, мейірімділік ету.

СНИСХОЖДЕ′НИЕ шарапаттылық, марҳабаттық.

СНИТЬ *ж.* адыраспан.

СНИ′ТЬСЯ, снюсь *несов.* түс көру, түске кіру, түсінде көру.

СНК (Совнарком) Халық Комиссарлары Советі (Халкомсов.).

СНОБ сноб, еліктегіш (көрінгенге еліктеп күнде сәнденетін адам).

СНОБИ′ЗМ снобизм, мәрдемсу.

СНО′ВА *нар.* жаңадан, қайтадан, қайта, қайтара, қайыра.

СНОВА′ЛКА 1) өрмек құрушы, өрмек машинасы; 2) өрмек машинашы әйел.

СНОВА′ЛЬНЫЙ: сновальная машина өрмек құрушы, өрмек машинасы.

СНОВА′ТЬ, сную *несов.* өрмек құру.

СНОВИДЕ′НИЕ түс көру (ұйқыда көрген түс).

СНОВИ'ДЕЦ, дца түс көруші, түс көргіш, түс жорығыш.

СНОЙ бау, күлте.

СНОПОВЯЗА'ЛКА бау машина (баулайтын машина).

СНОПОВЯЗА'ЛЬНЫЙ: с. шпагат баулық.

СНОРО'ВИ'СТЫЙ, вист (простореч.) епті, пысық (адам).

СНОРОВИ'ТЬ, влю, вишь *сов.* (обл.) ықтылық істеу, ептілік ету.

СНОРО'ВКА еп, ыңғай, ықтылық.

СНОСИ'ТЬ, сношу, сносишь *сов.* 1) тоздыру (кімді); 2) апару, апарып тастау; 3) *см* **снести.**

СНОСИ'ТЬСЯ 1) тозу, тозығы жету; 2) қатнасу, хабарласу, тілдесу.

СНО'СНЫЙ, сен 1) бұзылатын, көшірілетін, алынатын (үй); 2) іске жарамды, орта; **сносно** *нар.*

СНОТВО'РНЫЙ, рен ұйқы келтіретін, ұйқытататын; **снотворно** *нар.*

СНОХА' келін, келіншек.

СНОШЕ'НИЕ қатнас, қатнасу; **дипломатические сношения** елшілік қатнас (мемлекеттер қатнасы).

СНУ'ЛЫЙ шала жансар (балық т. б.).

СНУР *см.* **шнур.**

СНУТРИ' *нар.* (обл.) ішінен, іштен.

СНЫТЬ *ж. см.* **снить.**

СНЫЧ құлып тілі.

СНЮ'ХАТЬСЯ *сов.* ауыз жаласу, ымы-жымы бірігу, жымдасу.

СНЮ'ХИВАТЬСЯ *несов. см.* **снюхаться.**

СНЯ'ТИЕ алу, жыйып алу, көшіру, түсіріп алу.

СНЯТО'Й: снятое молоко қаймағын алған сүт.

СНЯТЬ, сниму *сов.* 1) алып қою, шешу, алу, шешіндіру, шешіну (киім т. б.); 2) орыннан алу, жалға алу.

СНЯ'ТЬСЯ суретке түсу; **с. с учета** есептен шығу.

СО *предлог:* **со ста** жүзден; **со смеху** күлкіден; **со зла** ашудан; **со стыда** ұяттан; **со стола** столдан; **со сливками** қаймақпен; **со слезами** көз жасымен; **со знанием** біліммен.

СО *приставка* сөздің алдынан қосылғанда: ортақ, бірге, бірлесіп—деген ұғым беретін қосымша; **соавтор** автор серігі; **соучастник** бірге қатынасқандар; **соаренда** бірлесіп жалдау; **соарендатор** бірлесіп жалдасқандар.

СОБА'КА ит; ✦ **вот где с. зарыта** міне, пәленің бәрі осында; **как кошка с собакой** итше ырылдасқан; **устать как с.** шаршап сілесі құру.

СОБАКОВО'ДСТВО ит өсіру жұмысы.

СОБАЧА'ТА, чат *мн.* күшіктер.

СОБАЧЕ'Й (устар.) *см.* **собачник.**

СОБА'ЧИЙ, чьего *прил. к* **собака; собачья конура** ит күрке; **с. холод** қатты суық.

СОБА'ЧКА 1) кішкене ит; 2) шаппа ілгек (мылтық).

СОБА'ЧНИК ит ұстаушы, ит жүгіртуші.

СОБАЧО'НКА *уменьш.* ит.

СОБЕСЕ'ДНИК, *ж.* **собеседница** әңгімелесуші, сөз әріптес.

СОБЕСЕ'ДОВАНИЕ әңгімелесу, сөйлесу, шүйіркелесу.

СОБИРА'ТЕЛЬ *м.* жыйнаушы, жыюшы.

СОБИРА'ТЕЛЬНЫЙ жыйнайтын, жыйынды, құранды, бөлшектен құралған; **собирательное числительное** жыйнақты сан есімі; **собирательно** *нар.*

СОБИРА'ТЬ *несов. см.* **собрать.**

СОБИРА'ТЬСЯ *см.* **собраться.**

СОБЛАГОВОЛИ'ТЬ, лю *сов.* ризалық білдіру, алғыс айту; (ирон.) **он не соблаговолил объяснить** онын түсіндіріп айтуды қаламауы.

СОБЛАГОВОЛЯ'ТЬ *несов. см.* **соблаговолить.**

СОБЛА'ЗН 1) қызықтырғыш, көңіл аударғыш; 2) азғыру, еліктіру, алдамшы.

СОБЛАЗНИ'ТЕЛЬ *м.* қызықтырушы, қызықтырған.

СОБЛАЗНИ'ТЕЛЬНЫЙ, лен қызықтырарлық, қызықтыратын, азғыратын; **соблазнительно** *нар.*

СОБЛАЗНИ'ТЬ, ню *сов.* 1) қызықтыру; 2) еріту, азғыру, еліктіру.

СОБЛАЗНИ'ТЬСЯ қызығу, алдану, берілу, салыну.

СОБЛАЗНЯ'ТЬ *несов. см.* **соблазнить.**

СОБЛАЗНЯ́ТЬСЯ *см.* **соблазниться.**

СОБЛЮДА́ТЬ *несов.* орындау, сақтау; **с. порядок** тәртін сақтау; **с. закон** заңды орындау.

СОБЛЮДА́ТЬСЯ орындалу, сақталу.

СОБЛЮДЕ́НИЕ орындау, сақтау, орындалу, сақталу.

СОБЛЮСТИ́, блюду *сов. см.* **соблюдать.**

СОБОЛЕ́ЗНОВАНИЕ көңіл айту (өлгенге); **выразить с.** көңіл айту.

СОБОЛЁК, лька кішкене бұлғын, суыр.

СОБОЛЁНОК, нка, *мн.* соболята, лят бұлғынның күшігі, суырдың күшігі.

СОБО́ЛИЙ, льего *прил. к* **соболь**; **с. воротник** суыр жаға.

СОБОЛИ́НЫЙ 1) *см.* **соболий**; 2) *перен.* **соболиные брови** қабақтағы қою қас.

СО́БОЛЬ *м.* бұлғын, суыр.

СОБОЛЮ́ШКА қаншық суыр.

СОБО́Р үлкен шеркеу.

СОБРА́НИЕ жыйналыс, жыйнақ; **с. сочинений** шығармалар жыйнағы; **учредительное с.** Құрылтай мәжілісі.

СОБРА́Т қызметтес.

СОБРА́ТЬ, соберу *сов.*, **собирать** *несов.* жыю, жыйнау, теру; **с. в дорогу** жол жүруге дайындау, жабдықтау.

СОБРА́ТЬСЯ жыйылу, жыйналып қалу, қамдану, дайындану, ойлау; **с. с духом** ентігін басу, жүрек тоқтату.

СО́БСТВЕННИК, *ж.* **собственница** жеке меншік иесі.

СО́БСТВЕННИЧЕСКИЙ *прил. к* **собственник**; **собственническая психология буржуазии** буржуазияның дүниеқорлық психологиясы.

СОБСТВЕННОРУ́ЧНЫЙ өз қолымен істелген; **собственноручная подпись** өзінің қойған қолы; **собственноручно** *нар.*

СО́БСТВЕННОСТЬ меншік, меншігіндегі иелік (зат т. б.); **государственная с.** мемлекеттік меншік; **защищать социалистическую с.** социалистік меншікті қорғау; **частная с.** жеке меншік.

СО́БСТВЕННЫЙ: с. карандаш өз қарындашы; **собственный корреспондент** өз тілшісі; **в собственном смысле слова** сөздің дәл мағнасында; **собственно** *нар.*

СО́БСТВЕННОЕ имя (грам.) жалқы есім.

СОБЫ́ТИЕ уақыйға, оқыйға; **историческое с.** тарихи уақыйға.

СОВА́ жапалақ.

СОВА́ТЬ, сую *несов.* сұғу, сұқпалау, тықпалау; **с. руку в карман** қолын қалтасына тығу; *перен.* **с. нос в чужие дела** бөгдің жұмысына қол сұғу (қыстырылу).

СОВЁНОК, нка, *мн.* **совята**, вят жапалақтың балапаны.

СОВЕРША́ТЬ *несов. см.* **совершить.**

СОВЕРША́ТЬСЯ *см.* **совершиться.**

СОВЕРШЕННОЛЕ́ТИЕ балиғатқа толу, жетілу.

СОВЕРШЕ́ННЫЙ[1], **шенен** дұрыс, дегендей, күмәнсіз; **совершенно** *нар.*

СОВЕРШЕ́ННЫЙ[2]: **с. вид** тыянақты түр (істің істелгендігін білдіретін етістік).

СОВЕРШЕ́НСТВОВАТЬ, ствую *несов.* өнерлену, өнерге жетілу, машықтану, жетілу.

СОВЕРШИ́ТЬ, шу *сов.* 1) істеу, орындау, іске асыру; 2) **с. ошибку** хателесу; **с. преступление** қылмыс істеу; **с. подвиг** ерлік істеу.

СОВЕРШИ́ТЬСЯ болу, орындалу, істелу.

СО́ВЕСТИТЬ, вещу *несов.* ұялту.

СО́ВЕСТИТЬСЯ 1) дәті шыдамау, қолы бармау, көңілі бармау; 2) ұялу.

СО́ВЕСТЛИВЫЙ, лив ұяты бар, ұятты, нысапты.

СО́ВЕСТНЫЙ, тен арлы, иманды, әділетті; **с. человек** ар-ұяты бар кісі.

СО́ВЕСТЬ *ж.* ар-ұят, ұят, **уждан.**

СОВЕ́Т 1) совет, кеңес, ақыл; 2) кеңесу, ақылдасу; **хороший с.** жақсы ақыл; **Совет Народных Комиссаров** Халық Комиссарларының Советі; **с. депутатов трудящихся** еңбекшілер депутаттарының советі.

СОВЕТИЗА́ЦИЯ советтендіру.

СОВЕТИЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* советтендіру.

СОВЕ́ТНИК кеңесші, кеңес беруші кісі.

СОВЕ́ТОВАТЬ, тую *несов.* кеңес беру, ақыл айту.

СОВЕ́ТОВАТЬСЯ кеңесу, ақылдасу.

СОВЕ́ТСКИЙ *прил. к* **совет**; **С. Союз** Советтер Одағы; **Советская республика** совет республикасы; **советская литература** совет әдебиеті.

СОВЕ́ТЧИК ақылшы, кеңесші.

СОВЕЩА́НИЕ мәслихат.

СОВЕЩА́ТЕЛЬНЫЙ кеңесші; **с. голос** кеңесші дауыс (шешуші емес).

СОВЕЩА́ТЬСЯ *несов.* кеңесу, мәжілістесу, ойласу, ақылдасу.

СОВИНО́ВНЫЙ қоса қылмысты, қоса айыпты, бірге айыпталған (кісі).

СОВИ́НЫЙ *прил. к* **сова**; **совиное гнездо** жапалақтың ұясы; **совиные глаза** жапалақ көз (өлген қойдың көзіндей).

СО́ВКА[1] тығу, тықпалау.

СО́ВКА[2] 1) кішкене жапалақ (құс); 2) қоңыр көбелек.

СОВЛАДА́ТЬ *сов.* өзіне ие болу, нық болу, өзін ұстай білу; **с. с гневом** ашуын тоқтату.

СОВЛАДЕ́ЛЕЦ, льца серік иенелес; **совладельцы дома** үй иелері (қожалары).

СОВЛАДЕ́ТЬ[1] *сов. см.* **совладать**.

СОВЛАДЕ́ТЬ[2] *несов.* бірлесіп билеу, ортақтасып ие болу.

СОВМЕСТИ́МЫЙ бірге қосылатын, басқа іске жуысатын.

СОВМЕСТИ́ТЕЛЬ *м.* қос қызметті, жарымдап істеуші (кісі).

СОВМЕСТИ́ТЕЛЬСТВО қос қызметтілік; **работать по совместительству** бірнеше жерде қызмет істеу.

СОВМЕСТИ́ТЬ, вмещу *сов.* 1) бірнеше жұмысты қатар алып жүру; 2) сыйғызу, жуыстыру.

СОВМЕ́СТНЫЙ бірге, бірігіп тұрған, бірлескен; **совместная работа** бірлесіп істелген жұмыс; **совместное обучение** бірге оқу; **совместно** *нар.* бірге, бірлесіп.

СОВМЕЩА́ТЬ *несов.* 1) бірлесу, қосылу; 2) бірнеше жерде істеу; **с. должность машинистки и секретаря** машинисткалық және хатшылық қызметті қоса атқару.

СОВО́К, вка қалақ, күрекше.

СОВОКУ́ПНОСТЬ жыйыны, жынағы, жыйынтығы.

СОВОКУ́ПНЫЙ қосылған, біріккен; **совокупно** *нар.*

СОВПАДА́ТЬ *несов.* 1) кездесу; 2) үйлесу, дәл келу, тура келу.

СОВПАДЕ́НИЕ тура келу, кездесу, үйлесу.

СОВПА́СТЬ, паду *сов. см.* **совпадать**.

СОВРА́ТЬ, вру *сов.* алдау, өтірік айту.

СОВРАЩА́ТЬ *несов.* жаман үйрету, жаман әдетке салындыру.

СОВРЕМЕ́ННИК, *ж.* **современница** тұстас, замандас.

СОВРЕМЕ́ННОСТЬ осы заман, кәзіргі заман.

СОВРЕМЕ́ННЫЙ, **менен**: **современная литература** қазіргі әдебиет; **современная жизнь** қазіргі өмір.

СОВСЕ́М *нар.* тіпті, әбден, мүлде, жүде; **с. новый** жап-жаңа; **это с. другое дело** бұл тіпті басқа нәрсе.

СОВХО́З (**советское хозяйство**) совхоз (совет шаруашылығы).

СОВХО́ЗНЫЙ *прил. к* **совхоз**; **совхозное хозяйство** совхоз шаруашылығы.

СОГБЕ́ННЫЙ бүкірейген, имиген.

СОГЛА́СИЕ ризалық, татулық, ынтымақтылық; **дать свое с.** ризашылығын беру; **жить в согласии** тату тұру.

СОГЛАСИ́ТЕЛЬНЫЙ: **согласительная комиссия** келісім комиссиясы.

СОГЛАСИ́ТЬ, глашу *сов.* келістіру, бірлестіру, көндіру.

СОГЛАСИ́ТЬСЯ риза болу, ризалық білдіру, келісу көну.

СОГЛА́СНЫЙ[1], **сен** риза; **согласно** *нар.*; согласно приказа буйрық бойынша; **вполне согласен с вами** мен сіздің айтқаныңызды дұрыстаймын, қосыламын.

СОГЛА́СНЫЙ[2]: (лингв.); **с. звук** дауыссыз дыбыс.

СОГЛАСОВА́НИЕ 1) келісу, сөйлесіп (келісіп) алу, жарасу; 2) (грам.) қыйысу.

СОГЛАСО́ВАННЫЙ, **ван келісілген**; **согласованно** *нар.*

СОГЛАСОВА́ТЬ, сую *сов.* 1) кел-

сілу, ризаласу, ризашылық қылу; 2) (грам.) қыйыстыру.

СОГЛАСО́ВЫВАТЬ *несов. см.* **согласовать.**

СОГЛАША́ТЕЛЬ *м.* ымырашыл, келісімшіл.

СОГЛАША́ТЕЛЬСКИЙ *прил. к* соглашатель; соглашательская политика ымырашылдық саясат.

СОГЛАША́ТЕЛЬСТВО ымырашылдық, келісімпаздық.

СОГЛАШЕ́НИЕ 1) риза болу, көну, келісу; 2) шарттасу; торговое с. сауда шарты.

СОГЛЯДА́ТАЙ (устар.) шпион, тыңшы, жансыз.

СОГНА́ТЬ, сгоню *сов.* 1) қуып жіберу, қуып шығу (қызметтен); 2) айдап жыйнастыру; ✦ **с. со света** өлтіру.

СО́ГНУТЫЙ, нут иілген, бүкірейген, қыйсайған.

СОГНУ́ТЬ *сов.* 1) ню, имектеу; 2) қыйсайту, бүкірейту; ✦ **с. в бараний рог** екі аяғын бір етікке тығу; **с. в дугу** доғаша ию (мойынсұндыру).

СОГНУ́ТЬСЯ майысу, иілу, бүкір болу, бүкірею, еңкею.

СОГРА́ЖДАНИН, *ж.* **согра́жданка** (устар.) елдес, жерлес, отандас (азамат).

СОГРЕВА́НИЕ жылыну, қызу, жылыту, қыздыру.

СОГРЕВА́ТЬ *несов. см.* **согреть.**

СОГРЕВА́ТЬСЯ *см.* **согреться.**

СОГРЕ́ТЬ *сов.* 1) жылыту, ысыту; 2) *перен.* көңілін көтеру, көңіл аулау, бойын сергіту.

СОГРЕ́ТЬСЯ жылыну; бойы жылу.

СОГРЕША́ТЬ *несов.* 1) күнаһар болу; 2) *перен.* бұзу, жаңылу.

СОГРЕШИ́ТЬ, шу *сов.* күналы болу, қылмысты болу.

СО́ДА сода (кристалды ақ зат); **с. для белья** кір жууға жұмсалатын сода.

СОДЕ́ЙСТВИЕ көмек, жәрдем; **оказать с.** жәрдемдесу, көмектесу, қол қабыс ету.

СОДЕ́ЙСТВОВАТЬ, ствую *сов. и несов.* көмек көрсету, жәрдем беру.

СОДЕРЖА́НИЕ 1) мазмұны, мәнісі; 2) қаражат, қаржы.

СОДЕРЖА́ТЕЛЬ, *ж.* **содержа́тельница** ұстаушы, қожа, ие; **с. постоялого двора** керуен сарай ұстаушы.

СОДЕРЖА́ТЕЛЬНЫЙ, лен мазмұнды, мағналы; **содержательная речь** мағналы сөз; **содержательно** *нар.*

СОДЕРЖА́ТЬ *несов.* қаржы беру, қаржыландыру; ұстау, бағу, тұту, асыру.

СОДЕРЖА́ТЬСЯ 1) қарамағында, асырауында болу; 2) тұру, бағылу; **в воздухе содержатся водяные пары** ауада судың пары болады; **больница содержится на средства здравоохранения** аурухана денсаулық бөлімінің қаражатында болады.

СОДЕРЖИ́МОЕ, ого *ср.* ішіндегі (нәрсе); **с. коробки** коробканың ішіндегі нәрсе.

СО́ДОВЫЙ *прил. к* сода; **с. завод** сода заводы.

СОДОКЛА́Д қосымша баяндама.

СОДОКЛА́ДЧИК қосымша баяндамашы.

СОДО́М айқай-құйқу, азан-қазан (көпшілік).

СОДРА́ТЬ, сдеру *сов.* 1) сыдыру, сыпыру; 2) өте қымбатқа сату.

СОДРА́ТЬСЯ сыдырылу, сыпырылу (қабық).

СОДРОГА́НИЕ шошыну, сескену, дірілдеу, қалтырау.

СОДРОГА́ТЬСЯ *несов.* селкілдеу, сескену, дірілдеу.

СОДРУ́ЖЕСТВО достық, бауырластық.

СОЕДИНЕ́НИЕ қосылу, қосу, әскери құрама; **теория соединений** (матем.) қосылыс теориясы.

СОЕДИНИ́ТЕЛЬ *м.* жалғастырушы, дәнекер, қосушы, тұтастырушы.

СОЕДИНИ́ТЬ, ню *сов.*, **соединять** *несов.* қосу, біріктіру, жалғау, жалғастыру.

СОЕДИНИ́ТЬСЯ, соединяться қосылу, жалғану, бірігу, байланысу, қатнасу; **пролетарии всех стран, соединяйтесь!** барлық елдердің пролетарлары, бірігіңдер!

СОЕДИНЯ́ТЬ *несов. см.* **соединить.**

СОЕДИНЯ́ТЬСЯ *см.* **соединиться.**

СОЖАЛЕ́НИЕ өкініш, опық.

СОЖАЛЕ́ТЬ *несов.* өкіну, опық жеу.

СОЖЖЕ́НИЕ өртеу, өртеп жіберу.

СОЖИ́ТЕЛЬ, *ж.* **сожительница** 1) бірге тұрушы; 2) некесіз тұрушы.

СОЖИ́ТЕЛЬСТВО 1) бірге тұрушылық; 2) ойнастық, тамыр болу, некесіз тұру.

СОЖИ́ТЕЛЬСТВОВАТЬ, ствую *несов.* бірге тұру.

СОЖРА́ТЬ, жру *сов.* жеп қою, обып қою, обып жіберу.

СОЗВА́ТЬ, зову *сов.* шақыру, шақырып жыйнау.

СОЗВЕ́ЗДИЕ үркер (топ жұлдыз).

СОЗВОНИ́ТЬСЯ, нюсь *сов.* телефонмен сөйлесу, телефондасу.

СОЗВУ́ЧИЕ дыбыстастық (үндестік).

СОЗДАВА́ТЬ, даю *несов. см.* создать.

СОЗДА́НИЕ орнату, тудыру, болдыру, шығару; **с. угольной базы** көмір базасын жасау.

СОЗДА́ТЕЛЬ, *ж.* **создательница** жаратушы, тудырушы, жасаушы; жасаған ие.

СОЗДА́ТЬ, дам, дашь *сов.* жаратту, жасау, тудыру.

СОЗДА́ТЬСЯ жаралу, жасалу, туу.

СОЗЕРЦА́НИЕ *см.* созерцать.

СОЗЕРЦА́ТЕЛЬНЫЙ, лен меңзейтін, пайымшыл.

СОЗЕРЦА́ТЬ *несов.* үңіле қарау, пайымдап қарау.

СОЗИДА́ТЬ *несов. см.* создать.

СОЗНАВА́ТЬ, знаю *несов.* сезу, білу, аңғару, түсіну, мойындау; **с. свои ошибки** өз хатасын білу (хатасын мойындату).

СОЗНАВА́ТЬСЯ мойнына алу.

СОЗНА́НИЕ сана, сана-сезім, аңлау; **потерять с.** есінен тану.

СОЗНА́ТЕЛЬНОСТЬ саналылық, сезімділік, аңғарғыштық.

СОЗНА́ТЕЛЬНЫЙ, лен саналы, сана сезімі бар; **сознательно** *нар.*

СОЗРЕВА́НИЕ 1) пісу, жетілу; 2) *перен.* ер жету, бой жету, жетілу.

СОЗРЕВА́ТЬ *несов. см.* созреть.

СОЗРЕ́ТЬ *сов.* 1) пісу, жетілу; 2) ер жету, бой жету.

СОЗЫ́В шақырып жию, шақыру.

СОЗЫВА́ТЬ *несов. см.* созвать.

СОЗЫВА́ТЬСЯ шақырылу, шақырумен жыйнау.

СОИЗВО́ЛИТЬ, лю *сов.* көну, риза болу, рұхсат ету.

СОИЗВОЛЯ́ТЬ *несов. см.* соизволить.

СОИЗМЕРИ́МЫЙ, рим өлшеуге келетін, шамаға келетін, шамалас.

СОИМЕ́ННИК аттас (аты бір).

СОИМЕ́ННЫЙ аттас.

СОИСКА́НИЕ іздену; **с. ученой степени кандидата наук** ғылым кандидаты дәрежесін іздену.

СОИСКА́ТЕЛЬ *м.* ізденуші.

СО́ЙКА тықылдақ (торғайдың бір түрі).

СОЙТИ́, йду *сов. см.* сходить; **сойдет** (*безл.*) жарай береді; **все сошло прекрасно** барлығы жақсы үйлесу, сай келу, шақ келу; ✦ **с. в могилу** өлу; **с. на нет** аяқсыз болу, жоқ болу; **с. с рельс** рельседен таю, тайып кету; **с. с ума** ақылдан жазу.

СОЙТИ́СЬ қосылу, ұшырасу, кездесу, келісу (саудаласу т.).

СОК сок, шірін, сөл.

СО́КОЛ 1) ителгі, сұңқақ (құс); 2) *перен.* летчик (ұшқыш); **сталинские соколы** сталиндік сұңқарлар.

СОКОЛЁНОК, нка, *мн.* **соколята**, лят *уменьш.* сұңқардың балапаны.

СОКО́ЛИНЫЙ *прил. к* **сокол**; **соколиная охота** сұңқар салу.

СОКО́ЛОК, лка (обл.) аяқ сінірі (жылқыда); 2) адамның бас бармағы мен сұқ қолының арасындағы қоспаның шұңқыр жері.

СОКО́ЛЬНИК (истор.) құсбегі, ителгі салушы.

СОКРАТИ́ТЬ, кращу *сов.* қысқарту, шолақтау, кеміту, азайту.

СОКРАТИ́ТЬСЯ қысқартылу, келтелену, азаю, кемітілу.

СОКРАЩА́ТЬ *несов. см.* сократить.

СОКРАЩА́ТЬСЯ *см.* сократиться.

СОКРАЩЕ́НИЕ қысқару, қысқартылу, ықшамдану, ықшамдау; **с. рабочего дня** жұмыс күнін қысқарту.

СОКРАЩЁННЫЙ, щён қысқартыл-

ған, қысқарған, азайтылған, азайған, ықшамдалған, кемітілген; **сокращённо** *нар.* қысқаша.

СОКРОВЕ́ННЫЙ құфия, жасырын, жүрек сыры.

СОКРО́ВИЩЕ қазына байлық.

СОКРО́ВИЩНИЦА қазына байлық қоры, орны.

СОКРУША́ТЬ *несов. см.* **сокрушить.**

СОКРУША́ТЬСЯ қыйратылу, бұзылу, талқандалу.

СОКРУШЕ́НИЕ 1) қыйрату, ойран салу, талқандау; 2) қайғыру, уайымдау.

СОКРУШИ́ТЕЛЬНЫЙ қыйрататын, құртатын, өлтіретін; **нанести с. удар врагу** жауға қыйрата соққы беру.

СОКРУШИ́ТЬ, шу *сов.* қыйрату, құрыту; **сокрушённое сердце** жаралы жүрек.

СОКРЫ́ТИЕ жасыру, жасырып ұстау.

СОКРЫ́ТЫЙ жасырылған, құпия.

СОКРЫ́ТЬ, рою *сов.* жасыру, тығу.

СОКРЫ́ТЬСЯ (устар.) жасырыну, тығылу.

СОЛГА́ТЬ, лгу *сов.* өтірік айту, өтірік айтып жіберу.

СОЛДА́Т солдат.

СОЛЕВАРЕ́НИЕ тұз қайнату.

СОЛЕВА́РЕННЫЙ: с. завод тұз қайнататын завод.

СОЛЕВА́РНЯ тұз қайнататын өндіріс.

СОЛЕ́НИЕ тұздау, дұздықтау.

СОЛЁНЫЙ, солон тұзды, тұзы бар, ащы, тұздалған, тұз салынған; **солоно** *нар. и в знач. сказ.*

СОЛЕЦИ́ЗМ (лингв.) солецизм (сөйлеудегі синтаксистік хате).

СОЛИДАРИЗИ́РОВАТЬСЯ, зируюсь, **солидаризоваться,** зуюсь *сов. и несов.* пікіріне қосылу, ниеттесу, бір пікірге келу.

СОЛИДА́РНОСТЬ пікірлестік, ниеттестік, тілектестік.

СОЛИДА́РНЫЙ, рен пікірлес, ниеттес; **солидарно** *нар.*

СОЛИ́ДНЫЙ, ден мардымды, елеулі, білгір, көрнекті; **с. человек** көрнекті адам; **солидно** *нар.*

СОЛИ́ЛЬНЫЙ тұздайтын.

СОЛИ́ЛЬЩИК тұздаушы жұмысшы.

СОЛИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* ән салу, жеке шығып айту, орындау; **с. на скрипке** скрипкаға жеке қосылу.

СОЛИ́СТ, *ж.* солистка солист (жеке ән салатын артист, жеке билейтін биші артист).

СОЛИТЁР ішек құрт (адамның, малдың ішек-қарынында болады).

СОЛИ́ТЬ, лю *несов.* тұздау, тұз салу.

СО́ЛНЕЧНЫЙ *прил. к* **солнце; с. луч** күн нұры; **с. день** ашық күн; **солнечные часы** көлеңке сағат.

СО́ЛНЦЕ 1) күн; 2) *перен.* қадірлі, бағалы.

СОЛНЦЕПЁК шуақ, күн шуақ.

СО́ЛНЫШКО *ласк.* күн көзі.

СО́ЛО *нескл. ср.* жеке ән, жеке күй, жеке би; ✦ **соло-вексель** (фин.) бір ғана адам қол қойған вексель.

СОЛОВЕ́Й, вья бұлбұл.

СОЛО́ВЫЙ ақжал, шабдар (жылқы түсі).

СОЛОВЬЁНОК, нка, *мн.* **соловьята,** вьят бұлбұлдың балапаны.

СОЛОВЬИ́НЫЙ *прил. к* **соловей; соловьиные трели** бұлбұлдың сайрауы.

СО́ЛОД өндірілген, қышқылдатылған талқан (боза, пиво, шарап істеуге жұмсалады).

СОЛОДЕ́ТЬ *несов.* өну, қышқылдану, ашу.

СОЛОДИ́ТЬ, ложу *несов.* өндіру, қышқылдандыру, ашыту.

СОЛО́ДКА мыя (өсімдік).

СОЛОДКО́ВЫЙ *прил. к* **солодка; с. корень** мыя тамыры.

СОЛО́МА сабан, салам.

СОЛО́МЕННЫЙ *прил. к* **солома; соломенная шляпа** сабан (салом) қалпақ; ✦ **соломенные ноги** ши аяқ; **с. вдовец** уақытша бойдақ; **соломенная вдова** уақытша жесір.

СОЛО́МИНА 1) салом талшығы; 2) егін сабағы.

СОЛО́МИНКА бір тал салом; **утопающий хватается за соломинку** суға кеткен тал қармайды.

СОЛОМОРЕ́ЗКА салом тұрағыш қырықтық.

СОЛОМОТРЯ́С сабан айырғыш (молотилканың бөлшегі).

СО́ЛОН *см.* солёный.

СОЛОНЕ́Ц, нца сортаң жер, кейбір жер, сор.

СОЛОНИ́НА тұзды ет, тұзға салған ет.

СОЛО́НКА тұз сауыт.

СО́ЛОНО *см.* солёный.

СОЛОНОВА́ТЫЙ тұздылау.

СОЛОНЧА́К сортаң (жер), сор, татыр.

СОЛО́НЫЙ (обл.) тұзды, ащы; солоно *нар.*

СОЛЬ *ж.* 1) тұз; 2) *перен.* мән, мағна.

СО́ЛЬНЫЙ *прил. к* соло.

СОЛЯ́НКА 1) ала бота; 2) қоспа көже (ет, қыяр, капуста, жуа салған).

СОЛЯНО́Й *прил. к* соль; с. налог тұз салығы; соляные копи тұз кені; с. пласт тұз қабаты.

СОМ жайын, лақа.

СОМАТОЛО́ГИЯ соматология (тәннің клеткаларын тексеретін ғылым).

СОМЁНОК, нка, *мн.* сомята, мят кішкене лақа балық.

СО́МКНУТЫЙ жыйнақы, түйдек; с. строй түйдек сап, жыйнақы.

СОМКНУ́ТЬ *сов.* шоқтану, сығылыстыру, түйықтау, жыйнақылау.

СОМКНУ́ТЬСЯ шоқтану, ию тіресу, жыйнақылану.

СОМНЕВА́ТЬСЯ *несов.* шүбалану, шектену, күдіктену.

СОМНЕ́НИЕ шүба, шек, күдік; без сомнения шүбасыз.

СОМНИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен күдікті, шүбалы, дудәмелі, екі талай; сомнительно *нар.*

СОМО́ВИНА жайын еті.

СОМЧА́ТЬ, чу *сов.* ала жөнелу, шауып ала қашу (ат).

СОН, сна 1) ұйқы; 2) түс (ұйқыда көретін); 3) *перен.* хиял, арман.

СОНАСЛЕ́ДНИК ортақ мұрагер (мұраға ортақ).

СОНАСЛЕ́ДОВАТЬ, дую *сов. и несов.* ортақ мұрагер болу.

СОНА́ТА соната (музыкалық шығарманың бір түрі).

СОНАТИ́НА сонатина (кішкентай соната).

СОНЕ́Т сонет (өлең түрі).

СОНЛИ́ВОСТЬ ұйқышылдық.

СОНЛИ́ВЫЙ, лив ұйқышыл; сонливо *нар.*

СО́ННЫЙ *прил. к* сон; 1) ұйқылы, ұйқтап жатқан; 2) ұйқылы-ояу, меңзең.

СООБРАЖА́ТЬ *несов.* ойлау, ойлану, түсіну.

СООБРАЖЕ́НИЕ ой, пікір, ойлану.

СООБРАЗИ́ТЕЛЬНОСТЬ аңғарғыштық, тез ұққыштық, зеректік.

СООБРАЗИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен аңғарғыш, ұққыш, зерек.

СООБРАЗИ́ТЬ *сов. см.* соображать.

СООБРА́ЗНЫЙ лайықты, сәйкес, тура келетін; сообразно *нар.*

СООБРАЗОВА́ТЬ, зую *сов. и несов.* үйлестіру, сәйкестендіру.

СООБРАЗОВА́ТЬСЯ келісу, үйлесу, сәйкестену.

СООБРАЗО́ВЫВАТЬ *несов. см.* сообразовать.

СООБРАЗО́ВЫВАТЬСЯ *см.* сообразоваться.

СООБЩА́ *нар.* бірге, біргелесіп; работать с. біргелесіп істеу.

СООБЩА́ТЬ *несов. см.* сообщить.

СООБЩА́ТЬСЯ 1) *см.* сообщиться; 2) хабарласу.

СООБЩЕ́НИЕ қатнасу, қатнас, хабар; официальные сообщения ресми хабар; воздушное с. әуе қатнасы; железнодорожное с. теміржол қатнасы.

СОО́БЩЕСТВО 1) қоғамдастық; 2) әрекеттес (өмір сүруі, күн көруі бірдей өсімдік, жәндіктердің әрекет бірлігі).

СООБЩИ́ТЕЛЬНЫЙ қатнасқыш, араласқыш, жайдары.

СООБЩИ́ТЬ, щу *сов.* хабар ету, білдіру, хабарлау.

СООБЩИ́ТЬСЯ хабарландыру.

СОО́БЩНИК, *ж.* сообщница амалдас, сыбайлас, әрекеттес.

СОО́БЩНИЧЕСТВО амалдастық, әрекеттестік.

СООПЕКУ́Н ортақ опекундық, қамқорлық.

СООРУДИ'ТЬ, ружу *сов.* салу, орнату.

СООРУЖА'ТЬ *несов. см.* соорудить.

СООРУЖА'ТЬСЯ салыну, орнау.

СООРУЖЕ'НИЕ салу, орнату; **мелиоративные сооружения** мелиорациялық құрылыстар.

СООТВЕ'ТСТВЕННЫЙ сәйкестенген, тура келген; **соответственно** *нар.* сәйкес, жарасты.

СООТВЕ'ТСТВИЕ сәйкестік, жарастық, лайық, үйлесім; **в соответствии со статьей закона** заңның статьясына сәйкес.

СООТВЕ'ТСТВОВАТЬ, ствую *несов.* сәйкестену, тура келу, жарасу, лайық болу, үйлесу; **одно не соответствует другому** біріне-бірі үйлеспейді.

СООТВЕ'ТСТВУЮЩИЙ сәйкес болған, сәйкестелген, тиісті, жарасымды; **с. порядок** тиісті тәртіп.

СООТЕ'ЧЕСТВЕННИК отандас.

СООТНОСИ'ТЕЛЬНЫЙ байланыстық; **соотносительно** *нар.*

СООТНОШЕ'НИЕ қатнас, байланыс, қарым-қатынас; **экономика и политика находятся в постоянном соотношении** экономика мен саясат ылғый байланысты болады.

СОПЕ'РНИК, *ж.* **соперница** күндес, бақталас.

СОПЕ'РНИЧАТЬ *несов.* күндестік ету, таласу, бақталастық ету, тайталасу.

СОПЕ'РНИЧЕСТВО бақталастық, күндестік, тайталастық.

СОПЕ'ТЬ, плю *несов.* 1) мұрнын пысылдату; 2) сыбызғы тарту.

СО'ПКА 1) жота, төбе; 2) кішірек жанар тау.

СОПЛЕМЕ'ННИК рулас, тұқымдас.

СО'ПЛИ, ей, *ед.* **сопля** *ж.* (простореч.) 1) мұрынбоқ; 2) *перен.* боркемік, момын (адам).

СОПЛЯ'К боқмұрын.

СОПОСТА'ВИТЬ, влю *сов.* салыстыру, салғастыру.

СОПОСТАВЛЕ'НИЕ *см.* сопоставить.

СОПОСТАВЛЯ'ТЬ *несов. см.* сопоставить.

СОПРА'НО *нескл. ср.* сопрано (жіңішке дауыс, жіңішке дауысты әнші).

СОПРЕДЕ'ЛЬНЫЙ, лен шектес, іргелес.

СОПРЕ'ТЬ *сов.* көгеріп кету, иістену, булығып кету.

СОПРИКАСА'ТЬСЯ *несов.* 1) тиісіп тұру, жанау, жанасу; 2) *перен.* араласу, істес болу.

СОПРИКОСНОВЕ'НИЕ жанасу, тиісіп тұру, жақындасу.

СОПРИЧА'СТНИК ортақ, бірге істеуші, бірге қатнасушы.

СОПРИЧА'СТНЫЙ, тен ортақтас, бірлесіп істеген, бірге қатнасқан.

СОПРОВОДИ'ТЕЛЬ *м.* алып барушы, шығарып салушы.

СОПРОВОДИ'ТЬ, вожу *сов. см.* сопровождать.

СОПРОВОЖДА'ТЬ *несов.* бірге жүру, еріп жүру, ұзату, шығарып салу.

СОПРОВОЖДЕ'НИЕ бірге жүру, еріп жүру, қостау.

СОПРОТИВЛЕ'НИЕ қарсылық көрсету, қарсы тұру; **оказывать с.** қарсылық көрсету.

СОПРОТИВЛЯ'ТЬСЯ *несов.* қарсыласу, қарсы тұру, қарысу.

СОПРЯЖЁННЫЙ қосылған, бірлескен, түйіндес, бір-біріне байланысты.

СОПУ'ТСТВОВАТЬ, ствую *несов.* 1) жолдас болу, бірге жүру; 2) *перен.* жанамалау, қосақталып жүру.

СОПУ'ТСТВУЮЩИЙ қосағында жүруші, жанамалаушы.

СОР қыйқым, қоқым-соқым.

СОРАЗМЕ'РИТЬ, рю *сов.* шамаластыру, сайластыру.

СОРАЗМЕ'РНЫЙ, рен шақ, өлшемдес, шамалас, сайма-сай; **соразмерно** *нар.*

СОРАЗМЕРЯ'ТЬ *несов. см.* соразмерить.

СОРА'ТНИК серік, сүйеніш серік.

СОРВАНЕ'Ц, нца сотанақ, сотқар.

СОРВА'ТЬ, рву *сов.* жұлу, жұлып алу, үзіп алу.

СОРВА'ТЬСЯ жұлыну, жұлынып кету, ұшып түсу, босанып кету, бұлінү.

СОРВИ'-ГОЛОВА' *м.* бетпақ, жан-

кешті, жанкеспе (сотқар, баскесер адам).

СОРГАНИЗОВА′ТЬ, зую *сов.* ұйымдастыру, қоғамдастыру.

СОРГАНИЗОВА′ТЬСЯ ұйымдасу, қоғамдасу.

СОРГАНИЗО′ВЫВАТЬ *несов. см.* **сорганизовать.**

СОРГАНИЗО′ВЫВАТЬСЯ *см.* **сорганизоваться.**

СО′РГО *нескл. ср.* (қонақ, тары тұқымдас дән).

СОРЕВНОВА′НИЕ жарыс, бәсеке.

СОРЕВНОВА′ТЬСЯ, нуюсь *несов.* жарысқа түсу, жарысу, бәсекелесу.

СОРИ′НКА шөп-шар (уақ).

СОРИ′ТЬ, рю *несов.* ластау, қыйқымдау (төгіп-шашу, әлем тапырағын шығару).

СО′РНЫЙ лас, шаңды, қоқым-соқым шашылған; **с. ящик** сыпырынды салатын ящик; **сорная трава** арам шөп, отақ.

СОРНЯ′К арам шөп, отақ.

СОРО′ДИЧ жақын, бауыр (туысқан).

СОРО′КА сауысқан; **заладила с. Якова** малтасын езу (мыжып қайталақтай беру).

СОРОКАЛЕ′ТНИЙ қырық жастағы, қырықтағы, қырық жылдық.

СОРОКОВО′Й қырқыншы; **в сороковых годах XIX столетия** XIX ғасырдың қырқыншы жылдарында.

СОРОКОНО′ЖКА қырқ аяқ.

СОРОКОУ′СТ (церк.) өлген кісіге қырық күннен кейін иман түсіру.

СОРО′ЧИЙ, чьего *прил. к* **сорока; сорочьи яйца** сауысқанның жұмыртқасы.

СОРО′ЧКА сырт жейде; іш көйлек.

СОРТ сорт; **сорта семян** тұқымның сорты; **высший с.** жоғарғы сорт.

СОРТИРОВА′ТЬ, рую *несов.* сорттау, іріктеу, сортқа бөлу.

СОРТИРО′ВКА *см.* **сортировать.**

СОРТИРО′ВОЧНЫЙ сорттайтын, сортқа бөлетін; **сортировочная станция** сорттайтын станция.

СО′РТНЫЙ: с. товар сортты товар.

СОРТОВА′ТЬ, тую *несов. см.* **сортировать.**

СОРТОВО′Й *прил. к* **сорт; сортовые посевы** сортты егіс; **сортовое зерно** сорталған тұқым.

СОСА′НИЕ *см.* **сосать.**

СОСА′ТЬ, сосу *несов.* ему, сору.

СОСВА′ТАТЬ *сов.* құда түсу, айттыру.

СОСВА′ТАТЬСЯ құда болу, жекжаттасу.

СОСЕ′Д, *ж.* **соседка** көрші, қоныстас.

СОСЕ′ДИТЬ, дишь *несов.* көрші болу, көршілесу, қоныстас болу.

СОСЕ′ДНИЙ: с. двор көрші қора, іргелес қора.

СОСЕ′ДСКИЙ *прил. к* **сосед; соседские дети** көршінің балалары.

СОСЕ′ДСТВО көршілік, қоныстастық.

СО′СЕНКА аласа қарағай; ✦ **с бору да с сосенки** әр біреуінен бір жаныраң, әр нәрседен бір шөкім.

СОСЕ′Ц, сца *см.* **сосок.**

СОСИ′СКА сосиска (жіңішке шұжықша).

СО′СКА емізік.

СОСКА′БЛИВАТЬ *см.* **соскоблить.**

СОСКА′КИВАТЬ *несов. см.* **соскочить.**

СОСКА′БЛИВАТЬСЯ *см.* **соскобли́ться.**

СОСКОБЛИ′ТЬ, лю *сов.* қырып алу, қырып тазарту, қырмалау.

СОСКОБЛИ′ТЬСЯ қырып тазарту, қырмалану.

СОСКОВИ′ДНЫЙ емізік сыяқты.

СОСКОЛЬЗНУ′ТЬ *сов.* 1) тайғанап (тайып) кету, сырғанап кету; 2) *перен.* таю, қобалжу.

СОСКОЧИ′ТЬ, чу *сов.* 1) қарғып түсу, секіріп түсу; 2) ұшып кету.

СОСКРЕБА′ТЬ *сов. см.* **соскрести.**

СОСКРЕСТИ′, скребу *сов.* қырып тазалау, қыру.

СОСКУ′ЧИТЬСЯ, чусь *сов.* жалығу, іш пысу, сағыну.

СОСЛАГА′ТЕЛЬНЫЙ: сослагательное наклонение шартты рай.

СО′СЛАННЫЙ, ого *м.* и **сосланная**, ой *ж.* жер аударылған, айдалған, қуылған.

СОСЛА′ТЬ, сошлю *сов.* жер аудару, айдау.

СОСЛА'ТЬСЯ *см.* **ссылаться.**

СОСЛО'ВИЕ сословие (таптасу); **дворянское с.** ақсүйектер сословиясы; **мещанское с.** мещандар сословиясы.

СОСЛО'ВНЫЙ *прил. к* **сословие**; таптас; **сословные представители** сословие уәкілдері.

СОСЛУЖИ'ВЕЦ, вца, *ж.* **сослужи'вица** қызметтес.

СОСНА' қарағай (ағаш).

СОСНО'ВЫЙ *прил. к* **сосна** қарағайлы, қарағайдан істелген; **с. лес** қарағайлы тоғай; **с. стол** қарағайдан істелген стол.

СОСНУ'ТЬ *сов.* көз іліндіріп алу, көз шырымын алдыру.

СОСНЯ'К қарағайлы тоғай.

СОСО'К, ска 1) емшек ұшы, емізік; 2) көздің қыйығы.

СОСРЕДОТО'ЧЕНИЕ 1) топтау, шоғырлау, жыйнақтау; 2) шұғылдану, шұғылданып қарау.

СОСРЕДОТО'ЧЕННЫЙ, чен назар аударылған, зер салынған; **сосредоточенно** *нар.*

СОСРЕДОТО'ЧИВАТЬ *несов. см.* **сосредоточить.**

СОСРЕДОТО'ЧИВАТЬСЯ *см.* **сосредоточиться.**

СОСРЕДОТО'ЧИТЬ, чу *сов.* жыйнау, жыю, шоғырлау; **с. войска** әскерді топтау, жыйнау.

СОСРЕДОТО'ЧИТЬСЯ бірдемеге шұғылдану, ынтызарын салу.

СОСТА'В состав: 1) химиялық элементтердің қосындысы; 2) қоғамның, ұйымның құрылысы; **с. крови** қанның құрылысы; **с. комиссии** комиссия составы; **командный с.** командирлер составы; **подвижной с.** жылжымалы состав (вагондар мен паровоздар).

СОСТАВИ'ТЕЛЬ *м.* құрыстырушы, құрушы, жасаушы.

СОСТА'ВИТЬ, влю *сов.* құру, жасау, құрастыру.

СОСТА'ВИТЬСЯ қосылу, құралу.

СОСТАВЛЕ'НИЕ құрау, жасау; **с. словаря** сөздік жасау.

СОСТАВЛЯ'ТЬ *несов. см.* **составить.**

СОСТАВЛЯ'ТЬСЯ *см.* **составиться.**

СОСТАВНО'Й құранды, құрама; **составная часть** құранды бөлшегі.

СОСТА'РЕТЬСЯ *сов. см.* **состариться.**

СОСТА'РИТЬ, рю *сов.* қартайту.

СОСТА'РИТЬСЯ қартаю.

СОСТЕГА'ТЬ *сов.* қабу, қабып тігу.

СОСТЕГИВАТЬ[1] *несов. см.* **состегать.**

СОСТЕГИВАТЬ[2] *несов. см.* **состегнуть.**

СОСТЕГИВАТЬСЯ[1] қабылу, қабылып тігілу.

СОСТЕГИВАТЬСЯ[2] сөгілу (қабылған жері).

СОСТЕГНУ'ТЬ *сов.* сөгіп алу, қақыратып алып тастау (жамауды я жапсырылған нәрсені).

СОСТОЯ'НИЕ 1) күй қалпы, хал жайы; 2) дәулет; **с. здоровья** денсаулық хәлі; **нажить с.** дәулет жию, баю; **не в состоянии притти сам** өздігінен келе алмайды.

СОСТОЯ'ТЕЛЬНЫЙ, лен 1) дәулетті; 2) орнықты, берекелі (адам); **это мнение не вполне состоятельно** бұл орнықты пікір емес.

СОСТОЯ'ТЬ, стою *несов.* болу, тұру, құралу; **вода состоит из водорода и кислорода** су — су тегі мен оттегінен құралады; **с. в браке** некелі болу; **с. секретарем** хатшы болып қызмет ету.

СОСТОЯ'ТЬСЯ болу; **собрание не состоялось** жыйылыс болмай қалды.

СОСТРА'ГИВАТЬ *несов.* қырып жону, жонып тегістеу, жоңғылау.

СОСТРАДА'НИЕ күйініш, хасіреттену.

СОСТРОГА'ТЬ *сов.* жону, жонып тегістеу.

СОСТРУГА'ТЬ *сов. см.* **состругать.**

СОСТРЯ'ПАННЫЙ пісірілген, асығыс; тез істелген, жасалған.

СОСТРЯ'ПАТЬ *сов.* 1) тамақ пісіру; 2) бірдемені ат үсті істей салу.

СОСТЯЗА'НИЕ 1) жарысу, айтысу, өнер салыстыру, бәсекелесу; 2) айтыс.

СОСТЯЗА'ТЬСЯ *несов.* бәйгеге түсу, айтысқа түсу, бәсекеге түсу.

СОСУ'Д 1) сауыт; 2) (анат.) тамыр, қан тамыры; **стеклянный с.** шыны сауыт; **кровеносные сосуды** қан тамыры.

СОСУ'ДИСТЫЙ тамырлы, іші қуыс.

СОСУ́ЛЬКА 1) сүңгі, сүмбі, мүз; 2) емізік; 3) *перен.* мешел, шірік неме.

СОСУ́Н 1) емшек, қоректі (марқа, құлын, бұзау); 2) емшектегі бала.

СОСУНО́К, нка *см.* **сосун.**

СОСУЩЕСТВОВА́НИЕ қатар өмір сүру, қатар жасау.

СОСУЩЕСТВОВА́ТЬ, ствую *несов.* қатар жасау, қатар өмір сүру.

СОСЧИТА́ТЬ *сов.* санап шығу, санау.

СОСЧИТА́ТЬСЯ, **сосчитываться** санасу, есептесу.

СОТВОРЕ́НИЕ жаратылу, жарату (дін); **миф о сотворении мира** дүниежаралуы жөніндегі миф.

СОТВОРИ́ТЬ, рю *сов.* жарату.

СО́ТЕНКА *см.* **сотня.**

СО́ТЕННЫЙ *прил. к* **сотня**, жүз сомдық, жүз сомдық баға.

СОТКА́ТЬ, тку *сов. см.* **ткать.**

СО́ТНИК жүздік, жүз басы.

СО́ТНЯ 1) жүз; 2) жүз адамнан құрылған әскер бөлімі.

СОТОВА́РИЩ жолдас, жора — серіктес, істес.

СОТО́ВЫЙ *прил. к* **соты**; **с. мёд** ара ұясына салынған бал.

СОТРАПЕ́ЗНИК табақтас.

СОТРУ́ДНИК, *ж.* **сотрудница** қызметкер, қызметші.

СОТРУ́ДНИЧАТЬ *несов.* еңбектесу, қызметтес болу.

СОТРУ́ДНИЧЕСТВО қызмет етушілік, қызметтесушілік.

СОТРЯСА́ТЬ *несов.* 1) қағу, сілку; 2) тітірету, қалтырату.

СОТРЯСА́ТЬСЯ 1) сілкіну, тітіреу, қағыну (үстін); 2) түршігу.

СОТРЯСЕ́НИЕ 1) тітіреу, сілкіну, қағу; 2) қозғалу, зақымдану; **с. мозга** мыйдың зақымдануы.

СО́ТЫ *мн.* бал, балауыз (араның бал салатын ұясы).

СО́ТЫЙ *числ.* жүзінші.

СОУМЫ́ШЛЕННИК қылмыстас, айыптас, ниеттес.

СО́УС тұздық.

СО́УСНИК тұздық ыдыс.

СОУЧА́СТИЕ қылмысқа қатынасу.

СОУЧА́СТНИК бірге істеуші, қатнасушы, сыбайлас.

СОУЧЕНИ́К, *ж.* **соученица** сабақтас, бірге оқыған.

СОФА́ софа (диван).

СОФИ́ЗМ софизм (көзге дұрыс, заты жалған айлакорлық жалған философиялық ағым).

СОФИ́СТ софист, софизм жолын ұстаушы.

СОХА́ соқа; жерағаш.

СО́ХНУТЬ *несов.* 1) кебу, құрғау, құрау; 2) *перен.* жүдеу, ару, нашарлану.

СОХРАНЕ́НИЕ сақталу, сақтау.

СОХРАНИ́ТЬ, ню *сов.*, **сохранять** *несов.* сақтау.

СОХРАНИ́ТЬСЯ *см.* **сохраняться** сақталыну.

СОХРА́ННЫЙ сақталған, сақталынған.

СОХРА́ННОСТЬ аман-есен; **посылка пришла в сохранности** сәлемдеме бүтін күйінде келіп жетті.

СОЦВЕ́ТИЕ (бот.) гүл шоғы.

СОЦДОГОВО́Р (**социалистический договор**) социалистік жарыс шарты.

СОЦИА́Л-ДЕМОКРА́Т социал-демократ.

СОЦИА́Л-ДЕМОКРАТИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **социал-демократия**; **социал-демократическая организация** социал-домократиялық ұйым.

СОЦИА́Л-ДЕМОКРА́ТИЯ социал-демократия (ұсақ буржуазияшыл ағымға түскен жұмысшы қозғалысы).

СОЦИАЛИЗА́ЦИЯ 1) социализация; 2) *см.* **социализировать.**

СОЦИАЛИЗИ́РОВАТЬ, рую *сов.* қоғам иелігіне беру (мыс. жер).

СОЦИАЛИ́ЗМ социализм (социалистік қоғам).

СОЦИАЛИСТИ́ЧЕСКИЙ социалистік; **социалистическое хозяйство** социалистік шаруашылық; **социалистическое отечество** социалистік отан.

СОЦИА́ЛЬНЫЙ әлеуметтік, қоғамдық; **социальная революция** әлеуметтік революция; **социальное страхование** әлеуметтік қамсыздандыру; **социально** *нар.*

СОЦИО́ЛОГ социолог (социология ғылымы).

СОЦИОЛО́ГИЯ социология (қоғам және оның дамуы туралы ғылым).

СОЦСОРЕВНОВА́НИЕ (социалистическое соревнование) социалистік жарыс.

СОЦСТРА́Х (социальное страхова́ние) әлеуметтік қамсыздандыру.

СОЦСТРОИ́ТЕЛЬСТВО (социалистическое строительство) социалистік құрылыс.

СОЧЕТА́НИЕ үйлесім, сәйкес, ұласу.

СОЧЕТА́ТЬ *сов. и несов.* үйлестіру, байланыстыру; **с. личные интересы с общественными** өз басының мүддесімен қатар қоғам мүддесін де ойлау.

СОЧЕТА́ТЬСЯ сәйкестену, үйлесу.

СОЧИНЕ́НИЕ шығарма; **полное собрание сочинений** шығармалардың толық жыйнағы.

СОЧИНИ́ТЕЛЬ *м.* шығарушы, жазушы, ақын.

СОЧИНИ́ТЕЛЬНЫЙ (грам.) салалас (құрмалас).

СОЧИНИ́ТЬ, ню *сов.*, **сочинять** *несов.* шығарма шығару, жазу.

СОЧЛЕ́Н серік муше.

СО́ЧНЫЙ, чен шырын, нәрлі; **сочно** *нар.*

СОЧУ́ВСТВИЕ тілектестік, ниеттестік.

СОЧУ́ВСТВОВАТЬ, ствую *несов.* тілектес болу, іш тарту, ниеттес болу.

СОЧУ́ВСТВУЮЩИЙ, его *м.*, сочувствующая, ей *ж.* тілектесуші, ниеттес болушы.

СО́ШКА кішкене соха.

СОЮ́З 1) одақ; 2) жалғаулық.

СОЮ́ЗКА жұлық, бас (етіктің, батинканың басы).

СОЮ́ЗНИК одақтас; **войска союзников** одақтастар әскери; **крестьянство — надёжный с. рабочего класса** шаруалар — жұмыскер табының сенімді одақтасы.

СОЮ́ЗНЫЙ *прил. к* **союз**, одақтық; **союзная республика** одақтас республика; **с. наркомат** одақтас халкомат (халық комиссариаты).

СО́Я[1] соя (бұршақтың бір түрі).

СО́Я[2] (зоол.) шымшық тектес құс.

СПАДА́ТЬ *несов.* түсу; **ожидать, когда спадет река** судың қайтуын (тартылуын) күту.

СПА́ЗМА, спазм спазма (сіңір түйілу).

СПА́ИВАТЬ[1] *несов.* 1) ішкізу (ауызы-мұрнынан шығару); 2) мас қылу.

СПА́ИВАТЬ[2] *несов. см.* **спаять**.

СПА́ИВАТЬСЯ[1] ішу, мас болу, бөгу.

СПА́ИВАТЬСЯ[2] жабыстырылу, дөнекерленіп бекітілу (темір заттар).

СПА́ЙКА 1) қалайлап бітеу; 2) *перен.* ауыз бірлік.

СПА́ЛЗЫВАТЬ *несов.* жылжып түсу.

СПАЛИ́ТЬ, лю *сов.* өртеу, күйдіру, үйту.

СПА́ЛЬНЫЙ: с. вагон жайлы вагон; **спальное место в вагоне** вагондағы ұйықтайтын жер.

СПА́ЛЬНЯ жататын үй, ұйықтайтын бөлме.

СПА́РИВАНИЕ жұптастыру, қосарлау, қосақтау.

СПА́РИВАТЬ *несов.*, **спарить**, рю *сов. см.* **спаривание**.

СПА́РИВАТЬСЯ, спариться жұптасу, жұпталу, жуптану.

СПАРТА́К спартак (ескі Римде құлдар қозғалысының қолбасшы көсемі).

СПАРТАКИА́ДА спартакиада (спорт өнер мейрамы).

СПАРТА́НЕЦ, нца спарта елінің адамы.

СПА́РХИВАТЬ *несов.* пырылдап ұшу.

СПА́РЫВАТЬ *несов. см.* **спороть**.

СПА́РЫВАТЬСЯ *см.* **спороться**.

СПАСА́НИЕ сақтау, сақтап қалу.

СПАСА́ТЕЛЬ *м.* сақтаушы, сақтап қалушы.

СПАСА́ТЕЛЬНЫЙ сақтайтын, сақтап қалатын.

СПАСА́ТЬ *несов.* құтқару, сақтап қалу.

СПАСА́ТЬСЯ құтылу.

СПАСЕ́НИЕ 1) құтқару; 2) құтылу.

СПАСИ́БО рахмет.

СПАСОВА́ТЬ, сую *сов.* 1) қатыспай қалу (карта ойынында); 2) беру, домалату (допты); 3) тайсалу.

СПАСТИ́, су *сов.* құтқару.

СПАСТИ́СЬ сақталу, құтылу, аман қалу.

СПАСТЬ, спаду *сов.* құлап түсу; **с. с голоса** дауысы қырылдап қалу.

СПАТЬ, сплю *несов.* ұйқтау; **крепко с.** қатты ұйқтау; **с. сладким сном** тәтті ұйқыда жату.

СПА́ТЬСЯ *безл. несов.* ұйқы келе беру; **мне не спится** ұйқым келмейді.

СПАХА́ТЬ, спашу *сов.* жер жырту, жер айдау.

СПА́ЯННОСТЬ ауыз бірлік.

СПА́ЯННЫЙ, ян 1) біріккен, жабысқан, қабысқан; 2) *перен.* бір ауызды, ынтымақты.

СПАЯ́ТЬ *сов.* 1) дәнекерлеу, жабыстыру; 2) *перен.* сабақтастыру, желілеу.

СПАЯ́ТЬСЯ 1) дәнекерлену; 2) *перен.* сабақтасу.

СПЕВА́ТЬСЯ *несов.* 1) дауыс үйлестіру; 2) ауыз бірлікке келу.

СПЕ́ВКА қосылып ән салу, ән үйрену.

СПЕКА́ТЬ *несов.* қақтап пісіру (металды).

СПЕКА́ТЬСЯ қақталып пісу.

СПЕКТР (физ.) спектр (сәуле құбылысы).

СПЕКТРА́ЛЬНЫЙ (физ.) *прил. к* **спектр**; **с. анализ** спектрлік талдау.

СПЕКТРОСКО́П спектроскоп (аспап).

СПЕКУЛИ́РОВАТЬ, рую *несов.* алып сатарлық істеу.

СПЕКУЛЯ́НТ, *ж.* спекулянтка алып сатар, саудагер.

СПЕКУЛЯТИ́ВНЫЙ *прил. к* **спекуляция**; **спекулятивные цены** саудагер бағасы.

СПЕКУЛЯ́ЦИЯ спекуляция, саудагершілік.

СПЕЛЕНА́ТЬ *сов.* бөлеу, құндақтау.

СПЕ́ЛЫЙ, спел піскен, жетілген.

СПЕРВА́ *нар.* әуелі, алдымен, алғаш, ең алғаш.

СПЕ́РЕДИ *нар.* и *предлог с род. п.* алдан, алдынан.

СПЕСИ́ВЫЙ, сив мәрдемсіңген, өркөкрек; **спесиво** *нар.*

СПЕТЬ[1], спою *сов.* өлең айту, ән салу.

СПЕТЬ[2], спею *несов.* пісу, дәні толығу.

СПЕ́ТЬСЯ, споюсь *сов.* әнге төселу, өлең айтып жаттығу.

СПЕХ *м.* асығыстық; **сделать на спех (наспех)** асығыс істеу; **не к спеху** асығысы жоқ.

СПЕЦИАЛИЗА́ЦИЯ мамандану мамандандыру, шеберлендіру.

СПЕЦИАЛИЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* мамандандыру, мамандық жолға салу, арнаулы жолға салу.

СПЕЦИАЛИЗИ́РОВАТЬСЯ мамандану, арнаулы ізге түсу.

СПЕЦИАЛИ́СТ, *ж.* **специалистка** маман.

СПЕЦИА́ЛЬНОСТЬ мамандық.

СПЕЦИА́ЛЬНЫЙ, лен әдейі, арнаулы, ерекше; **специально** *нар.* әдейі, арнап.

СПЕЦИФИКА́ЦИЯ ерекшелендіру, өзгешелендіру.

СПЕЦИ́ФИКУМ ерекшелік, өзгешелік.

СПЕЦИФИ́ЧЕСКИЙ, чен: **с. запах** өзгеше иіс; **специфическая особенность** ерекше өзгешеліктері.

СПЕЦОДЕ́ЖДА (специальная одежда) жұмыс киімі, арнаулы киім.

СПЕЦФО́НД (специальный фонд) арнаулы фонд (қор).

СПЕЧЬ, спеку, спечёшь *сов.* **и печь**; *см.* **испечь**.

СПЕ́ЧЬСЯ пісу.

СПЕША́ асығыс-үсігіс; **делать не с.** асықпай істеу.

СПЕ́ШИТЬ, шу *сов.* (воен.) жаяу қалдыру, аттан түсіру.

СПЕШИ́ТЬ, шу *несов.* тездету, жылдамдату, асығу.

СПЕ́ШИТЬСЯ *сов.* аттан түсу, жаяулану.

СПЕ́ШКА, спешность асығыс, асығыстық, жедел.

СПЕ́ШНЫЙ: **спешная почта** асығыс почта; **спешное дело** асығыс іс; **спешно** *нар.*

СПИВА́ТЬ *несов. см.* **спить**.

СПИВА́ТЬСЯ *несов. см.* **спиться**.

СПИ́КЕР спикер (Англиядағы өкілдер палатасының председателі).

СПИ́ЛЕННЫЙ кесілген, кесіп тасталған.

СПИ́ЛИВАТЬ *несов. см.* **спилить**.

СПИЛИ́ТЬ, лю *сов.* арамен кесу.

СПИНА′ арқа, жота; **гнуть спину** белін ию; **прятаться за чьей-либо спиной** біреуді паналау.

СПИ′НКА 1) арқа сүйемел (орындықтағы арқа сүйеніші); 2) киімнің арт бойы; **выкроить спинку** арт бойын пішу (киімнің).

СПИННО′Й *прил. к* **спина**; **с. мозг** жұлын; **спинная боль** бел ауруы.

СПИРА′ЛЬ[1] *ж.* спираль (иректеліп оратылған сым).

СПИРА′ЛЬ[2] *ж.* (матем.) спираль (ұшы-қиыры жоқ сансыз айналыс).

СПИРА′НТ (лингв.) спирант, ызың, (үздіксіз, дауыссыз, дыбыс).

СПИРА′ТЬ *несов.* қыспақтау, қыспаққа алу.

СПИРА′ТЬСЯ ұрлану, қолды болу.

СПИРИТУАЛИ′ЗМ спиритуализм (рухқа нанатын идеалистік, философиялық ағым).

СПИРТ спирт.

СПИРТНО′Й *прил. к* **спирт** спиртті; **спиртные напитки** ішкілік, ішімдік, есірткіш.

СПИРТО′ВАННЫЙ спирттелген.

СПИРТОВА′ТЬ, тую *несов.* спирттеу, спирттеп тастау.

СПИРТО′ВКА спирт шам.

СПИРТОМЕ′Р спиртті өлшеуіш (сұйық заттың ішіндегі спиртті өлшейтін құрал).

СПИСА′НИЕ *см.* **списать**.

СПИСА′ТЬ, спишу *сов.* 1) көшіру, көшіріп алу; 2) өшіріп тастау; **с. безнадежный долг** үмітсіз (өнбес) борышты есептен шығару.

СПИСА′ТЬСЯ хат жазысу, хат арқылы хабарласу.

СПИ′СОК, ска тізім; **избирательные списки** сайлаушылар тізімі; **составить с.** тізім жасау.

СПИ′СЫВАТЬ *несов. см.* **списать**.

СПИ′СЫВАТЬСЯ *см.* **списаться**.

СПИ′ТЬСЯ, сопьюсь *сов.* ішкілікке салыну, маскүнемдікке берілу.

СПИ′ХИВАТЬ *несов.*, **спихнуть** *сов.* тықпалап жіберу, итеріп жіберу.

СПИ′ЦА 1) тұқыл ине; 2) шабақ, ұсақ; ✦ **последняя с. в колеснице** іске жарамсыз адам; **пятая с. в колеснице** түкке керегі жоқ зат.

СПИЧ құттықтау сөз (банкетте т. б. жерде).

СПИ′ЧЕЧНИЦА сіріңке (күкірт, оттық) қабы.

СПИ′ЧЕЧНЫЙ *прил. к* **спичка**; **спичечная фабрика** сіріңке фабрикасы.

СПИ′ЧКА шырпы, сіріңке күкірт, оттық; **фосфорная с.** фосфорлы сіріңке.

СПЛАВ[1]: **с. леса** ағаш ағызу, сал ағызу.

СПЛАВ[2] ертпе (бірнеше металдан ерітіп қосып жасаған металл).

СПЛА′ВИТЬ[1], влю *сов. см.* **сплавлять**[1].

СПЛА′ВИТЬ[2], влю *сов. см.* **сплавлять**[2].

СПЛАВЛЯ′ТЬ[1] *несов.* сал ағызу.

СПЛАВЛЯ′ТЬ[2] *несов.* ерітіп қосу, араластырып құю.

СПЛА′ВЩИК[1] сал ағызушы.

СПЛА′ВЩИК[2] ертуші (металлды).

СПЛАНИ′РОВАТЬ, рую *сов.* жоспарлау, жоспарлап алу; аэропланды жайлап қондыру, жүргізу.

СПЛА′ЧИВАТЬ *несов.* шоғылту, ұйымдастыру (төңерегіне жыйнау).

СПЛА′ЧИВАТЬСЯ бірлесу, күш біріктіру.

СПЛЁВЫВАТЬ *несов.* түкіріп тастау, шырт түкіру.

СПЛЕСНУ′ТЬ *сов.* шайып тастау, шайқап төгу, төгіп тастау.

СПЛЕСТИ′, сплету *сов.* 1) өру, өріп тастау; 2) *см.* **сплетение** (2 знач.).

СПЛЕТЕ′НИЕ өрме, еспе.

СПЛЕ′ТНИК, *ж.* **сплетница** өсекші, өсекшіл.

СПЛЕ′ТНИЧАТЬ *несов.* өсек айту, өсек тарату.

СПЛЕ′ТНЯ өсек, өтірік.

СПЛИН сары уайым, қайғы (ауру).

СПЛОТИ′ТЬ, сплочу *сов.* біріктіру, шоғылту, ұйымдастыру; **с. всех трудящихся** барлық еңбекшілерді бірлестіру.

СПЛОТИ′ТЬСЯ бірлесу, бірігу, ұйымдасу; **теснее с. вокруг партии Ленина — Сталина** Ленин — Сталин партиясының айналасына тығыз ұйымдасу.

СПЛОХОВА′ТЬ, сплохую *сов.* істей алмай қалу.

СПЛОЧЕ́НИЕ *см.* сплотить и сплотиться.

СПЛОЧЕ́ННОСТЬ бірлестік, ауыз біршілік.

СПЛОЧЕ́ННЫЙ, чён; Советский Союз был и остается сплоченным Советтер Одағы бірлік күшінде болды, сол бірлікте болмақ.

СПЛОШНО́Й жаппай, тұтас; **сплошная коллективизация** жаппай коллективтендіру; **сплошной лёд** тұтас мұз.

СПЛОШЬ *нар.* жаппай, тегіс, тегісінен, тұтас; **с. и рядом** әрдайым, үнемі.

СПЛУТОВА́ТЬ, тую *сов. см.* плутовать.

СПЛЮ́НУТЬ *сов.* түкіру, түкіріп тастау.

СПЛЮ́СНУТЫЙ, нут *см.* сплющенный.

СПЛЮ́СНУТЬ *сов.* жалпайту, жаншу, мыжғылау.

СПЛЮ́ЩЕННЫЙ жаншылған, мыжылған, мыжғыланған.

СПЛЮ́ЩИВАНИЕ *см.* сплюснуть.

СПЛЮ́ЩИВАТЬ *несов. см.* сплющить.

СПЛЮ́ЩИВАТЬСЯ *см.* сплющиться.

СПЛЮ́ЩИТЬ, щу *сов.* жаншу, мыжып тастау, мыжғылау.

СПЛЮ́ЩИТЬСЯ жаншылу, мыжылу, мыжғылану.

СПЛЯСА́ТЬ, спляшу *сов.* билеу.

СПОДВИ́ЖНИК, *ж.* сподвижница көсемдер серігі, даңқтас (адам).

СПОДО́БИТЬ, блю *сов.* ұқсату, түстестіру.

СПОДО́БИТЬСЯ лайықтану, ұқсастану, түстесу, тәріздену.

СПОДОБЛЯ́ТЬ *несов. см.* сподобить.

СПОДОБЛЯ́ТЬСЯ *см.* сподобиться.

СПОДРУ́ЧНИК жәрдемші, көмекші, қолқанат.

СПОДРУ́ЧНЫЙ, чен оңай, қолдан келерлік.

СПОЗАРА́НКУ *нар.* (простореч.) таңертең, таң алагеуімде.

СПОЗНА́ТЬСЯ *сов.* жете білу, жетік болу.

СПОИ́ТЬ, спою́ *сов.* ішкізу, ауызмұрнынан шығару, ішкілікке үйрету.

СПОКО́ЙНЫЙ, спокоен тыныш, сабырлы; **спокойной ночи** жай жатып, жақсы тұрыңыз; **спокойно** *нар.*

СПОКО́ЙСТВИЕ тыныштық, жан тыныштық; **сохранить с.** тыныштық сақтау.

СПОКО́Н *только в выражении:* **с. веку** атамзаманнан бері, ежелден.

СПОЛА́СКИВАТЬ *несов. см.* сполоснуть.

СПОЛЗА́ТЬ *несов.,* **сползти́, зу** *сов.* тырмысып, өрмелеп түсу, жылжып түсу; *перен.* жолдан таю.

СПОЛЗА́ТЬСЯ, сползтись өрмелеп жыйналу, үймелеу, құжынай бастау.

СПОЛНА́ *нар.* түгел, толық; **деньги получил с.** ақшамды түгел алдым.

СПОЛОСНУ́ТЬ *сов.* шайып тастау.

СПОЛО́Х үрпійісу, үрейлену.

СПОЛОШИ́ТЬ, шу *сов.* үрейін ұшыру, қорқыту.

СПОР айтыс, егес, талас.

СПО́РА спора (мүк сыяқты өсімдіктің тұқымы).

СПОРАДИ́ЧЕСКИЙ, чен үнемі ұшырамайтын, кездейсоқ; **спорадически** *нар.*

СПО́РИТЬ, рю *несов.* дауласу, бәстесу, ерегесу.

СПОРО́ТЬ, рю *сов.* сөгу, сөту, сөгіп алу, сөтіп тастау.

СПОРО́ТЬСЯ сөгілу, сөтілу, сөгіліп алыну, сөтіліп алыну.

СПОРТ спорт, дене шынықтыру.

СПОРТИ́ВНЫЙ *прил. к* спорт; **спортивное состязание** спорт бәйгісі.

СПОРТСМЕ́Н, *ж.* спортсменка спортшыл.

СПО́РЫЙ, спор берекетті, өнімді, тыңғылықты.

СПОРЫНЬЯ́ қастауыш, қара күйе.

СПО́СОБ тәсіл, жол; **с. производства** өндіру тәсілі.

СПОСО́БНОСТЬ қабілеттілік, алғырлық; **с. к рисованию** сурет салуға қабілеттілік.

СПОСО́БНЫЙ, бен қабілетті, алғыр; **способно** *нар.*

СПОСО́БСТВОВАТЬ, ствую *несов.* себепкер болу; дем беру.

СПОТКНУ́ТЬСЯ *сов.* сүріну, сүріліп кету; **с. о камень** тасқа сүріну.

СПОТЫКА́ТЬСЯ *несов. см.* **споткнуться.**

СПОТЫКА́Ч спотыкач (күшті шараптың бір түрі).

СПОХВАТИ́ТЬСЯ, хвачусь *сов.* іле-шала жүгіру; қапыл-құпыл есіне түсу, есіне түсе қалу.

СПРА́ВА *нар.* оңнан, оң жақтан.

СПРАВЕДЛИ́ВОСТЬ әділшілік, әділдік, туралық, әділеттік.

СПРАВЕДЛИ́ВЫЙ, лив әділ, тура; **справедливо** *нар.*

СПРА́ВИТЬ, влю *сов.* 1) той өткізу, мерекелеу; 2) түзеу, түзету.

СПРА́ВИТЬСЯ 1) сұрастырып білу; 2) істеу, атқара алу, қолдан келу; **он справился с возложенной на него работой** ол өзіне жүктелген міндетті атқарып шықты.

СПРА́ВКА 1) справка, анықтама; 2) мәлімет.

СПРАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **справить.**

СПРАВЛЯ́ТЬСЯ *см.* **справиться.**

СПРА́ВОЧНИК мәліметші (біреудің адресі я басқа нәрсе туралы қысқаша мәлімет беретін кітапша).

СПРА́ВОЧНЫЙ: справочное бюро жөн сілтеуші (мәлімет) бюро.

СПРА́ШИВАТЬ *несов.* сұрау, сұрастыру.

СПРА́ШИВАТЬСЯ сұралу, сұрастырылу.

СПРЕССОВА́ТЬ, ссую *сов.* престеу, тығыздау, мығымдау.

СПРЕССОВА́ТЬСЯ престелу, тығыздалу, мығымдалу.

СПРОВОЦИ́РОВАТЬ, рую *сов.* азғыру, құтырту, арбау, жел беру.

СПРОЕКТИ́РОВАТЬ, рую *сов.* жобалау, жобасын жасау.

СПРОС хажеттік, мұхтаждық; **без спроса** (или **без спросу**) рұхсатсыз.

СПРОСИ́ТЬ. спрошу *сов.* сұрау.

СПРОСИ́ТЬСЯ сұрану, рұхсат алу.

СПРОСО́НОК, спросонья *нар.* ұйқылы көзімен, ұйқылы-ояу.

СПРОСТА́ *нар.* босқа, әншейін, тек; **не с.** босқа емес, текке емес.

СПРУТ спрут (су жәндігі).

СПРЫ́ГИВАТЬ *несов.*, **спрыгнуть** *сов.* секіріп түсу, қарғу; ✦ **спрыгнуть с ума** ақылдан адасу, есуастану.

СПРЫ́СКИВАТЬ *несов.*, **спрыснуть** *сов.* бүрку, су себу, су бүрку, су шашырату; **спрыснуть покупку** жаңа алған нәрсені жуу (майлау, тойлау).

СПРЯГА́ТЬ *несов.* жіктеу (сөздерге жіктеу жалғауларын жалғау).

СПРЯГА́ТЬСЯ жіктелу.

СПРЯЖЕ́НИЕ *см.* **спрягать; с. глагола** етістіктің жіктелуі.

СПРЯ́ТАТЬ, спрячу *сов.* жасыру, тығып қою.

СПРЯ́ТАТЬСЯ жасырыну, тығылу.

СПУ́ГИВАТЬ *несов.*, **спугнуть** *сов.* қорқыту, шошыту, үркіту.

СПУД 1) өлшеуіш шелек; 2) *перен.* қалтарыс; **под спудом** көрінбейтін жерде; **из-под спуда** жасырын жерден.

СПУСК түсе беріс (жер), құлама, ылдый; **с. судна в море** кемені теңізге түсіру; **с. страницы** (тип.) бетті төменіректен бастау, сол жақтан ақ жер қалдыра жазу.

СПУСКА́ТЬ *несов. см.* **спустить.**

СПУСКА́ТЬСЯ 1) түсу; 2) *перен.* қараңғы түсу.

СПУСКНО́Й түсірмелі, сырғымалы; **спускная труба** түсірмелі труба.

СПУСТИ́ТЬ, спущу *сов.* 1) түсіру, түсіріп жіберу; 2) сырғыту, ағыту; 3) *перен.* жіберу; ✦ **с. курок** мылтықтың құлағын басып қалу.

СПУСТИ́ТЬСЯ 1) түсу, құлдылау; 2) *перен.* қараңғы түсу.

СПУСТЯ́ *предлог с вин. п.* біраздан кейін, кішкенеден кейін; **с. час отправились дальше** бір сағаттан кейін әрі қарап жүріп кеттік.

СПУ́ТАННЫЙ шырмаулы, матаулы; **спутанная лошадь** тұсаулы ат.

СПУ́ТАТЬ *сов.* шырмау, матау (жіпті), тұсау; ✦ **с. все карты** ойын бұзу, алжастыру.

СПУ́ТНИК, *ж.* **спутница** жолдас, жол серік; жолбике; **с. агитатора** агитатор жетекшісі.

СПУ́ТЫВАТЬ *несов.* матау, шырмау; тұсау, шідерлеу, өре салу; шатастыру, жаңылыстыру.

СПУ́ТЫВАТЬСЯ шатасу, жаңылысу, маталу, шырмалу; тұсалу.

СПЬЯ́НА, спьяну *нар.* мас болып, мастықтан.

СПЯ́ТИТЬ, спячу *сов.* шегіндіру, кейін кетіру, көткеншектеу.

СПЯ́ТИТЬСЯ шегіну, кейін кету, көткеншектеу.

СПЯ́ЧКА ұзақ ұйқы; **зимняя с.** жерей аңдардың қысқы ұйқысы.

СПЯ́ЩИЙ ұйықтап жатқан.

СРАБО́ТАННОСТЬ істестік, істеушілік.

СРАБО́ТАННЫЙ істеліп біткен, ұсталып тозған, ұсталған.

СРАБО́ТАТЬ *сов.* істеп бітіру.

СРАБО́ТАТЬСЯ 1) істес болу, істесіп үйрену; 2) көп ұсталу, көнегоздану.

СРАВНЕ́НИЕ салыстыру, теңеу, теңестіру; **по сравнению со вчерашним** кешегімен салыстырғанда.

СРА́ВНИВАТЬ[1] *несов. см.* **сравнить.**

СРА́ВНИВАТЬ[2] *несов. см.* **сровнять.**

СРАВНИ́ТЕЛЬНЫЙ: **сравнительная таблица** салыстырмалы кесте (таблица); **сравнительная степень** таңдаулы шырай; **сравнительно** *нар.*; **сравнительно хорошо** былайша жақсы.

СРАВНИ́ТЬ, ню *сов.* салыстыру, теңдестіру, теңеу.

СРАВНИ́ТЬСЯ салыстырылу, теңдестірілу, теңелу.

СРАВНЯ́ТЬ *сов.* теңеу, теңгеру, бірдей қылу.

СРАВНЯ́ТЬСЯ теңдесу, қатарласу, тегістелу.

СРАЖА́ТЬ *несов. см.* **сразить.**

СРАЖА́ТЬСЯ *см.* **сразиться.**

СРАЖЕ́НИЕ қырғын, соғыс; **поле сражения** соғыс майданы (қан майдан).

СРАЗИ́ТЬ, сражу *сов.* 1) қырып-жою, естен тандыру, өлтіру; 2) ұшырып түсіру, оққа ұшыру.

СРАЗИ́ТЬСЯ соғысу.

СРА́ЗУ *нар.* бірден, біржолата.

СРАМ масқара, қорлық, ұят.

СРАМИ́ТЬ, млю *несов.* масқаралау, қарабет қылу.

СРАМИ́ТЬСЯ масқараланау, ұятқа қалу.

СРАСТА́НИЕ тұтасу, қосылып біту, жіктесіп кету (жігі білінбей кету).

СРАСТА́ТЬСЯ *несов.* тұтасып біту, қыйысып біту (сынған сүйек).

СРАСТИ́ТЬ, сращу *сов.* қыйыстыру, жігін білдірмеу.

СРАЩЕ́НИЕ *см.* **срастание.**

СРАЩИВА́ТЬ *несов. см.* **срастить**

СРЕБРО́ (устар.) күміс.

СРЕБРОЛЮБИ́ВЫЙ күміс құмар.

СРЕБРОНО́СНЫЙ күмісті, күміс бар (жер, руда).

СРЕДА́[1] орта, айнала; **окружающая с.** айналасындағылар (қоғам), ел арасы.

СРЕДА́[2] сәрсембі.

СРЕДИ́ *предлог с род. п.*; **среди нас** біздің арамызда (ортамызда); **с. бела дня** тапа-тал түсте.

СРЕДИ́НА орта, ара.

СРЕДНЕАЗИА́ТСКИЙ Орта Азиялық; **с. государственный университет** Орта Азияның мемлекеттік университеті.

СРЕДНЕВЕКО́ВЬЕ и средневеко́вый *прил. к* **средневековье**; 1) Орта ғасырлардағы, орта ғасырлық; 2) *перен.* ескірген, үйлеспейтін.

СРЕДНЕВО́ЛЖСКИЙ орта еділдегі, Орта Еділ бойындағы.

СРЕ́ДНИЙ орта, орташа, ортан қол; ортаншы; **средние века** орта ғасырлар; **с. заработок** орташа жалақы.

СРЕДОТО́ЧИЕ өзек, топ түйіні, жүрегі, торап.

СРЕ́ДСТВО 1) қаражат; 2) шара; 3) құрал; 4) дәрі; **денежные средства** ақша қаражаты; **с. от кашля** жөтел дәрісі; **язык — с. общения** тіл қатнас құралы; **средства производства** өндіріс құралы.

СРЕДЬ *предлог с род. п. см.* **среди.**

СРЕЗ кескен жер, кесу, қыю, қыйық.

СРЕ́ЗАННЫЙ, зан кесілген, сылынған.

СРЕ́ЗАТЬ, срежу *сов.*, **среза́ть** *несов.* кесу, қыю, кесіп алу, қыйып алу, кесіп тастау, қыйып тастау.

СРЕ́ЗАТЬСЯ, **среза́ться** кесілу, қыйылу.

СРЕЗНО́Й: срезная сторона кесілген жағы.

СРЕ́ЗОК, зка кесім, тілік.

СРЕ́ЗЫВАТЬ *несов.* кескілеу, қыйқалау.

СРИСО́ВАННЫЙ, ван суреті түсірілген, суреті салынған.

СРИСОВА́ТЬ, сую *сов.*, **срисовывать** *несов.* суретін салып алу.

СРОБЕ́ТЬ *сов.* мүдіріп қалу, сасқалақтау.

СРОВНЯ́ТЬ *сов.* тегістеу; **с. с землей** жермен жексен ету.

СРОВНЯ́ТЬСЯ тегістелу.

СРОДНИ́ **(кому)** *нар. в знач. сказ.* туқымдас, түбі бір.

СРОДНИ́ТЬСЯ, нюсь *сов.* ашналасу, жақындасу, достасу.

СРО́ДНЫЙ, ден тумалас, ағайын, туған, тектес, туқымдас.

СРОДСТВО́ жақындық, туысқандық, ағайындық.

СРО́ДУ *нар.* туғаннан бері, о бастан.

СРОК срок, мезгіл, уақыт, мерзім.

СРОНИ́ТЬ, ню *сов.* түсіру, түсіріп алу.

СРО́ЧНОСТЬ асығыстық, тығыздық, жеделдік.

СРО́ЧНЫЙ, чен жедел, тығыз, асығыс; **срочная работа** тығыз жұмыс; **срочно** *нар.*

СРУБ 1) *см.* **срубать**; 2) кесінді ағаш (үй салатын); 3) құдық шегені.

СРУБА́ТЬ *несов.* кесіп түсіру (ағашты) кесіп тастау.

СРУБИ́ТЬ, блю *сов.* қырқып тастау, қыйып тастау.

СРЫВ 1) жұлып тастау, үзу; 2) қырсық істеу, кесекөлденең болу, сергелдең; **с. работы** жұмысқа кесел келтіру.

СРЫВА́ТЬ[1] *несов.*, **сорвать,** рву *сов.* жұлу, үзіп алу; кесел жасау.

СРЫВА́ТЬ[2] *несов.* қазып тастау; *см.* **срыть.**

СРЫ́ВЩИК, *ж.* **срывщица** кесел жасаушы.

СРЫГНУ́ТЬ *сов.* құсу, құсып жіберу, лоқсу.

СРЫ́ТЫЙ қазылған.

СРЫТЬ, срою *сов.* қазу, қазып тегістеу.

СРЯ́ДУ *нар.* қатарынан, ретінен.

ССА́ДИНА жауыр; қажалған жара, терісі сыдырылған жер.

ССАДИ́ТЬ, ссажу *сов.* түсіру, түсіріп тастау (аттан).

ССА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **ссадить.**

ССА́СЫВАТЬ *несов. см.* **ссосать.**

ССЕК сан ет.

ССЕЛИ́ТЬ, лю *сов.*, **сселять** *несов.* көшіріп қондыру.

ССЕЛИ́ТЬСЯ, сселяться көшіріліп қондырылу, көшіп қоныстану.

ССЕ́СТЬСЯ, ссядусь *сов.* 1) тарылу, қысқару; 2) отырып қалу.

ССЕЧЬ, ссеку́ *сов.* үзіп жіберу, үзіп тастау, шауып тастау.

ССО́РА ұрыс-керіс, дау-дамай.

ССО́РИТЬ, рю *несов.* ұрыстыру, таластыру, керістіру, дауластыру.

ССО́РИТЬСЯ ұрсысу, керісу, таласу, дауласу.

СССР (Союз Советских Социалистических Республик) ССРО (Советтік Социалистік Республикалар Одағы).

ССУ́ДА ссуда, қарыз.

ССУ́ДНЫЙ *прил. к* ссуда; **ссудная касса** ссуда кассасы; **с. капитал** ссуда капиталы.

ССУЖА́ТЬ *несов.*, **ссудить, ссужу** *сов.* қарыз беру, ссуда беру.

ССУЖА́ТЬСЯ қарыздану, борыштану.

ССУЧИ́ТЬ, ссучу *сов.* 1) есу, шырату; 2) қамыр жаю; 3) қағаз бүктеу.

ССУЧИ́ТЬСЯ 1) есілу, шыратылу; 2) қамыр жайылу.

ССЫЛА́ТЬ *несов.* жер аудару.

ССЫЛА́ТЬСЯ[1] айдалып кету, жер аударылу.

ССЫЛА́ТЬСЯ[2] 1) сілтеу, көрсету; 2) сүйену; **с. на высказывания Ленина** Ленинның сөздеріне сүйену; **с. на свое нездоровье** денсаулығының нашарлығын сылтау ету.

ССЫ́ЛКА[1] айдау, жер аудару; **приговорить к ссылке** жер аударуға үкім шығару.

ССЫ́ЛКА[2] сілтеу, сүйену.

ССЫЛЬНОПОЛИТИ́ЧЕСКИЙ саяси жер ауған (адам).

ССЫЛЬНОПОСЕЛЕ́НЕЦ, нца жер аударылып қоныстандырылғандар.

ССЫ́ЛЬНЫЙ, ого *м.* жер ауда-

рылған, айдалып келген; **административно-с.** әкімшілік жолымен жер аударылған.

ССЫ'ПАТЬ, плю *сов.* себу, төгу (астықты).

ССЫПА'ТЬ *несов. см.* **ссы'пать**; **с. зерно** астық төгу, астық құю.

ССЫПА'ТЬСЯ құйылу, төгілу (астық).

ССЫ'ПКА төгу, босату (астық).

ССЫПНО'Й астық төгетін, астық құятын; **с. пункт** астық төгетін орын (пункт).

ССЫ'ПЩИК астық тапсырушы.

ССЫХА'ТЬСЯ *несов.* құрау, кебу.

СТАБИЛИЗА'ЦИЯ стабилизация, тұрақты ету.

СТАБИЛИЗИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* қалыптандыру, орнықтандыру.

СТАБИЛИЗИ'РОВАТЬСЯ тұрақтану, қалыптану.

СТАБИ'ЛЬНОСТЬ тұрақтылық, тұрақты қалып, тыянақтылық.

СТАБИ'ЛЬНЫЙ, лен бір қалыпты, тұрақты; **с. учебник** тұрақты оқу кітабы.

СТА'ВЕНЬ, вня *м.* терезе қақпасы.

СТА'ВИТЬ, влю *несов.* қою, тұрғызып қою, орналастыру; **с. в ряд** қатар тұрғызып қою; **с. знаки препинания** тыныс белгісін қою; **с. на голосование** дауысқа қою; **с. под сомнение** шүбалану, сенбеу, сенбестік туғызу; **с. пьесу** пьесаны қою; **с. часы** сағатты бұрап қою; **с. на вид** ескерту беру.

СТА'ВИТЬСЯ қойылу, орналастырылу; **вопрос не так ставится** мәселе олай қойылып отырған жоқ.

СТА'ВКА ақы мөлшері, айлық жалақы; ✦ **очная с.** беттестіру.

СТА'ВЛЕННИК қарақшы, өз кісісі (біреудің мұндаушысы, муддекоры); **с. буржуазии** буржуазия табының қамқоршысы.

СТАДИА'ЛЬНЫЙ стадиалы, дәуірлі, сатылы; **стадиальное развитие** сатылап даму.

СТАДИО'Н стадион (спорт ойындарының алаңы).

СТА'ДИЯ стадия (дәуір, саты).

СТА'ДНЫЙ 1) үйірлі, қоралы (мал); 2) *перен.* топырлаған, топыр; **стадно** *нар.*

СТА'ДО үйір, топ (мал), бір қора мал; **с. овец** қоралы қой (бір қора қой).

СТАЖ стаж; **партийный с.** партиялық стаж (қанша уақыт партия мүшесі болып келгендігі).

СТАЖЁР стажер жаттығушы (іске төселіп үйренуші).

СТАЖИ'РОВАТЬ, рую *несов.* жаттықтыру, төселдіру.

СТАЖИ'РОВАТЬСЯ жаттығу, төселу.

СТА'ИВАТЬ[1] *несов. см.* **стаять**.

СТА'ИВАТЬ[2] *несов. см.* **стоять**.

СТАКА'Н стакан; **чайный с.** шай стақаны.

СТАКА'НЧИК *уменьш.* кішкене стакан.

СТАКНУ'ТЬСЯ *сов.* жымдасу, ауыз жаласу.

СТАЛАГМИ'Т (*мин.*) сталагмит (үңгірдің табан тасы).

СТАЛАКТИ'Т (*мин.*) сталактит (үңгірдің қапталы).

СТАЛЕЛИТЕ'ЙНЫЙ болат құятын, құрыш қорытатын; **с. завод** болат қорытқыш завод.

СТАЛЕПРОКА'ТНЫЙ болат құятын; **с. цех** болат құятын цех.

СТА'ЛИНЕЦ, нца Сталиншіл (Маркс — Энгельс, Ленин — Сталин оқуын қолдаушы, Ленин — Сталин ісіне шын ықласымен берілген кісі).

СТА'ЛИНСКИЙ сталиндік; **Сталинская Конституция** Сталиндік Конституция; **сталинский стиль работы** жұмыстың сталиндік стилі.

СТАЛИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* болаттау (болат жалату).

СТА'ЛКИВАТЬ *несов.* соқтықтыру, қағыстыру, түртіп жіберу.

СТА'ЛКИВАТЬСЯ 1) соқтығу, қағысу, түйісу; 2) ұшырасу.

СТА'ЛО-БЫТЬ олай болса, ендеше.

СТАЛЬ *ж.* болат (құрыш).

СТАЛЬНО'Й *прил. к* **сталь**; **стальные перья** болат қаламұш; *перен.* қатты, төзімді; **стальные мышцы** тастай қатты бұлшық ет; **стальные нервы** төзімді нервтер.

СТАМЕ'СКА стамеска, қашау.

СТАН[1] 1) бой, тұлға; 2) киімнің кеудесі.

СТАН[2] қос; 1) тұратын мекен, лагерь; 2) жасақ әскері.

СТАН[3] стан (металдан зат істеп шығаратын машина).

СТАНДА́РТ стандарт, қалып үлгісі.

СТАНДАРТИЗА́ЦИЯ стандарттау, қалыптау (өндірілетін заттарды, белгілі бір қалыппен шығару).

СТАНДАРТИЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов. см.* **стандартизация.**

СТАНДАРТИЗИ́РОВАТЬСЯ стандарттау, қалыптану.

СТАНДА́РТНЫЙ: с. дом бір қалыпты үй.

СТАНИО́ЛЬ *м.* станиоль, қорғасын қағаз.

СТАНИ́ЦА 1) станица (қазақ орыстардың поселкасы); 2) топ, үйір.

СТАНИ́ЧНИК станциялық (станцияда тұратын адам—қазақ орыс).

СТАНИ́ЧНЫЙ *прил. к* **станица;** с. совет станица советі.

СТАНКО́ВЫЙ *прил. к* **станок;** с. пулемет станокты пулемет.

СТАНКОСТРОЕ́НИЕ станок шығару, станок өндіру.

СТАНОВИ́ТЬ, влю *несов.* (простореч.) қою, қондыру.

СТАНОВИ́ТЬСЯ 1) тұру; 2) болу; с. **в очередь** кезек алу, очередьке тұру; ✦ **уже становится темно** қараңғы түсе бастады; **становиться государственным деятелем** мемлекеттік қайраткер бола бастады.

СТАНОВИ́ЩЕ мекен.

СТАНОВЛЕ́НИЕ пайда болу, орнығу, жаралу.

СТАНО́К[1], нка станок, құндақ машина.

СТАНО́К[2], нка атхана (бір аттық орын), ат тағалайтын станок.

СТАНЦИО́ННЫЙ *прил. к* **станция;** с. зал станция залы.

СТА́НЦИЯ станса; **телефонная с.** телефон стансасы; **опытная с.** тәжрибе стансасы; **машино-тракторная с.** машина-трактор стансасы.

СТА́ПЕЛЬ *м.* (морск.) стапель (пароходты суға түсіретін орын).

СТА́ПТЫВАТЬ *несов. см.* **стоптать.**

СТА́ПТЫВАТЬСЯ *см.* **стоптаться.**

СТАРА́НИЕ тырысу, іждиһат қылу.

СТАРА́ТЕЛЬ *м.* алтын өндіруші, алтын кенін іздеуші.

СТАРА́ТЕЛЬНЫЙ, лен тырысқақ, іждиһатты; **старательно** *нар.*

СТАРА́ТЬСЯ *несов.* тырысу; **с. изо всех сил** барлық күшін салып, тырысу.

СТА́РЕ *нар.* (устар.) үлкенірек.

СТАРЕ́ЙШИНА ақсақал, қарт.

СТАРЕ́ТЬ *несов.* қартаю; тозу, ескіру.

СТАРЕ́ТЬСЯ қартаю; көнелену.

СТА́РЕЦ, рца қария, қарт.

СТАРИ́К шал, қарт.

СТАРИКА́ШКА *уничиж.* шал, қарт.

СТАРИКО́ВСКИЙ: стариковская привычка кәрілер салты; **по-стариковски** *нар.* шалдарша.

СТАРИНА́ бұрынғы заман, көне заман; ✦ **в старину** бұрынғы өткен заманда.

СТАРИ́НКА ескілік салты, әдет-ғұрып.

СТАРИ́ННЫЙ ескі, баяғы; **с. памятник** бұрынғы заман ескерткіші; **по-старинному** *нар.*

СТА́РИТЬ, рю *несов.* қартайту (кәртейту); **не лета человека старят, а заботы** адамды жас қартайтпайды, уайым қартайтады.

СТА́РИТЬСЯ *см.* **состариться.**

СТАРИЧО́К, чка *ласк.* шал (кішкентай шал).

СТАРИЧЬЁ *собир.* кемпір-шал, кәрі-құртаң.

СТА́РО (первая часть составных слов, со значением старый, древний): старославянский язык — ескі словян тілі.

СТАРОБЫ́ТНЫЙ, тен ескі әдет, ескі салт, ежелгі.

СТАРОВА́ТЫЙ, ват ескірек, көнелеу.

СТАРОВЕ́Р, *ж.* **староверка** 1) ескішіл; 2) *перен.* кертартпа кісі.

СТАРОДА́ВНИЙ ертедегі, атамзаманғы, атам замандағы.

СТАРОДУ́БКА (обл.) өсімдіктің аты.

СТАРОЖИ́Л жергілікті, байырғы, тұрғын (бір жерде туып өскен).

СТАРОМО́ДНЫЙ, ден ескі модалы, ескі үртісті, ескіше, баяғыша; **старомодно** *нар.*

СТАРООБРЯ́ДЕЦ, дца, *ж.* старообрядка *см.* **старовер.**

СТАРОСВЕ́ТСКИЙ ескі замандық, ескі дүниелік.

СТА́РОСТА староста; **сельский с.** қыстақ басы; **классный с.** класс бастығы.

СТАРОСТА́Т класс бастықтарының тобы.

СТА́РОСТЬ кәрілік.

СТАРТ старт (жарыстың басталатын пункті).

СТАРТЕ́Р дәйекші (стартер).

СТАРТОВА́ТЬ, ртую *сов. и несов.* жөнелту, жөнелу (жарысушыларды жөнелту).

СТАРУ́ХА кемпір, кейуана.

СТАРУ́ШЕЧИЙ, чьего: **старушечья походка** кемпір жүріс; **с. голос** кемпір дауыс.

СТАРУ́ШКА *ласк. см.* **старуха.**

СТАРУШО́НКА *уничиж.* кемпір.

СТА́РЧЕСКИЙ кәрілерше, қартша.

СТА́РШЕ *ср. ст.* үлкенірек.

СТА́РШИЙ үлкен; **с. брат** аға; **с. сын** үлкен ұлы; **с. лейтенант** аға лейтенант; *ср. ст.* **старше.**

СТАРШИНА́ старшина; старшын.

СТАРШИНСТВО́ үлкендік: **по старшинству** жас үлкендігіне қарай.

СТА́РЫЙ 1) кәрі, ескі, көне; 2) бұрынғы, баяғы; **с. партиец** партияның ескі мүшесі; **с. учитель** қарт мұғалім; *ср. ст. см.* **старше.**

СТАРЬЁ *собир.* ескі, ескі-құсқы.

СТАРЬЁВЩИК, *ж.* **старьёвщица,** ескі-құсқы жыйнаушы.

СТАСКА́ТЬ *сов. см.* **стаскивать.**

СТАСКА́ТЬСЯ жету, бару; **с. на вокзал пешком** вокзалға жаяу бару.

СТА́СКИВАТЬ *несов.* тасымалдау (біртіндеп тасу); **с. сапоги** етікті тартып шешу.

СТАТЕ́ЙКА кішкене мақала.

СТА́ТИКА статика (механика ғылымының бөлімі).

СТАТИ́СТ, *ж.* **статистка** (театр.) статист, қосалқы артист.

СТАТИ́СТИК статистік, санақшы.

СТАТИ́СТИКА статистика, **санақ** (санақ ғылымы).

СТАТИСТИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **статистика; статистические данные** санақ мәліметтері.

СТАТИ́ЧЕСКИЙ, чен статикалық; **статически** *нар.*

СТА́ТНЫЙ, тен кеуделі, келбетті, сымбатты.

СТА́ТОЧНЫЙ, чен: **статочное ли дело?** бола алатын іс пе? (бірдене болатын іс пе?).

СТА́ТСКИЙ жай азамат, бұқара.

СТАТС-СЕКРЕТА́РЬ *м.* статс-секретарь (мемлекеттік секретарь).

СТАТУ́Т статут (негізгі заң; устав, тәртіп).

СТАТУЭ́ТКА кішкене статуя (ескерткіш).

СТА́ТУЯ статуя, сымбат ескерткіш.

СТАТЬ[1], ну *сов.* болу; **он стал командиром** ол командир болды; **он стал хорошо учиться** ол жақсы оқый бастады; **стало известно** мәлім болды; **я не стану больше этого делать** мен мұнан былай мұны істемеймін; **машина стала** машина тоқтап қалды; **река стала** өзен қатты; **дело стало** жұмыс тоқтап қалды; **с. на стул** орындыққа шығып тұрды; **с. на чью-л. сторону** біреудің жағына шығу; *перен.* **его не стало** ол қайтыс болды; ✦ **с. втупик** не істерін білмей қалу; ✦ **у него волосы стали дыбом** оның төбе шашы тік тұрды.

СТАТЬ[2] *ж.* 1) дене құрылысы; 2) *перен.* бірдеменің келбеті, тұлғасы.

СТА́ТЬСЯ болу, болып қалу.

СТАТЬЯ́ 1) мақала; 2) статья (заң;) **передовая с.** бас мақала; **с. закона** заң статьясы.

СТАЦИОНА́РНЫЙ қалыпты, орнықты, тұпкілікті; **стационарные больные** емделіп жатқан аурулар.

СТАХА́НОВЕЦ, вца, *ж.* **стахановка** стахановшы.

СТАХА́НОВСКИЙ: стахановская бригада стахановшылар бригадасы; **стахановские методы работы** жұмыстардың стахановтық тәсілдері.

СТАЦИОНА́Р стационар (тұрақты, қалыпты мекеме).

СТАЦИОНА́РНЫЙ: стационарные избы-читальни тұрақты оқу үйі; **ста-**

ционарная библиотека тұрақты кітапхана.

СТАЦИОНЕ́Р стационер (сақшы, күзетші кеме).

СТАЧА́ТЬ *сов.* тепшу, тепшіп тігу.

СТА́ЧЕЧНИК ереуілші (ереуілге қатынасушы).

СТА́ЧЕЧНЫЙ: с. комитет ереуілшілер комитеті.

СТА́ЧИВАТЬ *несов. см.* **сточить.**

СТА́ЧИВАТЬСЯ *см.* **сточиться.**

СТА́ЧКА[1] ереуіл.

СТА́ЧКА[2] тепшу, тепшіме тігіс.

СТАЩИ́ТЬ, щу *сов.* 1) сүйреу, сүйреп апару; 2) ұрлап кету.

СТА́Я топ, үйір; **с. птиц** бір топ құс.

СТА́ЯТЬ *сов.* қар еру, еріп кету.

СТВОЛ ствол; **с. березы** қайың сабағы; **с. колонны** колонна белі; **с. пулемета** пулемет стволы.

СТВОЛИ́СТЫЙ, ист ствол тәрізді.

СТВОРА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **створожить.**

СТВОРА́ЖИВАТЬСЯ *см.* **створожиться.**

СТВО́РКА қақпақ (есіктің, терезенің).

СТВОРО́ЖИТЬ, жу *сов.* ірімшік жасау (сүт іріту).

СТВОРО́ЖИТЬСЯ ірімшік болу, құрт жасау.

СТЕАРИ́Н шам майы.

СТЕАРИ́НОВЫЙ: стеариновая свечка стеарин шамы; **с. завод** стеарин заводы.

СТЕ́БЕЛЬ, бля *м.* сабақ, өсімдіктер сабағы.

СТЕГАННЫЙ, ган сырыған, сырылған (астарланып сырылған).

СТЕГАНОГРА́ФИЯ стеганография (құпия жазу, жұмбақты жазу).

СТЕ́ГАНЫЙ *см.* **стёганный.**

СТЕГА́ТЬ[1] *несов.* сыру, қабу; **с. одеяло** көрпені қабу.

СТЕГА́ТЬ[2] *несов.* сабау, осу, осып-осып жіберу; **с. лошадь кнутом** атты қамшымен осып-осып жіберу.

СТЕ́ЖКА[1] сыру, қабу.

СТЕ́ЖКА[2] *уменьш.* сүрлеу, жалғыз аяқ жол.

СТЕЖО́К, жка шаншым (иненің шаншылу арасы); **мелкие стежки** майда тігіс.

СТЕЗЯ́ жол.

СТЕКА́ТЬ *несов. см.* **стечь.**

СТЕКА́ТЬСЯ *см.* **стечься.**

СТЕКЛО́ әйнек, шыны; **вставленное с.** терезенің көзі; **ламповое с.** лампаның шынысы; **матовое с.** тұнық шыны; **увеличительное с.** үлкейткіш шыны.

СТЕКЛОВИ́ДНЫЙ әйнектей, әйнек тәрізді.

СТЕКЛО́ГРАФ стеклограф (баспа құралы).

СТЕКЛОГРАФИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* стеклографияға басу.

СТЕКЛОГРАФИ́СТ стеклографияшы.

СТЕКЛОГРА́ФИЯ стеклография (шыныға жазу түсіріп, жазбаны көбейтетін құрал).

СТЕКЛЫШКО *уменьш.* кішкене әйнек.

СТЕКЛЯ́ННЫЙ *прил. к* **стекло; стеклянная посуда** шыныдан істелген ыдыс; **стеклянная труба** шыныдан істелген түтік.

СТЕКО́ЛЬНЫЙ: с. завод әйнек заводы; **стекольная промышленность** шыны өндірісі.

СТЕКО́ЛЬЩИК әйнекші, әйнек салғыш.

СТЕЛИ́ТЬ, лю *несов.* салу; төсеу.

СТЕЛИ́ТЬСЯ *см.* стлаться.

СТЕЛ(Л)А́Ж стеллаж (полка), текше (кітап қоятын текше).

СТЕ́ЛЬКА ұлтарақ.

СТЕ́ЛЬНЫЙ: стельная корова буаз сиыр.

СТЕМНЕ́ТЬ *сов.* қарақғылану қарақғы түсу.

СТЕНА́ 1) стена, дуал, қабырға; 2) *перен.* қамал, бөгет, кедергі.

СТЕНА́НИЕ ыңқылдау.

СТЕНА́ТЬ *несов.* ыңқылдау.

СТЕНГАЗЕ́ТА (стенная газета) қабырға газет.

СТЕНД стенд, көрме тақта, жайма тақтасы (бірдемені көрсету үшін әдейі істелген тақта).

СТЕ́НКА *уменьш.* кішкене стена; **стенки кровеносного сосуда** (анат.) қан тамырларының өңезі (қапталы); ✦ **к стенке поставить** атып тастау.

СТЕННО́Й *прил. к* **стена; стенные часы** қабырға сағат; **стенная газета** қабырға газет.

СТЕНОГРА́ММА стенограмма.

СТЕНОГРАФИ́СТ, *ж.* стенографистка стенографист, стенографияшы.

СТЕНОГРАФИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **стенография; с. алфавит** стенография әліпбиі; **с. отчет** стенография есебі.

СТЕНОГРА́ФИЯ стенография (сөйлеген сөздің стенограммен жазылуы).

СТЕ́НЬГА (морск.) стеньга (кеме діңгегінің төменгі буыны, түбі).

СТЕПЕ́ННЫЙ салмақты, байсалды; **степенно** *нар.*

СТЕ́ПЕНЬ *ж.* 1) дәреже; 2) шырай; **ученая с.** ғылымдық дәреже; **с. сравнения** (грам.) шырай; **сравнительная с.** таңдаулы шырай; **превосходная с.** талғаулы шырай.

СТЕПНО́Й *прил. к* **степь; степная птица** дала құсы.

СТЕПНЯ́К сахара адамы, қыр баласы.

СТЕПЬ *ж.* дала, қыр, сахара; **широкая с.** кең дала.

СТЕРВЯ́ТИНА өлік, жәндіктің еті.

СТЕРВЯ́ТНИК 1) өлік жегіш, күшіген сықылды; 2) күшіген.

СТЕРЕОГРА́ФИЯ стереография (геометрияның бір бөлімі).

СТЕРЕОМЕ́ТРИЯ стереометрия (геометрия бөлімі).

СТЕРЕОСКО́П стереоскоп (оптика құралы).

СТЕРЕОТИ́П (тип.) стереотип әріптердің, текстің тұтас құйылған түрі).

СТЕРЕОТИ́ПНЫЙ: стереотипное издание стереотип бойынша басылғаны.

СТЕРЕ́ТЬ, сотру *сов.* 1) сүрту, сүртіп тастау, өшіру; 2) қажалу.

СТЕРЕ́ТЬСЯ сүртілу, өшірілу.

СТЕРЕ́ЧЬ, регу *несов.* күзету, сақтау.

СТЕ́РЖЕНЬ, жня *м.* 1) өзек, бел; 2) істің желісі, негізі.

СТЕРЖНЕВО́Й *прил. к* **стержень.**

СТЕРИЛИЗА́ЦИЯ стерилизация, дарытпау; дарытпайтын мекроп.

СТЕРИЛИЗОВА́ТЬ, зую *сов. и несов.* и дарытпау, шарасын істеу.

СТЕРИ́ЛЬНЫЙ, лен туымсыздандырылған, тұқымсыздандырылған; **стерильное молоко** микробтардан тазартылған сүт.

СТЕ́РЛИНГ *см.* **фунт.**

СТЕ́РЛЯДЬ *ж.* балықтың бір түрі.

СТЕРПЕ́ТЬ, плю *сов.* төзу, шыдау.

СТЕРПЕ́ТЬСЯ көнігіп кету, үйреніп кету, төзу.

СТЕ́РТЫЙ, стёрт сүртілген, қажалған.

СТЕСА́ТЬ, стешу *сов.* жонып тастау.

СТЕСНЕ́НИЕ 1) жәбірлеу, қысым көрсету; 2) қаймығу, ұялу, тартыну; **без всяких стеснений** қаймықпай, ұялмай, қысылмай, жасқанбай.

СТЕСНИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен ұялшақ, жасқаншақ, тартыншақ; **стеснительно** *нар.*

СТЕСНИ́ТЬ, ню *сов.* қысу, тығыздау.

СТЕСНИ́ТЬСЯ қысылу, тарылу, сығылу.

СТЕСНЯ́ТЬ *несов. см.* **стеснить.**

СТЕСНЯ́ТЬСЯ 1) *см.* **стесниться;** 2) ұялу, тартыну, қаймығу.

СТЕСЫВАТЬ *несов. см.* **стесать.**

СТЕТОСКО́П стетоскоп (жүрек, өкпе соғуын тыңдайтын құрал).

СТЕЧЕ́НИЕ ағып тоғысу.

СТЕЧЬ, стеку *сов.* ағып құйылу; **с. по капле** тамшылап ағу (құйылу).

СТЕ́ЧЬСЯ 1) ағып жыйналу; 2) жыйналу, топтану.

СТИ́ГМА стигма, екпе (еккен кездегі дененің қызарған жері); таңба (құлдарға салған).

СТИЛЕ́Т стилет (ұшқырлы қанжар).

СТИЛИЗА́ЦИЯ стилизация (шығармаға белгілі стиль беру).

СТИЛИЗОВА́ТЬ, зую *сов. и несов. см.* **стилизация.**

СТИЛИ́СТ стилист, шебер (шебер жаза алатын кісі).

СТИЛИ́СТИКА стилистика (сөз өнерін зерттейтін ғылым).

СТИЛИСТИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **стилистика.**

СТИЛЬ *м.* стиль (әсемдік дәстүрі); **изящество стиля** дәстүр әсемділігі; **газетный с.** газет стилі.

СТИМУЛИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* жағдайластыру, дауасын табу, себепші болу.

СТИПЕНДИА́Т, *ж.* **стипендиатка** стипендиат (стипендия алушы).

СТИПЕ́НДИЯ стипендия.

СТИРА́ЛЬНЫЙ: стиральная машина кір жуғыш машина.

СТИРА́НИЕ *см.* стереть.

СТИРА́ТЬ[1] *несов. см.* стереть.

СТИРА́ТЬ[2] *несов.* жуу (кірді).

СТИРА́ТЬСЯ жуылу.

СТИ́РКА кір жуу; **отдать белье в стирку** кірді жууға беру.

СТИ́СКИВАТЬ *несов. см.* стиснуть.

СТИ́СНУТЬ, ну *сов.* 1) қысу; 2) тістену; **с. в объятиях** құшағына қысып алу.

СТИХ[1] өлең; **белый с.** ұйқассыз өлең; **владеть стихом** өлең жаза білу.

СТИХ[2] көңіл, шабыт.

СТИХА́ТЬ *несов.* басылу, бәсеңдеу.

СТИХИ́ЙНЫЙ, хиен: **стихийные движения** өзінен өзі шыққан қозғалыс; **стихийные силы** бет алды күш (керемет күші); **стихийно** *нар.*

СТИХИ́Я стихия, керемет, тілсіз жау (табиғи кәр); *перен.* ұйымдаспаған, беталды, басаламан әрекет.

СТИ́ХНУТЬ *сов.* басылу, тынышталу, тыншу; **ветер стих** жел басылды.

СТИХОВЕ́ДЕНИЕ өлең зерттеу ғылымы.

СТИХОСЛОЖЕ́НИЕ өлең құрылысы.

СТИХОТВОРЕ́НИЕ өлең, өлең шығару.

СТИХОТВО́РЕЦ, рца (устар.) өлең шығарушы.

СТИШО́К, шка *уменьш.* қысқа өлең, өленше.

СТЛАТЬ, стелю́ *несов. см.* стелить.

СТЛА́ТЬСЯ жайылу, төселу, салыну.

СТОГ кебен, шошақ, мая.

СТОГРА́ММОВЫЙ жүз грамдық (салмағы жүз грамм).

СТОЕРО́СОВЫЙ (разг.) тік өсетін (ағаш); (бран.) **дубина стоеросовая** ахмақ адам.

СТО́ИК 1) стоик (стоицизм философиясын жақтаушы кісі); 2) *перен.* шыдамды адам.

СТО́ИМОСТЬ құны; нарқы.

СТО́ИТЬ, стою *несов.* бағасы, құны, нарқы; **сколько стоит книга** кітап қанша тұрады; **даже и не стоит говорить об этом** мұны сөз қылуға да тұрмайды.

СТОИЦИ́ЗМ стоицизм (ерте замандағы Греция мен Римде — рационалистік философия ағымы).

СТО́ЙБИЩЕ қоныс (көшпелі елдердің қонысы).

СТО́ЙКА 1) тіреу; 2) тік тұрыс.

СТО́ЙКИЙ, стоек берік, шыдамды, төзімді; **стойко** *нар.*

СТО́ЙКОСТЬ беріктік, төзімділік, табандылық.

СТО́ЙЛО мал қора.

СТОЙМЯ́ *нар.* тік, тікесінен; **поставить полено с.** ағашты тікесінен қою.

СТОК 1) құйылма; 2) ылдый, құлама.

СТОКРА́ТНЫЙ жүз есе; **стократ и стократно** *нар.* жүз қабат, жүз есе, жүз қайтара, жүз рет.

СТОЛ 1) үстел; 2) *перен.* тамақ, ас.

СТОЛБ бағана; **телеграфный с.** телеграф бағанасы; **позвоночный с.** арқа омыртқа; ◆ **дойти до геркулесовых столбов** шектен шығып кету.

СТОЛБЕНЕ́ТЬ *несов.* мелшиіп қалу, қатып қалу (қорқып, я таңғалып).

СТОЛБЕ́Ц, бца *м.* бағана (газеттің).

СТО́ЛБИК *уменьш.* кішкене бағана.

СТОЛБНЯ́К (мед.) талма (серейіп қалатын ауру).

СТОЛБОВО́Й *прил. к* **столб**; **столбовая дорога** даңғыл жол.

СТОЛЕ́ТИЕ жүз жылдық.

СТОЛЕ́ТНИЙ жүз жыл жасаған, жүз жыл толған.

СТОЛЕ́ТНИК, алоэ ағава өсімдіктері.

СТОЛЕ́ШНИЦА столдың үсті, беті.

СТО́ЛИК *уменьш.* кішкене үстел.

СТОЛИ́ЦА астана.

СТОЛИ́ЧНЫЙ *прил. к* **столица**; **с. город** астана қала.

СТОЛКНОВЕ́НИЕ түйісу, соқтығу, соғысу; **с. поездов** поездың соқтығысуы.

СТОЛКНУ́ТЬ *сов.* итеріп жіберу, құлатып жіберу.

СТОЛКНУ́ТЬСЯ соқтығысу, қақтығу.

СТОЛКОВА́ТЬСЯ, куюсь *сов.* мәмілелесу, шүйіркелесу, келісу.

СТОЛКО́ВЫВАТЬСЯ *несов. см.* **столковаться.**

СТОЛОВА́ТЬСЯ, луюсь *несов.* тамақтану; **я столуюсь у товарища** мен жолдасымның үйінен тамақтанамын.

СТОЛО́ВАЯ, ой *ж.* столовая, асхана.

СТОЛО́ВЫЙ: столовая посуда ас ыдысы.

СТОЛПИ́ТЬСЯ, плюсь *сов.* үймелеу, топтану, жыйылу.

СТОЛПОТВОРЕ́НИЕ у-шу, сапырылыс; **Вавилонское с.** әліне қарамай айға шабу әрекеті.

СТОЛЬ *нар.* (устар.) сонша, соншама.

СТО́ЛЬКО *нар.* сонша.

СТОЛЯ́Р ағаш шебері, ағаш ұстасы.

СТОЛЯ́РНЫЙ: столярная работа ағаш жұмысы; **столярные инструменты** ағаш ұсталық құралдары.

СТОМАТОЛО́ГИЯ стоматология (ауыз ауруларын зерттейтін ғылым).

СТОМАТОСКО́П стоматоскоп (ауыздың ішін қарайтын айналы құрал).

СТОМИЛЛИО́ННЫЙ жүз милиондық.

СТОН сарнау, ыңқыл, безек.

СТОНА́ТЬ, ну *несов.* сарнау, ыңқылдау, безек қағу, бебек қағу.

СТОП тоқта.

СТОПА́' 1) табан (аяқтың); 2) (истор.) ұзындық өлшеуі (28,8 сантиметрге тең); 3) (лит.) өлең тармағы; 4) қағаз өлшеуіш (480 табақ); ✦ **итти по стопам** біреудің ізімен, жолымен жүру.

СТО́ПКА стопка (кішкене стакан).

СТОПОХОДЯ́ЩИЕ, их *мн.*: **с. животные** табанмен жүретін, жалпақ табанды хайуандар.

СТОПРОЦЕ́НТНЫЙ жүз процент; **обеспечить стопроцентную явку на собрание** жыйылысқа түгелімен келуді қамтамасыз ету.

СТОПТА́ТЬ, пчу *сов.* қыйсайту (өкшені).

СТОПТА́ТЬСЯ қыйсаю (өкше).

СТОРГОВА́ТЬСЯ, гуюсь *сов.* саудаласу.

СТО́РОЖ күзетші, қарауылшы

СТОРОЖЕВО́Й күзетші, қарауыл

СТОРОЖИ́ТЬ, жу *несов. см.* **стеречь.**

СТОРОЖИ́ХА күзетші әйел.

СТОРО́ЖКА күзетші күркесі (үйшігі).

СТОРОНА́' жақ; **правая с.** оң жақ; **суд выслушал обе стороны** сот екі жағын да тыңдады; **в стороне оставить** шетке шығарып тастау; ✦ **шутки в сторону** қалжыңды қою керек; **дать работу на сторону** жұмысты шетке беріп істету.

СТОРОНИ́ТЬСЯ, нюсь *несов.* шеттеу, қашықтау, бөтенсу.

СТОРО́ННИЙ шет, жат.

СТОРО́ННИК жақтас, жақтаушы, қолдаушы; **с. мира** бейбітшілікті жақтаушы.

СТОРУБЛЕ́ВКА жүз сомдық (ақша).

СТОРУБЛЕ́ВЫЙ жүз сомдық.

СТОСКОВА́ТЬСЯ, куюсь *сов.* сағыну, зарығу.

СТОТЫ́СЯЧНЫЙ жүз мыңдық.

СТОЧИ́ТЬ, чу *сов.* қайрап алу.

СТОЧИ́ТЬСЯ қайралу.

СТО́ЧНЫЙ: сточные трубы құбыр.

СТОШНИ́ТЬ, нит *безл. сов.* құсу.

СТО́Я *нар.* тік тұрып, түре келіп тұрып.

СТОЯ́К 1) тіреу; 2) мұржа (түтін жолы).

СТОЯ́НКА тоқтайтын орын; **якорная с.** (морск.) якор түсіріп тоқтау.

СТОЯ́ТЬ, стою *несов.* 1) түре келіп тұру; 2) тоқтай тұру; **хорошая погода стоит** күн жақсы болып тұр; **часы стоят** сағат тоқтап тұр; **работа стоит** жұмыс тоқтап тұр.

СТОЯ́ЧИЙ 1) тік тұрған; 2) қарасу (көлшік).

СТО́ЯЩИЙ *прич.* от **сто́ить** тұрарлық, көңіл қоярлық.

СТОЯ́ЩИЙ *прич.* от **стоя́ть** тұрған.

СТРАБИ́ЗМ қылыйлық.

СТРАВИ́ТЬ, влю *сов.* 1) құтырту,

өшіктіру, айдап салу; 2) шөпті жапыру; 3) күйдіріп жіберу.

СТРА'ВЛИВАТЬ *несов. см.* **стравить.**

СТРАДА' 1) қауырт жұмыс, қауырт еңбек, қауырт уақыт; (егін егу, шөп шабу); 2) *перен.* бейнет.

СТРАДА'ЛЕЦ, льца, *ж.* **страдалица** бейнеттенген, азап шеккен (адам) қасірет шеккен.

СТРАДА'ЛЬЧЕСКИЙ: с. вид жұнжіген, соғылған түр.

СТРАДА'НИЕ азап, жапа шегу, зар.

СТРАДА'ТЕЛЬНЫЙ: с. залог ырықсыз етіс.

СТРАДА'ТЬ, даю *несов.* азап көру, азап шегу, жапа көру, азаптану; **эта работа страдает большими недостатками** бұл жұмыста көп кемшіліктер бар.

СТРА'ЖА күзет, қарауыл; ✦ **стоять на страже** сайдақталып тұру (күзетте тұру); **под стражей** қамауда болу; **взять под стражу** тұтқынға алу.

СТРАНА' ел, жақ, жұрт; **родная с.** туған ел; **аграрно-индустриальная с.** аграр-индустриялы ел; **полярные страны** поляр жақтағы елдер.

СТРАНИ'ЦА бет (кітаптың беті).

СТРА'ННИК, *ж.* **странница** жолаушы, кезбе, дәруіш.

СТРА'ННИЧАТЬ *несов.* (устар.) ел кезу, қыдыру.

СТРА'ННОСТЬ ғажаптылық.

СТРА'ННЫЙ, нен ғажап, адам таңырқарлық; **странно** *безл. в знач. сказ.*

СТРА'НСТВИЕ саяхатшылық.

СТРА'НСТВОВАНИЕ *см.* **странствовать.**

СТРА'НСТВОВАТЬ, ствую *несов.* ел кезу.

СТРА'НСТВУЮЩИЙ ел кезуші, ел қыдырушы.

СТРА'СТНЫЙ, тен құмар, ынтық, ынтызар, әуесқой; **страстно** *нар.*

СТРАСТЬ *ж.* құмарлық, ынтызарлық, әуесқойлық.

СТРАТЕ'Г 1) стратег; 2) *см.* **стратегия.**

СТРАТЕГИ'ЧЕСКИЙ *прил. к* **стратегия.**

СТРАТЕ'ГИЯ 1) стратегия (соғыс өнері); 2) *перен.* амал, айла.

СТРАТОПЛА'ВАНИЕ стратосферада ұшу.

СТРАТОСТА'Т стратостат (ұшу үшін арналған ауа шары).

СТРАТОСФЕ'РА стратосфера (ауаның ең жоғарғы қабаты, теңіз бетінен 11 — 75 километрдей).

СТРА'УС страус, түйеқұс.

СТРАХ қорқыныш, шошу.

СТРАХКА'ССА (страховая касса) қамсыздандыру кассасы.

СТРАХОВА'НИЕ *см.* **страховать и страховаться.**

СТРАХОВА'ТЬ, страхую *несов.* қамсыздандыру.

СТРАХОВА'ТЬСЯ қамсыздану.

СТРАХО'ВКА 1) қамсыздандыру шарты; 2) қауыпсыздандыру ақшасы; 3) *перен.* қарабасының қамын жеу, өзін қауыпсыздандыру.

СТРАХОВО'Й: страховая премия қамсыздандыру сыйлығы; **с. взнос** қауыпсыздандыру жарнасы.

СТРА'ЧИВАТЬ *несов. см.* **строчить.**

СТРАШИ'ЛИЩЕ үбіжік, құбыжық, сұмпайы пішін.

СТРАШИ'ТЬ, шу *несов.* қорқыту, үрейін ұшыру.

СТРАШИ'ТЬСЯ қорқу, зәре кету, үрейі ұшу.

СТРАШЛИ'ВЫЙ, лив (обл.) қорқақ.

СТРА'ШНЫЙ, шен қауыпты, қорқынышты, сұмпайы; **страшно** *нар. и безл. в знач. сказ.*

СТРАЩА'ТЬ *несов.* қорқыту, зәресін алу.

СТРЕКОЗА' инелік.

СТРЕ'КОТ шырылдау.

СТРЕКОТА'ТЬ, кочу *несов.* шырылдау, ызылдау, ызыңдау.

СТРЕКОТУ'ХА *м. и ж.* дабдырлаған, дыбырлақ (тез, асығып сөйлетін адам).

СТРЕЛА' 1) садақ оғы; 2) (бот.) өсімдік сабағы; 3) (геогр.) өте тар, ұзынша; **мчаться стрелой** оқтай ұшу; **град стрел** жаңбырдай жауған оқ (садақ оғы).

СТРЕЛЕ'Ц, льца стрелец (16 — 17 ғасырда Москва мемлекетінде ерекше тұратын әскер).

СТРЕ́ЛКА саржа, сағат тілі (тілшік); **с. часов** сағат тілі.

СТРЕЛКО́ВЫЙ: с. кружок атқыштар үйірмесі; **с. батальон** атқыштар батальоны.

СТРЕЛОВИ́ДНЫЙ, ден саржа тәрізді.

СТРЕЛО́К, лка 1) мерген, көзделгіш; 2) атқыштар.

СТРЕЛООБРА́ЗНЫЙ, зен *см.* **стреловидный.**

СТРЕ́ЛОЧНИК стрелочник (темір жолда рельсті ашып я жауып тұрушы адам).

СТРЕЛЬБА́ атыс, ату, атысу.

СТРЕ́ЛЬБИЩЕ атыс алаңы.

СТРЕЛЬНУ́ТЬ, ну *сов.* атып жіберу, атып қалу.

СТРЕ́ЛЯНЫЙ 1) атып алынған (аң); 2) соғыста болған; **стреляная гильза** атылған гильза.

СТРЕЛЯ́ТЬ *несов.* ату; ✦ **с. глазами** қадала қарау, жалт-жұлт қарау.

СТРЕЛЯ́ТЬСЯ атылу, атысу; **с. на дуэли** жекпе-жек атысу.

СТРЕМГЛА́В *нар.* өте шапшаң, атқан оқтай, ұшқан құстай.

СТРЕМИ́ТЕЛЬНОСТЬ батыл, шапшаңдық, өжеттік.

СТРЕМИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен батыл, шапшаң, өжет; **стремительно** *нар.*

СТРЕМИ́ТЬСЯ, млюсь *несов.* 1) ұмтылу; 2) тырысу.

СТРЕМЛЕ́НИЕ ұмтылу, талаптану.

СТРЕМНИ́НА 1) тік жер; 2) ағын жер (өзен).

СТРЕ́МЯ, мени 1) үзеңгі; 2) ағынды жер.

СТРЕМЯ́НКА басқалдақ.

СТРЕНО́ЖИТЬ, жу *сов.* шідерлеу.

СТРЕ́ПЕТ безгелдек (құс).

СТРЕПТОКО́КК (мед.) стрептококк (тамақ ауру бактериясы).

СТРЕХА́ төбе жиегі (үй, қора төбесінің төменгі жиегі).

СТРИГУ́Н, стригуно́к, нка жабағы, тай.

СТРИЖ қарлығаш сияқты құс.

СТРИ́ЖКА қырқу, күзеу.

СТРИЧЬ, стригу *несов.* қырқу, күзеу; **с. овец** қой қырқу; ✦ **с. всех под одну гребенку** әр істің пархын ажыратпай, барлығын бірдей деп түсіну.

СТРИ́ЧЬСЯ шаш алдыру.

СТРОГА́ЛЬНЫЙ: строгальный станок ысқылау, сүргілеу құндағы; жону станогі.

СТРОГА́НИЕ *см.* **строгать.**

СТРОГА́ТЬ *несов.* сүргілеу, жону.

СТРОГА́ТЬСЯ сүргілену, жонылу.

СТРО́ГИЙ, строг қатал, қатты; **дать с. выговор** қатты сөгіс беру; **строго** *нар.*; *ср. ст.* **строже.**

СТРО́ГОСТЬ қаталдық, қаттылық.

СТРОЕВИ́К саптағы әскер, сапта жауынгер.

СТРОЕВО́Й[1] (воен.) саптағы; **строевые занятия** сапқа үйрету оқуы.

СТРОЕВО́Й[2]**: с. лес** үй салатын ағаш.

СТРОЕ́НИЕ 1) *см.* **строить**; 2) құрылыс.

СТРОЖА́ЙШИЙ өте қатал, қатты; **строжайшая дисциплина** қатал тәртіп.

СТРОИ́ТЕЛЬ *м.* салушы, құрушы; **с. дворца культуры** мәдениет сарайын салушы.

СТРОИ́ТЕЛЬНЫЙ: строительные материалы (стройматериалы) салу материалдары (құрылыс материалдары); **строительные рабочие** үй салушы жұмысшылар.

СТРОИ́ТЕЛЬСТВО құрылыс; **социалистическое с.** социалистік құрылыс.

СТРО́ИТЬ, ою *несов.* 1) салу, құру, орнату; 2) сапқа тұрғызу, сап түзеу; **правильно с. предложение** сөйлемді дұрыс құрау.

СТРО́ИТЬСЯ 1) салыну, тұрғызылу, орнатылу, жасалу; 2) сапқа түзелу.

СТРОЙ 1) сап, қатар; 2) құрылыс; **стоять в строю** сапта тұру (қатарда тұру); **выбыть из строя** саптан (істен) шығару; **советский с.** советтік құрылыс; **вступили в с. новые фабрики и заводы** жаңа фабрикалар және заводтар сапқа қосылды.

СТРО́ЙКА құрылыс.

СТРО́ЙНЫЙ, строен сымбатты, жарасымды, сәулетті; **стройно** *нар.*

СТРОКА́ кітаптың жолы, жазу; **писать с новой строки** жаңа жолдан жазу.

СТРО́НУТЬ, ну *сов.* орнынан қозғалту.

СТРО́НУТЬСЯ орнынан қозғалу.

СТРОПИ́ЛО шатыр таяпышы.

СТРОПТИ́ВЫЙ, тив кесір, қыңыр; **строптиво** *нар.*

СТРОФА́ строфа (өлең шумағы).

СТРО́ФИКА (лит.) 1) строфика (өлең шумағын ажырату); 2) өлең құрылысы жөніндегі ғылым.

СТРОЧИ́ТЬ, чу *несов.* 1) қаю, қайып тігу; 2) *перен.* сусылдатып жазу.

СТРО́ЧКА[1] қайыма, қаю.

СТРО́ЧКА[2] жазудың жолы.

СТРОЧНО́Й и стро́чный; строчные буквы кіші әріптер.

СТРУГ 1) жол тапағыш машина; 2) жону құралдары.

СТРУЖИ́ТЬ, жу *несов.* жону.

СТРУ́ЖКА жоңқа, жаңқа.

СТРУИ́ТЬСЯ *несов.* сығып ағу, жөңкү.

СТРУ́ЙЧАТЫЙ, чат ирек-ирек.

СТРУКТУ́РА структура құрылысы.

СТРУНА́ ішек (домбыраның, музыка құралдарының); *перен.* **струны сердца** жүрек сыры.

СТРУ́НКА *уменьш.* ішек; ✦ **вытянуться в струнку** қатып қалу; **по струнке ходить** құрдай жорғалау (біреудің алдында меймеңкілеу).

СТРУ́ННЫЙ: с. оркестр ішекті музыка аспаптар оркестрі.

СТРУП жара қабығы.

СТРУ́СИТЬ, стру́шу *сов.* қорқу, жүрексіздену.

СТРУСИ́ТЬ, струшу́ *сов.* қағу, сілку, қағып-соғу.

СТРУЧКО́ВЫЙ қауызды; **с. перец** қауызды бұрыш.

СТРУЧО́К, чка қауыз.

СТРУЯ́ 1) ағым екпіні, сығып ағу; 2) кездеменің ошекейі.

СТРЯ́ПАТЬ *несов.* 1) тамақ пісіру, ас істеу; 2) *перен.* істеген болу.

СТРЯ́ПНЯ ас, ыстықаумет.

СТРЯСА́ТЬ *несов. см.* **стрясти.**

СТРЯСА́ТЬСЯ *см.* **стрястись.**

СТРЯСТИ́, су *сов.* қағу, сілку.

СТРЯСТИ́СЬ қақтығысып, соқтығысып, араласу; **беда стряслась над ним** ол бәлеге ұшырады.

СТРЯ́ХИВАТЬ *несов. см.* **стряхнуть.**

СТРЯ́ХИВАТЬСЯ *см.* **стряхнуться.**

СТРЯХНУ́ТЬ *сов.* 1) қағып сілку; 2) *перен.* сергілту; **с. пыль** шаңын қағу.

СТУДЕНИ́СТЫЙ, ист ұйып қалған, ұйыма.

СТУДЕ́НТ, *ж.* студентка студент.

СТУДЕ́НЧЕСКИЙ *прил. к* **студент; студенческое общежитие** студенттер жатақханасы.

СТУДЕ́НЧЕСТВО студенттік, студенттер.

СТУДЁНЫЙ, дён суық, ызғарлы, қақған суық.

СТУ́ДЕНЬ *м.* жалқақ (бас-сыйрақты қайнатып істеген тамақ).

СТУДИ́ТЬ, стужу *несов.* суыту, тоңазыту, мұздату.

СТУДИ́ТЬСЯ *см.* **остудиться.**

СТУ́ДИЯ студия (сурет, сымбат өнершілерінің шеберханалары, көркем-өнер мектебі).

СТУ́ЖА ызғырық, үскірік аяз; **зимняя с.** қысқы үскірік аяз.

СТУК дүрсіл, тарсыл, сартыл; **с. телеги** арбаның дүрсілі; **с. сердца** жүректің соғуы.

СТУ́КАЛКА карта ойыны.

СТУ́КАТЬ *несов. см.* **стукнуть.**

СТУ́КАТЬСЯ *см.* **стукнуться.**

СТУ́КНУТЬ *сов.* ұрып жіберу, соғып жіберу, қағып жіберу.

СТУ́КНУТЬСЯ соғып алу, соқтығу, арандау, соқтырып алу.

СТУЛ орындық.

СТУ́ПА кеңі.

СТУПА́ТЬ *несов.* қадам басу, жүру; **с. ногами** аяқ басу; **ступай домой** үйге бар.

СТУПЕ́НЬ *ж.* баспалдақ.

СТУПИ́ТЬ, плю *сов. см.* **ступать.**

СТУПИ́ЦА күншек (арбаның).

СТУ́ПКА *см.* **ступа.**

СТУПНЯ́ табан.

СТУЧА́ТЬ, чу *несов.* тақылдату, соғу, есік қағу; **с. в дверь** есік қағу; **с. зубами** тістерін сақылдату.

СТУЧА́ТЬСЯ тоқылдату, есік қағу.

СТУШЕВА́ТЬ, шую *сов.* тушьпен бояу, өңін ашу.

СТУШЕВА′ТЬСЯ 1) өңі ашылу; 2) ал-дал, дал-дал болу; 3) *перен.* зым-зыя болу.

СТЫД ұят; **какой с., какой позор!** өте ұят, масқара!

СТЫДИ′ТЬ, стыжу′ *несов.* ұялту.

СТЫДИ′ТЬСЯ ұялу.

СТЫДЛИ′ВОСТЬ ұялшақтық, қаймығу.

СТЫДЛИ′ВЫЙ, лив ұялшақ; **стыдливо** *нар.*

СТЫ′ДНО *в знач. сказ.* ұят.

СТЫК тоғысқан, түйіскен жер, торау, түйін; **на стыке трех рек** үш өзеннің түйіскен жерінде.

СТЫКА′ТЬ *несов.* түйістіру, ұштастыру, ұластыру, жалғастыру.

СТЫ′НУТЬ *несов. см.* **стыть.**

СТЫТЬ, ну *несов.* 1) суу, тоңазу, мұздау; 2) *перен.* арыны басылу, суыну; **суп стынет** сорпа суып барады.

СТЫ′ЧКА түйісіп қалу, соқтығысып қалу, шекісіп қалу; **у меня с ним была небольшая с.** онымен аздап шекісіп қалған жерім бар еді.

СТЯГ ту, жалау.

СТЯ′ГИВАТЬ *несов. см.* **стянуть.**

СТЯ′ГИВАТЬСЯ *см.* **стянуться.**

СТЯЖА′НИЕ *см.* **стяжать.**

СТЯЖА′ТЕЛЬ *м.* дүние жыйған, мүлік басқан.

СТЯЖА′ТЬ *сов. и несов.* мал жыйнау, мүлік жыйнау.

СТЯЖА′ТЬСЯ жыйналу, молығу, құралу.

СТЯ′ЖКА тану, таңғыш, тартқыш.

СТЯНУ′ТЬ *сов.* 1) ұштастыру, таңып тастау; **с. войско** әскерді бір жерге жыйнау; 2) жымқыру, ұрлау.

СТЯНУ′ТЬСЯ 1) шыйрау, тартылу; 2) буылу; 3) жыйналу.

СУББО′ТА сембі.

СУББО′ТНИК сембілік.

СУБЛИМА′Т (хим.) сублимат (қызу арқылы газға айналу).

СУБЛИМА′ЦИЯ сублимация (қыздыру арқылы қатты заттың газға айналуы).

СУБМАРИ′НА субмарина, суңгуір қайық.

СУБОРДИНА′ЦИЯ кішілік ету.

СУБПОЛЯ′РНЫЙ суық жақ.

СУБСИДИ′РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* қаражат беру, қаржы беру, қаржыландыру.

СУБСИ′ДИЯ субсидия, ақшалай жәрдем.

СУБСТАНТИВИ′РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* зат есімге айналдыру.

СУБСТАНТИВИ′РОВАТЬСЯ затқа айналу.

СУБСТАНТИ′ВНОСТЬ заттық.

СУБСТА′НЦИЯ субстанция, түп тек, зат тегі.

СУБСТИТУ′Т субститут, баламалық (тектестігіне қарай бірінің орнына бірі жүру).

СУБСТИТУ′ЦИЯ субституция, алмастыру.

СУБСТРА′Т субстрат (түп тек).

СУБТИ′ЛЬНЫЙ, лен жіңішке, нәзік.

СУБТРО′ПИКИ, ков субтропиктер (тропикке шектес жерлер).

СУБТРОПИ′ЧЕСКИЙ: с. климат субтроликтік ауа райы.

СУБЪЕ′КТ (грам.) субъект, бастауыш; **подозрительный с.** сезікті адам.

СУБЪЕКТИВИ′ЗМ субъективизм (дарашылдық).

СУБЪЕКТИ′ВНЫЙ, вен субъективті, өзіндік пікір, өзіне тән пікір; **с. подход** субъективтік көзқарас; **субъективно** *нар.*

СУВЕНИ′Р ескерме (ескерме үшін берілген зат).

СУВЕРЕ′Н суверен (билеуші).

СУВЕРЕНИТЕ′Т суверенитет (ел билеу, ел басқару провасы).

СУВЕРЕ′ННЫЙ *прил. к* **суверен.**

СУГЛИ′НИСТЫЙ, ист *прил. к* **суглинок.**

СУГЛИ′НОК, нка құмдақ, құм топырақ.

СУГОЛО′ВЬЕ жүгеннің жақтауы.

СУГРО′Б омбы қар, күртік.

СУГУ′БЫЙ, губ (устар.) өте-мөте; **сугубое внимание** өте-мөте назар аудару; **сугубо** *нар.*

СУД сот; **страшный с.** қыямет күні; **кассационный с.** шағым соты; **военно-полевой с.** әскери сот; **быть под судом** сотты болу (жазалы болу).

СУДА′ *мн. ч.* к **судно**¹ кемелер.

СУДА′К судак (көксерке балық).

СУДА́ЧИТЬ, чу *несов.* жамандау (кісіні), өсек-аяң айту.

СУДЕ́БНИК заң кітабы.

СУДЕ́БНЫЙ: судебное следствие сот тергеуі; **судебные издержки** соттың шығыны; **судебная медицина** сот медицинасы.

СУДЕ́ЙСКИЙ *прил. к* **судья**; **с. стол** судья столы.

СУДИ́ЛИЩЕ сот мәжілісі, сот орны.

СУДИ́МОСТЬ сотты болушылық, сотталғандық.

СУДИ́ТЬ, сужу *несов.* 1) соттау, айыптау; 2) талқылау, ақылға салу; **с. о результате** нәтижесі не болатынын ойлау.

СУДИ́ТЬСЯ соттасу, сотталу, айыпталу.

СУДИЯ́ *м.* судья (би).

СУ́ДНО[1], *мн.* **суда́**, ов, кеме, пароход; **парусное с.** жел кеме.

СУ́ДНО[2], *мн.* **судна**, ден ыдыс.

СУДОВЛАДЕ́ЛЕЦ, льца кеме иесі.

СУДОВОДИ́ТЕЛЬ *м.* кемен жүргізуші.

СУДОВО́Й *прил. к* **судно**.

СУДО́К, дка 1) түздық сауыт (түздық құятын ыдыс); 2) тамақ тасыйтын ыдыс.

СУДОМО́ЙКА аяқ-табақ жуушы.

СУДОПОДЪЁМ кеме көтеру (батқан кемені көтеріп шығару).

СУДОПОДЪЁМНИК кеме көтергіш құрал.

СУДОПОДЪЁМНЫЙ: судоподъёмные работы кемені көтеру жұмысы; **с. механизм** кемені көтеріп шығаратын құрал.

СУДОПРОИЗВО́ДСТВО сот жұмысы.

СУ́ДОРОГА тырысу, құрысу.

СУ́ДОРОЖНЫЙ, жен 1) құрыспалы, тырыспалы; 2) *перен.* әбігер, мазасыз; **судорожно** *нар.*

СУДОСТРОЕ́НИЕ кеме жасау, шығару.

СУДОСТРОИ́ТЕЛЬНЫЙ *прил. к* **судостроение**; **с. завод** кеме жасайтын завод; **судостроительная программа** кеме шығару программасы.

СУДОХО́ДНЫЙ: судоходная река кеме жүретін (терең) өзен.

СУДОХО́ДСТВО кеме қатнасы.

СУДЬБА́, *мн.* **су́дьбы**, деб тағдыр (жазмыш); **опять увидеть их мне суждено судьбой** (Грибоедов) оларды тағы көруді дағдыр маған жазыпты; **какими судьбами?** қайдан жүрсің!

СУДЬЯ́ *м.* судья, би.

СУЕВЕ́Р ырымшыл, ырым ұз (адам).

СУЕВЕ́РИЕ жоқты-барға сенушілік, ырымшыл.

СУЕМУ́ДРИЕ әрденені шату, білгіш бола қалу, білгішсіну.

СУЕСЛО́ВИЕ бос сөзділік.

СУЕТА́ әбігерлік, сарбалдандық; **с. жизни** тіршілік әрекеті.

СУЕТИ́ТЬСЯ, суечусь *несов.* әбігер болу, асу-сасу.

СУЕТЛИ́ВОСТЬ әбігершілік, әуре-сарсаң.

СУЕТЛИ́ВЫЙ, лив тынышсыз, ұшқалақ әбігер; **суетливо** *нар.*

СУ́ЕТНОСТЬ апыр-топыр, сапырлысу.

СУ́ЕТНЫЙ, тен тынышсыз, тынымсыз, құр сергелдең.

СУЕТНЯ́ *см.* **суета**.

СУЖДЕ́НИЕ ойлау, талқылау, байыптау.

СУЖЕ́НИЕ тарылу, жіңішкеру.

СУ́ЖИВАТЬ *несов. см.* **сузить**.

СУ́ЖИВАТЬСЯ *см.* **сузиться**.

СУ́ЗИТЬ, сужу, сузишь *сов.* тарылту.

СУ́ЗИТЬСЯ тарылу.

СУК бұтақ, бұтақ түбірі.

СУ́КА 1) қаншық (ит); 2) якордың шынжыры.

СУКНО́ мауты, шұға.

СУКНОВА́Л мауты тоқу шебері.

СУКНОВА́ЛЬНЫЙ: суконвальная машина мауты тоқыйтын машина.

СУКНОВА́ЛЬНЯ мауты (шұға басатын жер).

СУКОВА́ТЫЙ, ват бұтақты.

СУКО́ННЫЙ: суконная фабрика шұға, мауты фабрикасы.

СУ́КРОВИЦА қанды ірің, сарысу.

СУ́КРОВИЧНЫЙ қанды ірінді.

СУЛЕМА́ сулема (у).

СУЛИ́ТЬ, лю *несов.* дәмелендіру, уәде беру, мырзасу.

СУЛИ́ТЬСЯ уәде беру, дәмелену.

СУЛТА́Н (истор.) сұлтан.

СУЛТАНА́Т сұлтанат (сұлтандар билеушілігі).

СУМА́ 1) дорба; 2) *перен.* қайыршылық; **ходить с сумой** мойынға дорба асыну.

СУМАСБРО́Д делхұл (ойланбай істейтін адам), ноқай.

СУМАСБРО́ДИТЬ, брожу *несов.* жындылық қылу, дарақылық істеу, былықтыру.

СУМАСБРО́ДНЫЙ, ден: сумасбродная выдумка сандырақ пікір; **сумасбродно** *нар.*

СУМАСБРО́ДСТВО сандырақ, жындылық, ноқайлық.

СУМАСШЕ́ДШИЙ жынды, ауысқан адам, есінен тайған; **с. дом** жындыхана.

СУМАСШЕ́СТВИЕ жынд[illegible], жындылық.

СУМАТО́ХА у-шу, аста-кестең, опыр-топыр, әбігер.

СУМБУ́Р сандырақ, былық.

СУМБУ́РНЫЙ, рен сараланбаған, шатасқан, түсініксіз, былыққан; **сумбурно** *нар.*

СУ́МЕРЕЧНЫЙ 1) ымырт, іңірдегі; 2) *перен.* күңгірт, тұнжыраған.

СУ́МЕРКИ, рек и рек *мн.* 1) ымырт, іңір, қас қарайған кез; 2) *перен.* жабығу, салғырттану.

СУМЕ́ТЬ *сов.* қолдан келу, істей алу, ретін табу.

СУ́МКА дорба, қалта, добыра, бокшантай.

СУ́ММА сома; **значительная с.** недәуір сома.

СУММА́РНЫЙ, рен: суммарное количество жалпы саны; **суммарно** *нар.*

СУММИ́РОВАНИЕ *см.* **суммировать.**

СУММИ́РОВАТЬ, рую *несов.* 1) сомалау, жана санын шығару, жыйынағын шығару; 2) *перен.* жыйнақтау, қорыту.

СУ́МОЧКА *уменьш.* кішкене дорба, қалта.

СУ́МРАК ымырт, қараңғы.

СУ́МРАЧНЫЙ, чен 1) бұлдыр, қараңғы; 2) *перен.* жабырқаған, солғын; **сумрачно** *нар.*

СУ́МЧАТЫЙ (зоол.) қалталы (жайуандар).

СУМЯ́ТИЦА *см.* **суматоха.**

СУНДУ́К сандық, абдыра.

СУНДУЧО́К, чка *уменьш.* сандықша, қол сандық.

СУ́НУТЬ *сов.* сұғу, тығу.

СУ́НУТЬСЯ тығылу, қосыла кету, тығылу.

СУП көже, сорпа.

СУПЕРФОСФА́Т суперфосфат (жер өңдеуге қолданылатын зат).

СУ́ПЕСОК, ска құмайт, құмды төбешік.

СУПЕСЧА́НЫЙ құмдауыт, құмайт (жер).

СУПИ́Н (лингв.) супин (етістіктің өзгермейтін түрі).

СУ́ПОВОЙ: суповая миска көже құятын ыдыс.

СУПО́НИТЬ, ню *несов.* қамытының бауын байлау.

СУПО́НЬ *ж.* қамыт бау.

СУПОРО́СЫЙ: супоросая свинья буаз шошқа.

СУПРОТИ́ВНЫЙ қарсы, қарсы жатқан.

СУПРУ́Г ері, күйеуі; ерлі-байлы, ерлі-зайыпты.

СУПРУ́ГА әйелі, жамағаты.

СУПРУ́ЖЕСКИЙ ерлі-байлы.

СУПРУ́ЖЕСТВО ерлі-байлық.

СУРГУ́Ч сургуч (пакетті, документті печаттайтын).

СУРДОПЕДАГО́Г сурдопедагог (саңырауларға сабақ беру әдіскойы).

СУРДОПЕДАГО́ГИКА сурдопедагогика (саңырауларды оқыту әдісі).

СУ́РИК жоса.

СУРО́ВЕТЬ *несов.* қаталдану, ызғарлану.

СУРО́ВОСТЬ ызғарлылық, қаталдық.

СУРО́ВЫЙ, суров қатал, айбынды, ашулы, ызғарлы; **с. приговор** қатты жаза кесу; **сурово** *нар.*

СУРО́К, рка суыр (аң).

СУРРОГА́Т сурогат, балама (екінші нәрсенің орнына жүретін).

СУРЬМА́ сүрме (бояу).

СУРЬМИ́ТЬ, млю *несов.* сүрме тарту, сүрмелеу (қасты).

СУРЬМИ́ТЬСЯ сүрмелену.

СУСА́ЛИТЬ, лю *несов.* алтындау, күмістеу, мыстау (алтын жалату).

СУСА́ЛИТЬСЯ алтындану, күмістену.

СУ́СЛИК сары тышқан.

СУ́СЛО 1) сусло (пиво шығару үшін істелген ашымал); 2) виноград сөгі (суы).

СУСЛО́Н (обл.) суслон, бау астық.

СУСТА́В буын.

СУСТАВНО́Й и **суста́вный: с. ревматизм** буын ревматизмі.

СУ́ТКИ, ток *мн.* сөтке, тәулік.

СУ́ТОЛОКА топыр, опыр-топыр, ыбыр-жыбыр.

СУ́ТОЛОЧИТЬСЯ, чусь *несов.* тыпырлау, қыбырлау.

СУ́ТОЧНЫЙ сөткелік, тәуліктік.

СУТУ́ЛИНА бүкірсымақ, еңкек.

СУТУ́ЛИТЬ, лю *несов.* бүкірейту, еңкейту.

СУТУ́ЛИТЬСЯ бүкірлену, еңкею.

СУТУЛОВА́ТЫЙ, *ват* бүкірлеу, еңкіштеу.

СУТУ́ЛОСТЬ бүкірлік, еңкіштік.

СУТУ́ЛЫЙ, тул бүкір, еңкіш; сутуло *нар.*

СУТЬ *ж.* мәніс, мән-мәніс; **с. дела** істің мәнісі.

СУТЯ́ГА *м.* и *ж.* дәукес, даушыл.

СУТЯ́ЖИТЬ, жу и **сутяжничать** *несов.* соттасу, жанжалдасу, дауласу.

СУФЛЁР (театр.) суфлер, сыбыршы.

СУФЛИ́РОВАТЬ, рую *несов.* суфлер болу, сыбырлап отыру.

СУ́ФФИКС жұрнақ.

СУХА́РНИК сухар істеуші.

СУХА́РНИЦА сухар сауыты.

СУХА́РЬ *м.* сухарь, қақылтақ нан (кептірген нан).

СУ́ХО *см.* сухой.

СУХОВА́ТЫЙ, *ват* құрғақтау, кебірлеу; суховато *нар.*

СУХОВЕ́Й ақызақ, ыстық жел.

СУХОДО́Л сусыз аңғар.

СУХОЖИ́ЛИЕ тарамыс, сіңір.

СУХО́Й, сух құрғақ, кебу; сухо *нар.*; *ср. ст.* **суше.**

СУХОМЯ́ТКА құрғақ тамақ.

СУ́ХОНЬКИЙ құп-құрғақ.

СУХОПА́РЫЙ, пар қатпа, арық.

СУХОПУ́ТНЫЙ: сухопутные войска құрғақтағы әскерлер.

СУХОПУ́ТЬЕ құрғақтағы жол.

СУХОРУ́КИЙ, рук семген қол (шолақ).

СУХОСТО́Й құрған ағаш.

СУ́ХОСТЬ құрғақтық, шөлейт.

СУХО́ТКА (мед.) аурып жүдеу.

СУХОЩА́ВЫЙ *см.* худощавый.

СУХОЯДЕ́НИЕ құрғақ жеу (тамақты).

СУЧЕ́НИЕ *см.* сучить.

СУЧИ́ТЬ, чу *несов.* шыйрату, иіру (жіп); сыбану, түру (жеңді).

СУЧИ́ТЬСЯ шыйратылу, ірілу, жайылу, ысылу (қамыр).

СУЧКОВА́ТЫЙ, *ват* бұтақты, бұталы.

СУЧО́К, чка *уменьш.* бұтақ, бұтақша.

СУ́ША құрғақ жер.

СУ́ШЕ *см.* сухой.

СУШЁНЫЙ кептірілген, құрғатылған; **сушёные фрукты** кептірілген жеміс.

СУШИ́ЛКА кептіргіш құрал, кептіретін орын.

СУШИ́ЛЬНЯ кептіргіш орны.

СУШИ́ТЬ, шу *несов.* кептіру, құрғату, сорып қою.

СУШИ́ТЬСЯ кептірілу, кебу, құрғатылу, құрғау.

СУШЬ *ж.* 1) құрғақшылық; 2) құрғақ жер.

СУЩЕ́СТВЕННЫЙ маңызды, мәнді, келелі; **существенно** *нар.*

СУЩЕСТВИ́ТЕЛЬНОЕ, ого *ср.*: **имя существительное** (грам.) зат есім.

СУЩЕСТВО́ 1) жандылар; 2) маңыз, мәніс; **живые существа** жанды зат.

СУЩЕСТВОВА́НИЕ өмір сүру, тіршілік ету, жасау; **борьба за с.** өмір сүру үшін күрес.

СУЩЕСТВОВА́ТЬ, ствую *несов.* тіршілік ету, өмір сүру.

СУЩЕСТВУ́ЮЩИЙ осы күнгі бар, қазірде жасаушы; **с. закон** қазіргі қолданып жүрген заң.

СУ́ЩИЙ нағыз, анық; **сущая правда** нағыз шындық.

СУ́ЩНОСТЬ мәніс, мазмұн, негіз; **с. вопроса** мәселенің мәнісі (мазмұны); **в сущности говоря** дұрысын айтқанда.

СУЯ́ГНЫЙ, суягная буаз (қой, ешкі т. б.).

СФАБРИКОВА́ТЬ, кую *сов.* өтірік документ жасау, подлог істеу.

СФАЛЬШИ́ВИТЬ, влю *сов. см.* **фальшивить.**

СФАНТАЗИ́РОВАТЬ, рую *сов.* ойлап шығару, қиялданып ойлап шығару.

СФЕ́РА сфера: 1) шар беті, шар; 2) жер аумағы, ықпал; **во всех сферах влияния народного хозяйства** халық шаруашылығының барлық тармағында.

СФЕРО́МЕ́ТР сферометр (оптикалық шыны радиусының қыйысықтығын өлшейтін аспап).

СФОРМИРОВА́ТЬ, рую *сов.* жасақтау, құру, қалыптау, қалыптастыру.

СФОРМИРОВА́ТЬСЯ құрал, құрылу, қалыптану.

СФОРМОВА́ТЬ, мую *сов. см.* **формовать.**

СФОРМОВА́ТЬСЯ қалыптану, құйылу, қалыптасу.

СФОРМУЛИ́РОВАТЬ, рую *см.* **формулировать.**

СФОТОГРАФИ́РОВАТЬ, ирую *сов.* суретке түсіру, суретке түсіріп алу.

СФОТОГРАФИ́РОВАТЬСЯ суретке түсу.

СХВАТИ́ТЬ, схвачу́ *сов.* 1) ұстап алу, тұту; 2) жұқтырып алу; 3) түсіне қалу; **с. за руку** қолынан шап беріп ұстай алу; **с. простуду** тұмау тигізіп алу; **схватила лихорадка** безгек ұстады.

СХВАТИ́ТЬСЯ 1) ұсталу; 2) іліну.

СХВА́ТКА 1) ұстау, жұлқысу, омырауласу; 2) ауру; **предродовые схватки** толғақ.

СХВА́ТЫВАТЬ *несов. см.* **схватить.**

СХВА́ТЫВАТЬСЯ *см.* **схватиться.**

СХЕ́МА схема: 1) үлгі, кесте, нобайы; 2) бірдеменің соробы, желісі.

СХИТРИ́ТЬ, рю *сов.* айла істеу, құлық істеу, алдап кету.

СХЛЕСНУ́ТЬ и **схлестнуть** *сов.* ұру, шыбықпен осу.

СХЛЕСТА́ТЬ *сов.* ұру, осу, жон терісін тіліп сабау, жосадай сабау.

СХЛЕСТЫВАТЬ *см.* **схлестнуть.**

СХЛЫ́НУТЬ, ну *сов.* жосып ағып кету, лап беру, лек-легімен ағытылу.

СХОД жыйналыс.

СХО́ДБИЩЕ үлкен жыйын.

СХОДИ́ТЬ[1], схожу *сов.* 1) жаяу барып келу; 2) далаға шығып келу.

СХОДИ́ТЬ[2], схожу *несов.* мінбеден түсу; **с. с ума** салақ болу.

СХОДИ́ТЬСЯ 1) жыйылу; 2) келісу; **не сходятся в цене** бағасына келісе алмады; **итоги не сходятся** жыйнағы үйлеспейді; **характером не сходятся** мінездері үйлеспеді.

СХО́ДКА жыйналыс.

СХО́ДНИ, ней *мн., ед.* **сходня**, и *ж.* тақта көпір.

СХО́ДНЫЙ, ден ұқсас; **сходно** *нар.*

СХО́ДСТВЕННЫЙ *см.* **сходный.**

СХО́ДСТВО ұқсастық.

СХО́ЖИЙ, схож 1) ұқсас; 2) әр жерден қосылған.

СХОЛА́СТ и **схоластик** схоластик (құрғақ фелсафашыл).

СХОЛА́СТИКА схоластика (құрғақ фелсафа).

СХО́ЛИЯ схолия (текстке жазылған түсінік, ескерту).

СХОРОНИ́ТЬ, ню *сов.* көму, жерлеу (өлікті).

СХОРОНИ́ТЬСЯ көмілу, жерлену.

СЦАРА́ПАТЬ *сов.*, **сцарапывать** *несов.* тырнау, тырнап тастау.

СЦЕДИ́ТЬ, **сцежу** *сов.*, **сцеживать** *несов.* сүзіп ағызу.

СЦЕ́НА 1) сахна; 2) қызық, тамаша, ойын сауық; 3) *перен.* ұрыс-керіс, жанжал.

СЦЕНА́РИЙ сценари (кино түсіруге арнап жазылған көркем шығарма).

СЦЕНАРИ́СТ, *ж.* **сценаристка** сценарий жазушы.

СЦЕПИ́ТЬ, плю *сов.* іліп алу, ілектіріп алу, іліп түсу, тіркеу.

СЦЕПИ́ТЬСЯ 1) ілігу, тіркесу; 2) *перен.* ұстасу, төбелесу, ұрысу.

СЦЕ́ПКА тіркеу, тіркестіру, тіркелме.

СЦЕПЛЕ́НИЕ ұстасу, бір-біріне жабысу, іліну, жалғасу; **с. вагонов** вагондарды тіркеу.

СЦЕПЛЯ́ТЬ *несов. см.* **сцепить.**

СЦЕПЛЯ́ТЬСЯ *см.* **сцепиться.**

СЧАСТЛИ́ВЕЦ, вца, *ж.* **счастливица** бахытты адам, ырысты адам.

СЧАСТЛИ́ВЫЙ, лив бахытты, ырысты, қайырлы; **счастливого пути** қайырлы сапар; **счастливо оставаться** аман, сау бол; **счастливо** *нар.*; **счастливо отделаться** аман құтылу.

СЧА́СТЬЕ 1) бахыт, бақ; 2) дағдыр; **по счастью (к счастью)** бахытына, бахытына қарай.

СЧЕРТИ́ТЬ, рчу *сов.* сызу, сызып алу, сызып көшіріп алу.

СЧЕ́СТЬ, сочту *сов.* есептеу, санау.

СЧЕ́СТЬСЯ санасу, келісу.

СЧЁТ, *мн.* **счета́** и **счёты** 1) есеп, сан; 2) төлеш қағаз; **без счету** есепсіз; **в два счета** ілезде, леземде; **за с.** есебінен; **личные счеты** өштік, кек; **текущий с.** банкедегі есебі; **сводить счеты** өшін қайтару; **быть на хорошем счету** жақсы қадірлі болып есептелу.

СЧЕТОВЕДЕ́НИЕ *см.* **счетоводство.**

СЧЕТОВО́Д счетовод, есепші, есеп жүргізуші.

СЧЕТОВО́ДСТВО есеп-қыйсап.

СЧЁТЧИК, *ж.* **счётчица** 1) есепші; 2) есеп машина.

СЧЁТЫ *мн.* есеп шот.

СЧИСЛЕ́НИЕ есептеу, санау.

СЧИ́СЛИТЬ, лю *сов.*, **счислять** *несов.* санау, есептеп шығару.

СЧИ́СТИТЬ, счищу *сов.* тазалау, аршу.

СЧИ́ТАННЫЙ: считанные дни санаулы күн.

СЧИТА́ТЬ[1] *несов.* 1) санау, есептеу; 2) ұйғару; **с. поштучно** бір-бірлеп санау; **с. его мнение неправильным** оның пікірін дұрыс емес деп табу.

СЧИТА́ТЬ[2] *сов.* текстi салыстырып, оқып тексеру.

СЧИТА́ТЬСЯ есептесу, санасу.

СШИБА́ТЬ *несов. см.* **сшибить.**

СШИБА́ТЬСЯ *см.* **сшибиться.**

СШИБИ́ТЬ, бу *сов.* итеріп жығу, құлату, шалып құлату.

СШИБИ́ТЬСЯ құлап қалу, тайып кету.

СШИВА́ТЬ *несов.* тігу.

СШИВА́ТЬСЯ тігілу.

СШИ́ВКА тігіс.

СШИ́ТЫЙ, сшит тігілген.

СШИТЬ, сошью́ *сов. см.* **шить.**

СЪЕДА́ТЬ *несов.* жеу, жеп қою (тамақты).

СЪЕДО́БНЫЙ, бен жейтін, жеуге жарайтын.

СЪЁЖИТЬСЯ, жусь *сов.* бүрісу, жыйырылу.

СЪЕЗД съезд (сыз); **с. советов** советтер съезі.

СЪЕ́ЗДИТЬ, зжу *сов.* барып келу (көлікпен).

СЪЕЗЖА́ТЬ *несов. см.* **съехать.**

СЪЕЗЖА́ТЬСЯ *см.* **съехаться.**

СЪЁМКА съемка (суретін, планын **түсіріп алу); кинематографическая с.** кинопленкаға түсіріп алу.

СЪЁМЩИК, *ж.* **съёмщица** сурет түсіріп алушы; **с. плана** план түсіріп алушы; **с. квартиры** пәтер алушы, пәтер жалдаушы.

СЪЕСТНО́Й: съестные припасы азық-түлік.

СЪЕСТЬ, съем, съешь, съест, съедим *сов.* 1) жеу, жеп қою; 2) *перен.* мүжіп жеу.

СЪЕ́ХАТЬ, съеду *сов.* жылжып кету, сусып кету.

СЪЕ́ХАТЬСЯ жыйналу, тоқырау.

СЫ́ВОРОТКА сары су (ірімшіктің, айранның суы).

СЫГРА́ТЬ *сов.* ойнау, ойнап шығу.

СЫЗМАЛА, сызмалу, сызмальства *нар.* кішкенеден, жастан, бала жастан.

СЫЗНОВА *нар.* қайтадан, жаңадан.

СЫН 1) ұл; 2) нәсіл, ұрпақ.

СЫНИ́ШКА *м. уменьш.* бала, балақай (кішкентай бала).

СЫНО́К, нка *уменьш.* балам, балақайым, ботам, қозым.

СЫ́ПАТЬ, плю *несов.* 1) себу, шашу; 2) салу, толтыру; ✦ **с. деньгами** ақша шашу.

СЫ́ПАТЬСЯ 1) төгілу, шашылу, құйылу; 2) салыну.

СЫПНО́Й: с. **тиф** бөртпе сүзек, сүзек.

СЫПНЯ́К бөртпе сүзек.

СЫПУ́ЧИЙ, пуч сусымалы; **с. песок** майда құм.

СЫПЬ *ж.* есекжем, терідегі бөртпе.

СЫР сыр, ірімшік; ✦ **как с. в масле (кататься)** дарқан (ағыл-тегіл) молшылық.

СЫРЕ́ТЬ *несов.* дымқылдану.

СЫРЕ́Ц, рца шикі, аршылмаған; **хлопок-с.** тазартылмаған мақта; **кирпич-с.** күйдірілмеген кірпіш.

СЫ́РНИК ірімшік салған нан, ірімшік тамақ.

СЫ́РНЫЙ: с. завод ірімшік заводы.

СЫРОВА́Р ірімшік қайнатушы, ірімшік жасаушы.

СЫРОВА́РНЯ ірімшік қайнататын жер.

СЫРОВА́ТЫЙ, ват шикілеу, дымқылдау, дүмбілез.

СЫРОЕ́ЖКА саңрауқұлақ.

СЫРО́Й, сыр шикі, дымқыл, дымды, шала піскен, көк, қам; **с. материал** шикі бұйым; **сырая погода** жауынды күн (жауын-шашын); **сыро** *безл. в знач. сказ.*

СЫРОМО́ЛКА жас астықтың ұны.

СЫРОМЯ́ТИНА қайыс әбзал, тері илеу.

СЫРОМЯ́ТНЫЙ: сыромятная кожа илеген тері (қайыс).

СЫ́РОМЯТЬ *ж.* қайыс.

СЫ́РОСТЬ дымқылдық.

СЫРЬЁ шикі зат (өндіріске керекті шикі зат); **утиль-с.** ескі-ұсқы.

СЫРЬЕВО́Й *прил. к* **сырье; сырьевая база** шикі зат шығаратын база.

СЫСКА́ТЬ, сыщу *сов.* ізден табу, тінтіп тауып алу.

СЫСКА́ТЬСЯ ізделіп табылу, табылу.

СЫТА́ (обл.) балданған, бал суы.

СЫТИ́ТЬ, сычу, **сытишь** *несов.* тәттілендіру, дәмін кіргізу.

СЫТИ́ТЬСЯ тәттілену, дәмдену.

СЫ́ТНЫЙ, тен кенеулі, жұғымды (тамақ); **сытно** *нар.*

СЫ́ТЫЙ, сыт 1) тоқ; 2) семіз.

СЫЧ 1) байғус, жаман жапалақ; 2) *перен.* жабы, тұнжырақ адам.

СЭКОНО́МИТЬ, млю *сов.* үнемдеу, артылдыру.

СЮДА́ *нар.* мұнда, бері, бері қарай.

СЮЖЕ́Т мазмұн (оқыйға мәні).

СЮЖЕ́ТНЫЙ мазмұнды, оқыйғалы.

СЮЗЕРЕ́Н сюзерен (бектер, ірі жер хожалары).

СЮЗЕРЕНИТЕ́Т сюзеренитет (ірі жер хожалары правосы).

СЮИ́ТА сюита (әртүрлі мағналы мұқамнан құралған музыкалы шығарма).

СЮРПРИ́З сюрприз, күтпеген уақыйға.

СЮРТУ́К бешпет, бешпент.

СЯДЬ отыр.

СЯК *нар.*: **и так и с.** олай да бұлай да.

СЯМ: *нар.* **там и с.** онда-мұнда.

Т

ТА *мест. сл.* тот; **на той улице** ана көшеде.

ТАБА́К темекі, насыбай.

ТАБАКЕ́РКА темекі сауыты, шақша.

ТАБАКОВО́Д темекі егуші.

ТАБАКОВО́ДСТВО темекі егушілік.

ТАБАКУ́Р, табаку́ра *м. и ж.* (обл. устар.) темекі тартушы, насбай атушы (адам).

ТАБАЧИ́ЩЕ темекі, шылым.

ТАБА́ЧНИК, *ж.* **табачница** 1) темекіші, насыбайшы; 2) темекі өндірісінде істеуші.

ТАБА́ЧНЫЙ 1) темекіге тән; **табачная фабрика** темекі фабрикасы; т. дым темекі түтіні; 2) сарғылт; 3) шіріген.

ТАБАЧО́К, чка *уменьш.-ласк.* темекі, насыбай.

ТА́БЕЛЬ *м.* табель, тізім; есепке алу.

ТА́БЕЛЬНЫЙ: т. день табель күні, табельге жазылған күн.

ТА́БЕЛЬЩИК, *ж.* **табельщица** табельщик, табель жазушы.

ТАБЛЕ́ТКА таблетка (дөңгелек дәрі).

ТАБЛИ́ЦА таблица кесте; **т. умножения** көбейту кестесі.

ТАБЛИ́ЧКА кішкене таблица.

ТАБЛИ́ЧНЫЙ *прил. к* **таблица; табличные сведения** табельдік мәлімет.

ТАБЛЬДО́Т табльдот (жалпылық стол).

ТА́БОР табор, көш қосы; **цыганский т.** цығандар көші, тобы.

ТАБУ́ *нескл. ср.* табу (алғашқы адамдар тұрмысындағы сөзге я іске, затқа тыйым салу әдеті).

ТАБУ́Н қоралы мал, үйірлі жылқы.

ТАБУНИ́ТЬСЯ, нюсь *несов.* үйірлену, қоралану (мал).

ТАБУ́ННЫЙ: т. скот үйірлі мал.

ТАБУ́НЩИК малшы, бақташы, жылқышы.

ТАБУРЕ́Т, табуретка табуретке, орындық.

ТАВЕ́РНА таверна (ішкілік сататын орын).

ТА́ВОЛГА (бот.) тобылғы.

ТАВОЛЖА́НКА (обл.) тобылғы таяқ.

ТАВОЛО́ЖКА (обл.) 1) тобылғы; 2) тобылғы таяқ.

ТАВО́Т қою май (машинаның, арбаның дөңгелегін майлайтын май).

ТАВО́ТНИК май сауыты.

ТАВРИ́ТЬ, рю *несов.* таңбалау, таңба салу, таңба басу.

ТАВРИ́ТЬСЯ таңбалану.

ТАВРИЧА́НКА шанақты арба.

ТАВРО́ таңба.

ТАВРО́ВЫЙ таңбалы; **тавро́вое железо** таңба темір.

ТАВТОГРА́ММА тавтограмма (әрбір шумағы бір түрлі әріптен басталып жазылған өлең).

ТАВТОЛО́ГИЯ тавтология, қайталақтау.

ТАГА́Н таған ошақ.

ТАГАНЕ́Ц, нца и **таганок,** нка *уменьш.* кішкене ошақ.

ТАДЖИ́КИ *мн., ед.* **таджик** тәжік халқы, тәжіктер.

ТАДЖИ́КСКИЙ: т. язык тәжік тілі.

ТАЁЖНИК тайғалық.

ТАЁЖНЫЙ тайғадығы; **т. охотник** тайғадағы аңшы.

ТАЗ[1] шылапшын, леген.

ТАЗ[2] (анат.) жамбас (сүйек).

ТА́ЗИК *уменьш.* кішкене шылапшын.

ТА́ЗОВЫЙ: тазовая кость жамбас сүйек.

ТАИ́НСТВЕННОСТЬ жасырын, сыр.

ТАИ́НСТВЕННЫЙ, ственен и венен сыры бар; **т. вид** жұмбақ кейіпті; **таинственно** *нар.*

ТА́ИНСТВО құпия, жасырын, сыр.

ТАИ́ТЬ, таю *несов.* жасырын сақтау, ішке сақтау, сыр білдірмеу; **т. злобу** ішінен қастық ойлау.

ТАИ́ТЬСЯ 1) жасырын жату, білінбеу; 2) айтылмай, сыртқа шығарылмай жату.

ТАЙГА́ тайга (тоғай, орман).

ТАЙКО́М *нар.* жасырын жүрісті; астыртын; **т. ушел из дома** үйінен жасырынып шығып кетті.

ТАЙМ тайм, ойынның бір бөлімі (футбол т. б.).

ТАЙМЕ́НЬ *м.* таймень (балықтың бір түрі).

ТАЙМУ́Н жел қайық (ағаштан қуыстап істелген кішкентай қайық).

ТА́ЙНА құпия, жасырын сыр.

ТАЙНИ́К 1) құпия орын; 2) аңдарды ұстайтын құрал.

ТАЙНОПИ́СНЫЙ (филол.) жұмбақ жазу, сырлы жазу.

ТА́ЙНОПИСЬ *ж.* сырлы жазу, жұмбақ жазу.

ТА́ЙНОСТЬ құпиялық, жасырын сыр.

ТА́ЙНЫЙ 1) жасырын, құпия, жасырын сыр; 2) жасырын іс; **т. договор** құпия шарт; ✦ **тайное голосование** жасырын дауыс беру; **тайно** *нар.*

ТАЙФУ́Н тайфун (теңіз дауылы);

т. расшвырял деревья, как коробочку спичек (Пришвин) теңіз дауылы ағаштарды қаңбақша ұшырды.

ТАҚ *нар.* и *союз* 1) солай, не осылай; 2) сонша, сол дәрежеге дейін; **т. годы многие прошли** (Лермонтов) көп жылдар осылай өтті; **сделай т.** осылай істе; **порядочные люди не говорят т. с женщинами** (Чехов) жақсы адам әйелдермен бұлай сөйлеспес болар; **не трогай, пусть т. останется** тиме, мейлі сол қалпында қалсын; **можно даже и т. отдать письмо, распечатанное** (Гоголь) хатты ашық түрінде, осылайақ беруге болады; **не следовало т. много вина лить** (Тургенев) шараптьі мұнша көп ішпеу керек еді; **он не т. добр** ол ондайлық ақпейіл емес; **это тебе т. не пройдет** бұл олай бола қоймас.

ТА́КЖЕ *нар.* солай, сонымен қатар және.

ТАКО́В *мест. в знач. сказ.* сондай, солай, осылай, осылайша.

ТАКОВО́Й (устар.) ондай, мұндай.

ТАКО́Й *мест.* сондай, мынадай, осындай; **таким образом** сүйтіп; **что такое?** немене?

ТА́КСА[1] такса кесімді баға.

ТА́КСА[2] такса (иттің бір түрі).

ТАКСА́ТОР таксатор, баға кесуші.

ТАКСА́ЦИЯ таксация баға кесу, бағалау.

ТАКСИ́ *нескл. ср.* такси (жалдама автомобиль).

ТА́КСИК *уменьш. ласк. к* такса[2].

ТАКСИ́МЕ́ТР таксиметр, такси есепші (автомабильдің қанша жер жүргенін көрсететін автомат).

ТАКСИМЕ́ТРИ́Я таксиметрия (жүрістің шапшаңдығын, жылдамдығын анықтау, білу).

ТАКСИ́РОВАННЫЙ таксаланған, такса қойылған.

ТАКСИ́РОВА́ТЬ, рую *сов. и несов.* бағалау, таксалау.

ТАКСИ́РОВА́ТЬСЯ таксалану, такса қойылу.

ТАКСИРО́ВКА *см.* таксация.

ТАКСОМОТО́Р таксомотор (такси есепшісі құралы бар, тасыйтын автомабиль.

ТАКТ[1] (муз.) такт, ырғақ өлшеуі.

ТАКТ[2] әдептілі, көргенділік, өнегелілік.

ТАК-ТАКИ *частица противит.* солай да, солай бола тұрса да.

ТА́КТИК тактикашы, әдіской.

ТА́КТИКА тактика: 1) соғыс өнері; 2) *перен.* белгілі бір тілекке жету үшін қолданылған жол, әдіс.

ТАКТИ́ЧЕСКИЙ: т. учение тактикалық оқу; **тактически** *нар.*

ТАКТИ́ЧНОСТЬ көргенділік, әдептілік.

ТАКТИ́ЧНЫЙ, чен өнегелі; тактично *нар.*

ТАЛ (обл.) *см.* тальник.

ТАЛА́Н (нар.-поэт.) бақыт, орай.

ТАЛА́НИТЬ, нит *несов. безл.* орайы келу, ісі оңға басу.

ТАЛА́НИТЬСЯ, нится *несов. безл.* бақытты болу, ісі оңға басу.

ТАЛА́ННЛИВЫЙ, лив жұмысы оңға басқан, бақытты, ырысты.

ТАЛА́НТ 1) талант, дарындылық; 2) ескі гректердің ауырлық өлшеуі (150 кг тең).

ТАЛА́НТЛИВОСТЬ таланттылық, дарындылық.

ТАЛА́НТЛИВЫЙ, лив талантты, дарынды; **т. поэт** дарынды ақын; **талантливо** *нар.*

ТА́ЛЕВЫЙ *прил. к* **тали.**

ТА́ЛЕР талер (терілген текстіні баспаға өзірлейтін шойын тақта, я стол).

ТА́ЛИ, лей тали (ауыр зат көтеретін блок системасы).

ТА́ЛИЙКА[1] *уменьш. см.* **талия**[1].

ТА́ЛИЙКА[2] *уменьш. см.* **талия**[2].

ТАЛИ́НА[1] қара дақ, қар еріген жер.

ТАЛИ́НА[2] *см.* **тал, тальник.**

ТАЛИСМА́Н бой тұмар.

ТА́ЛИЯ[1] бел; **с тонкой талией** қыпша белді.

ТА́ЛИЯ[2] и та́лья талия (екі топ карта).

ТА́ЛЛИЙ таллий (химиялық элемент, металл.)

ТАЛМУ́Д талмуд (еврейлердің негізгі діни кітабы (тәурет).

ТАЛМУДИ́СТ, *ж.* **талмудистка** талмуддың жолын қуушы.

ТАЛО́Н талон (бір зат алу үшін, немесе алған билеттің жыртып алын

қалатын түбіршігі); **т. входного билета** кіру билетінің талоны (түбірі).

ТАЛО́НЧИК *уменьш. к* **талон.**

ТА́ЛЫЙ еріген, жұмсарған, жібіген; **талая земля** тоқы жібіген жер.

ТАЛЬК тальк (мин.) бетке жағатын опаның бір түрі.

ТА́ЛЬМА тальма, жамылғыш (әйелдердің шапан сыяқты жеңсіз ұзын жамылғыш киімі).

ТА́ЛЬНИК тальник (ағаштың бір түрі).

ТАЛЬНИКО́ВЫЙ *прил. к* **тальник.**

ТА́ЛЬЯ *см.* **талия**[2].

ТАМ *нар.* сонда, онда; сонан кейін; **а т. увидим** сонда көрермін.

ТАМАДА́ той басшы (тойды басқарушы адам).

ТАМАРИ́СК и **тамарикс** (бот.) жыңғыл.

ТА́МБУР тамбур: 1) үйдің төбесіндегі көп қырлы күмбезі; 2) борон-нан қорғау үшін жасалған үйшік; 3) вагонның жабық алаңы; 4) барабан; 5) мандолина сыяқты музыкалық аспап.

ТАМБУРИ́Н тамбурин, қоңрау сыяқты үлкен барабан (музыка сайманы).

ТАМБУРМАЖО́Р тамбурмажор (полктағы басты барабаншы).

ТАМГА́ 1) таңба, белгі; 2) ескі Ресейде шеттен келетін тауардан алатын салық (таңба салғаны үшін).

ТАМО́ЖЕННИК Таможнада істейтін қызметкер.

ТАМО́ЖЕННЫЙ *прил. к* **таможня.**

ТАМО́ЖНЯ таможня (шекарадан өтетін тауарларды тексеретін және осы тауарлардан салық (алым) алу жұмысын басқаратын мекеме.

ТА́МОШНИЙ сондағы, ондағы, сонда тұратын.

ТАМПО́Н тампон (жараның ауызына салатын мақта тығын).

ТАМПОНА́Ж бітеме (жарықты цементтеп, құммен бітеу).

ТАМПОНА́ЦИЯ тампонация (қанды тоқтату үшін жараға тампон қою).

ТАМ-СЯМ *нар.* онда-мұнда.

ТАМ-ТА́М тамта́м тамтам (музыкалық құралдың бір түрі).

ТА́НГЕНС тангенс (тригонометриялық функция).

ТАНГЕНЦИА́ЛЬНЫЙ тангенциалдық; т. линия тангенциал сызық.

ТА́НГО *нескл. ср.* танго (танцаның бір түрі).

ТА́НДЕМ тандем 1) қос ат жеккен екі аяқты арба; 2) қос орынды велосипед.

ТА́НЕЦ, ца би.

ТАНИ́Н танин (ағаштың қабығынан алынған сары түсті порошок).

ТАНК 1) танк; 2) суытқыш ыдыс.

ТА́НКЕР танкер (керосин, бензин т. б. тасығын кеме).

ТАНКЕ́ТКА танкетка (кішкентай танк).

ТАНКИ́СТ танкист (танк жүргізуші).

ТАНКОВОЖДЕ́НИЕ танк жүргізу.

ТА́НКОВЫЙ *прил. к* **танк**[1]; **т. бой** танк соғысы.

ТАНКОДРО́М танкодром (танкпен жүруді үйретуге орын).

ТАННИ́Н *см.* **танин.**

ТАНТА́Л тантал (сирек кездесетін қатты металл).

ТАНЦЕВА́ЛЬНЫЙ *см.* **танцовальный.**

ТАНЦЕВА́ТЬ *см.* **танцовать.**

ТАНЦКЛА́СС би мектебі.

ТАНЦМЕ́ЙСТЕР би оқытушысы.

ТАНЦОВА́ЛЬНЫЙ: танцовальное искусство би өнері; **т. вечер** би билеу кеші.

ТАНЦОВА́ТЬ, цую *несов.* билеу; ✦ **т. от печки** басынан бастау.

ТАНЦОВЩИ́К, *ж.* **танцовщица** 1) биші; 2) балет артисі.

ТАНЦО́Р, *ж.* **танцорка** биші.

ТАНЦУ́ЛЬКА би билеу кеші.

ТАНЦУ́ЮЩИЙ 1) билеуші, би білетін; 2) *перен.* секеңдеп, бұраңдап жүруші; **танцующая походка** бише жүріс.

ТАПЁР, *ж.* тапёрша тапер (биші-лерге пианино ойнаушы).

ТАПИ́Р тапир (сүт қоректі хайуан).

ТА́ПОЧКИ, **чек** *мн.*, *ед.* **тапочка** үй кебіс (аяқ киім).

ТА́РА 1) ыдыс (қап, бөшке т. б.);

2) тауардың оралған, заттық, ыдысының салмағы.

ТАРАБА́НИТЬ, ню *несов.* дірілдету, тарыс-тұрыс жүру.

ТАРАБА́РСКИЙ түсініксіз, балдыр-батпақ.

ТАРАБА́РЩИНА 1) шартты белгілер мен жасырын жазу; 2) *перен.* мағнасыз, түсініксіз, балдыр-батпақ.

ТАРАКА́Н тарақан.

ТАРА́Н таран: 1) ерте кездегі жарды, қамалдың қабырғасын құлату үшін жұмсалатын істік тұмсық зат; 2) бірденені тесіп шығатын, не болмаса қағатын бөрене.

ТАРА́НИЙ *прил. к* **тарань; таранья уха** таран балықтың сорпасы.

ТАРА́НИТЬ, ню *несов.* 1) таранмен ұру; 2) тесіп шығару.

ТАРА́НИТЬСЯ 1) таранмен ұрылу; 2) тесіліп шығу; қағып кету, соғып кету.

ТАРА́ННЫЙ *прил. к* **таран.**

ТАРАНТА́С тарантас (арба).

ТАРАНТЕ́ЛЛА тарантелла: 1) Италияның халық күйі; 2) өсіңкі ырғақпен ойналатын музыкалы пьеса.

ТАРАНТИ́ТЬ, нчу, нтишь *несов.* жылдам сөйлеу, дабдырлап сөйлеу.

ТАРА́НТУЛ бүйі (Оңтүстік Европа ССРО ның Азиялық бөлімінде болады).

ТАРА́НЬ *ж.* тарань (теңіздің ұсақ балығы).

ТАРАРА́М (простореч.) айқай-ұйқай.

ТАРАРА́ХАТЬ *несов.* (простореч.) *см.* **тарарахнуть.**

ТАРАРА́ХНУТЬ *сов.* (простореч.) гүрс ету, тарс етіп соғылу.

ТАРАТА́ЙКА екі аяқты арба.

ТАРАТО́РИТЬ, рю *несов.* дабдырлап сөйлей беру.

ТАРАХТЕ́ТЬ, хчу, хтишь салдырлау.

ТАРА́ЩИТЬ, щу *несов.* көзін ажырайту, көзін бажрайту.

ТАРА́ЩИТЬСЯ ежрею, бақыраю, шақыраю.

ТАРБАГА́Н суыр, тарбаған.

ТАРЕ́ЛКА 1) тарелка (ыдыс); 2) біріне-бірін соғып ойнайтын музыкалық аспап.

ТАРЕ́ЛОЧКА *уменьш. см.* **тарелка.**

ТАРЕ́ЛОЧНИК тарелкамен дабыл қағушы, ойнаушы музыкант.

ТАРИ́РОВАТЬ ыдыспен өлшеу.

ТАРИ́Ф (нарық көрсеткіш).

ТАРИФИКА́ЦИЯ тарифтеу (еңбек ақыны белгілеу, салық көлемін белгілеу.

ТАРИФИЦИ́РОВАННЫЙ, **ван** бағасы белгіленген.

ТАРИФИЦИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* бағасын белгілеу, нарқын қою.

ТАРИФИЦИ́РОВАТЬСЯ бағасы белгілену, нарқы қойылу.

ТАРИ́ФНЫЙ: тарифная сетка тариф сеткасы.

ТАРПА́Н тарпан (құлан сыяқты жабайы ат).

ТАРТА́ЛЬЩИК шелекпен мұнай тартушы.

ТАРТА́НИЕ батырып алу (шелекпен мұнай тарту).

ТА́РТАР дозақ (дін).

ТАРТИ́НКА *см.* **бутерброд.**

ТАРХА́Н тархан: 1) феодалдық Ресейде ата-бабасынан қалған мүлікті алым-салықсыз иеленуші; 2) сол правоны пайдалану үшін грамота; 3) ел аралап жүретін уақ сәудегер.

ТАСКА́ТЬ *несов.* 1) сүйреу, сүйрету, тасу; 2) алып кету, алып жүру; 3) *перен.* ұрлап, жасырып алып кету; 4) тоздыру; **т. бревна из воды** судан ағашты тартып шығару; **он еле ноги таскает** ол аяғын әрең алып жүр.

ТАСКА́ТЬСЯ 1) қаңғыбастану; 2) бірнәрсенің артына түсу.

ТА́СКИВАТЬ *несов. см.* **таскать.**

ТА́СКИВАТЬСЯ *см.* **таскаться.**

ТАСКОТНЯ́ тасыну, әбігерлену (бір жерден бір жерге қайта-қайта тасыну, көшу).

ТАСО́ВАННЫЙ, **ван** *прич. к* **тасовать** араластырылған (карта).

ТАСОВА́ТЬ, сую *несов.* картаны араластыру.

ТАСОВА́ТЬСЯ араластырылу.

ТАСО́ВКА *см.* **тасовать.**

ТАСС (Телеграфное Агентство Советского Союза) Тасс (Совет Одағының Телеграфтық агенттігі).

ТАТА́РЫ *мн.* (*ед.* **татарин**, *ж.* **татарка**) татар халқы татарлар.

ТАТА′РКА (бот.) жуа (көп жылдық соя жуа).

ТАТА′РСКИЙ: т. язык татар тілі.

ТАТУИ′РОВАННЫЙ безеу (денеге) шаныштықылап салынған әшекей.

ТАТУИ′РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* терісін әшекейлеу, шаныштықылап безеу.

ТАТУИ′РОВАТЬСЯ өз денесіне әшекей салу.

ТАТУИРО′ВКА безеу (адам денесіне салынған әшекей.

ТА′ТЫ, ов, *ед.* тат халқы (Кавказда).

ТАТЬ *м.* (устар.) ұры, талаушы.

ТАТЬБА′ (устар.) ұрлық, тонау.

ТА′У-САГИ′З и тау-сагыз таусағыз.

ТАФТА′ құлпырма жібек.

ТАФТЯНО′Й и тафтяный құлпырма жібектен істелген.

ТАФЬЯ′ (устар.) тақия.

ТАХТА′ арқасыз диван.

ТАЧА′ЛКА тігін машина (сыммен қайып тігетін машина).

ТАЧА′ЛЬНЫЙ қайып тігетін.

ТАЧА′ЛЬЩИК, *ж.* **тачальщица** қайып тігуші.

ТАЧА′НКА тачанка (жеңіл арба); **пулеметная т.** пулемет тачанкасы.

ТАЧА′ТЬ *несов.* екі жақтан қаю (тігу).

ТА′ЧЕЧНЫЙ *прил. к* **тачка; тачечное колесо** қол арбаның дөңгелегі.

ТА′ЧКА тачка (қол арба).

ТАЧКОВО′З қол арбашы (арбаны сүйреуші адам).

ТАЩИ′ТЬ, щу *несов.* 1) сүйрелеу, тасу, тарту; 2) сүйреп тартып алып кету; 3) суырып алу, тартып алу (шегені т. б.).

ТАЩИ′ТЬСЯ 1) сүйретіліп жүру, сүйреледеп ілесу, сүйретілу; 2) суырылу.

ТА′ЯЛКА қар еріткіш, жібіткіш.

ТА′ЯНИЕ еру, жібу.

ТА′ЯТЬ, таю *несов.* 1) еру, жібу, балқу; 2) жанып азаю (май шам); 3) *перен.* әлсіреу, шаршау, жүдеу, ару.

ТВАРЬ *ж.* 1) жәндік, мақұлық; 2) оңбаған адам.

ТВЕРДЕ′НИЕ қатаю.

ТВЕРДЕ′ТЬ *несов.* қатаю.

ТВЕРДИ′ТЬ, ржу, рдишь *несов.* қайта-қайта айту, бір сөзді үстау.

ТВЕРДОЗЕ′М қатты топырақты жер.

ТВЕРДОКА′МЕННЫЙ 1) тастай қатты; 2) *перен.* мызғымас берік.

ТВЕРДОЛО′БЫЙ топас, ақылсыз, тоң мойын.

ТВЕ′РДОСТЬ қаттылық, беріктік.

ТВЕ′РДЫЙ, твёрд 1) қатты; 2) *перен.* табанды, тұрақты, сенімді; **твёрдо** *нар.*; *ср. ст.* **твёрже** мықтырақ, берігірек, қатаңырақ.

ТВЕРДЫ′НЯ 1) қорған, бекініс; 2) *перен.* тірек.

ТВЕРДЬ *ж.* мықты, берік, қатаң.

ТВИН тібең (кездеменің түрі).

ТВОЙ, твоя′, твоё, твои′ *мест.* сенікі (сенің).

ТВОРЕ′НИЕ[1] 1) жаралу, жарату; 2) тудыру, шығару; 3) шығарма.

ТВОРЕ′НИЕ[2] езу, еріту.

ТВОРЕ′Ц, рца 1) жаратушы; 2) тудырушы, шығарушы.

ТВОРИ′ЛО[1] үске шығатын есік.

ТВОРИ′ЛО[2] бірдеңе езетін ыдыс.

ТВОРИ′ТЕЛЬНЫЙ: т. падеж (грам.) көмектес септік.

ТВОРИ′ТЬ[1], рю *несов.* жарату, жасап шығару, ойлап шығару, тудыру.

ТВОРИ′ТЬ[2], рю *несов.* шылау, еріту (сумен не болмаса басқа сұйық затпен араластырып шылау).

ТВОРИ′ТЬСЯ[1] 1) болу, шығу, істелу; 2) жаратылу, жасалып шығарылу, туу.

ТВОРИ′ТЬСЯ[2] шылану, еріту.

ТВОРО′Г сүзбе.

ТВОРО′ЖИСТЫЙ, жист ірткі тәрізді.

ТВОРО′ЖИТЬ, жу *несов.* сүзбе қылу, ұйыту.

ТВОРО′ЖИТЬСЯ сүзбелену.

ТВОРО′ЖНИК сүзбеден істелген.

ТВОРО′ЖНЫЙ *прил. к* творог.

ТВО′РЧЕСКИЙ өнерпаздық; творчески *нар.*

ТВО′РЧЕСТВО творчество, шығарма, өнер шығару (біреудің шығарған өнері).

ТЕА′ТР театр (сауық үйі).

ТЕАТРА́Л, *ж.* театралка театр сүйгіш, театршыл.

ТЕАТРА́ЛЬНОСТЬ құрғақ сымайлық, жасандылық.

ТЕАТРА́ЛЬНЫЙ, *лен:* **театральное искусство** театр өнері; **театрально** *нар.*

ТЕАТРА́ЛЬЩИНА жасандылық.

ТЕАТРОВЕ́Д театр өнерін зерттеуші.

ТЕАТРОВЕ́ДЕНИЕ театр зерттеу ғылымы.

ТЕБЕ́ *мест. дат.* и *предл.* от **ты** саған.

ТЕБЕНЁК, нька тебінгі.

ТЕБЕНЬКО́ВЫЙ тебінгілік.

ТЕБЯ́ *мест. род.* и *вин.* от **ты** сені.

ТЕГЕРА́Н Тегеран (Тәһран) Иран астанасы.

ТЕ́ЗИС тезис (бұяндаманың, шығарманың т. б. қысқа желісі).

ТЁЗКА *м.* и *ж.* аттас; **Пушкин и Грибоедов были тёзки** Пушкин мен Грибоедов аттас.

ТЕИ́ЗМ теизм, құдайшылдық (дүниені құдай жаратқан, барлығына құдай не дейтін философиялық діни оқу).

ТЕИ́СТ, *ж.* теистка теист (теизмді жақтаушы).

ТЕЙЛОРИ́ЗМ тейлоризм (Американың Тейлор деген инженерінің еңбек ісіне рационализация кіргізу әдісі; ол әдісі капиталистерге жұмысшыларды бұрынғыдан да мықтап қанауға мүмкіндігін туғызған).

ТЕКИ́НЦЫ, цев *мн.* (*ед.* текинец, *ж.* текинка) текеліктер (түрмендердің бір тайпы елі).

ТЕКСТ текст: 1) жазушының өз сөздері; 2) шығармадан үзінді; 3) сөзге сәйкес жазылған музыка; 4) айтылған я жазылған біреудің сөзі.

ТЕКСТИ́ЛЬ *м.* тоқыма мата.

ТЕКСТИ́ЛЬНЫЙ: т. станок мата тоқу станогі; **текстильная промышленность** тоқыма өнеркәсібі.

ТЕКСТИ́ЛЬЩИК, *ж.* текстильщица тоқушы, тоқымашы.

ТЕКСТО́ЛОГ текстология маманы.

ТЕКСТОЛО́ГИЯ текстология (жазбаның тарихын, оны оқу, түсіндіру жолын танытатын филология ғылымының тарауы).

ТЕКСТУА́ЛЬНЫЙ текшен бірдей, сөзбе-сөз, дәлме-дәл.

ТЕКСТУ́РА тау жыныстының қабаттары.

ТЕКТО́НИКА тектоника: 1) жердің қыртысында болатын өзгерістерді және таулардың қайдан шығатынын зерттейтін геологияның бір тарауы; 2) жердің қыртысы, ішкі құрылысы, өз ішінде болатын әсерлері мен өзгерісі.

ТЕКТОНИ́ЧЕСКИЙ: тектоническое явление тектоникалық құбылыс (жер қыртысының ығысуынан болатын өзгерістер).

ТЕКУ́ЧЕСТЬ *ж.* 1) ағыс, ағын; 2) тұрақсыздық.

ТЕКУ́ЧИЙ, куч 1) ағатын; 2) *перен.* тұрақсыз.

ТЕКУ́ЧКА 1) ағаш шәйыры, шырыш; 2) кендірдің бір түрі.

ТЕКУ́ЩИЙ кәзіргі, күнделікті, ағымдағы; **т. счет** күнделікті счет; **текущая политика** ағымдағы саясат.

ТЕЛЕ теле: алыс *д. м.* **телеграмма**, телефон, телескоп деген сөздердің басқы бөлімі.

ТЕЛЕАВТО́ГРАФ телеавтограф.

ТЕЛЕВЕЩА́НИЕ телехабар (электр жолымен, телевидение арқылы сурет түсіру).

ТЕЛЕВИ́ДЕНИЕ телевидение сурет кескінін түсіру (электр жолымен сым я радио арқылы алыс жерден сөйлесушінің бейнесін көру).

ТЕЛЕГА́ арба.

ТЕЛЕГРА́ММА телеграмма.

ТЕЛЕГРА́ММОНОСЕЦ, сца телеграмма таратушы.

ТЕЛЕГРА́Ф телеграф (телеграмма алатын, беріп тұратын жер).

ТЕЛЕГРАФИ́РОВАТЬ, *ирую сов. и несов.* телеграмма беру (телеграмма арқылы хабарлау).

ТЕЛЕГРАФИ́РОВАТЬСЯ телеграмма арқылы хабарласу.

ТЕЛЕГРАФИ́СТ, *ж.* телеграфистка телеграфист (телеграфпен хабар алып, хабар беретін кісі).

ТЕЛЕГРА́ФИТЬ, *флю сов. и несов. см.* телеграфировать.

ТЕЛЕГРАФИ́Я телеграф жұмысының әдісі, жолы.

ТЕЛЕГРА́ФНЫЙ *прил. к* **телеграф; т. столб** телеграф бағанасы; **т. ответ** телеграфпен қайырған жауап.

ТЕЛЕ́ЖКА жеңіл арба.

ТЕЛЕ́ЖНИК арба шебері.

ТЕЛЕ́ЖНЫЙ: т. мастер арба ұстасы.

ТЕЛЕКИНО́ *нескл. ср.* телекино (кино картинасын радио арқылы алыстан көрсету).

ТЕЛЕМЕ́ТР телеметр (алыстықты өлшейтін құрал).

ТЕЛЕМЕХА́НИКА телемеханика (алыстан тұрып электр арқылы механизмді басқару).

ТЕЛЕ́НОК, нка, *мн.* телята, ляг бұзау, тайынша.

ТЕЛЕОБЪЕКТИ́В телеобъектив (алыстан суретті өте ірі қылып түсіретін фотографиялық объектив).

ТЕЛЕОЗА́ВР (палеон.) аждаһа (крокодил).

ТЕЛЕОЛО́ГИЯ телеология (әлем тарихы — қажетті күш әрекетінің нәтижесі дейтін, ол күш өмірді, тіршілікті белгілі мақсатқа жетектейді дейтін идеалистік ағым).

ТЕ́ЛЕПЕНЬ, пня *м.* 1) қоңраудың тілі; 2) *перен.* епсіз, дөрекі адам; 3) *перен.* есерсоқ адам.

ТЕЛЕСА́, лес *мн. от* **тело** жуан, добал кісі.

ТЕЛЕСКО́П телескоп: 1) өте алыстағы затты көрсететін құрал; 2) балықтың бір түрі.

ТЕЛЕСКОПИ́ЧЕСКИЙ: телескопическая труба телескоп трубасы.

ТЕЛЕСКОПИ́Я телескопия (телескоп арқылы жұлдыздарды байқау).

ТЕЛЕ́СНЫЙ: т. недостаток дене кемшілігі; **чулки телесного цвета** дене түстес шұлық.

ТЕЛЕФО́Н телефон (электр сымы арқылы сөйлесетін аппарат).

ТЕЛЕФОНИЗА́ЦИЯ телефондандыру (телефон жүргізу).

ТЕЛЕФОНИЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* телефондандыру (телефон орнату).

ТЕЛЕФОНИ́РОВАТЬ, рую *несов.* телефон соғу.

ТЕЛЕФОНИ́СТ, *ж.* телефонистка телефонист (телефонда істеуші).

ТЕЛЕФОНИ́Я телефон техникасы.

ТЕЛЕФО́ННЫЙ: телефонная будка телефон күркесі; **телефонная станция** телефон станциясы; **т. разговор** телефон арқылы сөйлесу.

ТЕЛЕФОНОГРА́ММА телефонограмма (телефон арқылы берілген, алынған хабар).

ТЕЛЕФОТОГРА́ФИЯ телефотография (суретке алыстан түсіру).

ТЕЛЕ́Ц, льца (церк. книжн.) бұзау; ✦ **золотой или златой т.** алтын ақша, байлық.

ТЕЛИ́ТЬСЯ, люсь *несов.* бұзаулау (сиыр бұзаулау).

ТЕ́ЛКА тана, қашар.

ТЕЛЛУ́Р теллур (химия элементі).

ТЕЛЛУ́РИЙ (астрон.) теллурий күннен жердің айналуын көрсететін құрал.

ТЕ́ЛО 1) дене, зат; **быть в теле** ренді, күйлі, семіз болу; **дрожит всем телом** тұла бойы қалтырайды; 2) зеңбіректің, пулеметтің станоксыз стволы.

ТЕЛОГРЕ́ЙКА жылы кеудеше (мақта салынып сырылған кеудеше).

ТЕЛОДВИЖЕ́НИЕ дене қимылы (қол сілтеу, ыйығын қозғау т. б.).

ТЕЛОСЛОЖЕ́НИЕ дене келбеті.

ТЕЛОХРАНИ́ТЕЛЬ *м.* біреуді қорғаушы (сақтаушы) кісі.

ТЕЛУ́ШКА *уменьш.* қашар, тана, құнажын.

ТЕ́ЛЬНИК іш көйлек.

ТЕ́ЛЬНЫЙ *см.* **нательный.**

ТЕ́ЛЬЦЕ 1) ұсақ дене; 2) жеміс дәні; 3) жұмытқаның тұмсығы.

ТЕЛЯ́ТА бұзаулар.

ТЕЛЯ́ТИНА 1) бұзау еті; 2) *перен.* ойсыз, мыйсыз (адам); **жаркое из телятины** бұзау етінен істелген қуырдақ.

ТЕЛЯ́ТНИК 1) бұзау қора; 2) бұзаушы (бұзау бағатын кісі).

ТЕЛЯ́ТНИЦА бұзау бағушы (әйел).

ТЕЛЯ́ЧИЙ бұзау етінен істелген; телячьи котлеты бұзау етінен істелген котлет; ✦ т. восторг құрғақ қуаныш.

ТЕМ *союз;* **т. более** оның үстіне, мұның үстіне (жалғаулық мағынасында).

ТЕ́МА тема, тақырып.

ТЕМА́ТИКА тематика, тақырыптама (шығарма аттарының жыйнағы).

ТЕМАТИ́ЧЕСКИЙ: **т. план** тақырып жоспары.

ТЕ́МБР тембр, дауыс құбылуы (жоғары, төмен, баяу, ащы болып келуі).

ТЕМЕННО́Й: **теменная кость** төбе сүйек.

ТЕ́МЕНЬ *ж.* қараңғы.

ТЕМЛЯ́К қылыш бау.

ТЕМНЕ́ТЬ *несов.* 1) қараңғы түсу (ымырт жабылу); 2) қарайып көріну (қара нәрсе); *безл.* **зимой темнеет рано** қыстығүні қараңғы ерте түседі.

ТЕМНЕ́ТЬСЯ қарайып көріну.

ТЕ́МНИК тақырыптар тізімі, жыйнағы.

ТЕМНИ́ТЬ, ню *несов.* қараңғылау, қарайту, қоңырландыру, ала көлеңкелеу.

ТЕМНИ́ТЬСЯ қараңғылану.

ТЕМНИ́ЦА зындан, қараңғы үй, абақты.

ТЕМНОВАТЫЙ, **ват** қараңғылау, күңгірттеу; **темновато** *нар. и безл. в знач. сказ.*

ТЕМНОКО́ЖИЙ қараторы (адам).

ТЕМНОСИ́НИЙ қара көк.

ТЕМНОТА́ 1) қараңғылық; 2) *перен.* надандық, тәрбиесіздік.

ТЕМНОЦВЕ́ТНЫЙ қоңыр түсті.

ТЕМНЫЙ, **мен** 1) қараңғы; 2) *перен.* белгісіз, күңгірт түсініксіз; 3) *перен.* сенімсіз, шубалы, жауыз, қылмысты; 4) соқыр; 5) *перен.* надан, артта қалған; 6) қылмыстылар жататын бөлме; **темно́** *нар.* и *безл. в знач. сказ.* 1) қараңғы, жарық түспейтін, күңгірт; 2) *перен.* белгісіз, түсініксіз, шубалы, сезікті.

ТЕМП қарқын.

ТЕМПЕРА́МЕНТ темперамент (мінез, қаблет қозулығы, көтеріңкі болуы).

ТЕМПЕРА́МЕНТНЫЙ, **тен** темпераментті (екпінді адам); **темпераментно** *нар.*

ТЕМПЕРАТУ́РА температура (бір нәрсенің қызу дәрежесі); **т. воздуха** ауаның температурасы; **т. кипения** қайнаудың температурасы.

ТЕМПЕРАТУ́РИТЬ, рю *несов.* дене қызуы, ыстық көтерілу.

ТЕМПЕРАТУ́РНЫЙ: **температурная кривая** дене қызуының ысып, суу құбылысы.

ТЕМЬ *ж.* қараңғылық.

ТЕ́МЯ, мени төбе.

ТЕНДЕНЦИО́ЗНЫЙ, **зен** *прил. к* **тенденция**; **тенденциозно** *нар.*

ТЕНДЕ́НЦИЯ тенденция (бір бетке йлік, сыңаржақтық).

ТЕ́НДЕР тендер: 1) паровоздан кейінгі ашық вагон; 2) желкемді кеме.

ТЕНЕВО́Й көленкеленген, көленкедегі; *перен.* көмескіленген; **теневая сторона этого дела** бұл істің теріс жағы.

ТЕНЕ́ТА *мн.* тор, ау (аңды, құсты ұстайтын тор).

ТЕНЕ́ТНИК ұя тоқушы өрмекші.

ТЕНИ́СТЫЙ, **нист** көленкелі; **тенисто** *нар.*

ТЕНИ́ТЬ, ню *несов.* көленке түсіру, көленкелеу.

ТЕ́ННИС теннис: 1) қақпақыл ойын; 2) сол ойынды ойнайтын алаң.

ТЕННИСИ́СТ, *ж.* **теннисистка** теннисист (теннис ойынпазы).

ТЕ́ННИСНЫЙ *прил. к* **теннис**; **теннисная площадка.**

ТЕ́НОР тенор: 1) еркектің жіңішке, жоғарғы даусы; 2) тенор дауысты өлеңші; 3) жез музыка аспаптары.

ТЕНТ тент (күннен, жауыннан сақтану үшін кеменің палубасына қойылған қалқа).

ТЕНЬ *ж.* 1) көленке; 2) *перен.* белгісіз, көрінбейтін, тыныш, оңаша орын; 3) нәрсенің күн түспейтін жағы; 4) бірдеңенің елесі.

ТЕОДОЛИ́Т теодолит (жер өлшеу жұмысында бұрыштарды өлшейтін құрал).

ТЕОКРАТИ́ЧЕСКИЙ теократиялық.

ТЕОКРА́ТИЯ теократия: 1) (дін бастықтары қолындағы саяси өкмет); 2) сол жүйеге негізделген мемлекет.

ТЕО́ЛОГ теолог (теологиямен шұғылданған адам).

ТЕОЛО́ГИЯ теология (дін туралы ғылым).

ТЕОРЕ́МА теорема (дәлелдеуді керек ететін қағидалар).

ТЕОРЕ́ТИК теорияшыл, қыйсыншыл.

ТЕОРЕТИ́ЧЕСКИЙ: **т. вывод** теориялық қортынды; **теоретически** *нар.*

ТЕОРЕТИ́ЧНОСТЬ дерексіз қыйсын.

ТЕОРЕТИ́ЧНЫЙ, чен дерексіз, тәжрибеде сыналмаған.

ТЕО́РИЯ теория, қыйсын; **т. познания** білім теориясы; **т. вероятности** ықтималдық теориясы; **т. соединения** қосылыс теориясы.

ТЕПЕ́РЕШНИЙ қазіргі, ендігі.

ТЕПЕ́РЬ *нар.* қазір, енді.

ТЁПЛЕНЬКИЙ *уменьш.* и *ласк.* жып-жылы; **т. чай** жылы шай.

ТЕПЛЕ́ТЬ *несов.* жылыту, қыздыру.

ТЕ́ПЛИТЬ, лю *несов.* жағу, тұтату.

ТЕ́ПЛИТЬСЯ 1) жану; 2) *перен.* жасырын өмір сүру.

ТЕПЛИ́ЦА қыстығүні өсімдіктер өсіретін жылы үй.

ТЕПЛИ́ЧНЫЙ *прил. к* **теплица** жылылықты сүйетін.

ТЕПЛО́[1] жылы, жылылық.

ТЕПЛО́[2] *ср.* тёплый 1) жылы; 2) *перен.* жылы жүзбен.

ТЕПЛОВО́З тепловоз (жылылық күшімен жүретін машина).

ТЕПЛОВО́Й *прил. к* **тепло**; **тепловые лучи** жылылық нұры.

ТЕПЛОЁМКОСТЬ жылылық қуат, жылылық сыйымы (бір нәрсені жылыту, қыздыру үшін керекті жылылық мөлшері).

ТЕПЛОИЗОЛЯЦИО́ННЫЙ жылылық, жылылық өткізбейтін.

ТЕПЛОКРО́ВНЫЕ *род. п.* ых, *сущ.* (зоол.) жылы қандылар (жылы қанды жәндіктер).

ТЕПЛОЛЮ́Б жылышыл (жылылықты сүюші, жылы климатта өсетін); **хлопок—т.** мақта-жылылықты.

ТЕПЛОМЕ́Р жылылық өлшегіш.

ТЕПЛОПЕРЕДА́ЧА жылылық өткізушілік (бір заттан бір затқа жылу жіберу).

ТЕПЛОПРОВО́ДНОСТЬ (физ.) қызу өткізгіштік.

ТЕПЛОПРОВО́ДНЫЙ қызу өткізгіш.

ТЕПЛОПРОЗРА́ЧНОСТЬ (физ.) жылылықты еркін өткізгіш.

ТЕПЛОСИЛОВА́Я УСТАНО́ВКА жылу қуатты машина (жылылық қуатымен жүретін машина).

ТЕПЛОТА́ 1) жылылық; 2) *перен.* жылы шырайлылық.

ТЕПЛОТВО́РНОСТЬ (физ.) жылылық шығарушылық, берушілік.

ТЕПЛОТВО́РНЫЙ: **теплотворная способность** жылылық берушілік.

ТЕПЛОТЕ́ХНИК теплотехник (жылылық техникасының маманы).

ТЕПЛОТЕ́ХНИКА теплотехника (отын және парды пайдаланумен шұғылданатын техника бөлімі).

ТЕПЛОУСТО́ЙЧИВЫЙ, чив жылыға төзімді; **т. сталь** жылылықтан бұзылмайтын болат.

ТЕПЛОХО́Д теплоход (жылылық күшімен жүретін кеме).

ТЕПЛУ́ШКА 1) жылы бөлме; 2) жабық қызыл вагон.

ТЁПЛЫЙ, тёпел 1) жылы; 2) *перен.* жылы жүзді; **т. прием** жылы жүзбен қарсы алу; **тепло́** *нар.*

ТЕПЛЫ́НЬ *ж.* ыстық, жылы һаға, жылы күн.

ТЕПЛЯ́К үйшік (уақытша істелген қысқы үй).

ТЕРАПЕ́ВТ терапевт (ішкі аурудың маманы).

ТЕРАПЕВТИ́ЧЕСКИЙ: **терапевтическая клиника** ішкі аурулар клиникасы.

ТЕРАПИ́Я терапия (медицина ғылымының ішкі ауруларды емдейтін тарауы).

ТЕРЕБИ́ЛЬНЫЙ: **теребильная машина** жұлатын машина (кендір сияқты өсімдіктерді тамырымен жұлып жыйнайтын машина).

ТЕРЕБИ́ЛЬЩИК, *ж.* **теребильщица** жұлғыш (кендір жұлатын жұмыскер).

ТЕРЕБИ́ТЬ, блю *несов.* 1) түрткілеу, жұлқылау; 2) *перен.* түртпектеу, мазасын кетіру.

ТЕРЕБИ́ТЬСЯ жұлыну, жұлмалану.

ТЕРЕБЛЕ́НИЕ жұлу, жұлмалау.

ТЕ́РЕМ (истор. поэт.) терем (мұнара сияқты биік үй не үстіңгі үй).

ТЕРЕМО́К, мка *уменьш.-ласк. к* терем.

ТЕРЕ́ТЬ, тру *несов.* 1) ысқылау, уқалау; 2) қажау; **сапог трёт ногу** етік аяқты қажайды.

ТЕРЕ́ТЬСЯ 1) ысқылану, сүртіну; 2) *перен.* айналшықтап шықпау, сүйкену.

ТЕРЗА́НИЕ 1) жұлқылау, жұлмалау, талау; 2) *перен.* жәбірлеу, азапқа ұшырау.

ТЕРЗА́ТЬ *несов.* 1) тұту, жулқылап борша-боршасын шығару; 2) *перен.* азаптау, жәбірлеу.

ТЕРЗА́ТЬСЯ азап тарту, жәбір-жапаға ұшырау.

ТЁРКА 1) сүргіш (картошка, сәбіз сыяқтыларды сүріп, ысқылап майдалайтын аспап); 2) жоңышқа, үккіш машина.

ТЕРЛИ́К (истор.) сыртқы киімнің бір түрі.

ТЕ́РМИН термин, атау (ғылым, техника, көркем өнерде белгілі ұғымды білдіретін сөздер, атаулар).

ТЕРМИНИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* терминдеу.

ТЕРМИНИ́РОВАТЬСЯ терминдену, аталу.

ТЕРМИНО́ЛОГИ́ЧЕСКИЙ: т. словарь термин сөздігі; **терминологи́ческая комиссия** терминология комиссиясы.

ТЕРМИНОЛО́ГИЯ терминология (ғылымның, көркем өнердің, техниканың тарауларында қолданылатын терминдердің жыйынтығы).

ТЕРМИ́Т[1] (зоол.) термит (ағаш кеміретін, адам шағатын ұсақ жәндіктер).

ТЕРМИ́Т[2] термит (алюминия мен металдың қосындысынан істелген зат).

ТЕРМИ́ЧЕСКИЙ: термическая единица жылылық единицасы.

ТЕРМОГРА́Ф (метеор.) термограф (температураның өзгерістерін жазып тұратын құрал).

ТЕРМОДИНА́МИКА термодинамика (жылылық туралы ғылым).

ТЕРМО́МЕТР термометр (температураны (қызуды) өлшейтін құрал).

ТЕ́РМОС термос (ішіндегі нәрсені суытпай бір қалыпта ұстайтын ыдыс).

ТЁРН тікенді өсімдік.

ТЕРНИ́СТЫЙ, нист: т. путь қыйын-қыстау жол.

ТЕРНО́ВНИК тікен, шеңгел сыяқты өсімдік.

ТЕРНО́ВЫЙ: терновые иглы тікенек.

ТЕРНОСЛИ́В, тернослива қара өріктің бір түрі.

ТЕРПЕЛИ́ВОСТЬ сабырлылық, төзгіштік, шыдамдылық.

ТЕРПЕЛИ́ВЫЙ, лив сабырлы, төзімді, шыдамды; **терпеливо** *нар.*

ТЕРПЕ́НИЕ сабыр, төзім, шыдам.

ТЕРПЕ́ТЬ, плю *несов.* төзу, шыдау, қажымау.

ТЕРПЕ́ТЬСЯ төзімді болу, шыдамды болу.

ТЕРПИ́МОСТЬ төзімділік, шыдамдылық.

ТЕРПИ́МЫЙ, пим төзерлік, шыдарлық; **терпимо** *нар.*

ТЕ́РПКИЙ, терпок ауыз қуыратын ашы; **т. вкус** ауыз қуыратын дәм; **терпко** *нар.*; *ср. ст.* **терпче.**

ТЕ́РПКОСТЬ қышқылтым, ауызды қуыратын.

ТЕРПУ́Г түрпі.

ТЕРПУ́ЖНЫЙ түрпілі.

ТЕ́РПЧЕ *см.* **терпкий.**

ТЕРРАКО́ТА терракота (күйдірген балшық).

ТЕРРАКО́ТОВЫЙ *прил. к* терракота.

ТЕРРА́СА терраса (үй алдындағы бастырма).

ТЕРРИТОРИА́ЛЬНЫЙ: территориальные конфликты мемлекеттік жер жөніндегі таластар.

ТЕРРИТО́РИЯ территория (жер көлемі); **т. завода** завод жері.

ТЕРРО́Р террор (саяси жауға қарсы қолданылатын, өлтіруден тайынбайтын зорлық әдісі).

ТЕРРОРИЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* террормен шошыту, террор әдісін қолдану, қорқыту.

ТЕРРОРИ́ЗМ терроризм (террор жасаушылық, террор жасау саясаты).

ТЕРРОРИ́СТ, *ж.* **террористка** террорист (терроршы, кісі өлтіргіш).

ТЕРРОРИСТИ́ЧЕСКИЙ: т. акт кісі өлтіру әрекеті.

ТЕ́РТЫЙ, тёрт езілген, ұнтақталған, ысылған.

ТЕРЬЕ́Р терьер (тұқымы өзгеше кішкентай ит).

ТЕРЯ́ТЬ *несов.* жоғалту, бірдеңеден айрылып қалу, кеміп қалу, кему; орынсыз жұмсап, тұтынып қою, зыянға ұшырау.

ТЕРЯ́ТЬСЯ жоғалу, білінбеу, көзге түспеу, сасу, абдырап қалу.

ТЕС жұқа тақтай.

ТЕСА́Ҡ 1) балта; 2) екі жүзді қанжар, қысқа қылыш.

ТЕСА́ЛЬЩИК жоңғышы (ағаш жонатын жұмыскер).

ТЕСА́ННЫЙ жонылып тегістелінген.

ТЕСА́НЫЙ: тёсаные доски жонылған тақта.

ТЕСА́ТЬ, тешу сүргілеу, жону.

ТЕСА́ТЬСЯ сүргілену, жонылу.

ТЕСЁМКА әдіп (жиектеме), таспа.

ТЕСЁМЧАТЫЙ таспа тәрізді.

ТЕСИ́НА жұқа тақтай.

ТЁСКА *см.* тесать.

ТЕСЛО́ шот, шапа шот.

ТЕСНЁННЫЙ, нён 1) қысылған, тарылған; 2) *перен.* қысымшылық көрген.

ТЕСНИ́НА тар жол (тау аралығындағы тар, жалғыз аяқ жол).

ТЕСНИ́ТЬ, ню *несов.* 1) тарылту, қысу, ығыстыру; 2) *перен.* қыспаққа түсіру, жапа көрсету; 3) қысу.

ТЕСНИ́ТЬСЯ тығылысу, қысылу, тарылу, ығысу.

ТЕСНОВА́ТЫЙ, ват тарлау.

ТЕСНОТА́ тығыздық, тарлық.

ТЕ́СНЫЙ, сен 1) тығыз, тар; 2) *перен.* жақын, сырлас, жақын (дос); **тесно́** *нар. и безл. в знач. сказ.* тар; **здесь тесно** мұнда тар.

ТЕСО́ВЫЙ: тесо́вая крыша тақтайдан істелген там төбесі.

ТЕСТ тест (адамның қабілеттілігін, есте ұстағыштығын, ылтипаттылығын сынау үшін қолданылатын әдіс, жол).

ТЕ́СТО қамыр.

ТЕСТОДЕ́Л қамыршы (нан заводында қамыр даярлайтын жұмыскер).

ТЕСТОДЕ́ЛАТЕЛЬНЫЙ: тестодела́тельная маши́на қамыр илейтін машина.

ТЕСТОМЕСИ́ЛКА қамыр илегіш машина.

ТЕСТООБРА́ЗНЫЙ, зен қамыр секілді.

ТЕСТЬ *м.* қайынага.

ТЕ́СТЮШКА *м. ласк.* қайыната.

ТЕСЬМА́ тоқылған жіп.

ТЕТ-А-ТЕ́Т бетпе-бет жолығу.

ТЁТЕНЬКА *ласк. см.* тётушка.

ТЕ́ТЕРЕВ құр (құс).

ТЕТЕРЕВИ́НЫЙ *прил. к* тетерев.

ТЕТЁРКА құр (құрдың ұрғашысы).

ТЕТИВА́ керме (керілген жіп, саржаның бауы, қол араның арқалық бауы).

ТЁТКА 1) жеңеше, жеңге, жеңгей; 2) апа.

ТЕТРА́ДКА *см.* тетрадь.

ТЕТРА́ДНЫЙ и тетра́дочный *прил. к* тетрадь; **т. обло́жка** дәптердің қабы.

ТЕТРА́ДЬ *ж.* дәптер.

ТЁТУШКА *ласк. к* тётка.

ТЁТЯ 1) жеңгей; 2) апа.

ТЕ́ФТЕЛИ *мн.* тефтели (еттен істелген тамақ).

ТЕ́ХНИК техник (техника туралы білімі бар адам).

ТЕ́ХНИКА техника.

ТЕ́ХНИКУМ техникум (орта дәрежелі арнаулы мектеп).

ТЕХНИ́ЧЕСКИЙ техникалы, техникалық; **техни́ческая культу́ра** техникалық өсімдіктер; **т. материа́л** техникалық материал; **технически** *нар.*

ТЕХНО́ЛОГ технолог (технология маманы).

ТЕХНОЛОГИ́ЧЕСКИЙ технологиялық; **технологически** *нар.*

ТЕХНОЛО́ГИЯ технология (материалды пайдалану, қолдану тетігін білдіретін ғылым).

ТЕХНОРУ́Ҡ технорук (техника жағын басқарушы).

ТЕЧЕ́НИЕ ағын, ағыс, ағым; **в тече́ние ме́сяца** бір ай ішінде.

ТЕ́ЧКА күйлеу (айуанаттың күйлеуі).

ТЕЧЬ¹, теку, течёшь *несов.* 1) ағу (өзендегі, арықтағы судың ағуы); 2) *перен.* жай, ақырын дыбыс шығу; 3) жүру, қозғалу; 4) *перен.* өту, озу (уақыт).

ТЕЧЬ² *ж.* ағу (тесіктен ағу).

ТЕ́ШИТЬ, шу *несов.* көңілін көтеру, жұбату, алдандыру.

ТЕ́ШИТЬСЯ көңілі көтерілу, жадырау; біреуге күлу, мазақтау.

ТЕ́ШКА балықтың қарны.

ТЁЩА қайынене.

ТИА́РА тиара, таж: 1) ертедегі шығыс жұртының патшалары киетін бас киім; 2) рим папасының бас киімі.

ТИВУ́Н *см.* **тиун.**

ТИ́ГЕЛЬ и **тигль** *м.* тигель: 1) ыстыққа төзгіш ыдыс; 2) баспахана машинасының баспа бөлшегі.

ТИГР жолбарыс.

ТИГРЕ́НОК, нка жолбарыстың күшігі.

ТИГРИ́ЦА қаншық жолбарыс.

ТИГРО́ВЫЙ *прил. к* **тигр**; **тигровая окраска** жолбарыс түсті.

ТИГРОЛО́В жолбарыс ұстаушы (аңшы).

ТИК¹ (мед.) тик (нерв ауруының бір түрі).

ТИК² тек (мата).

ТИК³ (бот.) тик (бұйық ағаш, кеме жасауға қолданылады).

ТИК⁴ и **тик-тик** тық-тық, шық-шық (сағаттың шықылы).

ТИ́КАНЬЕ тырсылдау, тықылдау; т. часов сағаттың шықылдауы.

ТИ́КАТЬ *несов.* шықылдату, тықылдату.

ТИ́КОВЫЙ¹ текпен қапталған.

ТИ́КОВЫЙ² тик ағашынан жасалған.

ТИКО́ЗНЫЙ селкілдек аурумен ауырған.

ТИ́ЛЬДА тильда (қыйсық сызықты типографиялық таңба).

ТИМИА́Н (бот.) *см.* **тимьян.**

ТИМО́Л тимол (дезинфекция үшін қолданылатын эфир майы).

ТИМОФЕ́ЕВА ТРАВА, **тимофеевка** (бот.) тимофеевка (мал жейтін шөптің бір түрі).

ТИМПА́Н тимпан (ерте кездегі соғып ойнайтын музыкалық құрал).

ТИМЬЯ́Н тимьян (эфир майын алатын өсімдік жапрағы).

ТИ́НА балдыр, қоға.

ТИ́НИСТЫЙ балдырлы.

ТИНКТУ́РА тинктура (спиртке я эфирге араластырған дәрі).

ТИНО́ЛЬ тиноль (қалайы ұнтағымен дәнекер майының қоспасы).

ТИОКО́Л тиокол (көкірек ауруына және бронхитке қарсы қолданылатын дәрі).

ТИП 1) түр; 2) кейіп (кісінің мінез-құлқының кейпі); 3) жексұрын.

ТИПА́Ж кейіпкер.

ТИПИЗА́ЦИЯ түрлеу, кейіптеу (белгілі бір түрге келтіру); түріне, кейпіне қарап таптастыру.

ТИПИЗИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* бір түрге келтіру, түріне қарап бөлу.

ТИПИЗИ́РОВАТЬСЯ түрі қалыптану.

ТИПИКО́Н (церк.) шіркеу уставы.

ТИПИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **тип.**

ТИПИ́ЧНОСТЬ кейіптілік, кейіпкерлену, қалыптық.

ТИПИ́ЧНЫЙ, чен дәл келген, дәл ұқсаған, аумаған, дәл өзі.

ТИПОВО́Й: **т. договор** үлгі шарт.

ТИПО́ГРАФ типограф: 1) кітап басушы, баспаханашы; 2) әріп жыйнайтын машинаның бір түрі; 3) ағаштың қабығын жейтін қоңыз.

ТИПОГРА́ФИЯ типография, баспахана.

ТИПОГРА́ФСКИЙ *прил. к* **типография**; **т. служащий** баспахана қызметкері.

ТИПОГРА́ФЩИК типография жұмыскері, баспақана жұмысшысы.

ТИПОЛИТОГРАФИ́ЧЕСКИЙ типолитографиялық.

ТИПОЛИТОГРА́ФИЯ типолитография литография аспаптары бар типография).

ТИПУ́Н типун (құстардың тілінде болатын ауру); **типун тебе на язык** тіліңе жара шықсын, жағыңа жылан жұмыртқаласын.

ТИР¹ тир (мылтық ату үшін жасалған орын).

ТИР² тир (жағар майдың бір түрі).

ТИРА́ДА тирада: 1) жеке адамның ұзақ сөзінің үзіндісі; 2) шығармадан түгелінен алынған үзінді.

ТИРА́Ж тираж 1) заемның, лотереяның ұтысын ойнау; 2) басылып шыққан кітап, журнал, газеттің саны, данасы.

ТИРАЖИ́РОВАННЫЙ тираждалған, тиражы белгіленген.

ТИРАЖИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* тираждау, тиражын белгілеу.

ТИРА́Н тиран (елді жәбірлеп, күшпен билейтін рақымсыз бастық).

ТИРА́НА тирана (Албания астанасы).

ТИРА́НИТЬ, ню *несов.* жәбіршілік ету, қаталдық ету.

ТИРАНИ́ЧЕСКИЙ рақымсыз, жауыз.

ТИРАНИ́Я қаталдық; залымдық.

ТИРА́НСТВО қаталдық; залымдық.

ТИРА́НСТВОВАТЬ, ствую *несов.* қаталдық ету, залымдық, зұлымдық ету.

ТИРЕ́ *нескл. ср.* сызықша (—).

ТИС тис (оңтүстік жақтарда өсетін қарағай сыяқты ағаш).

ТИ́СКАЛЬНЫЙ қысатын, сығатын, басатын.

ТИ́СКАЛЬЩИК басушы (теріліп құрастырылған әріптерді қағазға басатын типография жұмыскері).

ТИ́СКАНИЕ басу (прес арқылы басып сығу).

ТИ́СКАТЬ *несов.* 1) қысу, езу; 2) басу (баспа пресі арқылы басып шығару).

ТИ́СКАТЬСЯ 1) қысылып шығу (көпшілік ортасынан); 2) басылып шығарылу (баспадан).

ТИСКИ́, ов *мн.* 1) қыстырғыш, қысқыш; 2) *перен.* қанау, езу, қысу.

ТИСНЕ́НИЕ 1) басып түсіру; 2) басып түсірілген әшекей, сурет.

ТИСНЁНЫЙ *прил.* басып түсірілген.

ТИ́СНУТЬ, ну *сов. см.* тискать.

ТИ́СОВЫЙ *прил. к* тис.

ТИТА́Н 1) алып, еңгезер, дәу; 2) кемеңгер, данышпан кісі; 3) титан, (ақ түсті қатты металл); 4) титан (су қайнататын үлкен ыдыс).

ТИТАНИ́Т титанит (кальций мен титанның қосындысынан жасалған асыл тас).

ТИТАНИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* титан.

ТИТА́НОВЫЙ титаннан істелген.

ТИТЕ́СТЕР титестер (шайдың сортын және сапасын айыратын кісі).

ТИТО́ВКА титовка (алманың бір сорты).

ТИТР титр: 1) кино лентасындағы түсіндірме сөздер; 2) жібек жіптің белгілі мөлшердегі өлшеу салмағы; 3) еріген заттың ащылық дәрежесі я салмақ мөлшері.

ТИ́ТУЛ титул: 1) атадан, я мемлекеттен берілетін атақ (граф, барон, лорд сыяқты); 2) кітаптың аты жазылған бірінші қағазы.

ТИТУЛО́ВАННЫЙ, ван 1) *прич.* от титуловать; 2) атақ берілген.

ТИТУЛОВА́ТЬ, лую *сов. и несов.* титул беру, атақ беру.

ТИТУЛОВА́ТЬСЯ титулдану, атақ алу.

ТИ́ТУ́ЛЬНЫЙ: т. список атаулы тізбегі.

ТИФ сүзек; т. возвратный қайталама сүзек; т. сыпной бөртпе сүзек.

ТИФЛОПЕДАГО́Г тифлопедагогика маманы (соқырларды оқытатын мұғалым).

ТИФЛОПЕДАГО́ГИКА тифлопедагогика (соқырларды оқыту әдісі).

ТИФО́ЗНЫЙ *прил. к* тиф.

ТИФО́ИД тифоид (сүзектің жеңіл түрі).

ТИ́ХВИНКА тихвинка (өзенде жүретін палубасыз кішкене ағаш кеме).

ТИ́ХЕНЬКИЙ *уменьш.* ақырын, жай ғана.

ТИ́ХИЙ, тих жай, ақырын, жуас, тыныш, астыртын; т. звук жай дауыс; тихое движение жай жүріс; тихо *нар.* ақырын, жай, тыныш; *ср. ст.* тише.

ТИ́ХНУТЬ, ну *несов.* басылу, тыныштану, жайлану, басендеу.

ТИХОВЕ́ЙНЫЙ (книжн. поэт.) ақырын соғатын (жел), самал жел.

ТИХОДО́Л ық (жел соқпайтын айналасы қоршаулы жер).

ТИХОМО́ЛКОМ *нар.* ақырын ғана; сездірмей, үндемей-түндемей.

ТИ́ХОНЬКИЙ *уменьш. ласк.* к **тихий.**

ТИХО́НЬКО *нар.* жайлап, ақырындап, жай, ақырын.

ТИХО́НЯ *м.* и *ж.* 1) жуас, момын (адам); 2) арамза, тұйық кісі.

ТИХООКЕА́НСКИЙ: *прил.* к **Тихий океан.**

ТИХОСТРУ́ЙНЫЙ (книжн. поэт.) жай ағын, жылжып ағатын.

ТИ́ХОСТЬ ақырындық, бәсең, тыныштық.

ТИХОХО́ДНЫЙ жай жүрісті; т. пароход баяу жүрісті кеме.

ТИХО́ХОНЬКО *нар.* (простореч.) *см.* **тихонько.**

ТИША́ЙШИЙ өте жай, мүлгіме.

ТИША́ТЬ *несов.* тыншу, бәсеңдеу.

ТИ́ШЕ *см.* **тихий.**

ТИШИНА́ тыныштық, жым-жырт.

ТИШКО́М *нар.* ақырын ғана, жай ғана.

ТИШЬ *ж.* өте тыныш, үнсіз.

ТКА́НЕВЫЙ *прил.* к **ткань** (2-е значен.); **тканевая чувствительность** түйіршік еттер сезімділігі.

ТКА́ННЫЙ, ткан тоқылған.

ТКА́НЫЙ тоқымалы.

ТКАНЬ *ж.* 1) тоқыма, кездеме, мата; 2) ткань (биол.) (белгілі қызмет атқаруға икемделген клеткалардың тобы).

ТКАНЬЁ 1) *см.* **ткать;** 2) *собир.* тоқылған.

ТКАТЬ, тку *несов.* 1) тоқу; 2) *перен.* пайда болу.

ТКА́ТЬСЯ тоқылу, тоқылып шығу.

ТКА́ЦКИЙ: **ткацкая фабрика** тоқыма фабрикасы; **т. станок** тоқу станогі.

ТКАЦКОПРЯДИ́ЛЬНАЯ ФАБРИКА тоқу-иіру фабрикасы.

ТКАЧ, *ж.* **ткачиха** тоқушы.

ТКА́ЧЕСТВО тоқымашылық.

ТКНУТЬ, ну *сов.* 1) шұқу, шаншу, тіртіп қалу; 2) қадау, қағу (жерге); 3) сұғу, тығу, итеру; 4) қатты ұрып, соғып жіберу.

ТКНУ́ТЬСЯ 1) бірдеңеге соғылу, соқтығу; 2) кез болу, ұшырау, душар болу.

ТЛЕН (устар.) шірік, шіріген зат, жиду.

ТЛЕ́НИЕ шіру, жиду, шіріп бітү.

ТЛЕ́ННОСТЬ шірушілік.

ТЛЕ́ННЫЙ, тленен жидіген, шіріген.

ТЛЕТВО́РНЫЙ, рен 1) жидитін, шірітетін; 2) *перен.* зиян келтіретін, аздыратын.

ТЛЕТЬ *несов.* 1) шіру; 2) жалындамай жану; 3) *перен.* көмескіленіп тұру.

ТЛЕ́ТЬСЯ 1) жану; 2) *перен.* іштен шіру.

ТЛЕ́ЮЩИЙ шіритін, шіріп бара жатқан.

ТЛИТЬ, тлю *несов.* (устар.) шіріту, шірітіп бұлдіру.

ТЛИ́ТЬСЯ (устар.) 1) жиду; 2) жану; 3) *перен.* іштен тыну.

ТЛЯ шіркей (өсімдікті қорек ететін шіркей).

ТМИН (бот.) тмин (өсімдік).

ТМИ́ННЫЙ *прил.* к **тмин.**

ТМИТЬ, тмишь (устар.) қараңғылау.

ТМИ́ТЬСЯ (устар.) қара көлеңкелену, қараңғылану, қараңғы түсу.

ТО[1] *союз* сол, ол.

ТО[2] *мест. см.* тот.

ТОВА́Р тауар, зат, пұл, бүйім; **т. большой скорости** теміржолмен тез баратын тауар; **т. лежалый** көп жатып қалған тауар; **т. малой скорости** теміржолмен жай баратын тауар; **т. неходкий** өтімсіз тауар; **т. ходовой** өтімді тауар.

ТОВА́РИЩ жолдас; **т. по военной службе** әскери қызметтес жолдас; **т. по школе** мектепте бірге оқыған жолдас.

ТОВА́РИЩЕСКИЙ: **т. суд** жолдастық сот.

ТОВА́РИЩЕСТВО 1) бірлестік; 2) жолдастық; 3) серіктік; **кооперативное т.** кооперативтік серіктік.

ТОВА́РНОСТЬ тауарлық.

ТОВА́РНЫЙ тауарлы; **т. поезд** тауар поезы; **т. вагон** тауар тасыйтын вагон.

ТОВАРОВЕ́Д тауар маманы (калькуляция бойынша тауарды сорттап, таңдап алатын маман).

ТОВАРОВЕ́ДЕНИЕ тауар ғылымы (тауарды өткізу, шығару, жолын білу).

ТОВАРООБМЕ́Н тауар айырбастау.

ТОВАРООБОРО́Т тауар айналысы.

ТОВАРООБРАЩЕ́НИЕ *см.* товарооборот.

ТОВАРООТПРАВИ́ТЕЛЬ *м.* тауар жөнелтуші.

ТОВАРОПАССАЖИ́РСКИЙ: т. поезд тауар-пассажир поезы (тауар тасыйтын және адам мінетін вагондары аралас поезд).

ТОВАРОПОЛУЧА́ТЕЛЬ *м.* тауар алушы.

ТО́ГА тога, жамылғы (ілгері замандағы Римляндардың сыртынан киетін киімі).

ТОГДА́ *нар.* и *союз* сол уақытта, сол кезде, сонан соң; демек, сонда.

ТОГДА́ШНИЙ сол кездегі, сол уақыттағы.

ТОГО́ оны, соны.

ТО́-ЕСТЬ яғни.

ТОЖДЕ́СТВЕННОСТЬ, тождественный, тождество *см.* **тожественность, тожественный, тожество.**

ТО́ЖЕ ол да, бұл да, анау да; я т. был в Москве мен де Москвада болдым.

ТО́ЖЕСТВЕННОСТЬ бірдейлік, бір-біріне ұқсастық, барабарлық.

ТО́ЖЕСТВЕННЫЙ, ствен сондай, бірдей, біріне-бірі ұқсас.

ТО́ЖЕСТВО *см.* тожественность.

ТОК[1] 1) ығыс, ағым, ағу; 2) ағатын зат; 3) электр тогы.

ТОК[2] құстың жыйналатын орны, құс ойнақ.

ТОК[3] қырман.

ТОК[4] бас киім (әйелдердің бас киімінің бір түрі).

ТОКА́Й *м.* и **токайское,** ого *ср.* токай (қызыл арақтың бір түрі).

ТОКА́РНИЧАТЬ *несов.* ұсталық ету (темірді қырып, жону).

ТОКА́РНИЧИЙ, чьего *прил. к* токарь.

ТОКА́РНЫЙ: токарная мастерская ұста дүкені; т. станок ұста станогі.

ТО́КАРЬ *м.* токарь, ұста (темірді, ағашты қырып, жонып керекті зат жасайтын жұмыскер); т. по металлу метал жонушы ұста; т. по дереву ағаш жонушы ұста.

ТО́КИО Токио (жапон астанасы).

ТО́КМО (устар.) *см.* только.

ТОКОВА́ТЬ, кую *несов.* құстың шақыруы (кейбір құстардың күйі келгенде бірін-бірі шақыруы).

ТОКОВИ́ЩЕ[1] *см.* ток[2].

ТОКОВИ́ЩЕ[2] ескі қырман.

ТОКО́ЛОГ токология маманы.

ТОКОЛО́ГИЯ токология (акушерлік ғылым).

ТОКСИКО́ЛОГ токсикология маманы.

ТОКСИКОЛО́ГИЯ токсикология (улар жайындағы ғылым).

ТОКСИ́Н токсин (денедегі микроптардың өлімтігінен пайда болатын улы зат).

ТОКСИ́ЧЕСКИЙ улайтын, уландыратын.

ТОКСИ́ЧНОСТЬ уландыратындық, уланатындық.

ТОКСИ́ЧНЫЙ уландыратын.

ТОЛЕВЩИ́К толші (толь жұмысының маманы, қызметкері).

ТО́ЛЕВЫЙ *прил. к* толь.

ТОЛК[1] 1) пікір, мән; 2) түсіндіру, ұқтыру.

ТОЛК[2] *в знач. сказ.* аяқпен итеру, тебу, түрту.

ТОЛКАНУ́ТЬ, ну *сов. см.* **толкнуть.**

ТОЛКА́ТЕЛЬ *м.* итеруші, қозғаушы.

ТОЛКА́ТЬ *несов.* 1) итеру, итермелеу; 2) *перен.* ұмтылу, сүйреу; 3) азғыру.

ТОЛКА́ТЬСЯ 1) сандалу, сандалып бос жүру; 2) итерісу, соқтығысу.

ТОЛКА́Ч 1) итергіш, поездың артынан итеретін паровоз; 2) итермелеуші; 3) келісап.

ТО́ЛКИ, ов *мн.* лақап (алып қашты сөз).

ТОЛКНУ́ТЬ, ну *сов. см.* толкать.

ТОЛКОВА́НИЕ түсінік беру, мағнасын шешу.

ТОЛКОВА́ТЕЛЬ, *ж.* **толкователь-**

ница түсінік беруші, мағнасын шешуші.

ТОЛКОВА′ТЬ, кую *несов.* мәселе туралы шүйіркелесу, пікірлесу; т. в дурную сторону жаман жағына басу; т. превратно теріс түсінік беру.

ТОЛКОВА′ТЬСЯ түсінік берілу, түсіндірілу.

ТОЛКО′ВЫЙ: т. человек пайымды адам; т. словарь түсінік беретін сөздік.

ТО′ЛКОМ *нар.* маржымды, жөнімен, тыянақты.

ТОЛКОТНЯ′ сендей соғылыс, ұін тірескен.

ТОЛКУ′ЧИЙ сендей соғылысқан; т. рынок халқы күж-күж қайнаған базар.

ТОЛКУ′ЧКА 1) итеріліп соқтығушылық; 2) көпшілік базары.

ТОЛМА′Ч (старин.) тілмаш.

ТОЛМА′ЧИТЬ, чу *несов.* тілмаш болу.

ТОЛО′КА (обл.) жайылым, мал жайылатын жер.

ТОЛОКНО′ ұнтақ, талқан.

ТОЛОКНЯ′НКА (бот.) өсімдіктің бір түрі.

ТОЛОКО′ННЫЙ талқаннан істелген; ✦ т. лоб ахмақ.

ТОЛО′ЧЬ, лку *несов.* талқандау, ұнтақтау, жармалау; т. соль тұз талқандау.

ТОЛО′ЧЬСЯ 1) ұнтақталу, тартылу; 2) *перен.* дүниеден босқа өту, бос жүріп уақыт өткізу.

ТОЛПА′ жыйын топ, топыр.

ТОЛПИ′ТЬСЯ, плюсь *несов.* жыйылу, топтану, құжынау.

ТОЛПО′Й и толпою *нар.* топ-тобымен, ығы-жығы болып.

ТОЛСТЕ′ННЫЙ өте жуан.

ТО′ЛСТЕНЬКИЙ *уменьш.-ласк.* жуан ғана, жұп жұмыр.

ТОЛСТЕ′ТЬ *несов.* жуандау, толығу, толу (адам).

ТОЛСТИ′ТЬ, лщу *несов.* жуандату.

ТОЛСТОБРЮ′ХИЙ жуан қарын.

ТОЛСТОБРЮ′ШКА жуан қарын адам, олпы-солпы зат.

ТОЛСТО′ВЕЦ, вца толстойшы (Л. Толстой жолын қолданған, Толстой жолындағы адам).

ТОЛСТО′ВКА толстовка (белбеулі сыртқы көйлек).

ТОЛСТО′ВСКИЙ толстойлық.

ТОЛСТО′ВСТВО, толстовщина толстойдың жолы, толстойшылдық.

ТОЛСТОГОЛО′ВКА 1) шыбын (үлкен басты, қысқа мұртты); 2) қысқа қанатты көбелек.

ТОЛСТОГУ′БЫЙ салпы еріні.

ТОЛСТОКО′ЖИЙ 1) терісі қалың, кентерілі (бегемот, піл сияқтылар); 2) *перен.* сөз өтпес, қадір білмес, такаппар.

ТОЛСТОСУ′М ақшалы кісі, ақшалы бай.

ТОЛСТОТА′ *см.* толщина.

ТОЛСТУ′ХА, толстушка жуан әйел, семіз әйел («бес биенің сабасындай»).

ТОЛСТУ′ЩИЙ өте жуан, өте семіз.

ТО′ЛСТЫЙ, толст жуан, қалың; т. материал қалың материал; толсто *нар.*; *ср. ст.* толще жуанырақ, қалыңырақ.

ТОЛСТЯ′К жуан еркек.

ТОЛЧЕ′НИЕ түю, жармалау.

ТОЛЧЕ′НЫЙ түйілген, ұнтақталған, жармаланған.

ТОЛЧЕЯ′ 1) құжынау, опыр-топыр, топыр; 2) қол дірмен; 3) су толқыны.

ТОЛЧО′К, чка итеріп жіберу; сеп болу.

ТО′ЛЩА 1) қалыңдық, жуандық; 2) *перен.* елдің қалың ортасы т. б.

ТО′ЛЩЕ *см.* толстый.

ТОЛЩИНА′ жуандық, қалыңдық.

ТОЛЬ[1] толь (үй төбесін жабатын майлы қалың қағаз).

ТОЛЬ[2] соныа, сонұрлым.

ТО′ЛЬКО *нар. и союз* тек, болғаны, бір ғана, тек қана, осы ғана т. б.; т. впервые тек бірінші рет қана; и т. болғаны сол; т. что қазір ғана; если т. возможно мүмкін болғанша; т. сегодня я узнал мен тек бүгін ғана білдім.

ТОМ том (шығарманың бөлек-бөлек кітабы, қалың кітап); книга в трех томах үш томдық кітап.

ТО́МАСОВА МУКА томас ұны (жер өңдегіш зат).

ТОМАСШЛА́К томасшлак (қышқыл фосфорлы жер өңдегіш).

ТОМА́Т томат (помидордың маңызсуы).

ТОМА́ТНЫЙ томаттан істелген.

ТО́МИК *уменьш.* шағын том, кішкентай том.

ТОМИ́ЛЬЩИК балқытқыш (балқытатын, ерітетін жұмыскер, шебер).

ТОМИ́ТЕЛЬНОСТЬ ұзақ, жалықтыратын.

ТОМИ́ТЕЛЬНЫЙ, лсн жалықтыратын, шаршататын, зарықтыратын; **томительно** *нар.*

ТОМИ́ТЬ, млю *несов.* 1) зарықтыру; 2) *см.* **морить**[1]; 3) *см.* **морить**[2]; 4) қақтап пісіру (ұзақ қыздырып, балқытып темірден құрыш шығару); **т. в печи** пешке қақтау.

ТОМИ́ТЬСЯ 1) зарығып шаршау, қажу; 2) пешке қақталу; **т. жаждою (голодом)** ашығып қажу.

ТОМЛЕ́НИЕ *см.* **томить.**

ТОМЛЕ́НЫЙ қақталған.

ТО́МНОСТЬ мәужіреген, мөлирген (көз).

ТО́МНЫЙ, мен: т. взгляд 1) мәужіреген; 2) жылы жүректі сезім; **томно** *нар.*

ТОМОША́ (обл.) абыр-сабыр, астан-кестен, апалақ-топалақ, бұлан-талан.

ТОМОШИ́ТЬСЯ, шусь *несов.* (обл.) абыр-сабыр болу, астан-кестен болу, бұлан-талан болу.

ТОМПА́К томпак, мырыш (мыс пен цинктің қосындысы).

ТОМПА́КОВЫЙ *прил. к* **томпак.**

ТОН үн: 1) дауыстың құбылуы; 2) *перен.* ән үндестігі; 3) *перен.* мінез үндестігі; **он говорит тоном начальника** ол начальникше сөйлейді.

ТОНА́ЛЬНОСТЬ үнділік (дауыстың жуан жіңішкелігі созылыңқылығы).

ТО́НЕНЬКИЙ *уменьш.* жіп-жіңішке; **тоненькие ножки** жіңішке сырақ.

ТОНИЗА́ЦИЯ әрекеттендіру, іс қабілеттілігін қоздыру, күш беру.

ТОНИЗИ́РОВАТЬ, рую *несов. см.* **тонизация.**

ТОНИНА́ жіңішкелік, жұқалық; **т. бумажного листа** қағаздың жұқалығы.

ТОНИ́ЧЕСКИЙ[1] (лит.) үндескен.

ТОНИ́ЧЕСКИЙ[2] (мед.) үйлесу; **тонические судороги** бұлшық етке көп күш түскеннен болатын құрысу.

ТО́НКИЙ, нок 1) жіңішке, жұқа дауыс; 2) шеберлік, мәсекерлі; 3) ойлап айтылған, тауып айтылған; **тонко** *нар.*; *ср. ст.* **тоньше.**

ТОНКОПРЯ́ХА иіргіш, иіру шебері; тоқушы.

ТОНКОРУ́ННЫЙ жұмсақ, ұяң жүнді; **тонкорунные овцы** ұяң жүнді қой.

ТОНКОСЛО́ЙНЫЙ жұқа қабатты.

ТОНКОСТРУ́ННЫЙ жіңішке ішекті; **т. инструмент** жіңішке ішекті аспап.

ТО́НКОСТЬ жұқалық, жіңішкелік, нәзіктік, өткірлік (ақыл), шеберлік.

ТО́ННА тонна (61 бұт, я 1000 *кг.*).

ТОННА́Ж тоннаж: 1) кеменің су салмағы я көлемі; 2) тиелген жүктің таза салмағы.

ТОННЕ́ЛЬ *м.* тоннель (тескен тау; тау, су астынан тесіп өткізілген жол).

ТОННЕ́ЛЬНЫЙ *прил. к* **тоннель.**

ТО́ННЫЙ[1] өнегелі, әдепті, ізетті.

ТО́ННЫЙ[2] *прил. к* **тоня: тонная ловля** бір дүркін ау (балық).

ТО́НУС тонус іс қабілеттілігі, қабілеттілік.

ТОНУ́ТЬ, ну *несов.* бату, батып кету, суға бату, қарға бату, кеменің суға батуы, адамның суға кетуі; *перен.* жұмысқа, қызыққа я ойға белшесінен бату, сүңгу.

ТОНФИ́ЛЬМ тонфилм (дыбысты кино).

ТОНЧА́ЙШИЙ жіп-жіңішке, нәпнәзік.

ТО́НЬШЕ *см.* **тонкий.**

ТО́НЯ тоня 1) балық аулайтын орын, балық аулау өндірісі; 2) аудың суға бір салынғаны.

ТОП[1] дүбір.

ТОП[2] діңгектің үші, басы.

ТОПА́З топаз (түрлі қымбатты тас).

ТО́ПАТЬ *несов.* 1) таптау, тебу, тебіну, тепсіну (аяқпен жер тебу); 2) жүру.

ТОПИ́ЛЬЩИК от жаққыш (жұмыскер).

ТОПИНАМБУ́Р жер алмұрт, нәк (тамаққа, мал азығына және техникаға жұмсалады).

ТОПИ́ТЬ[1], плю *несов.* 1) от жағу; 2) қыздырып еріту, жібіту; **т. квартиру** пәтерге от жағу, пәтерді жылыту.

ТОПИ́ТЬ[2], плю *несов.* 1) суға батыру, суға батырып өлтіру, жоқ қылу; 2) *перен.* жайсыз, ауыр халден құтылу; **т. кого-нибудь в воде** біреуді суға батыру.

ТОПИ́ТЬСЯ[1] жылытылу, жылу, от жағылу.

ТОПИ́ТЬСЯ[2] батырылу, суға кету.

ТО́ПКА[1] 1) *см.* **топить**; 2) пеш ауызы.

ТО́ПКА[2] топка (кеме компасының тәсы).

ТО́ПКИЙ[1] жанғыш (жақсы жанатын).

ТО́ПКИЙ[2] батпақ (мыйлау сазды жер).

ТО́ПКОСТЬ[1] жанғыштық, жақсы жанатындық.

ТО́ПКОСТЬ[2] батпақтық.

ТОПЛЕ́НИЕ *см.* **топить**.

ТОПЛЕ́НЫЙ: топлёное масло шыжғырған (еріткен) май; **топлёное молоко** пісірген сүт.

ТО́ПЛИВНЫЙ *прил. к* **топливо**; **топливное снабжение** отын жеткізу.

ТО́ПЛИВО отын; **т. жидкое** жанар май.

ТО́ПНУТЬ[1], ну *сов.*, **топать** *несов.* тебу.

ТО́ПНУТЬ[2], ну *несов.* (обл.) суға батау.

ТОПО́ГРАФ топограф (топография маманы).

ТОПОГРАФИ́ЧЕСКИЙ: топографическая карта топографиялық карта.

ТОПОГРА́ФИЯ топография: 1) жер бетінің пішінін планға, картаға түсіру; 2) **т. местности** жер бетінің көрінісі.

ТО́ПОЛЕВЫЙ теректі.

ТО́ПОЛЬ *м.* терек.

ТОПОНИ́МИКА *см.* **топонимия**.

ТОПОНИМИ́ЧЕСКИЙ топонимикалық.

ТОПОНИ́МИЯ топонимия (жер-су аттары).

ТОПО́Р балта.

ТОПО́РИК *уменьш.* и *ласк.* кішкене балта, балташа.

ТОПОРИ́ЩЕ балтасап.

ТОПО́РНЫЙ, рен 1) *прил. к* **топор**; 2) *перен.* қолапай, өрескел, топас; **топорно** *нар.*

ТОПО́РЩИТЬ, щу *несов.* тікірейту, үрпиту; **т. усы** мұртын тікірейту.

ТОПО́РЩИТЬСЯ 1) қыртыстану, үрпию; 2) *перен.* бәлсіну, бәлдену, тәкаппарлану.

ТО́ПОТ дүрсіл, дүбір (аттың).

ТОПОТА́ТЬ, почу *несов.* аяқты тыпырлату, дүбірлету, дүрсілдету.

ТОПОТНЯ́ ұзақ дүрсіл, дүбір.

ТОПТА́НИЕ *см.* **топтать**.

ТОПТА́ТЬ, чу, топта́ться *несов.* 1) таптау; 2) басып бүлдіру, жоқ қылу, бос қарап жүру.

ТОПТЫ́ГИН епсіз; **Михайло Топтыгин** аю (аюға мазақ, күлкі ретінде айтылады).

ТОПЧА́Н топшан, ағаш төсек.

ТОПЫ́РИТЬ, рю *несов.* көру, алшайту.

ТОПЫ́РИТЬСЯ *см.* **топорщиться**.

ТОПЬ *ж.* саз, батпақ жер.

ТО́РБА дорба (добра).

ТОРГ сауда.

ТОРГА́Ш 1) саудагер; 2) *перен.* саудакүнем, ұсақ-түйекшіл, саудашыл.

ТОРГА́ШЕСКИЙ саудагерлік, саудагерше.

ТОРГА́ШЕСТВО 1) сауда; 2) саудагершілік, саудакүнемдік.

ТОРГОВА́ТЬ, гую *несов.* сауда істеу.

ТОРГОВА́ТЬСЯ саудаласу.

ТОРГО́ВЕЦ, *ж.* **торговка** саудагер (саудагерлікті сүюші).

ТОРГО́ВЛЯ сауда; **государственная т.** мемлекеттік сауда.

ТОРГО́ВЫЙ: т. капитал сауда капиталы; т. флот сауда флоты.

ТОРЖЕ́СТВЕННО *нар.* салтанатпен, қуанышпен.

ТОРЖЕ́СТВЕННОСТЬ салтанаттылық.

ТОРЖЕ́СТВЕННЫЙ салтанатты, сәулетті, мерекелі.

ТО́РЖЕСТВО́ салтанат, сәулет, мереке.

ТОРЖЕСТВОВА́ТЬ, ствую *несов.* салтанат құру, сәулеттену; мерейі үстем болу.

ТО́РЖИЩЕ (устар.) сауда орны (базар, жәрменке).

ТО́РИ *нескл. м.* тори (Англияда консерватор партиясы); **торизм** торизм (тори философиясы, саясаты).

ТОРИ́ТЬ, рю *несов.* 1) жол салу, соқпақ салу, із түсіру; 2) тегістеу.

ТОРМА́ШКИ: **вверх тормашками** астын үстіне келтіру.

ТОРМОЖЕ́НИЕ тоқтату, тежеу.

ТО́РМОЗ тормоз: 1) машинаны тежеу; 2) *перен.* бөгет, кедергі.

ТОРМОЗИ́ТЬ, можу, мозишь *несов.* 1) жүрісін жайлату, бәсеңдету, тоқтату; 2) кедергі жасау.

ТОРМОЗИ́ТЬСЯ кедергілену, тоқталу.

ТОРМОШИ́ТЬ, шу *несов.* 1) жүлу, қозғау; 2) *перен.* мазалау.

ТОРМОШИ́ТЬСЯ жүлқылану.

ТО́РНЫЙ тақыр, тапталған (жол).

ТОРОВА́ТОСТЬ 1) жомарттық, кең бейілділік; 2) шапшандық, пысықтық, өткірлік.

ТОРОВА́ТЫЙ, ват 1) кең мінезді, кең бейілді, жомарт адам; 2) жылдам, пысық, өткір (адам).

ТОРОКА́, ов *мн.* қанжыға.

ТОРОПИ́ТЬ, плю *несов.* асықтыру, жылдамдату, тездету.

ТОРОПИ́ТЬСЯ асығу.

ТОРО́ПКИЙ, пок шыдамсыз, мазасыз, асығыс.

ТОРОПЛИ́ВОСТЬ асығыстық.

ТОРОПЛИ́ВЫЙ, лив: т. человек асыққыш адам; **торопливо** *нар.*

ТОРОЧИ́ТЬ, чу *несов.* 1) қанжығаға байлау; 2) әдіптеу, жиектеу.

ТОРОЧИ́ТЬСЯ қанжығаға байлану.

ТОРПЕ́ДА торпеда (су минасы).

ТОРС кеуде (дене түрпаты).

ТОРТ торт (тамақ).

ТОРФ торф, шым тезек.

ТОРФО́ЛЕУМ шым тезек зат.

ТОРФЯНИ́К 1) шым тезекті жер; 2) шым тезек жұмыскері.

ТОРФЯНО́Й: **торфяная промышленность** шым тезек өнеркәсібі; **торфяное болото** шым тезекті (сазды) жер.

ТОРЧА́ТЬ, чу *несов.* 1) сорайып тұру; 2) *перен.* керегі жоқ жерде сандалып жүру.

ТОРЧКО́М *нар.* сорайып, қақыйып.

ТОРЧМЯ́ *нар. см.* торчком.

ТОСКА́ қайғы, уайым, қамығу, зарығу; т. **по родине** туған жерді сағыну.

ТОСКЛИ́ВОСТЬ уайымшылдық, қайғышылдық, сағыныштылық.

ТОСКЛИ́ВЫЙ, лив уайымшыл, қайғышыл, сағынғыш, мұңды; **тоскливо** *нар.*

ТОСКОВА́ТЬ, кую *несов.* уайымдау, сағыну, мұңаю.

ТОСТ тост (хурметтеп шарап ішу).

ТОТ, та, то, те *мест.* сол, сонау, ол.

ТОТАЛИЗА́ТОР тотализатор: 1) механикалық есеп құрал (бәйге, жарыс ойынында); 2) утыс ойны.

ТОТА́ЛЬНЫЙ, лен жалпылама, қауырт, жаппай.

ТОТЕ́М (этнол.) тотем (алғашқы адамдардың жәндікке табынуы).

ТОТЕМИ́ЗМ тотемизм (жаратылысқа табынушылық).

ТОТЕМИСТИ́ЧЕСКИЙ тотемизмдік.

ТО́-ТО сол, сол (мақұлдау).

ТО́ТЧАС *нар.* сол сағатында, дереу.

ТОЧЕ́НИЕ *см.* точить.

ТОЧЁНЫЙ қайралған, егелген.

ТОЧИ́ЛО[1] қайрақ.

ТОЧИ́ЛО[2] сыққыш (жүзімнің суын сығып шығаратын құрал).

ТОЧИ́ЛЬНЫЙ қайрауыш; **т. камень** қайрақ тас.

ТОЧИ́ТЬ[1], чу *несов.* 1) қайрау; 2) егеу, ұштау, қыру.

ТОЧИ́ТЬ[2], чу *несов.* ағызу, тамызу.

ТОЧИ́ТЬСЯ[1] 1) қайралу, өткірлену; 2) егелу, қырылу, ұшталу.

ТОЧИ́ТЬСЯ[2] 1) ағу, төгілу; 2) *перен.* құйылу.

ТО́ЧКА[1] нүкте, нокат; **т. с запятой** үтірлі нүкте.

ТО́ЧКА[2] қайрау, өткірлеу.

ТОЧНЕ́ХОНЬКО *нар.* анық, тап өзіндей, солай, дәлме-дәл.

ТО́ЧНОСТЬ дәлдік, анықтық.

ТО́ЧНЫЙ, чен дәл, тура, анық; **точные весы** дәл өлшейтін таразы; **точные науки** дәл ғылымдар; **точно** *нар.*

ТОЧЬ: т.-в-т. дәлме-дәл.

ТОШНЕ́ХОНЬКО *нар. в знач. сказ.*; **мне т.** менің жүрегім айнып-ды, жүрегімді айнытады.

ТОШНИ́ТЬ, нит *несов. безл.* жүрек көтерілу, жүрек айну; **меня тошнит** жүрегім айнып-ды.

ТО́ШНО *безл.* 1) ұнамсыз, жүрек айнытқыш; 2) жиреніш.

ТОШНОТА́ жүрек айну, лоқсу.

ТОШНОТВО́РНЫЙ, рен 1) жүрек айнытатын, құстыратын; 2) *перен.* жиренетін.

ТО́ШНЫЙ, шен жиренішті; жексұрын.

ТОЩА́ТЬ *несов.* 1) арықтау, жүдеу; 2) *перен.* таусылу, ортаю, қалылу.

ТО́ЩИЙ, тощ 1) арық, ашаң; 2) *перен.* бос, толмаған, нашар.

ТРАВА́ шөп; **т. сорная** арам шөп, отақ.

ТРАВЕНЕ́ТЬ *несов.* шөп басып кету.

ТРА́ВЕРС траверс: 1) қалтарыс (қорғанға, бекіністе үйілген топырақ); 2) аттың қырындап шабуы.

ТРАВИ́ЛЬНЫЙ уландыратын.

ТРАВИ́НКА шөп (бір тал шөп).

ТРАВИ́ТЬ, влю *несов.* 1) улау, уландыру; 2) зиян тигізу; 3) жою, тазалау; 4) *перен.* өштестіру, арбау; 5) **т. скотом** шабындыққа (егістікке) мал түсу.

ТРАВИ́ТЬСЯ улану (ү ішіп өлу).

ТРА́ВКА[1] *уменьш.* и *ласк.* көк шөп.

ТРА́ВКА[2] жою, тазалау, арылту, шөп.

ТРАВЛЕ́НИЕ[1] улау, жою, зиянын тигізу.

ТРАВЛЕ́НИЕ[2] босату (кеменің арқанын).

ТРА́ВЛЕНЫЙ, лен (хим.) тазартылған.

ТРА́ВЛЯ айдап салу, айтақтау, өшіктіру.

ТРА́ВМА травма, ақау (дене басқа заттың тиюінен болған ақау, ауру); **т. от осколка снаряда** снарядтың жарылуынан болған жара.

ТРАВНИ́К шабындық, қалың шөпті жер.

ТРАВОПО́ЛЬЕ шөп, егіс (ауыспалы егіс).

ТРАВОСЕ́ЯНИЕ шөп егу.

ТРАВОЯ́ДНЫЙ шөп қоректі хайуан (шөп жеп күн көретін хайуан).

ТРА́ВУШКА шөпшек.

ТРАВЯНЕ́ТЬ *несов.* шөп басып кету.

ТРАВЯНИ́СТЫЙ, нист 1) шөпті жер; 2) шөпке ұқсас, шөп тәрізді.

ТРАВЯ́НКА 1) шөп бояу; 2) дала қалампыры; 3) шөп дәмдес, дәмсіз.

ТРАВЯНО́Й *прил. к* **трава.**

ТРАГЕ́ДИЯ трагедия: 1) қайғылы оқиғаға негізделген драмалық шығарма; 2) *перен.* жан түршігерлік оқиға; 3) *перен.* қазалы хәл.

ТРАГИ́ЗМ трагизм (драмалы шығармалардағы аянышты лық, күйініштілік).

ТРА́ГИК трагик (трагедиялық рольді ойнаушы артист); трагедия жазушы.

ТРАГИКОМЕ́ДИЯ трагикомедия (шығармада қайғы мен күлкінің арылас келуі).

ТРАГИ́ЧЕСКИЙ 1) қайғылы, аянышты; 2) қорқынышты, қауіпті; **трагически** *нар.*

ТРАГИ́ЧНОСТЬ 1) ауыр қайғылық, аянышты лық; 2) қорқынышты лық, қауіптілік.

ТРАГИ́ЧНЫЙ, чен *см.* **трагический; трагично** *нар.*

ТРАДИЦИО́ННЫЙ, ционен *прил.* к **традиция.**

ТРАДИ́ЦИЯ дәстүр, салт.

ТРАЕКТО́РИЯ траектория (оқтың жүріс жолы).

ТРАКТ тракт, қара жол.

ТРАКТА́Т трактат, ғылми темадағы шығарма; халқаралық шарт.

ТРАКТИ́Р трактир, ішкілік, тамақ ішетін қонақ үйі.

ТРАКТИ́РЩИК, *ж.* **трактирщица** трактир ұстаушы.

ТРАКТОВА́ТЬ, кчю *несов.* пікір айту, түсінік беру, талқылау.

ТРАКТОВА́ТЬСЯ талқылану, пікір айтылу.

ТРА́КТОР трактор.

ТРАКТОРИ́СТ, *ж.* **трактористка** тракторшы.

ТРА́КТОРНЫЙ *прил.* к **трактор;** тракторная колонна трактор колоннасы.

ТРАЛ трал (теңізде балық аулайтын ау), теңіз астының тегістігін тексеретін құрал.

ТРАМБОВА́ТЬ, бую *несов.* таптау, басу, ныгыздау.

ТРАМБОВА́ТЬСЯ тапталу, басылу, тығыздалу, тегістелу.

ТРАМБО́ВКА ныгайту, басу, таптау.

ТРАМБО́ВОЧНЫЙ таптағыш құрал.

ТРАМВА́Й трамвай.

ТРАМВА́ЙНЫЙ *прил.* к **трамвай;** трамвайная линия трамвай жолы.

ТРАМПЛИ́Н трамплин, секіргіш: 1) (физкульт.) тақтай; 2) *перен.* тірек, алғашқы арна.

ТРАНЗИ́Т транзит (зат, поезд я жолаушының бір мемлекеттен екінші мемлекетке кесіп өтуі).

ТРАНЗИ́ТНЫЙ *прил.* к **транзит;** транзитная линия басып өтетін темір жол.

ТРАНСКРИБИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* транскрипциялау.

ТРАНСКРИ́ПЦИЯ транскрипция (сөзді айтылу күйінше жазу).

ТРАНСЛЯ́ЦИЯ трансляция (радио арқылы сөйлеу).

ТРАНСПАРА́НТ транспарант (жол қағаз).

ТРА́НСПОРТ транспорт, тасымал; железнодорожный т. темір жол транспорты.

ТРАНСПОРТИ́Р транспортир (бұрыш өлшеуіш).

ТРАНСПОРТИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* жүк тасу, тасымалдау.

ТРАНСПОРТИ́РОВАТЬСЯ тасылып апарылу.

ТРА́НСПОРТНИК транспортшы.

ТРАНСФОРМА́ЦИЯ трансформация (өзгерту, ауыстыру).

ТРАНСФОРМИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* өзгерту, екінші түрге айналдыру.

ТРАНСФОРМИ́РОВАТЬСЯ өзгерілу, екінші түрге айналу.

ТРАНСЦЕНДЕ́НТНЫЙ, тен 1) тәжрибеден тыс; 2) (алгебра) **трансцендентная величина** трансценденттік шама.

ТРАНШЕ́Я траншея, ор, үңгір.

ТРАП басқыш (кемеде).

ТРАПЕ́ЦИЯ трапеция: 1) (геом.) төрт бұрыштың бір түрі; 2) (гимн.) әйтқошқек асылма.

ТРА́ССА трасса (жол, жолдың бағыты).

ТРА́ТА шығын, зиян.

ТРА́ТИТЬ, трачу *несов.* шығару, шығындау; т. время уақыт өткізу, босқа шығын қылу.

ТРА́ТИТЬСЯ шығындалу.

ТРА́УР аза, аза тұту, қара жамылу.

ТРА́УРНЫЙ қайғылы, азалы; т. день азалы күн.

ТРАФАРЕ́Т трафарет (ою, кесте, көркем кескін).

ТРАФАРЕ́ТНЫЙ, тен 1) үлгілі, ізді; 2) *перен.* әдеттегі, кәдімгі, үйреншікті.

ТРА́ФИТЬ, флю *несов.* (простореч.) дәл түсу, дәл тану, дәл табу.

ТРАХ тарсыл-күрсіл.

ТРАХЕ́Я трахея (тыныс жолы).

ТРА́ХНУТЬ, ну *сов.* саңқ ету, шарт ету, шарт етіп соғу, салып қалу, тарс еткізу.

ТРАХО́МА трахома (көз ауру).

ТРА′ЧИВАТЬ *несов.* көп жұмсау, қайта-қайта жұмсау.

ТРЕ′БОВАНИЕ талап, талап ету, сұрау.

ТРЕ′БОВАТЕЛЬНЫЙ, лен бап сүйгіш, іске қатал, талап қойғыш; **требовательно** *нар.*

ТРЕ′БОВАТЬ, бую *несов.* талап ету; **вопрос требует разъяснения** мәселе түсіндіруді керек қылады.

ТРЕ′БОВАТЬСЯ керек болу, хажет болу.

ТРЕБУХА′ 1) шек-қарын; 2) *перен.* жарамсыз.

ТРЕБУШИ′НА шек-қарын.

ТРЕВО′ГА тревога (шошу, қорқу); **дабыл қағу**; **боевая т.** аттаныс дабылы.

ТРЕВО′ЖИТЬ, жу *несов.* мазалау.

ТРЕВО′ЖИТЬСЯ мазасыздану.

ТРЕВО′ЖНЫЙ, жен қауып-қатерлі, қорқытатын, састыратын; **тревожно** *нар.*

ТРЕВОЛНЕ′НИЕ зор тынышсыздық, қатты қобалжу, лоблу.

ТРЕГЛА′ВЫЙ үш басты (күмбез, мұнара).

ТРЕГУ′БЫЙ[1] (церк.) үш еселенген.

ТРЕГУ′БЫЙ[2] жырық ерін.

ТРЕД-ЮНИО′Н тред-юнион (Англияда және АҚШ та кәсіпшілер одағы).

ТРЕД-ЮНИОНИ′ЗМ тред-юнионизм.

ТРЕ′ЗВЕННИК, *ж.* **трезвенница** ішкілік ішпейтін кісі.

ТРЕЗВЕ′ТЬ *несов.* айығу.

ТРЕЗВО′Н 1) қоңрау даңғыры, даусы; 2) *перен.* өсек, орынсыз айқай-үйқай.

ТРЕЗВО′НИТЬ, ню *несов.* қоңрау соғу.

ТРЕ′ЗВОСТЬ есі дұрыстық, ақылдылық.

ТРЕ′ЗВЫЙ, трезв ішкілік ішпейтін, мас емес; салмақты, есті адам; **трезво** *нар.*

ТРЕЗУ′БЕЦ, бца (миф.) үш тісті аша.

ТРЕК трек (велосипед жолы).

ТРЕ′НИЕ 1) қажалу, үйкелу; 2) *перен.* ерегіс, бақастасу.

ТРЕНИ′РО′ВАННЫЙ ысылған, үйренген, шыныққан.

ТРЕНИ′РОВА′ТЬ, рую *несов.* жаттықтыру, үйрету.

ТРЕНИ′РОВА′ТЬСЯ, ируюсь *несов.* жаттығу, ысылу, дағдылану.

ТРЕНИРО′ВКА ысылу, жаттығу.

ТРЕНО′ГА 1) шідер; 2) үш аяқ үстел.

ТРЕНО′ЖИТЬ, жу *несов.* шідерлеу, тұсаулау.

ТРЕНО′ЖИТЬСЯ шідерлену.

ТРЕНО′ЖНИК 1) үш аяқты үстел; 2) шідер.

ТРЕПА′ЛКА кендір, жүн түткіш құрал.

ТРЕПА′ЛО *см.* **трепалка.**

ТРЕПА′ЛЬНЫЙ: **трепальная машина** түткіш машина.

ТРЕПАНА′ЦИЯ трепанация (сүйекті емдеу).

ТРЕПА′НИЕ 1) жұлқылау, тартқылау; 2) бос сөз бен айналысу.

ТРЕПАНИ′РОВАТЬ, ирую *сов. и несов.* бастың сүйегін ашу.

ТРЕПАНИ′РОВАТЬСЯ трепанациялану.

ТРЕПА′ТЬ, плю *несов. см.* **трепание**; **т. нервы** жүйкесін құрту.

ТРЕПА′ТЬСЯ 1) *см.* **трепание**; 2) желпілдеу, жалпылдау; 3) сүйретіліп шаңдану, былғану.

ТРЕ′ПЕТ дірілдеу, қалшылдау.

ТРЕПЕТА′НИЕ дірілдеу, қалтырау.

ТРЕПЕТА′ТЬ, пещу *несов.* қалтырау, тітіреу, құты қашу.

ТРЕПЕТА′ТЬСЯ дірілдеу, қалшылдау, қалтырау.

ТРЕ′ПЕТНЫЙ, тен 1) дірілдейтін, қалшылдайтын, қалтырайтын; 2) зәресін алатын, құтын қашыратын; **трепетно** *нар.*

ТРЁПКА 1) *см.* **трепать**; 2) қынау, уру; **задавать кому-либо трёпку** біреуді урып соғу.

ТРЕПЫХА′ТЬСЯ *несов.* (простореч.) 1) тыпырлану, тыпырлау (құстың); 2) былғақтау, қалтылдау.

ТРЕСК шартету, шыртету, сықыр ету.

ТРЕСКА́ треска (балықтың бір түрі).

ТРЕ́СКАНИЕ жарылу, шытынау.

ТРЕ́СКАТЬСЯ *несов.* жарылу, шатнау.

ТРЕСКО́ВЫЙ: т. жир треска (балық) майы.

ТРЕСКОТНЯ́ 1) сатыр-сұтыр жарылу; 2) *перен.* тасыр, басы-аяғы жоқ бос сөз.

ТРЕСКУ́Н жарылғыш, шартылдағыш; *перен.* тынымсыз сөйлегіш.

ТРЕСКУ́ЧИЙ, куч 1) жарылатын, шытынауық; 2) *перен.* бос, құрғақ айғай (сөз); ✦ **т. мороз** сақылдаған аяз.

ТРЕ́СНУТЬ, ну *сов.* күл-паршалану, уатылу; **треснул по щеке** жақтан тартып жіберді.

ТРЕ́СНУТЬСЯ *см.* **трескаться.**

ТРЕСТ трест; **т. Киров-уголь** Киров көмір тресі.

ТРЕТЕ́ЙСКИЙ: т. суд аралық сот, қалыс сот; **т. судья** келелі қалыс судья, аралық судья.

ТРЕТИ́РОВАТЬ, ирую *несов.* мазақтау, мысқылдау, кемсіту, мінеу.

ТРЕТИ́РОВАТЬСЯ мысқылдану, мазақталу, кемсітілу, мінелу.

ТРЕТЬ *ж.* үштің бірі.

ТРЕТЬЕГО́ДИЧНЫЙ, третьего́дничный бүрнағы, былтырдың, алдыңғы жылы.

ТРЕ́ТЬЕГО ДНЯ *в знач. нар.* алдыңғы күні (бүрнағы, үшінші күні).

ТРЕТЬЕКЛА́ССНИК, *ж.* **третьеклассница** үшінші кластың оқушысы.

ТРЕТЬЕКЛА́ССНЫЙ үшінші кластікі.

ТРЕУГО́ЛЬНИК 1) үшбұрыш, үшкіл; 2) музыка аспабы.

ТРЕУГО́ЛЬНЫЙ үш бұрышты.

ТРЕУ́Х (устар.) 1) құлақшын; 2) құлақ шекеден ұрып жіберу.

ТРЕ́ФА (простореч.) трефа (картаның кіресі).

ТРЕФО́ВКА (простореч.) *см.* **трефа.**

ТРЕ́ФОВЫЙ: т. король кірестің королі.

ТРЕХА́КТНЫЙ үш актылы, үш перделі; **трехактная пьеса** үш перделі пьеса.

ТРЕХАРШИ́ННЫЙ үш кез; *перен.* өте ұзын.

ТРЕХГОДИ́ЧНЫЙ 1) үш жылдық; 2) үш жасты.

ТРЕХГОДОВА́ЛЫЙ үш жасар, үш жастағы.

ТРЕХГРА́ННЫЙ үш қырлы.

ТРЕХДНЕ́ВНЫЙ үш күндік, үш күнге созылған.

ТРЕХКОЛЁСНЫЙ: т. велосипед үш дөңгелекті велосипед.

ТРЕХКОПЕ́ЕЧНЫЙ үш тыйындық бақыр ақша.

ТРЕХЛЕ́ТИЕ үш жылдық.

ТРЕХЛЕ́ТНИЙ үш жасар.

ТРЕХМА́ЧТОВЫЙ и трёхмачто́вый; **т. корабль** үш діңгекті кеме.

ТРЕХМЕ́РНЫЙ үш жағынан өлшейтін (ұзыны, көлденеңі, биіктігі).

ТРЕХМЕ́СТНЫЙ үш орынды.

ТРЕХПА́ЛУБНЫЙ үш палубалы (кеме).

ТРЕХПА́ЛЫЙ үш саусақты.

ТРЕХПО́ЛЬЕ үш нәубетті егіс.

ТРЕХСЛО́ЖНЫЙ үш буынды.

ТРЕХСМЕ́ННЫЙ үш сменді, үш кезекті; **трехсменная работа** үш кезекті жұмыс.

ТРЕХСОТЛЕ́ТИЕ үш жүз жылдық.

ТРЕХСОТЛЕ́ТНИЙ үш жүз жылдық.

ТРЕХСТО́ПНЫЙ үш табанды.

ТРЕХСТОРО́ННИЙ үш жақты (бетті).

ТРЕХСТРУ́ННЫЙ үш ішекті (музыка аспабы).

ТРЕХУГО́ЛЬНИК *см.* **треугольник.**

ТРЕХУГО́ЛЬНЫЙ үш бұрышты.

ТРЕХЦВЕ́ТНЫЙ үш түсті (үш түрлі түсті).

ТРЕХЧАСОВО́Й үш сағаттық.

ТРЕХЧЛЕ́Н (матем.) үш мүшелі.

ТРЕХЪЯЗЫ́ЧНЫЙ 1) үш тілде жазылған; 2) үш тілде сөйлейтін.

ТРЕХЭТА́ЖНЫЙ үш қабатты (үй).

ТРЕШКА (простореч.) *см.* **трёшница.**

ТРЕШКО́Т, трешкоут кішкене кеме.

ТРЁШНИК (простореч.) үш тыйындық, үш сомдық.

ТРЁШНИЦА (простореч.) үш сомдық (ақша).

ТРЕЩА́ТЬ, щу *несов.* 1) сықырлау, шықырлау; 2) шытынау; 3) саңғырлап сөйлей беру; **дерево трещит** ағаш шытырлап жарылады; **мороз трещит** аяз сықырлайды.

ТРЕ́ЩИНА 1) жарық, шытынаған жер; 2) *перен.* араздық, бұзылу; ✦ **дать трещину** ара суысу.

ТРЕ́ЩИНКА *уменьш.* кішкене жарық.

ТРЕЩО́ТКА 1) сартылдақ, дырылдақ (ойыншық); 2) темір тесетін бұрғы; 3) кенеп тазартатын құрал.

ТРИА́ДА (филос.) триада (үш бөлімнен тұратын бір бүтін тезис, антитезис, синтез).

ТРИАНГУЛЯ́ТОР триангуляция маманы.

ТРИАНГУЛЯ́ЦИЯ триангуляция: 1) бұрыштық есебін шығару; 2) үш бұрыш арқылы план түсіру.

ТРИБУ́Н шешен, көсем.

ТРИБУ́НА трибуна (көп алдында сөз сөйлейтін мінбе).

ТРИБУНА́Л трибунал (жоғарғы сот мекемесі).

ТРИВИА́ЛЬНОСТЬ көп айтылғандық, мыжылғандық.

ТРИВИА́ЛЬНЫЙ, лен көп айтылған, көп тапталған, мыжылған ескірген; **тривиально** *нар.*

ТРИГОНОМЕ́ТРИЯ тригонометрия.

ТРИДЕВЯ́ТЫЙ (обычно в сказках) өте алыстағы.

ТРИ́ДЕВЯТЬ (обычно в сказках); **за т. земель** жеті қырдың асты, жердің түбі.

ТРИДЕСЯ́ТЫЙ (обычно в сказках) отызыншы.

ТРИДЦАТИЛЕ́ТИЕ отыз жылдық.

ТРИДЦАТИЛЕ́ТНИЙ отыз жастағы.

ТРИ́ДЦАТЬ *числ.* отыз.

ТРИЕДИ́НЫЙ үш түрлі, үш өнді, үш көрініс.

ТРИ́ЕР триер (астық тазалайтын, сорттайтын машина).

ТРИ́ЖДЫ *нар.* үш рет, үш қайтара, үш есе.

ТРИ́ЗНА өлген кісіге ас беру, еске түсіру.

ТРИКО́ *нескл. ср.* трикө (мата).

ТРИКО́ВЫЙ тірикеден істелген.

ТРИКОТА́Ж трикотаж (тоқылған зат).

ТРИКОТА́ЖНЫЙ *прил. к* **трикотаж.**

ТРИЛИ́СТНИК үш құлақ (шөп).

ТРИЛЛИО́Н триллион (мың миллиард).

ТРИЛО́ГИЯ (лит. и театр.) трилогия (бір тақырыпқа жазылған үш шығарма).

ТРИМЕ́СТР триместр (жылдың бір тоқсаны, үш ай).

ТРИНА́ДЦАТЬ *числ.* он үш.

ТРИНО́М *см.* **трёхчлен.**

ТРИ́О *нескл. ср.* трио (үш дауысты ән).

ТРИОЛЕ́Т сегіз жолды өлең.

ТРИП трип (барқыттың бір түрі).

ТРИПЕ́РСТКА (зоол.) бөдене тәрізді кішкене құс.

ТРИ́ПОВЫЙ триптен істелген.

ТРИ́СТА, трёхсот *числ.* үш жүз.

ТРИ́СТИХ үш ауыз өленді строфа.

ТРИУМВИ́Р (истор.) триумвир (триумвиратқа қатнасушы).

ТРИУМВИРА́Т триумвират (мемлекетті үш адам қосылып басқару).

ТРИУ́МФ триумф, салтанат, мерейі үстем болу, жеңіс мерекесі.

ТРИУМФА́ЛЬНЫЙ салтанатты, қуанышты.

ТРИУМФА́ТОР триумфатор (құрмет, даңқ алған адам).

ТРОГА́ТЕЛЬНЫЙ, лен әсерлі, көңіл қозғайтын (құбылыс); **трогательно** *нар.*

ТРОГА́ТЬ *несов.* 1) қозғау; 2) тиісу, килігу, соқтығу; 3) *перен.* әсер ету, көңілін бұзу.

ТРОГА́ТЬСЯ 1) орнынан қозғалу, жүріп кету; 2) көңілі бұзылу, әсерлену.

ТРОГЛОДИ́Т троглодит (алғашқы тағы адам); *перен.* надан, топас дөрекі.

ТРО́Е, трои́х *числ.* үшеу, үшеуі.

ТРОЕБРА́ЧИЕ үш некелі, үшінші некелі.

ТРОЕЖЕ́НЕЦ, нца үш қатынды, үш некелі.

ТРОЕЖЕ́НСТВО үш қатындылық, үш некелілік.

ТРОЕКРА́ТНЫЙ үш қайтара; троекратно *нар.*

ТРОЕПЕ́РСТИЕ (церк.) үш саусақтылық.

ТРОЕПЕ́РСТНЫЙ (церк.) үш саусақпен істейтін.

ТРО́ЕЧКА *уменьш. и ласк. см.* тройка.

ТРОИ́ТЬ, трою *несов.* 1) үш есе көбейту, үш қатарлау, үш қабаттау; 2) үшке бөлу.

ТРОИ́ТЬСЯ 1) үш еселену, үш есе көбейтілу; 2) үшке бөліну.

ТРО́ИЦА (церк.) троица (христиан діні мейрамы).

ТРО́ИЦЫН ДЕНЬ (церк.) троица мейрамы.

ТРО́ЙКА 1) үштік сан, цифр; 2) үш атжегу; 3) үш адамнан құрылған комиссия.

ТРОЙНО́Й үш есе, үш қайтара.

ТРО́ЙНЯ егіз туған үш бала.

ТРОЙНЯ́ШКА *см.* тройня; егіз туған үшеудің бірі.

ТРО́ИСТВЕННОСТЬ үш түрлілік, үш бөліктен тұрушылық.

ТРО́ИСТВЕННЫЙ үш түрлі, үш бөліктен тұратын.

ТРОК тартпа, бау.

ТРОЛЛЕ́ЙБУС троллейбус (электр күшімен жүретін автобус).

ТРОМБ (мед.) тромб: 1) тамырлардағы қанның қойылуы, ұюы; 2) қатты дауыл, құйын.

ТРОМБО́Н тромбон (музыка аспабы).

ТРОМБОНИ́СТ тромбонист (тромбонда ойнаушы).

ТРОН тақ (тахыт).

ТРО́ННЫЙ *прил. к* **трон.**

ТРО́НУТЫЙ, нут 1) қозғалған; 2) *перен.* әсері тиген, көңілі елжіреген.

ТРО́НУТЬ, ну *сов.* 1) қозғау, итеру; 2) бұзу.

ТРО́НУТЬСЯ 1) қозғалу, әрекетену; 2) әсерлену; т. в путь жолға шығу.

ТРОП астарлы сөз, пернелі сөз.

ТРОПА́ 1) жалғыз аяқ жол, соқпақ, сүрлеу; 2) *перен.* өмір жолы, істің бет алысы.

ТРО́ПИК (геогр.) тропик (ыстық белдеу).

ТРОПИ́НКА соқпақ, жалғыз аяқ жол.

ТРОПИ́ЧЕСКИЙ тропикалық; т. лес ыстық жақ орманы.

ТРО́ПКА *см.* тропинка.

ТРОПОСФЕ́РА тропосфера (атмосфераның төменгі қабаты).

ТРОС трос (болаттан ескен арқан).

ТРО́СОВЫЙ тросты.

ТРОСТИ́НКА 1) қамыс қалам; 2) жіңішке таяқ.

ТРОСТНИ́К қамыс, қоға; сахарный т. қант қамысы.

ТРОСТНИКО́ВЫЙ қамысты.

ТРОСТЬ *ж.* таяқ, қамыс.

ТРОСТЯ́НКА 1) торғайдың бір түқымы; 2) сыбызғы.

ТРОТУА́Р тротуар (көше шеті).

ТРОФЕ́Й трофей (жаудан түсірген олжа).

ТРОФЕ́ЙНЫЙ *прил. к* **трофей.**

ТРОХЕ́Й (лит.) трохей (буыны ұзынды-қысқалы өлең).

ТРОЮ́РОДНЫЙ туысқан ағайын (үшінші атадан қосылатын).

ТРОЯ́КИЙ үш түрлі, үш мәнді.

ТРОЯ́КОСТЬ үш түрлілік.

ТРОЯ́ШКА *см.* **тройня.**

ТРУБА́ труба, түтік, мұржа (пештің), ауыз сырнай (муз)., музыка құралы; дымовая т. түтін мұржасы.

ТРУБАДУ́Р (истор.) трубадур (ел кезіп өлең айтатын жыршы).

ТРУБА́Ч сырнайшы, труба ойнаушы.

ТРУБИ́ТЬ, блю *несов.* 1) трубамен ойнау, ауызбен сырнай тарту; 2) қатты сөйлеу.

ТРУ́БКА трубка, түтік (темекі салып тартатын).

ТРУ́БНЫЙ *прил. к* **труба.**

ТРУБОЛИТЕ́ЙНЫЙ: т. завод труба құятын завод.

ТРУБОПРОКА́ТНЫЙ труба жасайтын (завод).

ТРУБОРЕ́З труба кесетін инструмент.

ТРУБОЧИ́СТ мұржа тазалаушы.

ТРУ́БОЧКА *уменьш. и ласк.* кішкентай түтік.

ТРУ́БОЧНИК труба істейтін шебер.

ТРУ́БОЧНЫЙ *прил. к* **труба**; **т. табак** трубкаға салып тартатын темекі.

ТРУ́БЧАТЫЙ түтікті, мұржалы.

ТРУВЕ́Р (истор., лит.) трувер (ел кезіп жүріп айтатын өлеңші).

ТРУД еңбек, шығарма; **герой труда** еңбек ері; **научный т.** ғылми шығарма (еңбек); **вложить много труда** көп еңбек сіңіру; **право на т.** еңбек ету правосы.

ТРУДИ́ТЬ, тружу *несов.* (устар.) қыйындату, тынышын алу.

ТРУДИ́ТЬСЯ еңбектену; тіршілік ету, әрекет істеу.

ТРУ́ДНИК (обл. устар.) жұмыскер.

ТРУДНОВА́ТЫЙ, ват қыйындау, ауырлау.

ТРУДНОВОСПИТУ́ЕМЫЙ, туем тәрбиеге оңайлықпен көне қоймайтын.

ТРУ́ДНОСТЬ қыйыншылық, ауырлық.

ТРУ́ДНЫЙ, ден қыйын, ауыр; **трудно** *нар. и в знач. сказ.*

ТРУДОВО́Й 1) еңбек; 2) еңбекші; **трудовая интеллигенция** еңбекші интеллигенция; **трудовая дисциплина** еңбек тәртібі.

ТРУДОДЕ́НЬ, дня *м.* еңбек күні.

ТРУДОЁМКИЙ бейнетті (бейнеті көп), еңбекті көп тілейтін.

ТРУДОЛЮБИ́ВЫЙ, бив еңбек сүйгіш, еңбеккүмар, еңбекшіл; **трудолюбиво** *нар.*

ТРУДОЛЮ́БИЕ еңбек сүйгіштік.

ТРУДОСПОСО́БНОСТЬ еңбекке жарамдылық.

ТРУДОСПОСО́БНЫЙ, бен еңбекке жарамды.

ТРУДЯ́ЩИЙСЯ, трудя́щаяся *род. п.* егося и ейся *сущ.* еңбекші.

ТРУ́ЖЕНИК, ж. тру́женица еңбекші, еңбекпен күнелтуші.

ТРУНИ́ТЬ, ню *несов.* мазақтау, келекелеу, тәлекелеу, тәлкектеу, мысқылдау.

ТРУП өлік; өлексе; өлген адамның сүйегі.

ТРУ́ПНИК кішкентай қоңыз (өлік жейтін қоңыз).

ТРУ́ПНЫЙ *прил. к* **труп**; **т. запах** өлік иісі.

ТРУ́ППА труппа (артистер тобы).

ТРУС, *ж.* **труси́ха** қорқақ, жүрексіз, қоян жүрек.

ТРУ́СИКИ *мн.* трусик (шолақ дамбал).

ТРУ́СИТЬ, трушу *несов.* қорқыту, шошыту.

ТРУСИ́ТЬ[1], **трушу** *несов.* сілку, қағу; **т. сено** шөпті сілку, аудару.

ТРУСИ́ТЬ[2], **трушу** *несов.* қашу, желе жорту.

ТРУСИ́ТЬСЯ 1) сілкіну, қағылу; 2) селкілдеп шашылу.

ТРУСИ́ШКА *м.* қорқақ.

ТРУСЛИ́ВОСТЬ қорқақтық, қоян жүректік.

ТРУСЛИ́ВЫЙ, лив қорқақ; **трусливо** *нар.*

ТРУСОВА́ТЫЙ, ват қорқақтау.

ТРУ́СОСТЬ қорқақтық.

ТРУСЦА́ жорту, бүлкілдеу (ат); **трусцо́й** *нар.*

ТРУСЫ́ *мн. см.* **трусики.**

ТРУТ 1) тамызық (от); 2) қу (шақпақ).

ТРУ́ТЕНЬ, тня *м.* еркек ара; *перен.* арам тамақ, жалқау, тоғышар.

ТРУТОВИ́К, трутовица саңраукүлақ (ағаштағы).

ТРУХА́ шөп-шалам, шөп-шар, ескі-құсқы.

ТРУХЛЕ́ТЬ *несов.* шіру, тозу.

ТРУ́ХЛОСТЬ шірігендік.

ТРУ́ХЛЫЙ *см.* **трухлявый.**

ТРУХЛЯ́ВЕТЬ *несов.* шөп-шарға айналу, уақталу, шөп-шаламдану.

ТРУХЛЯ́ВОСТЬ шірік, шіріп талқан болу.

ТРУХЛЯ́ВЫЙ, ляв шіріген, ыдыраған, тозған.

ТРУ́ХНУТЬ *несов.* шіру, жиду.

ТРУХНУ́ТЬ *сов.* қорқу, шошу.

ТРУЩО́БА 1) -ны, тоғайлы жер, шөлейт; 2) шет жер; 3) *перен.* бұзықтардың жасырын ұясы.

ТРЫ́НКА (устар.) 1) карта ойыны; 2) ұсақ ақша (күміс, бакыр).

ТРЫ́Н-ТРАВА́ *в знач. сказ.* арзымайтын жоққа тән нәрсе.

ТРЮК трюк айлакерлік, әдіскойлық, бәлекет әдіс.

ТРЮКА́Ч айлакер.

ТРЮМ трюм (кеме қуысы, кеменің машина тұратын және зат қоятын астыңғы үйі).

ТРЮМО́ *нескл. ср.* трюмо: 1) шар айна, кереге айна, қыстырма айна; 2) екі терезенің аралығы.

ТРЮ́ХАТЬ ыбылжу, жай жүру (ат).

ТРЯПИ́ЦА шүберек.

ТРЯПИ́ЧКА *уменьш.* шүберек.

ТРЯПИ́ЧНИК, *ж.* **тряпичница** 1) ескі-құсқы жыйнаушы; 2) сарақ уақшыл кісі.

ТРЯПИ́ЧНЫЙ *прил. к* **тряпка; тряпичная бумага** ескі-құсқыдан жасалған қағаз.

ТРЯ́ПКА 1) шүберек; 2) *перен.* шірік, ашық ауыз кісі.

ТРЯ́ПОЧКА *уменьш. и ласк.* ескі шүберектің бөлегі.

ТРЯ́ПОЧНЫЙ шүберектен істелген.

ТРЯПЬЁ 1) мата; 2) ескі-құсқы.

ТРЯСЕ́НИЕ дірілдеу, тітіреу, қалтырау, сілкіну.

ТРЯСИ́ЛКА (тех.) трясилка (кендір тазалайтын машина).

ТРЯСИ́ЛЬЩИК (спец.) трясилка машинасында істеуші жұмыскер.

ТРЯСИ́НА саз балшықты жер, батпақ.

ТРЯСИ́ННЫЙ саз балшықты.

ТРЯ́СКА 1) селкілдету, қалтырату, дірілдету; 2) дірілдеу, сілкіну қалтырау.

ТРЯ́СКИЙ, сок секілдеткіш, дірілдеткіш; тынышсыз (арба, жолы); тряско *нар.*

ТРЯСОГУ́ЗКА 1) шымшық торғайдың бір тұқымы; 2) екі аяқты қол арба.

ТРЯСТИ́, су *несов.* 1) селкілдету; 2) сілку, қағу; 3) дірілдету, қақтыру.

ТРЯСТИ́СЬ 1) сілкіну; 2) селкілдек бірдеңеге мініп жүру; 3) дірілдеу.

ТРЯСУ́ЧИЙ дірілдейтін, қалтырайтын.

ТРЯСУ́ЧКА 1) безгек; 2) сарық.

ТРЯ́ХНУТЫЙ қағылған, сілкіген, қалтыраған.

ТРЯХНУ́ТЬ *сов.* 1) қалтылдату; 2) сілкіп, қағып төгу (ақша, т. б.); 3) селкілдету, дірілдету.

ТРЯХНУ́ТЬСЯ қыймылдау, қозғалу, шайқалу.

ТСС! *междом.* ақырын, тыныш бол. жым-жырт (бол) *д. м.*

ТУАЛЕ́Т туалет: 1) сәнді киім; 2) киім кию, безену; 3) киініп сыланатын бөлме; 4) алдында тұрып киініп таранатын стол.

ТУАЛЕ́ТНЫЙ *прил. к* **туалет.**

ТУБЕРКУЛЁЗ туберкулез, құрт ауру (өкпе ауруы).

ТУБЕРКУЛЁЗНЫЙ *прил. к* **туберкулез.**

ТУБЕРО́ЗА тубероза (қош иісті ақ гүл).

ТУВИ́НСКАЯ НАРО́ДНАЯ РЕСПУ́БЛИКА Тува Халық республикасы.

ТУГОВА́ТОСТЬ тығызырақтық.

ТУГОВА́ТЫЙ, **ват** 1) тығыздау, тарлау; 2) ауырлау, қыйындау; **туговато** *нар.* тығызырақ, нығызырақ.

ТУГО́Й, **туг** 1) қатты керілген (домбыраның ішегі, керілген арқан); 2) сарақ; (*перен.*) **на расплату т.** төлеуге сарақ; **туго** *нар.* 1) қатты, нық, тығыз; 2) тартып, қысып; **туже** *ср. ст.* қаттырақ, тығызырақ.

ТУГО́НЕК өте тығыз, өте тарт; **тугонько** *нар.*

ТУГОПЛА́ВКИЙ жай балқитын (металл).

ТУГОПЛА́ВКОСТЬ нашар балқитындық (жұрағамда балқый қоймайтын).

ТУ́ГОСТЬ 1) қаттылық; 2) тығыздық, қысып тартып тұрушылық; 3) сарандық; 4) сақырауылық.

ТУДА́ *нар.* сол жерге, сол жаққа, солай қарай; он ушел т. ол сол жаққа кетті.

ТУДА́-СЮДА́ *нар.* онда-мұнда.

ТУЖИ́ТЬ, жу *несов.* уайымдау, қайғыру, күйзелу.

ТУ′ЖИТЬСЯ азаптану, мықшыю, тырысу, әлсіреу.

ТУЖУ′РКА түжірке (киім).

ТУЗ[1] 1) карта ойынының тұзы; 2) *перен.* ең құдретті, ықпалды.

ТУЗ[2] женіл қайық.

ТУЗ[3] қойып қалу; **дать туза′** қолмен қойып қалу.

ТУЗЕ′МЕЦ, мца, *ж.* **тузе′мка** жергілікті халық, байрығы ел.

ТУЗЕ′МНЫЙ жергілікті, байрығы.

ТУЗИ′ТЬ, тужу *несов.* жұдырықтау, жұдырықпен ұру.

ТУЗЛУ′К тұздық (еріткен тұз).

ТУ′ЙЯ *см.* **туя.**

ТУ′ЛОВИЩЕ кеуде.

ТУЛУ′К мес.

ТУЛУ′П 1) тұлып, тон; 2) жүндес мал.

ТУЛУ′ПНЫЙ *прил. к* **тулуп.**

ТУЛУ′ПЧИК *уменьш.* тұлыпша (қысқа тон).

ТУЛЬЯ′ бас киімнің төбесі.

ТУМА′К[1] жұдырықтау.

ТУМА′К[2] балықтың бір түрі.

ТУМА′К[3] тұмақ; *перен.* ахмақтау, есуастау адам.

ТУМА′Н[1] тұман; **сегодня т.** бүгін күн тұман.

ТУМА′Н[2] алтын ақша (Иранда).

ТУМА′НИСТЫЙ тұманды.

ТУМА′НИТЬ, ню *несов.* 1) тұмандану; 2) *перен.* көмескілендіру; 3) *перен.* алдау.

ТУМА′НИТЬСЯ 1) тұмандану; 2) *перен.* бұлдырлану (көз).

ТУМА′ННОСТЬ 1) тұмандылық, қараңғылық; 2) *перен.* күңгірттік.

ТУМА′ННЫЙ, нен 1) тұманды, қараңғы; 2) күңгірт; 3) *перен.* бұлдыр; **туманно** *нар.*

ТУМАНОГРА′Ф туманограф (тұманның тығыздығын өлшейтін аспап).

ТУ′МБА тумба: 1) бағана; 2) столдың аяғы; 3) *перен.* епетейсіз, дөрекі (адам) кішкентай шкафша.

ТУ′МБОЧКА тумбочка (кішкентай шкаф).

ТУНГУ′ССКИЙ: т. язык тұңғыс тілі.

ТУНГУ′СЫ *мн.* (*ед.* **тунгус,** *ж.* **тунгуска**) тұңғыс халхы, тұңғыстар.

ТУ′НДРА тундра (солтүстіктегі ормансыз, мүк басқан дала).

ТУ′НДРОВЫЙ *прил. к* **тундра; тундровая полоса** ормансыз дала.

ТУНЕЯ′ДЕЦ, дца, *ж.* тунеядка арам тамақ, жатып ішер.

ТУНЕЯ′ДСТВО арам тамақтық, жатып ішерлік.

ТУНЕЯ′ДСТВОВАТЬ, ствую *несов.* арам тамақтану, жатып ішер болу, қанау.

ТУННЕ′ЛЬ *м.* туннель, тескен тау (тауды ойып шыққан жол).

ТУННЕ′ЛЬНЫЙ *прил. к* **туннель.**

ТУПЕ′Й (устар.) тұлым, айдар.

ТУПЕ′ЙНЫЙ (устар.) айдарлы, тұлымды.

ТУПЕ′НЕК өтпейтін, топас (пышақ, балта т. б.).

ТУПЕ′ТЬ *несов.* 1) өтпей қалу, мұқалу; 2) топастану.

ТУПИ′К 1) тұйық (темір жол тұйығы); 2) *перен.* тұйыққа тіреліу; ✦ **поставить в т.** қыспаққа салу, састыру.

ТУПИ′ТЬ, плю *несов.* мұқалту, өтпейтін ету.

ТУПИ′ТЬСЯ топастану, мұқалып қалу.

ТУПИ′ЦА *м.* и *ж.* топас адам.

ТУПОГОЛО′ВЫЙ меңреу бас; **т. человек** топас кісі.

ТУПО′Й, туп 1) өтпейтін құрал; 2) *перен.* меңреу, топас; **т. угол** доғал бұрыш; **тупо** *нар.*

ТУПОНО′СЫЙ доғал тұмсық.

ТУ′ПОСТЬ мұқалғандық; зейінсіздік, топастық, меңреулік.

ТУПОУ′МИЕ топастық, меңреулік.

ТУПОУ′МНЫЙ, мен топас, меңреу.

ТУР 1) тұр (бидің бір айналуы); 2) (зоол.) тур (жабайы өгіз).

ТУРБИ′НА (тех.) турбина (су, газ, бу двигательдері); **т. водная** су турбинасы; **паровая т.** бу турбинасы.

ТУРБИ′ННЫЙ *прил. к* **турбина; турбинная установка** турбина қою.

ТУРБОГЕНЕРА′ТОР турбогенератор (генераторлы турбина электр машинасына қосылып, электр энергиясын беретін бу я газ турбинасы).

ТУРЕ′ЦКИЙ түрікше.

ТУРИ́ЗМ туризм (дүние кезу, жер кезу).

ТУРИ́СТ, *ж.* **туристка** турист, жаһанкез.

ТУРИ́ТЬ, рю *несов.* қуып шығару.

ТУ́РКИ, рок *мн.* (*ед.* **турок**, *ж.* **тýрчанка**) түрік, түрік әйелі.

ТУРКМЕ́НЫ, мен *мн.* (*ед.* **туркмен**, *ж.* **туркменка**) түркіпендер.

ТУРКМЕ́НСКИЙ: **т. язык** түркіпен тілі.

ТУ́РМАН турман (үй кептері).

ТУРНЕ́ *нескл. ср.* турне, аралап қайту (қыдырып, аралап қайту).

ТУРНЕ́ПС шалқам (малға беретін).

ТУРНИ́К турник (гимнастика ойнайтын аспап).

ТУРНИКЕ́Т 1) турникет (айналмалы есік); 2) қан тоқтатқыш құрал.

ТУРНИ́Р турнир (бәйге тігіп, бірнеше адам ойнайтын шахмат ойыны).

ТУРНУ́ТЬ *сов.* қуу, қуып жіберу, қорқыту.

ТУРНЮ́Р, **турнюра** турнюр (әйелдердің бөксесін жуандатқыш); **бөкселі көйлек**.

ТУРПА́Н (зоол.) турпан (сұңғуір үйрек).

ТУРУ́СЫ *мн.* былшыл.

ТУРУХТА́Н туруһтан (құс).

ТУ́РЦИЯ Түркия мемлекеті.

ТУРЧО́НОК, нка түрік баласы.

ТУСКЛОВА́ТЫЙ күңгірттеу.

ТУ́СКЛОСТЬ күңгірттік.

ТУ́СКЛЫЙ, **тускл** 1) күңгірт; 2) *перен.* өмірден күдер үзген; 3) *перен.* түссіз, сұрсыз; **тускло** *нар.*

ТУСКНЕ́ТЬ *несов.* 1) күңгірттену; 2) *перен.* елестеу, қоцырлану.

ТУ́СКНУТЬ *несов.* күңгірттену.

ТУСТЭ́П тустэп (бидің бір түрі).

ТУТ[1] *нар.* осында, мұнда, сол орында.

ТУТ[2] (бот.) тұт ағашы.

ТУ́ТОВНИК тұт ағашы.

ТУТОВО́Д тұт ағашын егуші.

ТУТОВО́ДСТВО тұт ағашын егушілік (жібек құртын өсіру кәсібі).

ТУ́ТОВЫЙ: **тутовые ягоды** тұт жемісі.

ТУ́ФЕЛЬ *м.* (простореч.) *см.* **туфли**.

ТУ́ФЕЛЬКА *уменьш.* и *ласк.* туфелька, кішкене батинке.

ТУ́ФЛИ *мн.*, *ед.* **ту́фля** туфли (аяқ киім); **т. дамские** әйел туфлиі; **т. домашние** үйде киетін туфли, башмақ.

ТУХЛИ́НКА сасық іс.

ТУ́ХЛОСТЬ сасығандық, иістегендік, борсығандық.

ТУ́ХЛЫЙ, тухл сасыған, борсыған, иістенген.

ТУ́ХНУТЬ[1] *несов.* сөну, өшу.

ТУ́ХНУТЬ[2] *несов.* сасу, иістену, бұзылу, борсу.

ТУ́ЧА 1) қара бұлт; 2) *перен.* басқа түнерген түнек, қайғы; **т. грозовая** найзағайлы бұлт; **т. дождевая** жаңбырлы бұлт.

ТУЧНЕ́ТЬ *несов.* жуандану, үлкею, семіру.

ТУ́ЧНОСТЬ жуандық, үлкендік, семіздік.

ТУ́ЧНЫЙ, чен 1) жуан, үлкен, семіз (кісі); 2) жақсы, құйқалы, шығымды (жер); 3) қалың (шөп); **тучно** *нар.*

ТУШ[1] туш (музыкалық құттықтау).

ТУШ[2] туш (абайсыз бильярт шарын қозғау).

ТУ́ША 1) мүшеленбеген тұтас ет; 2) *перен.* сүбелі семіз адам.

ТУШЕ́ *нескл. ср.* 1) перне басу; 2) *перен.* жауырынын жерге тигізу (французша күресте).

ТУШЕВА́НИЕ қарайту, қарайтып бояу.

ТУШЕВА́ТЬ[1], шую *несов.* қарайту, бояу.

ТУШЕВА́ТЬ[2], шую *несов.* абайсыз тиіп кету (шарға).

ТУШЕВА́ТЬСЯ[1] қараю.

ТУШЕВА́ТЬСЯ[2] тию, соқтығу (шарға).

ТУ́ШЕВЫЙ тушпен боялған.

ТУШЕ́НИЕ[1] жарықты сөндіру, отты сөндіру.

ТУШЕ́НИЕ[2] буға пісіру (етті, овощты).

ТУШИ́ЛКА от сөндіргіш, көмір өндіргіш.

ТУШИ́ТЬ[1], **тушу** *несов.* 1) сөндіру; **т. огонь** отты сөндіру; 2) қақтау (ет); **т. мясо** етті буға пісіру.

ТУШИ́ТЬ[2], **тушу** *несов.* жай қайғу, бықтыра қайнату.

ТУШИ́ТЬСЯ[1] сөну.

ТУШИ́ТЬСЯ[2] бығып қайнау.

ТУШКА́НЧИК (зоол.) қосаяқ.

ТУШО́ВКА[1] қарындашпен қарайту, бояу.

ТУШО́ВКА[2] абайсызда тиіп кету.

ТУШЬ *ж.* тушь (қара сия).

ТУ́ЭР 1) шынжыр; 2) шынжырлы еме.

ТУ́Я туя (қарағай секілді сауыр ағаш).

ТЩА́НИЕ (устар.) тырысу, тырысу.

ТЩА́ТЕЛЬНОСТЬ шыйрақтылық, қыптылық, анықтық.

ТЩА́ТЕЛЬНЫЙ, лен шыйрақ, мұқият, пысық, ұқыпты; **тщательно** *нар.*

ТЩЕДУ́ШИЕ босаңдық, әлсіздік, ермексіздік.

ТЩЕДУ́ШНЫЙ, шен дәрменсіз, күшсіз, босаң.

ТЩЕСЛА́ВИЕ атақ құмарлық, өзіменшілік, даңғайлық.

ТЩЕСЛА́ВИТЬСЯ, влюсь *несов.* атақ құмарлану, мақтану.

ТЩЕСЛА́ВНЫЙ, вен атақ құмарлы, мақтаншақ, менменшіл.

ТЩЕТА́ (устар.) босқа, бекер, пайдасыз.

ТЩЕ́ТНОСТЬ бекершілік.

ТЩЕ́ТНЫЙ, тен босқа, бекер; **щетная надежда** бекер үміт; **тщетное усилие** орынсыз әрекет; **тщетно** *нар.*

ТЫ *мест.* сен; **ты видел его?** сен оны көрдің бе? **говорить на «ты»** біреумен «сен» деп сөйлесу.

ТЫ́КАТЬ *несов.* шұқу, тығу, қаншып алу, түрту, қадау.

ТЫ́КАТЬСЯ[1] 1) бірдеңеге соғылу, ұрылу; 2) *перен.* қыйсаңдау, санаңалып жүру.

ТЫ́КАТЬСЯ[2] «сен» десіп сөйлесу.

ТЫ́КВА асқабақ.

ТЫ́КВЕННИК асқабақ ботқа (асқабақтан істелген ботқа).

ТЫ́КВЕННЫЙ асқабақтан істелген; **тыквенное семя** асқабақтың шопағы.

ТЫ́КНУТЬ *сов. см.* **ткнуть.**

ТЫЛ тыл (арт жағы, арты), ел іші; **в тылу** тылда; **глубокий т. фронта** майданның кейінгі, алыстағы тылы (арты).

ТЫЛОВИ́К тылда істеуші.

ТЫЛОВО́Й тылдағы.

ТЫН қалың қазық, ағаш дуал.

ТЫ́ННЫЙ қазықты, ағаш дуалды.

ТЫ́СЯЧА мың, мыңдаған.

ТЫСЯЧЕЛЕ́ТИЕ 1) мың жыл; 2) мың жылдық.

ТЫСЯЧЕЛЕ́ТНИЙ мың жылдық.

ТЫ́СЯЧНИК 1) мыңдаған капиталы бар бай; 2) мыңдық (мыңның бірі); 3) мың нормашы, мыңшыл.

ТЫ́СЯЧНЫЙ мыңыншы.

ТЫЧИ́НА қазық, қадағаш.

ТЫЧИ́НКА аталық (гүлдің аталық мүшесі).

ТЬМА 1) қараңғылық; 2) *перен.* надандық.

ТЬФУ *междом.* ту, тьфу (түкіру).

ТЮБЕТЕ́ЙКА тақыя.

ТЮ́БИК тюбик (қорғасын, қалайы т. б. істеген трубка).

ТЮК тең.

ТЮКОВА́ТЬ, кую *несов.* буу, қаптау, шанду.

ТЮКО́ВКА *см.* **тюковать.**

ТЮКОВЩИ́К тауар буғыш жұмыскер.

ТЮ́ЛЕВЫЙ тюльден істелген.

ТЮЛЕ́НЕВЫЙ тюлень терісінен істелген.

ТЮЛЕНЁНОК, нка тюлень баласы.

ТЮЛЕ́НИЙ, ньего *прил. к* **тюлень.**

ТЮЛЕ́НИНА тюлень еті.

ТЮЛЕ́НЩИК тюлень аулаушы.

ТЮЛЕ́НЬ *м.* тюлень (хайуан).

ТЮЛЬ *м.* тюль (жұқа, селдір тоқылған мата).

ТЮЛЬПА́Н 1) қызғалдақ, сарғалдақ; 2) ағаштың бір түрі.

ТЮЛЮЛЮ́КАТЬ *несов.* (простореч.) сайрау (құс).

ТЮРБА́Н шалма (басқа орайтын сәлде).

ТЮРЕ́МНЫЙ түрмелік; **тюремное заключение** түрмеге отырғызу.

ТЮРЕ́МЩИК, *ж.* **тюремщица** түрме қарауылшысы.

ТЮ́РКИ *мн., ед.* **тюрк** түрік халықтары.

ТЮРКО́ЛОГ тюрколог (тюркология маманы).

ТЮРКОЛО́ГИЯ тюркология (түрк халықтарының тілін, әдебиетін және мәдениетін зерттеу ғылымы).

ТЮ́РКСКИЙ: тюркские языки түрік тілдері.

ТЮРЬМА́ түрме, абақты (лабақты).

ТЮ́РЯ 1) сорпа; 2) *перен.* былжыр адам.

ТЮРЯ́К (обл.) 1) қағаз дорба; 2) жіп орайтын ағаш.

ТЮ́ТЕЛЬКА: т. в тютельку дәп-дәрыс, дәлме-дәл.

ТЮТЮ́Н темекі (төменгі сорты).

ТЮФЯ́К тюфяк 1) төсену үшін ішіне сабан, қыл толтырылған бөстек); 2) *перен.* топас, былжыр адам.

ТЮФЯЧО́К, чка кішкентай тюфяк.

ТЯ́ВКАНЬЕ кішкентай иттің шәуілдеуі.

ТЯ́ВКАТЬ *несов.* үру, шәуілдеу.

ТЯ́ВКНУТЬ *сов.* шәуілдеу, ырылдау.

ТЯ́ГА сүйрегіш, тартқыш; **т. на родину** туған жерге тарту.

ТЯГА́ТЬ *несов.* тарту, тартып шығару.

ТЯГА́ТЬСЯ тартысу, дауласу, сөз жарыстыру.

ТЯГА́Ч тартқыш машина, сүйретіш.

ТЯ́ГЛО́ көлік (ат, трактор), жүмыс көлігі.

ТЯ́ГЛОВЫЙ *прил. к* тягло; **тягловая сила** көлік күші; **т. скот** жүмыс малы.

ТЯ́ГОСТНОСТЬ ауырлық, қыйындық; ұнамсыздық, қыйнайтындық.

ТЯ́ГОСТНЫЙ, тен 1) ауыр, қыйын; 2) азапты, қайғылы; **тягостно** *нар.*

ТЯ́ГОСТЬ 1) ауырлық; 2) азаптық.

ТЯГОТЕ́НИЕ тарту, ұмтылу.

ТЯГОТЕ́ТЬ *несов.* тартылу; ниеттену, ұмтылу.

ТЯГОТИ́ТЬ, гощу *несов.* тыныштын алу.

ТЯГОТИ́ТЬСЯ ауырсыну, қыйнасыну.

ТЯГУ́ЧЕСТЬ *ж.* созылғыштық, тартылғыштық.

ТЯГУ́ЧИЙ, гуч созылғыш, созылмалы, ұзайтқыш; **тягучая мелодия** созылма ән.

ТЯГЧА́ЙШИЙ өте ауыр, өте салмақты.

ТЯЖ тартпа бау.

ТЯ́ЖБА айтыс-тартыс, жанжалдасу, дауласу.

ТЯ́ЖЕБНИК, *ж.* тяжебница (ұстар.) даушыл, даукес (адам).

ТЯ́ЖЕБНЫЙ даукес.

ТЯ́ЖЕБЩИК, тяжебщица *см.* **тяжебник.**

ТЯЖЕ́ЛЕ *ср. ст. к* **тяжелый, тяжело** (обл. ұстар.) ауырырақ, салмақтырақ.

ТЯЖЕЛЕ́НЕК өте ауыр, өте салмақты.

ТЯЖЕЛЕ́ТЬ *несов.* ауырлану, салмақтану.

ТЯЖЕЛИ́ТЬ, лю *несов.* ауырлату, салмақтандыру.

ТЯЖЕЛО́ *см.* **тяжёлый.**

ТЯЖЕЛОАТЛЕ́Т спортсмен спорттың ауыр түріне маманданған адам.

ТЯЖЕЛОВА́ТЫЙ, ват ауырырақ, салмақтылау.

ТЯЖЕЛОВЕ́С 1) ауыр салмақ; 2) *см.* **топаз; уральские тяжеловесы** Орал тауларынан табылатын қымбат (асыл) тас.

ТЯЖЕЛОВЕ́СНИК ауыр поезды жүргізетін; машинист.

ТЯЖЕЛОВЕ́СНЫЙ, сен 1) салмағы ауыр; 2) ауыр жүкті; **тяжеловесно** *нар.*

ТЯЖЕЛОВО́З шомбал ат (ауыр жүк тасыйтын ат).

ТЯЖЁЛЫЙ, жёл 1) ауыр; 2) қыйын; 3) *перен.* қайғылы, күңгірт; 4) *перк.* қатал; **тяжёлая артиллерия** ауыр артиллерия; **тяжёлая дорога** қыйын жол; **тяжёлая промышленность** ауыр өнерлікәсібі; **т. металл** ауыр металл **тяжело** *нар.* 1) ауыр; 2) қыйын; *ср. ст.* **тяжеле́е.**

ТЯ́ЖЕСТЬ *ж.* 1) ауырлық, салмақтылық; 2) жүк; 3) қыйындық.

ТЯ́ЖКИЙ, жек ауыр, күшті, зор қыйын; **т. удар** ауыр соққы; **тяжко** *нар.*

ТЯНУ́ТЬ *несов.* созу, тарту, суыру, ўзаққа созу.

ТЯНУ́ТЬСЯ тартылу, созылу.

ТЯНУ́ЧКА сүтті, қантты (конфет).

ТЯ́ПАТЬ *несов.* (простореч.) 1) ўру, шабу, кесу; 2) қағып салу, ішу; 3) ўстай алу.

ТЯ́ПКА шапқы; ўзын сапты кішкене кетпен.

ТЯ́ТЯ әке, әкей, атаеке.

У

У *предлог с род. п.* жанында, маңында.

УА́ *междом.* емшек баласының жылаған цаусы.

УА́ТТ ватт (физ.) уатт (электр қуатының единицасы).

УБА́ВИТЬ, влю *сов.* кеміту, азайту, қысқарту, тарылту; кішірейту.

УБА́ВИТЬСЯ кему, азаю, кішірею, қысқару.

УБА́ВКА азайту, кеміту.

УБАВЛЕ́НИЕ кемітү, азайту, кішірейту, қысқарту, тарылту.

УБАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **убавить.**

УБАВЛЯ́ТЬСЯ *несов. см.* **убавиться.**

УБАЮ́КАТЬ *сов.* 1) әлдилеу, уйқытату; 2) *перен.* алдап-сўлдау; **убаюкивать несбыточными надеждами** босқа үміттендіріп жўбату.

УБАЮ́КИВАНИЕ 1) әлдилеу; 2) жўбату.

УБАЮ́КИВАТЬ *несов. см.* **убаюкать.**

УБЕ́ГАТЬСЯ *сов.* жүгіріп шаршау.

УБЕДИ́ТЕЛЬНОСТЬ дәлелділік, сендірерлік.

УБЕДИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен нандырарлық, көз жеткізерлік; **убедительно** *нар.*

УБЕДИ́ТЬ, дишь *сов.* 1) сендіру, нандыру, көз жеткізу; 2) көндіру.

УБЕДИ́ТЬСЯ нану, көзі жету.

УБЕЖА́ТЬ, бегу *сов.* қашу, қашып кету.

УБЕЖДА́ТЬ *несов. см.* **убедить.**

УБЕЖДЕ́НИЕ сенім, сену, нану.

УБЕЖДЁННОСТЬ сенушілік, нанушылық, көзі жетушілік.

УБЕЖДЁННЫЙ, дён сенген, көзі жеткен, тўрақты; **убеждённо** *нар.*

УБЕ́ЖИЩЕ 1) пана, паналайтын орын; 2) далада, қорғаныш; **бомбоубежище** бомбадан сақтағыш орын.

УБЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* ағарту, ағартып болу.

УБЕРЕГА́ТЬ *несов.* сақтау, аман алып қалу.

УБЕРЕГА́ТЬСЯ сақталу, аман қалу.

УБЕРЕ́ЧЬ, регу, режёшь *сов. см.* **уберегать.**

УБЕРЕ́ЧЬСЯ сақтану, сақтанып қалу.

УБИВА́ТЬ *несов. к* **убить;** 1) қыру, өлтіру, жоқ қылу, құрту; **у. время** уақытты босқа өткізу; 2) *перен.* ренжіту, шерлендіру, уайымға батыру

УБИВА́ТЬСЯ 1) өлтірілу; 2) өте қысылу, мўңаю.

УБИ́ЙСТВЕННЫЙ, вен өлтіретін; ең жаман; **убийственно** *нар.*

УБИ́ЙСТВО өлтіру, кісіні өлтіру.

УБИ́ЙЦА *м. и ж.* кісі өлтіргіш, қанішер, жангешті.

УБИРА́ТЬ *несов.* 1) жыйнау, жыйнап алу; **у. урожай** астық жыйнау; 2) жыйып қою, тәртіпке келтіру, жасаулау.

УБИРА́ТЬСЯ 1) кету, шығып кету; 2) жыйыстырылу, тәртіпке келтірілу.

УБИ́ТЫЙ, убит 1) өлген, өлтірілген, жоқ қылынған, жойылған; 2) *перен.* рухы түсірілген, уайымға батқан, күйініштi.

УБИ́ТЬ, убью *сов. см.* **убивать.**

УБИ́ТЬСЯ (простореч.) жазатайым болу, мертігу, мерт болу.

УБЛАГОТВОРИ́ТЬ, рю *сов.*, **облаготворять** *несов.* толық қанағаттандыру, ырзаландыру.

УБЛАГОТВОРИ́ТЬСЯ қанағаттану, ырза, болу, ырзалану.

УБЛАГОТВОРЯ́ТЬСЯ *см.* **облаготвориться.**

УБЛАЖА́ТЬ *несов.* көңілін аулау, қадірлеу, қошеметтеу.

УБЛЮ́ДОК, дка 1) будан; 2) *перен.* жетесіз, тексіз, тұқымына тартпаған жаман.

УБО́ГИЙ, убог 1) бишара, мүсәпір, пақыр, жарлы; 2) өте нашар, ажарсыз; **убого** *нар.*

УБО́ГОСТЬ мүсәпіршілік, бишарашылық, пақырлық.

УБО́ЖЕСТВО мүсәпірлік, пақырлық, бишаралық.

УБО́ИНА 1) сойылған малдың еті; 2) соғым мал.

УБО́Й мал сою, мал қыру; **на у.** бордақы ету, соғымға арнау.

УБО́ЙНЫЙ союға арналған; **у. скот** соғым малы, союға арналған мал; **у. вес** сойылған малдың етінің салмағы.

УБО́Р үйдің жасағы, тәуір киім; көркем зейнет; ✣ **головной у.** бас киім.

УБО́РИСТОСТЬ жиілік, тығыздық (жазу).

УБО́РИСТЫЙ, ист жиі, тығыз (жазу); **убористо** *нар.*

УБО́РКА жыйнау, жыйнастыру; орып жыю (егінді); **у. хлеба** астықты жыйнау.

УБО́РНАЯ *род. п.* ой, *сущ.* дәретхана, әжетхана, бәдреп.

УБО́РОЧНЫЙ *прил. к* **уборка**; **уборочная машина** орып жыйнайтын машина.

УБО́РЩИК, *ж.* **уборщица** жыйнаушы, сыпырушы.

УБОЯ́ТЬСЯ, боюсь *сов.* (устар.) қорқу, шошу.

УБРА́НСТВО үй ішін көркемдеу, жыйназ, зейнет.

УБРА́ТЬ, беру *сов. см.* **убирать.**

УБРА́ТЬСЯ *см.* **убираться.**

УБРУ́С (устар.) орамал, сүлгі.

УБЫВА́НИЕ азаю, кему, тартылу; **у. воды** судың тартылуы.

УБЫВА́ТЬ *несов.* азаю, кему, тартылу; **вода начала у.** су тартыла бастады.

У́БЫЛЬ *ж.* кему, азаю, қайту, кішірею.

УБЫСТРЕ́ННЫЙ, рён тездетілген, жылдамдатылған, шапшаңдатылған.

УБЫСТРИ́ТЬ, рю *сов.*, **убыстрять** *несов.* тездету, жылдамдату, шапшаңдату.

УБЫСТРЯ́ТЬСЯ *несов.*, **убыстриться** *сов.* тездетілу, жылдамдатылу, шапшаңдатылу.

УБЫ́ТОК, тка зиян, шығын, залал.

УБЫ́ТОЧНОСТЬ зияндылық.

УБЫ́ТОЧНЫЙ, чен зиянды, пайдасыз; **убыточное дело** зиян келтіретін іс.

УБЫ́ТЬ, убуду *сов. см.* **убывать.**

УВАЖА́ЕМЫЙ қадірлі, хүрметті, іззетті.

УВАЖА́ТЬ *несов.* сыйлау, қадірлеу, хүрметтеу.

УВАЖЕ́НИЕ қадір, сый, хүрмет.

УВАЖИ́ТЕЛЬНОСТЬ себептілік, дәлелділік, хүрметтілік.

УВАЖИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен дәлелді, себепті, елтіфатқа аларлық; **уважительная причина** дәлелді себеп; **уважительно** *нар.*

УВА́ЖИТЬ, жу *сов.* дәлелді деп білу, мүсіркеу; **у. чью-либо просьбу** біреудің өтінішін тыңдау.

УВА́Л 1) қыр, дөң, бел; 2) соқпа, оқап, ор.

У́ВАЛЕНЬ, льня *м.* қолапайсыз, икемсіз, жалқау, қопал (кісі).

УВА́Р, уварка пісіру, пісіріп жеткізу, заттың суалып (қайнап) азайған шамасы.

УВА́РЕННЫЙ, рен пісірілген; қайнатылып, пісіріліп кішірейген, азайған.

УВАРИ́ТЬ, рю *сов.*, **уваривать** *несов.* 1) жеткізе пісіру; 2) асыра қайнату; 3) кішірейту, азайту (суалту).

УВАРИ́ТЬСЯ *сов.*, **увариваться** *несов.* 1) жидің пісу, әбден пісу; 2) пісіп кішірею, азаю (суалу).

УВА́РКА *см.* **увар.**

УВЕДОМИ́ТЕЛЬ, *ж.* уведомительница хабаршы, хабар беруші.

УВЕДОМИ́ТЕЛЬНЫЙ хабарландырғыш, хабарландыратын; **уведомительное письмо** хабарландыратын хат.

УВЕ́ДОМИТЬ, млю, мишь *сов.*, **уведомля́ть** *несов.* хабарландыру.

УВЕДОМЛЕ́НИЕ хабарландыру, білдіру қағазы, хат, мәлімдеме.

УВЕДОМЛЯ́ТЬСЯ хабарлану.

УВЕЗТИ́, зу *сов.* алып кету (көлікпен).

УВЕКОВЕ́ЧЕНИЕ өмірлік, мәңгілік, мәңгі есте қалдыру.

УВЕКОВЕ́ЧИТЬ, чу *сов.*, **увековечивать** *несов.* өмірлік ету, мәңгілік ету.

УВЕКОВЕ́ЧИТЬСЯ, **увековечиваться** өмірлік етілу, есте қалу.

УВЕЛИЧЕ́НИЕ үлкею, арту, көбею.

УВЕЛИ́ЧИВАТЬ *несов.* арттыру, өсіру, үлкейту.

УВЕЛИ́ЧИВАТЬСЯ үлкею, өсу, арту.

УВЕЛИЧИ́ТЕЛЬНЫЙ үлкейтетін, өсіретін, арттыратын; **увеличительное стекло** үлкейтіп көрсететін шыны.

УВЕЛИ́ЧИТЬ, чу *сов.* арттыру, өсіру, үлкейту.

УВЕЛИ́ЧИТЬСЯ үлкею, өсу, арту (саны, шамасы, көлемі).

УВЕНЧА́НИЕ *см.* **увенчать.**

УВЕНЧА́ТЬ *сов. к* **венчать** сәтті ету, игілікті, нәтижалы ету, дәріптеу.

УВЕНЧА́ТЬСЯ *сов.* жақсы істеліп шықтау, жолы болуы; **дело увенчалось успехом** іс жақсы, көңілдегідей болды.

УВЕРЕ́НИЕ нандыру, сендіру.

УВЕ́РЕННОСТЬ сенім, наным, көзі жетушілік.

УВЕ́РЕННЫЙ, рен сенген, нанған, көзі жеткен; ✦ **будьте уверены** шүбаланбаңыз, сеніңіз; **уверенно** *нар.*

УВЕРИ́ТЕЛЬНЫЙ (устар.) сендіретін, нандыратын, көзін жеткізетін.

УВЕ́РИТЬ, рю *сов.* *см.* **уверять.**

УВЕ́РИТЬСЯ сену, нану, көзі жету.

УВЕРНУ́ТЬ, ну *сов.* қымтау, орап тастау.

УВЕРНУ́ТЬСЯ қымталу, орану; *перен.* жалтару, бұлтару; **у. от прямого ответа** жалтарып тура жауап бермеу.

УВЕ́РОВАТЬ, рую *сов.* нық сену, деп қою.

УВЕ́РТКА бұлтару, айла, өтірік, сылтау.

УВЕ́РТЛИВОСТЬ жалтарғыштық, сылтауратқыштық, айлакерлік.

УВЕ́РТЛИВЫЙ, лив жалтарғыш, бұлтағыш, айлакер.

УВЕ́РТЫВАТЬ *несов.* *см.* **увернуть.**

УВЕ́РТЫВАТЬСЯ *несов.* *см.* **увернуться.**

УВЕРТЮ́РА (муз.) увертюра (кішкене музыкалық шығарма).

УВЕРЯ́ТЬ *несов.* сендіру, нандыру, көзін жеткізу.

УВЕРЯ́ТЬСЯ *см.* **увериться.**

УВЕСЕЛЕ́НИЕ көңіл ашу, ойын-сауық, тамаша.

УВЕСЕЛИ́ТЕЛЬ *м.* сауықтандырушы, көңіл көтеруші, күлдіргіш ойыншы.

УВЕСЕЛИ́ТЕЛЬНЫЙ көңіл ашатын, сауық қылатын, көңіл көтеретін; **увеселительная поездка** көңіл көтеру, сауық үшін жол жүру.

УВЕСЕЛИ́ТЬ, лю *сов.*, **увеселять** *несов.* көңілін көтеру, көңілін ашу.

УВЕСЕЛЯ́ТЬСЯ көңіл ашу, көңіл көтерілу.

УВЕ́СИСТЫЙ, сист салмақты, ауыр; **у. удар** пәрменді ұрыс, соққы.

УВЕ́СИТЬ, увешу, увесишь *сов.* *см.* **увешать**; кем өлшеу.

УВЕСТИ́, веду *сов.* алып кету, ертіп әкету.

УВЕ́ЧИТЬ, чу *несов.* мертіктіру, майып қылу.

УВЕ́ЧИТЬСЯ зағыптану, майыптану, мертігу.

УВЕ́ЧНЫЙ (устар.) жарымжан, зағыптанған.

УВЕ́ЧЬЕ жарымжан болу, жарымжандық, зағыптану.

УВЕ́ШАННЫЙ самсаған, жаппай;

увешанный орденами омрауы самсаған ордендер.

УВЕ́ШАТЬ *сов.* жаппай іліп қою; **у. стену картинами** қабырғаға суреттер іліп қою.

УВЕ́ШАТЬСЯ бірденені асыну, ілу.

УВЕ́ШИВАТЬ *несов. см.* **увешать.**

УВЕ́ШИВАТЬСЯ *см.* **увешаться.**

УВЕЩА́НИЕ насихат, өсиет, үгіт.

УВЕЩА́ТЬ *несов.* насихат беру, өсиет айту, жақсылыққа үйрету, үгіттеу.

УВЕЩЕВА́НИЕ (устар.) насихат беру, өсиет айту, үгіттеу.

УВЕЩЕВА́ТЬ *несов. см.* **увещать.**

УВИВА́ТЬ *несов.* орау, құндақтау, бөлеу.

УВИВА́ТЬСЯ 1) қыбыжықтап, айналақтап шықпау, мәймеңкелеу; 2) орану, бөлену.

УВИДА́ТЬ *сов.* көру.

УВИДА́ТЬСЯ ұшырасу, көрісу.

УВИ́ДЕТЬ, вижу *сов. см.* **увидать.**

УВИ́ДЕТЬСЯ *см.* **увидаться.**

УВИ́ЛИВАТЬ *несов.* жалтару, бұлтару, айламен құтылу.

УВИЛЬНУ́ТЬ, ну *сов. к* **увиливать;** бас тарту, жалтару; **у. от правды** шындықтан жалтару.

УВИТО́Й, уви́тый, вит оралған, маталған, құндақталған.

УВИ́ТЬ, увью *сов. см.* **увивать.**

УВИ́ТЬСЯ *см.* **увиваться.**

УВЛА́ЖИТЬ, жу *сов. см.* **увлажнить.**

УВЛА́ЖИТЬСЯ *см.* **увлажниться.**

УВЛАЖНЕ́НИЕ дымдану, дымқылдану.

УВЛАЖНИ́ТЬ, ню *сов.* дымдау, дымқылдау, дымқылдандыру.

УВЛАЖНИ́ТЬСЯ дымқылдану, дымдану.

УВЛАЖНЯ́ТЬ *несов. см.* **увлажнить.**

УВЛАЖНЯ́ТЬСЯ *см.* **увлажниться.**

УВЛЕКА́ТЕЛЬНОСТЬ әуестік, тартымдылық, қызықтылық.

УВЛЕКА́ТЕЛЬНЫЙ, лен қызықты, тартымды; **увлекательно** *нар.*

УВЛЕКА́ТЬ *несов.* тарту, еліктіру, қызықтыру.

УВЛЕКА́ТЬСЯ қызығу, әуестену.

УВЛЕКА́ЮЩИЙСЯ әуесқой, құмар, көрсе қызар.

УВЛЕЧЕ́НИЕ әуестену, елігу, берілу; **говорить с увлечением** қызыға сөйлеу, беріле сөйлеу.

УВЛЕ́ЧЬ, влеку *сов. см.* **увлекать.**

УВЛЕ́ЧЬСЯ *см.* **увлекаться.**

УВО́Д алып кету, айдап кету, қашу; **у. скота** малды айдап, қуып кету.

УВОЗИ́ТЬ, увожу, увозишь *сов.* көлікпен әкету, тасып әкету; ұрлап алып кету.

УВОЗИ́ТЬСЯ көлікпен әкетілу, тасып әкетілу.

УВОЛА́ҚИВАТЬ *несов.* сүйреп алып кету.

УВОЛА́ҚИВАТЬСЯ сүйретіліп кету.

УВО́ЛИТЬ, лю *несов. см.* **увольнять.**

УВО́ЛИТЬСЯ қызметтен босану, жұмыстан шығу.

УВОЛО́ЧЬ, локу, лочёшь *сов.* сүйретіп әкету, сүйрелеу.

УВОЛО́ЧЬСЯ *см.* **уволакиваться.**

УВОЛЬНЕ́НИЕ босату; **у. со службы** қызметтен босату, орнынан шығару.

УВОЛЬНИ́ТЕЛЬНЫЙ *прил. к* **увольнение; увольнительное свидетельство** орнынан, қызметтен шығарылғандығы туралы қағаз, рұхсат қағаз.

УВОЛЬНЯ́ТЬ *несов.* босату, қызметтен шығарып жіберу.

УВОЛЬНЯ́ТЬСЯ қызметтен шығу, қызметін тастау, босатылу.

УВОРО́ВАННЫЙ, ван ұрланған.

УВОРОВА́ТЬ, рую *сов.,* **уворовывать** *несов.* ұрлап кету, ұрлап әкету.

УВЫ́ *междом.* қап!; әттегене — ай!

УВЯДА́НИЕ *см.* **увядать.**

УВЯДА́ТЬ *несов.* 1) солу (өсімдік); 2) қартайып солу.

УВЯ́ДШИЙ сенген, солған.

УВЯЗА́ТЬ[1], вяжу *сов.* 1) қысып байлау; 2) қыйыстыру, байланыстыру; **увязывать теорию с практикой** теорияны тәжрибемен байланыстыру.

УВЯЗА́ТЬ[2], заю *сов.* тұралау ты-

ғылу, батпаққа бату; ауыр сергелден болу; шырмалу.

УВЯЗА́ТЬСЯ байлану, қыйысу, ыңғайласу.

УВЯ́ЗКА 1) қысып байлау; 2) қыйыстырылу, байланыстырылу.

УВЯ́ЗНУТЬ, ну *сов. см.* **увязать**[2].

УВЯ́ЗЫВАТЬ *несов. см.* **увязать**[1].

УВЯ́ЗЫВАТЬСЯ *см.* **увязаться**.

УВЯ́НУТЬ, ну *сов. см.* **увядать**.

УГАДА́ТЬ *сов.* болжау, ойлап табу.

УГА́ДЧИК, *ж.* **угадчица** жорамалдап, ойлап табатын, шешетін кісі.

УГА́ДЫВАТЬ *несов. см.* **угадать**.

УГА́ДЫВАТЬСЯ болжаумен, ойлаумен табылу.

УГА́Р иіс (иіс типп ауыру).

УГА́РНЫЙ, **рен** істі, ісі бар; **угарная печь** істі пеш; **угарно** *нар.* и *безл. в знач. сказ.*

УГАСА́НИЕ сөну, өшу.

УГАСА́ТЬ *несов.* сөну, өшу, басылу, қайту, өлу; **надежда угасла** үміт үзілді.

УГА́СНУТЬ, ну *сов. см.* **угасать**.

УГИБА́ТЬ *несов.* бүгу, ию.

УГИБА́ТЬСЯ бүгілу, ілу.

УГЛЕВО́Д (хим.) углевод, көмір су тегі.

УГЛЕКИСЛОТА́ (хим.) көмір қышқылтымы (газ), көмір қышқылы.

УГЛЕКИ́СЛЫЙ: **у. газ** (хим.) көмір қышқыл газы.

УГЛЕКО́П көмір қазушы шахтер.

УГЛЕПРОМЫ́ШЛЕННИК көмір кәсібінің хожасы, иесі.

УГЛЕПРОМЫ́ШЛЕННОСТЬ көмір шығару өнер кәсібі.

УГЛЕРО́Д (хим.) углерод, көмір тегі.

УГЛЕРО́ДИСТЫЙ көмір тегі бар.

УГЛОВА́ТОСТЬ бұрыштылық, мүйістілік; *перен.* икемсіздік, тұрпайылық.

УГЛОВА́ТЫЙ, ват бұрышты; *перен.* икемсіз, тұрпайы; угловато *нар.*

УГЛОВО́Й бұрыштағы, мүйістегі; **у. дом** бұрыштағы үй.

УГЛОМЕ́Р бұрыштық, бұрыш өлшеуіш.

УГЛОМЕ́РНЫЙ *прил. к* **угломер**; **угломерные инструменты** бұрыш өлшейтін құралдар.

УГЛУБИ́ТЬ, блю *сов.*, **углублять** *несов.* тереңдету; *перен.* терең талқылау.

УГЛУБИ́ТЬСЯ, **углубляться** 1) шому, сүңгу, кіру; **у. в лес** орман ішіне кіріп кету; 2) *перен.* **у. в размышления** терең ойлану.

УГЛУБЛЕ́НИЕ шұқыр, ойпаң, тереңдеу, тереңдету.

УГЛУБЛЕ́ННОСТЬ негізділік, байсалдылық.

УГЛУБЛЕ́ННЫЙ, **лён** тереңдетілген; *перен.* негізді; **углублённо** *нар.*

УГЛУБЛЯ́ТЬ *несов. см.* **углубить**.

УГЛУБЛЯ́ТЬСЯ *см.* **углубиться**.

УГЛЯДЕ́ТЬ, гляжу *сов.* қарау, көз болу, көз түсу, қарайлау.

УГНА́ТЬ, гоню *сов.* айдап әкету, қуып әкету.

УГНА́ТЬСЯ қуып жету, бәсекелесу, салысу.

УГНЕЗДИ́ТЬСЯ, здишься *сов.* тар жерге сыйысу, орналасу, жайлану.

УГНЕТА́ТЕЛЬ, *ж.* **угнетательница** езуші, жәбірлеуші, қысым көрсетуші.

УГНЕТА́ТЬ *несов.* қысым көрсету, жәбірлеу, езу.

УГНЕТА́ТЬСЯ қысымға салыну, жәбірлену, езілу.

УГНЕТЕ́НИЕ қысым, езу, жәбірлеу.

УГНЕТЕ́ННОСТЬ жәбірленушілік, езушілік, қанаушылық, қаналушылық.

УГНЕТЕ́ННЫЙ, **тён** езілген, жәбірленген, қысым көрген; **угнетённые народы** езілген халықтар.

УГОВА́РИВАТЬ *несов.* үгіттеп көндіру, айтып сөзін тыңдату.

УГОВА́РИВАТЬСЯ сөз байласу, уәделесу, пәтуаласу.

УГОВО́Р уәде, сөз байлау, пәтуа.

УГОВОРИ́ТЬ, рю *сов. см.* **уговаривать**.

УГОВОРИ́ТЬСЯ *см.* **уговариваться**.

УГО́ДА[1] (обл.) *см.* **угодье**.

УГО́ДА[2]: **в угоду** пайдасы үшін, сәйкес.

УГОДИ′ТЬ, гожу *сов.* жағыну, бабын табу, жарамсақтану, біреуге жайлы іс істеу, көзге түсу; **на всех не угодишь** көптің бәріне бірдей жаға алмайсың; **он прямо угодил в глаз** ол дәл көзге тигізді; *перен.* дәл үстінен шығу, тура келу; **он угодил прямо к обеду** ол тамақтың үстінен дәл келді.

УГО′ДЛИВОСТЬ жарамсақтық, жағынушылық, біреудің бабын табушылық.

УГО′ДЛИВЫЙ, лив жарамсақ, жалбақай, құйыршық; **угодливо** *нар.*

УГО′ДНИК, *ж.* **угодница** 1) жарамсақ, қошаметшіл; 2) құдайға жағымды (сопы, тақуа, әулие).

УГО′ДНИЧАТЬ *несов.* жағымпаздану, жарамсақтану.

УГО′ДНО керек, тиіс; **сколько вам у.** тілегеніңізше; **куда у.** қайда болса да.

УГО′ДНЫЙ, ден керекті, жарамды, пайдалы.

УГО′ДЬЕ, угодие жер, шабындық, егіс; **полевые угодья** егістік жер; **лесные угодья** орман.

УГОЖДА′ТЬ *несов. см.* **угодить.**

УГОЖДЕ′НИЕ жағыну, жарамсақтану.

У′ГОЛ, угла′ 1) бұрыш, мүйіс; **у. дома** үйдің бұрышы; **острый у.** сүйір бұрыш; **тупой у.** доғал бұрыш; ✦ **загнать в у.;** 2) баспана, тұратын орын.

УГОЛЁК, лька үсақ көмір.

УГОЛО′ВНЫЙ қылмысты, қылмыс; **у. кодекс** қылмыс заңы.

УГОЛО′ВЩИНА зор қылмыс, қылмысты іс.

УГОЛО′К, лка бұрышы, баспана, тұратын орны; **красный у.** қызыл мүйіс.

У′ГОЛЬ, угля *м.* көмір.

У′ГОЛЬНИК (обл.) көмір сақтайтын ыдыс, орын.

УГО′ЛЬНИК бұрыштық (бұрыш өлшейтін аспап).

У′ГОЛЬНЫЙ *прил. к* **уголь; угольная кислота** көмір қышқылы.

УГО′ЛЬНЫЙ *см.* **угловой.**

У′ГОЛЬЩИК, *ж.* **угольщица** 1) көмірші, көмір қазушы; 2) көмір тасийтын кеме.

УГОМО′Н тыныштық, тыным.

УГОМОНИ′ТЬ, ню *сов.* тыныштандыру, жұбату, жуасыту; **у. ребенка** баланы жұбату, тыныштандыру.

УГОМОНИ′ТЬСЯ тыныштану, басылу.

УГО′Н *см.* угнать; **у. скота** малды айдап кету, қуып кету.

УГОНЯ′ТЬ[1] *несов. см.* **угнать.**

УГОНЯ′ТЬ[2] *сов.* қуып шаршату.

УГОНЯ′ТЬСЯ 1) қуылу, қуып жіберілу; 2) қуылып айдалып шаршау.

УГОРА′ЗДИТЬ, зжу *сов.* дүшар ету, ұрындыру (жаман іске т. б.).

УГОРА′ТЬ иіс тию.

УГОРЕ′ЛЫЙ иіс тиген.

УГОРЕ′ТЬ, рю *сов. см.* **угорать.**

У′ГОРЬ, угря *м.* (зоол.) 1) жылан балық; 2) бүгедектің жұмыртқасы, оқыраның құрты; 3) беттің безеуі.

УГОСТИ′ТЬ, гощу *сов.* қонақ қылу, сыйлау.

УГОСТИ′ТЬСЯ өз хүзіріне жеу, я болмаса ішу.

УГОТА′ВЛИВАТЬ *несов.* әзірлеу, даярлау.

УГОТА′ВЛИВАТЬСЯ әзірлену, даярлану.

УГОТО′ВИТЬ, влю *сов.,* **уготовлять** *несов. см.* **уготавливать.**

УГОТОВЛЯ′ТЬСЯ *см.* **уготавливаться.**

УГОЩА′ТЬ *несов.* қонақ қылу, хүрметтеу, сыйлау, күту.

УГОЩА′ТЬСЯ *несов. см.* **угостить-ся.**

УГОЩЕ′НИЕ сый, хүрмет, қонақасы.

УГРЕБА′ТЬ *несов.* (простореч.) *см.* **угрести.**

УГРЕВА′ТОСТЬ безеулілік.

УГРЕВА′ТЫЙ, ват безсу бетті.

УГРЕСТИ′, гребу *сов.* (простореч.) 1) жүріп кету, есе жөнелу; 2) тырмалап алу.

УГРЕСТИ′СЬ 1) жүріп кету, есе жөнелу; 2) тырмалап алу.

УГРО′БИТЬ, блю *сов.* орға құлату, түбіне жету.

УГРОЖА′ТЬ *несов.* дөк қылу, қорқыту, қауып тудыру.

УГРОЖА′ЮЩИЙ, ющ қорқыныш-

ты, қатерлі, қауыпты; **угрожающая опасность** төніп тұрған қауып; **угрожающе** *нар.*

УГРО́ЗА қорқыныш, қауып, хатер; **у. войны** соғыс хауыпы.

УГРЫЗА́ТЬ *несов.* 1) тістеп жаралау, кемірін жеп қою; 2) *перен.* азаптап беру, жанын қыйнау.

УГРЫЗА́ТЬСЯ тістеліп жаралану, кемірілін, желініп бітірілу.

УГРЫЗЕ́НИЕ іштен тыну; **у. совести** іштен тыну, опық жеу.

УГРЮ́МОСТЬ тұнжыраушылық, жабырушылық.

УГРЮ́МЫЙ, рюм түнерген, қабағы түйілген, тұнжыраған; **угрюмо** *нар.*

У́ДА́ (устар.) қармақ; ✦ **поймать или поддеть на уду** алдап отырғызып кету.

УДА́ВРИВАТЬ *несов.* тыңайту (жер).

УДА́ВРИВАТЬСЯ тыңайтылу (жер).

УДА́В аждаһа, айдаһар.

УДАВА́ТЬСЯ, удаюсь *несов.* сәті түсу, тура келу.

УДАВИ́ТЬ, влю *сов.* қысып өлтіру, буындырып өлтіру, езу, езгілеп бітіру, таптау.

УДАВИ́ТЬСЯ буынып өлу, асылып өлу.

УДА́ВКА тұзақ, ілгек, қармақ.

УДАВЛЕ́НИЕ буындыру, буыну.

УДА́ВЛЕННИК, *ж.* **удавленница** буынып өлген, буындырылып өлтірілген.

УДАЛЕ́НИЕ шеттеу, алып тастау, алыстату, кетіру; **у. со службы** орнынан алып тастау; **у. зуба** тісті жұлдыру.

УДАЛЕ́ННОСТЬ алыстық, қашықтық.

УДАЛЕ́Ц, льца батыл, ер адам.

УДАЛИ́ТЬ, лю *сов.*, **удалять** *несов.* шеттету, алыстату, шығарып тастау, алып тастау.

УДАЛИ́ТЬСЯ, удаляться шеттеу, қашықтау, алыстау; **удаляться от темы** тақырыптан алыстап кету.

УДАЛО́Й и **УДА́ЛЫЙ,** удал ер, батыл, жүректі.

У́ДАЛЬ *ж.*, **удальство́** батырлық, батылдылық, жүрек жұтқандық.

УДАЛЯ́ТЬ *несов. см.* удалить.

УДАЛЯ́ТЬСЯ *см.* **удалиться.**

УДА́Р 1) соққы, ұру; **у. мечом** қылышпен шабу; 2) **у. мяча** допты тебу; 3) **нанести сокрушительный у. врагу** жауға қыйрата соққы беру; *перен.* **это было страшным ударом для меня** бұл маған қатты батқан қайғы, күйініш болды; **апоплексический у.** миға қан құйылу; **одним ударом двух зайцев убить** екі қоянды бірден ұрып алу.

УДАРЕ́НИЕ екпін, дауыс екпіні; **у. падает на второй слог** дауыс екпіні екінші буынға түседі; **делать у. на чем-либо** бір нәрсені баса айту.

УДА́РИТЬ, рю *сов.* ұру, соғу; ✦ **не у. лицом в грязь** ұятқа қалмау; ✦ **палец о палец не у.** еш нәрсе істемеу.

УДА́РИТЬСЯ соғылу; **у. о дверь** есікке соғылу; *перен.* **у. в спорт** спорт ойынына берілу.

УДА́РНИК, *ж.* **ударница** 1) мылтықтың шаппасы, от беретін құлағы; 2) екпінді.

УДА́РНИЧЕСТВО екпінділік.

УДА́РНЫЙ екпінді; **ударные войска** іріктелген, екпінді әскер; **ударная работа** қарқынды жұмыс; **ударно** *нар.*

УДАРЯ́ТЬ *несов. см.* **ударить.**

УДАРЯ́ТЬСЯ *см.* **удариться.**

УДА́ТЬСЯ, удамся, удашься *см.* удаваться.

УДА́ЧА жол болу, сәті түсу.

УДА́ЧЛИВЫЙ, лив жолы болғыш, сәті түскіш, бахытты; **удачливо** *нар.*

УДА́ЧНЫЙ, чен сәтті, орынды, жолы болған; **удачная охота** сәті түскен аңшылық; **удачно** *нар.*

УДВА́ИВАТЬ *несов.* екі есе көбейту, арттыру.

УДВА́ИВАТЬСЯ екі есе өсірілу, үлкейтілу.

УДВОЕ́НИЕ екі есе үлкейту, арттыру.

УДВО́ЕННЫЙ екі есе өсірілген, үлкейтілген, арттырылған.

УДВО́ИВАТЬСЯ *см.* **удваиваться.**

УДВО́ИТЬ, удвою *сов.* екі есе өсіру, үлкейту, көбейту.

УДВО́ИТЬСЯ, *см.* **удваиваться.**

УДЕ́Л бөліс, үлес, енші; *перен.* тағдыр, жазмыш.

УДЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* бөлу, үлес,

енші беру; **у. пять минут** бес минут уақытын бөлу.

УДЕ́ЛЬНЫЙ *прил. к* удел; (истор.) **у. князь** өз алды ел болып тұрған князь; (физ.) **у. вес** салыстырмалы, сыбағалы салмақ.

УДЕЛЯ́ТЬ *несов. см.* **уделить.**

УДЕЛЯ́ТЬСЯ *страд. к* **уделять.**

У́ДЕРЖ: без удержу тоқтаусыз, тоқтатылусыз, бөгеп, тоқтатып болмайтындай.

УДЕРЖА́НИЕ ұстап қалу, бермей қалу.

УДЕРЖА́ТЬ, жу *сов.* тоқтату, тыю, ұстап қалу, жібермеу; **у. от совершения какого-либо поступка** біреуге бірдеңе істеуіне тыйым салу; **у. из зарплаты** еңбек ақыдан ұстап қалу, шегеріп қалу; **у. свои слезы** көз жасын тыю; **у. в памяти** есте сақтау (ұмытпау).

УДЕРЖА́ТЬСЯ құламай тұру; орнында тұрып қалу, өзін өзі тоқтату; **еле у. на ногах** аяғымды әрең басып тұрдым; **у. от курения** темекі тартудан бой тоқтату; **отряд удержался на прежних позициях** отряд бұрынғы позициясын сақтап қалды.

УДЕ́РЖИВАТЬ *несов. см.* **удержать.**

УДЕ́РЖИВАТЬСЯ *см.* **удержаться.**

УДЕСЯТЕРЕ́ННЫЙ он есе көбейтуден, өсірілген.

УДЕСЯТЕРИ́ТЬ, рю *сов.* он есе өсіру, көбейту.

УДЕСЯТЕРИ́ТЬСЯ он есе көбейтілу, өсірілу.

УДЕСЯТЕРЯ́ТЬ *несов. см.* **удесятерить.**

УДЕСЯТЕРЯ́ТЬСЯ *несов. см.* **удесятериться.**

УДЕШЕВИ́ТЬ, влю *сов.* арзандату, бәсін кеміту.

УДЕШЕВИ́ТЬСЯ арзандау, кемітілу (бағасы).

УДЕШЕВЛЕ́НИЕ арзандау, арзандату.

УДЕШЕВЛЕ́ННЫЙ арзандатылған бәсі; бағасы, төмендетілген.

УДЕШЕВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **удешевить.**

УДЕШЕВЛЯ́ТЬСЯ *см.* **удешевиться.**

УДИВИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен ғажап, таң қаларлық, таңырқарлық; ✦ **и не удивительно** солай болу ғажап емес; **удивительно** *нар.*

УДИВИ́ТЬ, влю *сов.* ғажаптандыру, таңдандыру, таң қалдыру.

УДИВИ́ТЬСЯ таң қалу, таңырқау, ғажаптану.

УДИВЛЕ́НИЕ таңырқау, ғажаптану.

УДИВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **удивить.**

УДИВЛЯ́ТЬСЯ *см.* **удивиться.**

УДИЛА́, ил *мн.* ауыздық (жүгеннің ауыздығы).

УДИ́ЛИЩЕ қармақтың сабы.

УДИ́ЛЬЩИК, *ж.* **удильщица** балық ұстаушы, қармақшы.

УДИРА́ТЬ *несов. см.* **удрать.**

У́ДИТЬ, ужу *несов.* қармақ салу, қармақпен балық аулау.

УДЛИНЕ́НИЕ ұзайту, ұзарту, созу.

УДЛИНЕ́ННОСТЬ ұзайтылғандық созылыңқылық, сопақтық.

УДЛИНИ́ТЬ, ню *сов.* ұзайту, созу.

УДЛИНИ́ТЬСЯ ұзаю, созылу.

УДЛИНЯ́ТЬ *несов. см.* **удлинить.**

УДЛИНЯ́ТЬСЯ *см.* **удлиниться.**

УДО́БНЫЙ, бен қолайлы, жайлы, ыңғайлы; **у. случай** қолайлы жағдай; **удобно** *нар.*

УДОБОВАРИ́МОСТЬ бойға сіңгіштік, жеңсік (тамақ).

УДОБОВАРИ́МЫЙ, рим 1) тез сіңетін, жеңіл (тамақ); 2) *перен.* оңай ұғынатын, түсінетін.

УДОБОПОНЯ́ТНЫЙ, тен түсінуге жеңіл жатық.

УДОБОПРОИЗНОСИ́МЫЙ оңай, жеңіл айтылатын.

УДОБОЧИТА́ЕМЫЙ, аем оңай, жеңіл, жатық.

УДОБРЕ́НИЕ 1) жер тыңайту; 2) жер тыңайтқыш.

УДО́БРИТЬ, рю *сов.*, **удобрять** *несов.* жерді тыңайту.

УДОБРЯ́ТЬСЯ тыңайтылу.

УДО́БСТВО қолайлылық, жайлылық.

УДОВЛЕТВОРЕ́НИЕ қанағаттану, қанағаттандыру, ризаландыру; **у.**

просьбы өтінішін орындау, қанағаттандыру.

УДОВЛЕТВОРЁННОСТЬ қанағаттанғандық, ырзаланғандық.

УДОВЛЕТВОРЁННЫЙ, рён қанағатанған, ырзаландырылған; **удовлетворённо** *нар.*

УДОВЛЕТВОРИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен жарамды, қанағаттанарлық; **удовлетворительно** *нар.*

УДОВЛЕТВОРИ́ТЬ, рю *сов.* риза қылу, қанағаттандыру; **у. чье-либо желание** біреудің тілегін орындау.

УДОВЛЕТВОРИ́ТЬСЯ қанағаттану, риза болу, көңілі толу.

УДОВЛЕТВОРЯ́ТЬ *несов. см.* **удовлетворить.**

УДОВЛЕТВОРЯ́ТЬСЯ *см.* **удовлетвориться.**

УДОВО́ЛЬСТВИЕ қанағат, рахат; **находить у. в чем-либо** бірдеңені сүйіп істеу; **слушать музыку с удовольствием** музыканы сүйіп тыңдау.

УДОВО́ЛЬСТВОВАТЬСЯ қанағаттану, ризалану, рахаттану.

УДО́Й сауым, бір сауым (сүт); сауу, сауып алу; **молоко утреннего удоя** таңертеңгі сауған сүт.

УДО́ЙЛИВОСТЬ сүттілік.

УДО́ЙЛИВЫЙ сүтті.

УДО́ЙНОСТЬ сүттілік мөлшері, құнарлылық.

УДО́ЙНЫЙ: **удойная корова** сауын, сауылатын сиыр.

УДОРОЖА́НИЕ қымбаттау баға көтерілу.

УДОРОЖА́ТЬ *несов.* қымбаттау, қымбаттауға себеп болу.

УДОРОЖА́ТЬСЯ қымбаттау, баға көтерілу.

УДОРОЖИ́ТЬ, жу *сов.* қымбаттау, қымбаттатып жіберу, бағасын көтеру.

УДОРОЖИ́ТЬСЯ қымбаттау, қымбаттап кету.

УДОСТА́ИВАТЬ *несов.* лайық көру, лайық деп табу, елтифатқа алу; **у. внимания** елтифат ету, көңіл бөлу; **у. ученой степени** ғылми дәрежесін беру.

УДОСТА́ИВАТЬСЯ лайық болу, лайықтану, бағалану, лайық деп табылу, елтифатқа алыну.

УДОСТОВЕРЕ́НИЕ 1) куәлік; 2) куәландыру, сендіру; **у. с места жительства** тұрған жерінен берілген куәлік.

УДОСТОВЕ́РИТЬ, рю *сов.* куәландыру, анықтығына сендіру; **у. личность** кім екенін куәландыру.

УДОСТОВЕ́РИТЬСЯ дұрыстығын тексеріп анықтау, көзі жету.

УДОСТОВЕРЯ́ТЬ *несов. см.* **удостоверить.**

УДОСТОВЕРЯ́ТЬСЯ *см.* **удостовериться.**

УДОСТО́ЕННЫЙ, тоен лайық табылған, тұрарлық, көңіл қоярлық.

УДОСТО́ИВАТЬ *несов. см.* **удостаивать.**

УДОСТО́ИВАТЬСЯ *см.* **удостаиваться.**

УДОСТО́ИТЬ, ою *сов. см.* **удостаивать.**

УДОСТО́ИТЬСЯ *см.* **удостаиваться.**

УДОСУ́ЖИВАТЬСЯ қол тигізу, босау, уақыт табу.

УДОСУ́ЖИТЬСЯ, жусь *сов. см.* **удосуживаться.**

УДОЧЕРЕ́НИЕ қыз етіп асырап алу.

УДОЧЕРИ́ТЬ, рю *сов.* өзіне қыз етіп алу.

УДОЧЕРЯ́ТЬ *несов. см.* **удочерить.**

У́ДОЧКА қармақ; ✦ **попасть на удочку** біреудің алдауына түсіп қалу.

УДРА́ТЬ, удеру *сов.* қашу, тез кету, ұрланып қашу.

УДРУЖИ́ТЬ, жу *сов.* жақындық көрсету, достық көрсету, қызмет көрсету; (ирон.) **действительно, ты мне удружил** сен маған жақсылық (достық) істедің.

УДРУЧА́ТЬ *несов.* өте қапаландыру, ауыр күйге түсіру.

УДРУЧА́ТЬСЯ өте қапалану, азап шегу, ауыр күйге түсу.

УДРУЧЁННЫЙ, чён езілген, қапаланған, ауыр күйге түскен; **у. горем** қайғыға қапаланған, қамыққан.

УДРУЧИ́ТЬ, чу *сов. см.* **удручать.**

УДРУЧИ́ТЬСЯ *см.* **удручаться.**

УДУША́ТЬ *несов.* тұншықтырып өлтіру, буындырып өлтіру.

УДУША́ТЬСЯ тұншығып өлу, буынып өлу.

УДУШЕ́НИЕ буыну, тұншығу; буындыру, тұншықтыру.

УДУШИ́ТЬ, шу *сов. см.* **удушать.**

УДУ́ШЛИВОСТЬ тұншығарлық, булықтырғыштық.

УДУ́ШЛИВЫЙ, лив тұншықтыратын, булықтыратын; **у. газ** тұншықтыратын газ, улы газ; **удушливо** *нар.*

УДУ́ШЬЕ булығу, тұншығу, тынысы бітуі.

УЕДИНЕ́НИЕ оңашалану, оқшаулану, даралану.

УЕДИНЁННОСТЬ жекелік, оқшаулық, оңашалық.

УЕДИНЁННЫЙ, нён оқшауландырған, оңаша, оңашаланған, оқшау, оқшауланған, жеке, жекеленген; **уединённо** *нар.*; **жить уединённо** оңаша тұру, дара өмір сүру.

УЕДИНИ́ТЬ, ню *сов.* оқшаулау, оңаша қою, жекелеу.

УЕДИНИ́ТЬСЯ оңашалану, жекелену, оқшаулану.

УЕДИНЯ́ТЬ *несов. см.* **уединить.**

УЕДИНЯ́ТЬСЯ *см.* **уединиться.**

УЕ́ДЛИВЫЙ (простореч.) мазасыз, әлек, азаптайтын (адам).

УЕ́ЗД үйез.

УЕ́ЗДНЫЙ үйездік, үйез; **у. город** үйездік қала.

УЕЗЖА́ТЬ *несов.* кету (көлікпен, поезбен т. б.).

УЕ́СТЬ, уем, уешь *сов.* мазалау, қажау, әлектеу.

УЕ́ХАТЬ, уеду *сов. см.* **уезжать.**

УЖ[1] сары бас жылан; **извиваться ужом** жағымпаздану, жарамсақтану.

УЖ[2] *см.* **уже; уж сколько раз я был там** неше рет онда болдым.

УЖА́ЛИТЬ, лю *сов.* шағу (жылан, шаян).

УЖА́РИТЬ, рю *сов.* әбден пісженше қуыру.

УЖА́РИТЬСЯ қуырылып болу.

У́ЖАС сұмдық, масқара, керемет, қорқыныш, жиреніш, ғажап іс.

УЖАСА́ТЬ *несов. см.* **ужаснуть.**

УЖАСА́ТЬСЯ *см.* **ужаснуться.**

УЖАСА́ЮЩИЙ, ающ қорқынышты, құт қашыратын, құт ұшыратын, үрейді алатын; **ужасающе** *нар.*

УЖАСНУ́ТЬ, ну *сов.* қорқыту, үрейін ұшыру, құтын қашыру, есін тандыру.

УЖАСНУ́ТЬСЯ қатты қорқу, үрейі ұшу, құты қашу.

УЖА́СНЫЙ, сен қорқынышты, сұмдық, керемет, өте жаман; **ужасно** *нар.*

У́ЖЕ *см.* **узкий.**

УЖЕ́ *нар.* и *частица*; **у. сделал** әлдеқашан істеп болдым.

УЖЕ́ЛИ и **ужель** *нар.* солай ма, солай ма екен.

УЖЕ́НИЕ қармақ салу, балық ұстау.

УЖИВА́ТЬСЯ *несов.* бірге тырысу, отасу, келісіп тұру.

УЖИ́ВЧИВОСТЬ келісімділік, отасушылық, татушылық.

УЖИ́ВЧИВЫЙ, чив татушыл, келіскіш.

УЖИ́МКА әлпет (бет әлпеті) мәнер.

У́ЖИН кешкі тамақ, кешкі ас, қонақасы.

У́ЖИНАТЬ *несов.* кешкісін тамақтану, кешкі тамақты ішу; қонақ асы жеу.

УЖИ́ТЬСЯ, живусь *сов. см.* **уживаться.**

УЗАКОНЕ́НИЕ заңды ету, заң-заңдар; **сборник узаконений** заңдар жыйнағы.

УЗАКО́НИВАТЬ *несов. см.* **узаконить.**

УЗАКО́НИТЬ, ню *сов.* заңды ету, заң күшіне келтірілу.

УЗАКОНЯ́ТЬ *несов. см.* **узаконить.**

УЗАКОНЯ́ТЬСЯ заңды болу, заң күшіне келтірілу.

УЗБЕ́КИ, ков *мн.* (*ед.* **узбек,** *ж.* **узбечка**) өзбек халқы, өзбектер.

УЗДА́ жүген; *перен.* бағындыру, күшпен ұстау, тізгіндеу *д. м.*; **держать в узде** өзіне бағындырып ұстау, тұмылдырықтап ұстау.

УЗДЕ́ЧКА 1) жүген; 2) (анат.) перде, үлпілдек зат.

УЗДЦЫ́: под уздцы шаужайынан, шаужайлап.

У́ЗЕЛ 1) түйін, бунақ; 2) жолдардың торабы, орталық пункт; **у. противоречий** қайшылықтардың түйіскен жері (түйіні).

УЗЕЛО́К, лка *уменьш.* түйіншек.

У́ЗЕНЬКИЙ *уменьш.* тар ғана.

У́ЗКИЙ, узок тар, жіңішке, енсіз; *перен.* тайыз, білімінің тайыздығы, шамалылығы; **узко** *нар.*; *ср. ст.* **у́же**.

УЗКОГО́РЛЫЙ жіңішке, тар мойынды (ыдыс).

УЗКОГРУ́ДОСТЬ құшық кеуделілік.

УЗКОГРУ́ДЫЙ құшық кеуде.

УЗКОКОЛЕ́ЙНЫЙ: узкоколейная железная дорога жіңішке тар темір жол.

УЗКОЛО́БЫЙ құшық маңдай; *перен.* өресі тар (кісі).

УЗЛОВА́ТОСТЬ түйінділік, түйіншектілік.

УЗЛОВА́ТЫЙ, ват түйінді, түйіншекті.

УЗЛОВО́Й 1) түйінді, торапты; **узловая станция** бірнеше жол торабындағы станция; 2) *перен.* басты, түйінді, маңызды; **у. вопрос** түйінді мәселе, келелі мәселе.

УЗНАВА́ТЬ, наю *несов.* тану, білу, сұрастырып мәлімет, хабар алу.

УЗНАВА́ТЬСЯ танылу, біліну.

УЗНА́ТЬ *сов. см.* узнавать.

У́ЗНИК, *ж.* **узница** түтқындағы, қамаудағы адам.

УЗО́Р мәнер, әшекей.

УЗО́РНЫЙ мәнерлі, әшекейлі.

УЗО́РЧАТОСТЬ мәнерлілік, әшекейлік.

УЗО́РЧАТЫЙ, чат мәнерлі, әшекейлі.

УЗО́РЧИК *уменьш.* мәнер, әшекей.

У́ЗОСТЬ, узкость тарлық, қысандық.

УЗРЕ́ТЬ, узрю (устар.) қарау, көру, байқап қалу, түсіну; шұбалану.

УзССР (Узбекская социалистическая советская республика) Өз. ССР (өзбектің Социалистік Советтер республикасы).

УЗУРПА́ТОР узурпатор, біреудің атағына я правосына заңсыз ие болушы.

УЗУРПА́ЦИЯ узурпация (біреудің атағына я правосына заңсыз қол сұғу).

УЗУРПИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* заңсыз басып алу; біреудің атағын заңсыз иемдену.

У́ЗЫ, уз *мн.* шынжыр, бұғау; жақындық байланыс, достық; **родственные у.** жақын туысқандық байланыс.

УЙГУ́РЫ, гуров и гур *мн.* (*ед.* **уйгур**, *ж.* уйгурка) ұйғыр халқы, ұйғырлар.

У́ЙМА өте көп, есепсіз көп.

УЙТИ́, уйду, *прош.* **ушёл** *сов.* кету, қашып кету, құтылу; **это от вас не уйдёт** бұл сізден қашпайды.

УКА́З указ (жарлық; жоғарғы өкімет орнының жарлығы).

УКАЗА́НИЕ көрсету, жол басшылық, нұсқау.

УКА́ЗАННЫЙ, зан көрсетілген, аталған, нұсқалған.

УКАЗА́ТЕЛЬ *м.* жетекші, көрсеткіш; **библиографический у.** библиографиялық (кітап т. б.) көрсеткіш.

УКАЗА́ТЕЛЬНЫЙ көрсететін, көрсеткіш; **у. палец** сұққол.

УКАЗА́ТЬ, укажу *сов.* көрсету, нұсқау, айту, ескерту; **у. дорогу** жол сілтеу; **у. на его действие (ошибку)** ісі туралы (қатесі туралы) айту, көрсету; **у. на выполнение приказа** бұйрықты орындамағандығын ескерту.

УКА́ЗКА көрсеткіш, жөн сілтеу.

УКА́ЗЧИК, *ж.* **указчица** нұсқаушы, жөн көрсетуші, жөн сілтеуші (адам); **ты мне не у.** сен маған жөнші (нұсқаушы) емессің.

УКА́ЗЫВАТЬ *несов. см.* указать.

УКА́ЗЫВАТЬСЯ көрсетілу, жөн сілтелу, нұсқалу, бұйрылу.

УКА́ЛЫВАТЬ *несов.* түйреу, шаншу; *перен.* жобірлеу, балағаттау, сөгу.

УКА́ЛЫВАТЬСЯ түйрелу, шаншылу.

УКА́Т таптап, жаншып тегістеу; тығыздап басу (киіз, байпақ).

УКА́ТАННЫЙ, тан таптатылған, тегістелген, бастырылған.

УКАТА́ТЬ *несов.* таптап, жаншып

тегістеу (жолды); тығыздап басу (кизді).

УКАТИ́ТЬ, качу *сов.* дөңгелету, домалатып жіберу, шауып кету.

УКАТИ́ТЬСЯ дөңгеленіп кету, домалап кету.

УКА́ТКА *см.* укатать.

УКА́ТЫВАТЬ *несов. см.* **укатать.**

УКА́ТЫВАТЬСЯ *см.* **укатиться.**

УКАЧА́ТЬ *сов. см.* **укачивать.**

УКА́ЧИВАТЬ *несов.* шайқау, тербету, теңселту.

УКИПА́ТЬ *несов.*, **укипеть**, плю, пишь *сов.* қайнап кему, әбден қайнап пісу.

УКЛА́Д уклад, қалып, құрлыс, орнаған тәртіп; **новый у. жизни** жаңа тұрмыс салты.

УКЛА́ДКА салу, үю; **у. рельс (ов)** рельс салу, төсеу.

УКЛА́ДОЧКА *уменьш. см.* **укладка.**

УКЛА́ДЧИК, *ж.* **укладчица** салушы, қалаушы, төсеуші.

УКЛА́ДЫВАТЬ *несов.* жыйнау, салу, төсеу; **у. ребенка** баланы жатқызу.

УКЛА́ДЫВАТЬСЯ жыйналу, буынып түйілу; *перен.* түсініктті болу, ұғыну; **у. в путь** жолға жыйналу.

УКЛЕ́ЙКА балықтың бір түрі.

УКЛО́Н еңкек (тау баурайы), ылдый; *перен.* бейімділік, жолдан таю; **у. мачты** мачтының қыйсаюы; **правый у.** оңшыл; уклон (жолдан тайған).

УКЛОНЕ́НИЕ қыйсаю, бұлтару; **у. от главной темы** негізгі темадан шығып кету.

УКЛОНИ́СТ, *ж.* **уклонистка** жолдан таюшы.

УКЛОНИ́ТЬ, ню *сов.* қыйсайту, ауытқыту, еңкейту; **у. острие ножа влево** найзаның ұшын сол жаққа бұру.

УКЛОНИ́ТЬСЯ 1) қыйсаю, ауытқу; 2) жолдан таю, бас тарту; **у. от долга** борышынан қашу, бас тарту.

УКЛО́НЧИВОСТЬ жалтақтық, жасқаншақтық, жалтаңғыштық.

УКЛО́НЧИВЫЙ, чив жалтақ, жалтаңғыш, айлакер, түлкі құйрық; **уклончиво** *нар.*

УКЛОНЯ́ТЬ *несов.* **к уклонить.**

УКЛОНЯ́ТЬСЯ *см.* **уклониться.**

УКЛЮ́ЧИНА түтқа (қайықтың орнеуіндегі ескекті бекітіп қоятын орны).

УКОКО́ШИТЬ, шу *сов.* өлтіру, жоқ қылу.

УКО́Л шаншу, түйреу, қадау; *перен.* жәбірлеу, балағаттау, сөгу, тілмен шағып алу.

УКОЛО́ТЬ, лю *сов.* қадау, шаншу, түйреу.

УКОЛО́ТЬСЯ *см.* **укалываться.**

УКОМПЛЕКТОВА́НИЕ комплект жасау, жыйнастыру, жыйнау, толтыру; **укомплектование учащимися** оқушылар алу.

УКОМПЛЕКТОВА́ТЬ, кчую *сов.* жыйнау, толтыру.

УКОМПЛЕКТОВА́ТЬСЯ комплектілену; жыйналу, алыну.

УКОМПЛЕКТО́ВЫВАТЬ *несов. см.* **укомплектовать.**

УКОМПЛЕКТО́ВЫВАТЬСЯ *см.* **укомплектоваться.**

УКО́Р айыбын бетіне басу, жекіру.

УКОРА́ЧИВАТЬ *см.* **укоротить.**

УКОРА́ЧИВАТЬСЯ *несов.* қысқару, қысқартылу.

УКОРЕНЕ́НИЕ тамырлану, нық орналасу, нығайтылу.

УКОРЕНИ́ТЬ, ню *сов.* тамырландыру, нығайту, бекіту.

УКОРЕНИ́ТЬСЯ тамырлану, тамырын жайып нығаю.

УКОРЕНЯ́ТЬ *несов. см.* **укоренить.**

УКОРЕНЯ́ТЬСЯ *см.* **укорениться.**

УКОРИ́ЗНА бетке басу, ескерту.

УКОРИЗНЕ́ННЫЙ, нен жүз жыртатын, бетке басатын, бетке шіркеу болатын; **укоризненно** *нар.*

УКОРИ́ТЬ, рю *сов. см.* **укорять.**

УКОРОТИ́ТЬ, рочу *сов.* қысқарту.

УКОРОТИ́ТЬСЯ қысқару.

УКОРО́ЧЕННЫЙ, чен қысқартылған.

УКОРЯ́ТЬ *несов.* айыбын бетіне басу; жекіру.

УКОРЯ́ТЬСЯ айыбын бетіне басу.

УКО́С[1] шабылған шөп, пішен.

УКО́С[2], **укосина** тірек, таяныш.

УКОЧЕВА́ТЬ, чую *сов.* көшіп кету.

УКОЧЕВЫВАТЬ *несов. см.* **укочевать.**

УКРА́ДКОЙ *нар.* жасырынып, тасаланып, ұрланып (келу).

УКРА́И́НКА[1] *см.* **украинцы.**

УКРА́И́НКА[2] (сель-хоз.) күздік бидайдың сорты.

УКРА́И́НЦЫ, ев *мн.* (*ед.* **украинец, нца**, *ж.* **украинка**) украин халқы, украиндар.

УКРА́СИТЬ, крашу *сов. см.* **украшать.**

УКРА́СИТЬСЯ әдемілену, безену, түрлену.

УКРА́СТЬ, краду, крадёшь *сов.* ұрлау, ұрлап алу.

УКРАША́ТЬ *несов.* әдемілеу, безендіру, түрлендіру, ажарлау, әсемдеу.

УКРАША́ТЬСЯ *см.* **украситься.**

УКРАШЕ́НИЕ әшекей, зейнет.

УКРЕПИ́ТЬ, плю *сов. см.* **укреплять.**

УКРЕПИ́ТЬСЯ әлдену, нығаю, күшею, бекіну; **укрепиться на новых позициях** жаңа позицияға бекіну.

УКРЕПЛЕ́НИЕ 1) бекініс; 2) нығайту, бекіту; **у. берега** судың жағасын бекіту; **крепостное у.** қамал бекінісі; **у. мощи Красной Армии** Қызыл Армияның күш, қуатын нығайту.

УКРЕПЛЯ́ТЬ *несов.* бекіту, нығайту, күшейту.

УКРЕПЛЯ́ТЬСЯ *см.* **укрепиться.**

УКРО́МНЫЙ, мен оқшау, таса, оңаша; **у. уголок** оқшау түкпір.

УКРО́П укроп (тамаққа салынатын көк шөп).

УКРОТИ́ТЕЛЬ, *ж.* **укротительница** жуасытушы, үйретуші (хайуанды); **у. диких зверей** жыртқыш аңдарды үйрететін, жуасытатын адам.

УКРОТИ́ТЬ, рощу *сов.* қолға үйрету, жуасыту; тоқтату, тыю.

УКРОЩА́ТЬ *несов. см.* **укротить.**

УКРОЩА́ТЬСЯ жуасу, басылу, қолға үйрену.

УКРОЩЕ́НИЕ *см.* **укротить.**

УКРУПНЕ́НИЕ ірілендіру, ірілеу; үлкейту.

УКРУПНИ́ТЬ, ню *сов.* ірілендіру, ірілеу; **у. колхоз** колхозды ірілендіру.

УКРУПНЯ́ТЬ *несов. см.* **укрупнить.**

УКРУПНЯ́ТЬСЯ ірілену, үлкею.

УКРУ́ЧИВАТЬ *несов.* шырмап байлап тастау.

УКРУ́ЧИВАТЬСЯ шырматылып байлану.

УКРЫВА́ТЕЛЬ, *ж.* **укрывательница** жасырушы, тығушы.

УКРЫВА́ТЕЛЬСТВО жасырушылық, тығушылық.

УКРЫВА́ТЬ *несов.* тығу, жасыру, көрсетпеу.

УКРЫВА́ТЬСЯ тығылу, жасырыну, паналау.

УКРЫ́ТИЕ 1) жасыру, тығу, жабу, қымтау; 2) пана, жасырынатын, тығылатын орын.

УКРЫ́ТЬ, крою *сов. см.* **укрывать.**

УКРЫ́ТЬСЯ *см.* **укрываться.**

УКРЮ́К (обл.) 1) құрық; 2) ердің қасы.

У́КСУС уксус, сірке.

У́КСУСНЫЙ *прил. к* **уксус**; **уксусная кислота** уксус қышқылы.

УКУ́ПОРИВАТЬ *несов.* орап байлау, шегелеу, тығындау, тығындап тастау; **у. пробкой** тығынмен тығындау.

УКУ́ПОРИВАТЬСЯ тығындалу, салыну, оралып байлану.

УКУ́ПОРИТЬ, рю *сов. см.* **укупоривать.**

УКУ́ПОРКА 1) орап байлау, бітеу, шегелеу; 2) тығын.

УКУ́ПОРОЧНЫЙ салу, байлау, бекіту үшін, тығындайтын адам.

УКУ́ПОРЩИК, *ж.* **укупорщица** салып байлайтын, шегелейтін, бекітетін, тығындайтын адам.

УКУ́С 1) тістеу, қабу, шағу; 2) шыққан жер, жара; **у. пчелы** араның талауы, араның шаққаны.

УКУСИ́ТЬ, кушу *сов.* шағу, тістеу, қабу.

УКУ́ТАТЬ *сов. см.* **укутывать.**

УКУ́ТАТЬСЯ *см.* **укутываться.**

УКУ́ТЫВАТЬ *несов.* орау, қымтау.

УКУ́ТЫВАТЬСЯ орану, бүркену, қымтану.

УЛА́ВЛИВАТЕЛЬ *см.* **уловитель.**

УЛА́ВЛИВАТЬ *несов.* ұстау; *пе-*

рен. **у. смысл** ұғып алу; **у. случай** жағдайды пайдалана қалу.

УЛА́ВЛИВАТЬСЯ ұсталу; *перен.* ұғыну, байқалу, түсіну.

УЛА́ДИТЬ, лажу *сов. см.* **улаживать.**

УЛА́ДИТЬСЯ реттелу, дұрысталу, бітісу, жарасу.

УЛА́ЖИВАТЬ *несов.* реттеу, келістіру, жарастыру.

УЛА́ЖИВАТЬСЯ *см.* **уладиться.**

УЛА́МЫВАТЬ *несов. см.* **уломать.**

УЛА́Н улан (атты әскер).

УЛА́НКА уланның мундирі (киімі).

УЛЕЖА́ТЬ, жу *сов.* жату; жатуға шыдау.

УЛЕЖА́ТЬСЯ жатып дағдылану, қалыптану.

У́ЛЕЙ, улья ара ұясы, омарта; **сажать пчел в улья** араларды омартаға қондыру.

УЛЕПЕТНУ́ТЬ *сов.* тез жыту, жасырынып кету, қашу.

УЛЕПЕТЫВАТЬ *несов. см.* **улепетнуть.**

УЛЕТ ұшып кету.

УЛЕТА́ТЬ *несов.* ұшып кету.

УЛЕТЕ́ТЬ, лечу, летишь *сов. см.* **улетать.**

УЛЕТУ́ЧИВАТЬ *несов. см.* **улетучить.**

УЛЕТУ́ЧИВАТЬСЯ кеуіп ұшып кету.

УЛЕТУ́ЧИТЬ, чу *сов.* буға айналдырып ұшырып жіберу.

УЛЕТУ́ЧИТЬСЯ 1) буға айналып жоқ болу; 2) білдірмеу, сездірмей кетіп қалу, жоқ болып кету.

УЛЕ́ЧЬСЯ, улягусь, уляжешься *сов.* ұйқыға я демалуға жату; *перен.* тынышталу, басылу, тыну; **буря улеглась** боран басылды.

УЛИЗНУ́ТЬ, ну *сов.* ептеп жытып кету, тайып туру.

УЛИ́КА айыптауға айғақ, дәлел.

УЛИ́ТА (обл.) ұлу.

УЛИ́ТКА 1) ұлу; 2) құлақ ішіндегі ірім.

УЛИТКООБРА́ЗНЫЙ, зсн ұлу сияқты, ұлу бейнелес.

У́ЛИЦА көше; *перен.* **на вашей улице праздник;** *см.* **праздник.**

УЛИЧА́ТЬ *несов.* айғақ болу, куә болу, айыбын мойнына қою.

УЛИЧА́ТЬСЯ айыбы мойнына қойылу, эшкере болу.

УЛИЧИ́ТЕЛЬ, *ж.* **уличительница** айыбын мойнына салушы, кінәсін мойнына қоюшы.

УЛИЧИ́ТЬ, чу *сов. см.* **уличать.**

У́ЛИЧНЫЙ көшенің, көшедегі; **уличное движение** көшедегі жүріс; **уличные разговоры** өсек, бос әңгіме.

УЛО́В балықтың түсімі (ұсталған балықтың аз, көптігі).

УЛОВИ́МЫЙ: легко у. оңай түсінуге болатын.

УЛОВИ́ТЕЛЬ ұстағыш, қабыл алғыш.

УЛОВИ́ТЬ, влю *сов.* ұстау, іздеп табу; *перен.* ұғып алу, сезу, аңдау, түсініп жету.

УЛОВИ́ТЬСЯ *сов.* ұсталу, ауға түсу.

УЛО́ВКА амал, айла; **это его у.** бұл оның хайласы.

УЛОВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **уловить.**

УЛОЖЕ́НИЕ (истор.) заңдар жиынағы.

УЛОЖИ́ТЬ, жу *сов.* жатқызу, сыйғызу, сыйыстыру; ✦ **у. в голове** ұғыну, түсіну; аңғару; **у. на смерть** өлімші қылу, құлатып салу.

УЛОЖИ́ТЬСЯ 1) жыйыстырып салу; 2) сыю, сыйысу, мөлшерлі уақытта істеп болу; 3) *перен.* түсінікті болу.

УЛОМА́ТЬ *сов.* сындіру, кендіру.

УЛОМИ́ТЬ, млю *сов.* (обл.) сындыру, сындырып бөлін тастау.

У́ЛОЧКА *уменьш.* кішкене көше.

УЛУ́С ұлыс (бір тайпы ел; аумақ; аудан).

УЛУЧА́ТЬ *несов.* ретін, қыбын табу, уақыт табу, жайын табу.

УЛУЧА́ТЬСЯ реті табылу, тура келу, уақыт табу, жайын табу.

УЛУЧИ́ТЬ, чу *сов. см.* **улучать.**

УЛУЧША́ТЬ *несов.* жақсарту, тәуірлендіру, асылдандыру.

УЛУЧША́ТЬСЯ жақсару, асылдану, тәуірлену.

УЛУЧШЕ́НИЕ жақсарту, тәуірлену, тәуірлендіру.

УЛУ́ЧШЕННЫЙ: жақсартылған,

төуірленген; **улучшенная порода** жақсартылған (асылданған) тұқым.

УЛУ′ЧШИТЬ, шу *сов. см.* **улучшать**.

УЛУ′ЧШИТЬСЯ *см.* **улучшаться**.

УЛЫБА′ТЬСЯ *несов.*, улыбнуться, нүсь *сов.* жымыю, күлімдеу, күлімсіреу, езу тарту; *перен.* счастье **улыбнулось ему** оның тілегі болды; **эта работа мне не улыбается** мына жұмыс менің тартпайды.

УЛЫ′БКА күлімсіреу, жымыю.

УЛЫБНУ′ТЬСЯ *см.* **улыбаться**.

УЛЬТИМАТИ′ВНЫЙ *прил. к* **ультиматум**; **ультимативное требование** үзілді-кесілді қойылған талап; **ультимативно** *нар.*

УЛЬТИМА′ТУМ ультиматум (дипл.) бір мемлекеттің екінші мемлекетке үзілді-кесілді қойған шарты, талабы.

УЛЬТРАМАРИ′Н ультрамарин (ашық көк бояу).

УЛЬТРАМИКРОСКО′П ультрамикроскоп (аса кішкене, көзге көрінбейтін заттарды көрсететін микроскоп).

УЛЬТРАФИОЛЕ′ТОВЫЙ: **ультрафиолетовые лучи** ультра-күлгін сәулелер.

УМ ақыл, ой парасат.

УМА′ЗАТЬ, умажу *сов.* сылау, майлау, ластап, былғап тастау.

УМА′ЗАТЬСЯ былғану, ластану.

УМА′ЗЫВАТЬ *несов. см.* **умазать**.

УМА′ЗЫВАТЬСЯ *см.* **умазаться**.

УМАЛЕ′НИЕ кеміту, азайту, төмендету, түсіру (біреудің беделін).

УМАЛИ′ТЬ, лю *сов. см.* **умалять**.

УМАЛИШЁННЫЙ можнун, есінен адасқан, жынды.

УМА′ЛЧИВАНИЕ үндемеу, ауызын ашпау, тіс жарып ештеме демеу.

УМА′ЛЧИВАТЬ *несов. см.* **умолчать**.

УМАЛЯ′ТЬ *несов.* кеміту, азайту, төмендету, түсіру; **у. авторитет** біреудің беделін түсіру.

УМА′СЛИВАТЬ *несов.*, умаслить, лю *сов.* 1) майлау, майға батырып алу; 2) *перен.* көндіру.

УМА′СЛИТЬ *см.* **умасливать**.

УМА′ТЫВАТЬ *несов. см.* **умотать**.

УМА′ТЫВАТЬСЯ *см.* **умотаться**.

УМА′ЯТЬ, умаю *сов.* қыйнау, азаптау, шаршату.

УМА′ЯТЬСЯ шаршау, ентігу, қыйналу, дымы құру.

У′МБРА қызыл күрең бояу.

УМЕ′ЛЫЙ білгіш, шебер, епті; **умело** *нар.*

УМЕ′НИЕ істеу, білу.

УМЕНЬША′ЕМЫЙ 1) кемітетін; 2) **уменьшаемое**, ого *ср.* азайғыш (кемитін сан).

УМЕНЬША′ТЬ *несов.* азайту, кішірейту, кеміту.

УМЕНЬША′ТЬСЯ азаю, кішірею, кему.

УМЕНЬШЕ′НИЕ кішірею, азаю, кему.

УМЕНЬШЁННЫЙ, шён кемітілген, азайтылған.

УМЕНЬШИ′ТЕЛЬНЫЙ кішірейген, кіші; **уменьшительное имя существительное** кішірейтіп айтылатын зат есім.

УМЕ′НЬШИТЬ, шу *сов. см.* **уменьшать**.

УМЕ′НЬШИТЬСЯ *см.* **уменьшаться**.

УМЕ′РЕННОСТЬ 1) бір қалыптылық; 2) кішіпейіл; 3) қалыс.

УМЕ′РЕННЫЙ бір қалыпты, орташа, шамалы; **у. климат** қоңыр салқын климат; *перен.* қалыс; **умеренно** *нар.*

УМЕ′РИТЬ, рю *сов.* бәсеңдету, шарықтау, орташа қалыпқа түсіру; **у. свой аппетит** қанағат қылу.

УМЕРТВИ′ТЬ, влю *сов.* өлтіру, қатыру.

УМЕ′РШИЙ өлген, опат болған.

УМЕРЩВЛЕ′НИЕ 1) өлтіру (қан шығармай); 2) басу, сөндіру (әуестікті), тыю.

УМЕРЩВЛЯ′ТЬ *несов.* 1) өлтіру; 2) *перен.* тыю, сөндіру.

УМЕРЩВЛЯ′ТЬСЯ *несов.* 1) өлтірілу; 2) *перен.* тыйылу, сөндірілу.

УМЕРЯ′ТЬ *несов. см.* **умерить**.

УМЕРЯ′ТЬСЯ *несов.* азайтылу, шарықтау, шамаландырылу, бәсеңдетілу.

УМЕСТИ′ТЬ, мещу *сов.* сыйыстыру, сыйғызу, орналастыру.

УМЕСТИ′ТЬСЯ сыйысу, сыйысып отыру, орналасу.

УМЕ́СТНОСТЬ лайықтылығы, келісімділігі.

УМЕ́СТНЫЙ, тен орынды, келісімді, ұнамды; **уместно** *нар.*

УМЕ́ТЬ, умею *несов.* білу, істей білу, қолынан келу.

УМЕЩА́ТЬ *несов. см.* **уместить.**

УМЕЩА́ТЬСЯ *см.* **уместиться.**

УМЕ́ЮЧИ *нар.* жөнін біліп, қолынан келіп.

УМИЛЕ́НИЕ мейрі түсу, жібу, елжіреу, балқу.

УМИЛЕ́ННЫЙ, лён балқыған, мейрімі түсіп көңілі жібіген, елжіреген; **умилённо** *нар.*

УМИЛИ́ТЬ, лю *сов. см.* **умилять.**

УМИЛИ́ТЬСЯ мейрімдену, бойы балқу; көңілі, жүрегі елжіреу.

УМИ́ЛЬНОСТЬ жұмсақтық, жылы шырайлық, мүләйімділік, мейірімділік; жағынушылық.

УМИ́ЛЬНЫЙ, лен жылы шырайлы, мүләйім, мейірімді; жарамсақ, жағымпаз; **умильно** *нар.*

УМИЛЯ́ТЬ *несов.* рахымын түсіру, мейірімдендіру.

УМИЛЯ́ТЬСЯ *см.* **умилиться.**

УМИНА́ТЬ *несов. см.* **умять.**

УМИНА́ТЬСЯ *см.* **умяться.**

УМИРА́НИЕ өлу.

УМИРА́ТЬ *несов.* өлу, құру.

УМИРОТВОРЕ́НИЕ татуласу, жарасу, келісу; тыныштану.

УМИРОТВОРИ́ТЬ, рю *сов.* тыныштандыру, келістіру, татуластыру.

УМИРОТВОРИ́ТЬСЯ татуласу, келісу, тыныштану.

УМИРОТВОРЯ́ТЬ *несов. см.* **умиротворить.**

УМИРОТВОРЯ́ТЬСЯ *см.* **умиротвориться.**

У́МНЕНЬКИЙ *уменьш.* ақылды ғана.

УМНЕ́ТЬ *несов.* ақыл ену, ес кіру, ақылды болу.

У́МНИК, *ж.* **умница** ақылды, зейінді, зерек.

У́МНИЧАТЬ ақылдысыну.

УМНОЖА́ТЬ *несов.* көбейту.

УМНОЖА́ТЬСЯ көбейтілу, өсірілу, көбею.

УМНОЖЕ́НИЕ көбейту амалы, көбейту; **таблица умножения** көбейту кестесі.

УМНО́ЖИТЬ, жу *сов. см.* **умножать.**

УМНО́ЖИТЬСЯ көбею, күшею.

У́МНЫЙ, умён ақылды, есті; **умно́** *нар.*

УМОЗАКЛЮЧА́ТЬ *несов.* оймен қорту.

УМОЗАКЛЮЧЕ́НИЕ ой қорыту.

УМОЗАКЛЮЧИ́ТЬ, чу *сов. см.* **умозаключать.**

УМОЗРЕ́НИЕ ойлау, болжау.

УМОЗРИ́ТЕЛЬНЫЙ оймен, ақылмен болжайтын, ақылмен байымдайтын; **умозрительная философия** ақыл, ой қортындысына сүйенген философия.

УМОЛИ́ТЬ, лю *сов.* жалыну, жалбарыну, өтіну.

У́МОЛК: без умолку тынымсыз, тоқтаусыз, тынбастан, тоқтамастан.

УМОЛКА́ТЬ *несов.* басылу, үн шығармау, үні өшу.

УМО́ЛКНУТЬ, ну *сов. см.* **умолкать.**

УМОЛО́Т қызылдаған астық, бастырып алған астық.

УМОЛЧА́НИЕ *см.* **умолчать.**

УМОЛЧА́ТЬ, чу *сов.* үндемеу (білеқ тұрып жорта айтпау), жасыру.

УМОЛЯ́ТЬ *несов.* жалыну, жалбарыну.

УМОНАСТРОЕ́НИЕ ақыл шабыты.

УМОПОМЕША́ТЕЛЬСТВО ақылынан адасу, ақылдан жазу, естен айрылу.

УМОПОМРАЧЕ́НИЕ ақылға зақым келу.

УМО́РА күлкілі, ішек-сілесі қататын нәрсе.

УМОРИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен шек-сілесін қатыратын (күлкі); **уморительно** *нар.*

УМОРИ́ТЬ, рю *сов.* әлсірету, қатты қыйнау; шаршату, қыру; шек—сілесі қатқанша күлдіру.

УМОРИ́ТЬСЯ тыйтығы құру, қыйналу.

УМОТА́ТЬ *сов.* (простореч.) орау, шырмау.

УМОТА́ТЬСЯ (простореч.) оралу, шырмалу.

У́МСТВЕННЫЙ ақылы, оймен істелетін; у. **труд** ой еңбегі; **умственно** *нар.*

У́МСТВОВАНИЕ ойлау, терең ойлау, ақылға салу.

У́МСТВОВАТЬ, ствую *несов.* 1) ойлау, ақылға салу; 2) құрғақ хиялға салыну, дерегі жоқ негізсіз ойға берілу.

УМУДРИ́ТЬ, рю *сов.* ақылдандыру, езгілендіру, парасаттандыру.

УМУДРИ́ТЬСЯ ақылы жету, езгі болу, ебін, қыбын табу; **умудрился-таки достать билеты** не қылса да ебін тауып билет алды.

УМУДРЯ́ТЬСЯ *см.* **умудриться.**

УМЧА́ТЬ, чу *сов.* зулатып әкету, пәрменмен шабу.

УМЧА́ТЬСЯ қатты шауып, кету, желдей есіп жөнелу; *перен.* зырлап өтіп кету, біту; **умчались юные годы** жастық шақ зырлап өтіп кетті.

УМЫВА́ЛЬНИК құман, бет-қол жуғыш.

УМЫВА́ЛЬНЫЙ жуынатын; **умывальная комната** жуынатын бөлме.

УМЫВА́НИЕ жуу, жуыну.

УМЫВА́ТЬ *несов.*, **умыть,** мою *сов.* жуу; **умыть ребенка** баланы жуу; *перен.* **у. руки** бас тарту.

УМЫВА́ТЬСЯ *несов.* жуыну, бетқолын жуыну.

УМЫКА́НИЕ (этногр.) қалыңдығын (келіншегін) алып қашу.

УМЫКА́ТЬ *несов.* алып қашу.

У́МЫСЕЛ, сла мысл қастық ой.

УМЫ́ТЬ *см.* **умывать.**

УМЫ́ТЬСЯ *см.* умываться.

УМЫ́ШЛЕННЫЙ әдейі, қасақана, жорта; **умышленно** *нар.*

УМЯГЧА́ТЬ *несов. см.* **умягчить.**

УМЯГЧА́ТЬСЯ *см.* **умягчиться.**

УМЯГЧЕ́НИЕ жұмсату, жұмсару.

УМЯГЧИ́ТЬ, чу *сов.* жұмсату, жұмсарту.

УМЯГЧИ́ТЬСЯ жұмсау, жұмсару.

УМЯ́КНУТЬ, ну *сов.* жұмсап кету, жұмсару.

УМЯ́ТЫЙ езілген, жаншылған, уқаланған.

УМЯ́ТЬ, умну *сов.* уқалау, езу, таптау, тығыздау.

УМЯ́ТЬСЯ қатты езілу, қатты жаншылу, қысылу.

УНАВА́ЖИВАТЬ *несов.* көң төгу, жерді көңмен өңдеу (тыңайту).

УНАВА́ЖИВАТЬСЯ көң төгілу, көңмен өңделу, тыңайтылу.

УНАВО́ЖИВАТЬСЯ *см.* **унаваживаться.**

УНАВО́ЗИТЬ *сов.* көң төгіп өңдеу, тыңайту (жерді).

УНАСЛЕ́ДОВАТЬ, дую *сов.* мұралану, мейрақор болу.

УНДИ́НА су перісі.

УНЕСТИ́, су *сов. см.* **уносить.**

УНЕСТИ́СЬ шауып ала жөнелу; жылдам жүгіріп кету; жоқ болып кету.

УНИА́Т, *ж.* **униатка** (церк., истор.) уния жолын қуушы, жақтаушы.

УНИВЕРМА́Г (универсальный магазин) универмаг (универсалдық магазин).

УНИВЕРСАЛИ́ЗМ универсализм, әр жақты білімділік, әр жақтан хабардарлық, әр жақты білімі болу.

УНИВЕРСИТЕ́Т университет (жоғарғы дәрежелі оқу орны).

УНИЖА́ТЬ *несов.* хорлау, кеміту, қадірін түсіру, төмендету.

УНИЖА́ТЬСЯ кемітілу, қадірі түсу, өзін кемсіту.

УНИЖЕ́НИЕ кеміту, кемсіну, қорлау, кемшілік, қорлық.

УНИЗА́ТЬ, нижу *сов. см.* **унизывать.**

УНИЗИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен қорлайтын, жәбірлейтін.

УНИ́ЗИТЬ, нижу, низишь *сов. см.* **унижать.**

УНИ́ЗИТЬСЯ кемшілік көру, жәбірлену, қорлық көру.

УНИ́ЗЫВАТЬ *несов.* тізіп мәнерлеп тастау.

УНИ́ЗЫВАТЬСЯ тізіліп мәнерлену, әшекейлену.

У́НИК *см.* **уникум.**

У́НИКУМ өте сирек ұшырайтын, кездесе бермейтін (зат).

УНИМА́ТЬ *несов.* тоқтату, жұбату, тыныштандыру, тыю.

УНИМА́ТЬСЯ басылу, тоқталу, басеңдеу, жайлану.

УНИО́Н унион (одақ, бірлестік).

УНИСО́Н (муз.) бір дауысты, бір үнді, әндестік, дауыс қосу.

УНИТА́РНЫЙ унитарлы, бірлескен, біріккен.

УНИФИКА́ЦИЯ унификациялау (біріктіру, бір қалыпқа, бір ізге түсіру).

УНИФИЦИ́РОВАТЬ, рую *сов.* унификация жасау, бір қалыпқа, бір ізге түсіру.

УНИФИЦИ́РОВАТЬСЯ унификациялану; бір қалыпқа, бір түрге түсу.

УНИЧТОЖА́ТЬ *несов.* құрту, жою, қыру, бітіру.

УНИЧТОЖА́ТЬСЯ құртылу, жойылу, қырылу.

УНИЧТОЖЕ́НИЕ жою, қыру, құрту.

УНИЧТО́ЖИТЬ, жу *сов. см.* уничтожать.

УНИЧТО́ЖИТЬСЯ *см.* уничтожаться.

У́НИЯ уния бірлестік, одақ.

УНОСИ́ТЬ, ношу *несов.* алып кету, арызып кету.

УНОСИ́ТЬСЯ *см.* унестись.

У́НТЕР *см.* **унтер-офицер.**

У́НТЕР-ОФИЦЕ́Р унтер-офицер (ескі армияда төмен дәрежелі офицерлік шен).

У́НЦИЯ унция (истор.) (аптекарлық салмақ — 29,86 г).

УНЫВА́ТЬ *несов.* уайымдау, қайғылану, мұңаю, жабығу.

УНЫ́ЛЫЙ, уныл мұңды, қайғылы, уайымды; **уныло** *нар.*

УНЫ́НИЕ қайғы, хасрет, мұң, уайым.

УНЯ́ТЫЙ 1) жуасытылған, тыныштандырылған; 2) *перен.* тыю салынған.

УНЯ́ТЬ, уйму *сов. см.* унимать.

УНЯ́ТЬСЯ жуасу, тыныштану, момақандану.

УПА́ВШИЙ құлаған, құлап түскен.

УПА́Д: до упаду сіле құрығанша.

УПА́ДОК, дка кер кету, еңсесі түсу, төмендеу, құлдырап төмендеу; **у. сил** әлі құру, күші кем; **у. духа** рухы түсу.

УПА́ДОЧНИК түңілген, тауы қайтқан, торыққан.

УПА́ДОЧНИЧЕСТВО торығушылық, түңілушілік, еңсесі түсушілік.

УПА́ДОЧНОСТЬ торыққандық, түңілгендік.

УПА́ДОЧНЫЙ торыққан, еңсесі түскен, жігері құм болған.

УПАКОВА́ТЬ, кую *сов.* орау, буып-түю, байлау (жүкті).

УПАКОВА́ТЬСЯ буылу, оралу, түйілу.

УПАКО́ВКА орау, буу, байлау (жүкті).

УПАКО́ВЩИК, *ж.* упаковщица затты буып түюші (кісі).

УПАКО́ВЫВАТЬ *несов. см.* упаковать.

УПАКО́ВЫВАТЬСЯ *см.* упаковаться.

УПА́РИВАТЬ *несов. см.* упарить.

УПА́РИВАТЬСЯ *см.* упариться.

УПА́РИТЬ, рю *сов.* жұмсату, жібіту; қыйнап, шаршатып терлету; бусандыру (ат).

УПА́РИТЬСЯ қыйналу; шаршап терлеп — тепшу; бусану.

УПАСТЬ, паду *сов.* құлап түсу, жығылу; *перен.* **цены упали** баға кемді; ✦ **у. духом** рухы түсу.

УПЕРЕ́ТЬ, упру *сов.* 1) тіреп қою, сүйеп қою; 2) ұрлау; **у. глаза в кого-нибудь** біреуге қадала қарау.

УПЕРЕ́ТЬСЯ *см.* упираться.

УПИВА́ТЬСЯ *несов.* 1) арақты мас болғанша ішу; 2) қызыққа бату, рахаттану.

УПИРА́ТЬ *несов.* 1) сүйеу, тіреп қою; 2) *перен.* қасарысу.

УПИРА́ТЬСЯ 1) таяну, тірену; 2) табан тіреу, ерегесу, қарысу.

УПИСА́ТЬ, пишу *сов.* 1) сыйыстырып жазу (бір жолға, бір бетке); 2) жеп қою.

УПИСА́ТЬСЯ сыйыстырып жазу.

УПИ́СЫВАТЬ *несов. см.* уписать.

УПИ́СЫВАТЬСЯ *см.* **уписаться.**

УПИ́ТАННОСТЬ семіздігі.

УПИ́ТАННЫЙ, тан семіз, күйлі.

УПИ́ТЬСЯ, пьюсь *сов.* сусындау, қану.

УПИХА́ТЬ *сов.* тығып, тықпалап сыйғызу, сыйыстыру.

УПИ́ХИВАТЬ *несов. см.* **упихать.**

УПИ́ХИВАТЬСЯ тығылу, кіргізілу, сұғылу.

УПИХНУ́ТЬ, ну *сов. см.* **упихать.**

УПЛА́ТА төлеу; **у. в рассрочку** бөліп-бөліп төлеу.

УПЛАТИ́ТЬ, плачу *сов.* төлеу, төлеп құтылу.

УПЛА́ЧИВАТЬ *несов. см.* **уплатить.**

УПЛЕСТИ́, плету *сов.* өру, өріп қаптау, тығыз өру (шашты).

УПЛЕСТИ́СЬ ілбіп, жылжып, ақырындап кетіп қалу.

УПЛЕТА́ТЬ *несов. см.* **уплести.**

УПЛЕТА́ТЬСЯ *см.* **уплестись.**

УПЛОТНЕ́НИЕ тығыздау, сығылыстыру, қатайту; **у. рабочего времени** жұмыс уақытын толық пайдалану.

УПЛОТНИ́ТЬ, ню *сов. см.* **уплотнение.**

УПЛОТНИ́ТЬСЯ тығыздалу, тарылу, қатаю, жиілену.

УПЛОТНЯ́ТЬ *несов. см.* **уплотнить.**

УПЛОТНЯ́ТЬСЯ *см.* **уплотниться.**

УПЛЫВА́ТЬ *несов.* жүзіп кету, жағадан жүзіп кету; *перен.* алысқа кету, өту (уақыт, өмір); жұмсалып біту (ақша); **не мало времени уплыло с тех пор** сонан бері көп уақыт өтіп кетті.

УПЛЫ́ТЬ, плыву *сов. см.* **уплывать.**

УПОВА́НИЕ (устар.) үміт, сенім; үміт ету; бел байлау.

УПОВА́ТЬ *несов.* (устар.) үміт қылу, сену; бел байлау.

УПОДО́БИТЬ, блю *сов.* ұқсату (біреуге, яки бір затқа).

УПОДО́БИТЬСЯ ұқсау.

УПОДОБЛЕ́НИЕ ұқсату, ұсау (бір нәрсеге).

УПОДОБЛЯ́ТЬ *несов. см.* **уподобить.**

УПОДОБЛЯ́ТЬСЯ *см.* **уподобиться.**

УПОЕ́НИЕ шаттану, рахаттану.

УПОЕ́ННЫЙ, ён қанықтырылған; рахаттандырылған.

УПОИ́ТЕЛЬНОСТЬ қанықтыратындық; шаттандыратындық; рахаттанарлық, қызығарлық.

УПОИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен шаттандыратын; рахаттандыратын; қызықтыратын; өте жақсы, артық зейнетті; **упоительно** *нар.*

УПОИ́ТЬ, упою *сов.* 1) қанғанша ішкізу, мас болғанша ішкізу; 2) шаттандыру, рахаттандыру, қызықтыру.

УПОКОЕ́НИЕ (устар.) тыныштандыру, тыныштық беру; тыныштану, тыныштық алу.

УПОКО́ИТЬ, кою *сов.* (устар.) тыныштандыру, тыныштық беру.

УПОКО́ИТЬСЯ 1) тыныштану, тыныштық алу; 2) жаны жай табу (өлген, көмілген адам т.)

УПОКО́Й *см.* **упокоение.**

УПОЛЗА́ТЬ *несов.* жылжып кету, жорғалап кетіп қалу, еңбектеп кетіп қалу.

УПОЛЗТИ́, зу *сов. см.* **уползать.**

УПОЛНОМА́ЧИВАТЬСЯ *см.* **уполномочиваться.**

УПОЛНОМО́ЧЕННЫЙ уәкіл, уәкілдік алған (кісі).

УПОЛНОМО́ЧИВАТЬ *несов.* уәкідік беру.

УПОЛНОМО́ЧИВАТЬСЯ уәкілдік беріп жіберілу.

УПОЛНОМО́ЧИЕ уәкілдік.

УПОЛНОМО́ЧИТЬ, чу *сов. см.* **уполномочивать.**

УПОЛО́ВНИК ұзын сапты шөміш, ожау.

УПОМИНА́НИЕ еске салу, еске түсіру, ескеру.

УПОМИНА́ТЬ *несов.* есіне салу, қатеріне түсіру.

УПОМИНА́ТЬСЯ есіне түсу; ескерілу; айтыла кетілу.

УПО́МНИТЬ, ню *сов.* есінде сақталу, ұмытпау.

УПОМЯ́НУТЫЙ көрсетілген, айтылған.

УПОМЯНУ́ТЬ, ну *сов. см.* **упоминать.**

УПО́Р 1) қарсылық, қарсы тұру; 2) таяныш, тірек; **стрелять в у.** тіреп тұрып ату.

УПО́РНЫЙ, рен қажымас, қажырлы, тайсалмайтын, қарыспа;

упорно *нар.* тіресіп, қарысып, қайсарланып.

УПО́РСТВО қайраттылық, тайсалмау, қарысу.

УПО́РСТВОВАТЬ, ствую *несов.* қайсарысу, тайсалмау, бетінен қайтпау.

УПОРХНУ́ТЬ, ну *сов.* 1) пыр етіп ұшу, пыр етіп ұшып кету; 2) *перен.* жылдам, шапшаң кету, қашып кету.

УПОРЯ́ДОЧЕНИЕ тәртіпке салу, ретке салу.

УПОРЯ́ДОЧИВАТЬ *несов. см.* упорядочить.

УПОРЯ́ДОЧИВАТЬСЯ тәртіпке түсу, белгілі тәртіппен істеу.

УПОРЯ́ДОЧИТЬ, чу *сов.* ретке салу, түзеу, орындау, жөнге келтіру.

УПОРЯ́ДОЧИТЬСЯ *см.* упорядочиваться.

УПОТРЕБИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен тұтынылатын, тұтынатын, қолданылатын.

УПОТРЕБИ́ТЬ, блю *сов.* тұтыну, қолдану, жарату.

УПОТРЕБЛЕ́НИЕ қолдану, жарату, тұтыну, пайдалану.

УПОТРЕБЛЯ́ТЬ *несов. см.* употребить.

УПОТРЕБЛЯ́ТЬСЯ пайдаланылу, тұтынылу, қолданылу.

УПО́ТЧЕВАТЬ, чую *сов.* сыйлау, тойғанынша жегізу.

УПРА́ВА басқарма, басқару мекемесі; **городская у.** (истор.) қаланы басқару мекемесі.

УПРАВДО́М (управляющий домом) үй басқарушы.

УПРАВИ́ТЕЛЬ, *ж.* **управительница** (истор.) басқарушы, мекеме бастығы.

УПРА́ВИТЬ, влю *сов. к* управлять.

УПРА́ВИТЬСЯ қолынан келу, басқара алу, тәртіпке салу.

УПРАВЛЕ́НИЕ 1) басқару, басқарма; 2) меңгеру, бағындыру.

УПРАВЛЯ́ТЬ *несов.* басқару, меңгеру; **у. автомобилем** автомобильді жүргізу; **у. хозяйством** шаруашылықты басқару.

УПРАВЛЯ́ТЬСЯ әлінен келу, қолынан келу, болдыра алу, басқара алу, тәртіпке келтіру.

УПРАВЛЯ́ЮЩИЙ *род. п.* щего, *сущ.* бастық, басқарушы; **управделами (у. делами)** іс басқарушы.

УПРАЖНЕ́НИЕ жаттығу.

УПРАЖНЯ́ТЬ *несов.* үйрету, баулау, жаттықтыру.

УПРАЖНЯ́ТЬСЯ үйрену, жаттығу.

УПРАЗДНЕ́НИЕ жою, бітіру, жабу, тарату.

УПРАЗДНИ́ТЬСЯ таралу, босатылу, жойылу.

УПРАЗДНЯ́ТЬ *несов. см.* упразднить.

УПРАЗДНЯ́ТЬСЯ *см.* упраздниться.

УПРА́ШИВАТЬ *несов.* жалыну, өтіну, сұрану.

УПРЁК кіна, ұрсу, сөгу.

УПРЕКА́ТЬ *несов.* сөгу, кіналау, ұрсу, айыптау.

УПРЕКНУ́ТЬ, ну *сов. см.* упрекать.

УПРЕ́ТЬ *сов.* 1) елжіреп пісу; 2) пысынап терлеу.

УПРОСИ́ТЬ, прошу *сов.* сұрау, жалынып көндіру; **насилу его упросили** оны әрең көндірдік.

УПРОСТИ́ТЬ, прощу *сов. см.* упрощать.

УПРОСТИ́ТЬСЯ жеңілдену, оңайлану.

УПРОЧЕ́НИЕ нығайту, беркіту, тыянақты ету.

УПРО́ЧИВАТЬ *несов. см.* упрочить.

УПРО́ЧИВАТЬСЯ *см.* упрочиться.

УПРО́ЧИТЬ, чу *сов.* нығайту, тұрақты, жыйнақты, орнықты ету, бекіту.

УПРО́ЧИТЬСЯ баяңды, тыянақты болу, бекуу.

УПРОЩА́ТЬ *несов.* жеңілдету, оңайлату.

УПРОЩА́ТЬСЯ *см.* упроститься.

УПРОЩЕ́НИЕ жеңілдету, оңайлату, жабайы, жай.

УПРУ́ГИЙ, руг серпінді, сығылмалы; **упругое тело** серпінді зат (дене).

УПРУ́ГОСТЬ серпімділік сығылмалылық.

УПРЯ́ЖКА 1) жегулі ат, арба; 2) жегу әбзелдері (қамыт доға т. б.); 3) жегуге керекті жабдық.

УПРЯЖНО́Й *прил. к* **упряжь**; **упряжная лошадь** жегілетін ат, арбаның аты.

У́ПРЯЖЬ *ж.* жегу әбзелдері.

УПРЯ́МЕЦ, мца, *ж.* **упрямица** қыйсық, қыңыр, қырсық кісі.

УПРЯ́МИТЬСЯ, млюсь *сов.* қыйсайып көнбеу, қыңыраю, қасару.

УПРЯ́МСТВО қыйсықтық, қасарыштық, қыңырлық.

УПРЯ́МСТВОВАТЬ, ствую *несов.* қарысу, қыңыраю, қасару.

УПРЯ́МЫЙ, упрям қырсық, қарыспа, қыңыр; **упрямо** *нар.*

УПРЯ́ТАТЬ, прячу *сов.* тығу, жасыру.

УПРЯ́ТАТЬСЯ тығылу, жасырыну.

УПРЯ́ЧЬ, прягу, пряжёшь *сов.* жегу (атты).

УПУСКА́ТЬ *несов.* қолдан шығарып алу, айырылып қалу; **у. из виду** көз жазып қалу, ұмытып кету, ойынан шығару.

УПУСКА́ТЬСЯ қолдан шығып кету, айырылып қалу, көз жазып қалу, естен шығарып алу.

УПУСТИ́ТЬ, пущу *сов. см.* **упускать.**

УПУ́ТАТЬ *сов.* шырмап, орап байлап тастау.

УПУ́ТЫВАТЬ *несов. см.* **упутать.**

УПУ́ТЫВАТЬСЯ оралу, шырмалу, байлану.

УПУЩЕ́НИЕ байқамай қалу, естен шығу, орындалмай қалу.

УРА́ *междом.* ура! (ұран, ұрандау).

УРАВНЕ́НИЕ 1) теңістеу; 2) теңдестіру, теңдеу.

УРА́ВНИВАТЬ теңістеу, бірдейлеу.

УРА́ВНИВАТЬСЯ теңелу, бірдейлену, теңдесу.

УРАВНИ́ЛОВКА теңдейлік (жұмыс сапасына, санына қарамай, бірдей бағалау).

УРАВНИ́ТЕЛЬНЫЙ теңейтін, барабарлайтын, бірдей қылатын.

УРАВНОВЕ́СИТЬ, вешу *сов.* теңгеру (ауырлығын), тең өлшеу.

УРАВНОВЕ́СИТЬСЯ тең өлшенілу, теңгерілу.

УРАВНОВЕ́ШЕННОСТЬ өзін-өзі ұстай алатындық, салмақтылық (мінез-құлқы).

УРАВНОВЕ́ШЕННЫЙ, шен 1) тең өлшенген, теңгерілген; 2) өзін ұстай білетін, салмақты (адам).

УРАВНОВЕ́ШИВАТЬ *несов. см.* **уравновесить.**

УРАВНОВЕ́ШИВАТЬСЯ *см.* **уравновеситься.**

УРАВНЯ́ТЬ *сов. см.* **уравнивать.**

УРАВНЯ́ТЬСЯ *см.* **уравниваться.**

УРАГА́Н қатты дауыл.

УРАГА́ННЫЙ *прил.* **к ураган**; *перен.* **у. огонь** бората оқ жаудыру.

УРАЗУМЕ́ТЬ *сов.* ақгару, жете түсіну.

УРА́Н, уранный уран (металл).

УРА́НОВЫЙ уранан істелген.

УРБАНИЗА́ЦИЯ урбанизация (капиталистік елдерде қалалардың ірі маңызды ордаға айналушылығы).

УРБАНИ́ЗМ урбанизм (ірі қалаларды ғана өсіре беруді көксейтін буржуазиялық ағым).

УРВА́ТЬ, ву *сов.* жұлып алу; *перен.* уақыт табу.

УРВА́ТЬСЯ ептеп уақыт табу.

УРЕГУЛИ́РОВАТЬ, рую *сов.* реттеу, жөнге салу, тәртіптеу.

УРЕГУЛИ́РОВАТЬСЯ реттелу, жөнделу, жөнге салыну.

УРЕ́ЗАТЬ, режу *сов.* кесіп кішірейту, қысқарту; *перен.* кемітү, азайту.

УРЕЗА́ТЬ *несов. см.* **уре́зать.**

УРЕ́ЗАТЬСЯ *см.* **уре́зываться.**

УРЕ́ЗКА кесу, қысқарту, азайту.

УРЕ́ЗНИК етікшінің пышағы.

УРЕЗО́НИВАТЬ *несов.* дәлелдеп сендіру, түсіндіру.

УРЕЗО́НИВАТЬСЯ сену, көну, түсіну.

УРЕЗО́НИТЬ, ню *сов. см.* **урезонивать.**

УРЕ́ЗЫВАТЬ *несов.* кесіп кемі-ту, қысқарту, азайту.

УРЕ́ЗЫВАТЬСЯ 1) кесіліп кемітілу, қысқартылу; 2) *перен.* кемітілу, азайтылу.

УРЕМА́ и **урёма** (обл.) өзен алабында өсетін уақ ағаштар.

УРЕМИ́Я (мед.) уремия (қан сию ауруы).

УРМА́Н орман.

У́РНА урна 1) өлік сүйегінің күлін салатын жәшік; 2) сайлау жәшігі (жасырын дауыс үшін); қоқыр-соқыр салатын ыдыс.

У́РОВЕНЬ, вня *м.* 1) ватерпас тегістікті өлшейтін құрал; 2) **у. воды** су беті деңгейі; 3) дәреже саты; **у. знаний** білім дәрежесі; **довоенный у.** соғысқа дейінгі дәрежесі, күйі.

УРОВНЯ́ТЬ *сов.* тегістеу, бірдейлеу.

УРОВНЯ́ТЬСЯ тегістелу, бірдей болу.

УРО́Д 1) жарым-жан, мүгедек; 2) жаман көрікті, келбетсіз.

УРО́ДЕЦ, дца *см.* **урод.**

УРОДИ́ТЬ, рожу, родишь *сов.* 1) өнім беру, шығым беру (егін, жеміс); 2) тудыру.

УРОДИ́ТЬСЯ 1) өну, шығу (егін); 2) туу, өсу (бала).

УРО́ДЛИВОСТЬ зағыптық, жарым-жандық, мүгедектік.

УРО́ДЛИВЫЙ, **лив** жарымжан, мүгедек, сұмпайы; **уродливо** *нар.*

УРО́ДОВАТЬ, дую *несов.* 1) мүшесіне зақым келтіру, мүгедек қылу; 2) сыйқын бұзу, ажарын кетіру.

УРО́ДОВАТЬСЯ 1) жарымжандану, мүгедектену; 2) сыйықсыздану, келбетсіздену.

УРО́ДСТВО *см.* **уродливость.**

УРОЖА́Й түсім, өнім (егін, жеміс); **у. хлеба** егіннің өнімі.

УРОЖА́ЙНОСТЬ шығымдылық, өнімділік.

УРОЖА́ЙНЫЙ егін, бітік шығымды.

УРОЖДЁННАЯ 1) туған, туылған; 2) тумысына қарай.

УРОЖДЁННЫЙ 1) енген, шыққан; 2) туысына қарай.

УРОЖЕ́НЕЦ, нца, *ж.* **уроженка** туған, туған жері; **у. Москвы** Москвада тұған.

УРО́К сабақ; **у. истории** тарих сабағы; **пусть это будет для вас у.** осы сізге сабақ болсын.

УРО́ЛОГ (мед.) уролог, жыныс мүшелерінің ауруларын қарайтын маман, дәргер.

УРОЛО́ГИЯ (мед.) урология (жыныс мүшелері ауруларын зерттейтін ғылым).

УРО́Н зор шығын, үлкен зиян, қаза, апат.

УРОНИ́ТЬ, ню *сов.* түсіріп алу, құлатып алу; *перен.* айту, сөйлеу.

УРОТРОПИ́Н (хим. и мед.) уротропин (порошок тәрізді үрпіге дезенфекция жасайтын зат).

УРО́ЧИЩЕ мекен, орын, учаске.

УРО́ЧНЫЙ *прил. к* **урок**; **урочное время** сабақ мезгілі, жұмыс мезгілі; **урочное положение** жұмыс уақытын белгілейтін ереже.

УРЧА́НИЕ қорылдау, бырылдау, ырылдау, құрқылдау.

УРЧА́ТЬ *несов.* сыбдырлау, сырылдау, қорылдау, ырылдау.

УРЫВА́ТЬСЯ *см.* **урваться.**

УРЮ́К өрік.

УРЯ́ДНИК (истор.) урядник (патшалы Ресейде полиция шені).

УСА́ДЕБНЫЙ *прил. к* **усадьба**; **у. участок** қорық жер.

УСАДИ́ТЬ, сажу *сов. см.* **усаживать.**

УСА́ДЬБА қора-қопсы, үй айналасы, бау-бақша.

УСА́ЖИВАТЬ *несов.* отырғызу, егу.

УСА́ЖИВАТЬСЯ отыру, жайғасып отырысу.

УСА́ТЫЙ мұртты.

УСА́Ч 1) қаяз (балық); 2) ұзын мұртты кісі; 3) қоңыздың бір түрі.

УСВА́ИВАТЬ үйрену, көңілге тоқу, сіңіру; **у. знания** білімді көңілге тоқу; **у. обычай** салт, әдеттерді үйреніп алу; **у. пищу** асты сіңіру.

УСВА́ИВАТЬСЯ көңілге тоқылу, сіңу.

УСВОЕ́НИЕ үйрену, көңілге тоқу, сіңіру.

УСВО́ИТЬ, ою *сов. см.* **усваивать.**

УСВОЯ́ЕМОСТЬ түсінуге, ұғынуға оңай көңілге тоқылуы; сіңімділік.

УСВОЯ́ЕМЫЙ көңілге тоқылатын, сіңірілетін.

УСЕ́ИВАТЬ *несов. см.* усеять.

УСЕКА́ТЬ *несов.* кесіп алу, кесіп қысқартып тастау.

УСЕКА́ТЬСЯ кесілу, кесіліп қысқартылу.

УСЕ́РДИЕ ынта.

УСЕ́РДНЫЙ, деи ынталы; усердно *нар.*

УСЕ́РДСТВОВАТЬ, ствую *несов.* ынталану.

УСЕ́СТЬСЯ, уся́дусь *сов. см.* **усаживаться.**

УСЕЧЕ́НИЕ кесіп алу, қыйып, тіліп алу.

УСЕЧЁННЫЙ кесіп алынған, қыйық; **усечённая призма** (геом.) қыйық призма.

УСЕ́ЧЬ, усеку *сов. см.* усекать.

УСЕ́ЯТЬ, усею *сов.* шашыратып себу, қаптатып шашу, үстінен шашып себу.

УСЕ́ЯТЬСЯ шашылу.

УСИДЕ́ТЬ, усижу *сов.* отыруға төзу, шыдап отыру.

УСИ́ДЧИВОСТЬ ерінбей істеушілік, еңбек сүйгіштік, шыдамдылық, табандылық (отырып істейтін жұмыстардан).

УСИ́ДЧИВЫЙ, чив еңбек сүйгіш, ерінбейтін, түзімді; **усидчиво** *нар.*

У́СИКИ, ов *мн., ед.* усик *м.* усақ жәндіктердің мурты.

УСИЛЕ́НИЕ күшейту, нығайту, күшею, нығаю; **у. ветра** желдің күшеюі.

УСИ́ЛЕННЫЙ күшейтілген, үлкейтілген; **усиленное питание** күшті тамақ; усиленно *нар.*

УСИ́ЛИВАТЬ *несов.* күшейту, нығайту, арттыру.

УСИ́ЛИВАТЬСЯ күшею, нығаю, арта беру.

УСИ́ЛИЕ күш салу, тырысу.

УСИЛИ́ТЕЛЬ *м.* нығайтқыш, күшейткіш; **у. звуков** дауысты күшейткіш.

УСИ́ЛИТЬ, лю *сов.* күшейту, нығайту; **у. работу** жұмысты күшейту.

УСИ́ЛИТЬСЯ күшею; **движение усилилось** қозғалыс күшейді; **усилилась болезнь** ауру ұлғайды.

УСКАКА́ТЬ, качу *сов.* шауып кету.

УСКА́ЛЬЗЫВАТЬ *несов. см.* ускользать.

УСКОЛЬЗА́ТЬ *несов.* сырғанап кету, тайып кету, жылжып кету.

УСКОЛЬЗНУ́ТЬ *сов. см.* ускользать.

УСКОРЕ́НИЕ жылдамдату, тездету, шапшаңдату, үдеме.

УСКОРИ́ТЕЛЬНЫЙ шапшаңдататын, тездететін, жылдамдататын.

УСКО́РИТЬ, рю *сов.* жылдамдату, тездету, асықтыру, шапшаңдату.

УСКО́РИТЬСЯ тез, жылдам, шапшаң болу.

УСКОРЯ́ТЬ *несов. см.* **ускорить.**

УСКОРЯ́ТЬСЯ *см.* **ускориться.**

УСЛА́ВЛИВАТЬСЯ *см.* **условливаться.**

УСЛА́ДА рахат, тәтті.

УСЛАДИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен рахаттандыратын; зауықтандыратын, әсерлендіретін, жанын жай таптыратын.

УСЛАДИ́ТЬ, лажу, ладишь *сов.* рахаттандыру, жанын жай таптыру, зауықтандыру.

УСЛАДИ́ТЬСЯ *см.* **услаждаться.**

УСЛАЖДА́ТЬ *несов. см.* **усладить.**

УСЛАЖДА́ТЬСЯ рахаттану, жаны жай табу, зауықтану.

УСЛА́ТЬ, ушлю *сов.* жұмсау, жіберу.

УСЛЕДИ́ТЬ, лежу, ледишь *сов.* аңду, бақылау.

УСЛЕ́ЖИВАТЬ *несов. см.* **уследить.**

УСЛО́ВИЕ келісім, шарт, уәде, серт; **условия уговора** келісім шарттары; **условия жизни** тұрмыс жағдайы; **у. задачи** есептің шарты; **при прочих равных условиях** басқа шарттары бірдей болған жағдайда.

УСЛО́ВИТЬСЯ, влюсь, вишься *сов.* уәделесу, шарттасу, келісу.

УСЛО́ВЛИВАТЬСЯ *несов. см.* условиться.

УСЛО́ВНОСТЬ шарттылық, сөз байласқандық.

УСЛО́ВНЫЙ: **условное наказание** шартты жаза; **условное наклонение** (грам.) шартты рай; **условно** *нар.*

УСЛОЖНЕ́НИЕ қыйындалу, күрделену.

УСЛОЖНЕ́ННЫЙ қыйындатылған.

УСЛОЖНИ́ТЬ, ню *сов.* қыйындату.

УСЛОЖНИ́ТЬСЯ қыйындатылу.

УСЛОЖНЯ́ТЬ *несов. см.* усложнить.

УСЛОЖНЯ́ТЬСЯ *см.* усложниться.

УСЛУ́ГА қызмет, жәрдем, қолғабыс; ✦ **к вашим услугам** айтқаныңызды орындауға дайынмын; **у. за услугу** біреудің істегенін істеп қайыру; **оказать услугу** жәрдем ету, көмектесу.

УСЛУЖЕ́НИЕ қызмет сіңіру, жалдану.

УСЛУ́ЖИВАТЬ *несов.* қызмет сіңіру, жәрдем ету, болысу.

УСЛУЖИ́ТЬ, жу *сов. см.* услуживать.

УСЛУ́ЖЛИВОСТЬ қол қабыс тигізушілік, жәрдем еткіштік.

УСЛУ́ЖЛИВЫЙ, лив жәрдем еткіш, болысқыш; **услужливо** *нар.*

УСЛЫХА́ТЬ, слышу *сов. см.* услышать.

УСЛЫ́ШАТЬ, слышу *сов.* есіту, хабарлану; сезу.

УСМА́ТРИВАТЬ *несов.* 1) көріп алу, бағу, бақылау, күзету; 2) анығын білу, тағайындау.

УСМА́ТРИВАТЬСЯ 1) көрінү, бақылану; 2) көрініп қалу, көзге түсіп қалу.

УСМЕХА́ТЬСЯ *несов.* сықақ қылу, келемеждеу.

УСМЕХНУ́ТЬСЯ, нусь *сов.* күлкі ету, келемеждеу, сықақтау.

УСМЕ́ШКА күлімсіреу, жымыю.

УСМИРЕ́НИЕ жуасыту, басу, тоқтату, тыю; **у. мятежа** бүлікті басу.

УСМИРЕ́ТЬ *сов.* (устар.) *см.* усмириться.

УСМИРИ́ТЕЛЬ, *ж.* усмирительница жұмсатушы, жуасытушы.

УСМИРИ́ТЬ, рю *сов.* жуасыту, басу, тыныштандыру.

УСМИРИ́ТЬСЯ *сов.* жуасу, басылу, тыныштану.

УСМИРЯ́ТЬ *несов. см.* усмирить.

УСМИРЯ́ТЬСЯ *см.* усмириться.

УСМОТРЕ́НИЕ қарау; **на его у.** оның қарауына, шешуіне.

УСМОТРЕ́ТЬ, рю *сов. см.* усматривать.

УСНАСТИ́ТЬ, снащу *сов.* әдемілеу, безендіру.

УСНАЩА́ТЬ *несов. см.* уснастить.

УСНАЩА́ТЬСЯ безену, әдемілену.

УСНУ́ТЬ, ну *сов.* қалғып кету, ұйқтап кету; ✦ **у. навеки или вечным сном** өлу, қаза табу.

УСО́БИЦА (устар.) өз ара араздық, керілдесу.

УСОВЕРШЕ́НСТВОВАНИЕ жетілдіру, жетілу, жақсару, кемеліне келтіру.

УСОВЕРШЕ́НСТВОВАННОСТЬ кемеліне келгендік, жетіскендік, толғандық.

УСОВЕРШЕ́НСТВОВАННЫЙ, вован кемеліне келген, жетіскен, толған.

УСОВЕРШЕ́НСТВОВАТЬ, ствую *сов.* кемеліне келтіру, жетістіріп толықтыру, білімін толықтыру.

УСОВЕРШЕ́НСТВОВАТЬСЯ кемеліне келу, жетісу, толығу.

УСО́ВЕСТИТЬ, вещу *сов.* ұялту, ұялтып жөнге салу.

УСО́Л тұздау.

УСОЛИ́ТЬ, лю *сов.* тұздау.

УСОЛИ́ТЬСЯ тұздалу.

УСОМНИ́ТЬСЯ и усумни́ться, мнюсь *сов.* дүдәмалану, шектену, шүбалану.

УСО́ПШИЙ *род. п.* ого, *сущ.* (устар.) өлген, марқұм, өлі, өлік.

УСО́ХНУТЬ, ну *сов. см.* усыхать.

УСПЕВА́ЕМОСТЬ оқушылардың үлгіру дәрежесі.

УСПЕВА́ТЬ *несов.,* **успеть** *сов.* үлгіру, жетісу, уақытынан қалмай үлгіру; **успел написать** жазып үлгірді.

УСПЕВА́ЮЩИЙ *род. п.* его, *сущ.*

үлгіруші, уақытынан қалдырмай бітіруші; **у. ученик** сабақты жақсы оқыйтын шәкірт.

УСПЕ́ТЬ *сов. см.* **успевать.**

УСПЕ́Х табыс, жетістік; **у. в работе** жұмысында табысты болу; **книга имела большой у.** кітап жұртқа ұнамды болды; **ученик имеет хорошие успехи** оқушы оқыйды.

УСПЕ́ШНОСТЬ табыстылық, жетіскендік.

УСПЕ́ШНЫЙ, шен табысты жетісу, алғыр; **успешно** *нар.*

УСПОКА́ИВАТЬ *несов.*, **успокоить** *сов.* жұбату, тыныштандыру, жайландыру.

УСПОКА́ИВАТЬСЯ, успоко́иться 1) жұбану, жайлану, тыну; **успокойтесь, дети!** тыныштаныңдар балалар! 2) бәсеңдету; 3) бағыну, жуасу, тыйылу.

УСПОКА́ИВАЮЩИЙ: успокаивающие средства тыншытатын, ауырғанын қойғызатын шара (дәрі).

УСПОКОЕ́НИЕ тыныштандыру, тыныштану, жайлану, жайландыру, жұбату, жұбану.

УСПОКОИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен тыныштандырғыш, жайландырғыш; **успокоительно** *нар.*

УСПОКО́ИТЬ *сов. см.* **успокаивать.**

УСПОКО́ИТЬСЯ *см.* **успокаиваться.**

УСТА́, уст *мн.* (устар.) ауыз; **из уст в у.** біреуден біреуге, бірденбірге.

УСТА́В устав жол-жоба; **у. партии** партияның уставы; **примерный у.** үлгілі устав.

УСТАВА́ТЬ, таю *несов.* шаршау, қалжырау, болдыру.

УСТА́ВИТЬ, влю *сов.* орналастырып қою, толтырып қою; ✦ **у. глаза** қарау, тесіле қарау.

УСТА́ВИТЬСЯ 1) орналасу, сыйысу; 2) үңіле қарау, көз айырмай қарау.

УСТАВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **уставить.**

УСТАВЛЯ́ТЬСЯ *см.* **уставиться.**

УСТА́ИВАТЬСЯ *несов.* тұндырылу, тыну.

УСТА́ЛОСТЬ шаршау, болдыру.

УСТА́ЛЫЙ шаршаған, қалжыраған; **устало** *нар.*

У́СТАЛЬ *ж.* шаршау, қалжырау; **без устали** шаршамай шалықпай; **он не знает устали** ол шаршауды білмейді.

УСТАНА́ВЛИВАТЬ *несов. см.* **установить.**

УСТАНА́ВЛИВАТЬСЯ *см.* **установиться.**

УСТАНОВИ́ТЬ, влю *сов.* к **устанавливать** и **установлять;** 1) анықтау; 2) орнату; **у. машину** машинаны құру; **у. порядок** тәртіп орнату; 3) белгілеу; **у. плату** ақы белгілеу; 4) тағайындау; **у. основные принципы** негізгі принциптерін белгілеу; **у. определенный взнос** белгілеу жарна тағайындау.

УСТАНОВИ́ТЬСЯ күшіне келу, нығайтылу, орнатылу, туу (тыныштық); бір қалыпқа келу; **зима установилась** қыс түсті.

УСТАНО́ВКА 1) орын-орнына қою; 2) **силовая у.** күш машинасы құрылысы (механизм); 3) бағдар; **иметь установку на что-либо** бір нәрсеге бет түзеу, бет бұру; **политическая у.** саясы бағдар.

УСТАНОВЛЕ́НИЕ 1) анықтау, орналастыру, құру; 2) белгілеу, айқындау.

УСТАНО́ВЛЕННЫЙ анықталған, белгіленген, бекілген.

УСТАНОВЛЯ́ТЬ *несов.* к **установить** *см.* **устанавливать.**

УСТАНОВЛЯ́ТЬСЯ *см.* **установиться.**

УСТАНО́ВОЧНЫЙ қою, орнату, керекті; жобалық, нұсқалық.

УСТАРЕ́ЛЫЙ көнерген, ескірген, тозған, істен шыққан; **у. взгляд** ескіліктi көз қарас.

УСТАРЕ́ТЬ *сов.* 1) қартаю; 2) өте ескіру, тозу.

УСТА́ТЬ, стану *сов.* шаршау, болдыру, қалжырау.

УСТЕЛИ́ТЬ, лю *сов. см.* **устлать.**

УСТЕЛИ́ТЬСЯ төселу, жайылу.

УСТЕРЕ́ЧЬ, регу *сов.* сақтау, сақтап алып қалу.

УСТЕРЕ́ЧЬСЯ сақтанып қалу, сақтану, қорғану.

УСТИЛА́ТЬ *несов.* төсеу, жаю.

УСТИЛА́ТЬСЯ төселу, жайылу.

УСТЛА́ТЬ, стелю *сов. см.* **устилать.**

У́СТНЫЙ ауызша сөзбен, ауызекі; **устное приказание** ауыз-екі бұйрық; **устно** *нар.*

УСТО́Й 1) бағана, тіреу; 2) *перен.* негізгі басы; 3) сүт бетінің қаймағы.

УСТО́ЙЧИВОСТЬ орнықтылық, беріктік, мықтылық, тұрақтылық; **у. цен** бағаның тұрақтылығы.

УСТО́ЙЧИВЫЙ, чив орнықты, берік, тұрақты; *перен.* сенімді, табанды; **устойчиво** *нар.*

УСТОЯ́ТЬ, стою *сов.* тура алу, шыдау, төтеп беру; **у. против кого, чего-либо** қарсы тұра алу; **у. на ногах** аяғын басып тұра алу, жығылмау.

УСТОЯ́ТЬСЯ *сов. см.* **устаиваться.**

УСТРА́ИВАТЬ *несов.* орналастыру, жайғастыру.

УСТРА́ИВАТЬСЯ *см.* **устроиться.**

УСТРАНЕ́НИЕ 1) алып тастау, шетке итеру; жою; 2) болдырмау (кемшілікті); қызметтен алу.

УСТРАНИ́ТЬ, ню *сов.* алып тастау; тайдыру, жою, шеттету; **у. с дороги** жолдан алып тастау; **у. недостатки** кемшіліктерді жою.

УСТРАНИ́ТЬСЯ шеттеу, тысқары болу, аулақ жүру, бас алып қашу.

УСТРАНЯ́ТЬ *несов. см.* **устранить.**

УСТРАНЯ́ТЬСЯ *см.* **устраниться.**

УСТРАША́ТЬ *несов.* қорқыту, шошыту.

УСТРАША́ТЬСЯ *несов.* қорқу, зәресі кету, шошу.

УСТРАШЕ́НИЕ қорқыту, үрейлену, зәресін алу, шошыту.

УСТРАШИ́ТЬ, шу *сов.* қорқыту, үркіту, зәресін алу, үрейін ұшыру.

УСТРАШИ́ТЬСЯ *см.* **устрашаться.**

УСТРЕМИ́ТЬ, млю, мишь *сов.* аудару, қою (ат қою); **у. взоры** назарын салу, көз жіберу.

УСТРЕМИ́ТЬСЯ *сов.* қозғалу, ұмтылу.

УСТРЕМЛЕ́НИЕ ұмтылу, талаптану; мақсат, ниет, тілек.

УСТРЕМЛЕ́ННОСТЬ бағыт, беталыс.

УСТРЕМЛЁННЫЙ, лён ұмтылған; көз жіберілген.

УСТРЕМЛЯ́ТЬ *несов. см.* **устремить.**

УСТРЕМЛЯ́ТЬСЯ *см.* **устремиться.**

У́СТРИЦА устрица (теңіз жәндігі).

УСТРОИ́ТЕЛЬ, *ж.* **устроительница** жасаушы, істеуші, түзеуші, жөндеуші.

УСТРО́ИТЬ *сов. см.* **устраивать.**

УСТРО́ИТЬСЯ жайғасу, орналасу, тұрмыс жөндеу.

УСТРО́ЙСТВО құру, жасау (мыс. үйді); тәртіпке келтіру; **у. машины** машинаның құрылысы.

УСТУ́П, тұмсық, шығып тұрған жері.

УСТУПА́ТЬ *несов. см.* **уступить.**

УСТУПИ́ТЬ, плю *сов.* беру, қию; көңілін қайтармау; бағасын түсіру, бағаны кеміту; **у. дорогу** жол беру; **он уступил мне книгу** ол маған кітабын берді.

УСТУ́ПКА көну, жол беру, бағаны кеміту.

УСТУ́ПЧИВОСТЬ көнгіштік.

УСТУ́ПЧИВЫЙ көнгіш; **у. человек** көнгіш адам.

УСТЫДИ́ТЬ, стыжу *сов.* ұялту.

УСТЫДИ́ТЬСЯ ұялу, қысылу; **у. своих поступков** өз қылығынан ұялу.

У́СТЬЕ 1) саға (өзен); 2) шығатын есік, ауыз; **у. шахты** шахтаның ауызы.

У́СТЬИЦЕ *уменьш.* 1) саға (өзеннің); 2) (бот.) жапрақтың саңлауы.

УСУГУБИ́ТЬ, блю, бишь *сов.* ұлғайту, тереңдету, күшейту.

УСУГУБИ́ТЬСЯ ұлғаю, тереңдеу, күшею.

УСУГУБЛЯ́ТЬ *несов. см.* **усугубить.**

УСУГУБЛЯ́ТЬСЯ *см.* **усугубиться.**

УСУМНИ́ТЬСЯ *см.* **усомниться.**

УСУША́ТЬ *несов. см.* **усушить.**

УСУША́ТЬСЯ *см.* **усушиться.**

УСУШИ′ТЬ, шу *сов.* кептіру, құрғату.

УСУШИ′ТЬСЯ кебу, құрғау.

УСУ′ШКА 1) құрғату, кептіру; 2) кеуіп кему.

УСЫ′, усов *мн., ед.* ус мұрт.

УСЫЛА′ТЬ *несов.* жіберу.

УСЫЛА′ТЬСЯ алысқа жіберілу.

УСЫНОВИ′ТЬ, влю *сов.* бала етіп алу.

УСЫНОВЛЕ′НИЕ асырап алу, бала етіп алу; **у. сироты** жетім баланы өз баласы қылып алу.

УСЫНОВЛЯ′ТЬ *несов. см.* **усыновить.**

УСЫНОВЛЯ′ТЬСЯ біреуге бала болу.

УСЫПА′ЛЬНИЦА бейіт (аталас кісілердің өлігін қоятын көр).

УСЫПА′ТЬ, плю *сов.* себу, шашу; *перен.* **у. путь цветами** жолға гүл шашып тастау; **у. путь песком** жолға құм төгіп тастау; **лицо, усыпанное веснушками** бетін безеу қаптаған.

УСЫ′ПАТЬСЯ *несов.* себілу, шашылу, көп себілу.

УСЫПИ′ТЕЛЬНЫЙ, лен 1) ұйқытайтын, ұйқысыратын; 2) *перен.* жалықтырып шаршататын, ұйқы келтіретін; **у. порошок** ұйқытатып тастайтын дәрі.

УСЫПИ′ТЬ, плю *сов.* 1) ұйқытату, елту; 2) нашарландыру; 3) өлтіру.

УСЫПЛЕ′НИЕ елтіру; ұйқытату.

УСЫПЛЯ′ТЬ *несов. см.* **усыпить.**

УСЫХА′ТЬ *несов.* кебу, кеуіп азаю, кему.

У′СЬКАТЬ *несов.* итті айтақтау, өшіктіру.

УТА′ИВАТЬ *несов. см.* **утаить.**

УТА′ИВАТЬСЯ жасырыну, тығылу.

УТАИ′ТЬ, утаю *сов.* жасыру, тығып сақтау.

УТА′ЙКА жасыру, тығып қою.

УТА′ПТЫВАТЬ *несов.* таптау, нығыздау (аяқпен).

УТА′ПТЫВАТЬСЯ тапталу, нығыздалу, жаншылу.

УТА′СКИВАТЬ *несов. см.* **утащить.**

УТА′ЧКА қыйып қысқарту, жіңішкерту.

УТАЩИ′ТЬ, щу *сов.*; а. ып кету, алып қашу, ұрлап кету.

УТАЩИ′ТЬСЯ әрең кету, сүйреті ліп кету.

У′ТВАРЬ *собир. ж.* ыдыс-аяқ, әбзел-мүлік; **домашняя у.** үй-іші әбзелі.

УТВЕРДИ′ТЕЛЬНЫЙ, лен растайтын, анықтайтын, бекітетін; **утвердительно** *нар.*

УТВЕРДИ′ТЬ, ржу *сов. см.* **утверждать.**

УТВЕРДИ′ТЬСЯ бекітілу, нығайтылу.

УТВЕРЖДА′ТЬ *несов.* бекіту, нығайту; **у. соглашение** келісімді бекіту **клятвенно у.** ант ішіп нандыру.

УТВЕРЖДА′ТЬСЯ бекітілу.

УТВЕРЖДЕ′НИЕ бекіту, нығыту, айтуы, ойы; **у. в должности** орынға қою; **у. государственного бюджета** мемлекеттік бюджетті бекіту.

УТЕКА′ТЬ *несов.* 1) ағып кету, ағып біту; 2) *перен.* қашу, кетіп қалу, қашып құтылу; жоқ болу, жоғалу, өту; **много времени утекло** көп уақыт өтіп кетті.

УТЁНОК *уменьш.* үйрек балапаны.

УТЕПЛЕ′НИЕ жылыту.

УТЕПЛИ′ТЬ, лю *сов.* жылыту жағу.

УТЕПЛЯ′ТЬ *несов. см.* **утеплить.**

УТЕПЛЯ′ТЬСЯ *несов. см.* **утеплять.**

УТЕРЕ′ТЬ, утру *сов. см.* **утирать.**

УТЕРЕ′ТЬСЯ сүрту, сүртіну.

УТЕРПЕ′ТЬ, плю *сов.* (чаще употр. с отриц.) шыдау.

УТЕ′РЯ жоғалған нәрсе, жоғалу.

УТЕ′РЯННЫЙ жоғалған.

УТЕРЯ′ТЬ *сов.* жоғалту.

УТЁС жартас, құз.

УТЁСИСТЫЙ жартасты, құзды.

УТЕСНЕ′НИЕ тарылту, тығыздау жәбірлеу, қысу.

УТЕСНИ′ТЬ, ню *сов.* тығыздау тарылту; ысыру, қысу.

УТЕСНИ′ТЬСЯ тығыздалу, қысылу, сыйысу.

УТЕСНЯ′ТЬ *несов. см.* **утеснить.**

УТЕСНЯ′ТЬСЯ *см.* **утесниться.**

УТЕ′ХА рахат, кәйіп, зауық.

УТЕ′ЧКА ағып кему; **у. нефти** мұнайдың ағып кемуі.

УТЕ′ЧЬ, теку *сов. см.* **утекать.**

УТЕША′ТЬ *несов.* жұбату, тыныштыту, көңілдендіру, қуанту.

УТЕША′ТЬСЯ тыныштану, жұбану, көңілдену.

УТЕШЕ′НИЕ жұбату, көңілдендіру, жұбану, көңілдену, зауық.

УТЕШИ′ТЕЛЬ, *ж.* **утешительница** жұбатушы, көңілдендіруші.

УТЕШИ′ТЕЛЬНЫЙ, **лен** жұбатқыш, көңілдендіргіш, зауықты, көңілдендіретін; **утешительно** *нар.*

УТЕ′ШИТЬ, шу *сов. см.* **утешать.**

УТЕ′ШИТЬСЯ *см.* **утешаться.**

УТИЛИЗА′ТОР утилизатор: 1) пайдаға жаратушы, іске асырушы; 2) ескі-құсқы заттар заводының жұмыскері.

УТИЛИЗА′ЦИЯ утилизация (пайдаға жарату).

УТИЛИЗИ′РОВАННЫЙ пайдаға жараған, іске асырылған.

УТИЛИЗИ′РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* пайдаға жарату, іске асыру.

УТИЛИЗИ′РОВАТЬСЯ пайдаға жаратылу, іске асырылу.

УТИЛИТАРИ′ЗМ утилитаризм: 1) буржуазиялық этикалық оқуы; 2) пайдакүнемдік.

УТИЛИТАРИ′СТ утилитаризмді жақтаушы пайда күнемшіл.

УТИЛИТА′РНЫЙ 1) пайдалы; пайдакүнем; 2) практикалық мәні бар.

УТИ′ЛЬ *собир. м.* утиль ескі-құсқы.

УТИЛЬСЫРЬЁ *см.* **утиль.**

УТИЛЬЦЕ′Х ескі-құсқыдан заттар істеп шығаратын цех.

УТИ′НЫЙ *прил. к* **утка**; **у. пух** үйрек мамығы.

УТИРА′ТЬ *несов.* сүрту, сүртіп құрғату.

УТИРА′ТЬСЯ *см.* **утереться.**

УТИ′СКИВАТЬ *несов.* тығыздап салу.

УТИ′СКИВАТЬСЯ тығыздап салыну.

УТИХА′ТЬ *несов.* басылу, тыныштану, жайлану; **ветер утих** жел басылды.

УТИ′ХНУТЬ, ну *сов. см.* **утихать.**

УТИХОМИ′РИТЬ, рю *сов.* тыныштандыру, басу, жуасыту.

УТИХОМИ′РИТЬСЯ тыныштану, басылу, жуасу.

У′ТКА[1] үйрек; **дикая у.** жабайы үйрек.

У′ТКА[2] көптірме, өтірік, жалған хабар.

УТКА′ТЬ, ку *сов.* кестелеп тігу.

УТКНУ′ТЬ, ну *сов.* сұғу, тығу.

УТКНУ′ТЬСЯ қадала қарау, тіре-лу; **у. в книгу** кітапқа қадалу (тесіле оқу).

УТКОНО′С (зоол.) үйрек тұмсық (үйрекке ұқсас жәнтік).

У′ТЛЫЙ ескірген, тесілген, тозған, шіріген; **утлая лодка** ескі қайық.

УТО′К, **утка** арқау, арқау жіп, (тоқу жұмысында).

УТОЛЕ′НИЕ: **у. жажды** сусының қандыру.

УТОЛИ′ТЬ, лю *сов. см.* **утоление.**

УТОЛО′ЧЬ, лку *сов.* түйіп уату, уақтау.

УТОЛО′ЧЬСЯ *сов.* түйіліп уатылу, үгітілу.

УТОЛСТИ′ТЬ, лщу *сов.* жуандау, қалыңдау.

УТОЛСТИ′ТЬСЯ жуандану, қалыңдану.

УТОЛЩА′ТЬ *несов. см.* **утолстить.**

УТОЛЩА′ТЬСЯ *см.* **утолститься.**

УТОЛЩЕ′НИЕ 1) жуандау, қалыңдау; 2) жуандаған жері.

УТОЛЩЁННЫЙ жуандаған, қалыңдатылған.

УТОЛЯ′ТЬ *несов. см.* **утолить.**

УТОМИ′ТЕЛЬНЫЙ, **лен** жалықтыратын, зеріктіретін, қажытатын, шаршататын; **у. разговор** жалықтыратын әңгіме; **утомительно** *нар.*

УТОМИ′ТЬ, млю *сов.* шаршату, әлсіретту, зеріктіру.

УТОМИ′ТЬСЯ болдыру, шаршау, қажу, зерігу.

УТОМЛЕ′НИЕ шаршау, болдыру, қажу, әлсіреу.

УТОМЛЁННЫЙ болдырған, қажыған, әлсіреген.

УТОМЛЯ′ЕМОСТЬ шаршау, болдыру, зерігу, қажу.

УТОМЛЯ′ТЬ *несов. см.* **утомить.**

УТОМЛЯ́ТЬСЯ шаршау, болдыру.

УТОНУ́ТЬ *сов. к* **тонуть** *и к* **утопать** *в 1 знач.* суға кету, бату.

УТОНЧА́ТЬ *несов.* 1) жіңішкерту, жұқарту; 2) *перен.* нәзік.

УТОНЧА́ТЬСЯ *см.* **утончиться.**

УТОНЧЕ́ННОСТЬ жіңішкелік, жұқалық, нәзіктік.

УТОНЧЁННЫЙ, чён жұқа, жіңішке, нәзік; **утончённо** *нар.*

УТОНЧИ́ТЬ, чу *сов.* 1) жіңішкерту; 2) *перен.* нәзік ету.

УТОНЧИ́ТЬСЯ жіңішкеру, жұқару, нәзіктену.

УТОПА́ТЬ *несов.* (о судне) бату, шому, сүңгу, қарық болу; **у. в богатстве** байлыққа бату; **у. в роскоши** дүниеге қарық болу; **у. в крови** қанға бату.

УТОПА́ЮЩИЙ суға батып бара жатқан адам.

УТОПИ́ЗМ утопизм (құрғақ хиял).

УТОПИ́СТ утопист (қиялға салынған кісі, утопиялық социализмді жақтаушы).

УТОПИ́ТЬ, плю *сов.* 1) батырып жіберу, сүңгітіп жіберу, суға кетіру; 2) *перен.* су түбіне жіберу.

УТОПИ́ТЬСЯ суға кетіп өлу.

УТОПИ́ЧЕСКИЙ, утопичный болмайтын, орындалмайтын, хияли.

УТО́ПИЯ утопия (орындалмайтын бос хыял).

УТО́ПЛЕННИК, *ж.* **утопленница** суға кеткен адам.

УТОПТА́ТЬ, пчу *сов.* таптау, нығыздау, жаншу, жаныштау, езу.

УТО́Р ағаш ыдыстың түбіне салынған кертік.

УТО́РИТЬ, рю *сов.* қобылау, керту; **у. боченок** күбі шелекті қобылау.

У́ТОЧКА *уменьш.* үйрек.

УТОЧНЕ́НИЕ анықтау, жөндеу.

УТОЧНЁННЫЙ анықталған.

УТОЧНИ́ТЬ, ню *сов.* анықтау, анығына жету.

УТОЧНИ́ТЬСЯ анықталу.

УТОЧНЯ́ТЬ *несов. см.* **уточнить.**

УТОЧНЯ́ТЬСЯ анықталу.

УТРА́ИВАТЬ *несов.* үш еселеу, үш есе көбейту.

УТРА́ИВАТЬСЯ үш есе көбейтілу.

УТРАМБОВА́ТЬ, бую *сов.* таптау, түйгіштеу, нығыздау (жолды, көпірді).

УТРАМБОВА́ТЬСЯ тапталу, түйгіштелу, нығыздалу.

УТРАМБО́ВКА *см.* **утрамбовать.**

УТРАМБО́ВЫВАТЬ *несов. см.* **утрамбовать.**

УТРАМБО́ВЫВАТЬСЯ *см.* **утрамбоваться.**

УТРА́ТА шығындау, шығындану; қазаға ұшырау; **у. отца** әкесі өлген.

УТРА́ТИТЬ, трачу *сов. см.* **утрачивать.**

УТРА́ТИТЬСЯ жоғалу, шығындану, жойылу.

УТРА́ЧИВАТЬ *несов.* жоғалу, жоғалту, шығындандыру, айрылу, жою.

УТРА́ЧИВАТЬСЯ *см.* **утратиться.**

У́ТРЕННИЙ ертең, ертегілілік, таңертеңгі; **у. гудок** ертеңгіліккі гудок; **утренние холода** ертеңгі салқын; **утреннее молоко** ертеңгі сауған сүт.

У́ТРЕННИК ертеңгі ызғар; **детский у.** балалардың ертеңгі ойын-сауығы.

У́ТРЕНЯ *см.* **заутреня.**

У́ТРЕЧКО *уменьш.* таңсәрі, таңертең.

У́ТРЕЧКОМ *нар.* ертеңмен, таң алагеуімде.

УТРИ́РОВАТЬ, ирую *сов. и несов.* теріс бұрмалау; асыра сілтеу; көпіртіп айту, асыра үлкейту.

УТРИ́РОВАТЬСЯ теріс бұрмалану, асыра үлкейтілу, көпірте айтылу.

УТРИРО́ВКА теріс бұрмалау, өте асырып айту.

У́ТРО таңертең, ерте; **в восемь часов утра** ертеңгі сағат сегізде; **с утра** ертеден.

УТРО́БА құрсақ, қарын; **в утробе матери** шешесінің құрсағында.

УТРО́БНЫЙ *прил. к* **утроба; утробная жизнь ребенка** баланың құрсақта жатқандағы өмірі.

УТРОЕ́НИЕ үш еселеу, үш рет көбейту.

УТРО́ИТЬ, рою *сов.* үш есе көбейту, үш есе өсіру, үш еселеу.

У́ТРОМ *нар.* ертемен, таңертең-

УТРУДИ́ТЬ, тружу *сов.* беймазалау, уақыт алу, уақытын бөлу.

УТРУЖДА́ТЬ *несов. см.* **утрудить.**

УТРУЖДЕ́НИЕ *см.* **утрудить.**

УТРУ́СКА шашылып, төгіліп азаю, кему.

УТРЯСА́ТЬ *несов. см.* **утрясти.**

УТРЯСА́ТЬСЯ шашылып кемуі, азаю.

УТРЯСТИ́, су *сов.* 1) сілкіп кемітy; 2) сілкіп шаршату, қалжырату; 3) *перен.* мәмлесіру, жөнге келтіру.

УТРЯСТИ́СЬ 1) сілкіп ныгыздалу; 2) *перен.* реттелу, жөнделу, дұрысталу.

УТУЧНИ́ТЬ, ню *сов.* тыңайту, тыңдандыру, құнарландыру.

УТУЧНИ́ТЬСЯ өңделу, тыңаю, тыңдану (жер); семіру.

УТУЧНЯ́ТЬСЯ *несов. см.* **утучниться.**

УТУШИ́ТЬ[1], шу *сов.* 1) сөндіру, өшіру (отты); 2) *перен.* басу, тоқтату; у. **гнев** ашуын басу.

УТУШИ́ТЬ[2], шу *сов.* сүрлеу.

УТУШИ́ТЬСЯ сүрлену.

УТЫ́КАТЬ, тычу и аю *сов.* қағу, қадау, тығындау.

УТЮ́Г үтік (өтек).

УТЮ́ЖИТЬ, жу *несов.* өтектеу (үтіктеу).

УТЮ́ЖИТЬСЯ өтектелу (үтіктелу).

УТЮ́ЖКА өтектеу, (үтіктеу).

УТЯЖЕЛИ́ТЬ, лю *сов.* ауырландыру, салмақтандыру.

УТЯЖЕЛИ́ТЬСЯ ауырлану, салмақтану.

УТЯ́ТИНА үйрек еті.

УФ *междом.* уһ; **уф, устал!** уһ! шаршадым.

УХ *междом.* уһ, аһ.

УХА́ балық сорпасы.

УХА́Б оқап, шұңқыр (жол үстіндегі қазылып қалған жер).

УХА́БИНА үлкен оқап, шұқыр (жолда).

УХА́БИСТЫЙ, **бист** оқапты, шұңқырлы; **ухабистая дорога** оқапты жол, шұңқырлы жол.

УХА́ЖИВАНИЕ бағу, күту, көңілін аулау.

УХА́ЖИВАТЬ *несов.* бағу, күту.

У́ХАНЬЕ аһлау, әупілдеу (күш қосып).

У́ХАРСТВО кекірейгендік, кекшігендік.

У́ХАРЬ *м.* батыл адам.

У́ХАТЬ *несов.* күрс ету, дүңк ету, әупілдеу; (бірлесіп күш қосып).

У́ХАТЬСЯ *см.* **ухнуться.**

УХВА́Т қыпсырма көсеу.

УХВАТИ́ТЬ, хвачу *сов. см.* **ухватывать.**

УХВАТИ́ТЬСЯ 1) ілігу, ұстап алу, шап етіп ұстау; **падая, я ухватился за край лодки** қуалап бара жатып қайықтың ернеуінен ұстап алдым; 2) *перен.* арқа сүйеу, жәрдем табу; у. **за случай** бір іске жабыса кету.

УХВА́ТКА әрекет, шапшандық, ептілік.

УХВА́ТЛИВЫЙ, **лив** амалшыл, шапшаң, епті, айлакер.

УХВА́ТЫВАТЬ *несов.* ұстап алу; *перен.* тез түсіну, ұғып алу.

УХВА́ТЫВАТЬСЯ *см.* **ухватиться.**

УХИТРИ́ТЬСЯ, рюсь *сов. см.* **ухитряться.**

УХИТРЯ́ТЬСЯ шеберлікпен істеу, айласын табу, ақылы жету.

УХИЩРЕ́НИЕ айла, құлық, жылпостық.

УХИЩРЁННЫЙ айлалы, қу, жылпос.

УХИЩРЯ́ТЬСЯ құлық істеу, жылпостық істеу.

УХЛО́ПАТЬ *сов.* сарып ету, жұмсау; **я ухлопал много денег** мен көп ақша жұмсадым.

УХЛО́ПЫВАТЬ *несов. см.* **ухлопать.**

УХМЫЛЬНУ́ТЬСЯ, нусь *сов.* жымыйып күлу, күлімсіреу, езу тарту.

УХМЫЛЯ́ТЬСЯ *несов. см.* **ухмыльнуться.**

У́ХНУТЬ *сов. см.* **ухать.**

У́ХНУТЬСЯ шаншыла құлау, күмп етіп құлау.

У́ХО, *мн.* **уши**, ей құлақ; **тугой на у.** құлағы шала еститін (кісі); **в одно у. вошло, в другое вышло** бір құлақ тан кіріп, екіншісінен шығып кетті; **шептать на у.** құлаққа сыбырлау.

УХОВЁРТКА (зоол.) айыркүйрық.

УХО́Д 1) кетіп қалу; 2) күтім, бағу; **у. за больными** ауруларды күту, бағу, қарау; **у. за детьми** балаларды бағу, күту.

УХОДИ́ТЬ, хожу *несов.* шығу, кету; **у. в нору** ініне кіріп кету; **время уходит** уақыт өтеді.

УХОДИ́ТЬСЯ басылу; тынышталу; көну.

УХОРОНИ́ТЬСЯ, нюсь *сов.* жасырыну; құтылу.

УХУДША́ТЬ *несов.* төмендету, нашарлату.

УХУДША́ТЬСЯ *см.* **ухудшиться.**

УХУДШЕ́НИЕ төмендеу, нашарлату, нашарлау, әлсіздендіру, әлсіздену.

УХУ́ДШИТЬ, шу *сов. см.* **ухудшать.**

УХУ́ДШИТЬСЯ нашарлану, төмендеу, әлсіздену.

УЦЕЛЕ́ТЬ *сов.* аман қалу, бүтін қалу; **сарай уцелел от пожара** сарай өрттен аман қалды.

УЦЕ́НИВАТЬ *несов. см.* **уценить.**

УЦЕ́НИВАТЬСЯ бағасы кемтілу, төмен түсу, төмендеу.

УЦЕНИ́ТЬ, ню *сов.* бағаны кемітту, төмен түсіру, төмендету.

УЦЕПИ́ТЬСЯ, плюсь, пишься *сов.* жабысу, ілігу, айрылмау; **у. обеими руками** екі колымен жармасу.

УЦЕПЛЯ́ТЬСЯ *несов.* к **уцепиться.**

УЧА́СТВОВАТЬ, ствую *несов.* қатысу, ішінде болу; **у. в голосовании** дауыс беруге қатысу; **участвую в горе вашем** қайғыңызға ортақпын.

УЧА́СТВУЮЩИЙ и **участвующая** *род. п.* его и ей қатысушы, ішінде болушы.

УЧА́СТИЕ қатысу, қатыс; **у. в общественной работе** қоғам жұмысына қатысы.

УЧАСТИ́ТЬ, чащу *сов.* жыйы ету, жылдамдану.

УЧАСТИ́ТЬСЯ жыйылану, жылдамдану.

УЧАСТКО́ВЫЙ учаскелік.

УЧА́СТЛИВЫЙ, лив мейірімді, жұмсақ, көнілді; **участливо** *нар.*

УЧА́СТНИК, *ж.* **участница** қатысушы, бірігуші.

УЧА́СТОК, тка учаска, учаске алап; саласы, тармағы.

У́ЧАСТЬ *ж.* тағдыр, жазмыш, нәсіп.

УЧАЩА́ТЬ *несов.* жиілету, жиілендіру, қайталай беру.

УЧАЩА́ТЬСЯ жиілену, қайталай беру.

УЧАЩЁННЫЙ жиіленген, шапшаңданған; **у. пульс** жиі соққан тамыр.

УЧА́ЩИЙ и **учащая** *род. п.* его и ей оқытушы.

УЧА́ЩИЙСЯ и **учащаяся** *род. п.* щегося и щейся, *сущ.* оқушы.

УЧЁБА оқу, үйрену, білім алу.

УЧЕ́БНИК оқу кітабы, оқу құралы.

УЧЕ́БНЫЙ *прил. к* **учеба; учебная работа** оқу жұмысы; **у. год** оқу жылы.

УЧЕ́НИЕ оқу, үйрену, оқыту, үйрету.

УЧЕНИ́К, *ж.* **ученица** оқушы-шәкірт.

УЧЕНИ́ЧЕСКИЙ оқушынікі; **ученическая жизнь** оқушының, оқушылық (шәкірттік) тұрмысы.

УЧЕНИ́ЧЕСТВО оқушылық, үйренушілік.

УЧЁНОСТЬ ғылымдылық, оқымыстылық.

УЧЁНЫЙ, учён ғалым, білімпаз, оқымысты; **учёно** *нар.*; *в знач. сущ.* **учёный**, ого *м.*

УЧЕ́НЬЕ *см.* **учение.**

УЧЕСА́ТЬ, чешу *сов.* тарап түсіру.

УЧЕСА́ТЬСЯ таралып түсу, таралып кему.

УЧЕ́СТЬ, учту *сов. см.* **учитывать.**

УЧЁСЫВАТЬ *несов. см.* **учесать.**

УЧЁСЫВАТЬСЯ таралып түсірілу.

УЧЁТ түгендеу, есепке алу, қаттау; **у. товаров** тауарлардың есебін алу; **у. векселей** векселдерді есепке алу.

УЧЕТВЕРИ́ТЬ, рю *сов.* төрт есе өсіру, төрт есе көбейту.

УЧЕТВЕРИ́ТЬСЯ төрт есе көбею.

УЧЕТВЕРЯ́ТЬ *несов. см.* **учетверить.**

УЧЕТВЕРЯ́ТЬСЯ *см.* **учетвериться.**

УЧЁТНЫЙ *прил. к* **учёт; учётная карточка** есеп (қаттау) карточкасы.

УЧЁТЧИК, *ж.* **учётчица** есепші.

УЧИ́ЛИЩЕ училище, мектеп.

УЧИНИ́ТЬ, ню *сов.* 1) жасап шығару, жасау, істеу; 2) шығару (мыс., жан-жал).

УЧИНЯ́ТЬ *несов. см.* **учинить.**

УЧИНЯ́ТЬСЯ жасалу, істеліп шығу.

УЧИ́ТЕЛЬ *м.* мұғалім, оқытушы.

УЧИ́ТЕЛЬНИЦА мұғалім, оқытушы әйел.

УЧИ́ТЕЛЬСКИЙ *прил. к* **учитель; учительская комната** мұғалімдер бөлмесі.

УЧИ́ТЕЛЬСТВО мұғалімдер.

УЧИ́ТЕЛЬСТВОВАТЬ, ствую *несов.* мұғалімдік ету, оқытушылық ету.

УЧИ́ТЫВАТЬ *несов.* санасу, есепке алу, еске алу; **у. обстоятельства** жағдайды еске алу.

УЧИ́ТЫВАТЬСЯ есепке алыну, еске алыну.

УЧИ́ТЬ, учу *несов.* оқыту, үйрету.

УЧИ́ТЬСЯ оқу, үйрену.

УЧРЕДИ́ТЕЛЬ, *ж.* **учредительница** құрушы, ұйымдастырушы.

УЧРЕДИ́ТЕЛЬНЫЙ: ✦ **учредительное собрание** құрылтай жиылысы.

УЧРЕДИ́ТЬ, режу *сов.* негіз салу, ұйымдастыру; **у. комиссию** комиссия құру.

УЧРЕЖДА́ТЬ *несов. см.* **учредить.**

УЧРЕЖДА́ТЬСЯ ұйымдастырылу, құрылу.

УЧРЕЖДЕ́НИЕ 1) мекеме; 2) ұйыстыру; **государственное у.** мемлекет мекемесі.

УЧТИ́ВОСТЬ кіші пейілділік, әдептілік.

УЧТИ́ВЫЙ, тив кіші пейілді, әдепті; **учтиво** *нар.*

УЧУ́Г балық аулаудағы кедергі.

УЧУ́ЯТЬ *сов.* 1) иіскеп білу, сезу; 2) *перен.* сезіп қалу, сезіктену.

УША́Н 1) ұзын құлақты адам; 2) ұзын құлақ жарқанат.

УША́НКА құлақшын.

УША́СТЫЙ үлкен құлақты, салпаң құлақ.

УША́Т құлақты ағаш шелек, күбі (шелек).

УША́ТЫЙ *см.* **ушастый.**

У́ШИ *см.* **ухо.**

УШИ́Б жара, жарақат; соғып алған, ұрылған жер (дененің).

УШИБА́ТЬ *несов.* соғып алу, ауырту.

УШИБА́ТЬСЯ *см.* **ушибиться.**

УШИБИ́ТЬ, бу *сов. см.* **ушибать.**

УШИБИ́ТЬСЯ соғылып, жығылып ауыртып алу.

УШИВА́ТЬ *несов.* тігіп тарылту, айнала тігу.

УШИВА́ТЬСЯ тігіп тарылу, қысқару.

УШИ́ВКА *см.* **ушивать.**

УШИ́ВОЧНЫЙ тігетін.

УШИ́РИТЬ, рю *сов.* кеңейту, кеңіту.

УШИ́РИТЬСЯ кеңейтілу, кеңею.

УШИРЯ́ТЬ *несов. см.* **уширить.**

УШИ́ТЬ, ушью *сов. к* **ушивать.**

УШИ́ТЬСЯ *сов. к* **ушиваться.**

У́ШКО, УШКО́[1] *уменьш.-ласк. см.* **ухо;** ✦ **ушки на макушке** құлағын түру (сақ құлақ).

УШКО́[2] ілгек, бау (тартып байлау үшін).

УШКО́[3] **иненің көзі.**

УШНИ́К құлақ ауруын емдейтін дәрігер.

УШНО́Й *прил. к* **ухо; ушная сера** құлақтың құлығы.

УЩЕ́ЛИСТЫЙ шатқалды, құзды.

УЩЕ́ЛЬЕ шатқал, құз, жықпыл; қапшағай.

УЩЕМИ́ТЬ, млю *сов.* 1) қысу, қысып алу; 2) *перен.* тығыздау, қыса түсу, кішірейту; 3) жәбірлеу, балағаттау.

УЩЕМИ́ТЬСЯ қысылу, қысылып қалу; жәбірлену.

УЩЕМЛЕ́НИЕ 1) қысып ауырту; 2) *перен.* қыспақтау, кеміту; 3) *перен.* жәбірлеу, балағаттау, сөгу.

УЩЕМЛЯ́ТЬ *несов. см.* **ущемление.**

УЩЕ́РБ зиян, кемшілік (кесел); **наносить у.** зиян келтіру.

УЩИПНУ́ТЬ, ну *сов.* шымшып алу, шымшып ауырту.

УЩУ′ПАТЬ *сов.* сыйпап табу.

УЩУ′ПЫВАТЬ *несов. см.* **ущупать.**

УЮ′Т жайлы, жақсы, жағдайлы, жыйнақты; **создать себе у.** өзіне жайлы жағдай тудыру.

УЮ′ТНОСТЬ жайлылық, жағдайлылық, қолайлылық.

УЮ′ТНЫЙ, тен жайлы, жыйнақты, ыңғайлы, мүнтаздай; **уютно** *нар.*

УЯЗВИ′МЫЙ: уязвимое место жеңілер жері, өлер жері.

УЯЗВИ′ТЬ, влю *сов.* 1) жаралау; 2) *перен.* шағып алу, тілімен шағу, жәбірлеу.

УЯЗВЛЕ′НИЕ жаралау, шағып алу, сөзбен шағу.

УЯЗВЛЯ′ТЬ *несов. см.* **уязвить.**

УЯСНЕ′НИЕ анықтау, түсінікті ету, айқындау.

УЯСНИ′ТЬ, ню *сов.* түсіндіру, анықтау.

УЯСНИ′ТЬСЯ анықталу, анығы ашылу, айқындалу.

УЯСНЯ′ТЬ *несов. см.* **уяснить.**

УЯСНЯ′ТЬСЯ *см.* **уясниться.**

Ф

ФА (муз.) фа (музыка гаммасының төртінші нотасы).

ФАБКО′М (фабричный комитет) фабком (фабрика комитеті).

ФА′БРИКА фабрика: 1) шикі затты машинамен істеп шығаратын өнеркәсіп орны; 2) *перен.* бірдемені шығара беретін орын; **ф. лжи** өтіріктің бұлағы.

ФА′БРИКА-КУ′ХНЯ асхана-фабрика (тамақты машинамен көптеп пісіретін асхана).

ФАБРИКА′НТ фабрикант (фабрик қожасы).

ФАБРИКА′Т фабрикат (фабрикада жасалып шыққан зат).

ФАБРИКА′ЦИЯ фабрикация: 1) фабрикадан істеліп шығу; 2) *перен.* өтірік, жалған.

ФАБРИКОВА′ТЬ, кую *несов.* 1) фабриктен дайындап шығару; 2) *перен.* өтірік дакумент жасау.

ФАБРИ′ЧНЫЙ *прил. к* **фабрика; ф. рабочий** фабрика жұмыскері; **ф. гудок** фабрика гудогі.

ФА′БУЛА (лит.) фабула (әдеби шығармалардағы уақыйғалардың желісі).

ФАВОРИ′Т, *ж.* **фавори′тка** фаворит, сүйеніш (үкімет басындағы, я ел билеуші адамның сүйеніш адамы, оң қолы); сүйікті.

ФАГО′Т фагот (ағаштан жасалған музыка аспабы).

ФАГОЦИ′Т (биол.) фагоцит (зиянды микробтарды қыратын қан түйіршігі).

ФА′ЗА фаза, мерзім, кез; **первая ф. луны** айдың жаңаланған кезі; **ф. луны** айдың белгілі мерзімі.

ФАЗА′Н қырғауыл.

ФАЗА′НИЙ *прил. к* **фазан; фазаньи перья** қырғауыл жүні; **ф. петух** қырғауылдың қоразы.

ФА′ЗИС *см.* **фаза.**

ФА′КЕЛ факел (ағашқа, қамысқа майлы зат оралып істелген шырақ).

ФА′КЕЛЬНЫЙ *прил. к* **факел; факельное шествие** факел ұстап сауле́т құру.

ФА′КЕЛЬЩИК факельші, шырақшы.

ФАКИ′Р пақыр (мұсылман дінінде дін үшін өмірін пақырлыққа, сопылыққа берген адам).

ФАКСИ′МИЛЕ *нескл. ср.* факсимиле: 1) дәл көшірілген ескі қол жазба; 2) бірсудің қойған қолының үлгісі.

ФАКТ факт (болған іс, шын уақыйға, ақыйқат); дәлел, дәлелдеме.

ФАКТИ′ЧЕСКИЙ шындығы, дұрысы, дұрысында, шындығында, расында; **фактически** *нар.*

ФА′КТОР фактор (белгілі оқыйғаның қозғаушы күші, себебі болу).

ФАКТО′РИЯ фактория: 1) Европа саудагерлерінің колониядағы мекені;

2) СССРОда аңшылармен сауда-қатнас жасайтын орын.

ФАКТО́ТУМ фактотум, колқанат (сенімді кісі).

ФАКТУ́РА фактура: 1) поэзия, музыка, көркем өнердің көркемдік техникасының өзгешелігі; 2) алушыға беретін тауардың аты, бағасы жазылған қағаз.

ФАКТУ́РНЫЙ *прил. к* **фактура; фактурная книга** фактура жазылатын кітап.

ФАКУЛЬТАТИ́ВНЫЙ, вен факультативтік (міндетті емес); **факультативно** *нар.*

ФАКУЛЬТЕ́Т факультет (жоғары дәрежелі оқу орындарында ғылымның бір тарауына мамандандыратын бөлім); **ф. языка и литературы** тіл және әдебиет факультеті; **исторический ф.** тарих факультеті.

ФАКУЛЬТЕ́ТСКИЙ *прил. к* **факультет; ф. совет** факультет кеңесі.

ФАЛ (морск.) фал (желкеннің т. б. бауы).

ФАЛА́НГА фаланга: 1) (истор.) ерте кездегі гректің жаяу әскерлерінің сапы; 2) фурьеристердің утопиялық социалистік оқуындағы 1500 — 2000 жаны бар қауым; 3) (анат.) саусақ сүйектері; 4) (зоол.) бүйі.

ФАЛБАЛА́ и **фальбала** *ж.* (устар.) бүрме (әйел көйлегіндегі, есік терезе пердесіндегі сән үшін істелген бүрме, қатарма).

ФА́ЛДА киімнің бойы (киімнің артқы бойы).

ФА́ЛИНЬ *м.* (морск.) фалинь (жел қайықты кемеге яки пристаньға байлайтын арқан).

ФАЛРЕ́ПЫ, пов *мн., ед.* **фалреп** *м.* (морск.) жемарқан (кеме сатысының екі жағына тартқан желі арқан).

ФАЛЬБАЛА́ *см.* **фалбала.**

ФАЛЬСИФИКА́Т фальсификат, алдамыш (зат).

ФАЛЬСИФИКА́ТОР фальсификатор, алдағыш.

ФАЛЬСИФИКА́ЦИЯ фальсификация; 1) жалғандық, алдау; 2) *перен.* бұрмалау, боямалау; 3) жалған зат.

ФАЛЬСИФИЦИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* алдау, бұрмалау, боямалау.

ФАЛЬЦЕВА́ТЬ, цую *несов.* (спец.) бүктеу (қағазды).

ФАЛЬЦЕ́Т фальцет (жіңішке еркек дауыс).

ФАЛЬЦО́ВКА бүктеу.

ФАЛЬЦО́ВОЧНЫЙ: фальцовочная машина бүктегіш машина.

ФАЛЬЦО́ВЩИК, *ж.* **фальцовщица** бүктеуші, бүктегіш (кісі).

ФАЛЬШИ́ВИТЬ, влю *несов.* сыпылдау, мәймеңкелеу, екі жүзділену.

ФАЛЬШИ́ВКА жалған документ.

ФАЛЬШИВОМОНЕ́ТЧИК жалған ақша жасаушы.

ФАЛЬШИ́ВЫЙ, шив алдамыш (нәрсе); **фальшиво** *нар.*

ФАЛЬШКИ́ЛЬ *м.* (морск.) фальшкиль (кеменің табан бауырын қорғау үшін орнатылған бөрене).

ФАЛЬШЬ *ж.* өтірік, жалған, алдау, алдамшы.

ФАМИ́ЛИЯ фамилия: 1) **переменить фамилию** фамилияны өзгерту; 2) нәсіл, тұқым; **он из влиятельной фамилии** ол бір беделді тұқымнан екен.

ФАМИ́ЛЬНЫЙ 1) *прил. к* **фамилия;** 2) тұқым қуған, атадан балаға мирас болған.

ФАМИЛЬЯ́РНИЧАТЬ дандайсу, тегін мақтан ету.

ФАМИЛЬЯ́РНОСТЬ дандайсу, фамилисын мақтан ету.

ФАМИЛЬЯ́РНЫЙ, реи өр көкректенген ожыр; **фамильярно** *нар.*

ФАНАБЕ́РИЯ көптірме, меңмендік, тоқаппарлық.

ФАНАТИ́ЗМ фанатизм (бір бетке кейлікке салыну).

ФАНА́ТИК, *ж.* **фанатичка** фанатик, мүрит: 1) дін жолына, бір идеяға берілген адам; 2) бір идеяға ынтасымен берілген адам.

ФАНАТИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **фанатик; фанатически** *нар.*

ФАНЕ́РА фанера (жұқа тақтай).

ФАНЕ́РКА *уменьш. см.* **фанера.**

ФАНЕ́РНЫЙ *прил. к.* **фанера.**

ФА́НЗА фанза: 1) жібек мата; 2) қытай шаруаларының үйі.

ФАНТ фант (жеребе бойынша міндетті ойынды ойнау).

ФАНТАЗЁР, *ж.* **фантазёрка** қыял, қыялшыл.

ФАНТАЗИ́РОВАТЬ, рую *несов.* қыялдау, қыялдану, болымсыз нәрсені ойлап әурелену.

ФАНТА́ЗИЯ фантазия, құр қыял.

ФАНТАСМАГО́РИЯ 1) қыял, сандырақ, елес; 2) *перен.* бос, мағынасыздық, жалғандық; 3) шындықта жоқ, оптикалық аспаптар арқылы елестетілетін таңқаларлық көрініс.

ФАНТА́СТ хыялшыл (хыялға берілген кісі).

ФАНТАСТИ́ЧЕСКИЙ, чен керемет, адам айтса нанғысыз қызық.

ФАНТАСТИ́ЧНЫЙ, чен *см.* **фантастический.**

ФАНТО́М елес, жасанды керемет, жан таңғалдыратын, түстегі сыяқты.

ФАНФАРО́Н мақтаншақ, бөспе.

ФАРАО́Н пыргауын: 1) (устар.) Мысыр патшаларының аты (титулы); 2) құмар ойынының бір түрі.

ФАРВА́ТЕР фарватер: 1) кеме жүзе алатын арна; 2) *перен.* ауан, ықпал болу.

ФАРИСЕ́Й, *м.* фарисей (ертедегі еврейлердің сопысып, жағымпаздануышылар партиясының мүшесі).

ФАРИСЕ́ЙСКИЙ *прил. к* **фарисей.**

ФАРИСЕ́ЙСТВО фарисейлік, жағымпаздануышылық, рияшылдық; *перен.* екі жүзділік, жағымпаздану.

ФАРМАКОГНО́ЗИЯ фармакогнозия (дәрі жасалатын заттарды зерттеу ғылымы).

ФАРМАКО́ЛОГ фармаколог (дәрі-дәрмек маманы).

ФАРМАКОЛО́ГИЯ фармакология (дәрі-дәрмектің тәнге тигізетін әсерлері туралы ғылым).

ФАРМАКОПЕ́Я фармакопея (дәрілерді жасау, сақтау, тексеру туралы ресми нұсқау).

ФАРМАЦЕ́ВТ фармацевт (аптекада дәрі-дәрмек жасаушы).

ФАРМАЦЕ́ВТИКА фармацевтика (дәрі-дәрмекті табу, жасау, сақтау туралы ережелердің жыйыны).

ФАРМАЦЕВТИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **фармацевтика.**

ФАРС, (устар.) **фарса** фарс: 1) уақ, жеңіл пьеса; 2) *перен.* ерсі ойын көрінісі, ерсі әзіл.

ФА́РТУК фартук: 1) алшалғыш, алжапқыш, белдемше; 2) бұйымның шүберек тысы.

ФА́РТУЧНЫЙ *прил. к* **фартук.**

ФАРФО́Р фарфор (қыш, шыны).

ФАРФО́РОВЫЙ *прил. к.* **фарфор.**

ФАРШ фарш (майдаланған, шегілген ет).

ФАРШИРОВА́ТЬ, рую *несов.* фарыштау.

ФАРШИРОВА́ТЬСЯ усақталу, майдалану.

ФАС фас (бірдеменің бет алды, бет жағы, алдыңғы жағы).

ФАСА́Д фасад (үйдің алдыңғы жағы, көрнекі жағы).

ФАСЕ́Т, фацет, фасетка қыйық қыр (сынған әйнектің, тастың қыйық қыры т. б.).

ФАСОВА́ТЬ, сую *несов.* буып-түю, өлшеп буып қамдап кою (сатылатын тауарды).

ФАСО́ВЩИК, *ж.* **фасовщица** буып-түюші, қамдаушы.

ФАСО́ЛЬ бадана (бұршақ сыяқты дән).

ФАСО́Н 1) фасон (киім формасы, бірдеменің көрініс көркі); 2) *перен.* көрініс көркі; **держать ф.** маңғаздану, сәндену.

ФАТ фат, әсемпаз (шыртыйма, бой сылағыш).

ФАТА́ фата (сән жаулық).

ФАТАЛИ́ЗМ фатализм (дүниенің заңына құлдық ұрған, мойын сұнған, күпшыл).

ФАТАЛИ́СТ фаталист (фатализм жолын қуған кісі).

ФАТА́ЛЬНЫЙ құпшыл, құлдық ұрған; **фатально** *нар.*

ФА́ТА-МОРГА́НА сағым.

ФАТОВА́ТЫЙ, ват әсемпаз, сәнқой, шыртыйма; **фатовато** *нар.*

ФАТОВСТВО́ сәнқойлық, әсемпаздық, кербездік.

ФА́ТУМ тағдыр.

ФА́УНА фауна (жануарлар, хайуандар әлемі).

ФАЦЕ́Т *см.* **фасет.**

ФАШИ́ЗМ фашизм (кейбір капиталист елдерде империалистік бірінші соғыстан кейін, капитализмнің дағдарысқа ұшырағаи жағдайында пайда болған қанқұмар буржуазия үстемдігінің ашық түрі.

ФАШИ́СТ фашист (фашизм тәртібін қолдаушы).

ФАШИ́СТСКИЙ *прил. к* **фашист.**

ФАЭТО́Н фаэтон: 1) күймелі арба; 2) ыстық жақта болатын теңіз құсы.

ФАЯ́НС фаянс: 1) гипс және басқа заттар қосылудан істелген балшық қоспасы; 2) фаянстан жасалған ыдыс.

ФАЯ́НСОВЫЙ *прил. к* **фаянс; фаянсовая посуда** фаянстан істелген ыдыс.

ФЕДЕРАЛИ́ЗМ федерализм, құрамалық (құрама мемлекет системасы).

ФЕДЕРАЛИ́СТ федералист, құрамашыл (федерализмді жақтаушы).

ФЕДЕРА́Т федерат: 1) француздың 1789-жылғы буржуазиялық революциясы кезіндегі ұлт гвардиясына ерікті түрде кірген адам; 2) Париж коммунасы кезінде ұлт гвардиясына қатнасқан кісі.

ФЕДЕРА́ЦИЯ федерация, құрама (бірнеше мемлекеттердің одақтасып, орқайсысы өзінің тәуелсіздігін сақтайтын мемлекет бірлестігі); **ф. советских писателей** совет жазушыларының құрамасы.

ФЕЕРИ́ЧЕСКИЙ, фееричный феериялық, сыйқырлы.

ФЕЕ́РИЯ феерия (тамаша, көркем мәнді пьеса, сондай пьесаның көркем сахнасы).

ФЕЙЕРБАХИА́НСТВО фейербахшылдық (атышыл философ фейербахтың (1804 — 1872-жыл) ғылми жүйесіне негізделген философиялық ағым).

ФЕЙЕРВЕ́РК фейерверк (түрлі түсті от беретін тұтанбалы зат).

ФЕЛЛА́ХИ феллаһ (Мысыр, Арабстан, шам елдеріндегі жерге орналасқан шаруа).

ФЕЛЬДМА́РШАЛ фельдмаршал (патшалы Ресейдің армиясында және батыс армиясында ең жоғары дәрежелі әскери чин).

ФЕЛЬДМА́РШАЛЬСКИЙ фельдмаршалдың; **ф. жезл** фельдмаршалдың жезлі (хұрметті таяғы).

ФЕЛЬДФЕ́БЕЛЬ *м.* фельдфебель (патшалы Ресей армиясында жаяу әскерде, артиллерияда, инженерлер полкында төменгі чинде (роталық) командирдің жәрдемшісі).

ФЕЛЬДФЕ́БЕЛЬСКИЙ 1) *прил. к* **фельдфебель**; 2) *перен.* өте ерсі, өте өрескел.

ФЕ́ЛЬДШЕР, *ж.* **фельдшерица** фельдшер (дәрігер жәрдемшісі).

ФЕЛЬДЪЕ́ГЕРЬ *м.* фельдъегер, шабарман, атқосшы (әскер басшы, я үкімет басшысының шабарманы, атқосшысы).

ФЕЛЬЕТО́Н фельетон, сықақ шығарма.

ФЕЛЬЕТОНИ́СТ фельетоншы, сықақ шығарма шебері.

ФЕЛЬЕТО́ННЫЙ *прил. к* **фельетон.**

ФЕМИ́ДА фемида, әділдік; **служитель фемиды (судья)** әділдік сақшысы (сот); (ертедегі гректер мифологиясындағы әділдік; бұл сөз Фемида атты тәңірінің атынан шыққан).

ФЕМИНИ́ЗМ феминизм (буржуазия елдерінде әйелге ресми түрде тең хұқұқ беруді көтерген саяси ағым).

ФЕМИНИ́СТ, *ж.* **феминистка** феминист (феминизмді жақтаушы кісі).

ФЕНАЦЕТИ́Н фенацетин (бас ауруына ішетін дәрі).

ФЕ́НИКС феникс, құбылмалылық (грек мифологиясында — өзін жандырып жіберіп, қайта тірілетін құс).

ФЕНО́МЕН феномен, керемет оқыйға (керемет, қабілет, керемет талап).

ФЕНОМЕНАЛИ́ЗМ феноменализм (құбылысты сырт көрінісімен ғана білуге болады дейтін философиялық ағым).

ФЕНОМЕНАЛИ́СТ феноменалист (феноменализмді жақтаушы кісі).

ФЕНОМЕНА́ЛЬНЫЙ, лен феноменальді, өте керемет, таңқаларлық; **феноменально** *нар.*

ФЕНОМЕНОЛО́ГИЯ (филос.) феноменология (Гегельдің философиясында, сананың, рухтың дамуы).

ФЕО́Д (истор.) феод (феодал иелігіндегі жер).

ФЕОДА́Л (истор.) феодал (бай, манап).

ФЕОДАЛИ́ЗМ (истор.) феодализм (құлдық дәуірден кейінгі, капитализмнен бұрынғы аралықта болған әлеуметтік форма).

ФЕОДА́ЛЬНЫЙ *прил. к* **феодализм.**

ФЕ́РМА ферма: 1) капитал елінде ауыл шаруашылығының өндірісі; 2) ССРОда колхоз, совхоз шаруашылығының өнім беретін мал шаруашылық бөлімі.

ФЕРМА́ТА (муз.) фермата (музыка нотасында дауысты созу үшін қойылған белгі).

ФЕРМЕ́НТ (биол., хим.) фермент (организмнің тіршілік күшін арттыратын зат).

ФЕ́РМЕР фермер (капиталистік мемлекеттерде жерді жалға алып, өз жерімен кәсіп етуші шаруа кісі).

ФЕ́РМЕРСКИЙ *прил. к* **фермер; ф. союз в США** АҚШтағы фермерлер одағы.

ФЕРМУА́Р фермуар: 1) алқа ілгегі; 2) алқа; 3) қашау.

ФЕРРОСПЛА́В (техн.) ферросплав (темірді қосып еріту).

ФЕРТ ферт («ф» әрпінің ескі аты), мейменшіл; ✦ **фертом стоять** екі бүйірін шірене, таянып кесірлік істеу.

ФЕРУ́ЛА ферула: 1) ертеде оқушыларды алаңға ұратын сызғыш; 2) қатал тәртіп.

ФЕ́РЯЗЬ *ж.* ферязь (бұрынғы кездегі ұзын жеңді жағасыз киім).

ФЕ́СКА феска (шығыс елдерінің кейбіреулерінде киілетін шошақ тақия).

ФЕСТИВА́ЛЬ *м.* фестиваль (ауық-ауық болып тұратын көркем өнер, сауық жыйыны).

ФЕСТО́Н фестон: 1) әйел киімінің шетіне иректеп тіккен әдіп;

ФЕТИ́Ш фетиш: 1) жабайы адамдар табынған киелі зат; 2) *перен.* сөзсіз нанатын қағыйда.

ФЕТИШИ́ЗМ фетишизм: 1) киелі затқа табыну; 2) *перен.* кіршіксіз табыну, нану.

ФЕТИШИ́СТ фетишист, табынушылық.

ФЕТР фетр (быязы киіз).

ФЕ́ТРОВЫЙ фетрден жасалған; **фетровая шляпа** фетр қалпақ, быязы қалпақ.

ФЕХТМЕ́ЙСТЕР фехтмейстер (сайысу әдісін үйретуші).

ФЕХТОВА́ЛЬНЫЙ *прил. к* **фехтование; фехтовальное искусство** сайысу өнері.

ФЕХТОВА́ЛЬЩИК сайысушы.

ФЕХТОВА́НИЕ сайысу, сайыс.

ФЕХТОВА́ТЬ, хтую *несов.* сайысу.

ФЕШЕНЕ́БЕЛЬНЫЙ, лен сәнді, көрікті, келісті; **фешенебельно** *нар.*

ФЕ́Я фея (батыс елдерінің ескі ертегілерінде кездесетін керемет сыйқырлы әйел).

ФИА́КР арбакеш, арбашы.

ФИА́ЛКА фиалка (жасыл гүл).

ФИА́ЛКОВЫЙ *прил. к* **фиалка; ф. запах** жасыл гүл иісі.

ФИА́СКО *нескл. ср.* сәтсіз, онбау, жөні жоқ; **потерпеть ф.** сәтсіздікке ұшырау.

ФИ́БРА фибра: 1) бұлшық ет сіңірі, тарамыс; 2) *перен.* адамның рух төзімділік, шыдамдылық символы; 3) шамадан, коробка жасағанда қолданылатын қатты, тығыздалған қағаз.

ФИБРИ́Н (физиол.) фибрин (қанның сығымдалған ақ түйіршігі).

ФИБРО́ЗНЫЙ (анат.) жіңішке тамыршалардан құралған.

ФИ́ГА 1) анжыр, інжір (тұт ағашымен тектес ағаш); сол ағаштың жемісі; 2) *перен.* қол шығару (бас бармағын екі саусағының арасынан шығару; ✦ **глядеть в книгу и видеть фигу** кітапты оқуын оқып, ту-

ФИГЛЯ́Р 1) күлдіргіш, қалжыңбас, құлықшыл; 2) *перен.* қыйқаңсыйқан еткен, керіліп-созылған (кісі); 3) лашынның бір түрі (құс).

ФИГЛЯ́РНИЧАТЬ *несов.* қыйсаңдау, қалжыңбастану, шайхы-мазақтыққа салыну.

ФИГЛЯ́РСТВО қалжақбастық, күлдіргілік, шайхымазақтық.

ФИ́ГОВЫЙ *прил. к* **фига; фиговые листья** інжірдің жапрақтары; **фиговое дерево** інжір ағашы; ✦ **ф. листок**: 1) жалаңаш кісінің суретін түсірген скульптурада жыныс мүшесінің орнына қойылған жапрақ; 2) *перен.* жамандығын, арамдығын жасыру үшін жасаған монтанылық.

ФИГУ́РА 1) бейне, сымбат, кейіп, пішін (сыртқы); 2) ойық сызық; 3) шахматтың тастары.

ФИГУРА́ЛЬНЫЙ, лен бейнелі, перделі; **фигуральное выражение** бейнелі сөз; **фигурально** *нар.*

ФИГУРА́НТ фигурант, топ көбейтуші, сән үшін көрінуші (биде, хорда топ көбейту үшін).

ФИГУРИ́РОВАТЬ, ирую *несов.* 1) қатысу, болу; **ф. на совещании в качестве участника** қатнасушылар қатарында мәслихатта болу; 2) кездесу; **этот вопрос на повестке дня фигурирует часто** бұл мәселе күн тәртібінде жиі кездеседі.

ФИГУРИ́СТ фигурист (қыймылымен түрлі фигура көрсеткіш, спортсмен).

ФИГУ́РНЫЙ бейнелі, әшекейлі (бейнеленіп әшекейленген).

ФИ́ЗИК физика маманы.

ФИ́ЗИКА физика (заттың қозғалыс формасы, оның хасиеттері туралы және өзексіз табиғаттардың) механика, термодинамика, оптика, акустика, электромагнетизм тағы т. (құбылыстары жөніндегі ғылым).

ФИЗИО́ЛОГ физиология маманы.

ФИЗИОЛОГИ́ЧЕСКИЙ физиологиялық.

ФИЗИОЛО́ГИЯ физиология: 1) организмнің — тәнінің қызметін және қызмет заңын тексеретін ғылым; 2) *перен.* дөрекі сезімділік, дөрекі сезім.

ФИЗИОНО́МИЯ физиономия: 1) бет, әлпет, пішін; 2) *перен.* беталыс, бағыт; **политическая ф. писателя** жазушының саяси бағыты.

ФИЗИОТЕРАПЕ́ВТ физиотерапевт (физиотерапия жолымен ауруды емдейтін маман, дәрігер).

ФИЗИОТЕРАПИ́Я физиотерапия (ауруды қыймыл, әрекет, жылылықпен, жарықпен, электр қуатымен, сумен т. басқамен емдеу).

ФИЗИ́ЧЕСКИЙ: ф. кабинет физика кабинет; **ф. труд** қара жұмыс; **физически** *нар.*

ФИЗКУЛЬТУ́РА физкультура (дене шынықтыру).

ФИЗКУЛЬТУ́РНИК, *ж.* **физкультурница** физкультурник (физкультурашы).

ФИЗМА́Т (физика и математика): физико-математический факультет физика-математика факультеті.

ФИКСА́Ж (фот.) фиксаж: 1) фотопластинкаға түсірген сурет жарықтың әрекетінен сақтау үшін қолданылатын химиялық зат; 2) *см.* **фиксатив.**

ФИКСАТИ́В (живоп.) фиксатив (мөлдір смоланы эфирге, спиртке яки бензинге қосып жасаған дәрі).

ФИКСИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* жазып қою, белгілеп қою, назар аудару, көз қырын салу; **ф. цену** баға қою.

ФИКСИ́РОВАТЬСЯ 1) аударылу, қойылу (көңіл, назар); 2) *см.* **фиксировать.**

ФИКТИ́ВНЫЙ, вен өтірік, жалған; **ф. документ** жалған документ; **фиктивно** *нар.*

ФИ́КУС фикус (үй сәндеуге қолданылатын, өнебойы көгеріп тұратын гүл ағаш).

ФИ́КЦИЯ жалған, жоқ сөз, жуысқайтын сөз.

ФИЛ дос, сүюші (біріккен сөздердің соңғы буынына қосылып айтылады); **англофил** ағылшыншыл (ағылшынды сүюші); **славянофил** (славянды сүюші).

ФИЛАНТРО́П филантроп (филантропиямен шұғылданатын кісі).

ФИЛАНТРОПИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **филантропия.**

ФИЛАНТРО́ПИЯ филантропия (мейірмандық, қайрымшылдық).

ФИЛАРМО́НИЯ филармония (музыкалы ойын-сауық, ән-күй ұйымдас-

тыратын мекеме, музыка өнерін жұртшылыққа таратушы ұйым).

ФИЛЕ′ *нескл. ср.* 1) қара кесек ет (сүйектен ажыратылған кесек ет); 2) тоқымаға тігілген кесте.

ФИЛЕ′ЙНЫЙ *прил. к* **филе.**

ФИЛЕ́НКА филенка (есіктің, столдың, терезе қақпағының жұқа тақтайы).

ФИЛИА′Л филиал (ірі өндірістің, ірі мекеменің төменгі бөлімшесі, бөлімі).

ФИЛИА′ЛЬНЫЙ *прил. к* **филиал.**

ФИЛИА′ЦИЯ филиация (бір нәрсенің өнегесімен, әсерімен даму).

ФИЛИГРА′Н и филигрань филигран: 1) жіңішке сымнан жасалған әшекей, өрнек; 2) қағаз бетіне салынған су белгі.

ФИЛИГРА′ННЫЙ өрнекті, әшекейлі; *перен.* нәзік істелген, мәссәкер.

ФИ′ЛИН үкі (құс).

ФИЛИ′ППИКА сөзбен бастырмалату (біреуге қарсы қатты ашумен сөйленген сөз).

ФИЛИ′СТЕР филистер (сасық мінезді, от басы өсекшіл уақ адам).

ФИЛИ′СТЕРСКИЙ *прил. к* **филистер.**

ФИЛЛОКСЕ′РА (зоол.) филлоксера (шөп құрты).

ФИЛОГЕНЕ′З (биол.) филогенез (өзектілердің өсіп-өнуі).

ФИЛОГЕ′НИЯ (биол.) филогения (жануарлар мен өсімдіктердің өсіп-өну заңын зерттейтін ғылым).

ФИЛО′ЛОГ филолог (филология маманы).

ФИЛОЛОГИ′ЧЕСКИЙ *прил. к* **филология.**

ФИЛОЛО′ГИЯ филология (халықтың тілі, әдебиет өнері арқылы оның мәдениетін зерттейтін ғылым).

ФИЛО′СОФ философ (философия маманы).

ФИЛОСО′ФИЯ философия (жаратылыс, адам қоғамы, ой өрісі өсуінің жалпы заңын зерттейтін ғылым).

ФИЛОСО′ФСКИЙ *прил. к* **философия; философская система** философия жүйесі; **философское исследование** философиялық зерттеу; **философски** *нар.*

ФИЛОСО′ФСТВОВАТЬ, ствую *несов.* 1) философтық ету; 2) *перен.* өте білгішсіну, көпіру.

ФИЛЬМ, фильма фильма: 1) кино картина лентасы; 2) кино-картина.

ФИЛЬТР сүзекі, сүзгіш.

ФИЛЬТРА′Т сүзбе, сүзілген, тазартылған.

ФИЛЬТРОВА′ЛЬНЫЙ сүзгіш болатын; **фильтровальная бумага** сүзгіш қағаз.

ФИЛЬТРОВА′ТЬ, трую *несов.* сүзу, сүзгіштен өткізу.

ФИ′ЛЯ (обл.) аққау, ашық ауыз кісі.

ФИМИА′М фимиам (шылымға қосатын әтір иісті зат); ✦ **курить ф.** көшемет қылу, жалпақтау.

ФИН: финотде′л финанс (ақша) бөлімі; **Наркомфин** финанс Халық Комиссариаты.

ФИНА′ГЕНТ финагент (финанс мекемелерінің агенті).

ФИНА′Л ақыры, қортынды, нәтиже (музыкалық шығарманың, я жарыстың қортындысы, соңы).

ФИНАНСИ′РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* финансылау, қаржыландыру.

ФИНАНСИ′РОВАТЬСЯ *несов.* финансылану, қаржылану.

ФИНАНСИ′СТ финансист (финанс қызмет тәсіліне жетік адам).

ФИНА′НСОВЫЙ *прил. к* **финансы; финансовая политика** ақша саясаты.

ФИНА′НСЫ, сов *мн.* финанс, ақша; **Народный Комиссариат Финансов** финанс (ақша) халық комиссариаты.

ФИ′НИК құрма, құрма жемісі.

ФИ′НИКОВЫЙ *прил. к* **финик; ф. лист** құрманың жапрағы.

ФИНИ′ФТЬ *ж.* финифть (эмальдың бір түрі).

ФИ′НИШ (спорт.) сөре, шартақ (мыс., бәйге аттарының келіп жететін жері).

ФИ′НКА 1) финка (қанжар пышақ); 2) құлақшын, тымақ сыяқты бас киім; 3) Солтүстік жылқысының (Финляндияда болатын) бір тұқымы.

ФИОЛЕ′ТОВЫЙ күлгін түсті.

ФИО′РД и фьорд фиорд (теңіз қолтығы, теңіз түбегі).

ФИ′РМА фирма: 1) сауда орны,

өндіріс; 2) *перен.* сылтау, дәлел; 3) *перен.* атақ, ат; **не марай мою фирму** менің атымды былғама.

ФИРМА'Н (истор.) пәрмен (сұлтандардың, хандардың қолы қойылып таратылған бұйрық).

ФИРН (геол.) фирн, мұзақ қар (мұз боп қатқан қар).

ФИСК (фин.) фиск мемлекет қазнасы.

ФИСКА'Л фискал: 1) I Петр тұсында үкімет мекемелерінің, әсіресе финанс пен заң орындарының, олардың қызметкерлерінің ісін бақылап отыратын орын; 2) *перен.* тыңшы.

ФИСКА'ЛЬНЫЙ *прил. к* **фиск**; **фискальные доходы** мемлекет қазнасының кірістері.

ФИСТА'ШКА пісте (жеміс).

ФИСТА'ШКОВЫЙ *прил. к* **фисташка**; **фисташковое дерево** пісте ағашы.

ФИСТУЛА' и (устар.) **фи'стула** фистула: 1) өзек, тесік (жараның, ісіктің); 2) музыка аспабының бір түрі; 3) аурудың жарасына, я дертті жеріне қойылатын түтік.

ФИТА' фита (ескі орыс әліппесіндегі **«ѳ»** әрпінің аты).

ФИТИ'ЛЬ *м.* білте (шамның білтесі).

ФИТИ'ЛЬНЫЙ *прил. к* **фитиль**.

ФИТИ'Н фитин (дененің қоректену қабілетін жақсартатын дәрі).

ФИТО өсімдік (біріккен сөздерде өсімдік деген ұғымды білдіретін қысқарған сөз); **фитобиология** өсімдіктер биологиясы; **фитогеография** өсімдіктер географиясы.

ФИТОФА'Г (зоол.) фитофаг (шөп қоректілер).

ФИ'ШКА фишка: 1) шахматтың, дойбының қарапайым тастары; 2) әртүрлі ойындарда ұту, ұтылуды санап отыратын белгі.

ФЛАГ жалау (мемлекет жалауы); **под флагом марксизма** марксизм туы астында.

ФЛА'ГМАН (морск.) флагман (эскадраның начальнигі, командирі).

ФЛА'ГМАНСКИЙ *прил. к* **флагман**; **ф. корабль** флагманның кемесі.

ФЛАГШТО'К жалаудың сабы.

ФЛАЖО'К, жка кішкене жалау.

ФЛАЖОЛЕ'Т (муз.) 1) сыбызғы (қамыстан, құрайдан істелген); 2) сыбызғы үні.

ФЛАКО'Н флакон, шиша, шиша сауыт.

ФЛАМИ'НГО *нескл. м.* фламинго (ұзын аяқ құс).

ФЛАНГ фланг (әскердің екі шеті, екі жақ қанаты); **правый ф.** оң жақ қанаты; **левый ф.** сол жақ қанаты.

ФЛА'НГОВЫЙ шеттегі, қанаттасы; **фланговая дивизия** майданның шеткі дивизиясы.

ФЛАНЕ'ЛЕВЫЙ фланелден істелген.

ФЛАНЕ'ЛЬ *ж.* фланель (мақтадан, я жүннен істелген жұмсақ түкті мата).

ФЛАНЁР қаңғыбас (адам).

ФЛАНИ'РОВАТЬ, рую *несов.* қаңғып бос жүру, қаңғу.

ФЛАНК (воен.) фланк (көрші қорған жақ бетті ату үшін жасалған қорғанның тура қабырғалы бір бөлегі).

ФЛЕ'ГМА 1) қақырық, түкірік; 2) босаң, сылбыр, бой күйез.

ФЛЕГМАТИ'ЗМ флегматизм (салбырлық).

ФЛЕГМА'ТИК салбыр, босаң (кісі).

ФЛЕГМАТИ'ЧЕСКИЙ, флегматичный, чен сылбыр, керенау; **флегматично** *нар.*

ФЛЕ'ЙТА (муз.) флейта, ауыз сырнай (үрлеп ойнайтын музыка аспабы).

ФЛЕЙТИ'СТ флейта ойнаушы (кісі).

ФЛЕ'КСИЯ (лингв.) флексия (тіл заңында түбір сөздің аяғы өзгеріп құбылуы); **внутренняя ф. (ф. основы)** сөздің түбірі қопарыла өзгеруі.

ФЛЕКТИ'ВНЫЙ *прил. к* **флексия** (лингв.); **флективные языки** қопармалы тілдер; **флективно** *нар.*

ФЛЁР жұқа, селдір, сирек мата.

ФЛЁРОВЫЙ *прил. к* **флер**.

ФЛИ'ГЕЛЬ *м.* флигель, қосалқы үй, қосалқы бөлме.

ФЛИ'ГЕЛЬ-АДЪЮТА'НТ флигель-адъютант (патшаның нөкер офицері).

ФЛИРТ ғашықтық ойны, жастық әзіл.

ФЛИРТОВА́ТЬ, тую *несов.* әзілдеу, қырындау.

ФЛО́КС (бот.) флокс (сән үшін қолданылатын гүл өсімдік).

ФЛО́РА флора (өсімдіктер әлемі).

ФЛОРИ́Н флорин (ескі кездегі Италияның алтын ақшасы).

ФЛОТ флот (теңіздегі соғыс кемесінің немесе сауда кемелерінің жиынтығы); **ф. военно-морской** соғыс-теңіз флоты; **ф. торговый** сауда флоты.

ФЛОТИ́ЛИЯ флотилия (әскери кемелердің тобы).

ФЛО́ТСКИЙ *прил. к* **флот.**

ФЛУОРЕСЦЕ́НЦИЯ сәулелену, сәулелендіру.

ФЛУОРЕСЦИ́РОВАТЬ, рую *несов.* сәулелену, құлпыру.

ФЛЮГА́РКА флюгарка: 1) *см.* **флюгер** (в 1 знач.); 2) қайыққа байланған жалау белгі; 3) *перен.* елпілдеген, тұрақсыз, құбылмалы, тыянақсыз кісі.

ФЛЮ́ГЕР флюгер: 1) желбақұыш; 2) тау шыңына орнатылған жалау.

ФЛЮС флюс: 1) тіс түбінің ісігі; 2) руданың қорытуын оңайлату үшін қосылатын зат.

ФЛЯ́ГА, фля́жка фляга (әйнек немесе металдан жасалған ыдыс).

ФОБИ́Я (мед.) фобия (қорқыныш, үнемі зәресі ұшу, дегбірі қашу).

ФОЙЕ́ фойе (театрдың кісілер жүретін залы).

ФОК-МА́ЧТА (морск.) фок-мачта (кеменің алдыңғы діңгегі).

ФОКСТЕРЬЕ́Р фокстерьер (індегі аңды қаққыш ит).

ФОКСТРО́Т фокстрот (батыс биінің аты).

ФО́КУС фокус: 1) айна шағылысының сәулесі; 2) *перен.* сыйқыр; 3) *перен.* ғажайып айла.

ФО́КУСНИК, *ж.* **фокусница** фокус көрсетуші, ғажайып айла көрсетуші, көз байлаушы.

ФО́КУСНИЧАТЬ *несов.* 1) фокус көрсету; 2) *перен.* көз бояушы; қырсық, қыңыр.

ФОЛИА́НТ қалың, үлкен кітап.

ФО́ЛИО *нескл. ср.* фолио, ең жарық: 1) кітап бетінің бүктелген жері; 2) беті екіге жарылып басылған кітап форматы.

ФОЛЬВА́РК фольварк (үй жанындағы кішкентай ағашты алаң).

ФО́ЛЬГА жұқа қағылтақ (металдан, қағаздан істелген).

ФОЛЬКЛО́Р фольклор (ауыз әдебиеті, халық шығармасы).

ФОЛЬКЛОРИ́СТ фольклорист (фольклор жыйнаушы, зерттеуші).

ФОЛЬКЛОРИ́СТИКА фольклор туралы ғылым.

ФОН реңк, әр түс.

ФОН дворяндық атақ белгісі, дворяндар тұқымының фамилия алдына қойылатын буын.

ФОНА́РЩИК фонаршы (фонарды күтетін, жағып, тазалап жүретін кісі).

ФОНА́РЬ *м.* фонарь: 1) үлкен шам; 2) күн тартар (үй төбесінде); 3) ірі жазу (кітап тарауының, бөлімінің аты), әріп; 4) көгеріп қалған жер (бірдемеге соқтығудан, таяқ тигеннен).

ФОНД фонд, қор (жыйналған қор).

ФО́НДОВЫЙ *прил. к* **фонд.**

ФОНЕ́МА (лингв.) фонема: 1) тілдегі мәні бар дыбыстар жүйесі; 2) (мед.) сандырақ сөз (ауру).

ФОНЕ́ТИКА (лингв.) фонетика (тіл ғылымының дыбыс жүйесін зерттейтін бөлімі).

ФОНЕТИ́ЧЕСКИЙ (лингв.) *прил. к* **фонетика; ф. закон** дыбыс заңы.

ФОНОГРА́ММА фонограмма (дыбыс жазылған пластинка).

ФОНО́ГРАФ фонограф (дыбыс жазғыш машина).

ФОНОЛО́ГИЯ (лингв.) фонология (тіл ғылымының дыбысты зерттейтін бөлімі).

ФОНО́МЕТР (физ.) фонометр (дыбыс күшін өлшейтін аспап).

ФОНОСКО́П фоноскоп: 1) ауру адамның жүрек соғысын, өкпесін тыңдайтын аспап; 2) сөздің дыбыс өзгешелігін және сөйлегенде еріннің, беттің қыймылын зерттейтін аспап.

ФОНТА́Н фонтан, шапшыма су: 1) тесіктен, я трубадан жоғары шапшыған су (Петергроф фонтаны, мұнай фонтаны); 2) *перен.* бір нәрсенің таусылмайтын, көп күші.

ФОРД форд (Америка фабриканты Фордтың заводынан шыққан жеңіл автомобиль).

ФОРДИ́ЗМ фордизм (өндіріс жұмысын конвейермен ұйымдастырған Америка фабриканты Фордтың системасы).

ФОРЕ́ЛЬ *ж.* форель (қызыл шұбар, кішкентай балық).

ФО́РЗАЦ форзац (кітап тысының ішкі астары).

ФО́РМА форма (киімнің, заттың, бұйымның формасы); **ф. одежды** киім формасы; **остроконечная ф.** сүйір түмсық форма, түр, пішін, кескін.

ФОРМАЛИ́ЗМ формализм, формашылдық (мазмұнынан көрі сыртқы формасын қуу).

ФОРМАЛИ́Н формалин (құйеге, құртқа қарсы жұмсайтын дәрі).

ФОРМАЛИ́СТ формалист, формашыл (форма қуушы).

ФОРМА́ЛЬНОСТЬ 1) *см.* **формализм**; 2) рәсми тәртіп.

ФОРМА́ЛЬНЫЙ, лен 1) формашыл; 2) ресми қалыпта; **формально** *нар.*

ФОРМА́Т формат, үлгі, көлем (кітаптың, журналдың т. б.).

ФОРМА́ЦИЯ формация: 1) өсудің, дамудың, тарихтың белгілі дәуірі; 2) көзқарас жүйесі; 3) жер қыртыстарының дәуірлес қабаттары.

ФО́РМЕННЫЙ *прил. к* **форма**; **форменная одежда** арнаулы киім; ✦ **ф. дурак** нағыз ақмақ; **форменно** *нар.*

ФОРМИРОВА́НИЕ құру, жасақтау, жағау, жасалу, ұйыстыру.

ФОРМИРОВА́ТЬ, ирую *несов.* қалыптау, жасау, құру; **ф. поезд** поезді тіркеу, құру.

ФОРМОВА́ТЬ, мую *несов.* қалыпқа құю, формалау.

ФО́РМУЛА формула, өрнек, үлгі қағыйда, шартты белгі.

ФОРМУЛЯ́Р формуляр: 1) қызмет тіркеу кінешкесі, тізімі; 2) библиотекадан алынған кітаптар тізілетін карточка.

ФОРПО́СТ форпост: 1) алдыңғы шеп (әскердің алдағы бекінісі); 2) пионерлердің бастауыш ұйымы.

ФОРС 1) менмен, әуегей, әуеші, мақтаншақ; 2) пандық.

ФОРСИ́РОВАНИЕ тездету, жылдамдату, жеделдету, екпіндету.

ФОРСИ́ТЬ, ршу *несов.* (простореч.) кербездену, сәндену, маңғыздану.

ФОРСУ́Н, *ж.* форсунья (простореч.) маңғаз, кербез.

ФОРТ (воен.) форт, қамал, кішкене қорған.

ФО́РТЕ (муз.) форте (ашы өткір дауыс).

ФОРТЕПИА́НО фортепиано (күй сандық).

ФОРТИФИКА́ЦИЯ (воен.) фортификация: 1) соғыс бекінісі туралы инженерлік ғылым; 2) қамал, қорған; **полевая ф.** ашық даладағы қамал.

ФО́РТКА, форточка форточка, желдеткіш; 1) жел тартар (үйдің ауасын алмастыратын терезенің ашпалы көзі); 2) шалбардың түймелі қаусырымы.

ФОРТУ́НА тағдыр, кез.

ФО́РУМ форум, жыйылыс алаңы (ертеде римде жыйылыс өткізетін алаң).

ФОРШМА́К форшмак (тартылған етке немесе шабақ балыққа картоп араластырып істеген тамақ).

ФОСФА́Т фосфат (техникада, медицинада және агрономияда қолданылатын фосфор қышқылының тұзы).

ФО́СФОР фосфор (күкірт рәуішті зат).

ФОСФОРЕСЦЕ́НЦИЯ (физ.) фосфоресценция (кейбір заттардың әуелі сәуленің әсерімен жарқырап, соңынан өз-өзінен жарқырайтын хасиеті).

ФОСФОРЕСЦИ́РОВАТЬ, ирую *несов.* жарқ-жұрқ ету, жарқылдау.

ФОСФОРИ́ЧЕСКИЙ фосфор сияқты (жарық болатын); **фосфорически** *нар.*

ФО́СФОРНЫЙ фосфорлы.

ФО́ТО *нескл. ср.* фото (фотографиялық сурет, сурет түсіретін орын).

ФОТОГРАВЮ́РА фотогравюра: 1) фотоаппаратпен түсірілген суретті бір нәрсеге фото химикалық әдіспен түсіру; 2) сондай түсірілген сурет.

ФОТО́ГРАФ фотограф, фотографияшы (фото аппаратпен сурет түсіруші).

ФОТОГРАФИ́РОВАТЬ, ирую *несов.* суретке түсіру.

ФОТОГРАФИ́ЧЕСКИЙ 1) *прил. к* **фотография**; 2) *перен.* дәл, айнымайтын көшірме.

ФОТОГРА́ФИЯ фотография (суретке түсіру тәсілі, суретке түсіретін орын).

ФОТОЛИТОГРА́ФИЯ фотолитография (фотография жолымен түсіріп тасқа басып шығару).

ФОТО́МЕ́ТР фотометр (жарықтың күшін өлшейтін, астрономияда жұлдыздың жарықтығын өлшейтін аспап).

ФОТОМЕХА́НИКА фотомеханика (фотографияны механика жолымен жүргізу әрекеті).

ФОТОРЕПОРТЕ́Р фоторепортер (сурет түсіріп оны газетке жариялаушы).

ФОТОСФЕ́РА (физ., астрон.) фотосфера (күннің жарық жағы).

ФОТОТЕЛЕГРА́Ф фототелеграф (бір нәрсенің түрін сым я радио арқылы электр күшімен беретін аспап).

ФОТОТЕРАПИ́Я (мед.) фототерапия (ауруды сәуле жарығымен емдеу).

ФОТОТЕ́ХНИКА фототехника (фотография техникасы).

ФОТОТИ́ПИЯ фототипия (пластинкаға түсірілген суретті басып шығару жолы).

ФОТОХИ́МИЯ фотохимия (жарық нұрының химиялық әрекетін тексеретін химия ғылымының бөлімі).

ФО́ФАН (простореч.) фофан: 1) тентек, ақмақ; 2) карта ойынының бір түрі; 3) жайпақтау кішкене қайық.

ФРАГМЕ́НТ 1) үзінді; 2) қалғаны, бөлшегі, ескі шығарманың ізі; **фрагменты лирического стихотворения** ликиралық өлең үзінділері.

ФРАГМЕНТА́РНЫЙ, ран 1) *прил. к* **фрагмент**; 2) *перен.* үзінді.

ФРА́ЗА фраза, лебіз; сөйлем; сөйлеу; шебер сөз, мәнерлі сөз.

ФРАЗЕОЛОГИ́ЧЕСКИЙ (лингв.) *прил. к* **фразеология**.

ФРАЗЕОЛО́ГИЯ (лингв.) фразеология (белгілі тілдегі, сол тілде сөйлейтін, я шығарма жазатын жазушы, я ғалымның өзіне тән тұрақты сөз тәсілі, сөз байлығы, шеберлігі, өзгешелігі).

ФРАЗЕ́Р, *ж.* **фразёрка** сөзшең, сөзқұмар (кісі).

ФРАЗЕ́РСТВО сөзшеңдік, сөзқұмарлық.

ФРАК фрак (алдыңғы етегі жоқ, құйрықты бешпент).

ФРАКЦИО́ННЫЙ *прил. к* **фракция**.

ФРА́КЦИЯ фракция: 1) саяси партия мүшелерінің ашылығы көпшілікке бағынбай жіктелуі; 2) саяси партияның парламентте тағы басқа жайында (өз партиясының жолын жүзеге асыру үшін қойылған) уәкілдерінің тобы.

ФРАНК франк (Францияның, Бельгияның, Швейцарияның ақшасы).

ФРАНКИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* күн бұрын төлеу (почта ақысын затты жіберген кезде төлеу).

ФРА́НКО (торг.) франко (сауда тілінде жіберілетін заттың ақысы, сатушының есебінен деген мағнада).

ФРАНКОВА́ТЬ, кую *сов. и несов.* (устар.) *см.* **франкировать**.

ФРАНТ франт, кербез, сырбаз, сәнқой.

ФРАНТОВСКО́Й: ф. вид кербез келбетті.

ФРАНТОВСТВО́ кербездік, әсемдік, сәншілдік.

ФРАНЦУЗОМА́НИЯ француз құмарлық (француздық нәрсені сүю, соған құмарлық).

ФРАНЦУ́ЗСКИЙ *прил. к* **Франция** и **француз**; **ф. язык** француз тілі; ✦ **французская булка** жұмсақ ақ бөлке.

ФРАХТОВА́ТЬ, тую (морск., торг.) кеме жалдау.

ФРАХТО́ВЫЙ *прил. к* **фрахт**.

ФРА́ЧНИК фракшы (фрак тігуші, фрак кигіш).

ФРА́ЧНЫЙ *прил. к* **фрак**.

ФРЕГА́Т (морск.) фрегат: 1) ертедегі үш діңгекті соғыс кемесі; 2) теңіз қусы.

ФРЕ́ЙЛИНА (доревол.) фрейлина (патшаның қыз-қатындарының алдында қызмет қылатын қыз).

ФРЕНО́ЛОГ френолог (френология маманы).

ФРЕНОЛО́ГИЯ френология (адамның психологиясын бас сүйегінің фор-

масына қарап білуге болады дейтін буржуазиялық ғылымға қарсы ағым).

ФРЕНЧ френч, бешпентше.

ФРЕ́СКА фреска (дуалға салынған сыр сурет).

ФРИВО́ЛЬНЫЙ, лең жеңілтек, жеңіл мінезді, ұшқалақ; **фривольно** *нар.*

ФРИЗ (архит.) фриз: 1) көмкерме ағаш (үйдің идені мен дуалының қосылған жерін көмкеру үшін қойылатын ағаш); 2) бүршікті мата.

ФРИКАТИ́ВНЫЙ (лингв.) сүзілмелі, ызың (созылыңқы айтылатын дауыссыз дыбыстар).

ФРОНТ майдан.

ФРОНТА́ЛЬНЫЙ 1) қарсы беттес, маңдай алдынан; 2) жапатармағай, жабыла; **фронтальная атака** қарсы алдынан жасалған шабуыл.

ФРОНТИСПИ́С фронтиспис: 1) (архит.) үйдің көрнекі беті (алдыңғы жағы); 2) (тип.) кітаптың бірінші бетіне, я бір тараудың басталатын бетінің жоғарғы жағына басылған сурет.

ФРОНТОВИ́К фронтовик, майданшы: 1) соғыс жұмысына жетік адам; 2) соғыс кезінде майданға қатынасқан адам.

ФРОНТОВО́Й *прил. к* **фронт**; **фронтовая служба** майдан қызметі.

ФРУКТ жеміс.

ФРУКТО́ВЫЙ *прил. к* **фрукт**; **ф. запах** жеміс исі; **фруктовое дерево** жеміс ағашы.

ФРУКТО́ЗА (хим.) фруктоза, жеміс шырыны.

ФРУНТ (устар.) *см.* **фронт**.

ФТОР (хим.) фтор (химия элементі).

ФТО́РИСТЫЙ (хим.) фторлы.

ФУ *междом.* ту! (ұнатпағанда айтылатын одағай).

ФУ́ГА фуга: 1) (муз.) бірінен соң бірі қосылып, ұлғайтылатын көп дауысты хор тәсілі; 2) тақтайға фуганкамен салынған қобы.

ФУГА́НОК, нка сүргі (тақтай қыюластыратын сүргі, жоңғы).

ФУГА́С (воен.) фугас (ішінде оталғыш заты бар мина).

ФУГА́СНЫЙ *прил. к* **фугас**.

ФУГОВА́ТЬ, гую *несов.* 1) сүргілеу; 2) қыюластыру.

ФУЗЕ́Я́ (истор.) шақпақты мылтық.

ФУЙ *междом.* ту! (менсінбегенде, ұнатпағанда айтатын одағай); **ф., как нехорошо!** ту, неткен жаман!

ФУКС фукс (байқаусызда дұрыс ұрылған шар (биллиард).

ФУКСИ́Н қызыл бояу (жаман түрі).

ФУ́КСИЯ фуксия (үйге әсемдік үшін қойылатын өсімдік).

ФУЛЯ́Р фуляр (жібек мата).

ФУЛЯ́РОВЫЙ *прил. к* **фуляр**; **ф. платок** жібек орамал.

ФУНДА́МЕНТ фундамент: 1) үйдің іргесі, табаны (төселген тас, бетон т. б.); 2) *перен.* тірек, сүйеу, негіз.

ФУНДАМЕНТА́ЛЬНЫЙ, лен 1) берік, нық; 2) *перен.* орнықты, іргелі; **фундаментально** *нар.*

ФУНДА́МЕНТНЫЙ *прил. к* **фундамент**.

ФУНДУ́К (бот.) фундук: 1) жаңғақ ағашы; 2) жаңғақ.

ФУНКЦИОНА́ЛЬНЫЙ *прил. к* **функция**; **функционально** *нар.*

ФУНКЦИОНИ́РОВАТЬ, рую *несов.* іс істеу; **зимой водяная мельница не функционирует** қыстыгүні су тиірмен істемейді.

ФУ́НКЦИЯ функция: 1) өзгермелі шама; 2) тән мүшелерінің қызметі, әрекеті; 3) *перен.* міндетті іс, атқаратын қызмет; **ф. государственного управления** мемлекетті басқару қызметі.

ФУНТ қадақ.

ФУНТОВИ́К фунтовик (қадақталған затты шыйыршықтап ораған қағаз).

ФУ́РА жүк арба.

ФУРА́Ж жем-шөп (малдың).

ФУРА́ЖЕЧКА *уменьш.-ласк.* кішкене пуражка (бас киім).

ФУРАЖИ́Р жем-шөпші (жем-шөп дайындайтын, үлестіретін әскери қызметкер).

ФУРАЖИ́РОВАТЬ, рую *несов.* (воен.) жем-шөп дайындау.

ФУРА́ЖКА пуражка (бас киім).

ФУРА́ЖНЫЙ *прил. к* **фураж**; **ф. мешок** жем салатын қап.

ФУРГО́Н фургон, жабық арба; **военный ф.** жаралылар тасыйтын жабық арба.

ФУ́РИЯ фурия: 1) долы қатын (шайпау мінезді әйел); 2) зәрлі жылан (Австралияда).

ФУРО́Р фурор (ду көтеріліп таңдану, қуану).

ФУРУ́НКУЛ (мед.) фурункул, сыздауық, шыйқан.

ФУРШТА́Т (воен. устар.) әскери керуен.

ФУРЬЕРИ́ЗМ (истор.) фурьеризм (француздың утопиялық социализі Фурьенің оқуы).

ФУТ фут (саржының 7 бөлігінің бірі).

ФУТБО́Л (спорт.) футбол (теуіп ойнайтын доп ойыны).

ФУТБОЛИ́СТ (спорт.) футболшы, футбол ойнаушы.

ФУТБО́ЛЬНЫЙ (спорт.) *прил. к* **футбол; футбольная команда** футбол ойнайтын команда.

ФУТЛЯ́Р қап, құты, қыны, қаптама (қымбат затты, немесе сынғыш затты салатын ыдыс); ✦ *перен.* **человек в футляре** бас сауғалап өмірден аулақ жүрген адам.

ФУ́ТОР кілт, қақпақ: 1) құлыптың кілт салатын тесігін қаптап тұратын қақпақ; 2) етік қонышының астары.

ФУТУРИ́ЗМ футуризм (көркем өнерде және поэзияда буржуазиялық жаңашыл болып, ескі мұраны қыйратуға тырысатын ағым).

ФУТУРИ́СТ футурист (футуризмді жақтайтын адам).

ФУТШТО́К (морск.) футшток, өлшеуіш сырық (су тереңдігін өлшейтін сырық).

ФУФА́ЙКА фуфайка (жылы көйлек).

ФЫ́РКАНЬЕ осқыру, пысқыру.

ФЫ́РКАТЬ *несов.* осқыру, пысқыру, сіңбіру.

ФЫ́РКНУТЬ, ну *сов.* осқыру, пысқыру; **лошадь фыркнула** ат осқырды.

ФЬО́РД *см.* **фиорд.**

ФЮЙТЬ (*в знач. сказ.*) қарасы батты, құрыды.

Х

ХАВРО́НЬЯ шошқаның аты (қорсылдақ *д. м.*).

ХАДЖИ́ *нескл. м.* хажі (мекеге барып қайтқан кісі).

ХА́ЖИВАТЬ *несов. см.* **ходить.**

ХАКА́СЫ хакас халқы (түрік тілдес халықтардың бірі).

ХА́КИ 1) қоңыр, көкшіл түсті; 2) сол түсті мата.

ХА́ЛА ширатпа, ұзынша нан.

ХАЛА́Т шапан; **докторский х.** дәрігердің шапаны; **восточный х.** шығыс елінің шапаны.

ХАЛА́ТИК кішкене, жеңіл шапан.

ХАЛА́ТНЫЙ, тен 1) *прил. к* **халат** шапандық (мата); 2) *перен.* ұқыпсыз, еріншек; 3) іске немқұрайды қарау; **халатно** *нар.*

ХАЛВА́ халуа, алуа.

ХАЛДЕ́Й 1) халдей елінің адамы; 2) тексіз, көргенсіз.

ХАЛИ́Ф халиф (ертедегі араптарда дін билігі мен өкімет билігін бірге ұстайтын әкім атағы).

ХАЛИФА́Т халифат: 1) халиф басқарған мемлекет; 2) діни саяси ұйым.

ХАЛТУ́РА шалағай жұмыс; 1) жұмысты қалай болса, солай істей салып қосымша табыс табу; 2) қалай болса солай істелген зат (пьеса, шығарма, мақала т. б.).

ХАЛТУ́РИТЬ, рю *несов.* шалағай істеу (істі әзірліксіз, қалай болса солай істеу).

ХАЛТУ́РНЫЙ *прил. к* **халтура.**

ХАЛТУ́РЩИК шалағай адам.

ХАЛЦЕДО́Н (мин.) халцедон (кварцаның бір түрі, қымбаттас).

ХАМ, *ж.* **хамка** әдепсіз, ұятсыз.

ХАМЕЛЕО́Н хамелеон (түсін өзгертіш кесіртке); *перен.* құбылмалы адам, сөзінде тұрмайтын адам.

ХАМЕ′ТЬ *несов.* әдепсіз, көргенсіз болу.

ХАМИ′ТЫ, ов, *ед.* **хамит** хамит халқы (солтүстік Африкадағы ұқсас тілдерде сөйлейтін халықтар).

ХА′МСКИЙ ұятсыз, арсыз, көргенсіз.

ХА′МСТВО арсыздық, әдепсіздік, көргенсіздік.

ХАН хан.

ХАНДБО′Л (спорт.) доп ойыны.

ХАНДРА′ көңілсіз, қайғылы көңіл.

ХАНДРИ′ТЬ, рю *несов.* көңілсіздену, түнеру, жабырқану.

ХАНЖА′ сыйхыршы, екі жүзді адам.

ХАНЖЕСТВО′ екі жүзділік, сыйқырлық.

ХАНЖИ′ТЬ, жу *несов.* екі жүзділену, сыйқырлану.

ХА′НСТВО хандық (хан қоластына қарайтын жер, ел).

ХА′НША ханым (ханның әйелі).

ХА′О′С хаос 1) грек мифологиясындағы тәртіпсіз, бытырап жүрген заттар; 2) астан — кестен, қыйыр — шыйыр.

ХАОТИ′ЧЕСКИЙ былықкан, араласып кеткен, қыйыр — шыйыр болып кеткен.

ХАОТИ′ЧНОСТЬ былығушылық, тәртіпсіздік, қыйыр — шыйыр болушылық.

ХАРАКИ′РИ *нескл. ср.* харакири (жапон самурайларының өз ішін өзі жарып өлтіретін салты).

ХАРА′КТЕР 1) мінез, құлық; 2) бір нәрсенің өзгешелігі; **х. местности** бір жердің өзгешелігі; **х. дела** істің түрі.

ХАРАКТЕРИЗОВА′ТЬ, зую *сов. и несов.* бейнелену, **сыпаттау,** мінездеу.

ХАРАКТЕРИЗОВА′ТЬСЯ, зуюсь *несов.* сыпатталыну, бейнелену, мінездеме берілу.

ХАРАКТЕРИ′СТИКА 1) мінездеме; 2) бір заттың хасиетін, графикалық жолмен суреттеп көрсету.

ХАРА′КТЕ′РНЫЙ, рен ерекше, өзгешелігі бар, өзгеден бөлек; **характерно** *нар.*

ХАРАТЬЯ′ *см.* **хартия.**

ХА′РИУС (зоол.) тұщы судағы балық.

ХА′РТИЯ (истор.) хартия: 1) папирос я жаргаққа (пергаментке) жазылған жазу; 2) ескі қолжазба, грамота; 3) әлеуметтік мәні өте зор кейбір саяси документ.

ХАРЧЕ′ВНИК асхананың иесі, мейменхана ұстаушы.

ХАРЧЕ′ВНЯ арзан асхана.

ХАРЧИ′, чей *мн., ед.* **харч** тамақ, ас, азық-түлік.

ХА′РЯ (вульг.) *см.* **рожа.**

ХАСИДИ′ЗМ хасидизм (18 — ғасырдағы еврейлердің діни ағымы).

ХА′ТА там, үй.

ХА′ЯТЬ, хаю *несов.* қорлау, кемсіту, жамандау.

ХВАЛА′ мақтан, мақтау.

ХВАЛЕ′БНЫЙ мақтаулы; **хвалебная песнь** мақтау өлең.

ХВАЛЁННЫЙ мақталған, дәріптенілген.

ХВА′ЛИВАТЬ *несов. см.* **хвалить.**

ХВАЛИ′ТЬ, лю *несов.* мақтау.

ХВАЛИ′ТЬСЯ мақтану, дәріптену.

ХВА′СТАТЬ *несов. см.* **хвастаться.**

ХВА′СТАТЬСЯ мақтану.

ХВАСТЛИ′ВОСТЬ мақтаншақтық.

ХВАСТЛИ′ВЫЙ мақтаншақ, мақтан сүйгіш.

ХВАСТОВСТВО′ мақтаншақтық.

ХВАСТУ′Н, *ж.* **хвастунья** мақтаншақ (кісі).

ХВАТ епті, пысық.

ХВАТА′ТЬ *несов.* ұстай алу, шап етіп ұстап алу.

ХВАТА′ТЬСЯ 1) бір нәрсеге жармасу, ұстай алу; 2) *перен.* ойлану, еске түсіру.

ХВА′ТИТ жетер, болды.

ХВАТИ′ТЬ, ачу, тишь *сов.* 1) ұстау, ұстай алу; 2) жетеді, жетер; 3) шамасы келу, қолынан келу.

ХВА′ТКА 1) тәсіл, айла; 2) музыка инструментін ойнау әдісі.

ХВА′ТКИЙ мықты ұстайтын тұтқыр.

ХВАТЬ *в знач. сказ.* қойып қалу; **х. его камнем по голове** басына

таспен қойып қалды; **х., а денег-ю нет** жалмақан қарасам ақша жоқ.

ХВО́ЙКА қылқанды (тікенді) қоқыз.

ХВО́ЙНЫЙ қылқанды, тікенді. (ағаш); **х. лес** қылқанды тоғай.

ХВОРА́ТЬ *несов.* ауру, сырқаттану.

ХВО́РОСТ 1) шөпшек; 2) катырма шелпек.

ХВОРОСТИ́НА ұзын құ шыбық.

ХВОРОСТИ́ННИК (обл.) бұта, тал шыбық.

ХВО́РОСТЬ ауру, сырқат.

ХВО́РЫЙ, ауру, сырқатты, дертті адам.

ХВОРЬ *ж.* ауру, сырқат, дерт.

ХВО́СТ 1) құйрық; 2) бірденеңің арт жағы; 3) *перен.* семьясы көп адам; 4) үгінді, ұшық.

ХВОСТА́ТЫЙ ұзын құйрықты, құйрықты.

ХВОСТИ́ЗМ хвостизм (барлық уақыйғаның соңында болу керек деген оппортунистердің тактикасы).

ХВОСТО́ВКА құстың бір тұқымы.

ХВОСТОВО́Й арттағы, соңғы.

ХВОСТЦО́ВЫЙ құйрық сүйегі, құйымшақ.

ХВОЩ қырық буын.

ХВОЩЁВЫЙ қырық буынды.

ХВО́Я 1) қарағайдың инесі; 2) сол ағаштың бұтағы.

ХЕ́ДЕР хедер (оратын, шабатын машина).

ХЕДИ́В Мысыр патшасының атағы.

ХЕНДС хендс: 1) доп ойынында допты қолмен қақпау ережесі; 2) ережені бұзып, допты қолмен тоқтату.

ХЕ́РДЕЛЬ *см.* **хертель.**

ХЕ́РЕС ақ жүзімнен жасалған ішкілік.

ХЕ́РТЕЛЬ тосқау (шыбықтан я бұтадан жасалған кедергі).

ХИА́ЗМ, хиазма хиазм: 1) сөйлем мүшелерінің орын ауысуы; 2) мыйдағы көру нервтерінің азаюы, қысқаруы.

ХИБА́РА лашық үй.

ХИВИ́НЦЫ, цев *мн., ед.* **хивинец,** нца Хиуалық (Хиуа хандығының қол астындағы халықтар).

ХИ́ЖИНА үңгір үй.

ХИЛЕ́ТЬ жүдеу, арықтау, нашарлау.

ХИ́ЛЫЙ, хил жүдеген, азған (адам).

ХИМЕ́РА химера: 1) ертегі грек мифологиясында ұшырайтын жылан құйрықты аң; 2) *перен.* құрғақ хиял, болмайтын нәрсе; 3) теңіз балығының бір түрі.

ХИМЕРИ́ЧЕСКИЙ *прил.* **к химера.**

ХИМИЗА́ЦИЯ химияландыру.

ХИМИ́ЗМ заттың химиялық құрылысы, өзгерісі.

ХИ́МИК, *ж.* **химичка** химия маманы.

ХИ́МИЯ химия (заттың түзілу құрылысы, ішкі құбылуы жөніндегі ғылым).

ХИ́НА *ж.,* **хинин** *м.* хина (көбінесе безгек ауруына қарсы қолданылатын дәрі).

ХИ́ННЫЙ хина; **хинное дерево** хина ағашы.

ХИРА́ГРА (мед. устар.) буынның ауруы (қолдың).

ХИРЕ́ТЬ *несов.* жүдеу, арықтау, нашарлау.

ХИРОМА́НТИЯ хиромантия (алаңға қарап келешек өмірін болжау, не боларын айту).

ХИРУ́РГ хирург, оташы (адамның дертін отап емдейтін дәрігер).

ХИРУРГИ́ЧЕСКИЙ *прил.* **к хирургия; х. инструмент** оташылық аспабы.

ХИРУРГИ́Я хирургия (оташылық) (ауруды отап емдейтін ғылым).

ХИТРЕ́Ц 1) айлакер, қу; 2) қоңыздың бір түрі.

ХИТРИ́ТЬ, рю *несов.* құлық қылу, айла табу.

ХИ́ТРОСТЬ құлық, айлакерлік, алдағыштық.

ХИТРОУ́МНЫЙ айлакер, айлашыл.

ХИ́ТРЫЙ, хитёр қу, айлакер; **хитро** *нар.*

ХИЩЕ'НИЕ ұрлық, ұрлану (ұрлап алу, бойына сіңіріп кету).

ХИ'ЩНИК 1) жыртқыш қан құмар, (қайуан); 2) *перен.* қанаушы, езуші, ел талаушы, қоғам мүлкін шашушы.

ХИ'ЩНИЦА *ж.* к **хищник** (2-е знач.).

ХИ'ЩНОСТЬ жыртқыштық, ел талаушылық, қоғам мүлкін шашушылық.

ХИ'ЩНЫЙ: хищное животное жыртқыш хайуан; **хищная птица** жыртқыш құс.

ХЛАДНОКРО'ВИЕ салқын қандылық, сабырлылық.

ХЛАДНОКРО'ВНЫЙ, вен салқын қанды, сабырлы; **хладнокровно** *нар.*

ХЛАДОБО'ЙНЯ салқындатылған қасап орны, құшқана.

ХЛАМ 1) ескі — құсқы, көр — жер, қоқыр — соқыр; 2) *перен.* санасыз тауар.

ХЛАМИ'ДА 1) хламида (ертедегі ректердің шапаны); 2) қолбырағаң, көлапайсыз, узын киім.

ХЛЕБ 1) нан; 2) азық, дән; 3) егін, астық; 4) *перен.* тамақ; **заработать на х.** тамақ асырау, күн елтуге ақша табу; **х. да соль** тамаққа береке (тамақтанып жатқан кісіге айтылады).

ХЛЕ'БНИК, *ж.* **хлебница** 1) нан пісіруші; 2) нанмен асырайтын үй хайуандары; 3) астықтан жасалған арақ; 4) нан кесетін пышақ.

ХЛЕБНУ'ТЬ *сов.* ұрттау, ішіп жіберу.

ХЛЕ'БНЫЙ *прил. к* хлеб; **х. год** астықты жыл (астық бітік болған жыл); **х. ларек** нан дүкені; **х. тариф** астық бағасы (тарифы); **хлебное вино** астықтан істелген шарап; шығымды, түсімі мол.

ХЛЕБОЗАВО'Д нан заводы.

ХЛЕБОЗАГОТОВИ'ТЕЛЬ *м.* астық дайындаушы.

ХЛЕБОЗАГОТО'ВКА астық дайындау.

ХЛЕБОКОПНИ'ТЕЛЬ (с.-х.) шабылған астықты копенелейтін құрал.

ХЛЕБОПА'ШЕСТВО егін егушілік, диханшылық.

ХЛЕБОПА'ШЕЦ, шца диқан, егінші.

ХЛЕБОПЕ'К нан пісіруші.

ХЛЕБОПЕКА'РНЯ нан пісіретін орын.

ХЛЕБОПЕЧЕ'НИЕ нан пісіру.

ХЛЕБОРЕ'З нан кесуші.

ХЛЕБОРЕ'ЗКА нан кескіш.

ХЛЕБОРО'Б диқан, егінші.

ХЛЕБОСДА'ЧА астық тапсыру.

ХЛЕБОСО'Л, *ж.* **хлебосолка** меймандос.

ХЛЕБОТОРГО'ВЕЦ, вца нан сатушы (нан сәудегері).

ХЛЕБОТОРГО'ВЛЯ астық саудасы.

ХЛЕБОФУРА'Ж егін-шөп, азық-түлік.

ХЛЕВ мал қора.

ХЛЕСТА'ТЬ, хлещу *несов.*: 1) қамшылау, шықпырту; 2) шапалақпен ұру; 3) толқын соғуы.

ХЛОП шап еткізу, жалп ете түсу.

ХЛО'ПАТЬ *несов.* 1) соғу, шапалақпен ұру; 2) қағу, қол шапалақтау; **х. ладонью** алақанын шапалақтау (соғу); **х. дверью** есікті серпіп жабу; **х. глазами** аңқайып көзін жыпылықтату; **х. ушами** айтқан сөз құлағына кірмеу.

ХЛОПКОВО'Д мақташы (мақта өсіру маманы).

ХЛОПКОВО'ДСТВО мақта егушілік.

ХЛО'ПКОВЫЙ *прил. к* **хлопок; хлопковые поля** мақта егілген дала.

ХЛОПКООЧИСТИ'ТЕЛЬНЫЙ мақта тазалайтын.

ХЛОПКОПРЯДЕ'НИЕ мақта иіру.

ХЛОПКОРО'Б мақташы, мақта егуші.

ХЛОПКОУБО'РОЧНЫЙ: хлопкоуборочная кампания мақта жинау науқаны.

ХЛО'ПОК, пка мақта.

ХЛОПОТА'ТЬ, почу *несов.* іздену, әрекет жасау.

ХЛОПОТЛИ'ВЫЙ, лив машақатты, машақаты көп; **хлопотливо** *нар.*

ХЛО'ПОТНЫЙ, тен *см.* **хлопотливый.**

ХЛОПОТУ́Н, *ж.* хлопотунья бір нәрсенің соңына түсіп үнемі машақаттанып жүруші.

ХЛОПУ́ШКА 1) шыбын өлтіргіш (былғарының қиығынан істеген); 2) шартылдақ (шартылдап дауыс шығаратын нәрсе); 3) қалампыр тектес өсімдік; 4) (тесікті) жапқыш, бекіткіш.

ХЛОПЧА́ТНИК *см.* хлопок.

ХЛОПЧА́ТЫЙ *см.* хлопчатобумажный.

ХЛО́ПЬЯ, пьев *мн.* қардың жапалағы, мақтаның үлпегі, тозығы.

ХЛОР (хим.) хлор (тұншықтырғыш улы газ).

ХЛОРИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* хлорлау, хлорлап тазалау.

ХЛОРИ́РОВАТЬСЯ хлорлану, хлорланып жасалу.

ХЛО́РИСТЫЙ (хим.) хлор қосылған (хлор қатыстырылған, хлор араластырылған).

ХЛО́РНЫЙ (хим.) хлорлы; **хлорная кислота** хлорлы кислота.

ХЛОРОФИ́ЛЛ (бот.) хлорофилл (өсімдіктің жапырағын жасылдандыратын элемент).

ХЛОРОФО́РМ (мед.) хлороформ (суйық, улы, түссіз ұшпалы суйық зат).

ХЛЫ́НУТЬ, ну *сов.* 1) қаптап кету, сау ете түсу; 2) *перен.* сап етіп келіп қалу, қаптап кету.

ХЛЫСТ солқылдақ шыбық, өрім тал.

ХЛЫ́СТИК шыбық, қамшы.

ХЛЫЩ жау сал, қаңғыбас, сойқой (адам).

ХЛЮ́ПАТЬ *несов.* 1) шалпылдау; 2) жапылдату; **х. по грязи** балшықты шалпылдатып басу.

ХЛЮСТ жүгенсіз, содыр, әдепсіз.

ХЛЯ́БАТЬ *несов.* солқылдау, қолқылдау (киім, винт т. б.).

ХЛЯБЬ *ж.* терең түпсіз.

ХЛЯ́СТИК белдікше, (пальтоның беліндегі).

ХМЕЛЕВО́ДСТВО құлмақ өсірушілік.

ХМЕЛЕВО́Й құлмақ өсімдігінен істелген.

ХМЕЛЕ́ТЬ *несов.* ішімдіктің ұытына мас болу.

ХМЕЛЬ[1] *м.* құлмақ (құлмақтың тұқымы).

ХМЕЛЬ[2] *м.* мастықтың оты.

ХМЕЛЬНО́Й и хме́льный, лён и лен; 1) мас адам; 2) мастық күй; 3) мас қылатын ішкілік; 4) *перен.* қоздыратын, мас қылатын.

ХМУ́РИТЬ, рю *несов.* қабағын түю, тұнжырау.

ХМУ́РИТЬСЯ тұнжырау, көңілсіздену, қабағы түйілу.

ХМУ́РЫЙ, хмур тұнжыраған, қабағы ашылмайтын (адам, күн); хмурый *нар.*

ХНЫ́КАТЬ, ычу и аю *несов.* қыңқылдау; **дитя хнычет** бала қыңқылдайды.

ХО́БОТ 1) пілдің, мамонттың т. б. тұмсығы; 2) пушканың, пулеметтың ауызы, кеудесі.

ХОБОТО́К, тка көбелектің, шыбынның тұмсығы.

ХОД 1) жүріс; **х. поезда** поездың жүруі; 2) *перен.* ағым барысы, өсуі; **х. событий** уақыйғаның бет алысы, барысы; 3) қыймыл; **х. поршня** поршынның қыймылы; 4) шахмат дойбы ойынында мезекті жүріс; 5) есік, шығатын жер; **на ходу жүріп** келе жатып; **дать делу х.** іске жол беру; **не дают хода** жүргізбейді; **пустить в х. машину** машинаны жүргізу; **выскочить на ходу** жүріп бара жатқанда секіріп түсу.

ХОДА́ТАЙ бір нәрсені қуушы (талап етуші, біреу үшін ізденуші).

ХОДА́ТАЙСТВО өтініш.

ХОДА́ТАЙСТВОВАТЬ, ствую *несов.* өтініш ету, сұрау.

ХОДИ́ТЬ, хожу, ходишь *несов.* 1) жол жүру; бару; 2) жүру артынан жүру; **он ходит за детьми и за больными** ол баланы, ауруды күтеді; **лошадь ходит в упряжи** ат арбаға жүреді.

ХО́ДКИЙ, док 1) өтімді; **х. товар** өтімді тауар; 2) жүрімпаз, тез жүретін (кеме, ат, т. б.).

ХОДОВО́Й: х. товар өтімді тауар; **х. механизм** қозғалғыш механизм.

ХОДО́К жүргіш адам (жаяу жүретін адам).

ХОДУ́ЛИ, ей *мн.* 1) аяққа жалғап жүретін екі таяқ, бақан; 2) *перен.* жасанды.

ХОДУ́Н 1) қозғалып, шайқалып тұратын зат; 2) ұстаның көрігін қозғалтып тұратын білеуше.

ХОДЬБА́ жүріс.

ХОДЯ́ЧИЙ жүріп тұрған, жүретін.

ХОЖДЕ́НИЕ жаяу жүріс; **х. взад и вперед** ілгері-кейін жүру.

ХОЗРАСЧЁТ шаруашылық есеп (өз есебі өзінде).

ХОЗЯ́ИН, *ж.* **хозяйка** 1) қожа, ие; **х. мастерской** шеберхана қожасы; **х. квартиры** пәтер үйдің қожасы; 2) кісі жалдаушы.

ХОЗЯ́ЙНИЧАТЬ *несов.* қожалық ету, ие болу.

ХОЗЯ́ЙСТВЕННИК шаруашыл, шаруа басқаратын адам.

ХОЗЯ́ЙСТВЕННЫЙ *прил. к* **хозяйство; х. год** шаруашылық жылы; **хозяйственное строительство** шаруашылық құрылысы; **хозяйственная жизнь страны** елдің шаруашылық тұрмысы.

ХОЗЯ́ЙСТВО шаруашылық.

ХОЗЯ́ЙЧИК қожасымақ (кішкене мастерскойдың қожасы).

ХОЗЯ́ЮШКА қожа әйел (еркелетіп айтқан).

ХОККЕ́И́СТ хоккеист (конькимен доп ойнаушылар).

ХОККЕ́Й хоккей (сырғанақ теуіп жүріп ұратын доп ойыны).

ХО́ЛЕНЫЙ сылап-сыйпап бағылған.

ХОЛЕ́РА оба, түйнек (ауру).

ХОЛЕ́РИК қызу мінезді (күйіп-пісетін күйгелек адам).

ХОЛЕРИ́НА іш ауруы (бүрме).

ХО́ЛКА шоқтық (жылқының, жалғы малдың).

ХОЛМ төбе.

ХО́ЛМИК төбешік.

ХОЛМИ́СТЫЙ адыр-бұдыр, төбешігі көп жер.

ХОЛМООБРА́ЗНЫЙ төбе сияқты, төбе тәрізді.

ХО́ЛОД суық, суық жер.

ХОЛОДА́ТЬ *несов.* 1) салқындау, суыну (күн); 2) тоңу, үсу.

ХОЛОДЕ́ТЬ *несов.* тоңазу, мұздау.

ХОЛОДЕ́Ц, дца ұйыққан жалқақ.

ХОЛОДИ́ЛЬНИК тоңазытқыш; склад-х. затты тоңазытатын склад.

ХОЛОДИ́ЛЬНЫЙ тоңазытатын, мұздататын (жер).

ХОЛОДИ́ТЬ, ложу, лодишь *несов.* суыту, мұздату, тоңдыру.

ХОЛОДИ́ТЬСЯ суыну, мұздау, тоңу.

ХОЛОДНОВА́ТЫЙ, ват суықтау, салқындату; **холодновато** *нар.*

ХОЛОДНОКРО́ВИЕ салқын қандылық.

ХОЛОДНОКРО́ВНЫЙ: холоднокровные животные салқын қанды мақлұқтар (бақа, балық, жылан).

ХОЛО́ДНОСТЬ 1) салқындық, суықтық; 2) немұрайды қараушылық.

ХОЛО́ДНЫЙ, ден суық, салқын; **холодная пища** суыған, салқындаған тамақ; **х. ветер** суық жел; **холодная страна** суық жақ; **холодное оружие** атылмайтын қару (қылыш, найза, қынжал; ханжар); **холодно** *нар.*; *безл. в знач. сказ.* **здесь холодно** мұнда суық.

ХОЛОДО́К, дка көленке, сая.

ХОЛО́П, *ж.* **холопка** (истор.) холоп; 1) құл, басыбайлы; 2) *перен.* құл болуға дайын, жағымпаз.

ХОЛО́ПСТВО (истор.) 1) құлдық, басыбайлық; 2) *перен.* жағымпаздық.

ХОЛОСТО́Й, лост бойдақ (үйленбеген кісі); **х. выстрел** құр дәрімен ату; **х. ход** орынсыз босқа жүріс (трактордың, машинаның жүрісі).

ХОЛОСТЯ́К бойдақ; **старый х.** сұр бойдақ.

ХОЛСТ 1) кенеп; 2) майлы бояумен жазуға лайықты кенеп; 3) осы кенепке салынған сурет; 4) машинамен иірген жіп т. б.

ХОЛСТИ́НА кенептен, кендірден тоқылған.

ХОЛСТИ́ННЫЙ *прил. к* **холстина.**

ХОЛСТОМЕ́Р (обл.) кенеп өлшеуі.

ХОЛЩЕВЫЙ кенептен, кендірден істелген.

ХО́ЛЯ мейрімді, қайрымды.

ХОЛЯ́ВА 1) әйнек жасайтын шыны; 2) етік қонышы; 3) сұйық затты шығарып тұратын труба.

ХОМУ́Т 1) қамыт; 2) *перен.* мойынға артылған міндет; 3) сақыйна тәрізді зат.

ХОМУТА́ТЬ *несов.* қамыт кигізу.

ХОМУТА́ТЬСЯ *несов.* қамыт қию.

ХОМЯ́К ат жалман (егінді жейтін зиянды тышқан).

ХО́ППЕР (техн.) хоппер (жүкті өзі салып алатын вагон).

ХОР хор 1) қосылып салынған ән; 2) әнді бірге айтатын артистердің тобы.

ХОРА́Л (церк.) көп дауыспен айтылатын діни өлең (католиктерде).

ХОРВА́ТЫ, ов *мн.* (*ед.* **хорват,** *ж.* **хорватка**) хорваттар (югославияның Оңтүстігіндегі халық).

ХО́РДА хорда: 1) (матем.) шеңбердің екі нүктесін қосатын тура сызықтың кесіндісі (жартысы); 2) балықтың арқа сінірі.

ХОРЕ́Й (лит.) хорей (екпін басқы буынға түсіріліп айтылатын өлеңнің бір түрі).

ХОРЁК, рька сасық күзен.

ХОРЕОГРАФИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **хореография; хореографическая школа** хореография (би) мектебі.

ХОРЕОГРА́ФИЯ хореография (би өнері).

ХОРИ́СТ, *ж.* **хористка** хорист (хорда өлең айтушы).

ХОРМЕ́ЙСТЕР хор басқарушы.

ХОРО́БРЫЙ (нар.-поэт.) *см.* **храбрый.**

ХОРОВО́Д хоровод (қол ұстасып ойнайтын ойын).

ХОРОВО́ДНИК 1) хор бастаушы; 2) қатынас, байланыс жасаушы.

ХОРОВО́ДНЫЙ *прил. к* **хоровод.**

ХОРОВО́Й хорға арналған; **хоровая декламация** өлеңдетіп айтылатын тақпақ.

ХОРО́МЫ, ром *мн.* хоромдар (көп бөлмелі әсем, үлкен үйлер).

ХОРОНИ́ТЬ, ню *несов.* 1) көму, жерлеу; 2) *перен.* жоққа шығару.

ХОРОНИ́ТЬСЯ көмілу, жасырыну.

ХОРО́ШЕНЬКИЙ жақсы ғана, тәуір ғана.

ХОРОШЕ́НЬКО *нар.* жақсылап, анықтап.

ХОРОШЕ́ТЬ *несов.* жақсару, тәуірлену, әдемілену.

ХОРО́ШИЙ, рош жақсы; тәуір; **он хорош собой** оның өзі жақсы; **хорошо** *нар.*

ХОРТ тазы (ит).

ХОРУ́НЖИЙ (воен.) хорунтий (қазақ-орыс әскерінде офицер чині).

ХО́РЫ *мн.* хор үйі (хор айтушыларға арналған ашық алаң).

ХОРЬ *м.* сасық күзен.

ХОРЬКО́ВЫЙ *прил. к* **хорёк** сасық күзен терісінен істелген.

ХОТЕ́НИЕ қалау, зауық.

ХОТЕ́ТЬ, хочу *несов.* тілеу, қалау, зауқы түсу, көңілі соғу; **он хотел бы, да не может** оның істегісі келеді, бірақ істей алмады; **хочешь-не хочешь** істегің келсін, келмесін.

ХОТЕ́ТЬСЯ, хочется *несов. безл.* тілеу, көңіл соғу, қалау; **ему хочется пить кумыс** оның қымыз ішкісі келеді.

ХОТЬ *союз* үйтсе де, қайтсе де, ең болмағанда, қалай да, үйте тұрса да; **х. бы и так** солай болса да; **хотя бы и не сразу** бірден бола қоймаса да.

ХОТЯ́ *союз* 1) *см.* **хоть;** 2) бірақ.

ХОХЛА́ТЫЙ айдарлы; **х. жаворонок** айдарлы боз торғай.

ХО́ХЛИТЬ, лю *несов.* қанатын тікірейту, үрпейту (құс).

ХО́ХЛИТЬСЯ 1) қораздану, тікірею (құс); 2) *перен.* күңгірттену, тұнжырау.

ХОХЛУ́ШКА кекілді, айдарлы (құс).

ХОХО́Л, хла тұлым, айдар.

ХОХОЛО́К, лка кішкене тұлым, айдарша.

ХО́ХОТ күлкі (қарқ-қарқ күлкі).

ХОХОТА́ТЬ, хохочу *несов.* қарқылдап күлу; **хохотали они до слёз** олар көзден жас шыққанша күлді; **х. до упаду** ішек-сілесі қатып күлу.

ХОХОТУ́Н, *ж.* **хохотунья** күлгіш.

ХРАБРЕ́ТЬ *несов.* батылдану, батырлану, жүректену.

ХРАБРЕ́Ц ер, батыл, жүректі.

ХРАБРИ́ТЬСЯ, рюсь *несов.* батылдану, ерлену.

ХРА́БРОСТЬ батырлық, ерлік, батылдық.

ХРА́БРЫЙ, храбр ер, батыл; **храбро** *нар.*

ХРАМ 1) үлкен шіркеу; 2) *перен.* орда; **х. науки** ғылым ордасы.

ХРАМИ́НА (устар.) үй, үлкен құрылыс.

ХРАМОВО́Й (церк.): х. праздник шіркеу мейрамы.

ХРАНЕ́НИЕ сақтау, сақтап беру; **сдача на х.** сақтауға беру.

ХРАНИ́ЛИЩЕ сақтап қоятын үй (жыйнап қоятын орын).

ХРАНИ́ТЕЛЬ, *ж.* **хранительница** 1) сақтаушы, қорғаушы; 2) музейде, бюлиотекада кітап сақтаушы; **х. печати** мөр сақтаушы; **х. рукописей** қолжазбаны сақтаушы.

ХРАНИ́ТЬ, ню *несов.* сақтау; қорғау, ұмытпау; **х. законы** заңды сақтау; **х. тайну** сыр сақтау.

ХРАП үйқыда қорылдау, пырылдау.

ХРАПЕ́НИЕ үйқыда жатып қорылдау.

ХРАПЕ́ТЬ, плю, пишь *несов.* қорылдау, пырылдау.

ХРЕБЕ́Т, бта қыр, арқа, жон.

ХРЕН хрен (тамаққа салатын өсімдік тамыры; ✦ **старый х.** қақшыйған шал.

ХРЕНО́ВНИК хрен өсірілген жер.

ХРЕСТОМА́ТИЯ хрестоматия (шығарма үзінділерінің жыйнағы).

ХРИЗАНТЕ́МА хризантема (түкті, әдемі гүлі бар өсімдік).

ХРИП қырылдау, сырылдау.

ХРИПЕ́НИЕ қырылдау, сырылдау (қырылдап сөйлеу).

ХРИПЕ́ТЬ, плю, пишь *несов. см.* **хрипение.**

ХРИ́ПЛЫЙ, хрипл қырылдақ; **хрипло** *нар.*

ХРИ́ПНУТЬ, ну *сов.* қырылдап қалу.

ХРИПОТА́ қырылдақтық (дауыс бітуі).

ХРИСТИАНИ́Н, *ж.* **христианка** христиан дініндегі адам.

ХРИСТИА́НСКИЙ *прил. к* **христианство** и *к* **христианин; христианская религия** христиан діні.

ХРИСТИА́НСТВО христиандық.

ХРИСТО́С, ста Христос (христиан дініндегі Ғайса пайғамбар).

ХРОМ[1] (хим.) хром: 1) химиялық элемент; 2) сары бояудың қышқыл түрі.

ХРОМ[2] жұқа шырыштай былғары.

ХРОМАТИ́ЗМ хроматизм: 1) жарықтың бір неше түске бөлінетін хасиеті; 2) музыкада жарты үндердің тізбегі.

ХРОМАТИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **хроматизм.**

ХРОМА́ТЬ *несов.* 1) ақсау, шойрандау; 2) *перен.* кем болу, жетпеу; **х. на обе ноги** жұмыстың барлық жақтан бірдей ақсауы.

ХРОМЕ́ТЬ *несов.* ақсақ болу, ақсақ болып қалу.

ХРО́МОВЫЙ хромнан істелген; **хромовая кожа** хром былғары; **хромовая кислота** хром қосылған қышқыл.

ХРОМО́Й, хром 1) ақсақ; 2) аяғы жоқ я сынған (стол т. б.).

ХРОМОЛИТОГРА́ФИЯ (тип.) хромолитография (түрлі түсті сурет басып шығаратын баспа орны).

ХРОМОСФЕ́РА (астрон.) хромосфера (күнді қоршаған атмосфераның сыртқы қабаты).

ХРОМОТА́ ақсақтық.

ХРОМОТИ́ПИЯ (тип.) хромотипия (көп бояулы типография баспасы).

ХРО́НИКА хабар (күнделікті хабар-ошар).

ХРОНИКЁР газеттің хабаршы қызметкері.

ХРОНИ́ЧЕСКИЙ 1) көп уақыт, ұзақ уақыт, үнемі; 2) бойға сіңген ескілікті ауру.

ХРОНО́ГРАФ хронограф: 1) ескі тарихи уақыйғаларды жазып отыратын кісі; 2) тез өтіп кететін құбылыстарды өзі жазып отыратын аспап.

ХРОНО́ЛОГ хронолог (оқыйғаның уақыт тәртібін жазушы).

ХРОНОЛОГИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **хронология; х. порядок** мезгіл тәртібі.

ХРОНОЛО́ГИЯ хронология (уақыйғаның уақыт тәртібі).

ХРОНО́МЕТР хронометр: 1) секундты өлшейтін аспап; 2) астрономия сағаты.

ХРОНОМЕТРИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **хронометр.**

ХРОНОСКО́П хроноскоп (қысқа мерзімді көрсететін электр сағат).

ХРОНОСКОПИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **хроноскоп.**

ХРУ́ПКИЙ, пок шетен, сынғыш.

ХРУСТ шытыр-шытыр, қашыр-құшыр.

ХРУСТА́ЛИК бұршақ (көздің сүйері).

ХРУСТА́ЛЬ *м.* хрусталь 1) таза шыны минерал; 2) таза шыныдан істелген ыдыс; 3) аржағындағы зат көрініп тұратын кварц тас.

ХРУСТА́ЛЬНЫЙ *прил. к* хрусталь; хрустальная посуда хрусталь-дан істелген ыдыс.

ХРУСТЕ́ТЬ, ущу, устишь *несов.* шықырлау (қар), сыртылдау (буын).

ХРУ́СТКИЙ, ток (обл.) сынғыш.

ХРУ́СТНУТЬ, ну *сов.* шытнау, сырт ету.

ХРУЩ (зоол.) зауза, қоңыз.

ХРЫЧ қақбас.

ХРЮ́КАНИЕ қорсылдау (шошқаның қорсылдауы).

ХРЮ́КАТЬ *несов.* қорс ету.

ХРЯК шошқаның еркегі.

ХРЯЩ *м.* шеміршек.

ХРЯЩЕВА́ТЫЙ, ват шеміршекті, шеміршектеу.

ХРЯ́ЩИК *уменьш.* шеміршек.

ХУ́ДЕНЬКИЙ, нек арық, жүдеу.

ХУДЕ́ТЬ *несов.* арықтау, жүдеу, азу.

ХУДОБА́ құры сүлде, қу сүйек.

ХУДО́ЖЕСТВЕННЫЙ көркем, әсем; художественное слово көркем сөз; художественная литература көркем әдебиет.

ХУДО́ЖЕСТВО шеберлік, көркемдік.

ХУДО́ЖНИК, *ж.* **художница** суретші, сурет шебері.

ХУДО́ЖНИЧЕСТВО көркемдік.

ХУДО́Й, худ 1) жаман, нашар, арық; 2) ескі, бұзылған; **худо** *нар. и безл. в знач. сказ.*; *ср. ст.* **хуже** нашарырақ, жаманырақ.

ХУДОСО́ЧИЕ арықтық.

ХУДОСО́ЧНЫЙ, чен қан-сөлсіз (арық).

ХУДОЩА́ВОСТЬ арықтық.

ХУДОЩА́ВЫЙ, щав жүдеу, арық.

ХУ́ДШИЙ *ср. и превосх. ст.* к худой жаман, нашар.

ХУ́ЖЕ *ср. ст. см.* **худой.**

ХУЛА́ жамандау, қорлау, нұқсан келтіру.

ХУЛЕ́НИЕ *см.* **хулить.**

ХУЛИГА́Н, *ж.* **хулиганка** хулиған (қазан бұзар, сотқар, бұзық).

ХУЛИГА́НИТЬ, ню, **хулиганствовать,** ствую *несов.* сотқарлық, бұзықтық, істеу.

ХУЛИГА́НСТВО сотқарлық, бұзықтық.

ХУЛИ́ТЕЛЬ *м.* жамандаушы, қорлаушы, нұқсан келтіруші.

ХУЛИ́ТЬ, лю *несов.* жамандау, сөгу, қорлау, нұқсан келтіру.

ХУРА́Л хұрал (манголдың сайланып қойылатын жоғарғы және жергілікті өкмет орны).

ХУРУЛДА́Н *см.* **хурал.**

ХУ́ТОР хутор (кішкене қыстақ).

ХУТОРО́К, рка *уменьш. см.* **хутор.**

Ц

ЦА́ПАТЬ *несов.* тырнап алу, шап беріп ұстау.

ЦА́ПАТЬСЯ 1) бас салу, тырнап алу; 2) *перен.* ұрысу, беттен алу.

ЦА́ПКА (с.-х.) тесе шот.

ЦАПКОВА́НИЕ топырақ босату, жұмсату.

ЦАПКОВА́ТЬ, кую *несов.* 1) егістің топырағын босату; 2) (техн.) шым тезекті тіліп формаға келтіру.

ЦА́ПЛЯ көккұтан (құс).

ЦА́ПНУТЬ *сов. см.* **цапать.**

ЦАРА́ПАТЬ *несов.* тырнау, тыр-

нап алу (тырнап жара қылу, сызат түсіру).

ЦАРА́ПАТЬСЯ *несов.* тырналау, тырналып жаралану.

ЦАРА́ПИНА кішкентай жара, сызат дағы.

ЦАРИ́ЗМ царизм (патшалық құрылыс).

ЦАРИ́ТЬ, рю *несов.* 1) патшалық ету; 2) *перен.* жайылып кету, өріс алу.

ЦАРИ́ЦА 1) патшаның әйелі (ханым); 2) әйел патша.

ЦА́РСКИЙ *прил. к* **царь**; **царское правительство** патша үкіметі.

ЦА́РСТВЕННЫЙ 1) *см.* **царский**; 2) *перен.* асқан байсалдылық.

ЦА́РСТВО патшалық (патша билеген мемлекет); әлем, дүние; **ц. животных** жануарлар дүниесі (ұшқан құс, жүгірген аң).

ЦА́РСТВОВАНИЕ патша болып тұру, патшалық құрған дәуір.

ЦА́РСТВОВАТЬ, ствую *несов.* патша болып тұру.

ЦАРЬ *м.* патша.

ЦВЕСТИ́, **цвету** *несов.* гүлдену, құлпыру (гүл жайнау, толықсу).

ЦВЕТ 1) түс, бояу; 2) гүл; 3) *перен.* бір нәрсенің ең жақсы бөлімі; **ц. общества** қоғамның бетке ұстары; **защитный ц.** қуба түсті; **деревья были в цвету** ағаштардың гүл шашып тұрған кезі еді; ✦ **во цвете лет** өсіп толықсыған кезде.

ЦВЕТЕ́НИЕ гүлдену, гүл шашу; **время цветения** гүлденетін шағы.

ЦВЕ́ТЕНЬ, тня *м.* гүл тозаңы.

ЦВЕ́ТИК *уменьш.* (нар.-поэт.) гүл.

ЦВЕТИ́СТЫЙ 1) гүлді, гүлі көп; 2) *перен.* әдеміленген; әдемі безендірілген.

ЦВЕТИ́ТЬ, **цвечу**, **цветишь** *несов.* 1) шұбарлап бояу, гүлдендіру; 2) *перен.* безендіру.

ЦВЕТКО́ВЫЙ (бот.) гүлді; **цветковые растения** гүлді өсімдіктер.

ЦВЕТНИ́К гүл егілген жер (бақшадағы, қорадағы гүл егіп тастаған жер).

ЦВЕТНО́Й түсті, бояулы; **цветная бумага** бояулы қағаз; (әр түсті); **ц. металл** түсті металл (алтын, қорғасын, мыс т. б.).

ЦВЕТОВО́ДСТВО гүл өсіру кәсібі.

ЦВЕТО́К, тка гүл.

ЦВЕТОЛЮ́Б (зоол.) кішкене қоңыз.

ЦВЕТОНО́ЖКА (бот.) гүл сабағы.

ЦВЕТОНО́СНЫЙ (бот.) гүлденген, гүл беретін.

ЦВЕТО́ЧЕК, чка *уменьш.-ласк.* гүл.

ЦВЕТО́ЧНЫЙ *прил. к* **цветок**.

ЦВЕТУ́ЩИЙ 1) гүлденген, гүлденіп тұрған; 2) *перен.* пісіп жеткен, толып жеткен.

ЦЕ́ВКА 1) жиі оралған шығыршық, ұршықтың сабы; 2) ұзын түтік (іші қуыс); 3) жіліншік.

ЦЕДИ́ЛКА сүзгіш, елеуіш, елек.

ЦЕДИ́ТЬ, **цежу**, **цедишь** *несов.* 1) сүзу (сұйық нәрсені); 2) өте жай, ақырын құю; 3) *перен.* ақырын кідіріп сөйлеу.

ЦЕ́ДРА лимонның, апельсиннің сақталған қабығы.

ЦЕЗАРИ́ЗМ (истор.) цезаризм-бір манархтың орнына екінші манархтың үкім жүргізуі.

ЦЕ́ЗИЙ (хим.) цезий, күміс түсті жұмсақ металл (химия элементі).

ЦЕЗУ́РА 1) (лит.) ырғақты кідіріс (өлеңде); 2) (муз.) музыкалы үндегі тыныс.

ЦЕЙТЛУ́ПА цейтлупа (кино түсіретін күшті аппарат).

ЦЕЙХГА́УЗ цейхгауз (әскердің керек жарағын, азық-түлігін сақтайтын үй).

ЦЕКА́ (**Центральный Комитет**) Орталық Комитет.

ЦЕЛЕ́БНЫЙ шыйпа болатын, ем болатын; **целебные грязи** ем болатын балшық; **целебные травы** дәрі шөптер.

ЦЕЛЕВО́Й 1) белгілі мақсатқа арналған; 2) мақсат.

ЦЕЛЕСООБРА́ЗНОСТЬ орындылық, мақсатқа сәйкестілік.

ЦЕЛЕСООБРА́ЗНЫЙ, **зен** мақсатқа тура, орынды; **целесообразно** *нар.*

ЦЕЛЕУСТРЕМЛЁННЫЙ мақсатқа бейімделген, ынғайланған.

ЦЕЛИ́К 1) тұтас, бұзылмаған, тың, бүтін қалпында тұрған; 2) (воен.) целік (зеңбірек прицелінің қозғамалы бөлімі).

ЦЕЛИКО́М *нар.* бүтіндей, бүтінімен.

ЦЕЛИНА́ тың (жыртылмаған) жер.

ЦЕЛИ́ННЫЙ *прил. к* **целина**; бүлінбеген бүтін зат; **освоение целинных земель** тың жерді айдап игеру.

ЦЕЛИ́ТЕЛЬ *м.* дәргер, емші.

ЦЕЛИ́ТЕЛЬНЫЙ ем, дәрі болатын (нәрсе).

ЦЕ́ЛИТЬ, лю *несов.* 1) көздеу, дәлдеу; 2) емдеу, жазу, сауықтыру.

ЦЕ́ЛИТЬСЯ көздеу, болжау (мерген); **ц. в мишень** нысанаға алу.

ЦЕЛКО́ВЫЙ, ого *сущ.* (простореч.) бір сомдық ақша (сөлкөбай).

ЦЕЛЛУЛО́ИД (или **целлюлоид**) целлюлоид (целлюлозадан жасалатын майысқақ жылтыр зат, кино лентасын, фотография пластинкасын жасауға қолданылады).

ЦЕЛЛЮЛО́ЗА (или **целлулоза**) целлюлоза (ағаштан және кейбір өсімдіктің сабағынан химиялық тәсілмен алынатын зат).

ЦЕЛОВА́ЛЬНИК (истор.) арақ сататын адам.

ЦЕЛОВА́НИЕ *см.* **целовать.**

ЦЕЛОВА́ТЬ, лую *несов.* сүю.

ЦЕЛОВА́ТЬСЯ сүйісу.

ЦЕЛОДНЕ́ВНЫЙ күні бойы, күн ұзын.

ЦЕЛОМУ́ДРЕННЫЙ, рен мінез, құлқы таза, бұзылмаған; **целомудренно** *нар.*

ЦЕЛОМУ́ДРИЕ таза мінез, өнегелі құлық.

ЦЕЛОСТА́Т (астрон.) целостат (күннің я басқа планеттің жарығын дәл көрсететін құрал).

ЦЕ́ЛОСТНЫЙ, тен тұтас, бүтін, бөлінбейтін.

ЦЕ́ЛОСТЬ бүтіндік, түгелдік, тұтастық.

ЦЕ́ЛЫЙ, цел бүтін, түгел, тұтас; ✦ **ц. день** күні бойы; **остался цел и невредим** еш жеріне зақым келмей аман қалды.

ЦЕЛЬ *ж.* 1) нысана; 2) мақсат.

ЦЕ́ЛЬНОСТЬ бүтіндік, тұтастық.

ЦЕЛЬНОТЯ́НУТЫЙ (техн.) тұтас металдан істелген.

ЦЕ́ЛЬНЫЙ, лен 1) бүтін, тұтас; 2) айырмаған; **цельное молоко** қаймағы алынбаған сүт.

ЦЕ́ЛЬСИЙ, я *м.* цельсий (оқымысты физик Цельсий атындағы термометр).

ЦЕМЕ́НТ цемент.

ЦЕМЕНТИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* 1) бекіту, цементтеу; 2) *перен.* ынтымақты күшейту.

ЦЕМЕНТИ́РОВАТЬСЯ, цементтелу, цемент төселу; (берік байланысып қалу).

ЦЕМЕ́НТНЫЙ *прил. к* **цемент**; **ц. завод** цемент заводы.

ЦЕМЕНТОВА́ТЬ, нтую *сов. и несов.* (техн.) цементтеу, цементпен қаптау.

ЦЕМЕНТОВА́ТЬСЯ цемент төселу.

ЦЕНА́ баға, нарық, құн.

ЦЕНЗ ценз: 1) адамның белгілі бір саяси правосына шек болатын шарт; 2) белгілі дәрежедегі өндіріс тізіміне, қатарына қосуға керекті шарт; 3) Англияда және АҚШ та адам санының есебі, не шаруашылық есебі.

ЦЕ́НЗОВЫЙ *прил. к* **ценз**; **цензовое предприятие** цензалы өндіріс.

ЦЕ́НЗОР цензор: 1) (истор.) бұрынғы Римде азаматтардың мүлік байлығын тексеретін, түрлі салықтардың түсімін және қоғамдық мінез-құлықты бақылап отыратын адам; 2) баспасөзді бақылап, тексеріп тұрушы.

ЦЕ́НЗОРСКИЙ *прил. к* **цензор.**

ЦЕНЗУ́РА цензура: 1) (истор.) бұрынғы Римде цензуралық қызмет; 2) баспаға берілетін шығармаларды (кітап журнал, газет) тексеріп, бақылап тұратын мекеме.

ЦЕНЗУ́РНЫЙ *прил. к* **цензура**; *перен.*: **нецензурное слово** ұят сөз.

ЦЕНЗУРОВА́ТЬ, рую *несов.* тексеру, қарап шығу.

ЦЕНИ́ТЕЛЬ *м.* бағалаушы.

ЦЕНИ́ТЬ, ню *несов.* 1) бағалау, баға беру (бір нәрсенің жаман-жақсылы-

ғына баға беру); 2) қадірлеу, құрметтеу.

ЦЕНИ'ТЬСЯ бағалану, қадірлену.

ЦЕ'ННОСТЬ 1) бағалылық; 2) бағалы, қадірлі нәрсе.

ЦЕ'ННЫЙ, ценен бағалы, құнды, қадірлі, қымбатты.

ЦЕНТ цент (кейбір мемлекеттерде жұмсалатын ұсақ ақша).

ЦЕ'НТИМ центим (Испанияда ұсақ ақша).

ЦЕ'НТНЕР центнер (100 кг).

ЦЕНТР орталық; **ц. города** қаланың орталығы; **ц. тяжести** (физ.) ауырлық түсетін жер.

ЦЕНТРАЛИЗА'ЦИЯ *см.* **централизовать.**

ЦЕНТРАЛИ'ЗМ централизм (басқару ісін орталыққа бағындыру); **демократический ц.** демократия негізінде орталыққа бағыну.

ЦЕНТРАЛИЗОВА'ТЬ, зую *сов. и несов.* орталықтан басқару (басшылық ісін бір жерге қарату).

ЦЕНТРА'ЛЬНЫЙ орталық.

ЦЕНТРИ'РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* ортаға дәл келтіру, дәл орталық жерге келтіру.

ЦЕНТРИ'РОВАТЬСЯ ортаға қойылу (бір орталыққа қарау).

ЦЕНТРОАРХИ'В (центральный архив) орталық архив.

ЦЕНТРОБЕ'ЖНЫЙ: центробежная сила сыртқа теуіп шашырайтын күш.

ЦЕНТРОСТРЕМИ'ТЕЛЬНЫЙ: центростремительная сила ішке бөтеліп жыйналатын күш.

ЦЕНТРОВО'Й орталықтағы, ортадағы, кіндіктегі.

ЦЕНТРОПЛА'Н (авиац.) центроплан (қанаттың орталық бөлімі).

ЦЕНТУ'РИЯ (истор.) центурия: 1) бұрынғы Римде 100 солдаттан құралған отряд; 2) Рим халқын байлығына қарай бөлу тобы.

ЦЕП цеп: 1) астық басатын тоқпақ; 2) мата тоқыйтын құндаққа жіпті дұрыс жіберіп тұратын жұмыр ағаш.

ЦЕПЕНЕ'ТЬ *несов.* таңырқап, аңырайып қалу (қарап қатып қалу).

ЦЕ'ПЕНЬ, пня *м.* (зоол.) цепень (құрттың бір түрі).

ЦЕ'ПКИЙ, цепок жабысқақ, айрылмайтын, қармауға епті (мыс.: қол); **цепко** *нар.*

ЦЕПЛЯ'ТЬ *несов.* жабыстыру, қармау, жабыстырып қою.

ЦЕПЛЯ'ТЬСЯ жабысу, жабысып айрылмау.

ЦЕПНО'Й шынжырланған, жынжырдағы: **цепная собака** шынжырлаулы ит.

ЦЕПО'ЧЕЧНЫЙ *прил. к* **цепочка.**

ЦЕПО'ЧКА бау (нәрсеге, бұйымға істелген бау); **ц. для часов** сағаттың бауы.

ЦЕППЕЛИ'Н цеппелин (дирижабль).

ЦЕПЬ *ж.* 1) шынжыр; 2) тізбек.

ЦЕ'РБЕР (миф.) цербер 1) тамұқтың есігін қорғайтын төбет ит (грек мифологиясында); 2) *перен.* бостандыққа жол бермейтін жауыз.

ЦЕРЕБРА'ЛЬНЫЙ: церебральные согласные тілдің үші таңдайға тірелуі арқылы шығатын дауыссыз дыбыстар.

ЦЕРЕМОНИА'Л церемониал (әдет-ғұрып салты).

ЦЕРЕМО'НИТЬСЯ, нюсь *несов.* назданы, бәлдену.

ЦЕРЕМО'НИЯ церемония (салтанат).

ЦЕРЕМО'ННОСТЬ назданушылық, бәлденушілік.

ЦЕРЕМО'ННЫЙ, монен назды, бәлденгіш; **церемонно** *нар.*

ЦЕРКО'ВНИК 1) шеркеуде істейтін адам; 2) діншіл адам.

ЦЕРКО'ВНЫЙ *прил. к* **церковь.**

ЦЕ'РКОВЬ *ж.* шеркеу (шіркеу).

ЦЕСАРЕ'ВИЧ (доревол.) патшаның тақ мұрагері (баласы).

ЦЕСА'РКА мысыр тауығы.

ЦЕХ цех (фабриканың, заводтың белгілі бір нәрсе істеп шығаратын бөлімі).

ЦЕХОВО'Й: ц. мастер цех шебері (мастері).

ЦИА'Н (хим.) циан (азот көмір тегінің қосылуынан шыққан улы газ).

ЦИА'НИСТЫЙ (хим.) *прил. к* **циан; ц. калий** цианды калий.

ЦИВИЛИЗА'ТОР мәдениет таратушы.

ЦИВИЛИЗА́ЦИЯ цивилизация мәдениеттілік.

ЦИВИЛИЗО́ВАННЫЙ, ван мәдениеттенген, мәдениетті.

ЦИВИЛИ́СТ цивилист (азаматтық право (заң) маманы).

ЦИВИЛИ́СТИКА цивилистика (азаматтық право жөніндегі ғылым).

ЦИВИ́ЛЬНЫЙ: бұхаралық, қоғамдық; **ц. лист** жылма-жыл патшаның өзіне, және оның сарайына арналып конституция бойынша белгіленген қаржы.

ЦИК (Центральный Исполнительный Комитет) Орталық Атқару Комитеті.

ЦИКА́ДА шегірткенің бір түрі.

ЦИКЛ цикл: 1) белгілі уақыттың ішінде орындалған істің жыйынтығы; 2) ғылымдардың белгілі бір тарауы; **читать ц. лекций по истории** тарихтан бір неше жыйнақты лекция оқу.

ЦИКЛИ́ЧЕСКИЙ айналмалы, қайта айналып келіп тұратын.

ЦИКЛИ́ЧНЫЙ әрдайым істелетін бір мерзімде.

ЦИКЛОДРО́М велосипед жарысатын жер.

ЦИКЛО́Н циклон (қатты жел, дауыл).

ЦИКЛО́П 1) циклоп (грек мифологиясында маңдайында бір көзі бар дәу); 2) тұщы суда болатын жалғыз көзді жануар.

ЦИМБАЛИ́СТ цимбалист (цимбалда ойнайтын музыкант).

ЦИМБА́ЛЫ, ал цимбал (музыка аспабы).

ЦИНИ́ЗМ цинизм (ұятсыздық, бетсіздік, жүзі қаралық).

ЦИ́НИК ұятсыз, жүзі қара.

ЦИНИ́ЧНЫЙ, чен ұятсыз, бетсіз, дәнсіз; **цинично** *нар.*

ЦИНК цинк (металл).

ЦИНКОВА́ТЬ, кую *несов.* цинктеу (цинк жалату, жағу).

ЦИ́НКОВЫЙ цинктен жасалған; **ц. порошок** цинк ұнтағы.

ЦИНКОГРА́ФИЯ цинкография (клише жасайтын өндіріс орны).

ЦИРК цирк (ат ойын).

ЦИРКОВО́Й *прил. к* **цирк;** цирковая лошадь циркте ойнайтын ат.

ЦИРКУЛИ́РОВАТЬ, рую *несов.* 1) айналып жүру, жүріп тұру; 2) бірден бірге өтіп жүріп тұру.

ЦИ́РКУЛЬ *м.* циркуль (шеңбер сызатын екі ашалы сызғыш, өлшеуіш аспап).

ЦИ́РКУЛЬНЫЙ *прил. к* **циркуль.**

ЦИРКУЛЯ́Р бұйрық-жарлық.

ЦИРКУЛЯ́ЦИЯ шыр айналу, айналып жүріп тұру.

ЦИРЮ́ЛЬНИК (устар.) шаштараз.

ЦИ́СТА (биол.) циста (кейбір жәндіктердің денесіндегі қабықшық).

ЦИСТЕ́РНА цистерна (сұйық заттарды құю, тасу, сақтау үшін істелген металл ыдыс).

ЦИТАДЕ́ЛЬ *ж.* (воен.) цитадел: 1) қала ішіндегі қорған; 2) *перен.* таяныш, сүйеніш.

ЦИТА́ТА цитат (өз пікірін анықтау, дәлелдеу үшін кітаптардан келтірілген үзінді сөздер).

ЦИТА́ЦИЯ *см.* **цитировать.**

ЦИТИ́РОВАНИЕ цитат келтіру.

ЦИТИ́РОВАТЬ, рую *несов. см.* **цитирование.**

ЦИТИ́РОВАТЬСЯ цитат келтірілу.

ЦИТОЛОГИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **цитология.**

ЦИТОЛО́ГИЯ цитология (клеткалардың құрылысын зерттейтін биологияның бір тарауы).

ЦИ́ТРА цитра (музыка инструменті).

ЦИФЕРБЛА́Т циферблат (сағат, минет цифрлары жазылған дөңгелек бет).

ЦИ́ФРА цифр (санның таңбасы).

ЦК *см.* **Цека.**

ЦО́КАНЬЕ[1] (лингв.) әдебиет тілінде «ч» дыбысының орнына «ц» дыбысын қолдану.

ЦО́КАНЬЕ[2] шылдыр, сыңғыр (бір нәрсені ұрғанда шығатын дыбыс).

ЦО́КАТЬ[1] *несов. см.* **цоканье**[1].

ЦО́КАТЬ[2] *см.* **цоканье**[2].

ЦО́КОЛЬ *м.* 1) үйдің ең төменгі бөлімі; 2) электр лампасының патрон. та бекітетін бөлігі.

ЦОКОТА́ТЬ, кочу *несов.* тоқтамай тез сөйлеу.

ЦЫ′БИК шай жәшік, шай сауыт.

ЦЫГА′НЕ, ан *мн.* (*ед.* **цыган**, *ж.* **цыганка**) цыгандар.

ЦЫГА′НИТЬ, ню *несов.* сұрамсақтану.

ЦЫГА′НКА *см.* **цыгане**.

ЦЫГА′НСКИЙ *прил. к* **цыгане**: **цыганские песни** цыган әндері.

ЦЫДУ′ЛКА бір жапырақ қағазға жазылған хат.

ЦЫ′КАТЬ *несов.* ақыру, жекіру (зекіру).

ЦЫ′КНУТЬ *сов.* ақырып, жекіріп жіберу.

ЦЫНГА′ цынга (деңгене, қырқұлақ сыяқты ауру).

ЦЫНГО′ТНЫЙ *прил. к* **цынга**; **цынготные больные** деңгене ауруға шалдыққан адам.

ЦЫНО′ВКА жүк орайтын жөке.

ЦЫНО′ВОЧНЫЙ *прил. к* **цыновка**.

ЦЫ′ПКИ, пок *мн.* аяқ-қолдың жарылуы.

ЦЫПЛЁНОК, нка, *мн.* **цыплята**, лят *м.* тауықтың балапаны.

ЦЫПЛЯ′ТИНА тауық балапанының еті.

ЦЫПЛЯ′ЧИЙ *прил. к* **цыплёнок**.

ЦЫ′ПОЧКИ, чек *мн.*; **на цыпочках** аяқтың ұшымен басу.

ЦЫП-ЦЫП *междом.* тө-тө-тө (тауықты, оның балаларын шақырғанда айтылады).

ЦЫЦ *междом.* тіш, тыныш (қынқ етпе *д. м.*)

Ч

ЧАБА′Н шопан, шабан, қойшы.

ЧА′ВКАТЬ *несов.*, **чавкнуть** *сов.*; тамақты сылпылдатып жеу.

ЧАД қоңырсық, қоңырсыған иіс.

ЧАДИ′ТЬ, **чажу** *несов.* қоңырсыту, түтін шығару, бықсыту.

ЧА′ДНЫЙ түтінді, қоңырсыған, бықсыған; **чадно** *нар.*

ЧА′ДО (устар.) бала-шаға.

ЧАДОЛЮБИ′ВЫЙ, **див** балажан (баланы жақсы көруші).

ЧАДОЛЮ′БИЕ балажандылық, баланы жақсы көрушілік.

ЧАДРА′ пәренжі (бет перде).

ЧА′ДУШКО *уменьш. см.* **чадо**.

ЧАЁК, **чайка** шай-пай.

ЧАЕПИ′ТИЕ шай ішу.

ЧАЙ[1] шай.

ЧАЙ[2] мүмкін, шамасы.

ЧА′ЙКА шағала.

ЧА′ЙНАЯ *сущ. ж.* шайхана.

ЧА′ЙНИК шайнек, аққұман.

ЧА′ЙНИЦА шайсауыт.

ЧА′ЙНЫЙ *прил. к* **чай**; **чайная плантация** шай плантациясы.

ЧАЛ (морск., авиац.) арқан, шынжыр.

ЧА′ЛИТЬ, лю *несов.* арқандап байлап қою (мыс, кемені, қайықты).

ЧАЛМА′ сәлде.

ЧА′ЛЫЙ бурыл (ат).

ЧАН күбі.

ЧАПРА′К терлік, тоқым.

ЧА′РА *см.* **чарка**.

ЧАРДА′Ш венгер биінің бір түрі.

ЧА′РКА чарка (шарап ішуге арналған кішкене ғана ыдыс).

ЧАРЛЬСТО′Н 1) чарльстон (би); 2) костюмнің бір түрі.

ЧАРОВА′ТЬ, рую *несов.* 1) сыйқырлау, көз байлау, басын айналдыру; 2) қызықтырып тарту, құштарландыру, құмарын келтіру.

ЧАРОВНИ′ЦА 1) сыйқыршы, көз байлаушы; 2) *перен.* өзіне тарткыш, еліктіргіш кісі.

ЧАРОДЕ′Й, *ж.* **чародейка** 1) сыйқыршы, көз байлаушы; 2) *перен.* арбағыш, арбаушы.

ЧАРОДЕ′ЙСТВЕННЫЙ сыйқырлайтын, арбап, бойын билеп әкететін *д. м.*

ЧАРОДЕ′ЙСТВО сыйқырлық, көз байлағыштық.

ЧАРОДЕ′ЙСТВОВАТЬ, ствую *несов.* сыйқырлық жасау, көз байлау.

ЧАРТИ'ЗМ чартизм (1836 — 1848 жылдар ішінде Англияда болған революциялық жұмыскерлер қозғалысы).

ЧАРТИ'СТ чартизмді жақтаушы кісі.

ЧАРУ'ЮЩИЙ сүйкімді, еріксіз өзіне тартушы, қызықтырушы.

ЧА'РЫ, чар *мн.* сиқырлық, көз байлағыштық.

ЧАС, *мн.* **часы,** ов 1) уақыт, кез, мезгіл, шақ; **в этот час дня никогда не завтракали** (Тургенев) күндіз бұл уақытта тамақ ішпейтін; **настал последний его ч.** өмірі таусылды, ажалы жетті *д. м.*; **в добрый ч.!** жолыңыз болсын *д. м.*; 2) **академический ч.** бір сабаққа арналған уақыт (45 я 50 минут); *перен.* сабақ; **взять часы в институте** институттан сабақ алу; 3) часы сағат.

ЧА'СИК 1) кішкентай сағат; 2) азғана, қысқа уақыт.

ЧА'СИКИ, ов *мн.* кішкене сағат.

ЧАСО'ВНЯ кішкене шеркеу.

ЧАСОВО'Й[1] 1) бір сағат (уақыт); **часовая работа** сағаттап істейтін жұмыс; 2) *прил. к* **часы; ч. механизм** сағаттың механизмі.

ЧАСОВО'Й[2], ого *сущ. м.* күзетші, қарауыл, сақшы; **ч. на посту** күзетші қарауылда тұр.

ЧАСОВЩИ'К сағатшы, сағат жөндеуші.

ЧАСО'К бір сағат ғана; **посидеть ч.** бір сағат ғана отырып кету.

ЧА'СОМ *нар.* қайсы уақытта, кей кезде.

ЧАСТЕ'НЬКО *нар.* жиі-жиі, тез-тез.

ЧАСТИ'ТЬ, чащу, частишь *несов.* жиілету, жылдамдату, жеделдету.

ЧАСТИ'ЦА 1) бөлшек, түйіршік; 2) *перен.* қосымша.

ЧАСТИ'ЧКА бір нәрсенің кішкене бөлшегі.

ЧАСТИ'ЧНЫЙ бір аз, жарым-жартылы; частично *нар.*

ЧА'СТНИК жекеше, жеке меншікті.

ЧАСТНОВЛАДЕ'ЛЬЧЕСКИЙ жеке меншікті, жеке меншіктей.

ЧА'СТНОСТЬ 1) жекелік; 2) айырым алғанда, атап айтқанда, жекелеп алғанда.

ЧА'СТНЫЙ жеке, дербес, ерекше, айырым.

ЧА'СТО *см.* **частый.**

ЧАСТОКО'Л қада, қазық (шарбақ қадалары).

ЧАСТОТА' жиілік.

ЧАСТУ'ШКА тақпақ өлең, күлдіргі өлең.

ЧА'СТЫЙ, част жиі, тығыз, қалың, **ч. лес** қалың тоғай, қалың аға ш; **ч. гребень** жиі тісті тарақ; **часто** *нар.* жиі көбінесе; *ср. ст.* **чаще** жиірек.

ЧАСТЬ *ж.* 1) бөлшек, бөлім; 2) **бурын полиция** басқармасы; **большей частью** көбінесе; **по частям** үсақтап бөлшектеп); **это не по моей части** бұл менің ісім (жұмысым) емес.

ЧАСЫ', ов *мн.* сағат.

ЧА'ХЛЫЙ, чахл 1) солып қалған, қурап қалған; 2) *перен.* арықтаған жүдеген.

ЧА'ХНУТЬ, ну *несов.* 1) солу, қурау; 2) *перен.* жүдеу, арықтау.

ЧАХО'ТКА көкірек ауру, құрт ауру (туберкулез).

ЧАХО'ТОЧНЫЙ көкірек ауруды (адам.)

ЧА'ША тостаған.

ЧА'ШЕЧКА кішкентай тостаған (ыдыс).

ЧА'ШКА 1) шыны аяқ, кесе; 2) таразының табағы; 3) тобық.

ЧА'ЩА ну (ағаштың, қамыстың ит тұмсығы өтпес қалың жері).

ЧА'ЩЕ *ср. ст. к* **частый; ч. всего** көбінесе, әрдәйім *д. м.*

ЧА'ЯНИЕ үміт, арман, ниет.

ЧА'ЯТЬ, чаю *несов* үміт ету, күту.

ЧВА'НИТЬСЯ, нюсь *несов.* бұлдану, кесірлену, менмендік көрсету (өзін жоғары туту, дандайсу).

ЧВАНЛИ'ВЫЙ, лив тәкаппар, менменшіл, кесірлі; **чванливо** *нар.*

ЧВА'НСТВО тәкаппарлық, менмендік, кесірлік.

ЧЕБОТА'РЬ *м.* шабата, шарық тігуші (етікші).

ЧЕГО' *нар.* не, не үшін, не.

ЧЕЙ, чья, чьё, *мн.* **чьи** *мест.* кімдікі, кімнің, ненің, ненікі.

ЧЕК чек: 1) банкіден ақша алу үшін жазып беретін ресми қағаз; 2) магазинде, дүкенде кассаға ақша төлеу үшін тауар алушыға жазып беретін қағаз.

ЧЕКА́ мұрындық (арбаның т. б.).

ЧЕКА́НИТЬ, ню *несов.* 1) металдан ақша шығару, медаль жасап шығару; 2) *перен.* ашық, анық айту.

ЧЕКА́НКА 1) металдан ақша, медаль жасап шығару; 2) ақшадағы сурет.

ЧЕКА́ННОСТЬ мәнерлілік, көркемділік.

ЧЕКА́ННЫЙ 1) мәнерлеп, суреттеп жасалған, соғылған (ақша); 2) *перен.* анық, сара, айқын.

ЧЕКМЕ́НЬ *м.* шекпен (киім).

ЧЕ́КОВЫЙ *прил. к* **чек; чековая книжка** чек кінежкесі.

ЧЕ́ЛН 1) кішкене қайық; 2) тоқу машинасының шөлмегі.

ЧЕЛНО́К *см.* **чёлн.**

ЧЕЛО́ (устар.) мандай; **бить челом** бас ұрып, жалынып сұрау, өтіну *д. м.*

ЧЕЛОБИ́ТНАЯ (истор.) бас ұру, сұрану.

ЧЕЛОБИ́ТЧИК (истор.) бас ұрушы, сұранушы.

ЧЕЛОВЕ́К кісі (адам).

ЧЕЛОВЕКОЛЮБИ́ВЫЙ, див адам сүйгіш (адамға сүйкімді).

ЧЕЛОВЕКОЛЮ́БИЕ адамды сүюшілік.

ЧЕЛОВЕКОНЕНАВИ́СТНИК адамды жек көруші, адамға қас.

ЧЕЛОВЕКОНЕНАВИ́СТНИЧЕСТВО адамды жек көрушілік, адамға қастық.

ЧЕЛОВЕКООБРА́ЗНЫЙ, зен адам сияқты, адам тәрізді.

ЧЕЛОВЕ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **человек; ч. разум** адамның санасы.

ЧЕЛОВЕ́ЧЕСТВО адам баласы (адамзат).

ЧЕЛОВЕ́ЧНОСТЬ адамгершілік, адамшылық.

ЧЕЛОВЕ́ЧНЫЙ, чен адамгершілікті; **человечно** *нар.*

ЧЕ́ЛЮСТЬ *ж.* жақ сүйек, жақтың сүйегі; **нижняя ч.** нек.

ЧЕ́ЛЯДЬ *ж.* (истор.) малайлар (үй қызметшілері), құлдар.

ЧЕМ 1) *мест.* немен, не нәрсемен; **ч. писать?** немен жазу керек? 2) *союз* өйткенше, бұйткенше; **ч. сидеть здесь, лучше бы ты сходил в кино** мұнда текке отырғанша, кинога барсың ғой; **твой карандаш длиннее, ч. мой** сенің қарындашың менікіне қарағанда ұзынырақ екен.

ЧЕМБУ́Р шылбыр.

ЧЕМОДА́Н чемодан (тысталған сандық).

ЧЕМОДА́НЧИК кішкене чемодан.

ЧЕМПИО́Н, *ж.* чемпионка чемпион (ойында, жарыста, күреста жеңіп, озып шыққан кісі).

ЧЕМПИОНА́Т чемпионат (чемпиондыққа таласу ойыны, чемпион болуға бәсекелесу).

ЧЕПЕ́Ц, пца әйелдердің бас киімінің бір түрі.

ЧЕПРА́К 1) ұлтандық былғары; 2) тоқым.

ЧЕПУХА́ былжырақ сөз, түкке тұрмайтын; **молоть чепуху** түкке тұрмайтын сөздер сөйлеу.

ЧЕРВЕОБРА́ЗНЫЙ құрт тәрізді сықылды.

ЧЕ́РВИ, ей *мн., ед.* **червь** *м.* 1) құрт-құмырсқа; 2) түйетабан (карта ойынында).

ЧЕРВИ́ВЕТЬ *несов.* құрттау, құрт түсу, құрттап кету.

ЧЕРВИ́ВИТЬ, влю, вишь *несов.* құрттау, құрт түсу.

ЧЕРВИ́ВИТЬСЯ құрттау, құрттап кету.

ЧЕРВИ́ВЫЙ, вив құрттаған, құрт түскен.

ЧЕРВО́НЕЦ, нца труан 1) алтын ақша (5 не 10 сом бағасында); 2) он сомдық қағаз ақша.

ЧЕРВО́ННЫЙ: 1) **червонное золото** сап алтын; 2) **червонная Русь** Карпат өңіріндегі Русь; 3) **ч. туз** түйенің тузы (картада).

ЧЕРВОТО́ЧИНА құрт жеген, құрт түскен.

ЧЕРВОТО́ЧНЫЙ құрт жеген, шіріген.

ЧЕРВЬ *м.* 1) құрт; 2) түкке жарамсыз, елеусіз (жаман).

ЧЕРВЯ́К 1) құрт; 2) бұрандалы бент.

ЧЕРДА́К шардақ, үйдің шатыры.

ЧЕРЕД кезек.

ЧЕРЕДОВА́НИЕ алмасу, кезектесу.

ЧЕРЕДОВА́ТЬ, дую *несов.* кезектестіру, алмастыру.

ЧЕРЕДОВА́ТЬСЯ кезектесу, алмасу.

ЧЕ́РЕЗ *предлог с вин. п.* 1) арқылы; 2) дан, ден, тан, тен, нан, нен, соң, кейін, *д. м.*; ч. **неделю** бір жұмадан кейін; **вы получите** ответ ч. 2 часа сіз екі сағаттан кейін жауабын алыңыз.

ЧЕРЕМУХА мойыл.

ЧЕРЕНО́К, нка 1) сап (балтаның, пышақтың); 2) сағақ (өсімдіктер).

ЧЕ́РЕП бас сүйегі.

ЧЕРЕПА́ХА тасбақа.

ЧЕРЕПА́ШИЙ *прил. к* черепаха; **черепашье мясо** тасбақа еті; **итти черепашьим шагом** ыбылжып жүру (тасбақа аяң, өте шабан жүру).

ЧЕРЕПИ́ЦА черепица (шөлмек тақтайша).

ЧЕРЕПНО́Й *прил. к* **череп; черепная коробка** бас сүйек.

ЧЕРЕПО́К, пка ыдыстың, сауытсайманның сынығы.

ЧЕРЕССЕДЕ́ЛЬНИК көтерме қайық.

ЧЕРЕСЧУ́Р *нар.* өте, тым.

ЧЕРЕ́ШНЕВЫЙ шиеден істелген.

ЧЕРЕ́ШНЯ қызыл шие.

ЧЕРЕШО́К, шка жапрақтың сабағы.

ЧЕРКАТЬ, черка́ть *несов.* тез жазу (сызу, сызып тастау).

ЧЕРКЕ́СКА жағасыз жадағай шекпен (шеркештер киетін жағасыз шекпен).

ЧЕРКЕ́СЫ, ов *мн.* (*ед.* **черкес,** *ж.* черкешенка) черкес халқы.

ЧЕРКНУ́ТЬ *сов. см.* **черкать.**

ЧЕРНЕ́ТЬ *несов.* қараю, қаралану, қарайып көріну.

ЧЕРНЕ́ТЬСЯ *несов.* қараю, қарайып көріну.

ЧЕРНЕ́Ц, *ж.* **черница** монах (сопы).

ЧЕРНИ́ЛА, нил *мн.* сия.

ЧЕРНИ́ЛЬНИЦА сия сауыт.

ЧЕРНИ́ЛЬНЫЙ *прил. к* **чернила; ч. порошок** сия жасайтын ұнтақ.

ЧЕРНИ́ТЬ, ню *несов.* 1) қарайту, қараға бояу; 2) *перен.* біреуді қаралау, өсектеу.

ЧЕРНИ́ТЬСЯ 1) қара бояумен бояу, қараю; 2) *перен.* қаралану, қаралы болу.

ЧЕРНОБУ́РЫЙ қара күрең.

ЧЕРНОБЫ́ЛЬНИК жусанның бір түрі.

ЧЕРНОВИ́К алғашқы қолжазба.

ЧЕРНОВО́Й: черновое письмо жөнделмеген алғашқы жазу, хат.

ЧЕРНОЗЁМ қара топырақ.

ЧЕРНОЗЁМНЫЙ қара топырақты; **черноземная область** қара топырақты өлке.

ЧЕРНОКЛЁН қара шаған (өсімдік).

ЧЕРНОКНИ́ЖИЕ бақсылық құру, сыйқыршылық ету.

ЧЕРНОКНИ́ЖНИК бақсы, сыйқыршы.

ЧЕРНОЛЕ́СЬЕ қара орман, қалың орман.

ЧЕРНОМА́ЗЫЙ қап-қара болып кірлеген, боялған.

ЧЕРНОМО́РЬЕ қара теңіз маңы.

ЧЕРНООКИЙ қара көз.

ЧЕРНОРАБО́ЧИЙ, чего *сущ. м.* қара жұмыс істейтін жұмысшы.

ЧЕРНОСЛИ́В қараша өрік.

ЧЕРНОСО́ТЕНЕЦ, нца (полит.) черносотенец, қанішер (патшалық Ресейде кертартпа бағытта болған, патшашыл партияның мүшесі).

ЧЕРНОТА́ қара дақ.

ЧЕ́РНЫЙ, рен 1) қара (түс); 2) қыйын-қыстау; **ч. день** қыйын, ауыр күндер; 3) қосалқы, ішкі; **ч. ход** ішкі есік; 4) қара жұмыс; **черная работа** қара жұмыс; **черно** *нар.*

ЧЕРНЬ *ж.* (устар.) 1) қара, қаралық; 2) оқымаған, қарапайым халық.

ЧЕРПА́К ұзын сапты шөміш.

ЧЕ'РПАТЬ *несов.*, **черпнуть** *сов.* 1) батырып алу; 2) *перен.* пайдалану, керегін алу.

ЧЕ'РПАТЬСЯ *несов.* 1) батырып алыну (шөмішпен); 2) *перен.* тауып алыну, керегі алыну.

ЧЕРСТВЕ'ТЬ *несов.* кебу, қату.

ЧЕРСТВЫЙ, чёрств 1) қатып, кеуіп қалған; 2) *перен.* қатты, қайрымсыз (адам): **чёрство** *нар.*

ЧЕ'РТИ *см.* чорт.

ЧЕРТА' 1) сызық; 2) *перен.* ерекшелік; әлпет; **черты лица** бет әлпеті; **черты характера** мінез өзгешелігі; **ч. города** қала ауданы; **пограничная ч.** шекара алқабы.

ЧЕРТЕЖ сызық, чертеж.

ЧЕРТЕЖНИК, *ж.* **чертёжница** сызушы (чертеж істеуші).

ЧЕРТЕ'ЖНЫЙ *прил.* **к чертёж**; **ч. прибор** сызу аспабы.

ЧЕРТИ'ТЬ, рчу *несов.* сызу, сызық жасау; **ч. план** сызу, жоспары.

ЧЕРТИ'ТЬСЯ сызылу, план сызылу.

ЧЕРТО'Г әдемі салынған көрнекі үй, сарай.

ЧЕРТОПОЛО'Х тікенекті өсімдіктер; түйе тікен.

ЧЕРТОЧКА сызықша.

ЧЕРТЫХА'ТЬСЯ, хаюсь *несов.* кею (жын шайтанды айтып ұрсу), ланаттау.

ЧЕРЧЕ'НИЕ сызу, сызық.

ЧЕСА'ЛКА 1) жүн түткіш, жүн түтетін машина; 2) ат тарақ.

ЧЕСА'ЛЬНЫЙ тарайтын, түтетін.

ЧЕСАНЫЙ таралған, түтілген.

ЧЕСА'ТЬ, чешу *несов.* тарау, түту; қасу.

ЧЕСА'ТЬСЯ, чешусь *несов.* 1) қасыну, тарану, қышыну; 2) *перен.* аузына ие болмау; **у него язык чешется** оның тілі қышыйды (аузына ие болмайды *д. м.*).

ЧЕСНО'К сарымсақ.

ЧЕСО'ТКА қышыма, қотыр.

ЧЕСО'ТОЧНЫЙ қышымалы (адам), қотыр (мал).

ЧЕ'СТВОВАНИЕ салтанат құру салтанатты жыйналыс, мәжліс.

ЧЕ'СТВОВАТЬ, ствую *несов.* салтанат құру.

ЧЕ'СТВОВАТЬСЯ хұрметтелу, сыйлану.

ЧЕСТИ'ТЬ, чещу *несов.* 1) хұрметтеу, сыйлау; 2) ұрсып сөгу.

ЧЕ'СТНОСТЬ адалдық, шындық, ақжүректік.

ЧЕ'СТНЫЙ, **тен** адал, шын; **честное слово** шын сөз; **ч. труд** адал еңбек; **честно** *нар.*

ЧЕСТОЛЮ'БЕЦ, бца атақ құмар (хұрмет көрсетуді жақсы көретін, сүйетін кісі).

ЧЕСТОЛЮБИ'ВЫЙ, **бив** атақ құмаршыл; **честолюбиво** *нар.*

ЧЕСТОЛЮ'БИЕ атақұмарлық.

ЧЕСТЬ *ж.* 1) ар, намыс; 2) сый, хұрмет.

ЧЕСУЧА' шөшінше (қытай жібегі)

ЧЕСУЧО'ВЫЙ *прил.* **к чесуча**; **чесучовая рубашка** шөшінше көйлек.

ЧЕТ жұп.

ЧЕ'ТА чета (Балқандағы партизан отряды).

ЧЕТА' 1) тең қосақ; 2) ерлі-байлы; қыз бен жігіт; **супружеская ч.** ерлі-зайыпты.

ЧЕТВЕ'РГ бейсенбі.

ЧЕТВЕРЕ'НЬКИ, нек *мн.*; **на четвереньках** төрт аяғымен сүйектеп жорғалап жүру.

ЧЕТВЕРИ'К ширектік өлшеу.

ЧЕТВЕ'РКА 1) төрттік (цифр.); 2) төрттік карта.

ЧЕТВЕРНО'Й 1) төрт есе арттырылған; 2) төрт еселенген.

ЧЕТВЕРНЯ' төрт пар ат.

ЧЕ'ТВЕРО *числ.* төртеу.

ЧЕТВЕРОРУ'КИЙ төрт қолды (маймылдар).

ЧЕТВЕРТА'К жыйырма бес тыйындық ақша.

ЧЕТВЕ'РТКА төрттің бірі, ширек.

ЧЕТВЕРТНО'Й ширектік.

ЧЕТВЕРТОВА'НИЕ аяқ-қолын, басын кескілеп өлтіру жазасы.

ЧЕТВЕРТОВА'ТЬ, тую *несов.* кескілеп, шауып өлтіру.

ЧЕТВЕРТОВА'ТЬСЯ *несов.* аяқ-қолы шабылып, кескіленіп өлтірілу.

ЧЕТВЕ́РТЫЙ *числ.* төртінші.

ЧЕ́ТВЕРТЬ *ж.* ширек (төрттің бірі).

ЧЁТКИЙ, ток ашық, сара, айқын; чётко *нар.*

ЧЁТКОСТЬ анықтық, айқындық, саралық.

ЧЁТНЫЙ жұп.

ЧЕТЫ́РЕЖДЫ *нар.* төрт рет, төрт есе.

ЧЕТЫРЕХМЕ́СТНЫЙ төрт орынды, төрт кісілік.

ЧЕТЫРЕХПРОЦЕ́НТНЫЙ төрт процентті.

ЧЕТЫРЕХСЛО́ЖНЫЙ (грам.) төрт буынды.

ЧЕТЫРЕХСТРУ́ННЫЙ төрт шекті.

ЧЕТЫРЕХЧАСОВО́Й төрт сағаттық.

ЧЕТЫРЕХЭТА́ЖНЫЙ төрт қабатты (үй).

ЧЕХАРДА́ чехарда: 1) бірінің үстінен бірі секіріп ойнау; 2) *перен.* тәртіпсіздік.

ЧЕХО́Л, хла тыс, қап (чемоданға я басқа затқа істелген қап).

ЧЕХОСЛОВА́К чехословак халқы.

ЧЕЧЕВИ́ЦА чечевица (жасыл бұршақ).

ЧЕЧЕ́НЦЫ, цев *мн.* (*ед.* **чеченец**, *ж.* **чеченка**) чечен халқы, чечендер.

ЧЕШУ́ЙКА қабыршақ (балықтың қабыршағы).

ЧЕШУЯ́ 1) қабыршақ (балықтың); 2) жаңа өсіп келе жатқан жапырақ (өсімдіктер).

ЧИ́БИС қызғыш (құс).

ЧИЖ, **чижик** 1) сары шымшық; 2) әлекеш ойыны.

ЧИ́ЗЕЛЬ *м.* (с.-х.) чизель (жердің қыртысын, балшығын босататын құрал).

ЧИЙ (бот.) ши (өсімдік).

ЧИК *междом.* чик ету, чик ете қалу.

ЧИ́КАТЬ *несов.*, **чикнуть** *сов.* шық-шық, тық-тық ету.

ЧИЛИ́КАТЬ *несов.*, **чиликнуть** *сов.* шырылдау, шыр ету (торғай).

ЧИН шен (дәреже, эскери дәреже).

ЧИНА́РА шынар (ағаш).

ЧИНИ́ТЬ, ню *несов.* жамау, үштау; **ч. обувь** аяқ киімін жамау; **ч. карандаш** қарындаш үштау.

ЧИНИ́ТЬСЯ, нюсь *несов.* жамау, жамалуға келу.

ЧИ́ННЫЙ, **чинен** әдепті, тәртіпті, дәрежелі; **чинно** *нар.*

ЧИНО́ВНИК 1) шенеунік (төре); 2) *перен.* жұмысқа салқын қарайтын кісі.

ЧИНО́ВНИЦА шенеунік әйел.

ЧИНО́ВНИЧИЙ *прил. к* **чиновник**.

ЧИНОПОЧИТА́НИЕ шенді адамға бой ұсыну (шенге бас ию).

ЧИНОПРОИЗВО́ДСТВО дәрежесін көтеру, дәреже беру.

ЧИ́РЕЙ, рья *м.* шыйқан, сыздауық.

ЧИРИ́КАНЬЕ шыйқыл (құстың).

ЧИРИ́КАТЬ *несов.* шыйқылдау, шық-шық ету (құс).

ЧИ́РКАТЬ *несов.*, **чиркнуть** *сов.* сірінке шағу.

ЧИРО́К, рка (зоол.) үйректің бір түрі.

ЧИ́СЛЕННОСТЬ саны, мөлшері, есебі.

ЧИСЛИ́ТЕЛЬ *м.* (матем.) алым.

ЧИСЛИ́ТЕЛЬНЫЙ: имя числительное (грам.) сан есім.

ЧИ́СЛИТЬ, лю *несов.* санға қосу, есепке алу, санау.

ЧИ́СЛИТЬСЯ есепке алыну, саналу, есептелу.

ЧИСЛО́ сан, күн; **первое ч. каждого месяца** әр айдың бірінші күні.

ЧИ́СТЕНЬКИЙ таза ғана, тап-таза.

ЧИ́СТИТЬ, **чищу**, **чистишь** *несов.* тазарту, аршу.

ЧИ́СТИТЬСЯ тазарту, тазалану.

ЧИСТОКРО́ВНЫЙ асыл, қоспасыз, таза қанды.

ЧИСТОПИСА́НИЕ көркем жазу.

ЧИСТОПЛО́ТНЫЙ, **тен** 1) бойына кір жуытпайтын, бойын таза ұстайтын (адам); 2) *перен.* адал, таза, ақ пейілді адам; **чистоплотно** *нар.*

ЧИСТОСЕРДЕ́ЧИЕ ақ жүректік, адал ниеттілік.

ЧИСТОСЕРДЕ́ЧНЫЙ, **чен** таза жүректі, ақ көңілді; **чистосердечно** *нар.* шын жүрегімен, шынымен.

ЧИСТОТА́ тазалық, кірсіздік.

ЧИ′СТЫЙ, чист таза, кірсіз, айпыз; чисто *нар.* таза; *ср. ст.* **чище** тазарақ.

ЧИТА′ЛЬНЯ оқу үйі, оқу залы.

ЧИТА′ТЕЛЬ, *ж.* **читательница** оқушы (кітап, газет, журнал оқыйтындар).

ЧИТА′ТЬ *несов.* оқу.

ЧИ′ТКА оқу.

ЧИХА′НИЕ түшкіру.

ЧИХА′ТЬ *несов.*, **чихнуть** *сов.* түшкіру.

ЧИХИ′РЬ *м.* жүзімнен істелген ірақтың бір түрі.

ЧИ′ЩЕ *ср. ст. к* **чистый.**

ЧЛЕН мүше.

ЧЛЕНИСТОНО′ГИЙ буын аяқты (жануар).

ЧЛЕНИ′ТЬ, ню *несов.* мүшелеу, бөлу, мүше-мүше қылып бөліп тастау.

ЧЛЕНИ′ТЬСЯ бөліну, мүшелену, жіктелу.

ЧЛЕНОВРЕДИ′ТЕЛЬ *м.* біреудің дене мүшесін зақымдаушы (кісі).

ЧЛЕНОВРЕДИ′ТЕЛЬСТВО дене мүшелерінің біріне зақым келтіру.

ЧЛЕНОРАЗДЕ′ЛЬНЫЙ: членораздельная речь айқын, анық сөз.

ЧЛЕ′НСКИЙ мүшелік; **ч. взнос** мүшелік жарна.

ЧЛЕ′НСТВО мүшелік, мүше болушылық.

ЧМО′КАТЬ *несов.*, **чмокнуть** *сов.* ернін шөпілдету, сүю.

ЧМО′КАТЬСЯ *несов.* сүйісу, шөпілдесу.

ЧО′КАТЬСЯ, каюсь *несов.*, **чокнуться,** нусь *сов.* рюмка қағыстыру, соқтықтыру.

ЧО′ЛКА кекіл.

ЧО′ПОРНЫЙ, рен тәкапар, ашуланшақ; **чопорно** *нар.*

ЧОРТ, *мн.* **че′рти,** ей сайтан (шайтан).

ЧОХ түшкіріп жіберу.

ЧО′ХОМ *нар.* көтере, барлығын.

ЧРЕВА′ТЫЙ, ват жуан қарынды, екі қабат; салдарлы, кесірлі; ✦ **ч. впоследствиями** түбі кесірге соғатын.

ЧРЕ′ВО (устар.) іш, қарын.

ЧРЕВОВЕЩА′НИЕ ернін, езуін қыймылдатпай сөйлеу.

ЧРЕВОВЕЩА′ТЕЛЬ *м.* ернін қыймылдатпай сөйлейтін адам.

ЧРЕЗ (устар.) арқылы, арқасымен; *см.* **через.**

ЧРЕЗВЫЧА′ЙНОСТЬ ерекшелік, төтеншелік.

ЧРЕЗВЫЧА′ЙНЫЙ, чаен 1) ерекше, төтенше; 2) қалыптан тыс, шамадан артық; **чрезвычайно** *нар.*

ЧРЕЗМЕ′РНОСТЬ шамадан, өлшеуден тыс.

ЧРЕЗМЕ′РНЫЙ, рен өте-мөте артық; **чрезмерно** *нар.*

ЧРЕ′СЛА, сл (устар.) бел.

ЧТЕ′НИЕ оқу.

ЧТЕЦ, *ж.* **чтица** көркемдеп оқушы (оқу шебері).

ЧТИТЬ, чту *несов.* еске алу, хүрметтеу.

ЧТО *мест. и союз* не? неге?

ЧТОБ, чтобы *союз* үшін; **скажи, чтобы все пришли** бәрі де келсін деп айт.

ЧТО′-ЛИБО, что-нибудь *мест.* бірдеңе, бір нәрсе, бірдеме; **ты должен купить что-нибудь на дорогу** жолға сен бірдеме алуың керек.

ЧТО′-ТО *мест. и нар.* әйтеуір бірдіме; **он купил что-то** ол бірдеме сатып алды.

ЧУБА′РЫЙ теңбіл, теңбіл-теңбіл.

ЧУБУ′К 1) темекі тартатын трубканың сабы; 2) жерге отырғызатын жүзім ағаштың бұтағы.

ЧУВА′Ш чуваш халқы.

ЧУВА′ШСКИЙ *прил. к* **чуваш;** ч. язык чуваш тілі.

ЧУ′ВСТВЕННОСТЬ сезімділік, сезгіштік.

ЧУ′ВСТВЕННЫЙ, ствен и ственен; **чувственное восприятие** сезім арқылы қабылдау.

ЧУВСТВИ′ТЕЛЬНОСТЬ сезімділік, сезгіштік.

ЧУВСТВИ′ТЕЛЬНЫЙ, лен сезімді, сезгіш; **чувствительно** *нар.*

ЧУ′ВСТВО сезім.

ЧУ′ВСТВОВАТЬ, ствую *несов.* сезу.

ЧУ′ВСТВОВАТЬСЯ сезілу, сезілетін болу.

ЧУВЯ́КИ, вяк *мн.* шәркей (аяқ киім).

ЧУГУ́Н шойын.

ЧУГУ́НКА 1) шойын қазан; 2) шойын пеш; 3) шойын жол.

ЧУГУ́ННЫЙ шойыннан жасаған.

ЧУГУНОЛИТЕ́ЙНЫЙ шойын құятын (завод).

ЧУГУНОПЛАВИ́ЛЬНЫЙ шойын ерітетін (завод).

ЧУДА́К, *ж.* **чудачка** есерсоқтау, жәрместеу адам.

ЧУДАКОВА́ТЫЙ, ват есерсоқтау, аңқау; **чудаковато** *нар.*

ЧУДЕСА́ *см.* **чудо.**

ЧУДЕ́СНЫЙ, сен өте жақсы, керемет; **чудесно** *нар.*

ЧУДИ́ТЬ, дишь *несов.* таң қалдыру, ғажайып қалдыру.

ЧУ́ДИТЬСЯ *несов.* елестеу, сағымдану, көзіне бір нәрсе көріну.

ЧУ́ДИЩЕ *см.* **чудовище.**

ЧУДНО́Й, ден: **ч. человек** қызық кісі.

ЧУ́ДНЫЙ, ден 1) ғажап, таң қаларлық; 2) өте жақсы, өте әдемі, кісі таңырқарлық; **чудно** *нар.*

ЧУ́ДО, *мн.* **чудеса,** ес керемет, таң ғажап; **ч.-богатырь** керемет батыр.

ЧУДО́ВИЩЕ 1) керемет, таң қаларлық нәрсе, адам нанғысыз нәрсе; 2) *перен.* жауыздық, асқан бұзықтық.

ЧУДО́ВИЩНЫЙ, щен 1) керемет, адам нанғысыз ғажайып нәрсе; 2) *перен.* тым үлкен, алып, кісі қорқатын; **чудовищно** *нар.*

ЧУДОДЕ́Й (устар.) 1) ғажап, қалжыңбас (адам); 2) есерсоқтау.

ЧУДОДЕ́ЙСТВЕННЫЙ, вен таң қалдыратын, ғажап, керемет.

ЧУДОДЕ́ЙСТВОВАТЬ, ствую *несов.* керемет, таң қаларлық іс көрсету.

ЧУДОТВО́РЕЦ, рца керемет, ғажап, таң қаларлық іс көрсетуші.

ЧУДОТВО́РНЫЙ керемет, таң қалдыратын, ғажап.

ЧУДЬ *собир. ж.* (истор.) чудь, фин халқының славяндарша жалпы аты.

ЧУЖА́К келімсек, бөтен, жат адам.

ЧУЖБИ́НА жат жер, бөтен ел.

ЧУЖДА́ТЬСЯ *несов.* 1) бөтенсіну, жатсыну; 2) *перен.* бір жұмыска жаттықпау, үйренбеу.

ЧУ́ЖДЫЙ, чужд жат, бөтен.

ЧУЖЕЗЕ́МЕЦ, мца, *ж.* **чужеземка** бөтен адам (бөтен жердің адамы).

ЧУЖЕЗЕ́МНЫЙ шет, бөтен жердікі.

ЧУЖЕЯ́ДНЫЙ арам тамақ (өсімдіктер, жануарлар жайында айтылады).

ЧУЖО́Й бөтен, жат, басқа.

ЧУЛА́Н шолан (азық-түлік және басқа зат сақтайтын орын).

ЧУЛО́К, лка шұлық, уйық.

ЧУЛО́ЧЕК, чка кішкене шұлық.

ЧУЛО́ЧНИК, *ж.* **чулочница** шұлық тоқушы.

ЧУЛО́ЧНЫЙ *прил. к* **чулок; чулочная фабрика** шұлық тоқыйтын фабрика.

ЧУМ чум (солтүстіктегі көшпелі халықтың үйі).

ЧУМА́ чума, түйнек (ауру); ✦ **пир во время чумы** топалаң үстінде той *д. м.*

ЧУМА́ЗЫЙ нас, лас, салақ.

ЧУМА́К өгіз арбамен алыс жолға жүк тасушы.

ЧУМЕ́ТЬ *несов.* түйнек ауруымен ауыру.

ЧУМИ́ЧКА 1) шөміш, ожау; 2) *перен.* салақ, нас, лас.

ЧУМНО́Й: чумная бацилла чуманың (түйнек) құрты.

ЧУРА́ТЬСЯ *несов.* 1) жасырынып жатып, айқайлау; 2) *перен.* қорқып жалтақтау, шеттей беру.

ЧУРБА́Н 1) жуан ағаштың қыска кесіндісі; 2) *перен.* икемсіз, ынғайсыз, қолапайсыз адам.

ЧУ́ТКИЙ, ток 1) сергек, сезгіш; 2) *перен.* қағылез, сақ; 3) *перен.* кіші пейіл, қайырымды; **чутко** *нар.*

ЧУ́ТКОСТЬ сақтық, сезгіштік; сақтық, кіші пейілділік, қамқорлық.

ЧУ'ТОЧКУ *нар.* азғана, кішкене ғана, әрең.

ЧУТЬ, чуть-чуть *нар.* әрең-әрең сәл ғана, аз ғана, азар-азар.

ЧУТЬЁ сезім, байқағыштық, аңғарғыштық.

ЧУХО'НСКИЙ: чухонское масло қорытылмаған сары май.

ЧУ'ЧЕЛО 1) қарақшы; 2) *перен.* ештеңеге себі жоқ, жарамсыз *д. т.*

ЧУ'ШКА торай.

ЧУШЬ *ж.* ұры сөз, былжырақ, шатпақ сөз, іс.

ЧУ'ЯТЬ, чую *несов.* 1) сезу, аңдау; 2) *перен.* жобалау, байқау.

ЧУ'ЯТЬСЯ сезілу, біліну, байқалу

ЧЬЁ, чья *мест. см.* **чей.**

Ш

ША'БАТ механикалы балғаның шойын басы.

ША'БАШ шабаш (еврей дініндегілердің дәстүрі бойынша сембі күнгі демалыс).

ША'БА'Ш 1) (простореч. устар.) бір белгілі уақыттың ішіндегі жұмыстың ақыры, соңы; 2) *в знач. сказ.* тоқтат, болды, таусылды.

ША'БА'ШИТЬ, шу *несов.* тоқтату, жұмысын бітіру, босау.

ША'БЕР шабер (металды жұқалап жонатын құрал).

ША'БЛИ' *нескл. ср.* шабли: 1) жүзімнен істелген ішкілік; 2) жүзімнің түрі.

ША'БЛО'Н шаблон: 1) үлгі тұр .(киімінің үлгісі) өрнек; 2) *перен.* дандайын тұрған қалып, нұсқа.

ША'БЛО'ННЫЙ, лонен 1) үлгімен істелген, өзгермейтін; 2) *перен.* қалыптасқан, ескі мағналы (сөз, пікір); **шаблонно** *нар.*

ША'БРОВА'ТЬ, рую *несов.* кірпіш қалаудың бір түрі.

ША'ВКА үй итінің бір түрі.

ША'Г адым, қадам.

ША'ГА'ТЬ *несов.* 1) адымдау, қадамдау; 2) жүру; 3) *перен.* ілгері басу, өсу, өркендеу; 4) аттау.

ША'ГНУ'ТЬ *сов.* бір адым аттап басу.

ША'ГОМ *нар.* адымдап, аттап, аяндап.

ША'ГОМЕ'Р қадам өлшегіш (жүріп бара жатқанда қадам санын өлшейтін аспап).

ША'ГРЕ'НЕВЫЙ *прил. к* **шагрень; шагреневая кожа** шегрен былғары.

ША'ГРЕ'НЬ *ж.* 1) шегрень (ешкі, қой, жылқы терілерінің бетіне ешкі терісінің бедері сыяқты бедер салынған жұмсақ былғары); 2) бетіне бедер салынған қатты қағаз яки коленкор (кітап тыстағанда қолданылатын).

ША'ЖО'К, жка *уменьш.* кішкене адым.

ША'ЖКО'М *нар.* кібіртіктеп жүру, аяғын майдалап басу.

ША'ЙБА шайба (гайканың астына салып жіберетін, тесігі бар қалақ темір).

ША'ЙКА шайка: 1) бұзықтардың, ұрылардың, бандалардың тобы; 2) құлақты ағаш шелек.

ША'КА'Л шакал (қасқыр тектес, кішкентай, жыртқыш аң).

ША'ЛА салы (қабығы аршылмаған күріш).

ША'ЛА'НДА шаланда (жүк тасыйтын қайық).

ША'ЛА'Ш лашық, қос, күрке.

ША'ЛЕВА'ТЬ, люю *несов.* қапсарлау, үстінен жұқа тақтай жапсыру.

ША'ЛЕ'ТЬ *несов.* сасу, ақылдан адасу.

ША'ЛИ'ТЬ, лю *несов.* 1) ойнау, тентек болу; 2) еркінсу, бетімен кету.

ША'ЛНЕ'Р (устар.) топса.

ША'ЛОВЛИ'ВОСТЬ тентектік.

ША'ЛОВЛИ'ВЫЙ, лив тентек, сотанақ, сотқар, жеңіл, ұшқалақ; **шаловливо** *нар.*

ША'ЛОПА'Й (простореч.) тұқ істемейтін, бос жүретін адам, қаңғыбас.

ШАЛОПА́ЙНИЧАТЬ *несов.* (простореч.) текке, босқа уақыт өткізу, қаңғыбастану.

ША́ЛОСТЬ тентектік, сотанақтық, сотқарлық.

ШАЛУ́Н, *ж.* **шалунья** тентек, сотқар.

ШАЛФЕ́Й шалфей (өсімдік).

ША́ЛЫЙ сотанақ, ақмақ, саудайы.

ШАЛЬ *ж.* салы.

ШАЛЬНО́Й сотқар, бұзақы, тентек, қаңғыған, ақылынан адасқан, есінен танған, сандалған; **шальная пуля** жазатайым тиген оқ; **шальные деньги** оңай табылған ақша.

ШАМА́Н бақсы.

ШАМА́НСТВО бақсылық.

ША́МКАТЬ *несов.* ыбылжып сөйлеу.

ШАМО́Т 1) өртеліп уатылған балшық; 2) сондай балшықтан жасалған кірпіш.

ШАМПА́НСКОЕ шампан (шарап-тың бір түрі).

ШАМПИНЬО́Н шампиньон (жеуге жарайтын саңырауқұлақтың бір түрі).

ШАМПУ́НЬ *ж.* и *м.* шампунь (шаш жуатын сұйық сабын).

ШАНДА́Л шамдал (шамның құндағы).

ША́НЕЦ, нца и **шанц** шанц (уақытша далада жасалған бекініс, окоп).

ШАНКР (мед.) соз ауруы.

ШАНС үміт, мүмкіншілік.

ШАНСОНЕ́ТКА 1) әдепсіз өлең; 2) сондай өлең айтушы әйел.

ШАНТА́Ж бопса (біреудің сырын яки істеген ісін елге жаям деп қорқытып, ауызбастырық алу).

ШАНТАЖИ́РОВАТЬ, рую *несов.* бопсалау, бопсалап ауызбастырық алу (қорқыту арқасында өзінің бір мақсатына жету).

ШАНТАЖИ́СТ, *ж.* **шантажистка** бопсалаушы, қорқытқыш, бопсашыл.

ШАНЦ (воен.) *см.* **шанец.**

ША́НЦЕВЫЙ *прил. к* **шанец; ш. инструмент** шанц аспабы.

ШАПИРО́ГРА́Ф шапирограф (қол жазбаны көбейтіп басып алатын құрал).

ША́ПКА 1) бөрік; 2) ірі әріптермен басылған бірнеше мақалалардың жалпы аты; 3) бірдеменің үстіңгі қабаты, көбігі; ✦ **на воре ш. горит** (поговорка) сезікті секірер *д. м.*

ША́ПОЧКА *уменьш.* кішкене бөрік.

ША́ПОЧНИК бөрікші; бөрікпен сауда қылатын саудагер.

ША́ПОЧНЫЙ *прил. к* **шапка; шапочная мастерская** бөрік тігетін мастерской; ✦ **пришел к шапочному разбору** жұрт тарап жатқанда келді, той тарқарда келді *д. м.*; **шапочное знакомство** жүз таныстық.

ШАР 1) шар, доп, домалақ; 2) солтүстіктегі бұғаздардың аты; ✦ **воздушный ш.** әуе шары; **земной ш.** жер шары; **хоть шаром покати** тап-тақыр, ит жалап кеткен сияқты *д. м.*

ШАРАБА́Н шарабан: 1) үстіне орындық қойған ашық арба; 2) екі аяқты, бір кісілік, жеңіл арба.

ШАРА́ДА жұмбақ, құпия.

ШАРА́ХАТЬ *см.* **шарахнуть.**

ШАРА́ХАТЬСЯ *см.* **шарахнуться.**

ШАРА́ХНУТЬ *сов.* соғу, қатты ұру, салып қалу.

ШАРА́ХНУТЬСЯ 1) жалт беру; 2) ұрылу, қатты соғылу (бірдемеге); 3) күрс ету, құлау.

ШАРЖ әзіл (біреудің мінін, кемшілігін мазақ ретінде өте үлкейтіп көрсеткен сурет, өлең, мақала); **дружеский ш.** достық әзіл.

ШАРЖИ́РОВАТЬ, рую *несов.* әзілдеу (біреудің мінін, кемшілігін өте асырып, үлкейтіп суреттеу, өлең қылып айту, мақала қылып жазу, мазақтау).

ША́РИК *уменьш.* 1) кішкене шар; 2) қан түйіршігі.

ШАРИКОПОДШИ́ПНИК шар подшипник (шарлы подшипник, машинаның көп қозғалатын бөлшектерінің гүйіскен жеріне салынатын кішкене шарлар).

ША́РИТЬ, рю *несов.* тіміскілеп-здеу, ақтару.

ША́РКАТЬ *несов.* 1) тасырлату, дүбірлету, шытырлату; 2) екі аяғын бір-біріне тық етқізіп тигізу (әскер командирін хүрметтеп); 3) тырпылдату (аяғын сүйреп басып); 4) *перен.* салып жіберу, сарт етқізу (ұрып).

ША́РКНУТЬ *сов. к* **шаркать.**

ШАРЛАТА́Н шарлатан (көз бояушы, алдаушы).

ШАРЛАТА́НИТЬ, ню *несов.* шарлатандық ету (өтірік айтып алдау).

ШАРЛАТА́НСТВО шарлатандық, алдауштық.

ШАРЛО́ТКА 1) жуаның бір түрі; 2) тәтті нан.

ШАРМА́НКА шарманка (мойынға асып жүретін бауы бар кішірек күй сандық).

ШАРМА́НЩИК шарманшы (қыдырып жүріп күй сандық тартатын, қаңғыбас).

ШАРНИ́Р топса.

ШАРОВА́РЫ *мн.* шалбар, сым.

ШАРОВА́ТЬ, рую *сов. и несов.* тазалау (мыс., егісті).

ШАРОВИ́ДНЫЙ шар сияқты, домалақ.

ШАРОВО́Й *прил. к* **шар; шаровая** поверхность шар беті.

ШАРООБРА́ЗНЫЙ шар тәрізді, шар сияқты, домалақ.

ШАРФ шарф, мойын орауыш.

ШАССИ́ *нескл. ср.* шасси: 1) автомобиль мен аэропланның негізгі рамасы; 2) шытты бояу үшін керіп қоятын кергіш.

ША́СТАЛКА (с.-х.) шасталка (астықтың дәнін қабығынан тазалайтын механизм).

ША́СТАЛЬНЫЙ *прил. к* **шасталка; шастальная машина** астық дәнін қауызынан тазалайтын машина.

ША́СТАТЬ *несов.* 1) тазалау (астықтың дәнін қауызынан); 2) бос қыдыру, жұмыссыз жүре беру.

ШАСТЬ *в знач. сказ.* сап ету, тап беру, сұмаң ету, жылмаң ету (ойда жоқта); **из лесу ш. на них медведь** тоғай ішінен оған аю тап берді.

ШАТА́НИЕ 1) бұлғақтау; 2) теңселу; 3) *перен.* сенделу, толқу.

ШАТА́ТЬ *несов.* бұлғақтату, теңселту, ырғалту, лықсыту.

ШАТА́ТЬСЯ 1) бұлғақтау, қыйсақтау, теңселу, ырғалу, шайқалу; 2) *перен.* әлсіреу, сенімі құру; 3) *перен.* сандалу, жұмыссыз жүру; 4) *перен.* толқу, ауытқу.

ШАТЕ́Н, *ж.* **шатенка** қоңыр шашты кісі.

ШАТЁР, тра шатыр.

ША́ТКИЙ, ток 1) бұлғақтайтын қыйсаятын, ауатын; 2) *перен.* аумалы, толқымалы, ауытқыш; **шатко** *нар.*

ША́ТКОСТЬ босандық, тұрлаусыздық.

ШАТНУ́ТЬ *сов.* қозғалту, ылықсыту, ырғалту, теңселту.

ШАТНУ́ТЬСЯ *см.* **шататься** *в 1 и 4 знач.*

ШАТРО́ВЫЙ 1) шатырдың; 2) шатыр сияқты (төрт жағынан су ағары бар, үйдің сыртқы төбесі).

ШАТУ́Н шатун: 1) машинаның механизмі; 2) жұмыссыз сандалып жүрген адам.

ША́ФЕР күйеу жолдас; ұзататын қыздың жанындағы адам.

ШАФРА́Н шафран: 1) зағфыран шөбі; 2) осы зағфыран шөбінен істелген дәрі (порошок); 3) алманың бір түрі.

ШАХ шаһ: 1) иран елінде патша; 2) шахмат ойынында корольға хауіп туды деген ескерту сөз.

ШАХМАТИ́СТ шахмат ойнауға ұста.

ША́ХМАТНЫЙ *прил. к* **шахматы; шахматная доска** шахмат тақтайы; **ш. баланс** бухгалтерияда баланс жасаудың бір түрі; **ш. порядок** шатраштап.

ША́ХМАТЫ *мн.* шахмат.

ША́ХТА шахта: 1) жер астынан кен іздеп қазылған үңгір; 2) кен шыққан жер, кен ошағы; 3) кейбір үлкен пештердің іші, ошағы.

ШАХТЁР шахтер (шахтада істейтін жұмысшы).

ША́ХТНЫЙ, шахтовый *прил. к* **шахта; ш. комитет** шахта комитеті.

ША́ШЕЧНИЦА дойбы, шатраш ойынының тақтасы.

ША́ШЕЧНЫЙ *прил. к* **шашка.**

ША́ШКА 1) дойбының, шатраштың тасы; 2) қылыш.

ШАШЛЫ́К қауап (істік темірге шаншып пісіретін ет).

ША́ШНИ, ей *мн.* (разг.) сұмдық, астыртын жауыздық.

ШВА́БРА иден жуатын, кеменің,

пароходтың үстін жуатын жуғыш, сыпырғыш.

ШВАЛЬ *ж.* 1) жаман, бұзық, нашар адам; 2) ескі керексіз зат.

ШВА'ЛЬНЯ киім тігетін жер, киім тігу мастерскойы.

ШВАРТО'В швартов (кемені, аэропланды тоқтағанда байлап қоятын кендір яки темір арқан).

ШВАРТОВА'ТЬ, тую и **шварто'вить,** влю, вишь *несов.* тоқтату (пароходты, кемені, қайықты судың жағасына арқанмен тартып тоқтату).

ШВАХ *в знач. сказ.* (разг.) жаман, нашар; **дела у него ш.** ісі жаманға айналды *д. м.*

ШВЕ'ДКА шведка: 1) жылы фуфайка; 2) солтүстік жылқысының алаша бойлы бір тұқымы; 3) егіннің дәніне зиян келтіретін шыбын.

ШВЕ'ДЫ, ов *мн.* (*ед.* **швед,** *ж.* **шведка**) швед, швед елінің адамы.

ШВЕ'ЙКА 1) тігінші әйел; 2) қолмен іс тіккенде стол үстіне қоятын жастық.

ШВЕ'ЙНИК тігінші.

ШВЕ'ЙНЫЙ тігін, тігіс; **швейная машина** тігін машинасы.

ШВЕЙЦА'Р швейцар (үлкен үйлердің есігін бағып тұратын қызметкер).

ШВЕЙЦА'РЕЦ швейцариялық.

ШВЕЙЦА'РСКАЯ, ой *сущ.* швейцардың бөлмесі, есік күзетшісі тұратын бөлме.

ШВЕЙЦА'РСКИЙ *прил. к* **Швейцария** и *к* **швейцарец; ш. сыр** швейцария ірімшігі.

ШВЕЯ' (устар.) тігінші әйел.

ШВИ'ЦКИЙ: (с.-х.) **швицкая корова** швиц сыйыры.

ШВО'РЕНЬ, рня *м. см.* **шкворень.**

ШВЫРНУ'ТЬ *сов. см.* **швырять.**

ШВЫРО'К, рка 1) қысқа кесілген атын; 2) мылтық атып жаттыққанда жоғарыға лақтырылған зат (нысаналы нәрсе).

ШВЫРЯ'ТЬ *несов.* 1) ырғытып жіберу, лақтыру; 2) *перен.* орынсыз ұстау, шашу (ақшаны).

ШВЫРЯ'ТЬСЯ 1) лақтырылу; 2) лақтырысу, біріне бірі лақтыру; 3) *перен.* төгілу, шашылу.

ШЕБАРШИ'ТЬ, шу *несов.* (простореч.) 1) сылдырлату, суылдату; 2) *перен.* сұңқылдату, судырату (бос сөзді); 3) шулау, у-шу болу (наразылық білдіріп).

ШЕВЕЛИ'ТЬ, лю *несов.* 1) қозғалту, қыймылдату; 2) *перен.* еске түсіріп қозғау (бір ойды); 3) жыбырлату (мыс., сөйлегісі келіп ерінін); 4) суылдату, сыбдырату (мыс., жапрақты жел); ✦ **ш. мозгами** ой жүгірту, ойлау.

ШЕВЕЛИ'ТЬСЯ 1) жыбырлау, үрпию; 2) *перен.* ояну, пайда болу (ой, хиял); 3) қозғалу, қыймылдау; ✦ **шевелись (шевелитесь)** тез, тез қыймылда!

ШЕВЕЛЬНУ'ТЬ *сов.* қыймылдатып қою; ✦ **пальцем не ш.** тұк істемеу *д. м.*

ШЕВЕЛЬНУ'ТЬСЯ *см.* **шевелиться.**

ШЕВЕЛЮ'РА шаш.

ШЕВИО'Т шевиот (жүннен тоқылған кездеменің бір жақсы сорты).

ШЕВРО' *нескл. ср.* шевро (ешкі, қой т. басқа теріден жақсылап істелген жұқа былғары).

ШЕВРО'Н (воен.) шеврон (бұрын төмен дәрежелі әскердің жеңіне дәрежесін көрсету үшін тігіп қойылған белгі).

ШЕДЕ'ВР үлгілі, ерекше шебер жазылған шығарма.

ШЕ'ЙКА *уменьш.* 1) мойын; 2) бірдеменің жіңішке мойны; 3) қысқышбақаның қарны.

ШЕ'ЙНЫЙ *прил. к* **шея; ш. платок** мойын орамал.

ШЕЙХ шайхы (араптардың ұру бастығы, ақсақалы).

ШЕ'ЛЕСТ сусыл (жапрақтың, қағаздың, жақсы матаның).

ШЕЛЕСТЕ'ТЬ, тишь *несов.* сусылдау.

ШЕЛК 1) жібек; 2) жібектен иірген жіп; 3) жібек жіптен тоқылған мата.

ШЕЛКОВИ'ДНЫЙ жібек сыяқты.

ШЕЛКОВИ'НА 1) жібек; 2) жібек жіп.

ШЕЛКОВИ'НКА *уменьш.* жібектің жібі.

ШЕЛКОВИ'СТЫЙ жібек сыяқты (жұмсақ, тегіс).

ШЕЛКОВИ'ЦА тұт (ағаш).

ШЕЛКОВИ́ЧНЫЙ: шелковичное дерево тұт ағашы (жібек құрты тамақтанатын ағаш); **ш. червь** жібек құрты.

ШЕЛКОВО́Д жібек өндірісінің маманы.

ШЕЛКОВО́ДСТВО 1) жібек өндіру шаруашылығын жүргізу; 2) тұт ағашын өсіру.

ШЕЛКОВЫЙ и (нар.-поэт.) **шелко́вый** *прил. к* **шелк**; **ш. платок** жібек орамал; *перен.* тіл алғыш, жұмсақ, биязы мінезді.

ШЕЛКОМОТА́ЛЬНЫЙ жібек орайтын; **ш. станок** жібек орайтын станок.

ШЕЛКОМОТА́ЛЬНЯ жібек орайтын өндіріс.

ШЕЛКОМОТА́ЛЬЩИК жібек орауышы (жұшысшы).

ШЕЛКОМОТА́НИЕ жібек піллаcынан жібекті тарқатып, жіп етіп орау.

ШЕЛКОПРЯ́Д жібек көбелегі (ағаштың жібек жібінен әкеп піллаға жібек орап жүретін көбелек); **тутовый ш.** тұт ағашынан жібек жыятын көбелек.

ШЕЛКОПРЯДЕ́НИЕ жібек иіру.

ШЕЛКОПРЯДИ́ЛЬНЯ жібек иіретін өндіріс.

ШЕЛКОТКА́ЦКИЙ жібек тоқыйтын; **шелкоткацкая фабрика** жібек тоқыйтын фабрик.

ШЕЛЛА́К шеллак (ыстық жақтың кейбір өсімдіктерінен алынып, лак шығаруға, сургуч жасауға және грамофонның пластинкасына жағылуға қолданылатын суйық зат).

ШЕЛОХНУ́ТЬ *сов.* ақырын ғана сілку, қозғалту, желпу.

ШЕЛОХНУ́ТЬСЯ ақырын ғана сілкіну, қозғалу, желпілдеу.

ШЕЛУДИ́ВЕТЬ *несов.* қотырлану, таз болу, бүж-бүж болу, жақпақтану.

ШЕЛУДИ́ВЫЙ, див қотыр, қыршаңқы, жақпақ-жақпақ, бүж-бүж.

ШЕЛУХА́ 1) қабық (мыс., картоптың), қауыз (тарының т. б.); 2) *перен.* керексіз, мардымсыз зат *д. м.*

ШЕЛУШЕ́НИЕ қабығын аршу, шемішке шағу.

ШЕЛУШИ́ТЬ, шу *несов.* қауыздау, қабығын аршу (мыс., астықтың, картоптың т. б.).

ШЕЛУШИ́ТЬСЯ 1) түлеу (тері); 2) қауыздану, қабығы аршылу (дәннің, картоптың т. басқаның).

ШЕ́ЛЬМА *м.* и *ж.* (бранно) 1) жауыз, зұлым, сұм; 2) қу адам.

ШЕЛЬМЕ́Ц (простореч.) епті, қу адам.

ШЕЛЬМОВА́ТЬ, мую *несов.* қаралау: 1) біреудің арын төгу, жамандау; 2) 18-ғасырдың алдыңғы жартысында Ресейде біреулердің жазалау үшін правосын жою.

ШЕЛЮ́ГА түйе сіңір (тал тұқымдас бұта).

ШЕМИЗЕ́ТКА әйел күртесінің көкірекшесі, омырауы, өңірі.

ШЕ́НКЕЛЬ, *мн.* **шенкеля,** лей *м.* тақым қысу (салт мінген кісі атты тақым қысып басқару ісі).

ШЕПЕЛЯ́ВИТЬ, влю, вишь *несов.* 1) шолжаңдау, сақау сөйлеу; 2) ысылдап естілетін дауыссыз дыбыс.

ШЕПЕЛЯ́ВОСТЬ шолжаңдық, сақау сөйлеушілік.

ШЕПЕЛЯ́ВЫЙ, ляв шолжаң, сақау; **шепеляво** *нар.*

ШЕПНУ́ТЬ *сов.* сыбыр ету, күбір ету.

ШЕПТАЛА́ шапталы (жеміс).

ШЕПТА́ТЬ, шепчу *несов.* сыбырлау, күбірлеу.

ШЕПТА́ТЬСЯ сыбырласу, күбірлесу.

ШЕПТУ́Н 1) сыбырлаушы; 2) ғайбат айтқыш, өсекші; 3) (обл.) бас айналдырушы, сыйхыршы, бақсы-балгер.

ШЕПТУ́ХА (обл.) сыйхыршы кемпір, мыстан кемпір.

ШЕРБЕ́Т шәрбет (шырыс халықтарының жеміс суынан жасаған сусыны).

ШЕРЕ́НГА сап (қанат жаза тізілген әскер сапы).

ШЕРИ́Ф 1) шериф (Англия мен Солтүстік Америка Құрама Штатында графтықтың (әкімшілік және сот орындарының) жоғарғы лауазымды кісісі); 2) (религ.) шәріф, әулет (атақты тұқымнан, көбінесе мұхаммедтің

тұқымынан тараған адамдар туралы айтылады).

ШЕРОХОВА′ТОСТЬ бұдырмақтық, кедір-бұдырлық.

ШЕРОХОВА′ТЫЙ, ват 1) бұдырмақ, кедір-бұдырлы; 2) зыянды, қыйындыры бар.

ШЕРСТЕОБРАБА′ТЫВАЮЩИЙ жүн өндейтін.

ШЕРСТИ′НКА қылшық, жүннің талы.

ШЕРСТИ′СТЫЙ жүндес, жүнді.

ШЕРСТОБИ′Т жүн тұтуші, жүн сабаушы.

ШЕРСТОБИ′ТНЫЙ жүн тұтетін, жүн сабайтын.

ШЕРСТОБО′Й *см.* **шерстобит.**

ШЕРСТОБО′ЙНЫЙ *см.* **шерстобитный.**

ШЕРСТОБО′ЙНЯ жүн тұтетін үй, жүн сабайтын үй.

ШЕРСТОКРЫ′Л (зоол.) жүн қанат (ыстық жақта болатын, екі бүйірінде қанат сияқты мүшесі бар, сүт қоректі жануар).

ШЕРСТОМО′ЙКА 1) жүн жуатын машина; 2) жүн жуатын үй.

ШЕРСТОНО′СНЫЙ жүнді.

ШЕРСТОПРЯДЕ′НИЕ жүн иіру.

ШЕРСТОПРЯДИ′ЛЬНЫЙ жүн иіретін.

ШЕРСТОПРЯДИ′ЛЬНЯ жүн иіретін өндіріс.

ШЕРСТОТКА′ЦКИЙ жүннен тоқыйтын; **шерстоткацкая фабрика** жүннен мата тоқыйтын фабрик.

ШЕРСТОТРЕПА′ЛЬНЫЙ жүнді түтетін.

ШЕРСТОЧЕСА′ЛЬНЫЙ жүн тарайтын; **шерсточесальная машина** жүн тарайтын машина.

ШЕРСТЬ *ж.* 1) жүн, түк; 2) түс, түр; 3) жүннен тоқылған мата; ✧ **гладить против шерсти** ерегістіру, қайрау.

ШЕРСТЯ′НКА шерстянка: жүннен тоқылған мата төріздес мақтадан тоқылған матаның бір түрі.

ШЕРСТЯНО′Й *прил. к* **шерсть**; **шерстяное платье** жүннен тоқылған матадан істелген киім.

ШЕРХЕ′БЕЛЬ *м.* шерхебель жонатын жонғы).

ШЕРША′ВЕТЬ *несов.* бұдырмақтану, бұдырлану.

ШЕРША′ВЫЙ, шав бұдырмақ, бұдыр.

ШЕ′РШЕНЬ, шня *м.* көк шыбын (сона сияқты ызылдайтын, шағатын шыбын).

ШЕСТ қада, сырық, сыргауыл, бақан, таяу (қайықтың).

ШЕ′СТВИЕ 1) сәулетті жүріс; 2) сондай жүріске қатнасқан кісілер тобы.

ШЕ′СТВОВАТЬ, ствую *несов.* 1) сәулетті түрде тоқтаның жүру; 2) *перен.* қозғалу, таралу, маңғазданып жүру.

ШЕСТЕРИ′К 1) алтыдан (ішінде алтысы бар бір өлшеу); 2) алтыдан жегілген ат.

ШЕСТЕРИКО′ВЫЙ алтылық; **ш. куль** алты путтық жеке қап.

ШЕСТЕРИ′ЧНЫЙ алты есе көп, алтыдан.

ШЕСТЕ′РКА алтылық: 1) алтылық цифры (6); 2) он екі балльды бұрынғы мектепте «алты» белгісі; 3) картаның алтылығы; 4) арбаға жегілген алты ат; 5) алты ескекті қайық.

ШЕСТЕРНО′Й 1) алты есе көп; 2) алты бөлімді (мыс., алты басты бәкі).

ШЕСТЕРНЯ′ 1) тісті дөңгелек (машинаның тегермешті қозғайтын кішкене дөңгелегі); 2) алты ат жегілген арба.

ШЕ′СТЕРО *числ.* алтау, алты пар.

ШЕСТИГРА′ННИК (матем.) алты қырлы.

ШЕСТИДЕСЯ′ТНИК алпысыншы жылдағылар (19-ғасырдың 60-жылдарында Россейде болған қоғам қайраткерлері).

ШЕ′СТИК *уменьш.* сырықша.

ШЕСТИУГО′ЛЬНИК (матем.) алты бұрыштық.

ШЕСТИУГО′ЛЬНЫЙ алты бұрышты.

ШЕСТО′К, тка леш алды, ошақ, күлдік.

ШЕ′СТЬЮ *нар.* алты жерде; **ш. шесть—тридцать шесть** алты жерде алты — отыз алты.

ШЕФ шеф, қамқор: 1) бастық, хўрметті бастық; 2) тамақты басқарушы, асбазшы; 3) бір ўйымды яки бір мектепті қамқорлыққа алған мекеме немесе ўйым.

ШЕ'ФСКИЙ *прил. к* **шеф; шефская работа** шефтік жўмыс.

ШЕ'ФСТВО шефтік: 1) шефтік қызмет атқаруға кіріс (*см.* шеф 1 и 2-ое значен.); 2) қамқорлық жўмысы.

ШЕ'ФСТВОВАТЬ, ствую *несов.* шефтік жасау: 1) шефтік қызмет ету; 2) қамқорлық жасау.

ШЕ'Я мойын; **гнуть шею** аңғына бас ўру; **на свою шею** өз басын жоюға; **на шее сидеть** біреудің желкесіне міну, міндетін, ауырмалығын арту.

ШИ'БКО *нар.* (обл.) қатты, тез, күшті; *ср. ст.* **шибче.**

ШИ'ВОРОТ (простореч.) жаға; **схватить за ш.** жағасынан алу; **ш.-навыворот** астан-кестен.

ШИЗОФРЕ'НИК шизофреник (шизофрения ауруымен ауырған кісі).

ШИЗОФРЕНИ'Я шизофрения (ақыл, ой-сезімнің байланысын бўзатын, психикалық ауру).

ШИИ'ТЫ, ов *мн., ед.* **шиит** *м.* шәйіт (шаіит) (мўсылман дініне қарсылармен күресте қаза табу).

ШИК сәңқойлық, жасау, қўмарлық, кербездік.

ШИКА'РНЫЙ, рен өте жақсы, аса кербез; **шикарно** *нар.*

ШИ'КАТЬ *несов.* ысқыру: 1) ун деме деп берілген белгі; 2) жыйылыста сөзін жаратпаған адамды ысқырып, айқайлап сөйлетпеу.

ШИ'КНУТЬ *сов.* ысқырып қалу.

ШИКНУ'ТЬ *сов. см.* **шиковать.**

ШИКОВА'ТЬ, кую *несов.* сәндену, керілу, қоқыйлану (кербездікпен).

ШИ'ЛЛИНГ шиллинг (Англияның уақ ақшасы).

ШИ'ЛО біз; **шила в мешке не утаишь** болат пышақ қап түбінде жатпайды *д. м.* айтылатын мақал.

ШИЛОВИ'ДНЫЙ біз тәрізді.

ШИЛОХВО'СТКА 1) біз қўйрық (жабайы үйректің бір түрі); 2) *перен.* ўшқалақ, өсекші әйел.

ШИ'ЛЬНИЦА біз қобдыйы, біз салатын жәшік.

ШИМО'ЗА шимоза (артиллерия снарядына пайдаланатын уақ дән тәрізді тўтанғыш зат).

ШИМПАНЗЕ' *нескл. м.* шимпанзе (Африкада болатын, адам сыяқты маймыл).

ШИ'НА шен 1) тегершектің темір яки резинка (қўрсауы) табаны; 2) ауырған адамды немесе жарақаттанған адамды немесе жарақаттанған адам денесін қыймылдатпау үшін жўқа тақтайдан, қатты қағаздан таңып жасаған таңғыш; 3) қызуы күшті токка жанбайтын электр сымы.

ШИНЕ'ЛЬ *м.* шинель.

ШИНКОВА'ТЬ, кую *несов.* уақ кесу, майдалап турау (мыс., капустаны т. б.).

ШИНО'К, нка (устар.) 1) қабақ, арақ сататын үй; 2) заңсыз арақ сататын орын.

ШИНШИ'ЛЛА шиншилла: 1) Оңтүстік Америкада болатын кеміргіш жануар; 2) осы жануардың терісі.

ШИНЬО'Н шиньон (әйелдердің басқа біреудің шашынан алып, тарап қойған сулу шашы).

ШИП 1) тікенек, қылтанақ, инс (әсімдіктерде); 2) қыю, кертік (ағашты т. басқаны орнықтырып ўстату үшін істелген); 3) тағаның емшегі; 4) балықтың ірі қылтанағы, қылтысы.

ШИПЕ'НИЕ шуылдау, ысылдау, быжылдау (мыс., ашыған заттың көпіршіген дыбысы).

ШИПЕ'ТЬ, плю, пишь *несов.* 1) шауылдау, ысылдау, быжылдау (ашып көпіршіген заттың «шшш» деген сыяқты дыбыс шығаруы); 2) сыбырлау, тістенін сөйлеу; 3) *перен.* күбірлеу, мыңқылдау (бірдемеге наразы болып).

ШИПУ'Н 1) аққудың бір түрі; 2) шойын қорытқанда бетіне шыққан қою көбік, қақ; 3) тістенін зілдене сөйлеуші.

ШИПУ'ЧИЙ көпіршіп, шаңбарақ атып тўрған, қатты ашыған *д. м.* (шарап, қымыз т. б. жөнінде айтылады).

ШИПУ́ЧКА быжылдап тұрған, көпіршіп тұрған (ашуы жетіп) нәрсе.

ШИПЯ́ЩИЙ 1) шыжылдаған, быжылдаған, көпіршіп ашуы жеткен; 2) (лингв.) шулы (сөйлегенде «шшш» деген сыяқты естілетін ызың дыбыстар мыс., ж, ш, ч).

ШИРИНА́ ен, бір нәрсенің ені, көлденеңі.

ШИ́РИТЬ, рю *несов.* кеңіту, енін кеңейту, жалпайту.

ШИ́РИТЬСЯ 1) кеңею, кеңу; 2) *перен.* жайылу, үлкею, таралу, өркендеу, өсу; 3) жалпайып көріну, жап-жалпақ боп көрініп жату.

ШИ́РМА ширма; 1) ағаш рамаларға матаны көріп жапсырған қапсырмалы шымылдық; 2) *перен.* таса, ықтырма (жалпы жасырынатын нәрсе).

ШИРО́КИЙ, рок 1) енді, кең, жалпақ; байтақ; **жить на широкую ногу** ешнәрседен тарықпай, мол дүниенің ортасында өмір сүру *д. м.*; 2) қалың, көпшілік; 3) (лингв.) даусысты дыбыстардың ішіндегі езулік-тер (а, е, о т. б.); **широко** *нар.*; *ср. ст.* **шире**; ✦ **держи карман шире** көп дәметіп тамағын іспесін *д. м.*

ШИРОКОВЕЩА́НИЕ радиомен хабар беру.

ШИРОКОВЕЩА́ТЕЛЬНЫЙ 1) көпке хабар беретін, көпке есіттіретін; 2) көп нәрсе беруге уәде қылған.

ШИРОКОГРУ́ДЫЙ жалпақ төсті, кең көкіректі, кеуделі.

ШИРОКОЛИ́СТВЕННЫЙ қалың жапрақты, жапрағы көп (өсімдік).

ШИРОКОЛИ́СТЫЙ жалпақ жапрақты (өсімдік).

ШИРОКОЛИ́ЦЫЙ жалпақ бетті.

ШИРОКОПЛЕ́ЧИЙ жауырынды, кең жауырынды, иықты.

ШИРОКОПО́ЛЫЙ кең етекті.

ШИРОТА́ 1) кеңдік; 2) (геогр.) ендік.

ШИРПОТРЕ́Б (широкое потребление) көпшілік қолды (тауар).

ШИРЬ *ж.* көз жетпейтін, кең, тегіс жер.

ШИТВО́ (простореч.) тігін, тігіс жұмысы.

ШИТЬ, шью *несов.* 1) тігу; 2) кестелеу; 3) қағу, нығыту, жапсыру, қадау; **не лыком шит** оңай қоржын емес; **на живую нитку ш.** 1) көктеп тігу; 2) *перен.* жүрдім-бардым істеу; ✦ **шито белыми нитками** адырайып көрініп тұрған (ой, қулық т. б.); **шито-крыто** жабулы қазан жабуымен *д. м.*

ШИТЬЁ 1) тігіс; 2) тігу (іс); 3) кесте.

ШИ́ТЬСЯ, шьюсь *несов.* 1) тігілу, жапсырылу, қағылу; 2) жабысып айрылмау, соңынан қалмау.

ШИ́ФЕР шифер: 1) грифель жасайтын жұмсақ сланец; 2) сланецтен құйып жасаған яки асфальт пен цемент қосып қатырған үй төбесін жабатын, дуал сыртын жабатын құрылыс материалы.

ШИФО́Н шифон (жібек яки мақтадан тоқылған, жұмсақ, жұқа мата).

ШИФОНЬЕ́РКА шифоньерка (ұсақ-түйек салатын кішкене шкаф).

ШИФР шифр: 1) біреудің инициалынан құрап жазған әшекей жазу; 2) әйелдер институтын жақсы бітірген үшін берілетін жоғары дәрежелі наград; 3) жасырын хаттарды оқу үшін қолданылатын шартты белгілер; 4) библиотикада кітаптардың тізімге алынған белгісі.

ШИФРОВА́ЛЬЩИК шифрмен (құпия) жазушы, шифрмен сөйлеуші.

ШИФРОВА́ТЬ, рую *несов.* шифрмен жазу.

ШИХА́Н таудың сүйір төбесі, таудың ұшар басы.

ШИ́ХТА шихта (металл еріту үшін қосылатын келекті материал).

ШИШ 1) бір нәрсенің шошақ төбесі; 2) маңызсыз түкке тұрмайтын нәрсе; **ни шиша** (простореч.) дәнеме де жоқ.

ШИША́К жез телпек (бұрынғы кезде әскерлердің киетін, төбесі шошақ металл шлемі).

ШИ́ШКА 1) ісік, томпақ; 2) ұра (адам денесінде); 3) түйін (өсімдік сабағында); 4) бүршік (қарағай, емен сыяқты өсімдікте); 5) *перен.* маңызды, үлкен орындағы кісі; 6) металл құюға қалып жасау үшін,

сол қуйылатын заттың формасында жасалған үлгі; 7) балға, сом балға (үлкен балға); ✦ **на бедного Макара все шишки валятся** жығылған үстіне жұдырық.

ШИШКОВА'ТЫЙ ісіктеу, томпақтау, бүршіктеу, ісігі бар, томпағы бар, бүршігі бар.

ШКА'ЛА шкала: 1) әртүрлі аспаптың бетіне соның өлшеуі көрсетіліп сызылған сызықтар (мыс., термометр тақтайшасына); 2) артылатынын немесе кемитінін көрсеткен бірнеше цифрлардың тізімі.

ШКА'НЕЧНЫЙ шканцыда болатын, шканцының.

ШКА'НЦЫ, ев *мн.* шканцы (әскери кеменің палубасының орта жерінде әртүрлі ресми салтанаттар болып тұратын орын).

ШКАП *см.* **шкаф.**

ШКАТУ'ЛКА сандық (ұсақ-түйек, дәрдыда қымбатты заттарды салатын кішкене жәшік).

ШКАФ 1) шкаф; 2) пештің дувкасы.

ШКАФУ'Т шкафут (палубаның орталық бөлімі).

ШКВАЛ шквал (кенет ескен қатты жел, дауыл).

ШКВА'ЛЬНЫЙ сұрапыл (күшті атыс туралы айтылады).

ШКВА'РА шквара: 1) қақ, қаспақ (металл үстінде); 2) теңіз жануарларының майын шығырғанда іске аспай қалған қалдығы; 3) шыны еріткенде, қайта ерітілетін күйіп кеткен шыны.

ШКВО'РЕНЬ, рня *м.* арбаның кіндігі.

ШКЕ'РЫ *см.* шхеры.

ШКИВ шкив (машинаның қайысты айналдырып тұратын дөңгелегі).

ШКИ'ПЕР шкипер: 1) сауда кемесінің капитаны (бастығы); 2) сауыс кемесінде кеме мүлкіне не болатын қызметші.

ШКО'ДА (обл.) 1) зиян; 2) тентектік, осалдық, бұзықтық.

ШКО'ДИТЬ, дишь *несов.* (обл.) зияндату, тентектік қылу.

ШКО'ЛА мектеп: 1) бастауыш және орта дәрежелі оқу орны; 2) ағарту системасындағы, оқытатын орындардың жалпы аты; 3) *перен.* басынан кешкен тәжрибесі, тәжрибе, сабақ; 4) ғылымда, әдебиетте, көркем өнерде яки қоғамдық саяси жұмыста ерекше бір бағыт; 5) өсімдікті өзінің тұрғылықты егілетін жеріне апаруға дейін егіп сақтайтын питомник.

ШКО'ЛИТЬ, лю *несов.* қатан тәртіпке үйрету, тәртіпті қатал жүргізу.

ШКО'ЛЬНИК, *ж.* **школьница** шәкірт, оқушы (бастауыш және орта мектепте).

ШКО'ЛЬНЫЙ *прил. к* **школа; ш. возраст** мектеп жасындағы.

ШКУ'НА *см.* шхуна.

ШКУ'РА 1) тері (малдың; аңның терісін жүнімен алынғанда); 2) қабық, қауыз; 3) өте арықтаған адам; 4) майда қанаушы, қорқытып алушы кісі; ✦ **спустить шкуру** сойып салу (қатты ұру); **ш. барабанная** қу сүйек, тек қалқыйып екі құлағы ғана қалған (өте арықтап қалған кісі); **шкуру драть** теріні сыдыру, теспей сору (өте қымбат сату); **дрожать за свою шкуру, спасать свою шкуру, заботиться о своей шкуре** деген сыяқты сөйлемдерде шкура өз басы, өз жаны, қара басы *д м.* айтылады.

ШКУ'РКА *уменьш.* 1) кішкене тері; 2) қабықша, жұқа қабық; 3) шыны үгіндісі (ұнтағы) себіліп қатырылған қағаз.

ШКУ'РНИК 1) (ескі), тері саудагері, тері-терсек алып сатушы; 2) тері сыдырушы; 3) өз басының ғана қамын ойлайтын кісі.

ШКУ'РНИЧАТЬ *несов.* өз пайдасын көздеу, құныру.

ШКУ'РНИЧЕСТВО құныққандық, бас қамын ғана ойлаушылық.

ШКУ'РНЫЙ 1) терінің; 2) бас қамы үшін, бас қамының (ісі); **ш. вопрос** өзі ғана үшін (өз пайдасы үшін ғана) болған мәселе.

ШЛАГБА'УМ шлагбаум, керте ағаш (темір жолдан өтетін арба жолдардың түйіскен жерінде көтеріліп, түсіріліп тұратын ағаш кедергі).

ШЛАК шлак: 1) металды еріт-

кенде, ерімей қалған жылтыр зат; 2) қатты затты отқа жаққанда, жанбай қалған зат.

ШЛА́КОВЫЙ шлактың, шлактан, шлак үшін керекті.

ШЛАМ шлам: 1) тау жыныстарының қалған тозаңы; 2) лай судың түбіне тынып қалған тоқпыны (қайнатқанда).

ШЛАНГ шланг (сұйық зат тартатын трубаның өңеші).

ШЛА́ФОР, шлафрок шлафор (үй ішінде киетін желең шапан).

ШЛЕ́ВКА доғабас.

ШЛЕ́ЙКА *уменьш.* кішкене шлея.

ШЛЕЙФ 1) әйел көйлегінің ұзын етегі; 2) сүйреткі.

ШЛЕМ 1) дулыға, қалқан; 2) әскери кісілердің формалы бас киімі; 3) кейбір ыдыстардың шошақ төбесі.

ШЛЕ́НКА шленка (қой), сол қойдың жұмсақ терісі.

ШЛЕП *в знач. сказ.* 1) шартшұрт ету (шапалақ); 2) шалп ету (балшыққа).

ШЛЁПАТЬ *несов.* 1) шапалақтау, шапалақпен ұру; 2) жалп еткізіп тастай салу (бірдемені иденге); 3) бірдемені жалпақ нәрсемен ұру, қағу (мыс., есікті алақанмен); 4) батпақта шалпылдатып жүру.

ШЛЁПАТЬСЯ 1) шалп етіп жығылу (мыс., суға); 2) шалпылдатып жүру; бос сандалу.

ШЛЁПНУТЬ *сов.* 1) шарт еткізіп шапалақпен салып қалу; шалп еткізу; 2) өлтіру; 3) шалп етіп құлау.

ШЛЁПНУТЬСЯ шалп етіп құлау.

ШЛЕПО́К, пка шапалақ.

ШЛЕЯ́ 1) шлея; 2) ағашсыз, қайыс қамыт; 3) өмілдірік.

ШЛИФОВА́ЛЬНЫЙ қырып тегістейтін.

ШЛИФОВА́ЛЬЩИК қырып тегістеуші.

ШЛИФОВА́ТЬ, фую *несов.* 1) қырып тегістеу; 2) *перен.* ажарлау, өңдеу, сыртын сұлулау.

ШЛИХ шлих: 1) руданың жуылған құмы; 2) металл қорытылу үшін уақталған руда.

ШЛИХОВО́Й шлих аралас; **шлиховое золото** құмнан жуылып алынатын алтын.

ШЛИХТ и **шлихта шлихт** (матаның арқауын желімдеу үшін қолданылатын ерітінді зат).

ШЛИХТОВА́ТЬ, тую *несов.* шлихтқа малу.

ШЛЮЗ шлюз: 1) өзенде, каналда су бөгейтін, су ағызатын қақпа; 2) алтын жуатын, айрықша істелген орын.

ШЛЮ́ЗНЫЙ *прил. к* шлюз; **шлюзные ворота** шлюздің қақпасы.

ШЛЮЗОВА́ТЬ, зую *несов.* 1) шлюз жасау; 2) шлюзден өткізу.

ШЛЮЗОВА́ТЬСЯ шлюзден өткізілу.

ШЛЮП шлюп (желкенді кеменің бір түрі).

ШЛЮ́ПКА шлюпка, жел қайық.

ШЛЯ́ПА шляпа: 1) қалпақ (әйелдердің, ерлердің бас киімі); 2) *перен.* бос, былжыр адам; ✦ **дело в шляпе** істеліп бітті, орындалды *д. м.*

ШЛЯ́ПНЫЙ *прил. к* шляпа; **ш. магазин** қалпақ сататын магазин.

ШЛЯ́ТЬСЯ *несов.* (простореч.) жұмыссыз жүру, бос жүру.

ШЛЯХ даңғыл жол.

ШЛЯХЕ́ТСКИЙ *прил. к* **шляхта.**

ШЛЯХЕ́ТСТВО Польшаның ұсақ дворяндарының (ақсүйектері) тобы.

ШЛЯ́ХТА шляхта: 1) Польшаның ұсақ ақсүйектері; 2) сабы шоттың сабындай екі жүзді балта.

ШЛЯ́ХТИЧ ақсүйек (Польшада).

ШМА́ЛЬТА (техн.) көк зеңгір бояу.

ШМЕЛЬ *м.* ара (түкті, ірі денелі).

ШМУЦТИ́ТУЛ (тип.) кітаптың қысқа аты.

ШМЫГ *в знач. сказ.* лып (шапшаң).

ШМЫ́ГАТЬ *несов.* 1) сүрту, ысу, жағу (бірдемені); 2) лып ету, жылдам істеу; 3) тез-тез ілгерілі-кейінді жылжу, жылмаңдау; **ш. носом** тануын қорқылдатып ішіне ауаны тарту.

ШМЫГНУ́ТЬ и **шмы́гнуть** *сов. см.* **шмыгать.**

ШНИ́ЦЕЛЬ *м.* шницель (бұзау, болмаса, шошқа етінен мылжалап істеген котлет).

ШНУР бау: 1) жақсылап өрген яки тоқыған жіңішке бау; 2) үй салушылардың өлшейтін жібі; 3) электрдің сымы; **бикфордов ш.** бикфорд бауы (тұтанып жарылатын заттарға от беріп, жарылдыратын бау).

ШНУРОВА́ТЬ, рую *несов.* 1) бауын тарту (байлау); 2) бауға тізу.

ШНУРОВА́ТЬСЯ баумен байлану, бауға тізілу.

ШНУРО́ВКА жіппен, баумен байлау.

ШНУРО́К, рка жіп, бау.

ШНЫРЯ́ТЬ *несов.* сасқалақтап ілгерілі-кейінді жүру.

ШОВ, шва тігіс (киімде); ✦ **по всем швам трещать** құлдырап кері кетіп барады, тоз-тоз болып кетіпті *д. м.*

ШОВИНИ́ЗМ шовинизм (өзге халықты өте жек көріп, ұлт араздығын тұтандыратын ұлтшылдықтың аса шектен шыққан түрі).

ШОВИНИ́СТ, *ж.* **шовинистка** (полит.) шовинист (барып тұрған ұлтшыл).

ШОВИНИСТИ́ЧЕСКИЙ шовинистік.

ШОК (мед.) өлсіреу (дененің соққыдан яки аурудан).

ШОКИ́РОВАТЬ, рую *несов.* әдепсіздігімен басқаны қынжылту, қорындыру.

ШОКИ́РОВАТЬСЯ қорыну, қынжылу.

ШОКОЛА́Д шоколад (тәтті конфет).

ШОКОЛА́ДНЫЙ *прил. к* **шоколад; шоколадная фабрика** шоколад жасайтын фабрик.

ШОЛК *см.* **шёлк.**

ШОЛУДИ́ВЫЙ *см.* **шелудивый.**

ШО́МПОЛ сүмбе.

ШО́МПОЛЬНЫЙ *прил. к* шомпол; **шомпольное ружье** сүмбелі мылтық.

ШО́ПОТ сыбыр, күбір.

ШО́ПОТНЫЙ 1) дауыстауға келмейтін; 2) (лингв.) ызынды; **шопотные звуки** ызынды дыбыстар.

ШО́ПОТОМ *нар.* сыбырлап, жай жайлап.

ШО́РКАТЬ *несов.* ысылдату, ызындату, суылдату.

ШО́РНИК әбзелші (қайыстан ат әбзелін (мыс., қамыт, шлея т. б.) істейтін шебер).

ШО́РНЫЙ *прил. к* шоры; **шорное производство** ат әбзелін жасайтын өндіріс.

ШО́РОХ сылдыр.

ШО́РЦЫ, ев *мн.* (*ед.* **шорец**, рца, *ж.* **шорка**) шорлар (Алтайда туратын халық).

ШО́РЫ, шор *мн.* 1) әбзел (аттың қайыстан жасалған әбзелі); 2) аттың көзіне киізетін қалқан (жан-жаққа қарайлатпау үшін); ✦ *перен.* көзге біткен шел.

ШОССЕ́ *нескл. ср.* шоссе (тас төселген жол).

ШОССЕ́ЙНЫЙ: **шоссейная дорога** тас төселген жол.

ШОССИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* жолға тас төсеу.

ШОТЛА́НДКА шотландка: 1) шотландия елінің әйелі; 2) керегі көзді жібі нық мата; 3) шотландия жылқысының тұқымы.

ШОТЛА́НДЦЫ, ев *мн.* (*ед.* **шотландец**, дца, *ж.* **шотландка**) шотландия елінің жергілікті халқы.

ШОФЁР шофер (автомобиль жүргүзуші).

ШПА́ГА сапы.

ШПАГА́Т шпагат (кендірден есілген бау).

ШПАКЛЕВА́ТЬ, клюю *несов.* тегістеу (тесікті тығындап, сылап бітеу, тақтайды, еденді, боямастан бұрын сылап тегістеу).

ШПАКЛЁВКА замазкамен тесікті бітеу, тақтайды, еденді тегістеу.

ШПА́ЛА шпал (темір жолдың астына көлденең төселетін ағаш).

ШПАЛЕ́РА шпалера: 1) хүрмет көрсету үшін, жолдың екі жағына қатар тізілген әскер; 2) сән үшін үй қабырғасына жапсырылатын қағаз; 3) жол бойына орнатып, ұштарын бірдей қып қырқып тастаған ағаштардың қатары.

ШПАНГО́УТ шпангоут (кеменің

яки дирижабльдің астына көлденең салынған ағашы, негізі).

ШПА'НДЫРЬ *м.* тартпа (етікшінің істейтін жұмысын қыстырып отыратын қайысы).

ШПА'НКА шпанка: 1) кішкентай қоңыз, сондай қоңыз денесінен жасалған желім; 2) шиенің бір түрі; 3) қой тұқымы.

ШПА'НСКИЙ (испанский): **шпанская вишня** шпан шиесі; **шпанская курица** шпан тауығы; **шпанская муха** көк шыбын.

ШПАРГА'ЛКА шпаргалка (оқытушы сабақ сұрағанда, оқушы айтайын деген жауабын, оқытушыға көрсетпей, күн бұрын жазып қойған бір жапырақ қағаз).

ШПА'РИТЬ, рю *несов.* (простореч.) 1) қайнаған сумен күйдіру; 2) *перен.* күйдім-жандым істеу.

ШПАТ шпат: 1) минералдың бір түрі; 2) аттың аяғына түсетін ауру.

ШПА'ТЕЛЬ *м.* қалақ: 1) сылаушылардың үйді сылайтын қалағы; 2) майлы сырды жаққанда сыр жағатын майысқыш қалақ темір; 3) суретшілер сурет бетін сырлағанда, сырды жағатын пышақ тәрізді жасалған қалақ, қыл жаққыш; 4) дәрігерлер іріңді, тамақтың ауруын қарағанда тілді басып тұратын қасықтың сабы сияқты қалақ металл.

ШПА'ЦИЯ шпация: 1) типографияда әріп тергенде, екі жолдың ішіндегі сөздердің арасына ашық жер қалу үшін қойылатын, шрифтың биіктігінен аспайтын ұзынша металл; 2) кемедегі шпангоуттардың арасындағы ашық орын.

ШПЕНЁК, нька 1) қалпақсыз яки екі басы да істік шеге; 2) тіл (тоғаның), тиек.

ШПИГОВА'ТЬ, гую *несов.* астарлау: 1) қоян яки тауық етіне тіліп, шошқа майын өткізу; 2) *перен.* бірдемеге бір нәрсені сіндіру, негіздеу.

ШПИК 1) шошқа майы; 2) тыңшы.

ШПИЛЬ *м.* шпиль: 1) үлкен ұзын шеге; 2) жүк көтеру үшін жасалған барабан сықылды аспап (кемеде); 3) үй төбесінің сүйірленіп барып біткен жері.

ШПИ'ЛЬКА шпилька: 1) шаш түйреуіш; 2) әйел қалпағын түйрейтін бүркеншікті түйреуіш; 3) етікке қағатын қос бүркеншікті шеге; 4) винттің екі темірді біріктіріп, ұстап тұратын сабағы; 5) мазақтап түйреп айтылған сөз.

ШПИ'ЛЬМАН (истор.) шпильман (орта ғасырдағы Германияда қыдырып жүріп ән салып, өлең айтатын кісі).

ШПИНА'Т шпинат (тамақтың дәмін келтіруге, жапырағын тамаққа салатын жасыл өсімдік).

ШПИНГАЛЕ'Т тиек (есіктің, терезенің ысырылып жабылатын металл тиегі).

ШПИ'НДЕЛЬ *м.* шпиндель: 1) станоктың айналатын валы (кіндігі); 2) ұршық (иіру машинасында); 3) айналмалы нәрсенің бел темірі (кіндігі).

ШПИНЁК, нька *уменьш. см.* шпенёк.

ШПИНЬ *м.* (обл.) қыю, кертік (шеге я сол сияқты заттардың басқа бір заттар арасын қыйыстырып тұратын ұшы).

ШПИО'Н шпион, тыңшы, жансыз.

ШПИОНА'Ж шпиондық, тыңшылық, жансыздық.

ШПИО'НИТЬ, ню *несов.* шпион болу, шпиондық істеу, тыңшылық ету, жансыздық ету.

ШПИО'НСКИЙ *прил. к* **шпион**; **шпионские организации** тыңшылар ұйымы.

ШПИЦ 1) тік құлақты ит; 2) үй төбесінің сүйір ұшы.

ШПИЦРУ'ТЕН (истор.) шпицрутен (айыпты деген адамды, көбінесе патша заманында, солдаттарды екі қатар болып тұрған кісілердің арасынан өткізгенде дүре салу үшін қолданылған шыбық).

ШПЛИНТ мұрындық, тығырық.

ШПОН и **шпо'на** шпон (баспханада әріп тергенде жол арасына ашық қалдыру үшін қойылатын металл).

ШПО'НКА (техн.) шпонка (машина дөңгелегін валға бекіту үшін қағылатын екі басы істік темір яки басқа зат).

ШПО'РА шпора: 1) өкше темір (әскердің тебініп ат айдайтын, өкшеге байлайтын темірі); 2) кораздың

тебінетін тырнағы, тепкісі; 3) кейбір құстардың қанатының топшысында болатын мүйізденген жер.

ШПО́РИТЬ, рю *несов.* тебіну.

ШПО́РНИК[1] (бот.) қаз оты (өсімдік).

ШПОРНИК[2] (зоол.) қырғауыл (құс).

ШПРИЦ шприц (денеге дәрі жіберу аспабы).

ШПРО́ТЫ, рот *мн., ед.* **шпрот** и **шпрота** шпрот (майға салып консерв жасаған уақ балық).

ШПУ́ЛЬКА шпулька (машинаның жіп орайтын дөңгелегі).

ШПУНТОВА́ТЬ, тую *несов.* ағашты, тақтайды қыюластыру (бірімен бірін тістестіру үшін).

ШПУР шпур: 1) тау жыныстарын бұзу үшін бұрғылап жасаған тесік; 2) шахтаның пештерінен қорытылған металл ағу үшін жасалған көз-көз тесік.

ШПЫНЯ́ТЬ *несов.* (простореч.) 1) түйреу, қадау, сұғу (ұшы істік нәрсемен); 2) *перен.* түйреу, түйрей сөйлеу, мысқылдау.

ШРАМ тыртық, денеде қалған таңба, жараның орны.

ШРАПНЕ́ЛЬ *ж.* шрапнель (снарядтың бір түрі).

ШРАПНЕ́ЛЬНЫЙ *прил. к* **шрапнель; ш. огонь** шрапнельдің оты.

ШРИФТ шрифт (баспахананың кітап, газет т. б. басқанда қолданатын әріптердің, тыныс белгілерінің металдан жасалған түрі).

ШТАБ штаб: 1) әскери күшті басқаратын командалық орын; 2) *перен.* бірдемені басқарып отыратын орын.

ШТАБЕЛИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* штабельдеп, текшелеп, ерденелеп жыйнау.

ШТА́БЕЛЬ *м.* ердене, штабель.

ШТАБ-КВАРТИ́РА 1) штаб тұрған орын; 2) бірдеменің негізгі орны.

ШТАБНО́Й[1], ого *сущ.* штаб қызметкері.

ШТАБНО́Й[2] *прил. к* **штаб;** штабная работа штаб жұмысы.

ШТАМБ ағаштың бойы (ағаштың өн бойы).

ШТА́МБОВЫЙ сып-сыйда (ағаш).

ШТАМП штамп: 1) бірдей етіп металл жасалған форма; 2) аяқ киімнің былғарысының астына яки үстіне кертіп мөнер салатын машина; 3) мекеменің аты жазылған, қағаздың бұрышына басылатын бұрышты мөр; 4) *перен.* бұрыннан мәлім нәрсені қайталақтап мыжу, мыжыған ой, пікір, сөз т. б.

ШТАМПОВА́ТЬ, пую *несов.* штамптау: 1) мөнерлеу, металдың былғарының бетіне мөнер салу; 2) кеңсенің штампысын басу; 3) *перен.* дайын үлгімен істеу, ойланбай дағдымен істей беру.

ШТА́НГА штанга (металдан істелген шыбық).

ШТАНИ́ШКИ, шек *мн. уменьш.* кішкене, қысқа ыштан, кішкене шалбар.

ШТАНЫ́, ов *мн.* ыштан, шалбар (арзан матадан тігілген).

ШТАТ штат: 1) бір мекеменің тұрақты қызметкерлер составы; 2) мекеменің қызметкерлер санын, қызметі жағдайын, атқаратын қызметін көрсеткен ереже; 3) Америка, Австралия мемлекеттерінің ішкі әкімшілік құрамасы.

ШТАТИ́В штатив: 1) аспаптың құралдың астына қоятын тағаны; 2) суретшінің үш аяқты (мосы сыяқты) құралы.

ШТА́ТНЫЙ штаттағы, штатта бар; **штатная должность** штатта бар орын (қызмет).

ШТА́ТСКИЙ әскерге, діни кісілерге қатнасы жоқ, жай кісі жөніндегі анықтауыш; **штатская служба** жай кісінің істейтін қызметі.

ШТЕ́ЙГЕР тау, кен мастері, тау технигі.

ШТЕЙН штейн (түсті металл қорытып алынатын тас).

ШТЕМПЕЛЕВА́НИЕ штемпельдеу, штемпель соғу.

ШТЕМПЕЛЕВА́ТЬ, люю *несов.* штемпельдеу, печеттеу.

ШТЕ́МПЕЛЬ *м.* мөр, печет.

ШТЕ́ПСЕЛЬ *м.* штепсель (электрді пайдалану үшін қолданылатын тетік).

ШТЕ́ПСЕЛЬНЫЙ *прил. к* **штепсель; штепсельная вилка** штепсельдің айыр темірі.

ШТИБЛЕ́ТЫ, лет *мн., ед.* **штиблет и штиблета** еркектердің бәтеңкесі.

ШТИЛЕВО́Й тымық, желсіз (теңіз үстінде).

ШТИЛЬ *м.* штиль, тымық (теңіз үстінде мүлде жел жоқ болып, тынып қалу).

ШТИ́РБОРТ штирборт (кеменің оң жақ жиегі, борты).

ШТИФТ штифт (қалпақсыз шеге, қалпақсыз винт).

ШТИ́ХЕЛЬ *м.* штихель (ағаштан, металдан түрлі затты ойып жасау үшін қолданылатын өте кішкене қуыс құлақ сүргі).

ШТОК шток: 1) аумағы шамалы ғана пайдалы қазба орны; 2) бу машинасының цилиндрін шатунға жалғастырып тұрған білезік; 3) якордың жоғарғы жағына көлденең қойған бөлек темір (тнек).

ШТО́ЛЬНЯ штольня (кен қазып алынатын жер).

ШТО́ПАЛЬНЫЙ торлап, шалып жамайтын; **штопальная игла** шалып тігетін ине.

ШТО́ПАНЫЙ жамалған, торланған, ескі.

ШТО́ПАТЬ *несов.* торлап, шалып жамау (мыс., шұлықты, бөкебайды т. б.).

ШТО́ПАТЬСЯ торлану, шалып жамалу.

ШТО́ПКА торлап, шалып, тоқып жамау салу (іс).

ШТО́ПОР штопор: 1) бутылкенің тығынын суыратын бұрғы; 2) самолеттің, аэропланның жоғарыдан төмен қарай шұйілігін түсуі.

ШТО́ПОРИТЬ, рю *несов.* жерге қарай шұйілігін түсу (мыс., қонуға келе жатқан аэорплан).

ШТО́РА штора (терезенің жыйылмалы пердесі).

ШТОРМ шторм (теңіздегі қатты дауыл).

ШТОРМОВА́ТЬ, мую *несов.* шторм-ға, дауылға төзу (кеме).

ШТОРМОВО́Й *прил. к* **шторм**; ш. ветер теңіз үстіндегі қатты жел.

ШТОФ штоф; 1) (устар.) шелектің $^1/_{10}$ бөліміне тең, сұйық зат (арақ) өлшеуіші; 2) сондай мөлшерде бутылкаға құйылған арақ; 3) жүннен яки жібектен тоқылған ауыр мата.

ШТРАФ штраф (ақшалай айып).

ШТРАФНО́Й *прил. к* **штраф**; ш. батальон (воен.) айыпты батальон.

ШТРАФОВА́ТЬ, фую *несов.* штраф салу.

ШТРАФОВА́ТЬСЯ штраф салыну.

ШТРЕЙКБРЕ́ХЕР штрейкбрехер (пролетарлар, жұмыскерлер ереуіл жасағанда, қосылмай, байлар, капиталистер жағына шығып, жұмыс істеуші, көптің мүддесін сатып кетуші).

ШТРЕЙКБРЕ́ХЕРСТВО штрейкбрехерлық (жұмыскерлердің ереуіліне қосылмай жұмыс істеушілік).

ШТРЕК штрек (шахтада көлденең кеткен туйық түкпірлер).

ШТРИ́ПКА шашақ (шалбардың балағының үшына тігілген, башмақты жауып туратын шашақ).

ШТРИХ штрих: 1) уақ сызықша, жіңішке сызықтар; 2) *перен.* бірдемені ыспаттайтын белгі, мінез.

ШТРИХОВА́ТЬ, штрихую *несов.* сызғылау, сызып айқыш-уйқыш ету.

ШТУДИ́РОВАТЬ, рую *несов.* үйренін алу үшін бар күшін салып оқу, талқылау.

ШТУДИ́РОВАТЬСЯ әбден жақсылап үйренілу.

ШТУ́КА 1) тұтас; 2) дана; 3) нәрсе, зат; 4) амал, айла; 5) жағдай, күй, іс.

ШТУКАТУ́Р сылау жұмысын (үйді балшықпен т. б.) жақсы білетін жұмысшы.

ШТУКАТУ́РИТЬ, рю *несов.* балшықпен сылау жүргізу (үйге т. б.).

ШТУКАТУ́РИТЬСЯ 1) сылану (үй қабырғасы балшықпен); 2) боялу, майлану (опамен, далаппен).

ШТУКАТУ́РКА 1) сылау жұмысы (үйді балшықпен); 2) үй сылауға керекті материал (балшық, құм).

ШТУ́НДА, **штундизм** штундизм (Ресейде 19-ғасырдың орта кезінде пайда болған, шаруалар ішінде кулактардың пайдасын көздеген діни бөлім).

ШТУ́НДИСТ, *ж.* **штундистка** штунданы жақтаушы.

ШТУРВА́Л штурвал (кеменің, са-

молеттің; автомобильдің жүруін басқарып отыратын тетікті тегершік).

ШТУРМ штурм: 1) жаудың қамалын баса көктеп алу; 2) бірдемеге батыл істелген әрекет.

ШТУ́РМАН штурман: 1) үлкен кемеде, соғыс кемесінде кемені бастап отыратын маман; 2) кішкене кемеде капитанның жәрдемшісі; 3) авиацияда—ұшатын аппаратын басқарып отыратын маман.

ШТУ́РМАНСКИЙ *прил. к* **штурман; штурманское училище** штурмандар дайындайтын оқу орны.

ШТУРМОВА́ТЬ, мую *несов.* штурм жасау: 1) жаудың қорғанына шабуыл жасау; 2) бірдемені қолға түсіру, сұрап қыр соңынан қалмай алу.

ШТУ́РМОВИК штурмовик: 1) шабуыл жасауға арналған самолет; 2) Германияда болған әскери ұйымның мүшесі.

ШТУ́РМОВОЙ *прил. к* **штурм; ш. самолет** шабуылға арналған самолет.

ШТУРТРА́П (морск.) штуртрап (кеменің құйрық жағында тұратын, арқаннан жасалған басқалдақ).

ШТУФ үлкен кесек минерал яки жер тасы.

ШТУ́ЧКА *уменьш. см.* **штука**.

ШТУ́ЧНЫЙ 1) бірінден, даналап, данадан; 2) істегенде данасын санайтын.

ШТЫК штык: 1) винтовканың басындағы сүңгі, найза; 2) *перен.* жаяу әскердің саны; 3) *перен.* әскер, қол; 4) құйылған металл; 5) жуан арқанды байластырғанда болатын ерекше түйіншек; ✦ **встретить в штыки** қабақшытып, қастаса қарсы алу.

ШТЫКОВА́ТЬ, кую *несов.* (с.-х.) жұмсарту, қопару (жерді).

ШТЫКОВО́Й 1) найзаның, найзадан болған (жара); 2) қоян-қолтық, найзаласуға келген (соғыс); 3) сойылғанған, сойғы бар (металл); 4) түйілген, түйіні бар (арқан).

ШТЫР *см.* **штырь**.

ШТЫРЬ *м.* 1) ұршық (әртүрлі механизмнің айналып тұратын ұршық басы); 2) бір басын ирек-ирек, тістіс етіп жасаған шеге (кейбір үлкен темір шегелер).

ШУ́БА ішік, тон; **крытая ш.** тысталған ішік; **нагольная ш.** тысы жоқ ішік; ✦ **не шубу шить** түкке керегі жоқ; *д. м.*; **шубы не сошьешь** түк пайдасы жоқ *д. м.*

ШУБЕ́ЙКА қысқа тон, ішік.

ШУБЁНКА жаман тон; кішкене тон.

ШУ́БКА *уменьш.* қысқа ішік.

ШУ́БНИК ішікші, тоншы.

ШУ́БНЫЙ *прил. к* **шуба; ш. цех** ішіктік тері илейтін цех.

ШУГА́ *собир. ж.* кілегей мұз, қабыршақ мұз.

ШУГА́Й (старин.) 1) шолақ көкрекше; 2) сарафанның бір түрі.

ШУ́ЙЦА (старин.) сол қол, солақай қол.

ШУ́ЛЕР алаяқ: 1) карта ойынында алдап, ұрлап, түрлі қулық қолданатын кісі; 2) жалпы қулық-сұмдығы бар, залым кісі.

ШУ́ЛЕРСТВО алаяқтық, алдаушытық.

ШУМ айқай, қатты дауыс, шу, шуыл; **ш. в голове** бас қаңғырған; **ш. в ушах** құлағы шулау.

ШУМЕ́ТЬ, млю, мишь *несов.* айқайлау, дауыстау, шулау, шуылдау, қыйқу салу.

ШУМИ́ХА айқай, шу, **ду-ду**, қыйқу.

ШУМЛИ́ВЫЙ, лив шуылдақ, шуылдаған.

ШУ́МНЫЙ, мен 1) шуылдаған, шулы; у-шу, айқай—қыйқулы; 2) дыбысты, атақты; 3) (лингв.) үнсіз (дыбысты); 4) шуыл, дыбыс; **шумно** *нар.*

ШУМО́ВКА сүзгіш (кәкір).

ШУМОВО́Й 1) айқай шулы; **ш. оркестр** түрлі нәрсені ұғып даңғыратып ойнайтын музыка; 2) даңғыра қағып аулайтын ақ (мыс. қоянды үркітіп).

ШУМО́К, мка өлсіз, әрең естілетін дыбыс; ✦ **под ш.** үндемей, байқаусызда.

ШУ́РИН қайнага, балдыз.

ШУРУ́П шуруп (үстінен бұрап кіргізетін қалпақты винт).

ШУРФ (горн.) шурф, теңізде қазған құдық.

ШУРФОВА́ТЬ, фую *несов.* құдық қазып кен іздеу.

ШУРША́ТЬ, шу *несов.* сыбдырлату, сыбдырлау (бұлақ).

ШУСТ шуст (атылатын қарулардың стволын тазарту үшін, қыйсайған жерін түзету үшін қолданылатын арнаулы зат).

ШУСТОВА́ЛЬНЫЙ шустпен тазалауға, дүзеуге керекті зат.

ШУСТОВА́ТЬ, стую *несов.* шустпен (атылатын қарудың ішкі қаналын) тазалау, қыйсайған жерін шустпен түзету.

ШУ́СТРЫЙ (разг.) өткір, шапшаң, ебдейлі, ыңғайлы.

ШУТ күлдіргі: 1) (устар.) патша сарайында яки байлардың үйінде мырзалардың және оның қонақтарын күлдіріп, көңіл көтеріп жүретін кісі; 2) *перен.* күлдіргі шайхымазақ, көңіл көтергенсіп отыратын қылжақ бас; **ш. его знает** оны шайтан біле ме.

ШУТИ́ТЬ, шучу, **шутишь** *несов.* 1) әзілдеу, күлдіру, көңіл аша сөйлеу; 2) қалжыңдау; 3) ойламай асығып істей салу; 4) сықақтау, келекелеу, келемеждеу; ✦ **чем чорт не шутит** бәрі де болуы мүмкін *д. м.*; **ш. с огнем** отпен ойнау.

ШУТИ́ХА күлдіргіш (патша сарайында, яки байлар үйінде қулық айтып жүретін әйел).

ШУ́ТКА 1) әзіл ойын сөз, күлкі сөз, қалжың; 2) күлкілі кішкене пьеса.

ШУТЛИ́ВОСТЬ әзілқойлық, қалжыңбастық, күлкішілдік.

ШУТЛИ́ВЫЙ, лив әзілқой, күлдіргіш, қалжыңбас; **шутливо** *нар.*

ШУТНИ́К әзілқой, күлдіргіш (адам), қалжыңбас; шайхымазақ.

ШУТОВСКО́Й әдейі, күлдіретін (үйлеспейтін, жараспайтын).

ШУТОВСТВО́ қалжақбастық.

ШУ́ТОЧНЫЙ ойын, әзіл, қалжың, әзіл үшін, күлкі үшін.

ШУТЯ́ *деепр.* 1) әзілдеп, қалжындап; 2) *нар.* оп-оңай, қыйналмай; **не ш.** шынымен.

ШУЦЛИ́НИЯ шуцлиния (көшелерде елдің жүру бағытын көрсетіп тұратын сызық).

ШУ́ШЕРА *собир.* (бранно) оңбаған, жексұрын, сүйкімсіз (кісі).

ШУШУ́ҚАНЬЕ пыш-пыш (сыбырсыбыр өсек).

ШУШУ́ҚАТЬ *несов.* 1) шулау, шуылдау, сылдырлау, суылдау; 2) пыш-пыш ету, сумаңдау (өсек айтып); 3) сыбырлау, сыбырлап айту, жасырып айту.

ШУШУ́ҚАТЬСЯ сыбырласу, пыш-пыш айтып өсектеу.

ШХЕ́РЫ и **шкеры**, ер, *мн.* жартасты кішкене арал, су астында және су бетіне шығып тұрған жартастар тобы.

ШХУ́НА и шкуна шхуна (желкенді екі мачталы қайық).

Щ

ЩАВЕ́ЛЕВЫЙ *прил. к* **щавель**; **щавелевая кислота** (хим.) техникада қолданылатын қышқылтым ақ зат.

ЩАВЕ́ЛЬ *м.* қымыздық, атқұлақ.

ЩАВЕ́ЛЬНИК қымыздықтың сабағы.

ЩАДИ́ТЬ, **щажу**, **щадишь** *несов.* аяу, аяушылық ету.

ЩАДИ́ТЬСЯ аялу.

ЩЕ́БЕТ, **щебетание** 1) шыңқылық, сайрау (құс); 2) *перен.* жылдам сөйлеу (бала).

ЩЕБЕТА́ТЬ, бечу *несов.* 1) шырқылықтау, сайрау (құс); 2) *перен.* жылдам сөйлеу (бала).

ЩЕГЛЁНОК, нка, *мн.* **щеглята**, лят шымшықтың балапаны, кішкенесі.

ЩЕГЛО́ВКА шымшықтың ұрғашысы.

ЩЕГОЛЕВА́ТЫЙ, **ват** кербездену, сәнқойлау; **щеголевато** *нар.*

ЩЕ́ГОЛЬ *м.*, *ж.* **щеголиха** кербез, сәнкой.

ЩЕГОЛЬСКО́Й кербез, сәнді; **щегольски** *нар.*

ЩЕГОЛЬСТВО′ кербездік, сәнқойлық.

ЩЕГОЛЯ′ТЬ *несов.* кербездену, маңғаздану, өзін-өзі көтеру.

ЩЕ′ДРОСТЬ жомарттық, мырзалық.

ЩЕДРО′ТЫ, рот *мн.* (устар.) жомарттық, мырзалық.

ЩЕ′ДРЫЙ, щедр 1) мырза, жомарт (адам); 2) құнды, бағалы, мол; **щедро** *нар.*

ЩЕКА′ жақ, бет; **ударить по щеке** жаққа салып жіберу.

ЩЕКО′ЛДА шаппа темір (тесіктің, қақпаның).

ЩЕКОТА′НИЕ қытықтау.

ЩЕКОТА′ТЬ, кочу *несов.* қытықтау, қытығын келтіру.

ЩЕКО′ТКА қытық.

ЩЕКОТЛИ′ВЫЙ, лив қытықшыл, қытығы қатты; **щ. вопрос** өте нәзік мәселе; андап, байқап шешетін мәселе; **щекотливо** *нар.*

ЩЕКО′ТНО *в знач. сказ.*, мне щ. қытығым келеді.

ЩЕЛИ′СТЫЙ жарықшақты, саңлаулы.

ЩЕЛК шырт еткізу, сырт еткізу.

ЩЕЛКА жарықшақ, саңылау.

ЩЕЛКАНЬЕ *см.* **щёлкать.**

ЩЕЛКАТЬ *несов.*, **щёлкнуть** *сов.* 1) шерту, таңдай қағу; 2) сарт еткізіп жабу; 3) шағу; (мис. жаңғақты); 4) құс сайрау.

ЩЕЛКУ′ШКА (обл.) 1) ойыншық; 2) кішкентай қысқаш.

ЩЕЛОК сақар, сілті.

ЩЕЛОЧЕ′НИЕ сақар салу, сілтілеу.

ЩЕЛОЧИ′ТЬ, чу *несов. см.* **щелочение.**

ЩЕЛОЧИ′ТЬСЯ сілтілену.

ЩЕЛО′ЧКА *уменьш.* жарық, тесік.

ЩЕЛО′ЧНОСТЬ сілтілік.

ЩЕЛО′ЧНЫЙ *прил. к* **щелочь.**

ЩЕЛО′ЧЬ *ж.* сілті.

ЩЕЛЧО′К, чка шерту.

ЩЕЛЬ *ж.* саңлау.

ЩЕМИ′ТЬ, млю, мишь *несов.* қысу; *перен.* қапаландыру.

ЩЕМЛЕ′НИЕ қысу, қысылу.

ЩЕНИ′ТЬСЯ, нюсь *несов.* күштеу (ит).

ЩЕНО′К, нка, *мн.* **щенки,** ов и **щенята,** ят күшік.

ЩЕ′ПА жоңқа.

ЩЕПА′ТЬ, плю *несов.* майдалап жару, жұқа жару.

ЩЕПА′ТЬСЯ жарылу, жоңқалану, жұлыну.

ЩЕПЕТИ′ЛЬНОСТЬ әдептілік, нәзіктік, арланушылық.

ЩЕПЕТИ′ЛЬНЫЙ, лен ұсақ-түйекті өлшегіш (адам); **щепетильно** *нар.*

ЩЕ′ПКА тамыздық, шыра, шырпы, жоңға.

ЩЕПНО′Й: щепные изделия жұқа тақтайшадан істелген бұйым.

ЩЕПО′ТКА, щепоть бір шөкім бір салым түз.

ЩЕРБА′ТЫЙ бұжыр; **щербатое лицо** бұжыр бет.

ЩЕРБИ′НА беттің бұжыры.

ЩЕ′РИТЬ, рю *несов.* 1) қайрау; 2) жүнін үрпиту, түксірею (ит).

ЩЕ′РИТЬСЯ 1) тіс қышырлату; 2) үрпию, тікірею (жүн).

ЩЕТИ′НА шошқаның қылы.

ЩЕТИ′НИСТЫЙ тікенді, тікен тәрізді.

ЩЕТИ′НИТЬСЯ, нюсь *несов.* түксию, үрпию (хайуан).

ЩЁТКА щётка (еден сыпыратын, киім тазартатын, тіс тазартатын қыл щетка).

ЩЁЧКА *см.* **щека.**

ЩИ, щей *мн.* щи (капуста көже).

ЩИ′КОЛКА, щиколотка тобық.

ЩИПА′ТЬ, плю *несов.* 1) шымшу; 2) жұлу; тістеп үзіп алу.

ЩИПА′ТЬСЯ шымшылау, шымшыласу.

ЩИПНУ′ТЬ *сов. см.* **щипать.**

ЩИПО′К, пка 1) бір шымшым; 2) қысқыш.

ЩИПЦЫ′, цов *мн.* тістеуік (құрал) қысқаш, шымшуыр.

ЩИТ қалқан, қалқа.

ЩИТОВИ́ДНЫЙ, қалқан сыяқты, қалқан тәрізді; **щитовидная железа** шықшыт без.

ЩИТО́К, тка қалқаншық.

ЩИТООБРА́ЗНЫЙ қалқан тәрізді; щитообразно *нар.*

ЩУ́КА шортан (балық).

ЩУП (техн.) щуп 1) жер қыртысын зерттейтін жеңіл қол бұрғы; 2) сусыма заттардың ішінен зат алып байқауға арналған қуыс шыбық.

ЩУ́ПАЛЬЦЕ қармалау (кейбір шаян сыяқты махлұқтардың сыйпап, түртіп байқайтын мүшесі).

ЩУ́ПАТЬ *несов.* сыйпалау, қармалау, сыйпалап іздеу.

ЩУ́ПЛЫЙ 1) солғаң; 2) нашар, әлсіз.

ЩУ́РИТЬ, рю *несов.* көзін жымыйту.

ЩУ́РИТЬСЯ көзін жымыйтып қарау.

ЩУ́ЧИЙ, чьего *прил. к* **щука**.

Э

ЭБЕ́НОВЫЙ: эбеновое дерево қара ағаш.

ЭБОНИ́Т эбонит (резинке қоспаларына күкірт сіңіру арқылы жасалатын қатты зат, әр түрлі бұйым жасалады және электр техникада қолданылады).

ЭВАКУАЦИО́ННЫЙ *прил. к* **эвакуация.**

ЭВАКУА́ЦИЯ эвакуация: (соғыс маңындағы елді, мекемелерді, заттарды, жаралыларды, ауруларды және басқа қымбат заттарды қауіпсыз жаққа көшіру).

ЭВАКУИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* эвакуация жасау, қауіпсыз жерге көшіру.

ЭВОЛЮЦИО́ННЫЙ *прил. к* **эволюция; эволюционная теория** эволюциялық теория.

ЭВОЛЮ́ЦИЯ эволюция (біртіндеп білінбей өзгеріп даму).

Э́ВРИКА *междом.* эврика (ия-ия «таптым», «табылды» *д. м.*).

ЭВРИ́СТИКА эвристика (зерттеудің тәсілі, сондай тәсіл жөніндегі оқу).

ЭВРИСТИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **эвристика; э. метод преподавания** сұрау-жауап арқылы мәселені оқушының өзіне шешкізетін әдіс.

ЭВФЕМИ́ЗМ эвфемизм (бүкпелеп жеңілдету).

ЭВФОНИ́Я эвфония (дыбыс үйлесімділігі).

ЭГИ́ДА қамқоршылық, қорғаушылық; **находиться под эгидой** біреудің қамқоршылығында, қорғауында болу.

ЭГОИ́ЗМ эгоизм (өзімшілдік, өзін ғана жақсы көрушілік).

ЭГОИ́СТ, *ж.* **эгоистка** эгоист (өзімшіл, пайдасын, мүддесін ғана көздеуші, іздеуші).

ЭГОИСТИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **эгоизм; эгоистично** *нар.*

ЭГОИСТИ́ЧНЫЙ *см.* **эгоистический.**

ЭГОЦЕНТРИ́ЗМ эгоцентризм (шектен асқан дарашылдық, өзін дүниенің тұтқасы деп санаушылық).

ЭДЕ́М 1) ұжмах, пейіш (діни); 2) *перен.* жаратылыс байлығы көркем жер.

ЭКВА́ТОР экватор.

ЭКВАТОРИА́ЛЬНЫЙ *прил. к* **экватор; небесный э.** аспан экваторы.

ЭКВИВАЛЕ́НТ эквивалент, баламы.

ЭКВИВАЛЕ́НТНОСТЬ эквиваленттік, баламалық.

ЭКВИВАЛЕ́НТНЫЙ баламалық.

ЭКВИЛИБРИ́СТ эквилибрист: 1) (жоғарыға керіп қойған арқанның үстінен жүруші, ойнаушы, билеуші); 2) *перен.* тұрақсыз, табансыз адам.

ЭКЗАЛЬТА́ЦИЯ экзальтация (шаттықтың ақырғы шегі).

ЭКЗА́МЕН емтихан, сынақ.

ЭКЗАМЕНА́ТОР и экзаминатор сынаушы, емтихан алушы.

ЭКЗАМЕНАЦИО́ННЫЙ *прил. к* **экзамен; экзаменационная комиссия** емтихан алатын комиссия.

ЭКЗАМЕНОВА́ТЬ, ную *несов.* сынау, тындату, емтихан алу.

ЭКЗАМЕНОВА́ТЬСЯ сыналу, емтихан беру.

ЭКЗЕКУ́ТОР экзекутор (патша заманында мекеменің шаруасын басқарушы).

ЭКЗЕКУ́ЦИЯ экзекуция: 1) буржуазиялық елдердің қылмыс правосында ұрып-соғып жазалау тәртібі; 2) буржуазиялық елдердің азамат правосында борышты адамның мүлкін сату; 3) халықаралық правода бір мемлекеттің екінші мемлекетке қарсы шаралар қолдануы.

ЭКЗЕ́МА экзема (қышыма, бөртпе түрізді ауру) терінің қышып ауруы.

ЭКЗЕМПЛЯ́Р дана (бір бөлек нәрсе).

ЭКЗОГА́МИЯ (этнол.) экзогамия (аталасынан, руласынан әйел алмау).

ЭКЗО́ТИКА экзотика (ғажайып, сәнді зат, құбылыс).

ЭКЗОТИ́ЧЕСКИЙ, **экзоти́чный**, чен экзотикалы.

ЭКИПА́Ж экипаж: 1) жеңіл арбалардың жалпы аты; 2) бір кемеде, аэропландарда істейтін қызметкерлер; 3) су жағасындағы жаяу әскерлердің бір бөлегі.

ЭКИПИ́РОВА́ТЬ, рую *сов. и несов.* киім-кешек, азық-түлікпен қамтамасыз ету, жабдықтау.

ЭКИПИРО́ВКА жабдықтау.

ЭКЛЕКТИ́ЗМ эклектизм (анадан-мынадан үзіп-жұлып алған қағыйдаларды жүйесіз құрастырып соған сүйенетін ағат пікір).

ЭКЛЕ́КТИК эклектик (эклектизм жолындағы адам).

ЭКЛО́ГА (лит.) эклога: 1) таңдаулы өлеңдер жыйнағы; 2) бақташылар жанрына жататын өлеңдердің бір түрі (идиллияға жақын).

ЭКОНО́М, *ж.* **экономка** эконом (үй шаруасының бастығы).

ЭКОНОМИ́ЗМ экономизм (орыс социал-демократия партиясының ішінде 1898—1903-жылдарда болған оппортунистік ағым — жұмысшыларды саяси күрестен аулақтатып күнделікті тіршілігіне ғана көңіл білдіруге тырысқан ағым).

ЭКОНО́МИКА экономика, шаруашылық: 1) қоғамның шаруашылық қалпы; 2) бір істің шаруашылық негізі.

ЭКОНОМИ́СТ экономист (экономика ғылымдарын жақсы білетін маман, оқымысты).

ЭКОНО́МИТЬ, млю, мишь *несов.* үнемдеу.

ЭКОНОМИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **экономика; экономическая политика** экономикалық саясат.

ЭКОНО́МИЯ 1) ақшаны яки басқа нәрсені үнемдеп ұстау; 2) революциядан бұрынғы кездегі помещик шаруасы.

ЭКОНО́МНЫЙ, **мен** үнемді, үнемшіл; **экономно** *нар.*

ЭКРА́Н экран: 1) ыстықтан сақтану үшін кенептен, қаңылтырдан жасалған далда; 2) кинокартина көрсету үшін керілген ақ шүберек.

ЭКС- бұрынғы, болған (мағнасында); **э.-король** бұрынғы король.

ЭКСКАВА́ТОР экскаватор (жерді қазып, қазылған топырақты өзі қопарып тастайтын машина).

ЭКСКУ́РС экскурс, шолу (бір нәрсені зерттей отырып, басқа нәрсені де шолып қамтый кету).

ЭКСКУРСА́НТ экскурсант, серуенші (экскурсияға қатнасушы).

ЭКСКУРСИО́ННЫЙ *прил. к* **экскурсия; экскурсионное бюро** серуен бюросы.

ЭКСКУ́РСИЯ экскурсия, серуен.

ЭКСЛИ́БРИС экслибрис (кітап авторының аты жазылған қағаз).

ЭКСПАНСИ́ВНЫЙ, **вен** шыдамсыз, ұстамсыз; (сырын, сезімін **тез** білдіріп қоятын (адам); **экспансивно** *нар.*

ЭКСПА́НСИЯ экспансия (империалистік мемлекеттерінің жаңа жерлер, жаңа отарлар тартып алуға ұмтылуы).

ЭКСПАТРИА́ЦИЯ экспатриация (ықтиярлы түрде я еріксіз туған жерінен басқа жаққа көшіру).

ЭКСПЕДИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* жөнелту, жіберу (қағазды, нәрсені, жүкті, тауарды т. б.).

ЭКСПЕДИ́ТОР жөнелтуші, жіберуші.

ЭКСПЕДИЦИО́ННЫЙ *прил. к* **экспедиция; э. корпус** экспедициялық корпус.

ЭКСПЕДИ́ЦИЯ экспедиция: 1) зерттеу ниетімен ғалымдардың бір жаққа баруы; 2) жіберуші мекеме орны; 3) почтамен жіберілетін нәрселерді сорттайтын почта бөлімі.

ЭКСПЕРИМЕ́НТ эксперимент (талдау тәжрибесі, ғылми тәжрибе).

ЭКСПЕРИМЕНТА́ЛЬНЫЙ *прил. к* **эксперимент; экспериментально** *нар.*

ЭКСПЕРИМЕНТА́ТОР экспериментатор (эксперимент жасаушы, жүргізуші).

ЭКСПЕРИМЕНТИ́РОВАНИЕ эксперимент жасау, тәжрибе жасау.

ЭКСПЕРИМЕНТИ́РОВАТЬ, ирую *несов.* тәжрибелеу, эксперименттеу, ғылми тәжрибе жасау.

ЭКСПЕ́РТ эксперт (сынаушы маман, бір мәселені ашып, анықтап беру, талас мәселені шешу).

ЭКСПЕРТИ́ЗА экспертиза (күмәнді талас мәселені, нәрсені сынау, саралау).

ЭКСПИРА́ЦИЯ экспирация (дем шығару, демнің тысқа шығуы).

ЭКСПЛИКА́ЦИЯ экспликация (картадағы, пландағы шартты белгілерді түсіндіру).

ЭКСПЛОАТА́ТОР, эксплуататор қанаушы (біреудің еңбегін қанаушы).

ЭКСПЛОАТА́ТОРСКИЙ, эксплуататорский *прил. к* **эксплоатация.**

ЭКСПЛОАТА́ЦИЯ, эксплуатация 1) қанау, езу (біреудің еңбегін жеу); 2) табиғат байлығын пайдалану; 3) өндіріс орнын, транспортты пайдалану.

ЭКСПЛОАТИ́РОВАТЬ, эксплуатировать, рую *несов.* 1) қанау, езу (біреудің еңбегін жеу); 2) табиғаттың байлығын пайдаға асыру; 3) өндіріс орындарын орнымен пайдалану.

ЭКСПОЗИ́ЦИЯ экспозиция: (көркем шығармадағы уақиғаның негізі, түйіні жазылған кіріспе).

ЭКСПОНА́Т экспонат (көрмеге қойылған нәрсе, зат).

ЭКСПОНЕ́НТ экспонент: 1) көрмеге зат қоюшы; 2) дәреже көрсеткіш.

ЭКСПОНИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* 1) көрмеге нәрсе қою; 2) фотография пластинкасына (табағына) жарық (сәуле) жіберу.

Э́КСПОРТ экспорт, шет елдерге тауар шығару.

ЭКСПОРТЁР экспортер, шет елдерге тауар шығарып сатушы.

ЭКСПОРТИ́РОВАТЬ, ирую *сов. и несов.* шет елдерге тауар шығару.

ЭКСПРЕ́СС экспресс, өте жылдам жүретін поезд (кеме).

ЭКСПРЕССИ́ВНЫЙ, вен көркем түр беретін, көркемдік әр беретін; **экспрессивная речь** көркем сөз.

ЭКСПРЕССИОНИ́ЗМ (искус.) экспрессионизм (Европа көркем әдебиетіндегі, көркем өнеріндегі шындықты бұрмалап мистикаға берілген ағым).

ЭКСПРЕ́ССИЯ экспрессия, көркем түр, әсемдік.

ЭКСПРО́МТ экспромт (даярланбай айтылған қысқа сөз, кенет шығарылған өлең).

ЭКСПРО́МТОМ *нар.* бірден кенет даярланбай *д. м.*

ЭКСПРОПРИА́ТОР біреуді еріксіз мүлкінен айырушы.

ЭКСПРОПРИА́ЦИЯ экспроприация: 1) біреудің мүлкін зорлап, күшпен алу; 2) мемлекет мекемелерінің ақшасын, құралдарын алып, революцияшыл ұйымдардың әрекеттеріне жарату.

ЭКСПРОПРИИ́РОВАТЬ, ирую *сов. и несов.* неліктен ажырату.

ЭКСТА́З экстаз (өзін өзі ұмыту дәрежесіне жеткен қуаныш).

ЭКСТЕ́РН экстерн (өз бетімен дайындалып белгілі мектепті бітіруге емтихан беруші адам).

ЭКСТЕРНА́Т экстернат (өз бетімен оқып мектепке емтихан беру).

ЭКСТЕРРИТОРИА́ЛЬНОСТЬ экстерриториалдық (бір мемлекет тарапынан екінші мемлекеттің елшілеріне, агенттеріне берілетін ерекше хұқұқ).

ЭКСТЕРРИТОРИА́ЛЬНЫЙ, лен айырықша хұқұқпен пайдаланушы.

ЭКСТЕРЬЕ́Р түлға (малдың, жанның сыртқы түрғасы).

ЭКСТРА́КТ экстракт: 1) сығынды дәрі, сүзінді сусын; 2) сөйлеген сөздің қысқа мазмұны.

ЭКСТРАОРДИНА́РНЫЙ, рен ерекше, төтенше; **экстраординарно** *нар.*

Э́КСТРЕННЫЙ асығыс, жедел, төтенше; **экстренно** *нар.*

ЭКСЦЕ́НТРИК эксцентрик: 1) айналып тұрған табақша (валдың орталығы); 2) күлдіргі артист.

ЭКСЦЕ́СС эксцесс, асқақтау (асқақтау, шектен шығу, тәртіп бұзу).

ЭЛАСТИ́ЧНЫЙ, чен 1) созылмалы, иілмелі, майысқақ; 2) *перен.* тез бейімделетін, жұмсақ; **эластично** *нар.*

ЭЛЕВА́ТОР элеватор (жүк көтеру аппараты, астық сақталатын орын).

ЭЛЕГА́НТНЫЙ, тен бүлдіршіндей көркем, әдемі; **элегантно** *нар.*

ЭЛЕГИ́ЧЕСКИЙ, чен мұңды, қайғылы.

ЭЛЕ́ГИЯ элегия (мұңды жыр).

ЭЛЕКСИ́Р элексир (өсімдіктің спиртке, эфир майларына немесе қышқылға қосып қойған сығындысы, езіндісі).

ЭЛЕКТРИЗА́ЦИЯ электризация (электрлеу, электр жіберу).

ЭЛЕКТРИФИКА́ЦИЯ электрлендіру (халық шаруасында және тұрмыста электр энергиясын қолдану).

ЭЛЕКТРИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **электричество; электрическая лампа** электр лампасы.

ЭЛЕКТРИ́ЧЕСТВО электр.

ЭЛЕКТРОВО́З электровоз (электр арқылы өзі жүретін вагон).

ЭЛЕКТРО́Д (физ.) электрод: 1) сұйық заттан я газдан электр тогын шығарушы зат; 2) электрлі аспаптарға, машиналарға электр тогын енгізетін және шығаратын орын.

ЭЛЕКТРОДВИ́ГАТЕЛЬ *м.* электродвигатель (электрмен қозғалатын).

ЭЛЕКТРОДИНА́МИКА электродинамика (физиканың бір тарауы).

ЭЛЕКТРО́ЛИЗ (физ.) электролиз (электр тогын өткізгенде, кейбір химиялық заттардың өз тектеріне айрылып кетуі).

ЭЛЕКТРОМАГНЕТИ́ЗМ электромагнетизм (электр тогының әсерінен болған магнит құбылыстары, электр магниттерінің құбылыстары жөніндегі оқу).

ЭЛЕКТРОСТА́ЛЬ *ж.* электр пешінде қорытылған құрыш болат.

ЭЛЕКТРОСТА́НЦИЯ электр стансасы.

ЭЛЕКТРОТЕ́ХНИКА электротехника (электр қуатын пайдалану жолдарын зерттейтін пән).

ЭЛЕКТРОЭНЕ́РГИЯ электр қуаты (электр тогының қуаты).

ЭЛЕМЕ́НТ элемент (заттың ең кішкене, негізгі бөлшегі, талданбайтын бөлшек).

ЭЛЕМЕНТА́РНЫЙ, рен ең бастапқы, жай, негізгі; **элементарное образование** ең бастапқы білім; **элементарно** *нар.*

ЭЛЛИНИ́ЗМ эллинизм (Грек мәдениетінің кең түрде жайылған дәуірі).

ЭЛЛИНИ́СТ эллиншы (ертедегі грек тілі мен әдебиетінің маманы).

Э́ЛЛИПС и **э́ллипсис** 1) (матем.) эллипс; 2) (грам.) сөйлем мүшелерінің біреуін жазбай кету.

ЭЛЬ *м.* ағылшын сырасы.

ЭМА́ЛЬ *ж.* эмаль (нәрсені жылтыратып өңдейтін сыр; тіс сүйегінің сыртқы қабы).

ЭМАНСИПА́ЦИЯ эмансипация: азаттық; (боғаудан босану).

ЭМБА́РГО *нескл. ср.* имбарго: (шет елге тауар т. б. зат шығаруға, немесе шет елден тауар т. б. зат алуға тыйым салу).

ЭМБЛЕ́МА эмблема (бір ұғымның яки идеяның затпенен көрсетілген шартты белгісі; мыс., орақ пен балға —жұмысшылар мен шаруалар одағының белгісі).

ЭМБРИОЛО́ГИЯ эмбриология (жануарлардың және адамдардың ұрықтарының, тұқымдарының өсіп жетілуін тексеретін биология ғылымының бір бөлімі).

ЭМБРИО́Н эмбрион: 1) ұрықтың пайда болып, өсіп өніп жетілуі; 2) *перен.* ойдың, идеяның алғашқы туа бастауы.

ЭМИГРА́НТ, *ж.* **эмигрантка** эмигрант (бір елден екінші елге көшіп, жер ауып барған кісі).

ЭМИГРА́ЦИЯ эмиграция: 1) бір елден екінші елге ауып кету; 2) сондай ауғындар.

ЭМИГРИ́РОВАТЬ, рую *сов. и несов.* шет елге кету.

ЭМИССА́Р елші (ұйым тарапынан ерекше тапсырмамен жіберілген кісі).

ЭМИССИО́ННЫЙ *прил. к* **эмиссия; э. банк** эмиссиялы банк.

ЭМИ́ССИЯ (фин.) эмиссия (құнды қағаздар —акция, облигациялар, банк билеттерін және қағаз ақшаларын шығару).

ЭМОЦИОНА́ЛЬНЫЙ, лен *прил. к* **эмоция; эмоциональная речь** жалынды сөз; **э. характер** жалынды (сезгіш) мінез.

ЭМО́ЦИЯ эмоция (сезім әрекеті ойлау, меңгеру, толғану, күйзелу).

ЭМПИРИ́ЗМ эмпиризм (табиғатты танудың, білудің негізі тек тәжрибе дейтін пәлсапалық ағым).

ЭМПИ́РИК (филос.) эмпиризмді жақтаушы.

ЭМПИРИОКРИ́ТИК эмпириокритик (эмпириокритицизмді жақтаушы).

ЭМПИРИОКРИТИЦИ́ЗМ (филос.) эмпириокритицизм (XIX ғасырдың аяғында Авенаирус және Мах. негіздеген реакцияшыл, идеалистік философия ағымы; бұл ағым затты, әлемді ақиқат деп есептемей, адам сезімінің көрінісі деп түсіндіреді; Ленин өзінің атақты шындық «материализм және эмпириокритицизм» деген кітабында импириокритизмнің реакцияшыл философиясына қатты соққы берді).

ЭМПИРИОМОНИ́ЗМ эмпириомонизм (эмпириокритицизмнің А. Богданов шығарған бір түрі; эмпириомонизмде сананы, сезімді, түйсінуді негізгі деп алып, затты осылардан шығады деп санайды. Ленин эмпириомонизмге де катты соққы берді).

ЭМПИ́РИ́Я (филос.) эмпирия (күнделікті, тұрмыстағы көріністерге негізделген адам тәжрибесі).

ЭНДОГА́МИЯ (этнол.) эндогамия (алғашқы замандағы адамдардың өз тұқымына үйлену, өз тұқымымен некелеу әдісі).

ЭНДОКРИНОЛО́ГИЯ (физиол.) эндокринология (ішкі секреция туралы ғылым).

ЭНДШПИ́ЛЬ эндшпиль (шахмат ойынының ахырғы кезі).

ЭНЕРГЕ́ТИК энергетик (энергетика маманы).

ЭНЕРГЕ́ТИКА энергетика: 1) физиканың энергия және оның түрленуі туралы бөлімі; 2) қуаттың әр түрін пайдалану техникасы.

ЭНЕРГЕТИ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **энергетика; энергетическое хозяйство** энергетика (қуат өндіру) шаруашылығы.

ЭНЕРГИ́ЧНЫЙ, чен қайратты, жігерлі, қуатты; **энергично** *нар.*

ЭНЕ́РГИЯ энергия: 1) заттың әрекеттік жұмыс қабылеті; 2) жігер, күш, қуат.

ЭНТОМО́ЛОГ энтомолог (энтомология маманы).

ЭНТОМОЛО́ГИЯ энтомология (зоологияның құрт-құмырсқаны зерттейтін бөлімі).

ЭНТУЗИА́ЗМ энтузиазм (ынта, ықлас); **работать с энтузиазмом** (ынталықпен істеу.

ЭНТУЗИА́СТ, *ж.* **энтузиастка** аса ынталы.

ЭНЦИКЛОПЕДИ́ЗМ энциклопедизм (ғылымның барлық тарауын білушілік).

ЭНЦИКЛОПЕДИ́СТ энциклопедист (ғылымның барлық тарауынан хабары бар ғалым кісі).

ЭНЦИКЛОПЕ́ДИЯ энциклопедия (ғылымның әр тарауынан қысқа түрде мәлімет беретін ғылми сөздік).

ЭОЛИ́Т (археол.) эолит (тас ғасырының ең ертедегі дәуірі).

ЭПИГО́Н эпигон (әдебиетте, ғылымда бұрыннан келе жатқан бағыттан айнымайтын, ғылымға өз бетінше ештеңе қоса алмайтын адам).

ЭПИГРА́ММА эпиграмма: 1) ертедегі Грекгерде заттың мағнасын түсіндіретін жазу; 2) кекесінді мазмұнды қысқа өлең; 3) *перен.* өткір сықақ.

ЭПИ́ГРАФ эпиграф: 1) ертедегі гректерде ескерткішке жазылған жазу; 2) шығарманың басына, оның жеке бір бөлімінің басына жазылатын сөз (көбнесе цитата).

ЭПИГРА́ФИКА эпиграфика (ертедегі жазуды зерттейтін пән).

ЭПИДЕМИО́ЛОГ эпидемиолог (жұқпалы аурулардың маманы—дәрігер).

ЭПИДЕМИОЛО́ГИЯ эпидемиология (жұқпалы ауру жөніндегі ғылым).

ЭПИДЕ́МИЯ эпидемия: 1) белгілі бір жұқпалы аурудың таралуы; 2) *перен.* кең орын алу, өрістеу, қанат жайып таралу.

ЭПИЗО́Д эпизод: 1) уақыйға; 2) көркем шығармалардың (романның, драманың, суреттің) өз алдына айрықша маңызы бар бөлімі.

ЭПИЗОДИ́ЧЕСКИЙ, эпизодичный, чен кездейсоқ, анда-санда пайда болып тұратын *д. м.*; **эпизодически, эпизодично** *нар.*

ЭПИЗООТИЯ эпизоотия, індет (малдардың бір мезгілде жұқпалы аурумен ауруы).

Э́ПИКА (лит.) эпика (эпостық шығармалар, эпостық поэзия).

ЭПИЛЕ́ПСИЯ эпилепсия (қояншық, ұстамалы ауру).

ЭПИЛЕ́ПТИК эпилептик (қояншық ауруы бар кісі).

ЭПИЛО́Г эпилог: 1) ертедегі грек драмасында автордың мақсатын және пьесаның хасиетін түсіндіру үшін ойын көрушілерге айтылатын ең ақырғы сөз; 2) шығармада көрсетілген негізгі кейіпкерлер тұрмысынан алынған уақыйғалар жөнінде ең соңғы мәлімет.

ЭПИТАЛА́МА (истор.) эпиталама (тойда айтатын құттықтау өлең).

ЭПИТА́ФИЯ эпитафия (қабыр тасына жазылған жазу).

ЭПИ́ТЕТ эпитет, кейіптеу, ойды терең сыпаттау, күшейту үшін сөз алдына қосылатын анықтауыш сөздер.

ЭПОПЕ́Я эпопея (батырлық, ерлік уақыйғасы туралы жазылған дастан).

Э́ПОС эпос (халық аузындағы батырлар жыры).

ЭПО́ХА эпоха, заман.

Э́РА эра 1) (адам баласының я бір қоғамның өмір сүрген заманы); 2) геологияда жер тарихы бөлінетін өте көрі заманлардың арасы.

ЭРЗА́Ц эрзац, барабар (бір заттың орнына жүретін оған ұқсас, бірақ нағыз өзі сондай бола алмайтын зат).

ЭРО́ТИК эротик 1) тек махаббат жырын ғана жырлайтын ақын; 2) махаббаттыққа берілген кісі.

ЭРО́ТИКА эротика (поэзияда жалпы көркем шығармада ғашықтық сарыны).

ЭРОТОМА́Н эротоман (шағылысқа шабыты қозғыш кісі).

ЭРУДИ́Т саңлауы кең адам (өте білімді адам).

ЭРУДИ́ЦИЯ эрудиция (терең білімділік, көп оқығандық).

ЭСКА́ДРА эскадра (флоттың бір түрлі, я әртүрлі кемелерден құралған және бір флагманның басқаруымен жүретін бөлімі).

ЭСКА́ДРЕННЫЙ *прил. к* **эскадра.**

ЭСКАДРИ́ЛЬЯ эскадрилья (соғыс авиациясында бір топ самолеттердің саны).

ЭСКАДРО́Н эскадрон (атты әскерлердің бір бөлімшесі).

ЭСКАДРО́ННЫЙ *прил. к* **эскадрон.**

ЭСКАЛА́ТОР эскалатор (үздіксіз айналып жүріп тұратын басқыш).

ЭСКИ́З эскиз (суреттің алғашқы жобасы, сорабы).

ЭСКО́РТ (воен.) эскорт (атты қарауыл).

ЭСКОРТИ́РОВАТЬ, ирую *несов.* (воен.) сақшымен, атты қарауылмен айдау, сақшылар қойып айдау.

ЭСПЕРА́НТО *нескл. ср.* эсперанто (халықаралық жасанды тіл).

ЭССЕ́НЦИЯ эссенция: 1) өсімдіктерден сығып алынған эфир майы; 2) су қосып пайдаланатын күшті зат (мыс., сірке эссенциясы).

ЭСТАФЕ́ТА эстафета: 1) көбінесе жаяу кісі арқылы асығыс түрде жіберілген хат, хабар; 2) жарыста қолданатын қысқа таяқ; 3) спортшылардың жол-жөнекей бірін-бірі алмастыра отырып, белгілі бір аралықты жүгіріп өтуі.

ЭСТЕ́Т эстет (көркемділікті, әдемілікті сүюші, танушы адам).

ЭСТЕ́ТИКА эстетика (сұлулықты, көркемділікті зерттейтін философиялық пән).

ЭСТЕТИ́ЧЕСКИЙ эстетикалық.

ЭСТРА́ДА эстрада (сөйлеушілер, артистер, оркестрлер, өлең айтушылар үшін жасалған биік сахна).

ЭСТРА́ДНЫЙ *прил. к* **эстрада.**

Э́ТА мест. *см.* **этот.**

ЭТА́Ж этаж, қабат; **дом в два этажа** екі қабат үй.

ЭТАЖЕ′РКА этажерка (қабат-қабат етіп жасаған ашық шкаф).

ЭТАЛО′Н эталон (өлшеуіштердің үлгісі).

ЭТА′П этап: 1) (топталған адам, жер аударылған адамдар тобы, әскерлер, жеке әскери қызметкерлер өтіп бара жатып азық алатын дәргерлік жәрдем алатын, қонатын орын); 2) қандай да болса бір істің, уақиғаның тарихи белгілі кезеңі.

Э′ТИКА этика (мінез-құлық).

ЭТИКЕ′ТКА этикетка (фабрик-заводтардан мерекеге я белгілі кісіге арналып шығарылған заттарға жапсырылған жазулы белгілі қағаз).

ЭТИМОЛО′ГИЯ этимология (грамматикада сөздің түбін, түбірін қуып зерттейтін бөлім).

ЭТНО′ГРАФ этнограф (этнография маманы).

ЭТНОГРА′ФИЯ этнография (халықтардың әдет-ғұрпын, ескі мәдениетін, тұрмысын зерттейтін ғылым).

Э′ТОТ, эта, это, *мн.* **эти** *мест.* бұл осы; **подайте мне вот эту книгу** маған мынау осы кітапты беріңіз; **я этого не знаю** мен мұны білмеймін; **никто этому не поверит** бұған ешкім сенбейді.

ЭТЮ′Д этюд: 1) әдеби, ғылми және пәлсапалық мақалалар жыйнағы; 2) ойнауға арнап жазылған музыкалы пъеса.

ЭФЕМЕ′РНЫЙ, рен күнделікті болып, өтіп тұратын өткінші сыяқты оқыйға.

ЭФЕ′С эфес (қылыштың тұтқасы).

ЭФФЕ′КТ эффект (әрекеттің, істің, заттың, оқыйғаның адамға беретін әсері, нәтижесі, салдары).

ЭФФЕ′КТНЫЙ, тен *прил. к* **эффект**; әсерлі, әсер беретін *д. м.*; **эффектно** *нар.*

ЭФФЕКТИ′ВНЫЙ, вен нәтижелі, әсерлі.

ЭХ *междом.* ох! әй! уһ.

Э′ХО жаңғырық (дауыстың жаңғырып естілуі).

ЭШАФО′Т эшафот (өлім жазасын орындау үшін жасалған орын).

ЭШЕЛО′Н эшелон; сапқа тізілген әскер бөлімі; әскер тасыйтын поезд.

Ю

ЮБИЛЕ′Й юбилей, мереке (мекеменің тарихый уақыйғаның ірі адамдардың белгілі жасқа, жылға толуын мейрамдау).

ЮБИЛЯ′Р юбиляр, мүшелі толған кісі.

Ю′БКА юбка (әйелдердің кеудешесіз көйлегі).

Ю′БОЧКА *уменьш.* кішкене юбка, өте қысқа юбка.

ЮВЕЛИ′Р ювелир: 1) зергер, зерден, асыл тастардан, күміс, алтыннан түрлі нәрсе зат жасаушы шебер; 2) сол заттармен сауда істеуші кісі.

ЮГ оңтүстік.

ЮГО-ВОСТО′К оңтүстік шығыс.

ЮГО-ЗА′ПАД Оңтүстік батыс.

ЮДОФИ′Л юдофил (еврейлерді сүюші).

ЮДОФО′Б юдофоб (еврейлерді жек көруші).

ЮЖА′НИН, *ж.* **южанка** оңтүстік адамы (халқы).

Ю′ЖНЫЙ *прил. к* **юг**; **южные области** оңтүстік облыстар.

ЮЗ юз (әріп басатын телеграф аппаратының бір түрі).

ЮЗИ′СТ телеграфшы.

ЮЛА′ 1) ойыншық; 2) *перен.* шалағай адам.

ЮЛИА′НСКИЙ: ю. календарь юлии календары (ескіше жыл санау).

Ю′МОР юмор: 1) жеке адамдағы я қоғамдағы кемшіліктерді түзеу мақсатымен айтылатын ажуа, сықақ; 2) әдебиеттегі сықақ жанры.

ЮМОРИ′СТ сықақ, күлкі, әңгіме жазушы.

ЮМОРИ′СТИКА юмористика (күлкілі шығарма).

ЮМОРИСТИ′ЧЕСКИЙ күлкілі, сықөруші).

Ю́НГА *м.* юнга (матрос қызметін атқаруға дайындалып жүрген жеткіншек).

ЮНЕ́Ц, нца бозбала, бала.

Ю́НКЕР юнкер: 1) алпауыт, помещик (Пруссияда); 2) патша тұсында орта дәрежелі әскери мектептің оқушысы; 3) төменгі шен (патшалық Ресейде және буржуазиялық елдерде).

Ю́НКЕРСТВО юнкерлік.

ЮННА́Т табиғат зерттеуші жас өспірімдер.

Ю́НОСТЬ жастық шақ.

Ю́НОША *м.* жас жігіт, бозбала.

Ю́НОШЕСТВО бозбалалық шақ.

Ю́НЫЙ, юн жас өспірім, жастарға, жас адамдарға тән.

ЮПИ́ТЕР юпитер (прожектордың бір түрі).

ЮРИДИ́ЧЕСКИЙ: ю. институт заң институты.

ЮРИСДИ́КЦИЯ юрисдикция: 1) үкім ету правосы; 2) қарамағында, еркінде болушылық, бағынушылық.

ЮРИСКО́НСУЛЬТ юрисконсульт (заңға жетік, заңшы).

ЮРИСПРУДЕ́НЦИЯ юриспруденция (право ғылымының жыйынтығы).

ЮРИ́СТ юрист, заң маманы.

Ю́РКИЙ, юрок 1) жылмаңдаған, жылпылдаған; 2) *перен.* пысық, жылпос кісі; **юрко** *нар.*

Ю́РКНУТЬ *сов.* жылмаң ете түсу, жылп ете қалу.

ЮРО́ДИВЫЙ дивана (дыуана); *перен.* алжасқан, ақылынан адасқан кісі.

ЮРО́ДСТВО дуана болып кету.

ЮРО́ДСТВОВАТЬ, ствую *несов.* диуанаға (дуанаға) айналу, дуана болу, дуаналық істеу.

Ю́РТА киіз үй.

ЮСТИ́ЦИЯ юстиция: (заң орындарының системасы) **Народный Комиссариат Юстиции (НКЮ)** заң қалық комиссариаты.

ЮТИ́ТЬСЯ, ючусь *несов.* тығылу, тар жерге орналасу, паналау.

ЮФТЬ *ж.* жұмсақ былғары.

Я

Я, меня, мне, меня, мною и мной, обо мне *мест.* мен.

Я́БЕДА жала, өсек.

Я́БЕДНИК, *ж.* **ябедница** жалақор, өсекші; даукес.

Я́БЕДНИЧАТЬ *несов.* жала жабу, өсектеу.

Я́БЕДНИЧЕСТВО жалақорлық, өсекшілік.

Я́БЛОКО 1) алма; 2) *перен.* адамово я. жұтқыншақ.

Я́БЛОНЕВЫЙ *см.* **яблонный.**

Я́БЛОННЫЙ *прил. к* **яблоня; яблонная моль** алма күйесі.

Я́БЛОНЯ алма ағашы.

Я́БЛОЧКО *уменьш.-ласк.* кішкентай алма.

Я́БЛОЧНЫЙ *прил. к* **яблоко; я. пирог** алма салған пирог.

ЯВИ́ТЬ, явлю, явишь *сов.* 1) көрсету, келтіру; 2) әкеліп көрсету.

ЯВИ́ТЬСЯ 1) келу, келіп көріну; 2) пайда болу.

Я́ВКА 1) келу, келіп көріну; 2) көрсету, әкеліп көрсету; 3) ұшырасатын үй, орын; 4) бірдеңе туралы өкмет орнына білдіру, хабарлау.

ЯВЛЕ́НИЕ 1) құбылыс, өзгеріс; 2) хәл, уақыйға.

ЯВЛЯ́ТЬ *несов. см.* **явить.**

ЯВЛЯ́ТЬСЯ келу, көріну, пайда болу.

Я́ВНЫЙ анық, ашық; **явно** *нар.*

Я́ВОР явор (ағаштың бір түрі).

Я́ВОЧНЫЙ келіп көрінетін, білдірілетін, хабарландырылатын; **я. лист** келгендердің тізімі.

Я́ВСТВЕННЫЙ, вен ашық, айқын, анық көзге көрініп тұрған; **явственно** *нар.*

Я́ВСТВОВАТЬ, ствует *несов.* анық, байқалу, көріну, анықталу.

ЯВЬ *ж.* өң, ояу (түс емес) шындық.

ЯГА́ мыстан кемпір.

ЯГДТА́Ш аңшының оқшантайы.

Я́ГЕЛЬ *м.* (бот.) өсімдіктің бір түрі.

ЯГНЕ́НИЕ (қой) қоздау.

ЯГНЁНОК, нка, *мн.* **ягнята,** нят қозы.

ЯГНИ́ТЬСЯ, нюсь *несов.* қоздау.

ЯГНЯ́ТНИК (зоол.) қозыға түсетін қара құстың бір түрі.

ЯГНЯ́ЧИЙ, чьего *прил. к* **ягнёнок; ягнячья шерсть** қозы жүні.

Я́ГОДА бүлдірген, жеміс; **ягоды земляники** бүлдірген.

Я́ГОДИЦА бөксе, (бөксе жақ).

Я́ГОДНИК 1) жеміс шығатын, өсетін жер; 2) жеміс шоғы; 3) жемістен істелген зат.

Я́ГОДНЫЙ *прил. к* **ягода; ягодное растение** жеміс өсімдігі.

ЯГУА́Р ягуар (Америка жолбарысы).

ЯД у, зәр.

ЯДОВИ́ТОСТЬ улылық, зәрлілік.

ЯДОВИ́ТЫЙ, вит 1) улы; 2) *перен.* ащы тілді, зәрлі; **ядовитые газы** улы газдар; **ядовито** *нар.*

ЯДОНО́СНЫЙ зәрлі, улы.

ЯДРЁНЫЙ (простореч.) 1) ірі; **я. орех** дәнді жаңғақ; 2) *перен.* күш қуаты бойында, бетінен қаны тамған *д. м.*

Я́ДРИЦА ірі жарма (арпа, яки, сұлы жармасы).

ЯДРО́ 1) ядро (клетканың түйіршігі); 2) дән; **я. ореха** жаңғақтың дәні; 3) *перен.* кейбір коллективтің, ұйымның, топтың негізгі бөлімі; **пушечное я.** зеңбірек оғы.

Я́ЗВА 1) жара іріңі; **сибирская я.** түйнеме, топалаң; 2) *перен.* қара ниет, жауыз.

Я́ЗВИНА 1) бұжыр (жарадан қалған дақ); 2) іріңді жара.

ЯЗВИ́ТЕЛЬНОСТЬ зәрлілік, жауыздылық, шағып алатындық.

ЯЗВИ́ТЕЛЬНЫЙ, лен зәрлі, жауыздық істейтін; шағып, шаншып алатын; **язвительно** *нар.*

ЯЗВИ́ТЬ, влю, вишь *несов.* 1) улау, жаралау; 2) *перен.* ащы, зәрлі сөз айту; 3) *перен.* **ащы сөзбен көңіл қалдыру, жәбірлеу.**

ЯЗЫ́К тіл; **держать я. за зубами** сөйлемеу, үндемеу, *д. м.*; **мы с ним нашли общий я.** біз өзара түсіністік; **сорвалось с языка** байқаусызда ауызымнан шығып кетті; **привести языка** жау туралы тиісті мәліметтер алу үшін тұтқындап адам әкелу.

ЯЗЫКА́СТЫЙ тілі ащы, сөйлеуді сүйетін; ұрсысуды, сөгісуді сүйетін.

ЯЗЫКОВЕ́Д тіл маманы.

ЯЗЫКОВЕ́ДЕНИЕ тіл ғылымы (тіл зерттеу ғылымы).

ЯЗЫКОВЕ́ДНЫЙ, языковедческий *прил. к* **языковедение; языковедные дисциплины** тіл пәндері.

ЯЗЫКОВО́Й *прил. к* **язык; языковое строительство** тіл өркендету жұмыстары.

ЯЗЫКОЗНА́НИЕ *см.* **языковедение.**

ЯЗЫ́ЧЕСКИЙ *прил. к* **язычество.**

ЯЗЫ́ЧЕСТВО пұтқа табынушылық (көп құдайға табынушылық).

ЯЗЫЧКО́ВЫЙ *прил. к* **язычок.**

ЯЗЫ́ЧНИК, *ж.* **язычница** пұтқа табынушы.

ЯЗЫЧО́К, чка 1) тілшік, кішкене тіл; 2) әр түрлі механизмнің тілі; **я. замка** құлыптың тілі.

ЯЗЬ *м.* балықтың бір түрі.

ЯИ́ЧКО *уменьш.* кішкене жұмыртқа.

ЯИ́ЧНИК ұрғашы жәндіктердің жұмыртқа ұрығы жататын орны.

ЯИ́ЧНИЦА яичница (жұмыртқадан пісірген құймақ, тамақ).

ЯИ́ЧНЫЙ: я. белок жұмыртқаның ағы; **я. желток** жұмыртқаның сарысы

ЯЙЦЕВИ́ДНЫЙ жұмыртқа тәрізді.

ЯЙЦЕНО́СКИЙ жұмыртқа салғыш, жақсы тұқым бергіш.

ЯЙЦЕНО́СКОСТЬ жұмыртқа салғыштық, жақсы тұқым бергіштік.

ЯЙЦЕОБРА́ЗНЫЙ *см.* **яйцевидный.**

ЯЙЦЕРО́ДНЫЙ (зоол.) жұмыртқа табатын, жұмыртқалап тұқымданатын.

ЯЙЦЕРОЖДЕ́НИЕ жұмыртқа табу, тұқым өсіру.

ЯЙЦО́ жұмыртқа, тұқым.

ЯК як, кодас (Монғолия (тибет) өгізі).

Я́КО *союз* (устар.) қалай, не, үйткені, себебі.

ЯКОБИ́НЕЦ, нца якобинец: 1) 1789-жылдағы француздың буржуазиялық революциясы кезіндегі демократтар; 2) Франция революциясы уақытында Париждағы саяси клубтың мүшелері.

ЯКОБИ́НСТВО якобинецтердің ұстаған жолы және саяси қозғалысы.

Я́КОБЫ *союз*: мыс, міс, сыяқты (шылау сөз); **я. он не знает** ол білмейді-міс.

Я́КОРНЫЙ *прил. к* **якорь.**

Я́КОРЬ *м.* якорь: 1) кемені тоқтататын ырғақ темір; 2) сағаттың механизмін бір қалыпта қозғап тұратын бәлшек; **я. спасения** ең ақырғы құтылу шарасы, ең ақырғы үміт *д. м.*

ЯКУ́ТЫ, ов (*ед.* **якут,** *ж.* **якутка**) якут (якут халқы).

ЯҚША́ТЬСЯ *несов.* табысу, үйір болу, бірге жүру, достасу.

ЯЛ 1) соғыс кемесіндегі төрт ескекті қайық; 2) екі діңгекті кеме.

Я́ЛИК кішкене қайық.

Я́ЛОВЕТЬ *несов.* қысыр қалу.

Я́ЛОВИЦА *см.* **яловка.**

Я́ЛОВИЧНЫЙ сыйыр терісінен істелген.

Я́ЛОВКА ту, қысыр сыйыр, бұзауламаған қашар.

Я́ЛОВОСТЬ қысыр қалушылық; бедеу.

Я́ЛОВЫЙ 1) қысыр; 2) ту; **яловая корова** қысыр сыйыр.

ЯМ (истор.) бекет, почта станциясы немесе почта станциясы бар қыстақ (поселка).

Я́МА 1) шұңқыр, ұра; 2) *перен.* ойпат жер; **город расположен в яме** қала ойпат жерге салынған; **рыть яму кому** біреуге ор қазу.

ЯМБ ямб (өлең буынының бір түрі).

Я́МКА *уменьш.* кішкене шұңқыр; **глазная ямка** көз ұясы, көз шұқыры.

Я́МОЧКА *уменьш.-ласк.* шұқыр.

ЯМСКО́Й (истор.) почташы, почта атын ұстаушы.

ЯМЩИ́К ямщик, жәмшік (арба айдаушы).

ЯНВА́РЬ *м.* январь (жылдың бірінші айы).

ЯНКИ *нескл. м.* янки (Америка Құрама Штаттарының тұрғын халқына Европалықтардың қойған аты).

ЯНТА́РНЫЙ *прил. к* **янтарь.**

ЯНТА́РЬ *м.* янтарь (қарағайлы ағаштардың жер астында қалып тас болып қалған көмірлері, майы).

ЯНЫЧА́РЫ *мн., ед.* **янычар** янычары (түрік сұлтаны заманындағы таңдамалы жаяу әскер).

ЯПО́НЕЦ, нца, *ж.* **японка** жапон халқы.

ЯР тік, жар.

ЯРД ярд (Англияда ұзындық өлшеуі).

ЯРЕ́М, ярма (устар.) өгіз қамыт, мойынтырық.

ЯРЕ́МНЫЙ *прил. к* **ярмо.**

ЯРИ́ТЬСЯ, ярюсь *несов.* ашулану, ызалану, ашу кернеу.

Я́РИЦА *см.* **яровой** (во 2-м знач.).

Я́РКА түсақ қой.

Я́РКИЙ, ярок 1) ашық, жарық, анық, жарқырап тұрған; 2) қатты саңқылдаған дауыс; ярко *нар.*; *ср. ст.* **ярче.**

Я́РКОСТЬ ашықтық, жарықтық, анықтық.

ЯРЛЫ́К 1) хандар жарлығы, бұйрығы; 2) тауардың атын, ауырлығын, санын көрсететін жапсырып қоятын қағаз.

ЯРЛЫЧО́К, чка *уменьш. см.* **ярлык** (во 2-м знач.).

Я́РМАРКА жәрмеңке.

Я́РМАРОЧНЫЙ *прил. к* **ярмарка; я. комитет** жәрмеңке комитеті.

ЯРМО́ 1) мойынтұрық, бұғау: 2) *перен.* ауыртпалық, азап *д. м.*

ЯРОВО́Й 1) жаздық егін; 2) **яровая пшеница** жаздық бидай; **яровое,** ого, *сущ.* жаздық бидай.

Я́РОСТНЫЙ, стен 1) қатты ашулы, ызалы; 2) *перен.* өршелене түсу; яростно *нар.*

Я́РОСТЬ 1) қатты ашу, ыза; 2) *перен.* өршелену, еркіндеу; **придти в я.** ашу кернеу.

Я́РОЧКА *уменьш. см.* ярка.

Я́РУС ярус: 1) театрлардағы этаж, қабат; 2) бірінің үстіне бірін көлденең қабаттап салған зат; 3) жер қыртысының қабаты.

Я́РЫЙ, яр 1) барып тұрған, ең арғы, шектен шыққан; 2) жалынды, қызу, қайратты; 3) *перен.* нық, қатты, күшті; 4) ашық, ақ, жалтырап тұратын.

ЯРЬ[1] *ж.* 1) *см.* **яровой**; 2) дәнді егістің шығысы.

ЯРЬ[2]: **ярь-медянка** жасыл бояу.

ЯСА́К (истор.) заттай алым (заттай салық).

ЯСА́ЧНЫЙ *прил. к* **ясак.**

Я́СЕЛЬНЫЙ *прил. к* **ясли.**

Я́СЕНЕВЫЙ *прил. к* **ясень.**

Я́СЕНЬ *м.* қызыл тал.

Я́СЛИ, лей *мн.* 1) малға азық салып қоятын оттық; 2) ясли (жас балаларды тәрбиелейтін орын).

ЯСНЕ́ТЬ *несов.* ашылу, жалтырау.

ЯСНОВИ́ДЕЦ, дца, *ж.* **ясновидица** алдағыны болжап, анық көргіш кісі.

Я́СНОСТЬ 1) анықтық, ашықтық, айқындық; 2) пайымдаушылық.

Я́СНЫЙ, ясен 1) анық, ашық, айқын, жарық; 2) *перен.* тез түсінерлік, түсінікті; **я. день** ашық күн; **ясно** *нар.*

Я́СОЧКА (разг.) сүйіктім, жаным.

Я́СТВА *мн., ед.* **ясто** тамақ заты, ас-су.

Я́СТРЕБ қаршыға.

ЯСТРЕБЕ́НОК, нка, *мн.* **ястребята,** бят *уменьш.* қаршығаның балапаны.

ЯСТРЕБИ́НЫЙ 1) *прил. к* **ястреб; ястребиная охота** қаршыға салу; 2) *перен.* жыртқыш, жауыз; 3) *перен.* имектеу, қошқар тұмсық *д. м.*; **я. нос** құс мұрын.

ЯСТРЕБО́К, бка кішкентай қаршыға.

ЯТАГА́Н семсер, қанжар.

ЯФЕТИДОЛО́ГИЯ яфетидология (академик Н. Я. Маррдың тіл жөніндегі теориясы).

Я́ХОНТ ғауһар тас, асылтас.

Я́ХОНТОВЫЙ *прил. к* **яхонт.**

Я́ХТА яхта (спортта қолданатын үлкен желкенді қайық).

ЯХТ-КЛУ́Б яхт-клуб: 1) Англияда су спортының қоғамы; 2) су спортын тәуір көретіндер.

ЯЧЕ́ЙКА 1) *см.* **ячея**; 2) *перен.* бастауыш ұйым.

ЯЧЕ́ЙКОВЫЙ *прил. к* **ячейка; ячейковое собрание** ұя жыйылысы.

ЯЧЕ́Я әрбір ұя (ұя тесігі).

ЯЧМЕ́НЬ[1] *м.* арпа.

ЯЧМЕ́НЬ[2] *м.* теріскен (көзге шығатын).

Я́ЧНЕВЫЙ: ячневая крупа арпа талқаны.

Я́ШМА яшма (кварцтің бір түрі).

Я́ЩЕР дәу кесіртке.

Я́ЩЕРИЦА кесіртке.

Я́ЩИК ящик, жәшік; **откладывать дело в долгий я.** істі ұзаққа созу.

Я́ЩУР аусыл (аурудың аты).

ДОПОЛНЕНИЯ и ПОПРАВКИ к II ТОМУ

Стр.	*Какой столбец*	*Заглавные статьи*	*Напечатано:*	*Надо:*
416	1	**Партактив**	партия актив	партия активі
421	1	**Перевивать**	*см.* **перевить**	қайта есу, өру.
„	2	**Перевязь**	бау аспа,	бау, аспа.
427	1	**Переносить**	1) жаяу тасу, кешіру;	1) жаяу тасу, көшіру;
434	1	**Перчатка**	саусақты қолғап; 2) *перен.* **бросит перчатку**	1) саусақты қолғап; 2) *перен.* **бросить перчатку**
„	2	Петлица	киімнің ілмегі; 2) формалы киімнің жағасына петлица (тіккен белгі).	1) киімнің ілгегі;2) петлица (формалы киімнің жағасына тіккен белгі).
445	2	**Повалить**	**қар жапалақ, жапалақ.**	**қар жапалақ-жапалақ жауып тұр.**
447	1	Повидимому	ісім оңға басқам барпар.	**ісім оңға басқан болар.**
471	2	**Подужный**	көлік.	көлік салығы.
474	2	**Подъесть**	2) қою;	түбінен кеміріп жеп қою;
474	2	**Подыгрывать**	сырнай домбыра.	сырнай, домбыра тарту.
476	1	**Пожинать**	**что посеешь, и пожнешь**	**что посеешь, то и пожнешь**
476	1	**Пожня**	(с.х.) шабындық, жөмке.	(с.-х.) аңыз.
476	2	**Позади**[1]	*предлог ср. п.* артын-соңында.	*предлог с род. п.* артында, соңында.
514	1	**Приблизиться**	жақындау, ну жуықтану.	жақындау, таяну, жуықтау.
527	1	**Притворяться**[2]	жорта қылу, әдейі істеу, білмексу	жорта, әдейі істеу, білмегенсу
547	1	**Просыпать**[1]	ұйқы қалу	ұйқтап қалу
594	1	**Регуляция**	зыянданған организмнің зыянданған организмнің қалпына келтіруге тырысуы).	(организмнің ақауланған жерін я жойылған бөлшегін қалпына келтіруге тырысуы).
612	2	**Саговый**	с. сагодан істелген тамақ,	с. **пуддинг** сагодан істелген тамақ
621	2	**Свойство**	**Сво'йство** куда андалылық,	**Свойство'** куда-андалылық

629	1	Сзади	Сзади *нар.* арттан, арт жағынан; **с. дома**	Сзади 1) *нар.* арттан, арт жағынан; 2) *предлог с род. п*; **с. дома**
637	1	Скучить	*несов.*	*сов.*
708	1	Тумба	3) *перен.* епетейсіз, дөрекі (адам) кішкентай шкафша.	3) кішкентай шкафша; 4) *перен.* епетейсіз, дөрекі (адам).
718	2	Уделить	үлес	үлестіру.
768	1	Циклодром	велосипед жарысатын жер.	циклодром (велосипед жарысатын жер).
773	1	Чертить	сызу, жоспары.	жоспарын сызу.
800	2	Юмористические	күлкілі, сыкөруші.	күлкілі, сықақты (әңгіме).

ВО ВТОРОМ ТОМЕ СЛОВАРЯ ОБНАРУЖЕНЫ СЛЕДУЮЩИЕ ОПЕЧАТКИ:

Тәпіштеуші вместо правильного **тәптіштеуші** (418 стр.); **Достоевскиймен—Достоевскиймен** (428 стр.); **пересыпит—пересыпет** (432 стр.) **сөзіне—сөзін** (432 стр.); **белет—билет** (433 стр.); **пломбур—пломбир** (441 стр.); **Поданный[2] – Подданный[2]** (456 стр.); **ішін жеу—ішіп жеу** (474 стр.); **ойнақ—ойпаң** (479 стр.); **қақсату—қаусату** (480 стр.); **бақыршақтағы — бақыраштағы** (488 стр.); **оқалау—уқалау** (501 стр.); **жыйырақ—жиірек** (503 стр.); **пайдаланау—пайдалану** (503 стр.); **улесу—үйлесу** (522 стр.); **поркурор—прокурор** (538 стр.); **көріп—керіп** (577 стр.); **республикалық—республикалық** (599 стр.); **келешілікті — кемшілікті** (605 стр.); **Сандалий—Сандалии** (615 стр.); **Сдво'ить—Сдвои'ть** (623 стр.); **Сдво'иться—Сдвои'ться** (623 стр.); **Сказуемое, его—Сказуемое, ого** (631 стр.); **Скашивать—Скащивать** (632 стр.); **Скороби'ть—Скоро'бить** (635 стр.); **Скороби'ться—Скоро'биться** (635 стр.); **сұңқақ—сұңқар** (650 стр.); **бүгедектің—бүгелектің** (717 стр.); **елтіру—елту** (738 стр.); **жемарқан—желі арқан** (745 стр.); **аңжыр—анжыр** (748 стр.); **пандық—пандық** (753 стр.); **қайуан—хайуан** (759 стр.); **хорунтий—хорунжий** (762 стр.) **сасық күзен—сасық-күзен** (762 стр.); **бюблиотекада—библиотекада** (763 стр.); **эмпириокритизмнің—эмпириокритицизмнің** (798 стр.).

ИМЕНА ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

1 — один, одна, одно; п е р в ы й.
2 — два, две; в т о р о й.
3 — три; т р е т и й.
4 — четыре; ч е т в ё р т ы й.
5 — пять; п я т ы й.
6 — шесть; ш е с т о й.
7 — семь; с е д ь м о й.
8 — восемь; в о с ь м о й.
9 — девять; д е в я т ы й.
10 — десять; д е с я т ы й.
11 — одиннадцать; о д и н н а д ц а т ы й.
12 — двенадцать; д в е н а д ц а т ы й.
13 — тринадцать; т р и н а д ц а т ы й.
14 — четырнадцать; ч е т ы р н а д ц а т ы й.
15 — пятнадцать; п я т н а д ц а т ы й.
16 — шестнадцать; ш е с т н а д ц а т ы й.
17 — семнадцать; с е м н а д ц а т ы й.
18 — восемнадцать; в о с е м н а д ц а т ы й.
19 — девятнадцать; д е в я т н а д ц а т ы й.
20 — двадцать; д в а д ц а т ы й.
30 — тридцать; т р и д ц а т ы й.
40 — сорок; с о р о к о в о й.
50 — пятьдесят; п я т и д е с я т ы й.
60 — шестьдесят; ш е с т и д е с я т ы й.
70 — семьдесят; с е м и д е с я т ы й.
80 — восемьдесят; в о с ь м и д е с я т ы й.
90 — девяносто; д е в я н о с т ы й.
100 — сто; с о т ы й.
200 — двести; д в у х с о т ы й.
300 — триста; т р ё х с о т ы й.
400 — четыреста; ч е т ы р ё х с о т ы й.
500 — пятьсот; п я т и с о т ы й.
600 — шестьсот; ш е с т и с о т ы й.
700 — семьсот; с е м и с о т ы й.
800 — восемьсот; в о с ь м и с о т ы й.
900 — девятьсот; д е в я т и с о т ы й.
1000 — тысяча; т ы с я ч н ы й.
1121 — тысяча сто двадцать один; т ы с я ч а с т о д в а д ц а т ь п е р в ы й.
2000 — две тысячи; д в у х т ы с я ч н ы й.
5000 — пять тысяч; п я т и т ы с я ч н ы й.
100 001 — сто тысяч один; с т о т ы с я ч п е р в ы й.
101 000 — сто одна тысяча; с т о о д н а т ы с я ч н ы й.
102 000 — сто две тысячи; с т о д в у х т ы с я ч н ы й.
105 000 — сто пять тысяч; с т о п я т и т ы с я ч н ы й.

В двух томах словаря содержится около 40000 слов

* *

Технический редактор
А. ПОТЕМКИН

Корректоры
А. ПОТЕМКИНА и К. ИСМАГУЛОВА

УГ01209. Тир. 10200. Сдано в наб-р 1/III 1946 г. Подписано к печати 27/III 1946 г. Бумага фор. 62×90/16. Уч.-авт. л. 39, печ. л. 25. Зн. в печ. л. 606 0.

г. Алма-Ата. Гостипография № 2. Зак. № 545.